สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สสอท.)
สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาแห่งประเทศไทย (Thai AECT) และ NCAR NBU ร่วมมือกับเครือข่ายเบญจมิตรวิชาการ

การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ เบญจมิตรวิชาการ ครั้งที่ 16

The 16th Benjamit Vichakarn National and International Conference

วันศุกร์ที่ 27 มีนาคม 2569 ณ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต

ด้านสังคมศาสตร์ 1/2

การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ เบญจมิตรวิชาการ ครั้งที่ 16

จัดทำโดย สำนักวิจัย และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.มนต์ชัย	เทียนทอง	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล	บุญลือ	นายกสมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาแห่งประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย	แหวนเพชร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล	นววงศ์เสถียร	สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรุดา	ชัยสุวรรณ	สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน	ยุวรัช	สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
ดร.เอกธิป	สุขวารี	สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
ดร.สุนทรี	รัตภาสกร	สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
ดร.พิมล	จงวรนนท์	สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
ดร.สุรวี	ศุนาลัย	สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา รูปสุวรรณกุล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Professor Dr.Tandiyo Rahayu	Universitas Negeri Semarang
รองศาสตราจารย์ ดร.พิธากรณ์ ธนิตเบญจสิทธิ์	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.สุปราณี ขวัญบุญจันทร์	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Associate Professor Erik Juul	VIA University College
Associate Professor Dr.Kok Lian Yee	Tunku Abdul Rahman University
Associate Professor Dr.Qiuxue Luo	Baise University
Assistant Professor Luyang Li	Beijing Normal-Hong Kong Baptist University
Assistant Professor Eksa Rusdiyana	Universitas Sebelas Maret
Professor Koh Koon Teck	National Institute of Education
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์กร จันทราช	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกาญจน์ สุวรรณธารา	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณี สำเภาทอง	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรัณย์พัฒน์ อิ่มประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุไรรัตน์ แย้มชุติ	มหาวิทยาลัยธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา เมฆพัฒน์	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
ศาสตราจารย์ พล.ร.ต.หญิงยุวดี เปรมวิชัย	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล จิตวัฒนากร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ แก้วมงคล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ดร.บัญชา เกิดมณี	มหาวิทยาลัยธนบุรี
ดร.นิวัตต์ น้อยมณี	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
ดร.อัศวิน เสนีชัย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
ดร. ฐิติพร กรัยวิเชียร	มหาวิทยาลัยธนบุรี

คณะกรรมการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร	ประวัติรุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา	รูปสุวรรณกุล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.พิธากรณ์	ธนิตเบญจสิทธิ์	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรรัตน์	แย้มชุติ	มหาวิทยาลัยธนบุรี
ดร.บัญชา	เกิดมณี	มหาวิทยาลัยธนบุรี
ดร.สมศักดิ์	รุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
ดร.วิศิษฐ์	แสงหิรัญ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
ดร.กิตติพัฒน์	สุวรรณชิน	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
ดร.อณาวุฒิ	ชูทรัพย์	มหาวิยาลัยราชพฤกษ์
ศาสตราจารย์ พลเรือตรีหญิงยุวดี	เปรมวิชัย	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

คณะกรรมการฝ่ายเลขานุการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ	แก้วมงคล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์กร	จันทราช	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรัณย์พัฒน์	อิ่มประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี	เสือคำราม	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สานิต	ศิริวิศิษฐ์กุล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ดร.ฐิติพร	กรัยวิเชียร	มหาวิทยาลัยธนบุรี
ดร.โศจิลักษณ์	กมลศักดาวิกุล	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สืบพงษ์	พงษ์สวัสดิ์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
ดร.อัศวิน	เสนีชัย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
ดร.นิษรา	พรสุริวงษ์	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ดร.ปริษฐา	ถนอมเวช	มหาวิทยาลัยธนบุรีอาจารย์
อาจารย์สุดารัตน์	คงคาชาติ	มหาวิทยาลัยธนบุรี
อาจารย์วราภรณ์	สุ่มมาตย์	มหาวิทยาลัยธนบุรี
อาจารย์สมปรารถนา	ประกัตฐโกมล	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

อาจารย์ภนิดา	โพธิ์เกษม	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
อาจารย์สุพรรษา	ลิขิตธนวงศ์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
อาจารย์ยุวดี	ชูจิตต์	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ด้านศึกษาศาสตร์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล		สถาบัน
1	รองศาสตราจารย์ ดร.มนสิช	สิทธิสมบูรณ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
2	รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ	เพชรสมบัติ	มหาวิทยลัยราชมงคลธัญบุรี
3	รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณี	หงษ์ศิริวัฒน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4	รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณีย์	สิกขาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
5	รองศาสตราจารย์ ดร.อัจศรา	ประเสริฐสิน	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
6	รองศาสตราจารย์ ดร.สุปราณี	ขวัญบุญจันทร์	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
7	รองศาสตราจารย์ ดร.อุษาพร	กลิ่นเกษร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
8	รองศาสตราจารย์ ดร.ภารดี	อนันต์นาวี	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
9	รองศาสตราจารย์ อนงค์ศิริ	วิชาลัย	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
10	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฐิติมา	ญาณะวงษา	มหาวิทยาลัยธนบุรี
11	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวมพร	ทองรัศมี โอเนส	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
12	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชามญชุ์	จำรัสศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
13	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ	แก้วมงคล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
14	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงศ์วิศ	หมื่นเทพ	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
15	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลจิรา	รักษนคร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
16	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี	เสือคำราม	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
17	ดร.มาริษา	เทศปลื้ม	มหาวิทยาลัยธนบุรี
18	ดร.กมลภพ	แก้วศรี	มหาวิทยาลัยธนบุรี
9	ดร.ชนินทร์	ยาระณะ	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
20	ดร.ธีระภัทร	ประสมสุข	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
21	ดร.สังวาร	วังแจ่ม	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
22	ดร.เสกชัย	ชมภูนุช	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
23	ดร.สิทธิชัย	มูลเขียน	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
4	ดร.สุดา	เนตรสว่าง	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
25	ดร.สาโรจน์	แก้วอรุณ	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
26	ดร.สุรัตน์	ศรีดาเดช	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

ด้านศึกษาศาสตร์ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล		สถาบัน
27	ดร.จันทรฉาย	ยมสูงเนิน	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
28	ดร.รณชิต	อภัยวาทิน	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
29	ดร.อัศวิน	เสนีชัย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
30	ดร.รพีพัฒน์	โสอินทร์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
31	ดร.พันทธโรจน์	กมลโรจน์สิริ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
32	ดร.โศจิลักษณ์	กมลศักดาวิกุล	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
33	ดร.จรีพร	โชติพิบูลย์ทรัพย์	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
34	ดร.ประทานพร	อุ่นออ	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
35	ดร.สมนึก	การีเวท	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
36	ดร.นิษรา	พรสุริวงษ์	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ด้านสังคมศาสตร์และสหวิทยาการ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล		สถาบัน
1	Professor Dr.Tandiyo	Rahayu, M.Pd.	Universitas Negeri Semarang
2	รองศาสตราจารย์ ดร.อนุพงษ์	อินฟ้าแสง	มหาวิทยาลัยธนบุรี
3	รองศาสตราจารย์ ดร.สายใจ	ทันการ	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
4	รองศาสตราจารย์ ดร.บุษกร	วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
5	Associate Professor Dr.Qiuxue	Luo	มหาวิทยาลัยไป่เซ่อ
6	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรรัตน์	แย้มชุติ	มหาวิทยาลัยธนบุรี
7	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บดินทร์ชาติ	สุขบท	มหาวิทยาลัยธนบุรี
8	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์	มีนคร	มหาวิทยาลัยธนบุรี
9	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกรัตน์	นภกานต์	มหาวิทยาลัยธนบุรี
10	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์เพ็ญ	มีนคร	มหาวิทยาลัยธนบุรี
11	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล	สุ่นสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยธนบุรี
12	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์	อนันชัยธวัช	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
13	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รติ	วงษ์สถาน	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
14	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธุ์ทิพย์	นวานุช	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
15	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกาญจน์	สุวรรณธารา	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
16	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณวัฒน์	พลอยเทศ	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

ด้านสังคมศาสตร์และสหวิทยาการ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล		สถาบัน
17	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัทธีรา	พุมมาพันธุ์	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
18	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิยม	กริ่มใจ	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
19	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์	ทองทรัพย์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
20	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวุฒิ	กังหัน	"มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
21	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สานิต	ศิริวิศิษฐ์กุล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
22	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์	ธรรมชาลัย	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
23	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตระกูล	จิตวัฒนากร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
24	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้าวิกร	อินลวง	มหาวิทยาลัยธนบุรี
25	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุตา	นาคเถื่อน	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
26	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา	เกิดประทุม	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
27	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ศักดิ์	เพชรสถิตย์	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
28	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประสงค์	อุทัย	มหาวิทยาลัยธนบุรี
29	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิพัฒน์	เลิศโกวิทย์	มหาวิทยาลัยธนบุรี
30	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรัณย์พัฒน์	อิ่มประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
31	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บัญชา	ศรีวิโรจน์	มหาวิทยาลัยธนบุรี
32	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิรศักดิ์	ส่งบุญแก้ว	มหาวิทยาลัยธนบุรี
33	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วารุณี	มิลินทปัญญา	มหาวิทยาลัยธนบุรี
34	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรณรงค์	สิงห์สำราญ	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
35	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิชัย	เหลี่ยวเรืองรัตน์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
36	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธัญญารัตน์	ลิ้นฤาษี	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
37	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทิพย์วรรณ์	ทนันไชย	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
38	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เจนจิรา	ถาปินตา	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
39	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรกิจ	คำวงศ์ปิน	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
40	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระพงศ์	เชาวลิต	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
41	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิต	แต่งศรี	มหาวิทยาลัยธนบุรี
42	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจินต์	อักษรธรรม	มหาวิทยาลัยธนบุรี
43	ดร.ฐิติพร	กรัยวิเชียร	มหาวิทยาลัยธนบุรี
44	ดร.วุฒิ	วัชโรดมประเสริฐ	มหาวิทยาลัยธนบุรี
45	ดร.เสาวภา	เมืองแก่น	มหาวิทยาลัยธนบุรี
46	ดร.ปริษฐา	ถนอมเวช	มหาวิทยาลัยธนบุรี
47	ดร.พัทธนันท์	ตั้งวรรณวิทย์	มหาวิทยาลัยธนบุรี

ด้านสังคมศาสตร์และสหวิทยาการ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล		สถาบัน
48	ดร.ทมนี	สุขใส	มหาวิทยาลัยธนบุรี
49	ดร.ธนวรรณ	แฉ่งขำโฉม	มหาวิทยาลัยธนบุรี
50	ดร.วรเทพ	ตรีวิจิตร	มหาวิทยาลัยธนบุรี
51	ดร.สุกฤษฎิ์	ลิมโพธิ์ทอง	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
52	ดร.พงศ์ศิริ	คำขันแก้ว	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
53	ดร.สุธีรา	ศรีเบญจโชติ	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
54	ดร.จตุพร	วงศ์มหาดเล็ก	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
55	ดร.พัชราภรณ์	ลิมปิอังคนันต์	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
56	ดร.ธรรมนูญ	พ่อค้าทอง	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
57	Dr.Lloyd	Nwafor	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
58	ดร.พลอยพัชชา	โค้วสุวรรณกิจ	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
59	ดร.ศิริพงษ์	มาณะศรี	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
60	ดร.พัทธ์ธีรา	จิรอุดมสาโรจน์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
61	ดร.วฤดดา	สังวรกิตติวุฒิ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
62	ดร.ชนิตา	เอี่ยมสอาด	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
63	ดร.พสุ	ชัยเวฬุ	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
64	ดร.ณฐา	ธรเจริญกุล	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
65	ดร.เอกนรี	ทุมพล	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
66	ดร.รวมพล	จันทศาสตร์	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
67	ดร.ศิถา	ปัญญวัชรวงศ์	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
68	ดร.ปิยดา	โพธิ์ศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
69	ดร.พนัส	อุณหบัณฑิต	มหาวิทยาลัยธนบุรี
70	ดร.พิสมัย	เหล่าไทย	มหาวิทยาลัยธนบุรี
71	ดร.ประจักษ์	พรมงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
72	ดร.พิชา	พันธุ์มงคล	มหาวิทยาลัยธนบุรี
73	ดร.จริมจิต	เกิดบ้านชัน	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
74	ดร.ศิริชัย	จันพุ่ม	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
75	ดร.วิจิตรา	บุญแล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
76	ดร. สุภารักษ์	จูตระกูล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
77	ดร.พินิจ	แกล้วเกษตรกรณ์	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ
78	ดร.ปัญญาวัฒน์	จุฑามาศ	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรงุเทพ

ด้านสังคมศาสตร์และสหวิทยาการ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล		สถาบัน
79	ดร.พิเชษ	แตงอ่อน	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
80	ดร.พีระยุทธ	คุ้มศักดิ์	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
81	ดร.ธีรเดช	สนองทวีพร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
82	ดร.นพรัตน์	น้อยเจริญ	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
83	ดร.อาภากร	เปรี้ยวนิ่ม	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
84	ดร.สุมนทิพย์	บุญเกิด	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
85	ดร.พิเชษ	แตงอ่อน	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
86	อ.ทพ.ชญปัฒญ์	ซิมสุชิน	มหาวิทยาลัยเนชั่น
87	อ.ทพญ.สิริพร	สาสกุล	มหาวิทยาลัยเนชั่น
88	พ.ต.ทพ.ดร.อานันท์	จักรอิศราพงศ์	มหาวิทยาลัยเนชั่น

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล		สถาบัน
1	รองศาสตราจารย์ ดร.คณิศา	โชติจันทึก	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
2	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาสวรรค์	งามมงคลวงศ์	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
3	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พ.อ.อ.สุริยะ	พุ่มเฉลิม	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
4	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์กร	จันทราช	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
5	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรเดช	บุญลือ	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
6	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พุทธินันท์	นาคสุข	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
7	ดร.สุพัฒนวรี	ทิพย์เจริญ	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
8	ดร.วัชรพงษ์	ณ เชียงใหม่	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
9	ดร.ธณพิชญ์	เป็กเยียน	มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
10	ดร.ธีระพล	ลิ้มศรัทธา	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
11	ดร.ทรงพล	นคเรศเรืองศักดิ์	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
12	ดร.สันติ	โสภาประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
13	ดร.ปริพัส	ศรีสมบูรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
14	ดร.เอนก	นามขันธ์	มหาวิทยาลัยธนบุรี
15	ดร. อมรวิทย์	วัชรพฤกษาดี	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
16	ดร. ณปภัช	วชิรกลิ่นขจร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

คำกล่าวเปิดงาน
การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ “เบญจมิตรวิชาการ” ครั้งที่ 16
“นวัตกรรมและการเรียนรู้เพื่อสังคมสูงวัย”
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง
วันศุกร์ที่ 27 มีนาคม 2569
ณ ห้องสัตตบงกช มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต

เรียน

ผู้แทนสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย นายกสมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาแห่งประเทศไทย
คณะผู้บริหารจากเครือข่ายเบญจมิตรวิชาการ ท่านวิทยากร (รองศาสตราจารย์ ดร.อนรรฆ ขันธะชวนะ)
ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา และผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการทุกท่าน

ในนามของมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ผมรู้สึกเป็นเกียรติ และยินดี เป็นอย่างยิ่ง ที่ได้เป็นประธาน พิธีเปิดการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ “เบญจมิตรวิชาการ” ครั้งที่ 16

การประชุม “เบญจมิตรวิชาการ” ครั้งที่ 16 ในวันนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของความร่วมมือทางวิชาการที่ไม่ได้เป็นเพียงการนำเสนอผลงานวิจัยเท่านั้น แต่ยังหมายถึง “ก้าวสำคัญ” ในการแสดงออกซึ่งความร่วมมือของเครือข่ายเบญจมิตรวิชาการ กับเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.) และเครือข่ายของสมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาแห่งประเทศไทย (Thai AECT) อีกด้วย ซึ่งทุกท่านทราบดีว่า ภายใต้บริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยี และสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง การที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมารวมตัวกันในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ภายใต้แนวคิด “นวัตกรรมและการเรียนรู้เพื่อสังคมสูงวัย” หรือ "Innovation and Learning for an Aging Society" ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ที่ประเทศไทยและทั่วโลก กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างเต็มตัว การสร้างนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) จึงไม่ได้เป็นเพียงทางเลือก แต่เป็น "ความจำเป็น" เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างคุณค่าให้แก่ทรัพยากรมนุษย์ เพื่อหาคำตอบว่าเราจะใช้ “นวัตกรรม” เพื่อเตรียมความพร้อมให้สังคมโดยเฉพาะสังคมไทย สามารถก้าวสู่ยุคสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพและมั่นคงได้อย่างไร และเราจะเปลี่ยนผ่าน “การเรียนรู้” ตลอดช่วงอายุให้กลายกุญแจสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่มีข้อจำกัดด้านอายุได้อย่างไร

ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ “เบญจมิตรวิชาการ” ครั้งที่ 16 นี้ จะเป็นพื้นที่สำคัญในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และงานวิจัยที่ทันสมัยจากเหล่านักวิชาการ ที่สามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการแก้ปัญหาทางสังคมของผู้สูงวัยอย่างไร้รอยต่อ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันเพื่อความยั่งยืนทางการศึกษาในระยะยาว

ขอขอบคุณคณะผู้จัดงาน คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ และมหาวิทยาลัยในเครือข่ายเบญจมิตรทุกท่านที่ได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจให้การจัดงานประชุมวิชาการครั้งที่ 16 ณ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ แห่งนี้

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ “เบญจมิตรวิชาการ” ครั้งที่ 16 และขอให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ และขอให้ทุกท่านได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าจากการประชุมในครั้งนี้ เพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์ต่อไป

คำกล่าวรายงาน
การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ “เบญจมิตรวิชาการ” ครั้งที่ 16
“นวัตกรรมและการเรียนรู้เพื่อสังคมสูงวัย”
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ แก้วมงคล
วันศุกร์ที่ 27 มีนาคม 2569
ณ ห้องสัตตบงกช มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง
อธิการบดี มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ประธานในพิธี

ในนามคณะกรรมการการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ “เบญจมิตรวิชาการ” ครั้งที่ 16 ขอขอบพระคุณท่าน ที่ได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธาน ในพิธีการเปิดประชุมและการนำเสนอผลงานวิจัย ภายใต้กรอบ **“นวัตกรรมและการเรียนรู้เพื่อสังคมสูงวัย” หรือ "Innovation and Learning for an Aging Society"** โดย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ได้รับเกียรติเป็นเจ้าภาพในการดำเนินการจัดประชุม ร่วมกับ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย และ สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาแห่งประเทศไทย

การพัฒนา “นวัตกรรมและการเรียนรู้เพื่อสังคมสูงวัย” ถือเป็นประเด็นสำคัญในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีของโลกยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ของประเทศไทย การสร้างองค์ความรู้ การพัฒนานวัตกรรม และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเตรียมความพร้อมของสังคมให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน

การประชุมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีในการเผยแพร่ผลงานวิจัย การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ทางวิชาการ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างคณาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา และหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเปิดโอกาสให้มีการนำเสนอผลงานทางวิชาการทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ ครอบคลุมสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และสหวิทยาการ อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ การสร้างนวัตกรรม และการประยุกต์ใช้ประโยชน์ทางวิชาการเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนในอนาคต

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมใคร่ขอเรียนเชิญท่านประธาน ได้กล่าวเปิดการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ “เบญจมิตรวิชาการ” ครั้งที่ 16 เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการ และคณะกรรมการจัดงานต่อไป

กำหนดการ

ประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ "เบญจมิตรวิชาการ" ครั้งที่ 16

นวัตกรรมและการเรียนรู้เพื่อสังคมสูงวัย”

(Innovation and Learning for an Aging Society)

วันศุกร์ที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2569

ณ ห้องสัตตบงกช มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต

08:30 – 09:00 น.	ลงทะเบียน
09:00 – 09:30 น.	พิธีเปิดการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ "เบญจมิตรวิชาการ" ครั้งที่ 16 กล่าวเปิดการประชุมวิชาการ โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง อธิการบดีมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
09:30 – 09:45 น.	มอบของที่ระลึกให้กับอธิการบดีมหาวิทยาลัยในเครือเบญจมิตร และส่งมอบ เจ้าภาพจัดการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ "เบญจมิตรวิชาการ" ครั้งที่ 17
09:45 – 10:00 น.	ประกาศผลรางวัลบทความวิชาการยอดเยี่ยม ประจำปี 2569
10:00 – 11:00 น.	บรรยายพิเศษ เรื่อง “นวัตกรรมและการเรียนรู้เพื่อสังคมสูงวัย” โดย รองศาสตราจารย์ ดร. อนรรฆ ขันธะชวนะ ผู้ทรงคุณวุฒิของภารกิจการวิจัยและ นวัตกรรมของประเทศด้านการเตรียมรับสังคมสูงวัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
11:00 – 12:00 น.	นำเสนอผลงานวิชาการ
12:00 – 13:00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13:00 – 16:30 น.	นำเสนอผลงานวิชาการ (ต่อ)
16:30 น.	ปิดการประชุมวิชาการ

หมายเหตุ กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
งานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจที่พยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ	ยุทธชัย โกสิงห์ เบญจวรรณ บุณยะประพันธ์	1
ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่พยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร	กัญญ์พัฑฒา หงส์ภัทราจันทร์ ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว	14
สภาพแวดล้อมในการทำงานและความต้องการด้านจิตวิญญาณที่พยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดกรุงเทพมหานคร	ศุภสิทธิ์ คลังวิเชียร ชนัดดา เพ็ชรประยูร	31
การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในฐานะสัญญาณเชิงกลยุทธ์ของการบริการการบิน: การสร้างความหมายของผู้บริหารสายการบินในประเทศไทย	วสวัตติ์ สุติญญามณี ธนิสา อมาตยกุล สมไร่ขิง จุฬนี รักเนตรสาคร ณฤทธิ์พล บุณยเกียรติ	51
บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการปัญหาดินถล่ม กรณีศึกษาตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา	นิไอดีลฟิตดตรี อาแซ มูฮัมหมัดรอฟี ยานยา ไพศาล สาฆอ นินุสรา มินทราศักดิ์	63
ปัญหากระบวนการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการส่งเสริมนโยบายภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	ธนารักษ์ พยาบาล นาซีลา ปาแนมั๊ะ นัสรินท์ สามะเอะ วันฮารงค์ บินอิสริส	75
บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมโครงการพัฒนาอาชีพในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา	อะห์มัด กือนางอ ซูนีก้า เหม นูรฮายาตี อาแด อดุลย์ หลีเส็น	85

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ กรณีศึกษาตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา	สุทธิพงษ์ ตาเย๊ะ มูฮัมหมัดจัฟรีฮัน มามะ ซีตีอามีเนาะ ดาโอะ นินุสรา มินทราศักดิ์	98
บทบาทของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนในการแก้ปัญหาน้ำเสียในชุมชน กรณีศึกษาตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี	นิโรเบีย ตาลี ณานิสรา วาเงาะ นูรมี แวยูโซะ ฮากีม ผูหาดา	111
การบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลอย่างมีประสิทธิภาพ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี	นาซีฟะห์ อาแด อีกมัล ยีดิง นิมูฮำหมัดฮาฟิส นิแม นินุสรา มินทราศักดิ	122
แนวทางการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าธง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	ฟาตีฮะห์ บือราเฮง อัฟนาน วาแมดีซา วันฮารงค์ บินอิสริส	136
การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่โครงการแก้มลิง พื้นที่ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี	นูรียะห์ กูนิง มูฮำหมัดฟาอิส ยูโซ๊ะ ซีตีฟาตีเมาะ ดานิ วันฮารงค์ บินอิสริส	146
ประสิทธิภาพการบริหารการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส	ชารีฟ แวหะมะ นูรฟะฮ์มีย์ เจ๊ะเม๊าะ ชารีฟ โต๊ะดง คมวิทย์ สุขเสนีย์	159

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
แนวทางการจัดการด้านสาธารณสุขของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส: การเข้าถึงการฉีดวัคซีนของเด็ก 0-5 ปี	ฟาอิก กรระสี นภัทร วงค์ทอง ดาเนียล อะมิยะ วันฮารงค์ บินอิสริส	170
ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส	นูรมีมี ยูนุ ไลลา สาเม๊าะ มูฮำหมัดคาน ดาโอ๊ะ คมวิทย์ สุขเสนีย์	183
แนวทางการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาท ของพื้นที่เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	ไซฟูล เจ๊ะอาแม กอนานู แซเมาะ อาฟีซี ตาตอเละ คมวิทย์ สุขเสนีย์	197
ปัจจัยความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพ ของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี	อัสมา หะยีบูละ นูรฟาร์ วาเด็ง ซัยฟุดดีน สกุงสารี คมวิทย์ สุขเสนีย์	210
กระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	พัฒมา อาบูวะ ซัลซาบีลา บือแน ฟาหานัน หะรง วันฮารงค์ บินอิสริส	221
การศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ที่ประสบความสำเร็จ กรณีศึกษาในตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส	กูพะดี ตูแวปูเต๊ะ บิสมี เจ๊ะนุ โนรซาฮาดา บัวแก้ว ฮากีม ผูหาดา	233

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	ฟิกรี เจะเล๊าะ นิสูฮัยมินทร์ หนิโซ๊ะ อาพาลา แวหะมะ คมวิทย์ สุขเสนีย์	243
แนวทางและกระบวนการป้องกันปัญหายาเสพติดของคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา	อัฟฟันดี วาเด็ง รูฟัยดา มะลี อามีเร๊าะ วาเย๊ะ คมวิทย์ สุขเสนีย์	254
การบริหารจัดการภัยแล้งแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษา ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	ฟิตเราะห์ เจ๊ะมะ นูรฟาตีน เจ๊ะและ อามีน สุไลมาน ฮากีม ผูหาดา	271
บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาเยาวชนนอกระบบ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา	ฟาดีละห์ หะยีแวนิ ฮัสเซียณีย์ จิ อิฟฟาน ดาราหิง นินุสรา มินทราศักดิ์	280
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ชายแดน: กรณีศึกษาตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส	อดุลย์ หลีเส็น แวลาตีฮะ ยะโก๊ะ มูฮัมหมัดรอพรี มะแซ	291
ปัจจัยทำนายการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร	นพภัสสร วิเศษ ศิริชัย จันพุ่ม ปภัสสร ทองออน	302
ถอดรหัสกลยุทธ์ ESG 4.0 การผสานเทคโนโลยีทางการตลาดเพื่อการออกแบบธุรกิจนวัตกรรมสู่ความยั่งยืนในสังคมสูงวัยเชิงรุก	ธิติรัตน์ สมบูรณ์ สุพจน์ เอมชุ่มจิตต์ อชิรวีร์ เอกอริยะเจริญกุล ตรีกาล เมฆบริบูรณ์	314

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา	วัชราภรณ์ ศรีฟ้า ภูษิตย์ วงษ์เล็ก	328
ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ	พิชามญชุ์ นพวงศ์ ณ อยุธยา	345
การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร	สุริมาศ นาครอด จันทราภรณ์ สีสวย ชูใจ สุภาภัทรพิศาล ปริษฐา ถนอมเวช หัทยา แย้มชุติ	361
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร	บุญสม รัศมีโชติ กิตติพร พูลสวัสดิ์ ปริษฐา ถนอมเวช พิสุทธิ์ พรหมมา วรวุฒิ วชิรวรกุลชัย	372
กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลเพื่อการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย	วรวุฒิ วชิรวรกุลชัย บุญสม รัศมีโชติ สุริมาศ นาครอด กิตติพร พูลสวัสดิ์ สมภพ สิทธิธนานุโชติ	386
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดกับการรับรู้ประโยชน์ของงบกระแสเงินสดสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครปฐม	พรทิพย์ สุขจำลอง ธนวรรณ แฉ่งขำโฉม เฉลิมชัย เปี่ยมน้ำทิพย์	395

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
การสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	กิตติพร พูลสวัสดิ์ ปริษฐา ถนอมเวช สุริมาศ นาครอด ชูใจ สุภาภัทรพิศาล ยาวาเฮ ยูโซะ	406
การวิเคราะห์สมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชีในยุคดิจิทัลที่ปฏิบัติงานบัญชีในจังหวัดนครปฐม	พรทิพย์ สุขจำลอง นวกรณ์ กาละปุก กานต์รวี จงอิทธิ	419
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผ่านติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย	เรณุกา สุขสวัสดิ์ นิตนา ฐานิตธนกร	433
สภาพแวดล้อม พื้นที่ใช้สอย ทัศนคติ การรับรู้คุณภาพ ความน่าเชื่อถือและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร	รัฐพล เตยอ่อน นิตนา ฐานิตธนกร	447
สังคมสูงวัย: ปัจจัยเสี่ยง กลไกการบาดเจ็บ และการออกกำลังกายที่เหมาะสมในผู้สูงอายุ	อรนิตย์ บุญแฝง นิภาพร ริโก ชินภัทร เจริญรัตน์ วุฒิชัย โยตา	461
ระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการและกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี	สุภัสสรา ปัญโญรัฐโรจน์	474
การศึกษาความเชื่อมั่นและความพึงพอใจของพนักงานสอบสวนต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร	ภุชงค์ สุวรรณชื่น	488

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
ระบบจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล)	พรนิภา บุญมาก วรพรต สมุทรักษ์ จิรวดี พวงแก้ว พายุ วงษ์ทองดี วัฒนชัย ภุมรินทร์	505
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงานและการรักษาพนักงานไว้ในองค์กรของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย	ธนธรณ์ ฤกษ์พินัย ปรียานุช อภิบุณโยภาส สิริจินต์ วงศ์จารุพรรณ	522
การศึกษารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	นูรอากีฟาสาฟีกา เจ๊ะแน นาซูฮา วาเต๊ะ นูห์รอ สะเตาะ อารีฟ มะเกะ	540
การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ในการเก็บหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์โดยพยาบาลแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน: กรณีศึกษาโรงพยาบาลขอนแก่น 2	กนกภรณ์ แสงขาว	552
พฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี	ฉัตรชัย สีนาม ปิยะดา อภัยโส ธิติพันธุ์ สิงห์อุบล วรรธนะ เชื้อเทวา วิชุตา นาคเถื่อน	566
การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานี	กมลพรรณ กาลวารีย์ มินตรา ทวีวงษ์ อลิต้า อาดำ อนุศรา กาเฮง นพัชกร ทองเรือนดี	588

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
การศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี	นราวาตี มะดิเยาะ พรทิพย์ แสงแก้ว อะวาฎิบ มะดิเยาะ อาทิตยา อาดำ ธราดล เกิดกำไร	591
ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรต่อการยกระดับเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศของมหาวิทยาลัยธนบุรี	จุติพร สุวกุลศิริ ไพโรจน์ แจ่มศรี ธฤษวรรณ บรรดาจันทร์	604
ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี	ณัฐพงษ์ ใจภิภักดิ์ ปนัดดา พาหา พีระพร เครือหงษ์ รัชภูมิ เรืองหร่าย กิตติวัฒน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา	619
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี	กิตติวรรณ์ ปารวัตร์ ณัฏฐิตา สุขเฉลิม ณิชกานต์ ทิพย์ดัด พิมพ์ประกาย เผือกสีสุก วรรณภา อิมะไชย์	634
ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ	อินทิรา ก๊กรัมย์ พัชรพร แช่มบำรุง ฟานิสต้า เทพแก้ว ณัฏฐณิชา แก้วรัตน์	650
ความน่าเชื่อถือและการสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรมของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ในบริบทสังคมสูงวัย	อาภรณีน์ อินฟ้าแสง	662

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
ปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ	ชลิดา รื่นประเสริฐ พิชญาภา ไตรยสุทธิ์ กนิษฐา มีนคร จุฑามาส ขวัญเมือง	675
การลดขยะบรรจุภัณฑ์เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในจังหวัดภูเก็ต	ปิ่นรัตน์ สิริพันธ์พงศ์	687
การผสมผสานระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของ จีน มอญ และพม่า กรณีศึกษา ละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา	ปิยพรรณ ศีรษะเพชร	705
การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยตนเอง ผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และแอปพลิเคชันฟรี	อารีภา ธรรมเสถียร	716
การจัดการและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย	สถาพร คูประทุมศิริ พิศมัย จารุจิตติพันธ์ ณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชย์	735
ปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรที่ส่งผลต่อความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า	ชาญวิทย์ พรภัทรารัตน์ ณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชย์ พิศมัย จารุจิตติพันธ์	752
ปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี	มานิตย์ นิลแสง บุญรักษ์ แวนบอเซอร์	769

งานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจที่พยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ

Meaningful Work and Psychological Empowerment as Predictors of Employee Performance in the Oil and Gas Industry

ยุทธชัย โกสิงห์[1], เบญจวรรณ บุณยะประพันธ์[2]

[1]สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, บริษัท ไทย นิปปอน สตีล เอ็นจิเนียริ่ง แอนด์ คอนสตรัคชั่น คอร์ปอเรชั่น จำกัด, Yuttachai.kos@gmail.com

[2]สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, benjawanb@kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับของงานที่มีความหมาย การสร้างอำนาจทางจิตใจ และผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างงานที่มีความหมายกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างอำนาจทางจิตใจกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน และ 4) เพื่อพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซจากงานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานระดับปฏิบัติการในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ จำนวน 369 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับงานที่มีความหมาย อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.31) การสร้างอำนาจทางจิตใจ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.32) และผลการปฏิบัติงาน ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.29) 2) งานที่มีความหมายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในระดับสูงมาก (r = .909) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) การสร้างอำนาจทางจิตใจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในระดับสูงมาก (r = .892) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) งานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรทั้งสองสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 84.40 (R^2 = .844)

คำหลัก: งานที่มีความหมาย การสร้างอำนาจทางจิตใจ ผลการปฏิบัติงาน

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the levels of meaningful work, psychological empowerment, and job performance among employees in the oil and gas industry; 2) to study the relationship between meaningful work and job performance; 3) to study the relationship between psychological empowerment and job performance; and 4) to predict job performance using meaningful work and psychological empowerment. The sample consisted of 369 operational-level employees working in the oil and gas industry. The research instrument was a questionnaire with a 5-point Likert scale. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson’s correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The results revealed that meaningful work ($\overline{X}$ = 4.31), psychological empowerment ($\overline{X}$ = 4.32), and job performance ($\overline{X}$ = 4.29) were all at high levels. Meaningful work demonstrated a very strong positive relationship with job performance (r = .909, p < .01), while psychological empowerment also showed a very strong positive relationship with job performance (r = .892, p < .01). Furthermore, meaningful work and psychological empowerment jointly and significantly predicted job performance among employees in the oil and gas industry, accounting for 84.40% of the variance in job performance (R^2 = .844).

Keywords: Meaningful Work, Psychological Empowerment, Job Performance

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในบริบทของเศรษฐกิจโลกที่มีความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์การในทุกภาคอุตสาหกรรมจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางพลังงานและระบบเศรษฐกิจของประเทศ ลักษณะงานในอุตสาหกรรมดังกล่าวมีความซับซ้อน ต้องอาศัยความรู้เฉพาะทาง ความรับผิดชอบสูง และการปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานด้านความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพและความปลอดภัยของการดำเนินงานในระดับองค์การ (Campbell, 1990) อุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซประกอบด้วยห่วงโซ่การผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ระบบขนส่ง และการผลิตพลังงานไฟฟ้า อย่างไรก็ตาม ความผันผวนของราคาน้ำมันโลก ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และข้อจำกัดด้านกำลังคน

เฉพาะทาง ได้เพิ่มแรงกดดันต่อพนักงานให้ต้องปฏิบัติงานภายใต้ความคาดหวังที่สูงขึ้น องค์การจึงไม่สามารถมุ่งเน้นเพียงการพัฒนาทักษะเชิงเทคนิคหรือการควบคุมเชิงโครงสร้างเท่านั้น แต่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านจิตวิทยาการทำงานซึ่งมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจ ทัศนคติ และพฤติกรรมการทำงานในระยะยาว ผลการปฏิบัติงานของพนักงานถูกอธิบายว่าเป็นทั้งพฤติกรรมและผลลัพธ์จากการทำงานที่องค์การคาดหวังในช่วงเวลาหนึ่ง (Borman & Motowidlo, 1997; Campbell, 1990) และสะท้อนถึงศักยภาพและความสามารถของบุคคลในการบรรลุเป้าหมายขององค์การ (ดวงนภา เอื้อลิขสิทธิ์ทรัพย์, 2556)

งานวิจัยด้านจิตวิทยาการทำงานชี้ให้เห็นว่า งานที่มีความหมาย (Meaningful Work) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน ความภาคภูมิใจ และความมุ่งมั่นในการทำงาน โดยสะท้อนการรับรู้ของบุคคลว่างานที่ตนปฏิบัติมีคุณค่าและสอดคล้องกับคุณค่าภายในและเป้าหมายชีวิต (Lips-Wiersma & Wright, 2012; Bailey & Madden, 2016) ในขณะเดียวกัน การสร้างอำนาจทางจิตใจ (Psychological Empowerment) เป็นกระบวนการที่ทำให้พนักงานรับรู้ถึงความหมายของงาน ความสามารถของตนเอง อิสระในการตัดสินใจ และผลกระทบของงานที่มีต่อองค์กร ซึ่งช่วยเพิ่มแรงจูงใจภายในและส่งเสริมการแสดงศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ (Thomas & Velthouse, 1990; Spreitzer, 1995) เมื่อพิจารณาร่วมกัน งานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจมีศักยภาพในการอธิบายและพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะเมื่อผลการปฏิบัติงานถูกมองในมิติที่ครอบคลุมทั้งการปฏิบัติงานตามหน้าที่ พฤติกรรมเชิงบริบท และการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อองค์กร (Koopmans et al., 2011) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาของปัจจัยทั้งสองร่วมกันในบริบทของอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซในประเทศไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด

ดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาของงานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจในการพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการและเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การออกแบบงาน และการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อประสิทธิภาพ ความปลอดภัย และความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับของงานที่มีความหมาย การสร้างอำนาจทางจิตใจ และผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างงานที่มีความหมายกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างอำนาจทางจิตใจกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ

4. เพื่อพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซจากงานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงระดับของงานที่มีความหมาย การสร้างอำนาจทางจิตใจ และผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ

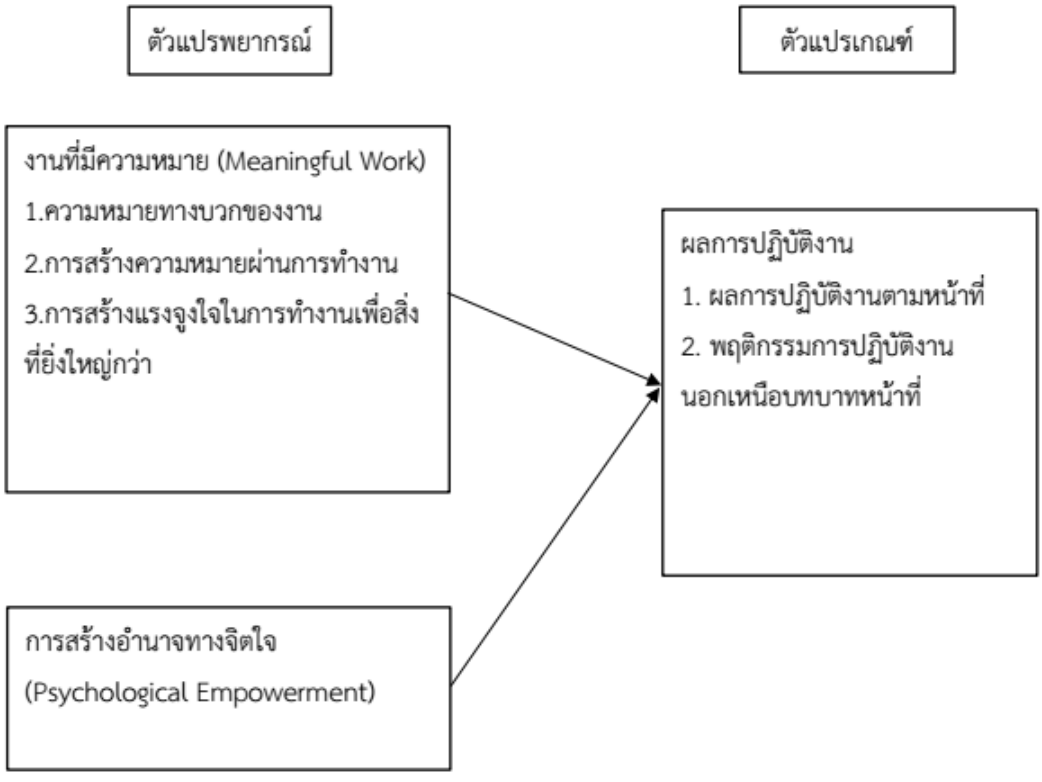
2. เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบกลยุทธ์บริหารทรัพยากรมนุษย์ เช่น การ Coaching, Empowerment, และการพัฒนาวัฒนธรรมงาน

3. เพื่อระบุปัจจัยที่สามารถ พยากรณ์ผลการปฏิบัติงานได้อย่างมีนัยสำคัญ เพื่อสนับสนุนการบริหารโครงการ EPC ให้มีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงต่อความล้มเหลวของโครงการ

4. เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับผู้บริหารในการออกแบบระบบพัฒนาความหมายของงานและระบบส่งเสริมอำนาจทางจิตใจของพนักงาน

5. เพื่อสนับสนุนการวางแผนกลยุทธ์ด้านทรัพยากรบุคคล เช่น การสร้างแรงจูงใจภายใน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการเพิ่มความผูกพันต่อองค์กรในระยะยาว

กรอบแนวคิด

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 งานที่มีความหมายมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ

สมมติฐานที่ 2 การสร้างอำนาจทางจิตใจมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ

สมมติฐานที่ 3 งานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจอย่างน้อยหนึ่งตัวแปรสามารถพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานบริษัทเอกชนในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ ซึ่งปฏิบัติงานในส่วนงานวิศวกรรม การผลิต การก่อสร้าง การควบคุมระบบ การขนส่ง และหน่วยงานสนับสนุนโครงการ โดยเป็นพนักงานจาก 2 บริษัท ได้แก่ บริษัท A จำนวน 471 คน และบริษัท B จำนวน 838 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,309 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ (Yamane, 1973) ซึ่งมีการแทนค่าในสูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ จำนวน 307 คน โดยคิดตามสัดส่วนประชากร พบว่า บริษัท A มีประชากร จำนวน 471 คน ต้องการกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 111 คน และบริษัท B มีประชากร จำนวน 838 คน ต้องการกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 196 คน จำนวนผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามผลการคำนวณได้ จำนวน 307 คน เพื่อป้องกันการสูญเสียแบบสอบถามหรือแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงกำหนดการเก็บข้อมูลเพิ่มร้อยละ 20 ทำให้ต้องการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 369 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยยึดกรอบแนวคิดและนิยามเชิงปฏิบัติการของการวิจัย เพื่อให้ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับงานที่มีความหมาย (Meaningful Work) จำนวน 29 ข้อ เกี่ยวกับการสร้างอำนาจทางจิตใจ (Psychological Empowerment) จำนวน 12 ข้อ ตอน เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (Job Performance) จำนวน 34 ข้อ แบบสอบถามตอนที่ 2, 3 และ 4 ใช้มาตรวัด (Scales)

แบบลิเคิร์ท สเกล (Likert scale) มีระดับการวัด 5 ระดับ ได้แก่ จริงน้อยที่สุด จริงน้อย จริงปานกลาง จริงมาก จริงมากที่สุด มีระดับตั้งแต่ 1 ถึง 5 คะแนน ตามลำดับ

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบข้อคำถามถูกต้องในการใช้ภาษาและสำนวนในการตั้งข้อคำถาม พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญทำการประเมิน 3 ระดับ ดังนี้ 1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อความนี้ สามารถวัดได้ตามนิยามศัพท์ของตัวแปร, 0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อความนี้ สามารถวัดได้ตามนิยามศัพท์ของตัวแปร, -1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อความนี้ ไม่สามารถวัดได้ตามนิยามศัพท์ของตัวแปรเมื่อได้รับผลการพิจารณาตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item-objective Congruence: IOC) คัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าคะแนนสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (ปิ่นกนก, 2559) แปลผลว่าข้อคำถามนั้นสามารถวัดผลได้ตามคำจำกัดความเชิงปฏิบัติการของแบบสอบถาม และข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยดำเนินปรับปรุงข้อคำถาม หรือตัดออก ตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พบว่า ข้อคำถามตัวแปรงานที่มีความหมาย (Meaningful Work) จำนวน 30 ข้อ ผ่านเกณฑ์ จำนวน 29 ข้อ และไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 1 ข้อ ผู้วิจัยจึงดำเนินการตัดข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ออก ข้อคำถามตัวแปรการสร้างอำนาจทางจิตใจ (Psychological Empowerment) จำนวน 12 ข้อ ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด ข้อคำถามตัวแปรผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (Job Performance) จำนวน 34 ข้อ ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด ทั้งนี้ ข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างใช้ (Try out) ซึ่งเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการที่ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยเป็นพนักงานจากบริษัท A จำนวน 15 คน และบริษัท B จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจริง

การทดสอบค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try out) มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบสอบถามในแต่ละด้าน (Corrected Item Total Correlation) ของตัวแปรที่ศึกษา ข้อคำถามในข้อใดที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า .20 จะถูกพิจารณาตัดออก (ปิ่นกนก, 2559)

จากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือทั้งฉบับ วัดความสอดคล้องภายในด้วยวิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่เหมาะสมตั้งแต่ .70 ขึ้นไป (ปิ่นกนก, 2559) จากการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม พบว่า ตัวแปรงานที่มีความหมาย มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .375-.883 โดยมีข้อคำถามผ่านเกณฑ์

จำนวน 29 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .900 ตัวแปรการสร้างอำนาจทางจิตใจ (Psychological Empowerment) มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .588-.721 โดยมีข้อคำถามผ่านเกณฑ์ จำนวน 12 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .913 ตัวแปรผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (Job Performance) มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .390-.963 โดยมีข้อคำถามผ่านเกณฑ์จำนวน 34 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .965

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลวิจัยได้ ดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์งานที่มีความหมาย การสร้างอำนาจทางจิตใจ และผลการปฏิบัติงาน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์						
ตัวแปร	$\bar{X}$	SD	r	$r^2 \times 100$	P	**ระดับความสัมพันธ์**
งานที่มีความหมาย	4.31	0.51	.909**	82.64	.000	สูงมาก
การสร้างอำนาจทางจิตใจ	4.32	0.53	.892**	79.57	.000	สูงมาก
ผลการปฏิบัติงาน	4.29	0.58	-	-	-	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พนักงานมีระดับ งานที่มีความหมาย อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.31, SD = 0.51) มีระดับ การสร้างอำนาจทางจิตใจ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.32, SD = 0.53) และมีระดับ ผลการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.29, SD = 0.58) และจากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรหลัก พบว่า งานที่มีความหมาย การสร้างอำนาจทางจิตใจ และผลการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยงานที่มีความหมายมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับการสร้างอำนาจทางจิตใจ ($r = .926$, $p < .01$) และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับผลการปฏิบัติงาน ($r = .909$, $p < .01$) ขณะเดียวกัน การสร้างอำนาจทางจิตใจก็มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับผลการปฏิบัติงาน ($r = .892$, $p < .01$) งานที่มีความหมายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซในระดับสูงมาก ($r = .909$) คิดเป็นร้อยละ 82.64 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้ การสร้างอำนาจทางจิตใจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซในระดับสูงมาก ($r = .892$) คิดเป็นร้อยละ 79.57 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้

เนื่องจากงานที่มีความหมาย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การสร้างอำนาจทางจิตใจ ในระดับสูงมาก (r = .926) และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ ในระดับสูงมากเช่นเดียวกัน (r = .909) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ การสร้างอำนาจทางจิตใจ ยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ ในระดับสูงมาก (r = .892) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด ได้แก่ งานที่มีความหมาย และ การสร้างอำนาจทางจิตใจ พบว่ามีค่าความสัมพันธ์สูงกว่าเกณฑ์ .80 ซึ่งบ่งชี้ถึงแนวโน้มการเกิดปัญหา ความสัมพันธ์พหุร่วม (Multicollinearity) ผู้วิจัยจึงดำเนินการจัดการปัญหา Multicollinearity โดยการรวมค่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงให้อยู่ในรูปของตัวแปรรวม (Combining Variables) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณค่าเฉลี่ยของแต่ละตัวแปร (Average Variables) โดยนำคะแนนรวมของแต่ละตัวแปรมาคำนวณเป็นตัวแปรเดียวก่อนนำเข้าสมการถดถอยโดยไม่แยกพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งนี้เพื่อให้ตัวแปรที่นำเข้าสมการมีความเป็นอิสระต่อกันและเหมาะสมต่อการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ซึ่งช่วยลดปัญหา Multicollinearity และเพิ่มความถูกต้องของผลการวิเคราะห์ทางสถิติ

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนในการพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ

ตัวแปรพยากรณ์	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอย		t	p
	คะแนนดิบ	คะแนนมาตรฐาน		
ค่าคงที่	-0.150	-	-1.485	.138
งานที่มีความหมาย	0.648	0.579	10.541	<.001
การสร้างอำนาจทางจิตใจ	0.381	0.356	6.489	<.001

$R = .919$, $R^2 = .844$, $F = 988.166$, $p < .001$ **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน พบว่า งานที่มีความหมาย และ การสร้างอำนาจทางจิตใจ เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า งานที่มีความหมาย มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.579$, $t = 10.541$, $p < .001$) รองลงมาคือ การสร้างอำนาจทางจิตใจ ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน ($\beta = 0.356$, $t = 6.489$, $p < .001$) ส่วนค่าคงที่ของสมการถดถอยไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -1.485$, $p = .138$) ซึ่งเป็นลักษณะปกติของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และไม่ส่งผลต่อการตีความอิทธิพลของตัวแปรพยากรณ์

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า งานที่มีความหมายเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาคือ การสร้างอำนาจทางจิตใจ โดยตัวแปรทั้งสองสามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซมีการรับรู้งานที่มีความหมายโดยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยด้านความหมายทางบวกของงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.60) รองลงมาคือ ด้านการสร้างความหมายผ่านการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.56) และด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงานเพื่อสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่า ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.72) นอกจากนี้ พนักงานมีการสร้างอำนาจทางจิตใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.32, S.D. = 0.53) และมีผลการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการปฏิบัติงานตามหน้าที่มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.56) และด้านพฤติกรรมการปฏิบัติงานนอกเหนือบทบาทหน้าที่มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.60) ซึ่งสะท้อนว่าพนักงานสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อองค์การ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปร พบว่า งานที่มีความหมายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในระดับสูงมาก (r = .909) คิดเป็นร้อยละ 82.64 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าพนักงานที่รับรู้งานของตนว่ามีความหมายจะมีแนวโน้มแสดงผลการปฏิบัติงานในระดับสูง ขณะเดียวกัน การสร้างอำนาจทางจิตใจก็มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในระดับสูงมากเช่นกัน (r = .892) คิดเป็นร้อยละ 79.57 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนว่าพนักงานที่รับรู้ว่าตนเองมีความสามารถและมีอำนาจในการตัดสินใจในการทำงาน จะมีแนวโน้มแสดงผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนยังพบว่า งานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซได้ โดยในขั้นที่ 1 งานที่มีความหมายสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 82.60 (r = .909) และเมื่อเพิ่มตัวแปรการสร้างอำนาจทางจิตใจเข้าสู่สมการในขั้นที่ 2 สามารถเพิ่มอำนาจในการพยากรณ์ได้เป็นร้อยละ 84.40 (r = .919) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งสองตัวแปรเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถอธิบายและพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซได้

อภิปรายผล

งานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านจิตวิทยาเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่าในงานและการรับรู้พลังอำนาจในการทำงานมีบทบาทสำคัญต่อผลลัพธ์การทำงานของพนักงาน โดยเมื่อพนักงานรับรู้งานของตนว่ามีความหมาย มีคุณค่า และได้รับความไว้วางใจพร้อมทั้งมีอิสระในการตัดสินใจ จะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจภายใน ความเชื่อมั่นในตนเอง และความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน ซึ่งนำไปสู่การแสดงศักยภาพในการทำงานและผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า งานที่มีความหมายเป็นตัวแปรพยากรณ์ในขั้นแรก และเมื่อเพิ่มการสร้างอำนาจทางจิตใจเข้าสู่สมการ สามารถเพิ่มอำนาจในการอธิบายความแปรปรวนของผลการปฏิบัติงานได้มากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่าทั้งสองปัจจัยทำงานเสริมกันในการยกระดับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Spreitzer (1995) ที่ชี้ว่าการสร้างอำนาจทางจิตใจช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของพนักงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Spreitzer (1995) ที่อธิบายว่าการสร้างอำนาจทางจิตใจเป็นแรงจูงใจภายในที่ส่งเสริมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกมากกว่าการทำงานเชิงรับ เมื่อพนักงานรับรู้ว่าตนเองมีศักยภาพ มีอิสระ และมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ จะมีแนวโน้มแสดงความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น และพฤติกรรมการทำงานที่เอื้อต่อประสิทธิภาพขององค์การในระยะยาว งานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจอย่างน้อยหนึ่งตัวแปรเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากทั้งสองปัจจัยช่วยหล่อหลอมแรงจูงใจภายใน ความเชื่อมั่นในตนเอง และพฤติกรรมการทำงานเชิงบวก ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า งานที่มีความหมายโดยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความหมายทางบวกของงาน การสร้างความหมายผ่านการทำงาน และการสร้างแรงจูงใจในการทำงานเพื่อสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่า ล้วนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ ดังนั้น ผู้บริหารหรือหัวหน้างานควรให้ความสำคัญกับการออกแบบงานให้พนักงานตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของงานที่ตนปฏิบัติ เปิดโอกาสให้พนักงานได้ใช้ศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ รวมถึงสื่อสารให้พนักงานเห็นว่างานที่ตนทำมีส่วนช่วยสร้างคุณค่าให้แก่องค์การและสังคม เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจภายใน ความภาคภูมิใจในงาน และความทุ่มเทในการปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่การยกระดับผลการปฏิบัติงานของพนักงานโดยรวม

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การสร้างอำนาจทางจิตใจมีความสัมพันธ์และสามารถพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ผู้บริหารและหัวหน้างานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซควรส่งเสริมการกระจายอำนาจในการทำงาน เปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ รวมถึงสนับสนุนให้พนักงานเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง โดยการมอบหมายงานที่ท้าทายอย่างเหมาะสม ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการแสดงความคิดริเริ่มและความรับผิดชอบ ทั้งนี้จะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจภายในและส่งผลให้พนักงานแสดงผลการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า งานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซได้ ดังนั้น องค์การควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทั้งด้านการสร้างความหมายของงานและการเสริมสร้างอำนาจทางจิตใจควบคู่กัน โดยการออกแบบงานที่ท้าทายและมีคุณค่า เปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รวมถึงสนับสนุนให้พนักงานใช้ความสามารถและศักยภาพของตนในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ แนวทางดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน ความเชื่อมั่นในตนเอง และการมีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผลการปฏิบัติงานของพนักงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การโดยรวม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานที่ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งอาจมีลักษณะการทำงาน โครงสร้างองค์การ และบริบทการบริหารจัดการที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซในภูมิภาคอื่น หรืออุตสาหกรรมประเภทอื่น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซในพื้นที่ภูมิภาค หรือองค์กรที่มีลักษณะการดำเนินงานแตกต่างกัน เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษางานที่มีความหมายและการสร้างอำนาจทางจิตใจซึ่งสามารถพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจพิจารณาศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับผลการปฏิบัติงาน เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ ความผูกพันต่อองค์การ หรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงการศึกษาตัวแปรคั่นกลางหรือตัวแปรกำกับ เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจพิจารณาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการรับรู้งานที่มีความหมาย การ

เสริมอำนาจทางจิตใจ และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ซึ่งจะช่วยเสริมความสมบูรณ์ของผลการวิจัยมากยิ่งขึ้น

การวิจัยครั้งต่อไปอาจนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมหรือโครงการพัฒนา เช่น การออกแบบงานให้มีความหมายมากยิ่งขึ้น หรือการจัดโปรแกรมการสร้างอำนาจทางจิตใจให้กับพนักงาน และทำการวัดผลการปฏิบัติงานก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการดังกล่าว เพื่อประเมินผลลัพธ์เชิงประจักษ์และนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

Campbell, J. P. (1990). *Modeling the performance prediction problem in industrial and organizational psychology.* In M. D. Dunnette & L. M. Hough (Eds.), Handbook of industrial and organizational psychology (2nd ed., pp. 700-755). Consulting Psychologists Press

วิทยานิพนธ์

ดวงนภา เอื้อลิขสิทธิ์ทรัพย์. (2556). *ตัวแบบปัจจัยที่มีผลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมการบริการด้านการประกันชีวิตในประเทศไทย* การจัดทำดุษฎีนิพนธ์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

วารสาร

Bailey, C., & Madden, A. (2016). What makes work meaningful or meaningless. *MIT Sloan Management Review,* 57, 53-61.

Borman, W. C., & Motowidlo, S. J. (1997). A theory of individual difference in task and contextual performance. *Human Performance,* 10, 71-83.

Bowin, R. B., & Harvey, D. (1996). *Human resource management: An experimental approach.* Trenton, NJ: Prentice-Hall.

Koopmans, L., Bernaards, C. M., Hildebrandt, V. H., Schaufeli, W. B., De Vet, H. C. W., & Van der Beek, A. J. (2011). Development of an individual work performance questionnaire. *International Journal of Productivity and Performance Management,* 62(1), 6-28.

Lips-Wiersma, M., & Wright, S. (2012). Measuring the meaning of meaningful work: Development and validation of the Comprehensive Meaningful Work Scale (CMWS). *Group & Organization Management,* 37(5), 655-685. https://doi.org/10.1177/1059601112461578

Spreitzer, G. M. (1995). Psychological empowerment in the workplace: Dimensions, measurement, and validation. *Academy of Management Journal,* 38(5), 1442-1465.

Thomas, K. W., & Velthouse, B. A. (1990). Cognitive element of empowerment. *Journal of Nursing Administration,* 23, 18-23.

ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่พยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร

Attitude Toward Artificial Intelligence (AI) and Perceived AI Use Self-efficacy Predicting AI Use at Work of Personnel

กัญญ์พัฑฒา หงส์ภัทราจันทร์[1], ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว[2]

[1]สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, s6708031816045@email.kmutnb.ac.th
[2]สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, pinkanok.w@arts.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร 2) ศึกษาความสัมพันธ์ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร 3) ศึกษาความสัมพันธ์การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร 4) พยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรด้วยทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 317 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป G*Power แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์อยู่ในระดับดีที่สุด การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานอยู่ในระดับมาก 2) ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร ($r = .781$) 3) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร ($r = .813$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์สามารถร่วมกันพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรได้ร้อยละ 69.9 ($R^2 = .699$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำหลัก: ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์, การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์, การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน

Abstract

This research aimed to: (1) study the levels of attitude toward artificial intelligence (AI), perceived AI use self-efficacy, and AI use at work. (2) examine the relationship between attitude toward artificial intelligence (AI) and AI use at work. (3) examine the relationship between perceived AI use self-efficacy and AI use at work. and (4) predict AI use at work based on attitude toward artificial intelligence (AI) and perceived AI use self-efficacy. The sample consisted of 317 non-academic staff from public educational institutions in Bangkok, determined using G*Power software. Stratified random sampling was employed, and data were collected using a questionnaire. Data analysis was conducted using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation and inferential statistics included Pearson's correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that the level of attitude toward artificial intelligence was at the highest level, while perceived AI use self-efficacy and AI use at work were at a high level. Attitude toward artificial intelligence (r = .781) and perceived AI use self-efficacy (r = .813) were positively correlated with AI use at work at the .01 level of significance. Furthermore, perceived AI use self-efficacy and attitude toward artificial intelligence significantly predicted AI use at work, accounting for 69.90% of the variance (R^2 = .699) at the .01 level of significance.

Keywords: Attitude Toward Artificial Intelligence (AI), Perceived AI Use Self-efficacy, AI Use at Work

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence หรือ AI) ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยภาครัฐได้นำมาใช้เพื่อยกระดับการทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน และสร้างมาตรฐานในการทำงาน รวมถึงการเตรียมความพร้อมในทุกด้านเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานให้เป็นรูปแบบดิจิทัล (อัญชลี จวงจันทร์, 2566) สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง ปัจจัยสนับสนุนที่มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐ

และภาคเอกชนในยุคปัญญาประดิษฐ์ที่กล่าวว่าคุณประโยชน์ของการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการให้บริการของภาครัฐและภาคเอกชน คือ 1) การดำเนินงานมีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากขึ้น 2) ช่วยการพัฒนาบริการภาครัฐและภาคเอกชนใหม่ ๆ และทำให้มีคุณภาพมากขึ้น 3) ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 4) ทำน้อยแต่ได้มากเพราะได้ผลลัพธ์จากการดำเนินงานที่ดีขึ้นโดยใช้ความพยายามน้อยลง (วสันต์ เกิดสวัสดิ์ และคณะ, 2567)

ในบริบทของสถาบันการศึกษา การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ เนื่องจากมหาวิทยาลัยเป็นองค์กรต้นแบบในการสร้างและพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล ดังนั้น การบูรณาการเทคโนโลยีด้านการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสมจึงมีความจำเป็น เพื่อรองรับการบริหารจัดการอุดมศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายและแนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นระบบ นับเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ประเทศไทยสามารถก้าวสู่สังคมดิจิทัลในระดับสากลได้อย่างมั่นคง (อิทธิศักดิ์ ศรีดำ และคณะ, 2567) นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้กำหนดนโยบายส่งเสริมให้บุคลากรนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในมิติของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ในวงจรชีวิตของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่กระบวนการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การสัมภาษณ์งาน การบริหารสวัสดิการ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดทำเงินเดือน ตลอดจนการประเมินผลการปฏิบัติงานและการเลื่อนขั้นเงินเดือน โดยปัญญาประดิษฐ์ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (ชญานุช จาตุรจินดา, 2564) อย่างไรก็ตาม การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในสถาบันอุดมศึกษาควรดำเนินการภายใต้การวางแผนและการกำกับดูแลอย่างรอบคอบ ควบคู่กับการพัฒนานโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อจัดการกับข้อจำกัดและความท้าทายที่อาจเกิดขึ้น เช่น ข้อจำกัดด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ปัญหาการตีความผลลัพธ์จากระบบปัญญาประดิษฐ์ ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและทรัพยากร ตลอดจนความพร้อมของบุคลากรในการนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (พระรบชนะชน อติพโล และคณะ, 2568)

ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ การตัดสินใจ และพฤติกรรมของบุคคลในการยอมรับเทคโนโลยี โดยมีความสัมพันธ์กับระดับความรอบคอบ ความเห็นอกเห็นใจ และการให้อภัยต่อข้อผิดพลาดที่เกิดจากระบบเทคโนโลยี งานวิจัยของ (Schepman and Rodway, 2023) ชี้ให้เห็นว่า ความไม่ไว้วางใจในองค์การที่เพิ่มสูงขึ้นมีแนวโน้มส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงลบต่อปัญญาประดิษฐ์ ในขณะที่ความไว้วางใจทั่วไป (General Trust) ที่อยู่ในระดับสูงกลับสัมพันธ์กับการมองเห็นประโยชน์และศักยภาพเชิงบวกของปัญญาประดิษฐ์มากขึ้น ความแตกต่างระหว่าง “ความไว้วางใจทั่วไป” กับ “ความ

ไม่ไว้วางใจในองค์การ” สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการให้เหตุผลของสาธารณชนในการชั่งน้ำหนักระหว่างคุณประโยชน์และความเสี่ยงของการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ ดังนั้น การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในองค์การเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรจึงมิใช่เพียงประเด็นด้านเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังเป็นความท้าทายเชิงการบริหารที่ผู้บริหารจำเป็นต้องทำความเข้าใจปัจจัยด้านทัศนคติ ความไว้วางใจ และความพร้อมของบุคลากรในการยอมรับระบบปัญญาประดิษฐ์ การศึกษาความพร้อมและแนวโน้มการยอมรับดังกล่าวช่วยให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวางแผนเชิงกลยุทธ์และตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการลงทุน การพัฒนาทักษะบุคลากร และการสื่อสารเชิงนโยบาย ทั้งนี้ หากบุคลากรมีแนวโน้มต่อต้านหรือมีทัศนคติเชิงลบต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ อาจส่งผลให้การนำระบบมาใช้งานไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และทำให้การลงทุนด้านเทคโนโลยีไม่เกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ อาจก่อให้เกิดความสูญเสียงบประมาณและทรัพยากรขององค์การโดยไม่จำเป็น (กชทีปต์ พิชิตวิทยาเอก, 2566)

การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการปฏิบัติงาน (AI self-efficacy) ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมของบุคคล โดยหลักการแล้ว บุคคลที่มีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงย่อมมีแนวโน้มที่ตัดสินใจลงมือกระทำพฤติกรรมนั้นมากกว่าบุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับต่ำ ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองต่ำ แม้ว่าผลลัพธ์จากการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่พึงประสงค์เพียงใดก็ตาม แต่หากยังมีความสงสัยในความสามารถของตนเองว่าสามารถดำเนินการได้สำเร็จหรือไม่ ก็อาจไม่เกิดแรงจูงใจเพียงพอที่ลงมือปฏิบัติ ดังนั้น การรับรู้ความสามารถของตนเองจึงมีบทบาทสำคัญต่อแรงจูงใจ ความพยายาม และความมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าหมาย บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับสูงมักเห็นคุณค่าในศักยภาพของตนเอง เกิดความเชื่อมั่น และพร้อมเผชิญกับความท้าทาย ส่งผลให้มีความพยายามมากขึ้นและมีแนวโน้มที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (ธัญญรักษ์ บุญตามหนุน, 2562) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีของ (Bandura, 1986) อธิบายว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) หมายถึง ความเชื่อมั่นของบุคคลในความสามารถของตนเองในการจัดการและดำเนินการพฤติกรรมที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้ การรับรู้ความสามารถมิได้หมายถึงเพียงการมีทักษะหรือความรู้เท่านั้น แต่เป็นความเชื่อมั่นว่าตนสามารถนำทักษะดังกล่าวมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์จริง

จากเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาว่าทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์สามารถพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรหรือไม่ ผลการวิจัยที่ได้เป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสารการตัดสินใจเชิงนโยบาย วางแผนกลยุทธ์ด้านทรัพยากรบุคคล การบริหารจัดการในกระบวนการทำงานร่วมกับเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร
4. เพื่อพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรด้วยทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์

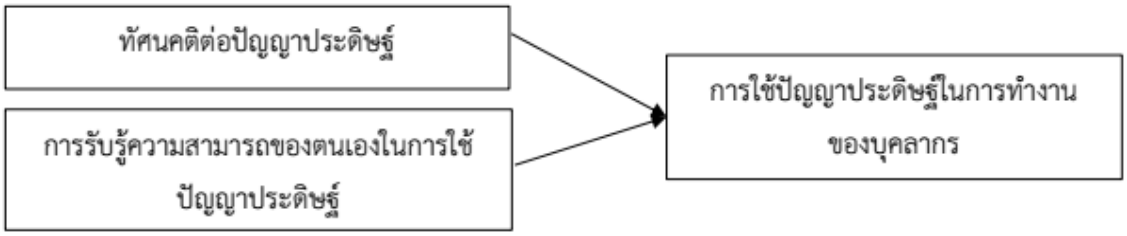
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การทราบถึงปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร ได้แก่ ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ นับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปใช้ในการออกแบบและปรับปรุงการพัฒนาทักษะด้านปัญญาประดิษฐ์ให้สอดคล้องกับระดับความสามารถ ความพร้อม และทัศนคติของบุคลากรในองค์การ นอกจากนี้ ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างทักษะใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการเชิงกลยุทธ์ขององค์การ ตลอดจนยกระดับประสบการณ์การทำงานของบุคลากรภายใต้บริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล

กรอบแนวคิด

ตัวแปรพยากรณ์ (Predictive Variable) มี 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (Attitude Toward Artificial Intelligence (AI)), การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Perceived AI Use Self-efficacy)

ตัวแปรเกณฑ์ (Criterion Variable) คือ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร (AI Use at Work)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร

สมมติฐานที่ 3 ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างน้อยหนึ่งตัวแปรสามารถพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร สังกัดมหาวิทยาลัย A จำนวน 997 คน และมหาวิทยาลัย B จำนวน 878 คน รวม 1,875 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานครสังกัดมหาวิทยาลัย A และมหาวิทยาลัย B โดยสถิติที่ใช้สูตร Multiple Regression โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากโปรแกรม G*Power (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555) ค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) 0.10 กำหนดค่าความเชื่อมั่น 0.01 ค่าอำนาจการทดสอบ 0.99 และใช้จำนวนตัวแปรพยากรณ์ 2 ตัวคำนวณ 253 คน ทั้งนี้เพื่อป้องกันความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลและทดแทนแบบสอบถามที่อาจจะไม่ได้รับคืน จึงทำการเพิ่มขนาดตัวอย่างร้อยละ 30 ดังนั้นมีขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 329 คน มีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของแต่ละมหาวิทยาลัยจากสูตรการคำนวณ แต่สามารถเก็บข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนได้จริงจำนวน 317 คน รายละเอียดดังนี้

$$\frac{(\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ต้องการ} \times \text{จำนวนประชากรของแต่ละมหาวิทยาลัย})}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมดของทั้งสองมหาวิทยาลัย}}$$

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยตัวแปรพยากรณ์ (Predictive Variable) มี 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (Attitude Toward Artificial Intelligence (AI)), การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Perceived AI Use Self-efficacy) และตัวแปรเกณฑ์ (Criterion Variable) คือ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร (AI Use at Work)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 4 ข้อ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ จำนวน 15 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ จำนวน 11 ข้อ และส่วนที่ 4 แบบสอบถามการ

ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน จำนวน 17 ข้อ โดยมีระดับคะแนนการวัดโดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ทสเกล (Likert Scale) มีระดับการวัด 5 ระดับ ตั้งแต่ ไม่เห็นด้วยอย่าง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เมื่อได้รับการพิจารณาและตรวจสอบแล้ว จึงหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกเฉพาะข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว, 2559) จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 32 คน และผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) 0.2 ขึ้นไป (ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว, 2559) แต่หากพิจารณาแล้วพบว่า ข้อคำถามนั้นหากตัดทิ้งอาจจะกระทบต่อนิยามศัพท์เฉพาะ ผู้วิจัยปรับคำข้อถามนั้นใหม่ พร้อมนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่เหมาะสมเท่ากับ 0.70 ขึ้นไป (ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว, 2559) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.418 ถึง 0.773 ค่าความเชื่อมั่น 0.913 โดยมีข้อคำถาม 15 ข้อผ่านเกณฑ์ทุกข้อ แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.331 ถึง 0.787 ค่าความเชื่อมั่น 0.913 โดยมีข้อคำถาม 11 ข้อผ่านเกณฑ์ทุกข้อ และแบบสอบถามการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.457 ถึง 0.889 ค่าความเชื่อมั่น 0.956 โดยมีข้อคำถาม 17 ข้อ ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร พบว่า ระดับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์อยู่ในระดับดีที่สุด การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานอยู่ในระดับมาก โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจากการคำนวณหาค่าอันตรภาคชั้น รายละเอียดดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร

ตัวแปร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์	4.22	0.58	ดีที่สุด
การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์	4.19	0.65	มาก
การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร	4.04	0.76	มาก

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร พบว่า สมมติฐานที่ 1 ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .781) โดยสถิติที่ใช้ Pearson’s Correlation Coefficient จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 รายละเอียดดังนี้

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร

ตัวแปร	การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน			
	r	$r^2 \times 100$	*P*	ระดับความสัมพันธ์
ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์	.781**	60.99	<.001	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร พบว่า สมมติฐานที่ 2 การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .813) โดยสถิติที่ใช้ Pearson’s Correlation Coefficient จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 รายละเอียดดังนี้

ตาราง 3 ความสัมพันธ์การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร

ตัวแปร	การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน			
	r	$r^2 \times 100$	*P*	ระดับความสัมพันธ์
การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์	.813**	66.09	<.001	สูงมาก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์พยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรด้วยทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ พบว่า สมมติฐานที่ 3 ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างน้อยหนึ่งตัวแปรสามารถพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร การนำเสนอในส่วนนี้การพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานด้วยตัวแปรทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ โดยสถิติที่ใช้ Stepwise Multiple Regression Analysis ในการสร้างสมการพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานโดยมีตัวแปรทั้งหมด 2 ตัวแปร รายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อคัดเลือกตัวแปรทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน

ขั้นที่	ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	AdfR^2	SE_{est}	F	*p*
1	- การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์	.813	.660	.659	.443	612.221**	<.001
2	- การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ - ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์	.836	.699	.697	.418	364.562**	<.001

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การพยากรณ์ตัวแปรการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานมีทั้งหมด 2 ตัวแปร ได้แก่ ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ รายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์สามารถพยากรณ์ตัวแปรการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานมีค่าสหสัมพันธ์การถดถอยพหุคูณเท่ากับ .813 สามารถพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานได้ร้อยละ 66 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสมการถดถอยในการพยากรณ์เท่ากับ .443

ขั้นที่ 2 เมื่อเพิ่มตัวแปรทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์สามารถพยากรณ์ตัวแปรการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการเป็นลำดับที่ 2 ทำให้มีค่าสหสัมพันธ์การถดถอยพหุคูณเท่ากับ .836 สามารถพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานได้ร้อยละ 69.9 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสมการถดถอยในการพยากรณ์เท่ากับ .418

ตาราง 5 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อหารูปแบบพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน

ขั้นที่	ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.b	β	t	p
1	ค่าคงที่	.050	.163		.308	.758
	- การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์	.952	.038	.813	24.743**	<.001
2	ค่าคงที่	-.461	.174		-2.656	.008
	- การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์	.616	.064	.526	9.602**	<.001
	- ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์	.454	.072	.348	6.354**	<.001

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อหาการพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน พบว่า มีตัวแปรพยากรณ์ที่สามารถนำเข้าสูตรสมการพยากรณ์ได้ จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์และทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ รายละเอียดดังนี้

ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบเท่ากับ .616 และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .526

ตัวแปรทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบเท่ากับ .454 และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .348 สามารถเขียนสมการพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานในรูปคะแนนดิบ รายละเอียดดังนี้

$y' = \text{ค่าคงที่} + b_1x_1 + b_2x_2$

$y' = -.461 + .616\ (x_{\text{การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์}}) + .454\ (x_{\text{ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์}})$

จากสมการข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์และทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ส่งผลทางบวกต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบเท่ากับ .616 หมายความว่า หากบุคลากรมีการรับรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานเพิ่มขึ้น .616 หน่วย (เมื่อควบคุมให้ตัวแปรทัศนคติคงที่) และทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบเท่ากับ .454 หมายความว่า

หากบุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่อปัญญาประดิษฐ์เพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานเพิ่มขึ้น .454 หน่วย (เมื่อควบคุมให้ตัวแปรการรับรู้ความสามารถคงที่) สามารถเขียนสมการพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานในรูปคะแนนมาตรฐาน รายละเอียดดังนี้

$$Z'_y = \beta_1 Z_1 + \beta_2 Z_2$$

$$Z'_y = .526\ (Z_{\text{การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์}}) + .348\ (Z_{\text{ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์}})$$

เมื่อแปลงคะแนนดิบให้คะแนนมาตรฐาน (Z-Score) ได้สมการพยากรณ์ที่แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานมากที่สุด พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .526 และทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .348 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญในการพยากรณ์สูงกว่าทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ ดังนั้น ผลการวิเคราะห์พยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรด้วยทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3

สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร พบว่า ระดับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีที่สุด ($\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.58) ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. = 0.65) และระดับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.04, S.D. = 0.76)

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร พบว่า สมมติฐานที่ 1 ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .781) โดยสถิติที่ใช้ Pearson’s Correlation Coefficient จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร พบว่า สมมติฐานที่ 2 การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .813) โดยสถิติที่ใช้ Pearson’s Correlation Coefficient จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 ผลการวิเคราะห์พยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรด้วยทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ พบว่า สมมติฐานที่ 3 ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างน้อยหนึ่งตัวแปรสามารถพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร การนำเสนอในส่วนนี้การพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานด้วยตัวแปรทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ โดยสถิติที่ใช้ Stepwise Multiple Regression Analysis ในการสร้างสมการพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานโดยมีตัวแปรทั้งหมด 2 ตัวแปร จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่องทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่พยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ รายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรอยู่ในระดับสูง ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ 1 อภิปรายได้ว่า บุคลากรมีมุมมองเชิงบวกและการเปิดรับเทคโนโลยีเป็นปัจจัยต้นทางที่สำคัญซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานจริง ผลการวิจัยสะท้อนทัศนคติเชิงบวกต่อปัญญาประดิษฐ์เป็นปัจจัยเชิงจิตวิทยาที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจนำไปใช้จริงในบริบทการทำงาน บุคลากรที่เปิดรับเทคโนโลยีมีการรับรู้ถึงประโยชน์ และมีมุมมองเชิงบวกต่อปัญญาประดิษฐ์ มีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมการใช้งานจริงมากกว่ากลุ่มที่มีทัศนคติเชิงลบหรือมีความกังวลต่อเทคโนโลยี มีนัยสำคัญทางสถิติที่เกิดขึ้นสามารถอธิบายได้จากบริบทองค์กรและสถาบันการศึกษาที่เริ่มผลักดันนโยบายด้านดิจิทัล การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการทำงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่สนับสนุนเทคโนโลยี ส่งผลให้บุคลากรเกิดการรับรู้เชิงบวกต่อปัญญาประดิษฐ์อย่างต่อเนื่อง จนพัฒนาเป็นทัศนคติที่เอื้อต่อการใช้งานจริง ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของประธาน ชาญตระการ (2567) พบว่า ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการใช้งาน AI ด้วยค่าสัมประสิทธิ์รวม 0.289

2. ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากรอยู่ในระดับสูงมาก ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ 2 อภิปรายได้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้บุคลากรกล้าใช้และใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างต่อเนื่องในงานจริง เนื่องจากความเชื่อมั่นว่าตนสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพลดความกลัวความผิดพลาด และเพิ่มแรงจูงใจ

ในการทดลองใช้นวัตกรรมใหม่ มีนัยสำคัญของความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจเกิดจากบริบทขององค์การมีการจัดอบรม การให้คำแนะนำเชิงเทคนิค และการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ช่วยให้บุคลากรพัฒนาความเชี่ยวชาญและความมั่นใจในการใช้ปัญญาประดิษฐ์จนนำไปสู่พฤติกรรมการใช้งานจริง ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Morales-García et al. (2025) พบว่า ความเชื่อมั่นในตนเองและความวิตกกังวลต่อ AI มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาการพึ่งพาเครื่องมือเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักศึกษาที่มีระดับความวิตกกังวลและความเชื่อมั่นในตนเองสูงมักจะแสดงการพึ่งพา AI มาก โดยผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักเรียนที่มีความมั่นใจในตนเองสูงในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีแนวโน้มที่จะใช้ปัญญาประดิษฐ์บ่อยขึ้น และการศึกษาเอกสารของธัญญรักษ์ บุญตามหนุน (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยี AI (Machine Learning) ในการทำงานในอุตสาหกรรมลิสซิ่ง ผลการวิจัยได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยี AI (Machine Learning) ในการทำงาน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านองค์กร และปัจจัยด้านบุคคล (การรับรู้ความสามารถของตนเอง) โดยมีค่า Sig เท่ากับ 0.008, 0.044 และ 0.003 ตามลำดับ

3. ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์สามารถร่วมกันพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ 3 อภิปรายได้ว่า ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบเท่ากับ .616 และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .526 และทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบเท่ากับ .454 และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .348 โดยเฉพาะการรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลสูงที่สุด เหตุที่ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์และทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญอาจมาจากลักษณะงานที่ต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทำให้บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและความมั่นใจสูงมีแนวโน้มใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างต่อเนื่องและหลากหลายมากกว่า สำหรับบริบทองค์การ อาทิ นโยบายดิจิทัล การกำหนดให้ใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ในกระบวนการทำงาน การสนับสนุนด้านทรัพยากร และกิจกรรมพัฒนาทักษะ ล้วนเป็นปัจจัยแวดล้อมที่ช่วยเสริมพลังของการรับรู้ความสามารถของตนเองจนทำให้สามารถอธิบายความแปรปรวนของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ที่อธิบายว่าการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) และการรับรู้ถึงความง่าย

ในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทัศนคติของผู้ใช้ต่อเทคโนโลยี ส่งผลกับทัศนคติต่อการใช้งาน (Attitude toward Using) ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมความตั้งใจ (Behavioral Intention) ในการใช้งาน และส่งผลให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้จริง (Actual Use) ในที่สุด แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าทัศนคติที่เป็นบวกต่อเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจนำเทคโนโลยีมาใช้ในบริบทการทำงาน จากการศึกษาเอกสารของปราโมทย์ ลือนาม (2554) ได้ศึกษาเรื่อง แนวความคิดและวัฒนาการของแบบจำลองการยอมรับการใช้เทคโนโลยี พบว่า TAM เป็นแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ในการทำนายงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ การรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีนั้น เป็นปัจจัยภายในที่มีบทบาทต่อพฤติกรรมของบุคคล และกำหนดว่าบุคคลนั้นสามารถใช้เทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนให้เกิดประสิทธิภาพได้ (Ratten, 2013 อ้างถึงในธัญญรักษ์ บุญตามหนุน, 2562) Kim and Lee (2025) ได้ให้ความหมายการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ หมายถึง การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ครอบคลุมขีดความสามารถทางความคิดและพฤติกรรมที่กว้างขวางขึ้นโดยเฉพาะกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงความสามารถในการทำความเข้าใจและตีความผลลัพธ์ที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถของตนเองในการปรับตัวเข้ากับกระบวนการทำงานที่ได้รับการเสริมประสิทธิภาพด้วยปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงความมั่นใจในการปรับเปลี่ยนกิจวัตรการทำงานที่มีอยู่พัฒนาขั้นตอนการทำงานใหม่ที่รวมเอาความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ และรักษามาตรฐานประสิทธิภาพ ดังนั้น จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ที่ดีและการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีแนวโน้มใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร แสดงให้เห็นว่าบุคลากรที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ มีแนวโน้มที่นำปัญญาประดิษฐ์ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรมุ่งเน้นการจัดหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่ส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่บุคลากรในการปรับตัวเข้ากับระบบหรือแพลตฟอร์มการสื่อสารที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ รวมทั้งพัฒนาความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล (Digital Skills) นำไปสู่การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน

2. จากผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร แสดงให้เห็นว่าบุคลากรที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อปัญญาประดิษฐ์

มีแนวโน้มที่ยอมรับและนำปัญญาประดิษฐ์ไปใช้ในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น บุคลากรจึงมีระดับความไว้วางใจต่อความถูกต้องของข้อมูลหรือคำแนะนำที่ได้รับจากปัญญาประดิษฐ์ในระดับที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรพัฒนากลไกการสื่อสารภายในองค์การที่สะท้อนถึงบทบาทและประโยชน์ของปัญญาประดิษฐ์อย่างชัดเจน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการสื่อสาร การจัดการข้อมูล และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ขององค์การ

3. จากผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ปัญญาประดิษฐ์สามารถร่วมกันพยากรณ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานของบุคลากร สะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรมีแนวโน้มให้ความสนใจต่อข้อความจากเพื่อนร่วมงานมากยิ่งขึ้น เมื่อมีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาช่วยสนับสนุน ช่วยทำให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับงานมีความชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงต่อการพลาดข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรนำผลการวิจัยไปใช้ในเชิงนโยบายเพื่อการวางแผนกลยุทธ์ด้านทรัพยากรบุคคล โดยส่งเสริมการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการสนับสนุนการบริหารจัดการข้อมูลและการสื่อสารภายในองค์การ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และยกระดับคุณภาพการสื่อสารของบุคลากร

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น จริยธรรมต่อปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics) ปัญญาประดิษฐ์ที่อธิบายได้ (Explainable artificial intelligence (XAI) หรือ Explainable AI) ภาวะกังวลหรือรู้สึกไม่ปลอดภัยต่อปัญญาประดิษฐ์ (AI Anxiety) ภาวะเสพติดการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI Addiction) การพึ่งพาปัญญาประดิษฐ์ (AI Dependence) ความฉลาดรู้ทางปัญญาประดิษฐ์ (AI Literacy) ภาวะหลอนจากปัญญาประดิษฐ์ (AI psychosis หรือ AI-induced psychosis) ปัญญาประดิษฐ์ในกระบวนการทำงานทั่วไป (AI Artifacts in Common Work Processes) และความพร้อมในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI Readiness)

เอกสารอ้างอิง

กชทีปต์ พิชิตวิทยาเอก. (2566). *ทัศนคติของพนักงานในระดับปฏิบัติงานของการประปานครหลวงที่มีต่อระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อประยุกต์ใช้ในการทำงาน* [บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. การค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2023/TU_2023_6633140014_17930_27923.pdf

ชญานุช จาตุรจินดา. (2564). AI กับการบริหารงานบุคคล. *วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,* 51(1), 31-50. https://doi.org/10.61462/cujss.v51i1.691

ธัญญรักษ์ บุญตามหนุน. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยี AI (machine learning) ในการทำงานในอุตสาหกรรมลิสซิ่ง: กรณีศึกษาบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร.* [บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. การค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:174127

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). *วิธีการที่ถูกต้องและทันสมัยในการกำหนดขนาดตัวอย่าง.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ประธาน ชาญตระการ. (2567). *การใช้งานและการยอมรับปัญญาประดิษฐ์ในบริบทของอุดมศึกษาไทยผ่านกรอบทฤษฎี UTAUT.* [บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. การค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2024/TU_2024_6602030071_19564_29537.pdf

ปราโมทย์ ลือนาม. (2554). แนวความคิด และวิวัฒนาการของแบบจำลองการยอมรับการใช้เทคโนโลยี. *วารสารการจัดการสมัยใหม่,* 9(1), 9-17. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/stou-sms-pr/article/view/11933

ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ พิบูลแถว. (2559). *ระเบียบวิธีวิจัยทางจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.* ก๊อปปี้เอ็กซ์เพรส.

พระรบชนะชน อติพโล (คำอ่อนศรี), พระคำแหง อุตฺตโร (สีหาจักร์) และสนุก สิงห์มาตร. (2568). การใช้ปัญญาประดิษฐ์สู่การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต: AI For All. *เสฏฐวิทย์ปริทัศน์,* 5(2), 595-609. https://so12.tci-thaijo.org/index.php/stw/article/view/1719

วสันต์ เกิดสวัสดิ์, สหพัฒน์ หอมจันทร์ และกันต์ฐมณีญา นฤโฆษกิตติกีรติ. (2567). ปัจจัยสนับสนุนที่มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กร ภาครัฐและภาคเอกชนในยุคปัญญาประดิษฐ์. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา (Journal of Interdisciplinary Research and Educational Innovation),* 3(2), 31-50. https://so08.tci-thaijo.org/index.php/JIREI/article/view/4327

อัญชลี จวงจันทร์. (2566). เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับการบริหารงานภาครัฐ. *วิจัยปริทัศน์,* (40), 1-15. https://prt.parliament.go.th/server/api/core/bitstreams/832d72d8-1f1e-4c0d-ac7e-fc9d3db8da4a/content

อิทธิศักดิ์ ศรีดำ, เพชรประภา สังฆะราม และอมรา อิทธิพงษ์. (2567). บทบาทเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ด้านการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้,* 4(1), 145-159. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jeil/article/view/266447

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory.* Prentice-Hall.

Kim, BJ., Lee, Dg. (2025). Self-efficacy in using artificial intelligence as a shield: mitigating the detrimental effects of organizationally prescribed perfectionism on employee stress and anxiety. *Curr Psychol,* 44, 1805-1831. https://doi.org/10.1007/s12144-024-07234-4

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology,* 22(140), 5-55.

Morales-García, W. C., Sairitupa-Sanchez, L. Z., Flores-Paredes, A., Pascual-Mariño, J., & Morales-García, M. (2025). Influence of Self-Efficacy in the Use of Artificial Intelligence (AI) and Anxiety Toward AI Use on AI Dependence Among Peruvian University Students. *Data and Metadata,* 4, 210. https://doi.org/10.56294/dm2025210

Schepman, A., & Rodway, P. (2023). The General Attitudes towards Artificial Intelligence Scale (GAAIS): Confirmatory Validation and Associations with Personality, Corporate Distrust, and General Trust, *International Journal of Human-Computer Interaction,* 39, 2724-2741. https://doi.org/10.1080/10447318.2022.2085400

สภาพแวดล้อมในการทำงานและความต้องการด้านจิตวิญญาณที่พยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดกรุงเทพมหานคร

Work Environment and Spiritual Needs Predicting Intention to Stay of Teachers in Islamic Private Schools in Bangkok

ศุภสิทธิ์ คลังวิเชียร[1], ชนัดดา เพ็ชรประยูร[2]

[1]สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, s6708031816029@kmutnb.ac.th

[2]สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, chanadda.p@arts.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความต้องการด้านจิตวิญญาณ และความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดกรุงเทพ-มหานคร 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานและความตั้งใจคงอยู่ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการด้านจิตวิญญาณและความตั้งใจคงอยู่ และ 4) พยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ด้วยสภาพแวดล้อมในการทำงานและความต้องการด้านจิตวิญญาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 255 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความต้องการด้านจิตวิญญาณ และความตั้งใจคงอยู่ของครูมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมากที่สุด 2) สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจคงอยู่ในระดับสูง ($r = .66$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความต้องการด้านจิตวิญญาณมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจคงอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .57$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) สภาพแวดล้อมทางสังคม ความต้องการด้านความหวัง และสภาพแวดล้อมทางกายภาพสามารถร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูได้ร้อยละ 46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($R^2 = 0.46$)

คำหลัก: สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความต้องการด้านจิตวิญญาณ ความตั้งใจคงอยู่ ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

Abstract

This study employed a quantitative research design and aimed: 1) to study the levels of work environment, spiritual needs and intention to stay among teachers in Islamic private schools in Bangkok, 2) to study the relationship between work environment and intention to stay of teachers, 3) to study the relationship between spiritual needs and intention to stay of teachers, and 4) to predict intention to stay of teachers with work environment and spiritual needs. The sample consisted of 255 teachers in Islamic private schools in Bangkok. The research instrument was a questionnaire using a five-point Likert scale ranging from strongly disagree (1) to strongly agree (5). The statistical methods employed for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson’s correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis. The results revealed that 1) work environment, spiritual needs and intention to stay of teachers were at the highest level, 2) work environment was positively correlated with intention to stay at a high level (r = .66) with statistical significance at .01 level, 3) spiritual needs was positively correlated with intention to stay at a moderate level (r = .57) with statistical significance at .01 level and 4) social environment, need for hope and physical environment jointly predicted intention to stay of teachers accounting for 46 percent of the variance, with statistical significance at .01 level. (R^2 = 0.46)

Keywords: Work Environment, Spiritual Needs, Intention to Stay, Teachers in Islamic Private School

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากแรงขับเคลื่อนในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงนโยบายการศึกษาให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อพลวัตของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการจัดการศึกษา จากการเป็นผู้จัดการศึกษาโดยรัฐมาเป็นการจัดการศึกษาโดยทุกภาคส่วนของสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การศึกษาเอกชนมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพ โดยการศึกษาเอกชนได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญในการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับ

อุดมศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อทำให้รัฐสามารถประหยัดงบประมาณในการลงทุนด้านการศึกษาได้ รวมทั้งตอบสนองความต้องการของประชาชนและตามความจำเป็นที่ต้องพัฒนาประเทศ โดยรัฐให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาได้อย่างเต็มความสามารถตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2565) โรงเรียนเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะโดดเด่น ด้วยการผสมผสานหลักสูตรวิชาการตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ เข้ากับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม (ยุทธนาและนิเลาะ, 2561) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของโรงเรียนประเภทนี้ต้องเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นประเด็นด้านโครงสร้างการบริหารจัดการที่มีความจำเพาะและซับซ้อน การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมถึงการสร้างความสมดุลระหว่างค่านิยมทางศาสนากับความสามารถในศตวรรษที่ 21 (Zainuddin et al., 2025) ดังนั้น การที่จะสามารถธำรงรักษาครูที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ และที่สำคัญที่สุดคือมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะคงอยู่อย่างยั่งยืน จึงกลายเป็นโจทย์เชิงกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งควรได้รับการพิจารณาและแก้ไขอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบรรลุเป้าหมายด้านคุณภาพและความต่อเนื่องของการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้น ไม่อาจละเลยปัจจัยภายในที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่ ความตั้งใจคงอยู่ (Intention to Stay) ของครูแต่ละท่าน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากครูเป็นกลไกหลักในการถ่ายทอดองค์ความรู้ สร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และปลูกฝังจิตวิญญาณทางศาสนาแก่ผู้เรียน (Churngchow & Sittichai, 2014) ปัจจัยนี้มิได้สะท้อนเพียงความพึงพอใจในงานเท่านั้น หากแต่ยังหมายรวมถึงเจตคติเชิงบวก ความศรัทธาในภารกิจของตน และความมุ่งมั่นในการอุทิศตนให้กับองค์การอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ครูที่มีแรงจูงใจในการทำงาน มีความสุขกับสิ่งที่ตนทำ และรับรู้ถึงคุณค่าในบทบาทหน้าที่ของตน ย่อมมีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ถ่ายทอดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ร่วมกับองค์การด้วยความสมัครใจ (Dayagbil & Alda, 2024) อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาจิตวิญญาณให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง หากโรงเรียนสามารถรักษาครูที่มีคุณสมบัติเช่นนี้ไว้ได้ ย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อทั้งคุณภาพการศึกษา ภาพลักษณ์ของโรงเรียน ตลอดจนความเชื่อมั่นจากผู้ปกครองและชุมชนโดยรอบ อย่างไรก็ตาม หากครูขาดความตั้งใจคงอยู่ ย่อมนำไปสู่ปัญหา เช่น การลาออกของครู การขาดแคลนครูที่มีประสบการณ์ และความไม่มั่นคงในระบบการจัดการศึกษาโดยรวม ดังนั้น การทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจคงอยู่ของครูในบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม

นอกเหนือจากปัจจัยภายในที่หยั่งรากลึกในตัวบุคคลแล้ว สภาพแวดล้อมในการทำงาน (Work Environment) ยังเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลอย่างมากและไม่ควรมองข้ามต่อความตั้งใจคงอยู่ของครูในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่มีความละเอียดอ่อนอย่างโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งมีอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมเป็นแก่นสำคัญขององค์การ สภาพแวดล้อมการทำงานที่สนับสนุนและเอื้ออาทร เช่น การได้รับทรัพยากรที่จำเป็น การสร้างบรรยากาศเชิงบวกในกลุ่มเพื่อนร่วมงาน และการเคารพอัตลักษณ์ทางศาสนา ส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจคงอยู่ของครูในการทำงานระยะยาว (Putra et al., 2024) ในทางตรงกันข้าม หากโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย ขาดความเข้าใจในบริบททางศาสนาอันเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน หรือไม่สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติและความเชื่อของครูผู้สอน ย่อมกลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่บั่นทอนความสามารถของครูในการแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ และอาจส่งผลให้ความตั้งใจคงอยู่ลดน้อยลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งท้ายที่สุดอาจนำไปสู่การสูญเสียบุคลากรที่มีคุณค่าและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวม

แม้ปัจจัยภายนอกอย่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่สามารถสัมผัสได้จะมีผลต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน ปัจจัยภายในอย่างความต้องการด้านจิตวิญญาณ (Spiritual Needs) กลับเป็นมิติภายในที่ลึกซึ้งและส่งผลอย่างยิ่งต่อความตั้งใจคงอยู่ของครูเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่มีความละเอียดอ่อนและมีรากฐานทางศาสนาเป็นสำคัญอย่างโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งการปฏิบัติงานของครูไม่ได้เป็นเพียงแค่การถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ส่งผ่านคุณค่าและหลักธรรมคำสอนทางศาสนาให้แก่นักเรียนด้วย ความหมายของ "งาน" จึงมิใช่เพียงการปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่ง แต่เป็นพันธกิจทางจิตวิญญาณที่ครูรู้สึกมีพันธะผูกพันส่วนตัวและศรัทธาในภารกิจนั้นอย่างจริงจัง ครูผู้ซึ่งถือว่าหน้าที่การสอนคือส่วนหนึ่งของภารกิจทางศาสนา สามารถบูรณาการหลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้ากับการจัดการเรียนการสอนได้อย่างสอดคล้อง พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนอย่างเปิดกว้างจากองค์การในการปฏิบัติศาสนกิจตามความเชื่อส่วนบุคคลอย่างอิสระ ไม่ว่าจะเป็นการละหมาด การแต่งกายตามหลักศาสนา หรือการมีพื้นที่ในการแสดงออกถึงจริยธรรมตามหลักศาสนาในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมและไม่ถูกจำกัด ย่อมรู้สึกว่าหน้าที่การงานของตนมีคุณค่าและมีความหมายที่สอดคล้องกับความเชื่อและตัวตนภายใน (Yuana et al., 2025) ความสามารถในการดำเนินชีวิตการทำงานโดยไม่ขัดกับศรัทธา และการได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนในด้านจิตวิญญาณ เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญต่อความตั้งใจคงอยู่ของครู ทั้งนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยค่าตอบแทนหรือความก้าวหน้าในวิชาชีพเพียงอย่างเดียว แต่สะท้อนถึงความเชื่อมโยงภายในระหว่าง ตัวตน-ศรัทธา-และภารกิจในบทบาทครู อย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นปัจจัยเฉพาะในโรงเรียนที่มีรากฐานทางศาสนาเป็นสำคัญ

จากเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นที่มาสำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งมุ่งมั่นที่จะวิเคราะห์และทำความเข้าใจบทบาทของสภาพแวดล้อมในการทำงานและความต้องการด้านจิตวิญญาณ ในฐานะปัจจัยสำคัญที่สามารถพยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา

อิสลาม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการบุคลากรที่มีประสิทธิผลและยั่งยืนอันจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในภาพรวมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความต้องการด้านจิตวิญญาณ และความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานและความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการด้านจิตวิญญาณและความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
4. เพื่อศึกษาการพยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ด้วยสภาพแวดล้อมในการทำงาน และความต้องการด้านจิตวิญญาณ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

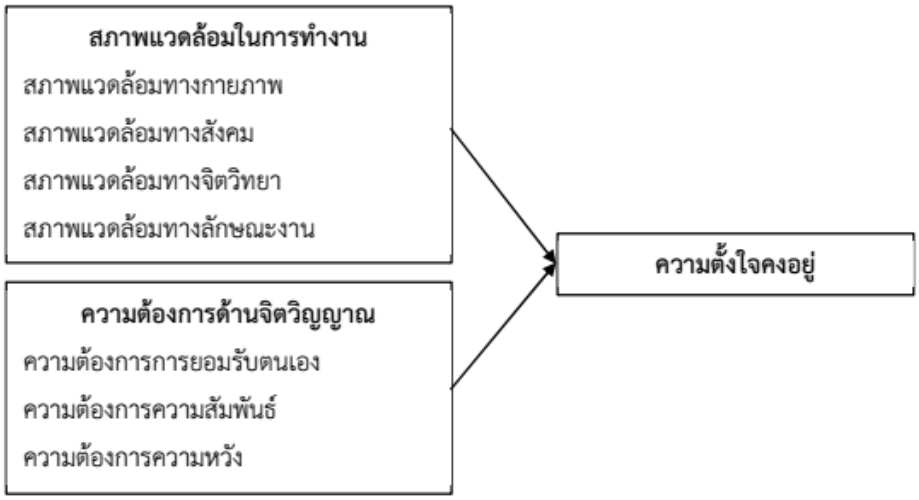
1. ทราบถึงระดับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความต้องการด้านจิตวิญญาณ และความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระดับตัวแปรดังกล่าวให้เพิ่มสูงขึ้น
2. ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความต้องการด้านจิตวิญญาณและความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งโรงเรียนสามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนบริหารการพัฒนากลยุทธ์และนโยบายที่สนับสนุนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่
3. ทราบถึงปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งโรงเรียนสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ ไปใช้เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม แก้ไข ปรับปรุงพัฒนา กระบวนการบริหารงานบุคลากรครู เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิด

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรพยากรณ์ (Predictive Variable) มี 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรสภาพแวดล้อมในการทำงาน (Work environment) ประกอบด้วย 4 ด้าน ตามแนวคิดของ Azhar et al. (2021) และตัวแปรความต้องการด้านจิตวิญญาณ (Spiritual needs) ประกอบด้วย 3 ด้าน ตามแนวคิดของ Highfield (1989,1992)

ตัวแปรเกณฑ์ (Criterion Variable) คือ ความตั้งใจคงอยู่ (Intention to stay)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 โรงเรียน มีครูรวมทั้งหมด 521 คน คือ (ข้อมูล ณ วันที่ 16 เดือนกรกฎาคม 2568) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 272 คน โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 227 คน ทั้งนี้เพื่อป้องกันความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลและทดแทนแบบสอบถามที่อาจจะไม่ได้รับคืน จึงทำการเพิ่มขนาดตัวอย่างร้อยละ 20 ดังนั้นมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 272 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนของแต่ละโรงเรียน (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล เป็นลักษณะแบบเลือกตอบ (Checklist) จำนวน 5 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความตั้งใจคงอยู่ จำนวน 7 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน จำนวน 32 ข้อ และส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการด้านจิตวิญญาณ จำนวน 17 ข้อ โดยมีระดับคะแนนการวัดโดยใช้มาตรวัด (scales) แบบลิเคิร์ทเสกล (Likert scale) มีระดับการวัด 5 ระดับ ได้แก่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เมื่อได้รับการพิจารณาและตรวจสอบแล้ว จึงหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร, 2559) พบว่า ข้อคำถามผ่านเกณฑ์ทุกข้อ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน นำไปวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) เพื่อพิจารณาข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก 0.2 ขึ้นไป (ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร, 2559) และวิเคราะห์หาค่า

ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่เหมาะสมเท่ากับ 0.70 ขึ้นไป (ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร, 2559) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .411-.870 ค่าความเชื่อมั่น .966 แบบสอบถามความต้องการด้านจิตวิญญาณ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .318-.708 ค่าความเชื่อมั่น .888 และแบบสอบถามความตั้งใจคงอยู่ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .374-.844 ค่าความเชื่อมั่น .869

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัยในคน โดยได้รับการพิจารณาและมีมติรับรองเอกสารจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยรังสิต เอกสารรับรองเลขที่ COA. No. RSUERB2025-282 วันที่รับรอง 26 พฤศจิกายน 2568 หลังจากที่ได้รับการรับรองเรียบร้อยแล้ว จึงติดต่อยื่นจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูลและประสานงานผ่านงานธุรการของโรงเรียน หลังจากนั้นผู้รับผิดชอบของแต่ละโรงเรียนจึงได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับครูในโรงเรียน เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วจึงได้ติดต่อผู้วิจัยให้รับแบบสอบถามกลับคืน

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความต้องการด้านจิตวิญญาณและความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความต้องการด้านจิตวิญญาณ และความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.47, 4.60, 4.40 ตามลำดับ) ดังรายละเอียดตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความต้องการด้านจิตวิญญาณ และความตั้งใจคงอยู่

ตัวแปร	$\bar{x}$	SD	ระดับ
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	**4.47**	**0.46**	**มากที่สุด**
ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	4.49	0.48	มากที่สุด
ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม	4.44	0.50	มากที่สุด
ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา	4.53	0.49	มากที่สุด
ด้านสภาพแวดล้อมทางลักษณะงาน	4.40	0.56	มากที่สุด
ความต้องการด้านจิตวิญญาณ	**4.60**	**0.41**	**มากที่สุด**
ด้านความต้องการการยอมรับตนเอง	4.55	0.45	มากที่สุด
ด้านความต้องการความสัมพันธ์	4.64	0.44	มากที่สุด
ด้านความต้องการความหวัง	4.62	0.46	มากที่สุด
ความตั้งใจคงอยู่	**4.40**	**0.58**	**มากที่สุด**

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2. และข้อที่ 3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานและความต้องการด้านจิตวิญญาณกับความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .66) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา และด้านสภาพแวดล้อมทางลักษณะงาน มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .57, .63, .60 และ .58 ตามลำดับ) และความต้องการด้านจิตวิญญาณมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .57) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความต้องการการยอมรับตนเอง ด้านความต้องการความสัมพันธ์ และด้านความต้องการความหวัง มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .47, .50 และ .57 ตามลำดับ) ดังรายละเอียดตาราง 2

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานและความต้องการด้านจิตวิญญาณกับความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ตัวแปร	ความตั้งใจคงอยู่			
	r	r^2 x 100	*P*	ระดับความสัมพันธ์
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	**.66****	**43.56**	**.00**	**สูง**
ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	.57**	32.49	.00	ปานกลาง
ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม	.63**	39.69	.00	สูง
ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา	.60**	36.00	.00	สูง
ด้านสภาพแวดล้อมทางลักษณะงาน	.58**	33.64	.00	ปานกลาง
ความต้องการด้านจิตวิญญาณ	**.57****	**32.49**	**.00**	**ปานกลาง**
ด้านความต้องการการยอมรับตนเอง	.47**	22.09	.00	ปานกลาง
ด้านความต้องการความสัมพันธ์	.50**	25.00	.00	ปานกลาง
ด้านความต้องการความหวัง	.57**	32.49	.00	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4. ผลการวิเคราะห์การพยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามด้วยสภาพแวดล้อมในการทำงานและความต้องการด้านจิตวิญญาณ พบว่า สภาพแวดล้อมทางสังคม ความต้องการความหวัง และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้ร้อยละ 46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังรายละเอียดตาราง 3

ตาราง 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อหารูปแบบพยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ขั้นที่	ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.b	β	t	p
1	ค่าคงที่	1.16	.25		4.60**	.00
	- สภาพแวดล้อมทางสังคม	.73	.06	.63	12.95**	.00
2	ค่าคงที่	.29	.29		1.00	.32
	- สภาพแวดล้อมทางสังคม	.53	.07	.46	7.94**	.00
	- ความต้องการความหวัง	.38	.07	.30	5.25**	.00
3	ค่าคงที่	.13	.30		.43	.67
	- สภาพแวดล้อมทางสังคม	.42	.09	.36	4.92**	.00
	- ความต้องการความหวัง	.35	.08	.27	4.70**	.00
	- สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	.18	.09	.15	2.05*	.04
$R = 0.68$ $R^2 = 0.46$						
$F = 73.30 (p < .01)$						

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง สภาพแวดล้อมในการทำงานและความต้องการด้านจิตวิญญาณที่พยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานอภิปรายได้ว่า เมื่อครูได้รับสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมและเอื้อต่อการปฏิบัติงานในระดับที่เพิ่มขึ้น ความตั้งใจคงอยู่ของครูก็จะเพิ่มตามไปด้วย เนื่องจาก ในบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ของครู ทั้งด้านความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก ความสัมพันธ์ในการทำงานที่ดี การสนับสนุนจากผู้บริหาร และการจัดลักษณะงานที่เปิดโอกาสให้ครูใช้ความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ ย่อมส่งผลให้ครูมีเจตนาที่จะปฏิบัติงานและอยู่กับโรงเรียนเดิมต่อไป โดยแนวคิดด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ระบุว่าองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ สังคม จิตวิทยา และองค์การ เป็นทรัพยากรในการทำงานที่ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจ และการคงอยู่ของบุคลากร (Bakker & Demerouti, 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Inceoglu et al. (2018) ที่พบว่า เมื่อบุคลากรรับรู้ว่าพฤติกรรมของผู้นำที่สร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงบวก ไม่เพียงแต่ช่วยลดอุปสรรค แต่ยังเป็นการเติมเต็มทรัพยากรทางจิตวิทยาและแรงจูงใจ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้บุคลากรเลือกที่จะร่วมงานกับองค์การต่อไปในระยะยาว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

Churngchow and Sittichai (2014) ที่พบว่า หากโรงเรียนสามารถสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ครูรู้สึกว่าได้รับความยุติธรรม มีความมั่นคง และได้รับการสนับสนุนในบทบาทหน้าที่ ครูจะมีแรงใจในการสอนและต้องการทำงานกับองค์การให้นานที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน อภิปรายได้ว่า เมื่อครูได้รับสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมและเอื้อต่อการปฏิบัติงานในระดับที่เพิ่มขึ้น ความตั้งใจคงอยู่ของครูก็จะเพิ่มตามไปด้วย เนื่องจาก สภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ทำงาน ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมโดยรวมที่เอื้อต่อสุขภาวะและความสะดวกในการปฏิบัติงานของครู ในบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหากโรงเรียนสามารถเปิดโอกาส สนับสนุน และจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมและเอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจของครู ย่อมช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานและการคงอยู่ของครู โดยสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นบวกช่วยส่งเสริมความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการคงอยู่ของครู (Acton & Glasgow, 2015) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Putra et al. (2024) ที่พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้ปลอดภัยและมีทรัพยากรที่พร้อม ไม่เพียงแต่ช่วยให้ครูทำงานได้สะดวกขึ้น แต่ยังเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยทำให้ครูที่มีคุณภาพต้องการอยู่ในโรงเรียนต่อไป

1.2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน อภิปรายได้ว่า เมื่อครูได้รับสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการปฏิบัติงานในระดับที่เพิ่มขึ้น ความตั้งใจคงอยู่ของครูก็จะเพิ่มตามไปด้วย เนื่องจาก ในบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่เน้นการดำเนินงานตามหลักศาสนา การเคารพซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูล และการมีเป้าหมายร่วมกันตามหลักศาสนาช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและนำไปสู่การไม่มีแนวโน้มที่จะลาออก ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน การสนับสนุนจากองค์การ และบรรยากาศการทำงานที่ดี มีบทบาทสำคัญต่อความตั้งใจคงอยู่ โดยความสัมพันธ์เชิงบวกในที่ทำงานจะช่วยลดความเครียด เพิ่มแรงจูงใจ และเสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ (Collie et al., 2012) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Skaalvik and Skaalvik (2017) ที่พบว่า ในวิชาชีพครู การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและประสิทธิภาพในการสอน ลดความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ซึ่งเป็นแกนหลักของภาวะหมดไฟ และลดแรงจูงใจในการวางแผนหรือมีแนวโน้มที่จะลาออก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Churngchow and Sittichai (2014) ที่พบว่า การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูเลือกที่จะปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนต่อไป

1.3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน อภิปรายได้ว่า เมื่อครูได้รับสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาที่เหมาะสมและเอื้อต่อการปฏิบัติงานในระดับที่เพิ่มขึ้น ความตั้งใจคงอยู่ของครูก็จะเพิ่มตามไปด้วย เนื่องจาก ในบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม บรรยากาศในการทำงานที่ยึดถือความยุติธรรมตามหลักศาสนาและกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เมื่อผู้บริหารให้สิทธิแก่ครูในการปฏิบัติศาสนกิจอย่างเหมาะสม เช่น วันหยุดในวันสำคัญทางศาสนา และมีการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับค่าตอบแทนและสิทธิหน้าที่อย่างโปร่งใส จะส่งผลให้ครูมีความมั่นคงทางจิตใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ส่งผลโดยตรงต่อการไม่มีแผนหรือแนวโน้มที่จะลาออกหรือย้ายงานในอนาคตอันใกล้ (Colquitt et al., 2013) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Colquitt (2001) ที่พบว่า ความยุติธรรมในองค์การทั้งด้านกระบวนการ ด้านการปฏิบัติ และด้านผลลัพธ์ มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากร ซึ่งส่งผลให้บุคคลากรไม่มีแนวโน้มในการลาออก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Eisenberger et al. (1986) ที่พบว่า การที่องค์การแสดงออกว่าเห็นคุณค่าและห่วงใยพนักงาน จะช่วยสร้างพันธะทางใจและบรรยากาศแห่งการแลกเปลี่ยนที่สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้พนักงานอยากคงอยู่ในองค์การ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rhoades and Eisenberger (2002) ที่พบว่า องค์การที่มีการสื่อสารอย่างโปร่งใส ปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเป็นธรรม และให้การสนับสนุนในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจในการที่จะทำงานในองค์การต่อไป

1.4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางลักษณะงาน มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน อภิปรายได้ว่า เมื่อครูได้รับสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางลักษณะงานที่เหมาะสมและเอื้อต่อการปฏิบัติงานในระดับที่เพิ่มขึ้น ความตั้งใจคงอยู่ของครูก็จะเพิ่มตามไปด้วย เนื่องจาก โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ทักษะและความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ มีการจัดอบรมพัฒนาวิชาชีพที่ต่อเนื่อง และสนับสนุนเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการสอน ทำให้ครูเกิดความพึงพอใจและรู้สึกว่าตนเองได้รับการตอบสนองต่อความต้องการจากโรงเรียน ส่งผลให้ครูมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานกับโรงเรียนต่อไป โดยลักษณะงานที่มีความหมาย ความท้าทาย และสอดคล้องกับความสามารถของบุคคลช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน เปลี่ยนพลังกายและพลังใจของบุคคลให้กลายเป็นความทุ่มเทและมุ่งมั่นที่จะอยู่กับโรงเรียนในระยะยาว (Bakker and Demerouti, 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hackman and Oldham (1976) ที่เสนอทฤษฎีลักษณะงาน (Job Characteristics Theory) ว่าลักษณะงานที่มีความหมาย ความหลากหลายของทักษะ ความเป็นอิสระ และการได้รับข้อมูลย้อนกลับจากงาน จะช่วยเพิ่มความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Holmberg et al. (2018) ที่พบว่า การออกแบบงานที่เอื้อต่อการใช้ศักยภาพ

ของบุคลากรและการพัฒนาวิชาชีพ เช่น การสร้างความชัดเจนในบทบาท สร้างความหลากหลายและท้าทาย และส่งเสริมอิสระในการทำงาน ช่วยให้บุคลากรอยากคงอยู่ในงานต่อไป

2. ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการด้านจิตวิญญาณมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน อภิปรายได้ว่า เมื่อครูได้รับการตอบสนองต่อความต้องการด้านจิตวิญญาณในระดับที่เพิ่มขึ้น ความตั้งใจคงอยู่ของครูก็จะเพิ่มตามไปด้วย เนื่องจาก ในบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ความต้องการด้านจิตวิญญาณเป็นความต้องการภายในที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาความหมายของชีวิต การยึดถือคุณค่าทางศีลธรรม การดำเนินชีวิตตามความเชื่อทางศาสนา และการมุ่งสู่เป้าหมายชีวิตที่สอดคล้องกับหลักความเชื่อ โดยค่านิยมทางศาสนา เช่น ความไว้วางใจ ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อพระเจ้า ทำหน้าที่เป็นพื้นฐานทางจริยธรรมในการปฏิบัติงานของครู ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีความหมายสอดคล้องกับเป้าหมายชีวิตและความเชื่อส่วนบุคคล (Yuana et al., 2025) เมื่อครูสามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับความเชื่อและค่านิยมทางจิตวิญญาณของตน จะส่งผลให้ครูมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานและคงอยู่กับองค์การมากขึ้น เนื่องจากการตอบสนองต่อความต้องการด้านจิตวิญญาณช่วยให้บุคคลรับรู้คุณค่าและความหมายของการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fry and Slocum (2008) ที่พบว่า เมื่อบุคคลได้รับความเติมเต็มส่วนบุคคลในงาน รู้สึกถึงความเป็นส่วนหนึ่ง เป็นที่เข้าใจและได้รับการยอมรับ และมีความรู้สึกว่าชีวิตมีคุณค่าและมีความหมาย ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานทางจิตวิญญาณของมนุษย์ จะส่งผลต่อการคงอยู่ของบุคลากรในองค์การ

2.1 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการด้านจิตวิญญาณด้านความต้องการการยอมรับตนเองมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน อภิปรายได้ว่า เมื่อครูได้รับการตอบสนองต่อความต้องการด้านจิตวิญญาณด้านความต้องการการยอมรับตนเองในระดับที่เพิ่มขึ้น ความตั้งใจคงอยู่ของครูก็จะเพิ่มตามไปด้วย เนื่องจาก เมื่อครูรับรู้ถึงคุณค่าในตนเอง ที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจและให้อภัยต่อตนเอง จะส่งผลให้ครูมีความมั่นคงทางจิตใจและมีจุดมุ่งหมายในการทำงานที่ชัดเจนสอดคล้องกับค่านิยมทางศาสนา การที่ครูมองว่าการสอนคือการรับใช้พระเจ้า ช่วยลดความขัดแย้งภายในใจ ซึ่งการยอมรับตนเองเป็นการรับรู้คุณค่าและศักยภาพของตน ครูสามารถเลือกและกำกับพฤติกรรมของตนได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการและคุณค่าภายใน ส่งผลให้ครูมีเจตนาที่จะทำงานกับโรงเรียนเดิมต่อไปในระยะยาวโดยไม่มีแผนที่จะลาออก โดยแนวคิด Self-Determination Theory ระบุว่าการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางจิตใจของมนุษย์ ได้แก่ ความสามารถ ความอิสระ และความสัมพันธ์ ช่วยให้บุคคลต้องการที่จะทำงานในองค์การเดิมต่อไป (Ryan & Deci, 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Van den Broeck et al. (2016) ที่พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองและสมรรถนะแห่งตน มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมากกับการได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทั้ง 3 ด้าน (ความสามารถ ความอิสระ

และความสัมพันธ์) ส่งผลต่อเนื่องในการลดทัศนคติเชิงลบต่องาน เช่น ความเหนื่อยหน่าย และช่วยเพิ่มความพึงพอใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความต้องการที่จะทำงานต่อไปในองค์การ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Judge and Bono (2001) ที่พบว่า การประเมินตนเองเชิงบวกทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเองทั่วไป การมีจุดควบคุมเหตุการณ์ภายในตนเอง และความมั่นคงทางอารมณ์ ช่วยให้บุคลากรมีแนวโน้มที่จะคงอยู่ โดยการสร้างความพึงพอใจ และลดพฤติกรรมการถอนตัวเมื่อเผชิญอุปสรรค

2.2 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการด้านจิตวิญญาณด้านความต้องการความสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน อภิปรายได้ว่า เมื่อครูได้รับการตอบสนองต่อความต้องการด้านจิตวิญญาณด้านความต้องการความสัมพันธ์ในระดับที่เพิ่มขึ้น ความตั้งใจคงอยู่ของครูก็จะเพิ่มตามไปด้วย เนื่องจาก บริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรักและความไว้วางใจ เมื่อครูได้รับการตอบสนองต่อความต้องการความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครู ผู้บริหาร และนักเรียน รวมถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อพระเจ้า การที่โรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณด้านความต้องการความสัมพันธ์นี้ได้ ย่อมส่งผลให้ครูมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานและคงอยู่กับโรงเรียนเดิมต่อไป ซึ่งความต้องการความสัมพันธ์เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในการมีปฏิสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับผู้อื่น ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ลดความรู้สึกแปลกแยกและความเฉื่อยชาในการทำงาน และลดแนวโน้มในการลาออกหรือย้ายงาน (Collie et al., 2012; Ryan & Deci, 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Baumeister and Leary (1995) ที่พบว่า ความต้องการความเป็นส่วนหนึ่งและการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นแรงจูงใจพื้นฐานของมนุษย์ โดยการเป็นส่วนหนึ่งขององค์การยังเกี่ยวข้องกับการมีอัตลักษณ์ร่วมกันและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม หากความต้องการนี้ได้รับการตอบสนอง จะส่งผลต่อการคงอยู่ในองค์การ

2.3 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการด้านจิตวิญญาณด้านความต้องการความหวังมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน อภิปรายได้ว่า เมื่อครูได้รับการตอบสนองต่อความต้องการด้านจิตวิญญาณด้านความต้องการความหวังในระดับที่เพิ่มขึ้น ความตั้งใจคงอยู่ของครูก็จะเพิ่มตามไปด้วย เนื่องจาก ครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีความเชื่อมั่นว่าการปฏิบัติงานของตนจะสร้างผลลัพธ์ที่ดีต่ออนาคตของนักเรียนและสอดคล้องกับหลักศาสนา ครูจะมีพลังในการเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบากโดยอาศัยการขอพรและวางใจในพระเจ้า ความหวังนี้เปรียบเสมือนเครื่องยนต์ที่เปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เป็นการกระทำตามแนวคิดภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ (Fry & Slocum, 2008) นอกจากนี้ความหวังยังเป็นกลไกทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมาย แรงจูงใจ และการแสวงหาวิธีการเพื่อบรรลุเป้าหมาย เมื่อเผชิญกับความเครียดหรืออุปสรรค คนที่มีความหวังสูงจะมองว่า

เป็นความท้าทาย และจะพยายามหาเส้นทางใหม่รวมถึงส่งต่อแรงจูงใจไปยังเส้นทางนั้นเพื่อเอาชนะอุปสรรค (Snyder, 2002) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Avey et al. (2011) ที่พบว่า ความหวังซึ่งเป็นองค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจ ซึ่งส่งผลต่อการคงอยู่ของบุคลากร เมื่อบุคลากรมีความหวังและการมองโลกในแง่ดีสูงจะมีความเชื่อมั่นในความสำเร็จและกล้าเผชิญหน้ากับความท้าทายในงานปัจจุบัน แทนที่จะเลือกยอมแพ้หรือลาออกเมื่อพบอุปสรรค

3. ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ความต้องการด้านจิตวิญญาณด้านความต้องการความหวัง และสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ได้ร้อยละ 46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน อภิปรายได้ว่า เมื่อครูได้รับสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการด้านจิตวิญญาณด้านความต้องการความหวัง และได้รับสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างเหมาะสม ก็จะส่งผลให้ครูมีความตั้งใจคงอยู่สูงยิ่งขึ้น เนื่องจาก สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดีช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างครูในโรงเรียน ทำให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่นและเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ขณะเดียวกัน การได้รับการตอบสนองต่อความต้องการด้านจิตวิญญาณด้านความต้องการความหวัง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีเป้าหมายในการทำงาน การมองเห็นคุณค่าในบทบาทของตน และการมีความเชื่อมั่นต่ออนาคตในการปฏิบัติงาน ช่วยให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม เช่น ความพร้อมของสถานที่ทำงาน อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ ช่วยเอื้อต่อการปฏิบัติงานและลดอุปสรรคในการทำงาน ซึ่งส่งผลให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีแนวโน้มที่จะคงอยู่กับโรงเรียนต่อไปในระยะยาว โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิด Job Demands–Resources Model ของ Bakker and Demerouti (2017) ที่อธิบายว่า ทรัพยากรในการทำงาน (job resources) เช่น ความสัมพันธ์ทางสังคมในที่ทำงาน การสนับสนุนจากองค์การ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ รวมถึงทรัพยากรส่วนบุคคล เช่น ความหวังและแรงจูงใจภายใน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมการคงอยู่ของบุคลากร (Bakker and Demerouti, 2017) โดยเมื่อบุคลากรได้รับทรัพยากรในการทำงานอย่างเพียงพอ จะช่วยลดความเครียดจากงาน เพิ่มพลังในการปฏิบัติงาน และส่งผลให้บุคคลต้องการทำงานกับองค์การเดิมต่อไปในระยะยาว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของ Fry and Slocum (2008) ซึ่งระบุว่า ความหวัง ความศรัทธา และความหมายของงาน เป็นแรงจูงใจภายในที่ช่วยสร้างความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากร โดยเฉพาะในองค์การที่มีบริบทเกี่ยวข้องกับศาสนา การปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับความเชื่อและคุณค่าทางจิตวิญญาณช่วยให้บุคคลรับรู้ความหมายของงานและมีความต้องการทำงานในองค์การเดิมต่อไปอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Inceoglu et al. (2018) ที่พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานร่วมกับทรัพยากรทางจิตวิทยาของบุคลากร นำไปสู่

ความผูกพันในงานสูง ซึ่งเป็นตัวทำนายความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานร่วมกับองค์การต่อไปในระยะยาว รวมถึงงานวิจัยของ Avey et al. (2011) ที่พบว่า ความหวังและความเชื่อมั่นในตนเองมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน ความผูกพันต่อองค์การ และลดความตั้งใจลาออก ด้วยเหตุนี้จากผลการวิจัยจึงอธิบายได้ว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์และการสนับสนุนในองค์การ ทำหน้าที่เป็นทรัพยากรในการทำงานที่สำคัญ ขณะที่ความต้องการด้านจิตวิญญาณด้านความหวังเป็นทรัพยากรภายในที่ช่วยเสริมแรงจูงใจ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยลดอุปสรรคในการทำงาน เมื่อปัจจัยทั้งสามทำงานร่วมกัน จึงช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความผูกพัน และความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในระยะยาว อีกทั้งผลการวิจัยครั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า การพยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูไม่สามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านองค์การและปัจจัยด้านจิตวิญญาณของบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบูรณาการทรัพยากรทั้งภายนอกและภายในของบุคลากรมีส่วนช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานและความยั่งยืนขององค์การ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้ สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าบรรยากาศการทำงาน การคุ้มครองสิทธิ และความยุติธรรมในองค์การมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของครู ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความมั่นคงทางจิตใจ การสื่อสารที่โปร่งใส การกำหนดข้อตกลงการทำงานที่ชัดเจน และการปฏิบัติต่อครูอย่างเป็นธรรม เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อองค์การและเสริมสร้างความผูกพันต่อโรงเรียน ส่วนสภาพแวดล้อมทางลักษณะงานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้บังคับบัญชา ควรส่งเสริมและพัฒนาการจัดลักษณะงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของครู สนับสนุนการใช้ศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ รวมทั้งจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และทรัพยากรที่เพียงพอและทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและส่งเสริมความตั้งใจคงอยู่ของครูในโรงเรียน

2. จากผลการวิจัยครั้งนี้ ความต้องการด้านจิตวิญญาณของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความต้องการความสัมพันธ์และด้านความต้องการความหวัง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการมีเป้าหมายในการทำงาน ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมกิจกรรมที่พัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารและครู สนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา และสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ครูเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและมีความหมายในการทำงาน

3. จากผลการวิจัยครั้งนี้ สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ของครูในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าบทบาทของผู้บริหารและการสนับสนุนจากองค์การมีผลต่อการคงอยู่ของครู ดังนั้นผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักศาสนา ให้คำแนะนำ

และกำลังใจ รับฟังความคิดเห็นของครูอย่างจริงจัง และพัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ยุติธรรมและโปร่งใส เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ

4. จากผลการวิจัยครั้งนี้ สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม และความต้องการด้านจิตวิญญาณด้านความต้องการความหวัง สามารถร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูได้ ดังนั้นสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมควบคู่กับการส่งเสริมความต้องการด้านจิตวิญญาณของครู เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตในการทำงาน สร้างความผูกพัน ความพึงพอใจ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง และได้รับการตอบสนองความต้องการจากองค์การ ทำให้ครูยังคงทำงานอยู่กับโรงเรียนอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจยังไม่สะท้อนความหลากหลายของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในบริบทอาชีพ องค์การ และภาคส่วนอื่น ๆ ดังนั้น การวิจัยในครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่างไปยังพนักงานที่นับถือศาสนาอิสลามในองค์การเอกชนทั่วไป หรือหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในบริบทที่หลากหลาย

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งอาจยังไม่สามารถอธิบายประสบการณ์ ความรู้สึก หรือมุมมองเชิงลึกของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น การวิจัยในครั้งต่อไปควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เช่น การสัมภาษณ์ร่วมกับการใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียด และสะท้อนบริบทจริงของผู้ให้ข้อมูลมากยิ่งขึ้น

3. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาสภาพแวดล้อมในการทำงานและความต้องการด้านจิตวิญญาณในฐานะตัวแปรที่พยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครู อย่างไรก็ตาม อาจยังมีตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจคงอยู่ซึ่งไม่ได้รวมอยู่ในการศึกษา เช่น ความผูกพันต่อองค์การ ความพึงพอใจในงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร หรือการสนับสนุนจากองค์การ ดังนั้น การวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุหรือการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุม และเพิ่มความชัดเจนในการพยากรณ์ความตั้งใจคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร. (2559). *ระเบียบวิธีวิจัยทางจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.* ก๊อปปี้ เอ็กซ์เพรส.

ยุทธนา เกื้อกูล และ นิเลาะ แวอุเซ็ง. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. *วารสารอัล-ฮิกมะฮ์,* 8(15), 15-28. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HIKMAH/article/view/ 167808

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2565). *การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชน: สภาพและแนวทางการสนับสนุน.* กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กระทรวงศึกษาธิการ.

Acton, R., & Glasgow, P. (2015). Teacher wellbeing in neoliberal contexts: A review of the literature. *Australian Journal of Teacher Education,* 40(8), 99-114. https://doi.org/10.14221/ajte.2015v40n8.6

Avey, J. B., Reichard, R. J., Luthans, F., & Mhatre, K. H. (2011). Meta-analysis of the impact of positive psychological capital on employee attitudes, behaviors, and performance. *Human Resource Development Quarterly,* 22(2), 127-152. https://doi.org/10.1002/hrdq.20070

Azhar, P. N. F. S., Samsudin, N. A., Johari, N. H. F., Hanif, N. F., & Othman, N. Z. (2021). Islamic workplace environment (IWE) and employees’ job satisfaction at PNB Ilham Resort, Malaysia. In Palembang Tourism Forum 2021 (PTF 2021), *Advances in Economics, Business and Management Research*: Vol 200 (pp. 79–85). Atlantis Press. https://doi.org/10.2991/aebmr.k.211223.011

Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2017). Job demands-resources theory: Taking stock and looking forward. *Journal of Occupational Health Psychology,* 22(3), 273-285. https://doi.org/10.1037/ocp0000056

Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin,* 117(3), 497-529. https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497

Churngchow, C., & Sittichai, R. (2014). Factors related to retention behaviour of teachers in Islamic private schools in three southernmost provinces in Thailand. *Asian Social Science,* 10(10), 50-56. http://dx.doi.org/10.5539/ass.v10n10p50

Collie, R. J., Shapka, J. D., & Perry, N. E. (2012). School climate and social-emotional learning: Predicting teacher stress, job satisfaction, and teaching efficacy. *Journal of Educational Psychology,* 104(4), 1189-1204. https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0029356

Colquitt, J. A. (2001). On the dimensionality of organizational justice: A construct validation of a measure. *Journal of Applied Psychology,* 86(3), 386-400. https://doi.org/10.1037/0021-9010.86.3.386

Colquitt, J. A., Scott, B. A., Rodell, J. B., Long, D. M., Zapata, C. P., Conlon, D. E., & Wesson, M. J. (2013). Justice at the millennium, a decade later: A meta-analytic test of social exchange and affect-based perspectives. *Journal of Applied Psychology,* 98(2), 199-236. https://doi.org/10.1037/a0031757

Dayagbil, F., & Alda, R. (2024). Continuing professional development opportunities: Teachers’ motivation and perceived effectiveness. *International Journal of Education and Practice,* 12(3), 584-595. https://doi.org/10.18488/61.v12i3.3733

Eisenberger, R., Huntington, R., Hutchison, S., & Sowa, D. (1986). Perceived organizational support. *Journal of Applied Psychology,* 71(3), 500-507. https://doi.org/10.1037/0021-9010.71.3.500

Fry, L. W., & Slocum, J. W. (2008). Maximizing the triple bottom line through spiritual leadership. *Organizational Dynamics,* 37(1), 86-96. https://doi.org/10.1016/j.orgdyn.2007.11.004

Hackman, J. R., & Oldham, G. R. (1976). Motivation through the design of work: Test of a theory. *Organizational Behavior and Human Performance,* 16(2), 250-279. https://doi.org/10.1016/0030-5073(76)90016-7

Highfield, M. E. (1989). *The spiritual health of oncology patients: A comparison of nurse and patient perceptions* [Doctoral dissertation, Texas Woman's University]. https://www.sigmarepository.org/dissertations/1262/

Highfield, M. F. (1992). Spiritual health of oncology patients. Nurse and patient perspectives. *Cancer nursing,* 15(1), 1-8. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/1544127/

Holmberg, C., Caro, J. & Sobis, I. (2018) Job satisfaction among Swedish mental health nursing personnel: revisiting the Two-Factor Theory. *International Journal of Mental Health Nursing,* 27, 581-592. https://doi.org/10.1111/inm.12339

Inceoglu, I., Thomas, G., Chu, C., Plans, D., & Gerbasi, A. (2018). Leadership behavior and employee well-being: An integrated review and a future research agenda. *The Leadership Quarterly, 29*(1), 179-202. https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2017.12.006

Judge, T. A., & Bono, J. E. (2001). Relationship of core self-evaluations traits—self-esteem, generalized self-efficacy, locus of control, and emotional stability—with job satisfaction and job performance: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology,* 86(1), 80-92. https://doi.org/10.1037/0021-9010.86.1.80

Putra, H. E. J., Hermawan, A., Achmadi, H., & Meilani, Y. F. C. P. (2024). Enhancing teacher retention through teacher work engagement and Islamic moderation (Wasatiah) on private Islamic school Ahlussunnah Waljama’ah in Indonesia. *PJLSS, 22*(2), 12568-12585. https://doi.org/10.57239/PJLSS-2024-22.2.00897

Rhoades, L., & Eisenberger, R. (2002). Perceived organizational support: A review of the literature. *Journal of Applied Psychology,* 87(4), 698-714. https://doi.org/10.1037/0021-9010.87.4.698

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness.* The Guilford Press. https://psycnet.apa.org/doi/10.1521/978.14625/28806

Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2017). Motivated for teaching? Associations with school goal structure, teacher self-efficacy, job satisfaction and emotional exhaustion. *Teaching and Teacher Education,* 67, 152-160. https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.06.006

Snyder, C. R. (2002). Hope theory: Rainbows in the mind. *Psychological Inquiry,* 13(4), 249-275. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1304_01

Van den Broeck, A., Ferris, D. L., Chang, C. H., & Rosen, C. C. (2016). A review of self-determination theory’s basic psychological needs at work. *Journal of Management,* 42(5), 1195-1229. https://doi.org/10.1177/0149206316632058

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd Ed). Harper and Row.

Yuana, I., Fauzih, F., Samdin, S., Restiana, S., & Roslan, A. H. (2025). Islamic spirituality and job satisfaction on teachers' performance at Madrasah Tsanawiyah Negeri in Southeast Sulawesi. *International Journal of Islamic Thought and Humanities,* 4(1), 51-60. https://doi.org/10.54298/ijith.v4i1.385

Zainuddin, Z., Amrullah, A. M. K., & Zuhriyah, I. A. (2025). The challenges of developing Islamic education curriculum and strategies for its development in facing future competency demands. *Tafkir: Interdisciplinary Journal of Islamic Education,* 6(1), 111-126. https://doi.org/10.31538/tijie.v6i1.1316

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในฐานะสัญญาณเชิงกลยุทธ์ของการบริการการบิน: การสร้างความหมายของผู้บริหารสายการบินในประเทศไทย

Demographic Change as a Strategic Signal in Aviation Services: Executive Sensemaking in Thailand

วสวัตติ์ สุติญญามณี[1], ธนิสา อมาตยกุล สมไร่ขิง[2], จุฬนี รักเนตรสาคร[3], ณฤทธิ์พล บุณยเกียรติ[4]

[1]วิทยาลัยนานาชาติ, มหาวิทยาลัยศิลปากร, sutinyamanee_v@suic.su.ac.th

[2]วิทยาลัยนานาชาติ, มหาวิทยาลัยศิลปากร, somraikhing_t@suic.su.ac.th

[3]วิทยาลัยนานาชาติ, มหาวิทยาลัยศิลปากร

[4]วิทยาลัยนานาชาติ, มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในฐานะ "สัญญาณเชิงกลยุทธ์" ของการบริการการบิน ผ่านกรอบแนวคิดการสร้างความหมายของผู้บริหารโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบตีความ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารระดับสูงในอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทย จำนวน 18 ราย ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงธีม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสายการบินมิได้มองการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเป็นเพียงข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง แต่เป็นเชิงความหมายที่กำหนดลำดับความสำคัญเชิงกลยุทธ์ด้าน 1) การออกแบบประสบการณ์การเดินทางของผู้โดยสารสูงวัย 2) การจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยเชิงบริการ 3) การบริหารและรักษาแรงงานส่วนหน้าที่มีประสบการณ์ และ 4) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแบบผสมผสานมนุษย์ ซึ่งการศึกษานี้มีส่วนช่วยขยายองค์ความรู้ด้านกลยุทธ์การบริการการบิน และเสนอข้อค้นพบเชิงทฤษฎีที่สำคัญต่อการบริหารสายการบินในบริบทสังคมสูงวัย

คำหลัก: การเปลี่ยนแปลงโครสร้างประชากร, การบริการการบิน, สัญญาณเชิงกลยุทธ์, การสร้างความหมายของผู้บริหาร

Abstract

This study aims to examine demographic structural change as a "Strategic Signal" in aviation services through the lens of executive sensemaking. An interpretive qualitative approach was employed. Data were collected through in-depth interviews with 18 senior executives in Thailand's aviation industry and analyzed using thematic analysis.

The findings indicate that airline executives do not perceive demographic structural change merely as a structural constraint. Rather, they interpret it as a meaningful signal that shapes strategic priorities in four key areas: (1) designing travel experiences for aging passengers, (2) service-based risk management and safety assurance, (3) managing and retaining experienced frontline employees, and (4) integrating digital technologies with human-centered service.

This study contributes to the literature on aviation service strategy by expanding theoretical understanding of demographic change as a strategic signal and offering important insights for airline management in the context of an aging society.

Keywords: demographic structural change; aviation services; strategic signals; executive sensemaking

บทนำ

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรกับพลวัตรเชิงโครงสร้างของอุตสาหกรรมการบิน

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเป็นกระบวนการระยะยาวที่ปรับเปลี่ยนเงื่อนไขพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบ การเข้าสู่สังคมสูงวัยและการลดลงของอัตราเจริญพันธุ์ส่งผลต่อทั้งรูปแบบอุปสงค์ อุปทานแรงงาน และความคาดหวังของผู้ใช้บริการในหลากหลายอุตสาหกรรม (Bloom, Canning, & Fink, 2010; United Nations, 2023)

สำหรับอุตสาหกรรมการบิน ผลกระทบดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะและทวีความซับซ้อนมากกว่าภาคบริการทั่วไป เนื่องจากการบริการการบินเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยระดับสูง การเดินทางของผู้โดยสารในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัด การจัดการเวลาอย่างเข้มงวด และการประสานงานของระบบบริการที่มีความซับซ้อนหลายระดับ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรจึงมิได้ส่งผลเพียงต่อจำนวนผู้โดยสาร หากแต่ปรับเปลี่ยน “เงื่อนไขของการให้บริการ” และ “ขอบเขตของการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์” ของสายการบินอย่างลึกซึ้ง

ในบริบทของประเทศรายได้ปานกลาง เช่นประเทศไทย การเปลี่ยนผ่านทางประชากรเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและทับซ้อนกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของอุตสาหกรรมการบิน ส่งผลให้สายการบินต้องเผชิญแรงกดดันเชิงกลยุทธ์ทั้งในระดับการดำเนินงานและระดับนโยบายองค์กร

2. การบริการการบินภายใต้แรงกดดันจากสังคมสูงวัย

ในด้านอุปสงค์ โครงสร้างอายุของผู้โดยสารที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะสัดส่วนผู้โดยสารสูงวัยที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ความต้องการบริการการบินเปลี่ยนจากการเน้น “ความรวดเร็วและต้นทุนต่ำ” ไปสู่

“ความปลอดภัย ความชัดเจน และความมั่นใจตลอดการเดินทาง” ผู้โดยสารสูงวัยมีแนวโน้มต้องการความช่วยเหลือด้านการเคลื่อนย้าย การสื่อสารที่เข้าใจง่าย และความต่อเนื่องของการดูแลตั้งแต่ก่อนการเดินทาง ระหว่างการเดินทาง และหลังการเดินทาง (Gronroos, 2017)

ในด้านอุปทานแรงงาน อุตสาหกรรมการบินเผชิญข้อจำกัดจากการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะเฉพาะ การสูงวัยของพนักงานที่มีประสบการณ์ และต้นทุนฝึกอบรมที่สูง โดยเฉพาะในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและการให้บริการส่วนหน้า เช่น ลูกเรือ พนักงานบริการภาคพื้น และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ปัจจัยเหล่านี้จำกัดความสามารถในการขยายขนาดบริการ และบังคับให้สายการบินต้องทบทวนกลยุทธ์ด้านแรงงานอย่างจริงจัง (Fitzsimmons & Fitzsimmons} 2019)

3. ช่องว่างการวิจัย

แม้งานวิจัยด้านอุตสาหกรรมการบินจะให้ความสำคัญกับประเด็นประชากรในเชิงการพยากรณ์ความต้องการเดินทาง การวางแผนเส้นทางบิน หรือการจัดการแรงงาน แต่ส่วนใหญ่ยังคงอาศัยวิธีการเชิงปริมาณและสมมติฐานเชิงกำหนด (Deterministic Assumptions) ซึ่งมองการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเป็นเงื่อนไขภายนอกที่องค์กรต้องปรับตัวตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

แนวทางดังกล่าวยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างเพียงพอว่า เหตุใดสายการบินที่เผชิญแรงกดดันทางประชากรในลักษณะใกล้เคียงกัน จึงแสดงรูปแบบการตอบสนองเชิงกลยุทธ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ช่องว่างสำคัญจึงอยู่ที่การทำความเข้าใจ “กระบวนการตีความ” ของผู้บริหารสายการบิน ซึ่งเป็นตัวเชื่อมระหว่างสัญญาณทางประชากรและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการบริการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในฐานะ “สัญญาณเชิงกลยุทธ์” ของการบริการการบิน ผ่านกรอบแนวคิดการสร้างความหมายของผู้บริหาร
2. เพื่ออธิบายกลไกการแปลงสัญญาณทางประชากรสู่กลยุทธ์การบริการการบิน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้ช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อกลยุทธ์การบริการการบิน โดยเสนอการมองการเปลี่ยนแปลงประชากรในฐานะ สัญญาณเชิงกลยุทธ์ ที่ถูกตีความผ่านกระบวนการ Sensemaking ของผู้บริหาร นอกจากนี้ ผลการศึกษายังช่วยให้ผู้บริหารสายการบินเข้าใจการออกแบบบริการ การบริหารแรงงาน และการใช้เทคโนโลยีในบริบทของสังคมสูงวัยได้ดียิ่งขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

1. การเปลี่ยนผ่านทางประชากรและอุตสาหกรรมการบิน

ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากรอธิบายการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุและแรงงานของประชากร ซึ่งส่งผลโดยตรงต่ออุตสาหกรรมที่พึ่งพาการเคลื่อนย้าย การจัดการความเสี่ยง และแรงงานทักษะสูงอย่างอุตสาหกรรมการบิน (Lutz, Sanderson, and Scherbov, 2008) การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงวัยส่งผลต่อรูปแบบการเดินทาง ความถี่ใจการเดินทาง และความคาดหวังต่อความปลอดภัยและการดูแล

งานวิจัยด้านการบินชี้ให้เห็นว่า ผู้โดยสารสูงวัยมีความไวต่อความเสี่ยงด้านการเดินทางมากกว่ากลุ่มวัยอื่น และมีแนวโน้มประเมินคุณค่าของการบริการจาก “ความมั่นใจ” มากกว่าความรวดเร็วหรือราคาเพียงอย่างเดียว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้สายการบินต้องกันกลับมาทบทวนสมมติฐานเกี่ยวกับการออกแบบบริการการบิน

2. กลยุทธ์การบิน

กลยุทธ์การบริการการบินมีลักษณะเฉพาะที่ต้องผสานความปลอดภัย ประสบการณ์ และประสิทธิภาพเชิงปฏิบัติการเข้าด้วยกัน การให้บริการการบินไม่สามารถแยกออกจากบริบทของความเสี่ยงและกฎระเบียบได้ ทำให้การปรับตัวเชิงกลยุทธ์มีข้อจำกัดมากกว่าภาคบริการทั่วไป (Ostrom และคณะ, 2015)

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงประชากร กลยุทธ์การบริการการบินต้องตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้โดยสาร โดยเฉพาะความแตกต่างด้านความสามารถในการเคลื่อนย้าย การรับรู้ข้อมูลและความหวังด้านการดูแล

3. การสร้างความหมายของผู้บริหารสายการบิน

ทฤษฎีการสร้างความหมายเสนอว่า ผู้บริหารมิได้ตอบสนองต่อข้อมูลหรือสัญญาณเชิงโครงสร้างโดยตรง แต่ตีความข้อมูลเหล่านั้นผ่านประสบการณ์ กรอบความปลอดภัย วัฒนธรรมองค์กรและข้อจำกัดเชิงสถาบัน (Gioia และ Chittipeddi, 1991; Maitlis และ Christianson, 2014)

ในอุตสาหกรรมการบิน ซึ่งความปลอดภัยเป็นแก่นของการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การตีความการเปลี่ยนแปลงประชากรจึงถูกกรองผ่านกรอบความเสี่ยงและความรับผิดชอบต่อชีวิตผู้โดยสาร ทำให้การตอบสนองเชิงกลยุทธ์มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากอุตสาหกรรมบริการอื่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ตั้งอยู่บนแนวคิดว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไม่ส่งผลต่อกลยุทธ์องค์กรโดยตรง แต่ส่งผลผ่านการตีความของผู้บริหาร (Executive Sensemaking)

การเปลี่ยนแปลงประชากรจึงทำหน้าที่เป็น Strategic Signal ที่ผู้บริหารสายการบินรับรู้และตีความผ่านบริบทของความเสี่ยง ความปลอดภัย และข้อจำกัดของอุตสาหกรรมการบิน ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ด้านการออกแบบบริการ การบริหารแรงงาน และการใช้เทคโนโลยี

ดังนั้นกรอบแนวคิดของการศึกษานี้สามารถสรุปได้ว่า

Demographic Change ⟶ Executive Sensemaking ⟶ Aviation Service Strategy

ระเบียบวิธีวิจัย

1. จุดยืนเชิงปรัชญาและเหตุผลเชิงระเบียบวิธี

การศึกษานี้ยึดแนวคิดเชิงตีความ (Interpretive Paradigm) ซึ่งตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าความเป็นจริงทางสังคมและเชิงองค์กรไม่ได้ดำรงอยู่ในฐานะข้อเท็จจริงที่เป็นกลาง หากแต่ถูกสร้างขึ้นผ่านกระบวนการให้ความหมายของผู้กระทำในบริบทเฉพาะ แนวคิดดังกล่าวมีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการศึกษาประเด็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในอุตสาหกรรมการบิน ซึ่งข้อมูลเชิงโครงสร้าง เช่น สัดส่วนผู้สูงอายุหรือโครงสร้างแรงงาน จะส่งผลเชิงกลยุทธ์ได้ก็ต่อเมื่อถูก "ตีความ" และ "ให้สถานะเชิงความหมาย" โดยผู้บริหารสายการบิน

การใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียวไม่สามารถอธิบายได้ว่า เหตุใดสายการบินที่เผชิญแรงกดดันทางประชากรในระดับใกล้เคียงกัน จึงแสดงรูปแบบการตอบสนองเชิงกลยุทธ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ การวิจัยเชิงคุณภาพแบบตีความจึงถูกเลือกเพื่อเปิดเผยกลไกเชิงการรับรู้ การให้เหตุผล และการตัดสินใจของผู้บริหารในบริบทการบินที่มีความเสี่ยงสูงและข้อจำกัดเชิงสถาบันเข้มข้น

2. บริบทการวิจัย: อุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ของประเทศไทย

อุตสาหกรรมการบินของประเทศไทยเป็นบริบทเชิงประจักษ์ที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการศึกษานี้ ด้วยเหตุผลสามประการ

ประการแรก ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้โครงสร้างผู้โดยสารและแรงงานในอุตสาหกรรมการบินเปลี่ยนแปลงพร้อมกัน

ประการที่สอง อุตสาหกรรมการบินของไทยมีทั้งสายการบินแบบดั้งเดิมและสายการบินต้นทุนต่ำ ทำให้เกิดความหลากหลายของโมเดลบริการภายใต้แรงกดดันทางประชากรเดียวกัน

ประการที่สาม การบริการการบินอยู่ภายใต้กรอบกฎระเบียบด้านความปลอดภัยที่เข้มงวด ทำให้การปรับตัวเชิงกลยุทธ์ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างอิสระเหมือนภาคบริการทั่วไป

3. การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลและตรรกะของความอิ่มตัวเชิงทฤษฎี

ผู้ให้ข้อมูลถูกคัดเลือกด้วยวิธี Purposive Sampling โดยมุ่งเน้นผู้บริหารระดับสูงที่มีบทบาทโดยตรงต่อการกำหนดกลยุทธ์ การออกแบบบริการ และการบริหารความเสี่ยงในอุตสาหกรรมการบิน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารสายงานกลยุทธ์ การปฏิบัติการ ความปลอดภัย ทรัพยากรมนุษย์ และประสบการณ์ผู้โดยสาร

การเก็บข้อมูลดำเนินไปจนถึงจุดที่ไม่ปรากฏธีมหรือกรอบการตีความใหม่ที่มีนัยสำคัญเพิ่มเติม (Theoretical Saturation) ซึ่งเกิดขึ้นที่จำนวนผู้ให้ข้อมูล 18 ราย การยึดความอิ่มตัวเชิงทฤษฎีแทนการเป็นตัวแทนเชิงสถิติช่วยให้การวิเคราะห์มีความลึกและสอดคล้องกับมาตรฐานการวิจัยเชิงคุณภาพระดับสากล

4. การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลถูกคัดเลือกด้วยวิธี Purposive Sampling โดยเป็นผู้บริหารในอุตสาหกรรมการบินที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ การบริการ หรือการปฏิบัติการ และมีประสบการณ์ในอุตสาหกรรมไม่น้อยกว่า 10 ปี

5. การเข้าถึงสนามวิจัย

ผู้วิจัยเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลผ่านเครือข่ายวิชาชีพในอุตสาหกรรมการบิน โดยติดต่อผู้ให้ข้อมูลโดยตรงและนัดหมายสัมภาษณ์ตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล

6. จริยธรรมการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลทุกคนเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ ข้อมูลถูกเก็บเป็นความลับ และใช้รหัสแทนชื่อผู้ให้ข้อมูล เช่น Aviation1 และ Aviation2

7. การเก็บข้อมูลและความเข้มของข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ระยะเวลา 60-90 นาทีต่อราย คำถามสัมภาษณ์ถูกออกแบบเพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนการรับรู้ การตีความ และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในบริบทการบิน การสัมภาษณ์ทั้งหมดได้รับการบันทึกเสียงและถอดความแบบคำต่อคำ เพื่อรักษาความครบถ้วนของข้อมูลเชิงความหมาย

8. การวิเคราะห์ข้อมูล: จากโค้ดสู่กลไกเชิงทฤษฎี

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงธีมตามแนวทางของ Braun และ Clarke (2006) โดยดำเนินการอย่างเป็นวงจร (Iterative) จากการเข้ารหัสเบื้องต้น สู่การจัดกลุ่มโค้ด และการพัฒนาเป็นธีมเชิงแนวคิด การวิเคราะห์ไม่ได้หยุดอยู่ที่การระบุธีมเชิงพรรณนา แต่พยายามยกระดับไปสู่การอธิบายกลไกการสร้างความหมายของผู้บริหาร และความเชื่อมโยงระหว่างการตีความกับการปรับตัวเชิงกลยุทธ์

ผลการวิจัย

1. **การตีความการเปลี่ยนแปลงประชากรในฐานะ “สัญญาณความเสี่ยงของการเดินทาง”**

ผู้บริหารสายการบินมิได้มองการเพิ่มขึ้นของผู้โดยสารสูงวัยเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าวของตลาด แต่ตีความเป็นสัญญาณความเสี่ยงที่กระทบต่อทั้งความปลอดภัย ประสบการณ์การเดินทาง และความรับผิดชอบของสายการบินต่อชีวิตผู้โดยสาร การตีความดังกล่าวทำให้การสูงวัยของผู้โดยสารถูกยกระดับจาก “ประเด็นบริการ” เป็น “ประเด็นเชิงกลยุทธ์”

“ผู้โดยสารสูงวัยทำให้เราต้องคิดใหม่ทั้ง Journey ไม่ใช่แค่ตอนขึ้นเครื่องเท่านั้น” (Aviation2)

2. **การออกแบบบริการการบินเชิงความมั่นใจ (Confidence-Centered Service Design)**

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การตอบสนองเชิงกลยุทธ์ของสายการบินมุ่งเน้นไปที่การลดความไม่แน่นอน (Uncertainty Reduction) มากกว่าการเพิ่มฟังก์ชันบริการ การออกแบบบริการจึงให้ความสำคัญกับความชัดเจนของขั้นตอน ความต่อเนื่องของการดูแล และการมีจุดพึ่งพาที่เป็นมนุษย์ตลอดเส้นทางการเดินทาง

“ผู้โดยสารกลุ่มนี้ ความสับสนเพียงจุดเดียวอาจทำให้ทั้งเที่ยวบินกลายเป็นประสบการณ์ลบ” (Aviation1)

3. **แรงงานสูงวัยในฐานะกลไกเสถียรภาพเชิงกลยุทธ์**

แทนที่จะมองแรงงานสูงวัยเป็นต้นทุน ผู้บริการสายการบินจำนวนมากกลับตีความพนักงานที่มีประสบการณ์สูงเป็น “กลไกเสถียรภาพ” ของระบบการบิน โดยเฉพาะในสถานการณ์ไม่ปกติหรือเหตุการณ์เสี่ยงซึ่งความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ไม่สามารถถ่ายทอดผ่านคู่มือหรือเทคโนโลยีได้
“ลูกเรือที่มีประสบการณ์สูงช่วยลดความเสี่ยงที่ระบบใด ๆ แทนไม่ได้” (Aviation9)

4. **ดิจิทัลในฐานะการเจรจา ไม่ใช่การแทนที่**

แม้สายการบินลงทุนในระบบดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารกลับเห็นพ้องว่าการให้บริการการบินไม่สามารถพึ่งพาระบบอัตโนมัติได้ทั้งหมด ดิจิทัลจึงถูกใช้ในฐานะเครื่องมือสนับสนุน มากกว่าการแทนที่มนุษย์อย่างสมบูรณ์

“เทคโนโลยีช่วยให้เร็วขึ้น แต่ในสถานการณ์เสี่ยง ผู้โดยสารยังต้องการมนุษย์” (Aviation12)

อภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

1. **การเปลี่ยนผ่านจาก “แรงขับเชิงโครงสร้าง” สู่ “สัญญาณเชิงกลยุทธ์ของการบิน”**

การศึกษานี้เสนอให้มองการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไม่ใช่เพียงแรงขับเชิงโครงสร้างที่กำหนดพฤติกรรมองค์กรโดยตรง แต่เป็นสัญญาณที่ต้องผ่านกระบวนการสร้างความหมายของผู้บริหารก่อนจะส่งผลเชิงกลยุทธ์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าในอุตสาหกรรมการบิน การตีความดังกล่าวถูกกรอง

ผ่านกรอบความเสี่ยง ความปลอดภัย และความรับผิดชอบต่อชีวิตผู้โดยสาร ทำให้การตอบสนองเชิงกลยุทธ์มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากภาคบริการทั่วไป

2. การขยายทฤษฎี Sensemaking สู่บริบทอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูง

ในเชิงทฤษฎี การศึกษานี้ขยายขอบเขตของแนวคิด Sensemaking โดยแสดงให้เห็นว่าในอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูงอย่างการบิน กระบวนการสร้างความหมายของผู้บริหารมีลักษณะ “Risk-infused Sensemaking” กล่าวคือ การตีความสัญญาณทางประชากรถูกกำหนดโดยความรับผิดชอบด้านความปลอดภัยมากกว่าตรรกะเชิงตลาดเพียงอย่างเดียว

3. การบริการการบินในฐานะระบบร่วมสร้างคุณค่าที่มีเงื่อนไขทางประชากร

จากมุมมอง Service-Dominant Logic การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การร่วมสร้างคุณค่าในการบริการการบินมีความอ่อนไหวต่อโครงสร้างประชากรอย่างสูง การออกแบบบริการที่ไม่คำนึงถึงความสามารถในการเคลื่อนย้าย การรับรู้ข้อมูล และความมั่นใจของผู้โดยสารสูงวัย มีแนวโน้มทำลายกระบวนการร่วมสร้างคุณค่าและความไว้วางใจในระยะยาว

4. ข้อค้นพบเชิงทฤษฎี

การศึกษานี้มีข้อค้นพบเชิงทฤษฎีที่สำคัญอย่างน้อยห้าประการ ซึ่งไม่เพียงขยายองค์ความรู้เดิม แต่ยังเสนอกรอบการมองใหม่ต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในบริบทของการบริการการบิน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูงและข้อจำกัดเชิงสถาบันเข้มข้น

4.1 การนิยามใหม่ของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในฐานะ “สัญญาณเชิงกลยุทธ์” ของการบิน (Reconceptualizing Demographic Change as an Aviation-Specific Strategic Signal)

ข้อค้นพบแรกของการศึกษานี้คือการเสนอการนิยามใหม่ของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร จากเดิมที่มักถูกมองเป็นแรงขับเชิงโครงสร้าง (Structural Driver) หรือข้อจำกัดเชิงกำหนด (Exogenous Constraint) ไปสู่การมองว่าเป็น “สัญญาณเชิงกลยุทธ์” (Strategic Signal) ที่มีความหมายแตกต่างกันตามบริบทอุตสาหกรรม

ในอุตสาหกรรมการบิน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไม่ได้ถูกตีความในฐานะตัวบ่งชี้ขนาดตลาดหรืออุปสงค์การเดินทางเพียงอย่างเดียว แต่ถูกตีความผ่านกรอบของ ความเสี่ยง ความปลอดภัย และความรับผิดชอบต่อชีวิตผู้โดยสาร ส่งผลให้การสูงวัยของผู้โดยสารถูกยกระดับจากประเด็นด้านการตลาดหรือบริการ ไปสู่ประเด็นเชิงกลยุทธ์ที่มีนัยต่อการออกแบบระบบการบินทั้งระบบ

ในเชิงทฤษฎี ข้อค้นพบนี้ขยายแนวคิดด้านประชากรศาสตร์เชิงองค์กร โดยชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงประชากรจะส่งผลเชิงกลยุทธ์ ไม่ใช่จากลักษณะเชิงโครงสร้างของมันเอง แต่จากการที่ผู้บริหาร “ให้สถานะเชิงความหมาย” แก่มันในบริบทการตัดสินใจเฉพาะอุตสาหกรรม

4.2 การขยายทฤษฎี Sensemaking สู่บริบทอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูง (Extending Sensemaking Theory into High-Risk Aviation Contexts)

ข้อค้นพบประการที่สองคือการขยายขอบเขตของทฤษฎีการสร้างความหาย (Sensemaking Theory) ไปสู่บริบทของอุตสาหกรรมการบินที่มีความเสี่ยงสูงอย่างการบิน การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า กระบวนการ Sensemaking ของผู้บริหารสายการบินมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมบริการทั่วไป กล่าวคือเป็นกระบวนการสร้างความหมายที่แฝงอยู่ด้วยตรรกะด้านความเสี่ยงและความปลอดภัย (Risk-Infused Sensemaking)

ผู้บริหารมิได้ตีความข้อมูลประชากรในฐานะสัญญาณเชิงตลาดเพียงอย่างเดียว แต่ตีความผ่านกรอบความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้โดยสาร การตีความดังกล่าวส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์มีลักษณะระมัดระวัง มีแนวโน้มเน้นการลดความไม่แน่นอน และให้ความสำคัญกับความเสถียรของระบบมากกว่าการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงต้นทุน

ในเชิงทฤษฎี การศึกษานี้เสนอว่าทฤษฎี Sensemaking ควรพิจารณามิติของ “ระดับความเสี่ยงของอุตสาหกรรม” เป็นเงื่อนไขสำคัญที่กำหนดลักษณะของการสร้างความหมาย ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังได้รับการกล่าวถึงอย่างจำกัดในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา

4.3 การขยาย Service-Dominant Logic สู่บริบทการบินที่มีเงื่อนไขทางประชากร (Demographically Contingent Value Co-Creation in Aviation Services)

ข้อค้นพบประการที่สามคือการขยายแนวคิด Service-dominant Logic โดยชี้ให้เห็นว่า การร่วมสร้างคุณค่า (value co-creation) ในการบริการการบินมีความอ่อนไหวต่อโครงสร้างประชากรอย่างสูง โดยเฉพาะความสามารถในการเคลื่อนย้าย การรับรู้ข้อมูล และระดับความมั่นใจของผู้โดยสารสูงวัย

การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า การออกแบบบริการการบินที่ละเลยเงื่อนไขทางประชากรมีแนวโน้มทำลายกระบวนการร่วมสร้างคุณค่า โดยเพิ่มภาระทางกายและการรับรู้ให้แก่ผู้โดยสาร และลดระดับความไว้วางใจต่อองค์กร ในทางกลับกัน การออกแบบบริการที่ลดความไม่แน่นอนและสร้างความมั่นใจตลอดเส้นทางการเดินทาง ช่วยเสริมกระบวนการร่วมสร้างคุณค่าและความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างผู้โดยสารกับสายการบิน

ในเชิงทฤษฎี ข้อค้นพบนี้ชี้ว่า Value Co-creation ไม่ใช่กระบวนการสากลที่เป็นกลางต่อประชากร หากแต่เป็นกระบวนการที่มีเงื่อนไข (Contingent) ต่อโครงสร้างประชากรและบริบทการใช้งานจริง

4.4 การปรับกรอบมุมมองแรงงานสูงวัยจาก “ข้อจำกัด” สู่ “ขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์” (Reframing Workforce Aging as Strategic Capability)

ข้อค้นพบประการที่สี่คือการเสนอกรอบมุมมองใหม่ต่อแรงงานสูงวัยในอุตสาหกรรมการบิน จากเดิมที่มักถูกมองเป็นต้นทุนหรือข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพ ไปสู่การมองว่าเป็น ขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ (Strategic Capability) ขององค์กร

ผู้บริหารสายการบินตีความแรงงานที่มีประสบการณ์สูงเป็นแหล่งของความรู้ฝังลึก ความสามารถในการจัดการสถานการณ์ไม่ปกติ และกลไกสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้โดยสาร ซึ่งไม่สามารถทดแทนได้ด้วยเทคโนโลยีหรือคู่มือปฏิบัติงาน

ในเชิงทฤษฎี ข้อค้นพบนี้ขยายงานวิจัยด้าน Strategic Adaption โดยชี้ให้เห็นว่า การปรับตัวภายใต้ข้อจำกัดทางประชากรอาจเกิดขึ้นผ่านการ “ยกระดับคุณค่า” ของทรัพยากรที่มีอยู่ แทนการพยายามขยายขนาดหรือแทนที่แรงงาน

4.5 การนิยามใหม่ของการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลในอุตสาหกรรมการบิน (Digitalization as a Negotiated Socio-Technical Transformation)

ข้อค้นพบประการสุดท้ายคือการเสนอให้มองการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลในอุตสาหกรรมการบินเป็น กระบวนการเจรจาทางสังคม–เทคนิค มากกว่าการนำเทคโนโลยีมาแทนที่มนุษย์อย่างเป็นเส้นตรง

การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสายการบินให้ความสำคัญกับการรักษาสมดุลระหว่างประสิทธิภาพของเทคโนโลยีกับความไว้วางใจของผู้โดยสาร โดยเฉพาะในบริบทที่มีผู้โดยสารสูงวัย การให้บริการแบบไร้มนุษย์อย่างสมบูรณ์ถูกมองว่าเพิ่มความเสี่ยงต่อความไม่มั่นใจและการรับรู้ความปลอดภัย

ในเชิงทฤษฎี ข้อค้นพบนี้เสนอกรอบการมองใหม่ต่อ Digital Transformation ในอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูง โดยเน้นบทบาทของมนุษย์ในฐานะ “Safety Net เชิงความหมาย” ของระบบดิจิทัล

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรถูกตีความโดยผู้บริหารสายการบินในฐานะ สัญญาณเชิงกลยุทธ์ ที่มีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์การบริการการบิน โดยเฉพาะด้านการออกแบบประสบการณ์ผู้โดยสาร การบริหารแรงงาน และการใช้เทคโนโลยีในบริบทสังคมสูงวัย

การศึกษานี้จึงช่วยขยายแนวคิด Sensemaking และเสนอกรอบการทำความเข้าใจบทบาทของการเปลี่ยนแปลงประชากรในอุตสาหกรรมการบิน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า สายการบินควรให้ความสำคัญกับการออกแบบบริการที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของผู้โดยสารสูงวัย องค์กรควรพัฒนาการออกแบบบริการที่ช่วยลดความไม่แน่นอนในการเดินทาง เช่น การสื่อสารที่ชัดเจน การให้ความช่วยเหลือตลอดเส้นทางการเดินทาง และการมีจุดบริการที่ผู้โดยสารสามารถพึ่งพาได้

นอกจากนี้ สายการบินควรให้ความสำคัญกับการรักษาและใช้ประโยชน์จากแรงงานที่มีประสบการณ์ เนื่องจากความรู้ฝังลึกของพนักงานมีบทบาทสำคัญต่อความปลอดภัยและเสถียรภาพของการให้บริการ ในขณะเดียวกัน การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลควรถูกออกแบบให้ทำงานร่วมกับมนุษย์มากกว่าการแทนที่มนุษย์อย่างสมบูรณ์ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้โดยสาร โดยเฉพาะในบริบทของสังคมสูงวัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

การวิจัยในอนาคตสามารถต่อยอดการศึกษานี้ได้โดยการศึกษาเปรียบเทียบอุตสาหกรรมการบินในประเทศที่มีโครงสร้างประชากรและบริบทสถาบันแตกต่างกัน เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการ Sensemaking ของผู้บริหารในบริบทที่หลากหลาย นอกจากนี้ อาจใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) เพื่อเชื่อมโยงการตีความเชิงกลยุทธ์กับผลลัพธ์ด้านประสบการณ์ผู้โดยสารหรือความปลอดภัยในการบริการ รวมทั้งศึกษาบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเทคโนโลยีการบินสมัยใหม่ในการออกแบบบริการที่ตอบสนองต่อสังคมสูงวัย.

เอกสารอ้างอิง

Bloom, D. E., Canning, D., & Fink, G. (2010). Implications of population ageing for economic growth. *Oxford Review of Economic Policy,* 26(4), 583-612.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology,* 3(2), 77-101.

Fitzsimmons, J. A., & Fitzsimmons, M. J. (2019). *Service management: Operations, strategy, information technology* (9th ed.). McGraw-Hill Education.

Gioia, D. A., & Chittipeddi, K. (1991). Sensemaking and sensegiving in strategic change initiation. *Strategic Management Journal,* 12(6), 433-448.

Grönroos, C. (2017). Relationship marketing readiness. *Journal of Services Marketing,* 31(3), 218-225.

Lutz, W., Sanderson, W., & Scherbov, S. (2008). The coming acceleration of global population ageing. *Nature,* 451(7179), 716-719.

Maitlis, S., & Christianson, M. (2014). Sensemaking in organizations. *Academy of Management Annals,* 8(1), 57-125.

Ostrom, A. L., Parasuraman, A., Bowen, D. E., Patricio, L., & Voss, C. A. (2015). Service research priorities in a rapidly changing context. *Journal of Service Research,* 18(2), 127-159.

United Nations. (2023). *World population ageing 2023.* United Nations Department of Economic and Social Affairs.

บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการปัญหาดินถล่ม กรณีศึกษาตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา

The Role of Sub-District Administrative Organizations in Managing Landslide Problems: A Case Study of Ban Rae Sub-District, Thanto District, Yala Province

นิไอดีลฟิตดตรี อาแซ[1], มูฮัมหมัดรอฟี ยานยา[1], ไพศาล สาฆอ[1], นินุสรา มินทราศักดิ์[1]

หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน คณะมนุษยศาสตรและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาบทบาทองค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา ในการจัดการปัญหาดินถล่ม (2) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาและการจัดการปัญหาดินถล่ม ตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาและมีความเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน นักพัฒนาชุมชน และประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามช่วงก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทสำคัญในการประเมินพื้นที่เสี่ยง จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ควบคุมการใช้ที่ดิน และส่งเสริมการปลูกป่า ในระยะเกิดภัยมีการประสานงานช่วยเหลือ อพยพประชาชน และให้การสนับสนุนเบื้องต้น ส่วนระยะหลังเกิดภัยมีการฟื้นฟู เยียวยา และซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้าน บุคลากร และความพร้อมของอุปกรณ์ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่ การพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า การเสริมสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน และการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการจัดการปัญหาดินถล่มในระดับท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ.

คำหลัก: บทบาท, องค์การบริหารส่วนตำบล, ดินถล่ม

Abstract

This research aimed to (1) study the role of Ban Rae Subdistrict Administrative Organization, Thanto District, Yala Province, in managing landslide problems; and (2) propose development guidelines and management approaches for landslide issues in Ban Rae Subdistrict, Thanto District, Yala Province, which is a mountainous area at risk of landslides. This study employed a qualitative research methodology. Seven key informants were purposively selected, including the Subdistrict Administrative Organization executives, community leaders, community development officers, and affected residents. The research instrument used for data collection was a semi-structured interview. Data were analyzed using content analysis and categorized into three phases: before the disaster, during the disaster, and after the disaster the findings revealed that the Subdistrict Administrative Organization plays a significant role in assessing risk areas, preparing disaster prevention and mitigation plans, controlling land use, and promoting reforestation. During the disaster phase, the organization coordinates assistance, evacuates residents, and provides initial support. In the post-disaster phase, it undertakes rehabilitation, provides relief assistance, and repairs infrastructure. however, limitations were identified in terms of personnel and equipment readiness. The recommendations from this study include the development of an early warning system, strengthening public knowledge and participation, and integrating cooperation with relevant agencies to enhance efficiency and sustainability in systematic local-level landslide management.

Keywords: role, Subdistrict Administrative Organization, landslide

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้คนสูญเสีย ทั้งในเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดจากมนุษย์และธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินเงินทอง สภาพจิตใจ และสูญเสียต่าง ๆ โดยเฉพาะเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ร้ายแรง ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท 1) ภัยพิบัติ (Disaster) คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์หรือธรรมชาติโดยอาจเกิดขึ้นทันที หรือค่อยๆ เกิดขึ้น และขยายตามความรุนแรงจนทำให้เกิดความเสียหายและมีผลกระทบต่อมนุษย์ ตลอดจนสิงแวดล้อมมากเกินกว่าความสามารถของชุมชนที่จะรับมือกับเหตุการณ์นั้นได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) 2) ภัยพิบัติธรรมชาติ (Natural Disaster) คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของธรรมชาติ โดยอาจเกิดขึ้นทันที หรือเกิดขึ้นทีละน้อย และขยาย

ความรุนแรงจนทำให้เกิดความเสียหาย และมีผลกระทบต่อมนุษย์ หรือเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง และมีศักยภาพที่จะก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการเกิดผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนและต่อสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะการเสียสมดุลเชิงนิเวศวิทยา 3) พิบัติภัย (Hazard) มีรากศัพท์มาจากภาษาฝรั่งเศสว่า Hazard" ซึ่งมีความหมายว่า ลูกเต๋า เพื่อใช้โยงกับคำว่า "โอกาศ" เพราะฉะนั้น พิบัติภัย จึงมีความหมายว่า พื้นที่ที่มีโอกาสจะเกิดสาธกรณภัยหรือโอกาสที่จะได้รับความเสียหายอันเกิดจากภัยพิบัติ (ทวี ชัยพิมลผลิน ,2563)

ภัยพิบัติดินถล่ม เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ร้ายแรง สามารถทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน และยังจะทำให้โครงสร้างของชั้นดินบริเวณนั้นเสียสมดุล เป็นเหตุให้เกิดดินถล่มซ้ำได้ ลักษณะของพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่ม มักเป็นพื้นที่ที่อยู่ตามลาดเชิงเขา หรือบริเวณที่ลุ่มที่ติดอยู่กับภูเขาสูงที่มีการพังหลายของดินสูง หรือพื้นที่ต้นน้ำที่มีการทำลายป่าไม้สูง นอกจากนั้นในบางพื้นที่อาจเป็นบริเวณภูเขาหรือหน้าผาที่เป็นหินผุพังง่าย ซึ่งมักก่อให้เกิดเป็น ชั้นดินหนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่หินรองรับชั้นดินนั้นมีความลาดเอียงสูง เป็นชั้นหินที่ไม่ยอมให้น้ำซึมผ่านได้สะดวกลักษณะดังกล่าวทั้งหมดพบได้ทั่วไปในประเทศไทย ซึ่งขณะนี้กรมทรัพยากรธรณีกำลังทำการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสำรวจเก็บข้อมูลทางธรณีวิทยาและสภาพแวดล้อมของพื้นที่เบื้องต้น และรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่น พบว่าใน 51 จังหวัดทั่วประเทศซึ่งมีลักษณะพื้นที่เสี่ยงภัยต่อดินถล่มอยู่บริเวณพื้นที่ลาดเชิงเขาและพื้นที่ลุ่มใกล้เขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในบริเวณดังกล่าวมีความเสี่ยงภัยต่อดินถล่มมากเนื่องจากเมื่อมีพายุฝนตกหนักต่อเนื่องจะทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน น้ำป่าไหลหลาก และดินถล่มตามมาได้ สำหรับประเทศไทยนั้นดินถล่มก็เป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติชนิดหนึ่งที่สร้างความเสียหายมาก โดยเกิดขึ้นจากปัจจัยทางกายภาพหลายอย่างด้วยกัน ได้แก่ ปริมาณน้ำฝน ความลาดชัน รูปแบบการใช้ที่ดิน และอีกมากมาย

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการภัยดินถล่มในระดับชุมชน เนื่องจากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่และประชาชนมากที่สุด ทำให้สามารถรับรู้สภาพปัญหา ความเสี่ยง และบริบทของพื้นที่ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ภายใต้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 อบต. มีหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งครอบคลุมถึงการจัดการปัญหาดินถล่มโดยตรง ในระยะก่อนเกิดภัย อบต. มีบทบาทในการสำรวจและระบุพื้นที่เสี่ยง การจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับตำบล การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและระบบระบายน้ำ รวมถึงการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสาเหตุและสัญญาณเตือนของดินถล่ม ซึ่งเป็นมาตรการสำคัญในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2561)

เมื่อเกิดเหตุการณ์ดินถล่ม อบต. ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินในระดับพื้นที่ โดยดำเนินการแจ้งเตือนและอพยพประชาชน การจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว และการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น พร้อมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับอำเภอและจังหวัด เพื่อ

สนับสนุนการช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ หลังเกิดภัย อบต. ยังมีบทบาทในการฟื้นฟูและบูรณะพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ เช่น การประเมินความเสียหาย การซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน และการช่วยเหลือประชาชนในการฟื้นฟูคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของ อบต. ยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และองค์ความรู้เฉพาะทางด้านธรณีพิบัติภัย ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการดินถล่มในระยะยาว งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการภัยพิบัติในระดับชุมชนอย่างยั่งยืน (สุจิตรา พรหมศรี และคณะ, 2564)

ด้วยลักษณะพื้นที่ตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา เป็นพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ลาดชัน มีป่าไม้และภูเขาล้อมรอบ ประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามไหล่เขาและพื้นที่เชิงเขา ทำให้พื้นที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่มีฝนตกหนักและต่อเนื่อง ส่งผลให้ถนนทรุด เส้นทางสัญจรถูกกีดขวาง บ้านเรือนประชาชนได้รับความเสียหาย รวมถึงเสาไฟฟ้าล้มทำให้เกิดไฟฟ้าดับอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาจากลักษณะพื้นที่และปัญหาดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหรจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาดินถล่ม โดยมีหน้าที่ในการป้องกันและลดความเสี่ยง เช่น การปรับปรุงระบบระบายน้ำ การดูแลพื้นที่เสี่ยง และการส่งเสริมการรักษาหน้าดิน รวมทั้งการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนประชาชนในช่วงฤดูฝน เมื่อเกิดเหตุการณ์ดินถล่ม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหรจะให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างเร่งด่วน ทั้งการอพยพ การเปิดเส้นทางสัญจร และการบรรเทาความเดือดร้อน และหลังจากเหตุการณ์คลี่คลายแล้ว ยังมีบทบาทในการฟื้นฟูบ้านเรือน ถนน และสาธารณูปโภค เพื่อให้ประชาชนสามารถกลับมาดำรงชีวิตได้ตามปกติและมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการจัดการปัญหาดินถล่มในตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และการดำเนินงานของ อบต. ในการป้องกัน เตรียมความพร้อม ตอบสนอง และฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติ รวมทั้งเพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการปฏิบัติงานของ อบต. ทั้งนี้ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการภัยดินถล่มอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

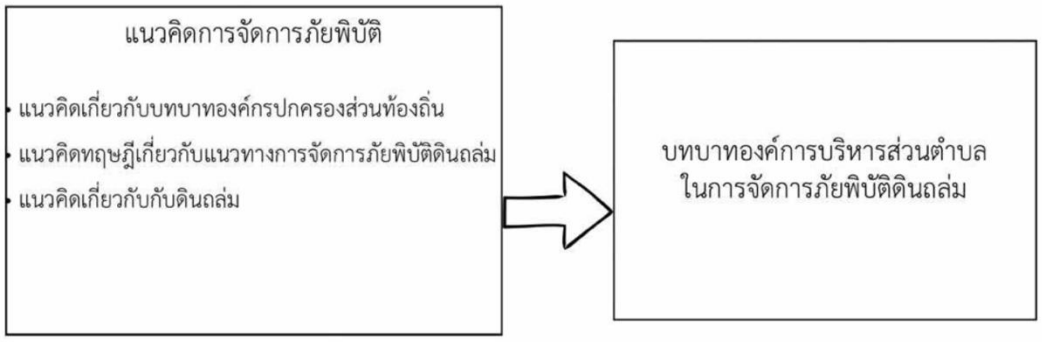
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา ในการจัดการปัญหาดินถล่ม
2. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาและการจัดการปัญหาดินถล่ม ตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงบทบาท หน้าที่ และการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการปัญหาดินถล่ม
2. ทำให้เข้าใจถึงปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของพื้นที่ในการจัดการปัญหาดิน
3. ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุ และมาตรการป้องกันภัยดินถล่ม สามารถลดความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สินได้
4. ประชาชนสามารถและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทางนพัฒนาและการจัดการปัญหาดินถล่ม

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้แนวคิดการจัดการภัยพิบัติและบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นฐานในการวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหร ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และนำผลการวิเคราะห์ไปสังเคราะห์เป็นแนวทางพัฒนาและปรับปรุงการจัดการปัญหาดินถล่ม ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 อย่างเป็นระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษา บทบาทองค์กการบริหารส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาดินถล่ม กรณีศึกษาตำบลบ้านแหรอำเภอธารโต จังหวัดยะลา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งในบทนี้กล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ประชากรกลุ่มตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ระยะระยะเวลาการวิจัยตามลำดับดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรเป็นประชากรที่อยู่ในตำบลบ้านแหร ตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา มี ทั้งหมด 11 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกอย่างเจาะจงกับ บทบาทองค์การ

บริหารส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาดินถล่ม ตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 7 คน ได้แก่ รองนายก อบต 1 คน, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10 1 คน, ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ 1 คน, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6 1 คน, นักพัฒนาชุมชน 1 คน, กำนันผู้ใหญ่บ้าน 1 คน, ชาวบ้าน 1 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีบทบาทและเกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาดินถล่มในพื้นที่ตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่น แนวทางและมาตรการในการป้องกัน การเตรียมความพร้อม การรับมือเมื่อเกิดเหตุการณ์ดินถล่ม ตลอดจนการฟื้นฟูหลังเกิดภัย นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงประชาชน ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการปัญหาดินถล่มในระดับพื้นที่ กระบวนการเก็บข้อมูลดำเนินการโดยประสานงานและขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้า ดำเนินการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลในพื้นที่ศึกษา ใช้เวลาประมาณ 20-30 นาทีต่อราย และมีการบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียงเพื่อความครบถ้วนและถูกต้องของข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการปัญหาดินถล่ม กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหรในการจัดการปัญหาดินถล่ม และ (2) เสนอแนวทางพัฒนาและการจัดการปัญหาดินถล่มในพื้นที การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน ได้แก่ รองนายก อบต. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 กำนัน นักพัฒนาชุมชน ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ และชาวบ้านทั่วไป คำถามการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ (1) บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) สถานการณ์และผลกระทบจากดินถล่ม และ (3) แนวทางการจัดการภัยพิบัติดินถล่มในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมทุกมิติของปัญหาในชุมชน

ส่วนที่ 1 บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และมีบทบาทสำคัญในการจัดบริการสาธารณะ โดยตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ของตน โดยผู้บริหารท้องถิ่นทำหน้าที่

เป็นผู้อำนวยการท้องถิ่น และประสานสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนอกจากนี้ มติคณะรัฐมนตรี ปี 2552 กำหนดให้จัดทำแผนป้องกันและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ แผนเตรียมความพร้อม แผนเผชิญเหตุ และแผนฟื้นฟูหลังเกิดภัย ซึ่งครอบคลุมการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยง การปฏิบัติก่อน ระหว่าง และหลังเกิดภัย การกำหนดศูนย์พักพิง และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สะท้อนถึงบทบาทสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลความปลอดภัยและสวัสดิภาพของประชาชนในพื้นที่

ดังคำกล่าวสัมภาษณ์กล่าวว่า

“อบต.ทำหน้าที่ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเนื่องจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและมีความเข้าใจบริบทพื้นที่ การป้องกันและเตรียมความพร้อมก่อนเกิดเหตุองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสำรวจพื้นที่เสี่ยงดินถล่ม จัดทำฐานข้อมูลความเสี่ยง การบริหารจัดการขณะเกิดเหตุเมื่อเกิดดินถล่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน การฟื้นฟูหลังเกิดเหตุหลังจากเหตุการณ์ดินถล่มจะต้องเข้าช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัย” (ผู้ช่วยผู้บริหาร คนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กุมภาพันธ์)

“ผมคิดว่าเหตุการณ์ดินถล่ม หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการคนดูแลประชาชนเนื่องจากว่าองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เช่น การดูแลประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ไม่ว่าจะเป็นประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ดินถล่ม เช่น บ้านเรือนเสียหายองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นควรหาที่อยู่หรือศูนย์พักพิงให้แก่ประชาชนเหล่านั้น และดูแลในระหว่างเกิดภัยและควรเยียวยาหลังเกิดภัย (ผู้นำชุมชน คนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ดูแลประชาชนในพื้นที่เรื่องดินถล่ม ตั้งแต่การป้องกันและเตรียมความพร้อม แจ้งเตือนเมื่อมีความเสี่ยง ช่วยเหลือและประสานงานขณะเกิดเหตุ รวมถึงฟื้นฟูและเยียวยาหลังเกิดภัย เพื่อให้ประชาชนกลับมาใช้ชีวิตได้ตามปกติเร็วที่สุด (ประชาชนคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

“องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ด้านการจัดการภัยพิบัติอย่างเป็นระบบตามสายการบังคับบัญชา โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่กำหนดทิศทาง อำนวยการ สั่งการ และตัดสินใจในสถานการณ์เร่งด่วน รวมถึงประสานงานกับหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัดขณะเดียวกัน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการควบคุม กำกับดูแล และประสานการปฏิบัติงานของแต่ละส่วนราชการให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด เพื่อให้การป้องกัน การเตรียมความพร้อม การเผชิญเหตุ และการฟื้นฟูหลังเกิดภัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ (ผู้นำชุมชน คนที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

สรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาดินถล่มอย่างครบวงจร เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดและเข้าใจพื้นที่มากที่สุด โดยมีหน้าที่ตั้งแต่การป้องกัน

และเตรียมความพร้อมก่อนเกิดเหตุ การสำรวจพื้นที่เสี่ยงและจัดทำฐานข้อมูล การแจ้งเตือนและประสานงานขณะเกิดเหตุ รวมถึงการช่วยเหลือ ดูแลผู้ประสบภัย จัดหาศูนย์พักพิง และการฟื้นฟูเยียวยาหลังเกิดภัย ทั้งนี้มีการกำหนดบทบาทตามสายการบังคับบัญชาอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นระบบและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ส่วนที่ 2 สาเหตุเกี่ยวกับดินถล่ม

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ภัยพิบัติ หมายถึง เหตุการณ์ผิดปกติที่ส่งผลกระทบรุนแรงต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์ โดยอาจเกิดขึ้นอย่างฉับพลันหรือค่อย ๆ สะสม และส่งผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ขึ้นอยู่กับลักษณะและประเภทของภัยที่เกิดขึ้น

ดังคำกล่าวสัมภาษณ์กล่าวว่า

“สาเหตุหลักของการเกิดดินถล่มในพื้นที่ตำบลบ้านแหรเกิดจากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาและมีความลาดชันสูง ประกอบกับสภาพดินที่ขาดความมั่นคง โดยเฉพาะดินร่วนและดินทราย ซึ่งเคลื่อนตัวได้ง่าย เมื่อมีฝนตกหนักหรือฝนตกสะสมต่อเนื่องเป็นเวลานาน จะทำให้ดินอิ่มตัว สูญเสียแรงยึดเกาะ ส่งผลให้ดินไหลหรือสไลด์ลงมา นอกจากนี้ การตั้งถิ่นฐานบริเวณเชิงเขาและพื้นที่ลาดชันยังเพิ่มระดับความเสี่ยง เมื่อปัจจัยด้านความลาดชัน สภาพดิน และปริมาณน้ำฝนสูงเกิดร่วมกัน จึงทำให้โอกาสเกิดดินถล่มเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (ประชาชน คนที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

“สิ่งที่ได้รับจากผลกระทบเหตุการณ์ดินถล่มที่เกิดต่อประชาชนก็จะมีบ้านเรือนได้รับความเสียหายและเส้นทางไม่สามารถที่จะสัญจรไปไหนได้เนื่องจากว่าพื้นที่ตำบลบ้านแหร ติดอยู่กับภูเขาและล้อมรอบภูเขาซึ่งดินถล่มจะทำให้ปกปิดเส้นทางและไม่สามารถที่จะออกไปไหนได้ ในตอนฉุกเฉิน (ประชาชน คนที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

“ด้านชีวิตและความปลอดภัยของประชาชนเกิดความเครียด วิตกกังวลและผลกระทบทางจิตใจระยะยาวด้านทรัพย์สินบ้านเรือนเสียหายถูกฝังกลบทั้งหลังพื้นที่เกษตรกรถูกทำลายด้านโครงสร้างพื้นฐานถนนและสะพาน ถูกตัดขาดทำให้คมมนาคมหยุดชะงักระบบไฟฟ้าและประปาได้รับความเสียหา (ประชาชน คนที่ 4, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

”การใช้ประโยชน์ที่ดินมีผลโดยตรงต่อความเสี่ยงการเกิดดินถล่ม หากมีการปลูกบ้านบริเวณเชิงเขาหรือพื้นที่ลาดชัน ย่อมเพิ่มโอกาสได้รับผลกระทบในช่วงฤดูฝนการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อทำการเกษตรหรือที่อยู่อาศัยทำให้รากไม้ที่เคยยึดเกาะหน้าดินหายไป ส่งผลให้ดินขาดความมั่นคงและพังทลายได้ง่าย ขณะเดียวกัน การขุดตัดเชิงเขาเพื่อสร้างถนนหรืออาคารโดยไม่มีระบบป้องกันที่เหมาะสมก็ทำให้โครงสร้างดินเสียสมดุลและกระตุ้นให้เกิดดินถล่มได้ โดยเฉพาะในช่วงที่มีฝนตกหนักดังนั้น การวางแผนใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมและการปลูกต้นไม้เพิ่มพื้นที่สีเขียว จึงเป็นแนวทางสำคัญในการช่วยลดความเสี่ยงดินถล่มในระยะยาว (ประชาชน คนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

สรุปได้ว่า สาเหตุหลักของการเกิดดินถล่มในพื้นที่ตำบลบ้านแหรเกิดจากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขามีความลาดชันสูง ประกอบกับสภาพดินร่วนและดินทรายที่ขาดความมั่นคง เมื่อเกิดฝนตกหนักหรือฝนตกสะสมต่อเนื่อง ดินจะอิ่มน้ำและสูญเสียแรงยึดเกาะ ทำให้เกิดการไหลพังทลายได้ง่าย อีกทั้งการตั้งถิ่นฐานบริเวณเชิงเขา ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงให้สูงขึ้นผลกระทบจากดินถล่มส่งผลทั้งด้านชีวิต ทรัพย์สิน และโครงสร้างพื้นฐาน บ้านเรือนและพื้นที่เกษตรได้รับความเสียหาย ถนน สะพาน ระบบไฟฟ้าและประปาถูกตัดขาด ทำให้การคมนาคมหยุดชะงัก ประชาชนเกิดความเครียดและวิตกกังวลในระยะยาว ดังนั้น การวางแผนใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม การอนุรักษ์ป่าไม้ และการเพิ่มพื้นที่สีเขียว จึงเป็นแนวทางสำคัญในการลดความเสี่ยงดินถล่มอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 3 แนวทางการจัดการภัยพิบัติดินถล่ม

แนวทางการจัดการภัยพิบัติดินถล่มสามารถอธิบายตามกรอบ “วงจรการจัดการภัยพิบัติ” ของ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งครอบคลุม 3 ระยะสำคัญ ได้แก่ ระยะก่อนเกิดภัย เน้นการป้องกันและเตรียมความพร้อม เช่น การประเมินความเสี่ยง จัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยง ควบคุมการใช้ที่ดิน และพัฒนาระบบเตือนภัย ระยะขณะเกิดภัย มุ่งตอบโต้สถานการณ์อย่างเร่งด่วน ทั้งการแจ้งเตือน อพยพ และช่วยเหลือผู้ประสบภัย และระยะหลังเกิดภัย เป็นการฟื้นฟูเยียวยาและถอดบทเรียนเพื่อปรับปรุงแผนในอนาคต สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการภัยพิบัติเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุดเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

ดังคำกล่าวสัมภาษณ์กล่าวว่า

“ในช่วงฝนตกหนักมีการจัดตั้งทีมเฝ้าระวังทั้งระดับตำบลและหมู่บ้าน เพื่อติดตามสถานการณ์และแจ้งเตือนประชาชนอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งมีการสำรวจและประเมินพื้นที่เสี่ยง เช่น พื้นที่ลาดชัน พื้นที่เคยเกิดดินถล่ม และพื้นที่เสี่ยงน้ำป่าไหลหลาก โดยอาศัยข้อมูลจากผู้นำชุมชนและประชาชนเพื่อใช้วางแผนป้องกันอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ประชาชนปลูกป่าเพื่อเพิ่มความมั่นคงของดินและลดความเสี่ยงจากการเกิดดินถล่มในระยะยาว. (ผู้ช่วยผู้บริหาร คนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

“ระยะเร่งด่วนขณะเกิดเหตุแจ้งแจ้งเตือนประชาชนในพื้นที่เสี่ยงให้อพยพไปยังจุดภัยจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจระดับตำบล ระยะช่วยเหลือหรือบรรเทาทุกข์ แจกจ่ายอาหารน้ำดื่ม เครื่องนุ่งห่มและของใช้จำเป็น สำรวจความเสียหายด้านชีวิตทรัพย์สินและโครงสร้างพื้นฐาน (ผู้ช่วยผู้นำชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

”ส่วนในการช่วยเหลือในกรณีที่ดินถล่มทางเราก็จะมีการเข้าดูแลเยี่ยวยาและประเมินความเสียหาย ถ้าหากในกรณีบ้านเรือนอบต ก็จะประเมินจากความเสียหายว่าได้รับความเสียหายขนาดไหนถ้าหากว่าได้รับความเสียหายอย่างมากก็จะช่วยเหลือเยียวยามากขึ้นแต่ถ้าเสียหายน้อยก็จะเยียวยาตามความเหมาะสม (ผู้นำชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

“มีการฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานและป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำก็คือการสร้างผนังปูนเพื่อป้องกันไม่ให้ดินถล่มลงมาเกิดซ้ำซึ่งปัจจุบันก็พยามทำให้มันเกิดขึ้นในหลายหลายที่ตอนนี้ก็จะมีประมาณ 2-3 ที่ที่ดำเนินไปแล้วเสร็จสิ้น (ประชาชนคนที่ 4, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

สรุปได้ว่า ในช่วงที่มีฝนตกหนัก มีการจัดตั้งทีมเฝ้าระวังทั้งในระดับตำบลและหมู่บ้านเพื่อติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด สามารถแจ้งเตือนและให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นได้อย่างทันท่วงที ควบคู่กับการประเมินและสำรวจพื้นที่เสี่ยง เช่น พื้นที่ลาดชัน พื้นที่เคยเกิดดินถล่ม และพื้นที่เสี่ยงน้ำป่าไหลหลาก โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่เพื่อนำมาวางแผนป้องกันอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อเพิ่มความมั่นคงของดินและลดความเสี่ยงจากการเกิดดินถล่มในระยะยาว.

สรุปผลการวิจัย

โดยภาพรวม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหรมีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาดินถล่มอย่างครอบคลุมทั้งสามระยะของวงจรการจัดการภัยพิบัติ ได้แก่ การป้องกันและเตรียมความพร้อม การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน และการฟื้นฟูหลังเกิดภัย แม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและศักยภาพบุคลากร แต่การดำเนินงานสะท้อนถึงความพยายามในการบริหารจัดการภัยพิบัติในระดับพื้นที่อย่างจริงจัง ทั้งนี้ การพัฒนาศักยภาพองค์กร การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการจัดการปัญหาดินถล่มให้มีความยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขออภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา ในการจัดการปัญหาดินถล่ม

ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหรมีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาดินถล่มอย่างสอดคล้องกับกรอบกฎหมายและนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในระดับพื้นที่ ในเชิงปฏิบัติ อบต. มีบทบาทครอบคลุมทั้งระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย กล่าวคือ ก่อนเกิดภัยมีการสำรวจพื้นที่เสี่ยง จัดทำแผนป้องกันและเตรียมความพร้อม เฝ้าระวังและแจ้งเตือนประชาชน ขณะเกิดภัยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงาน อพยพ และจัดตั้งศูนย์พักพิง รวมถึงรายงานสถานการณ์ไปยังระดับอำเภอและจังหวัดเพื่อขอรับการสนับสนุน หลังเกิดภัยดำเนินการสำรวจความเสียหาย ช่วยเหลือเยียวยา และฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีศักยภาพในระดับพื้นที่และมีความใกล้ชิดประชาชน แต่ยังพบ

ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทรัพยากร และอำนาจการตัดสินใจบางประการ ทำให้ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัด ดังนั้น บทบาทของ อบต.บ้านแหรจึงมีความสำคัญในฐานะหน่วยปฏิบัติการด่านหน้า แต่การเพิ่มประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ไททัศน์ มาลา, วิไลลักษณ์ เรือสม, วลัยพร ชิณศรี 2561)

2. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาและการจัดการปัญหาดินถล่ม ตำบลบ้านแหร อำเภอธารโต จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการภัยพิบัติดินถล่มของพื้นที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด “วงจรการจัดการภัยพิบัติ” ของ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งอธิบายว่าการจัดการภัยต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องใน 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย โดยในพื้นที่มีการประเมินความเสี่ยงและเฝ้าระวังก่อนเกิดเหตุ มีการตอบโต้และช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนเมื่อเกิดเหตุ และมีการเยียวยาฟื้นฟูภายหลัง ซึ่งสะท้อนกระบวนการจัดการที่เป็นระบบและเชื่อมโยงกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่เน้นบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานใกล้ชิดประชาชน สามารถตัดสินใจและบริหารจัดการตามบริบทพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการเฝ้าระวัง ให้ข้อมูล และร่วมป้องกันภัยในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม แม้การดำเนินงานจะเป็นไปตามกรอบแนวคิดทางทฤษฎี แต่ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร ซึ่งสะท้อนความท้าทายในการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงควรเสริมสร้างศักยภาพและการสนับสนุนจากภาครัฐในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้การจัดการภัยพิบัติมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ(กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2550)

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการป้องกันและเตรียมความพร้อม ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลพื้นที่เสี่ยงดินถล่มให้มีความทันสมัยและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าพื้นที่มีความลาดชันสูงและดินขาดความมั่นคง

2. ด้านระบบเตือนภัยและการเฝ้าระวัง ควรพัฒนาระบบแจ้งเตือนภัยให้มีประสิทธิภาพและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม เนื่องจากพบว่าฝนตกหนักและฝนสะสมเป็นปัจจัยหลักของการเกิดดินถล่ม

3. ด้านการฟื้นฟูและเยียวยาควรมีระบบประเมินความเสียหายและการช่วยเหลือที่เป็นมาตรฐานและรวดเร็ว เพื่อให้ประชาชนสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้ตามปกติเร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรติดตามผลระยะยาวของมาตรการป้องกันและฟื้นฟู เพื่อประเมินประสิทธิภาพจริง
2. ควรศึกษาบทบาทของหน่วยงานอื่นและการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน
3. ควรศึกษาปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่อาจส่งผลต่อความถี่และความรุนแรงของดินถล่มในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรธรณี. (2562). *การเฝ้าระวังและการจัดการภัยดินถล่มในประเทศไทย.* กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ไททัศน์ มาลา, วิไลลักษณ์ เรือสม, และวลัยพร ชิณศรี. (2561). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.* 9(1).173-183

Boonyarat, P. (2020). การเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย *วารสารการจัดการสาธารณะ*

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2550). *แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ.* กระทรวงมหาดไทย

ปัญหากระบวนการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการส่งเสริมนโยบายภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

Problems of Participation Processes Affecting the Promotion of Local Wisdom Policies of Jakwah Sub-district Administrative Organization, Raman District, Yala Province

ธนารักษ์ พยาบาล[1], นาซีลา ปาแนมัะ[2], นัสรินท์ สามะเอะ[3], รศ.ดร.วันฮารงค์ บินอิสริส[4]

[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา Email 406622006@yru.ac.th
[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา Email 406622007@yru.ac.th
[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา Email 406622024@yru.ac.th
[4]อาจารย์ คณะมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา wanharong.b@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (2) เสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน พื้นที่ศึกษา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 16 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในลักษณะเชิงรูปแบบ ขาดกลไกการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นระบบ การเชื่อมโยงกับตลาดยังไม่ชัดเจน และการสนับสนุนงบประมาณไม่ต่อเนื่อง และ (2) แนวทางพัฒนาควรมุ่งยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการนโยบาย ควบคู่กับการพัฒนาระบบถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ชัดเจนและต่อเนื่อง รวมทั้งเชื่อมโยงองค์ความรู้ท้องถิ่นกับเศรษฐกิจชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความยั่งยืนให้แก่ชุมชนจากการศึกษาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา แนวทางแก้ไขควรมุ่งยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจากเชิงรูปแบบสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของกระบวนการนโยบาย ควบคู่กับการจัดทำระบบถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ชัดเจนและต่อเนื่อง รวมทั้งเชื่อมโยงองค์ความรู้ท้องถิ่นเข้ากับตลาด และกำหนดแผนงบประมาณระยะยาวที่ต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนแก่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำหลัก: การมีส่วนร่วม, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, เศรษฐกิจชุมชน, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This research aims to (1) study the problems and obstacles to the process of public participation in promoting and preserving local wisdom, and (2) propose policy guidelines to develop effective participation leading to the creation of sustainable economic added value for the community. The study area was the Chakwa Subdistrict Administrative Organization, Raman District, Yala Province. The research was qualitative, with data collected through in-depth interviews and focus group discussions with 16 key informants, and analyzed using content analysis.

The research findings revealed that (1) public participation remains formal, lacking a systematic mechanism for knowledge transfer, unclear linkages to markets, and inconsistent budget support; and (2) development guidelines should focus on enhancing public participation at every stage of the policy process, coupled with the development of a clear and continuous system for transferring local wisdom, as well as linking local knowledge with the community economy to create added value and sustainability for the community. From the study in the Chakwa Subdistrict Administrative Organization, Raman District, Yala Province, it was found that the solutions should focus on upgrading public participation from a formal approach to genuine participation at every stage of the policy-making process, coupled with the establishment of a clear and continuous knowledge transfer system, as well as linking local knowledge with markets and the creation of a continuous long-term budget plan to effectively create added economic value and sustainability for the community.

Keywords: Participation, Local Wisdom, Community Economics, Sustainable Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ ซึ่งก่อให้เกิด “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” อันเป็นองค์ความรู้ที่สั่งสมและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจชุมชน และการพึ่งพาตนเองของประชาชน โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (ประเวศ วะสี, 2530; ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) อย่างไรก็ตาม ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวนมากเริ่มเลือนหาย ขาดการสืบทอดอย่างเป็นระบบ และไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้อย่างเต็มศักยภาพ (ปพิชญา ไชยเหี้ยม, 2555)

สถานการณ์ดังกล่าวปรากฏชัดในพื้นที่จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะเฉพาะทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แม้พื้นที่จะมีทุนทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้มแข็ง เช่น ด้านการเกษตรพื้นบ้าน การแปรรูปอาหาร และสมุนไพร แต่กลับประสบปัญหาหลายประการ ได้แก่ การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ลดลง ความไม่ต่อเนื่องของการสนับสนุนจากภาครัฐ และข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น ส่งผลให้ไม่สามารถต่อยอดภูมิปัญญาสู่การสร้างรายได้และความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน (นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และสุธี โกสิทธิ์, 2563; ภัทรพล ชุ่มมี, 2565) นอกจากนี้ บริบทของจังหวัดยะลาซึ่งเผชิญกับความท้าทายด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำ และสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ยังส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ทำให้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายพื้นที่ยังคงอยู่ในลักษณะ “การมีส่วนร่วมเชิงรูปแบบ” มากกว่าการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2534)

ในระดับพื้นที่ตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา แม้จะมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย แต่ยังประสบปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผลที่ยังไม่เข้มแข็ง ส่งผลให้การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาปัญหากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการส่งเสริมนโยบายภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเชิงลึกและเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและความยั่งยืนของภูมิปัญญาท้องถิ่นในระยะยาว

วัตถุประสงค์

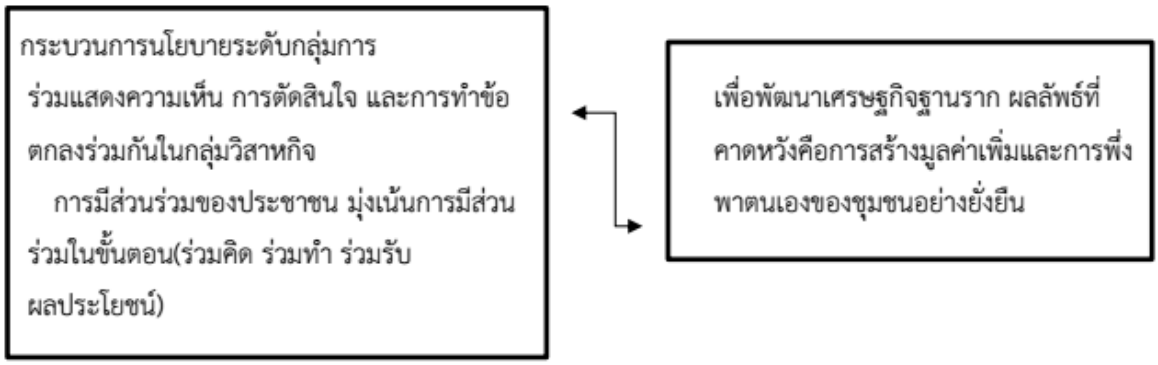
1. เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านนโยบายกลุ่มในพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
2. เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐานภูมิปัญญาในพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบปัญหาและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะอำเภอรามัน จังหวัดยะลา
2. ได้แนวทางเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

กรอบแนวคิด

การวิจัยนี้อาศัยแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งอธิบายว่าประชาชนมีบทบาทในกระบวนการพัฒนาในหลายระดับ ได้แก่ การร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน และการร่วมรับผลประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ทั้งในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และความเข้มแข็งของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวม 16 คน กลุ่มผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน รวบรวมศึกษาในเขตพื้นที่ หมู่ที่ ๔ ตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลาซึ่งเลือกโดยวิธีเจาะจง ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน ผู้ช่วยกำนันตำบลจะกว๊ะ

จำนวน 1 คน ปราชญ์ชาวบ้านด้านภูมิปัญญาเฉพาะด้าน จำนวน 2 คน ผู้ประสานงานเกี่ยวกับกลุ่มงานภูมิปัญญาในพื้นที่ จำนวน 2 คน ประชาชนตำบลจะกว๊ะ จำนวน 4 คน กลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้าน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาปัญหาหากระบวนการการมีส่วนร่วมส่งเสริมนโยบายภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านใน ตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 16 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีบทบาทและประสบการณ์ตรงในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนผู้วิจัยพัฒนาแบบสัมภาษณ์และนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง รวมถึงความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษา ก่อนปรับปรุงและนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเริ่มจากการศึกษาค้นคว้าและทบทวนเอกสารทางวิชาการ รวมถึงข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหากระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนโยบายภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

จากนั้นกำหนดแผนคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำท้องที่ และประชาชน โดยผู้วิจัยพัฒนาแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำไปใช้จริงการเก็บข้อมูลดำเนินการโดยนัดหมายและลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก สร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูล พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตบันทึกเสียง ระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดลำดับและจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พร้อมตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยการพิจารณาประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวซ้ำหรือสอดคล้องกันข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำท้องที่ และประชาชน ถูกนำมาเปรียบเทียบเพื่อพิจารณาความเหมือนและความแตกต่าง จากนั้นเชื่อมโยงกับเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อค้นพบเชิงลึก ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำเสนอผลการศึกษา ปัญหา และแนวทางการพัฒนาในพื้นที่ตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา พร้อมจัดทำเป็นรายงานสรุปผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกแบ่งเป็น 2 ประเด็นต่อไปนี้

1. สาเหตุปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประชาชนเห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา มี 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ อาหารพื้นบ้าน การเกษตรแบบดั้งเดิม และศาสนา ซึ่งยังคงสืบทอดและปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน โดยประชาชนมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมหมู่บ้านและศาสนา แม้ไม่เป็นทางการก็ถือเป็นพลังสำคัญของชุมชน ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมคือความสัมพันธ์ที่ดี การชักชวนจากผู้นำ และกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ชัดเจน ส่วนอุปสรรคคือข้อจำกัดด้านเวลา การสื่อสารไม่ทั่วถึง และความไม่มั่นใจของบางกลุ่ม ทั้งนี้ บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วม หากดำเนินงานอย่างสอดคล้อง โปร่งใส และต่อเนื่อง จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจ นอกจากนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังสามารถต่อยอดเป็นฐานเศรษฐกิจชุมชนได้ หากได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ เงินทุน และการตลาดอย่างเหมาะสม นำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

2. แนวทางการจัดการเชิงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา มีแนวทางอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องผ่านการสนับสนุนกิจกรรมด้านประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรม การถ่ายทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านสู่เยาวชน การอบรมกลุ่มอาชีพ และการบูรณาการในสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านเวทีประชาคมและการดำเนินโครงการร่วมกัน แม้ประสบข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความสนใจของคนรุ่นใหม่ และบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงปัจจัยด้านสถานการณ์พื้นที่ แต่โดยรวมยังมีความร่วมมือที่ดีระหว่างท้องถิ่น ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนควรบรรจุภูมิปัญญาไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างชัดเจน เสริมความเข้มแข็งกลุ่มอาชีพ พัฒนาสินค้าและการตลาด ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนเพื่อการสืบสานและต่อยอดอย่างยั่งยืน

สรุปผลวิจัย

การศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ยังอยู่ในระดับเชิงรูปแบบมากกว่าการมีส่วนร่วมเชิงเนื้อหา กล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะของการเข้าร่วมกิจกรรมตามโอกาส แต่ยังขาดบทบาทในการร่วมกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผลอย่างแท้จริง ส่งผลให้การขับเคลื่อนนโยบายภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่สามารถสร้างความยั่งยืนได้อย่างเต็มศักยภาพอย่างไรก็ตาม ชุมชนยังคงมีทุนทางสังคมและภูมิปัญญาที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะด้านอาหารพื้นบ้าน การเกษตรแบบดั้งเดิม

และวิถีชีวิตทางศาสนา ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดเป็นฐานเศรษฐกิจชุมชนได้ หากมีการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านองค์ความรู้ การตลาด และงบประมาณ

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการนโยบาย ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ ไปจนถึงการดำเนินงานและการประเมินผล (คนึงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, 2545) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนที่เน้นการพัฒนาจากฐานราก โดยให้ชุมชนเป็นเจ้าของและมีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2548) ดังนั้น การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมให้มีความเข้มแข็งและเป็นระบบ ควบคู่กับการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม จะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัญหากระบวนการการมีส่วนร่วมที่ส่งผลการส่งเสริมนโยบายภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่องค์การบริหารส่วน ตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา สามารถอธิบายตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อทราบสาเหตุปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์กรบริหารส่วนตำบลจะกว๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน ทั้งด้านอาหารพื้นบ้าน เกษตรดั้งเดิม และศาสนา แม้เผชิญความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และการย้ายถิ่นของคนรุ่นใหม่ ทำให้การถ่ายทอดลดลงบ้าง แต่ยังคงถูกใช้จริงและมีคุณค่า ประชาชนมีส่วนร่วมตามโอกาส โดยมีแรงจูงใจจากความสัมพันธ์ในชุมชนและความเชื่อมั่นในผู้นำ อุปสรรคสำคัญคือข้อจำกัดด้านเวลา การสื่อสารไม่ทั่วถึง และความไม่มั่นใจของบางกลุ่ม องค์กรชุมชนมีบทบาทขับเคลื่อนแต่ยังจำกัดด้านงบประมาณและศักยภาพ ทั้งนี้ หาก อบต. สนับสนุนอย่างสอดคล้อง โปร่งใสและต่อเนื่อง จะช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วม และสามารถต่อยอดภูมิปัญญาเป็นรายได้ผ่านการแปรรูป การตลาด และการรวมกลุ่มได้อย่างยั่งยืน

ในเชิงแนวคิด การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือแสดงความสนใจในกิจกรรมหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตน ทั้งในระดับทัศนคติ ความคิดเห็น หรือการลงมือปฏิบัติ โดยมุ่งให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ ดำเนินงาน และรับผลประโยชน์ร่วมกัน ส่วนนโยบายระดับกลุ่ม คือ การที่สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ตกลงร่วมกัน และกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อเป้าหมายเดียวกัน ลดความขัดแย้ง และสร้างความเป็นเจ้าของร่วม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชนบทแนวใหม่ที่เน้นให้ชุมชนกำหนดและแก้ไขปัญหาด้วยตนเองอย่างแท้จริง

2. เพื่อสร้างแนวทางการจัดการเชิงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

อบต. มีแนวทางอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการปฏิบัติจริง เช่น สนับสนุนงานประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม เชิญปราชญ์ชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ และจัดอบรมเพื่อต่อยอดสู่อาชีพ พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านประชาคมและการร่วมตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความต่อเนื่อง บุคลากรด้านการตลาด และความสนใจของคนรุ่นใหม่ ดังนั้น ควรบรรจุการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานภูมิปัญญาไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างชัดเจน เสริมความเข้มแข็งกลุ่มอาชีพ พัฒนาสินค้า การตลาด และศักยภาพเยาวชนเพื่อความยั่งยืน

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนมุ่งสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก โดยให้ชุมชนเป็นเจ้าของและดำเนินการเอง ใช้ทุน ความรู้ และทรัพยากรในพื้นที่สร้างมูลค่าเพิ่ม ฉัตรทิพย์ นาถสุภา อธิบายว่าเศรษฐกิจชุมชนคือกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่คนในชุมชนร่วมคิด ทำ รับประโยชน์ และเป็นเจ้าของ โดยมีครอบครัวเป็นหน่วยการผลิตสำคัญ เน้นความพอเพียงและการพึ่งตนเองพัฒนาการแนวคิดในไทยครอบคลุมแนวสหกรณ์ของ สด กูรมะโรหิต ทีเน้นการรวมกลุ่มของประชาชนอย่างเท่าเทียม แนววัฒนธรรมชุมชนที่เห็นความสำคัญของคุณค่าและความกลมกลืนในชุมชน และแนวคิดของประเวศ วะสี ที่เสนอให้กระจายอำนาจสู่ชุมชน ลดบทบาทรัฐและเสริมความเข้มแข็งขององค์กรฐานราก โดยทั้งหมดมุ่งให้ชุมชนจัดการตนเองและพัฒนาอย่างสมดุลควบคู่กับระบบเศรษฐกิจหลัก

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมหรือการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ทั้งในด้านการรับรู้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการลงมือปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความร่วมมือและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในชุมชน ซึ่งแนวคิดของ Sherry Arnstein ได้อธิบายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นลำดับขั้นตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลไปจนถึงการมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกัน

นอกจากนี้ แนวคิดทุนทางสังคมของ Robert Putnam อธิบายว่าความไว้วางใจ เครือข่าย ความสัมพันธ์ และบรรทัดฐานทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชน และมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (พัทนัม, 2543)

ในส่วนของแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา อธิบายว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่ม และเน้นการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2544) ขณะเดียวกัน ประเวศ วะสี เสนอแนวคิดการกระจายอำนาจและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยให้ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและสามารถจัดการตนเองได้ ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว (ประเวศ วะสี, 2542)

สรุป

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การส่วนตำบลจะกวั๊ะในพื้นที่อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างและกระบวนการ แม้จะมีการสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานยังเน้นเชิงกิจกรรมมากกว่านโยบายเชิงระบบ การมีส่วนร่วมจึงเกิดเป็นครั้งคราวและจำกัดอยู่ในกลุ่มเดิม ขาดกลไกติดตามประเมินผลที่ชัดเจน รวมทั้งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และความเข้าใจในการต่อยอดภูมิปัญญาสู่เศรษฐกิจฐานราก

อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังมีศักยภาพด้านทุนทางสังคมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น หากพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมให้เป็นระบบ กำหนดนโยบายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน สร้างเครือข่ายความร่วมมือและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนร่วมกำหนดทิศทางอย่างแท้จริง จะช่วยยกระดับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาวควรมุ่งบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่แผนพัฒนาและข้อบัญญัติท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมจัดทำฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรชุมชนเพื่อใช้วางแผนต่อยอดเชิงเศรษฐกิจส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพและด้านการตลาด การสร้างแบรนด์ และช่องทางจำหน่ายทั้งออฟไลน์และออนไลน์ และกำหนดระบบติดตามประเมินผลที่มีตัวชี้วัดชัดเจน เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายเชื่อมโยงสู่การสร้างรายได้และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนากลไกการมีส่วนร่วมเชิงระบบกำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มเข้าถึงการตัดสินใจอย่างเท่าเทียม
2. บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจผลักดันให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่น พร้อมสนับสนุนงบประมาณ ความรู้ และการตลาดอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่ละกลุ่มในกระบวนการนโยบายภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. วิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่
3. ประเมินประสิทธิผลของนโยบายและงบประมาณต่อผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจชุมชน
4. ศึกษาบทบาทและแรงจูงใจของเยาวชนต่อความยั่งยืนของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2548). *เศรษฐกิจชุมชน: แนวคิดและยุทธศาสตร์.* กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.

ธุรวพล ทองอินทราช. (ม.ป.ป.). *กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของชุมชนไทยทรงดำ จังหวัดชุมพร.* สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/254083 วันที่ 25 ธันวาคม 2568

ทรงศักดิ์ ภูศรีอ่อน. (ม.ป.ป.). *รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการจัดการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก.* สืบค้นจาก https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemmsu/article/download/146663 วันที่ 25 ธันวาคม 2568

นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์, & สุธี โกสิทธิ์. (2563). *การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง.* วารสารที่เกี่ยวข้อง.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). *ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

น้ำฝน ศิริวันสาณฑ์, & พภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล. (2560). การแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อมูลค่าเพิ่ม. *วารสารเทคโนโลยีการอาหาร.*

ประเวศ วะสี. (2530). *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

ปพิชญา ไชยเหี้ยม. (2555). *ปัญหาการจัดการและการคุ้มครองสิทธิในภูมิปัญญาท้องถิ่น* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต).

ภัทรพล ชุ่มมี. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายท้องถิ่น. *วารสารปาริชาต.*

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.* สืบค้นจาก https://dictionary.orst.go.th วันที่ 25 ธันวาคม 2568

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2534). *ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน.* กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สามารถ ใจเตี้ย, และคณะ. (2562). สมุนไพรพื้นบ้านและการใช้ประโยชน์เพื่อสุขภาพ. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ.*

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2533). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). (2563). *แนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.* สืบค้นจาก https://www.sme.go.th วันที่ 25 ธันวาคม 2568

เสรี พงศ์พิศ. (2529). *ภูมิปัญญาชาวบ้าน: รากฐานการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมโครงการพัฒนาอาชีพ ในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

The Role of The Sub-District Administrative Organization in Promoting Career Development Projects in Baroh Sub-District, Yaha District, Yala Province

อะห์มัด กือนางอ[1], ซูนีก้า เหม[2], นูรฮายาตี อาแด[3], อดุลย์ หลีเส็น[4]

[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622037@yru.ac.th

[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622027@yru.ac.th

[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622010@yru.ac.th

[4]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, adul.l@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมโครงการพัฒนาอาชีพในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นักพัฒนาชุมชน และประชาชนในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ รวมจำนวน 18 คน ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยอาศัยความเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาอาชีพ โดยใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการจำแนกกลุ่มข้อมูลตามประเด็นสำคัญ พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีบทบาทในการส่งเสริมการสนับสนุนงบประมาณ การจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือ และวัสดุ การสนับสนุนด้านวิชาการและการฝึกอบรม 2) แนวทางการดำเนินโครงการทางองค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา แนวทางการจัดโครงการอาชีพไม่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าอย่าง

ตายตัว แต่จะปรับเปลี่ยนไปตามความสนใจของประชาชนในแต่ละปี และมีแนวทางในการจัดโครงการพัฒนาอาชีพในเวลาที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่

คำหลัก: บทบาท, องค์การบริหารส่วนตำบล, การพัฒนาอาชีพ

Abstract

This research aims to study the roles of the Sub-district Administrative Organization (SAO) in promoting career development projects in Baroh Sub-district, Yaha District, Yala Province, and to explore guidelines for career development project implementation in the area. This study employed a Qualitative Research approach, with 18 key informants, including the SAO President, Clerk, community developers, and local citizens, selected through purposive sampling. Data were collected using Structured In-depth Interviews and analyzed through Content Analysis by categorizing key themes. The researchers ensured data validity through Data Triangulation and presented the findings using Descriptive Analysis. The results revealed that: 1) The Baroh SAO plays a significant role in providing budgetary support, procuring equipment and materials, and offering academic and training assistance, acting as a flexible and accessible supporter across five key dimensions: occupation, religion, tradition, culture, and social welfare. 2) Regarding project implementation guidelines, the SAO does not follow a rigid plan but adaptively modifies projects based on annual community interests and ensures that training schedules are compatible with the local way of life. Furthermore, the study suggests that the SAO should expand market reach from local outlets to broader regional markets and establish a "One Baht a Day" savings group to create a sustainable revolving fund for community careers, while developing a digital database for long-term career development follow-up and evaluation.

Keywords: Role, Sub-district Administrative Organization (SAO), Career Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มุ่งเน้นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งผ่านบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเป็นกลไกหลักเพื่อขับเคลื่อนการสร้างอาชีพและกระจายรายได้สู่ชุมชน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่สำคัญในการจัดบริการสาธารณะเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น โดยเฉพาะการส่งเสริมอาชีพซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยให้ประชาชนมีทักษะความสามารถในการสร้างคุณค่าและรายได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการจริงองค์การบริหารส่วนตำบลยังคงประสบปัญหาสำคัญด้านข้อจำกัดของงบประมาณและบุคลากร รวมถึงรูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่มักเน้นการดำเนินการตามภารกิจเร่งด่วนมากกว่าการวางรากฐานที่ยั่งยืน ส่งผลให้บทบาทในการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร การพัฒนาทักษะอาชีพผ่านหลักสูตรระยะสั้นถือเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานในยุคเศรษฐกิจผันผวนได้รวดเร็ว (กองสวัสดิการสังคม, 2561) แต่จากงานวิจัยของ บุญศักดิ์ดาพร และคณะ (2567) พบว่าข้อจำกัดสำคัญคือการขาดการสนับสนุนที่ต่อเนื่องหลังการอบรม ทั้งด้านแหล่งทุนและการตลาดทำให้ผู้รับการอบรมไม่สามารถนำทักษะไปสร้างรายได้จริง สำหรับพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ซึ่งประชากรส่วนใหญ่พึ่งพาเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักและเผชิญกับภาวะรายได้ไม่แน่นอนรวมถึงภาวะว่างงานชั่วคราวในช่วงฤดูฝน ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะจึงมีบทบาทสำคัญในการเข้ามาแก้ไขปัญหาโดยมีการจัดโครงการพัฒนาอาชีพเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะในการส่งเสริมโครงการพัฒนาอาชีพ และศึกษาแนวทางในการดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ให้เกิดความยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมโครงการพัฒนาอาชีพในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ให้ทราบถึงบทบาทที่แท้จริงขององค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะในด้านการส่งเสริมโครงการพัฒนาอาชีพ ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายและบริบทของพื้นที่

2. ให้ทราบถึงแนวทางในการดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในอนาคตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนและกำหนดนโยบายการส่งเสริมอาชีพให้สอดคล้องกับบริบท และความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่

4. ช่วยให้เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชน ให้มีแนวทางที่ชัดเจนในการประยุกต์ใช้ผลการวิจัย เพื่อยกระดับการดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพในระดับท้องถิ่นให้มีความยั่งยืน

แนวคิดการส่งเสริมอาชีพ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย (2563) ได้อธิบายว่า แนวทางการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังต่อไปนี้

1. สำรวจข้อมูล: สำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น จัดทำทะเบียนอาชีพ ทะเบียน วัตถุดิบ ทะเบียนปราชญ์ชาวบ้าน สร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การฝึกอาชีพ: การฝึกอาชีพ ฝึกอบรมตามความต้องการของประชาชน กลุ่มอาชีพในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการผลิต การปลูก การสร้างผลผลิตภัณฑ์ ตลอดจนส่งเสริมอาชีพและสร้างโอกาสให้เกิดการทำงานสร้างรายได้แก่ประชาชน อยู่ในวัยทำงาน สตรีและผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่รับผิดชอบของท้องถิ่น

3. การส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ: ส่งเสริม สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างความเข้มแข็งในอาชีพการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมกลุ่มอาชีพในท้อง ถิ่นที่มีอยู่แล้วในพื้นที่รับผิดชอบของท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและมีการบริหารจัดการที่ดี

4. สนับสนุนงบประมาณ: วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี การส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพของประชาชน

5. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา: ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ เน้นการมีส่วนร่วม การส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในท้องถิ่นเพื่อสร้างองค์ความรู้ทักษะการบริหารจัดการการปรับปรุงและสร้างโอกาสการแข่งขันทั้งในระดับชุมชนประเทศและต่างประเทศ

6. ประชาสัมพันธ์: สร้างความเข้าใจในการจัดทำแผนการส่งเสริมอาชีพที่สอดคล้องกับแผนการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรประชาชน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

7. ติดตามและประเมินผล: มีการติดตามและประเมินผลแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม การส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่นและปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปสู่ความต้องการของประชาชนในทุกระดับ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชลิตา ชาดวง และคณะ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองปากแพรก จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบผ่านแผนพัฒนาเทศบาล (พ.ศ. 2566-2570) ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานและสร้างรายได้เสริมให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มวัย โดยเน้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานฝีมือมาสร้างมูลค่าเพิ่ม อาทิ การทำผ้ามัดย้อม การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และการประดิษฐ์ของใช้จากวัสดุเหลือใช้ในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมช่องทางการตลาดในยุคดิจิทัลผ่านโครงการ "pakpraek market online" บนแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก เพื่อขยายโอกาสทางการค้าและลดข้อจำกัดด้านงบประมาณและแรงงาน ซึ่งส่งผลเชิงบวกทั้งในด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอต่อรายจ่ายมากขึ้น และด้านสังคมที่ช่วยให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นหลังอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้:

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมทั้งสิ้น 18 คน โดยเลือกผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาอาชีพ

1. ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาอาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 8 คน
2. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบด้านการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น จำนวน 2 คน
3. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน
4. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน
5. นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน
6. ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน
7. ผู้นำหรือประธานกลุ่มวิสาหกิจ จำนวน 1 คน
8. อาสาสมัคร จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมโครงการพัฒนาอาชีพในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งในด้านบทบาท 5 ด้าน (สำรวจ, ฝึก, สนับสนุน, ประชาสัมพันธ์ และติดตามผล) และแนวทางการดำเนินงานในอนาคต โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือจากการสังเคราะห์ทฤษฎีบทบาท แนวคิดการส่งเสริมอาชีพของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และการทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครอบคลุมบริบทของพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยแนบกำหนดการนัดหมายเพื่อไปสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในการให้ข้อมูล
2. ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ล่วงหน้าก่อนวันนัดการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดโครงการฝึกอาชีพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวกับบทบาทและแนวทางในการดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพในพื้นที่บาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

4. ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ งานวิจัย บทความ เครื่องบันทึกเสียง และอื่น ๆ มาถอดความ เรียบเรียง และมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้เนื้อหาที่สมบูรณ์สำหรับการทำวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นหลัก โดยจะเน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนของงานวิจัย ซึ่งจะมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ :

1. การตรวจสอบความถูกต้อง: หลังจากเก็บข้อมูลเสร็จ จะนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ก่อน เพื่อดูว่าประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นตรงกับคำถามการวิจัยหรือไม่

2. การจัดกลุ่มเนื้อหา: นำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแล้วมาคัดแยกประเด็นสำคัญ และจัดหมวดหมู่ข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบในขั้นตอนถัดไป

3. การตีความและสรุปผล: เป็นการนำข้อมูลที่จัดกลุ่มไว้มาวิเคราะห์ โดยอาศัยหลักการตีความจากเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เพื่อเชื่อมโยงหาข้อสรุปที่สะท้อนถึงประเด็นที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน

4. การนำเสนอผลการวิจัย: สรุปสาระสำคัญที่ได้ทั้งหมด แล้วนำมาเรียบเรียงนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจลำดับเหตุการณ์และผลการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัย

1. บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมโครงการพัฒนาอาชีพในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้สนับสนุนและผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าการเป็นผู้กำหนดนโยบาย โดยสามารถจำแนกตามภารกิจได้ดังนี้:

ด้านการสำรวจความต้องการ: มีการดำเนินกระบวนการสำรวจความต้องการของประชาชนก่อนการจัดโครงการ โดยในอดีตได้ใช้กระบวนการจัดทำแผนประชาคมในระดับหมู่บ้านผ่านการลงพื้นที่ทุกหมู่บ้านเพื่อรับ ความต้องการ และข้อเสนอแนะจากประชาชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานโดยลดการจัดประชาคมในระดับหมู่บ้าน และมุ่งเน้นการจัดประชาคมในระดับตำบลเป็นหลัก ควบคู่กับการยึดนโยบายของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นแนวทางในการกำหนดโครงการ นอกจากนี้ยังใช้รูปแบบการทำ

แผนพัฒนาอาชีพโดยรับฟังปัญหาผ่านการประชาคมระดับตำบลและเปิดกว้างให้ประชาชนเดินเข้ามาเสนอความต้องการด้วยตนเอง

ด้านการฝึกอาชีพ: องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ยึดจากความต้องการฝึกอาชีพของประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก ประชาชนที่ต้องการฝึกอาชีพสามารถเดินเข้ามาเสนอความต้องการ (Walk-in) ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ โดยจะมุ่งเน้นกระบวนการที่เข้าถึงง่าย ลดขั้นตอนทางวิชาการให้ซับซ้อนน้อยที่สุด เพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งสอดคล้องนโยบายองค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อย่างการส่งเสริมเลี้ยงผึ้งชันโรงในสวนยางพาราเพื่อสร้างรายได้เสริมทุกครัวเรือน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องปรับตัวให้เท่าทันกับระบบนิเวศเกษตรที่เปลี่ยนไปจากการปลูกโกโก้แซมในสวนยาง นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการกระจายทักษะอาชีพให้หลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้านหัตถกรรมและงานฝีมือตามความสนใจของกลุ่มชาวบ้านเพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้

ด้านการสนับสนุน: องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมโครงการพัฒนาอาชีพในหลายด้าน ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณ การจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือ และวัสดุ รวมถึงการสนับสนุนด้านวิชาการและการฝึกอบรมเพื่อให้ประชาชนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีนโยบายจัดสรรงบประมาณโครงการพัฒนาอาชีพไว้เป็นงบกลางปีละ 100,000 บาท โดยเน้นการสนับสนุนวิทยากรและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการฝึกทักษะ แต่มีเงื่อนไขสำคัญคือการไม่สนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนหรือทุนเริ่มต้นเป็นเงินสด เพื่อป้องกันปัญหาความรับผิดชอบและงบประมาณรั่วไหลตามบทเรียนในอดีต

ด้านการประชาสัมพันธ์: องค์การบริหาส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีบทบาทการประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาอาชีพ โดยจะมีการประชาสัมพันธ์ทางเฟสบุ๊กเพจขององค์การบริหารส่วนตำบลและมีการให้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไปแจ้งให้ประชาชนในพื้นที่ทราบ ในกรณีที่ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้เล่นสื่อออนไลน์ ผู้สูงอายุหรือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่อินเตอร์เน็ตเข้าไม่เข้าถึง

ด้านการติดตามและประเมินผล: องค์บริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีบทบาทการติดตามและการประเมินผลในโครงการพัฒนาอาชีพ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะไม่ได้มีการติดตามผลหลังจากที่จบการอบรมโครงการ แต่จะมีการให้ผู้เข้าร่วมทำแบบทดสอบก่อนสิ้นสุดการอบรมโครงการเพื่อประเมินว่าผู้เข้าร่วมโครงการจะได้ความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่

2. แนวทางการดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ มีแนวทางการดำเนินโครงการดังต่อไปนี้

แนวทางการกำหนดหัวข้อการฝึกอบรม: องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีแนวทางการกำหนดหัวข้อการฝึกอบรมตามหัวข้ออาชีพที่ประชาชนในพื้นที่ได้เสนอความ

ต้องการมาทางองค์การบริหารส่วนตำบล โดยประชาชนจะมีการรวมกลุ่มแล้วส่งรายชื่อว่าให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลช่วยจัดอบรมหลักสูตรอาชีพตามที่เสนอมา

แนวทางการเตรียมความพร้อมและหลักสูตรการอบรม: องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีแนวทางการเตรียมความพร้อมและหลักสูตรการอบรม แต่ไม่ได้ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างตายตัว แต่จะปรับเปลี่ยนไปตามความสนใจของประชาชนในแต่ละปี โดยเน้นอาชีพที่ทำได้จริงในพื้นที่ เช่น การทำขนม งานฝีมือ และการเกษตรแบบผสมผสานที่เป็นนโยบายเด่นหรือสิ่งที่ประชาชนต้องการที่อยากที่อบรม โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ จะมีการเตรียมวิทยากรตามอาชีพต่าง ๆ ตามที่ประชาชนเสนอมา

แนวทางการนำแผนไปสู่การปฏิบัติและวิถีชีวิตชาวบ้าน: องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีแนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติและวิถีชีวิตชาวบ้าน หลังประชาชนในพื้นที่มีการเสนอความต้องการให้มีการฝึกอบรมอาชีพ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะได้มีการร่างโครงการและมีการดำเนินโครงการโดยให้ความสำคัญกับการจัดการเวลา โดยคำนึงถึงบริบทการทำงานหลักของประชาชนในพื้นที่

แนวทางการประเมินผลการอบรมและความพึงพอใจ: องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีแนวทางการประเมินผลการอบรมและความพึงพอใจในการฝึกอบรมโครงการพัฒนาอาชีพในแต่ละครั้ง โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ จะมีการให้ผู้เข้าร่วมทำแบบทดสอบก่อนเสร็จสิ้นโครงการ

แนวทางการต่อยอดและการผลักดันสู่ตลาด: ปัจจุบันยังไม่มีแนวทางการต่อยอดสู่ตลาดที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณภาครัฐที่ไม่สามารถสนับสนุนเป็นเงินสด ทำให้ผลิตภัณฑ์จำกัดอยู่เพียงตลาดในชุมชน อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปแนวทางพัฒนาที่สำคัญได้ 3 ประการ คือ 1) การใช้ตลาดดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อขยายฐานลูกค้า 2) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อเพิ่มช่องทางกระจายสินค้า และ 3) การส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้จัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อสร้างความยั่งยืนทางการเงิน ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะเป็นทางออกสำคัญในการยกระดับอาชีพในตำบลบาโร๊ะให้เข้มแข็งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ได้ยกระดับบทบาทจากผู้สั่งการสู่การเป็น ผู้สนับสนุนและผู้อำนวยความสะดวกในการพัฒนาอาชีพอย่างเต็มรูปแบบ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการเชิงรุกที่ยึดเอาความต้องการของประชาชนเป็นศูนย์กลางผ่านระบบล่างขึ้นบน (Bottom-up) ที่เปิดให้ชาวบ้านรวมกลุ่มแบบ Walk-in เข้ามาเสนอโครงการเพื่อลดขั้นตอนราชการที่ซับซ้อน ควบคู่ไปกับการออกแบบหลักสูตรฝึกอาชีพที่เน้นการปฏิบัติจริงและสอดคล้องกับระบบนิเวศท้องถิ่น เช่น การเลี้ยงผึ้ง

ชันโรงในสวนยางพารา โดยมีกลไกสนับสนุนงบประมาณปีละ 100,000 บาท ในรูปแบบวัสดุอุปกรณ์และวิทยากรแทนการให้เงินสดเพื่อป้องกันการรั่วไหล พร้อมทั้งใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบผสมผสานทั้งสื่อออนไลน์และเครือข่ายสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้เข้าถึงคนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง ซึ่งจุดเด่นที่สำคัญคือ ความยืดหยุ่นในการดำเนินงานที่ไม่กำหนดหลักสูตรตายตัวแต่ปรับตามความสนใจรายปี และการบริหารจัดการเวลาที่ไม่กระทบต่อวิถีชีวิตหลักอย่างการกรีดยางพารา แม้ในปัจจุบันจะยังคงมีข้อจำกัดด้านการติดตามผลสัมฤทธิ์ในระยะยาวและการต่อยอดสู่ตลาดเนื่องจากระเบียบด้านงบประมาณ แต่ผู้วิจัยได้เสนอทางออกด้วยการใช้การตลาดดิจิทัล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการผลักดันกลุ่มอาชีพให้จัดตั้งกองทุนหมุนเวียน เพื่อเป็นรากฐานในการสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กับชุมชนบาโร๊ะอย่างยั่งยืนในอนาคต

แนวทางการดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มุ่งเน้นความยืดหยุ่นและการยึดบริบทเชิงพื้นที่เป็นสำคัญ โดยเริ่มจากการกำหนดหัวข้อและหลักสูตรที่ไม่ได้ถูกวางไว้ล่วงหน้าอย่างตายตัว แต่เปิดรับฟังและปรับเปลี่ยนตามความสนใจจริงที่ประชาชนรวมตัวกันเสนอขึ้นมาในแต่ละปี พร้อมทั้งจัดเตรียมวิทยากรให้สอดรับกับความต้องการนั้น ๆ ซึ่งในขั้นตอนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ องค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเวลาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง โดยหลีกเลี่ยงช่วงเวลาการกรีดยางพาราเพื่อให้เกษตรกรเข้าร่วมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีการใช้แบบทดสอบสมรรถนะและความพึงพอใจหลังการอบรมเพื่อนำผลสัมฤทธิ์เบื้องต้นมาพัฒนาโครงการในรอบถัดไป แม้ในปัจจุบันจะยังมีข้อจำกัดด้านการต่อยอดสู่ตลาดด้วยเงื่อนไขงบประมาณที่ไม่สามารถสนับสนุนเป็นเงินสดได้ แต่ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางเชิงรุกผ่านการตลาดดิจิทัล การสร้างเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภายนอก และการส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเอง เพื่อสร้างทางออกที่ยั่งยืนในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนบาโร๊ะในระยะยาว

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมโครงการพัฒนาอาชีพในพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้:

จากการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการสำรวจ การฝึกอาชีพ การสนับสนุน การประชาสัมพันธ์ และการติดตามผล พบว่าในภาพรวม อบต.บาโร๊ะมีบทบาทสำคัญในลักษณะผู้สนับสนุนที่มีความยืดหยุ่นและเข้าถึงง่าย โดยเฉพาะการปรับรูปแบบการทำงานให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนผ่านระบบการรับคำร้องแบบ Walk-in ซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างรัฐกับชุมชน ประเด็นนี้มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับงานวิจัยของ ชลิตา ชาดวง และคณะ (2567) ในเรื่อง แนวทางการส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองปากแพรก จังหวัดกาญจนบุรี ที่ค้นพบว่า การส่งเสริมอาชีพที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการนำภูมิปัญญา

ท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่นเดียวกับการเลี้ยงผึ้งชันโรงในตำบลบาโร๊ะ ที่เป็นการบูรณาการด้านอาชีพเข้ากับมิติทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่ระบุว่า อบต.บาโร๊ะ ยังขาดความต่อเนื่องในการติดตามผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญยศักดิ์ดาพร และคณะ (2567) ในเรื่อง การประเมินโครงการฝึกอาชีพในระดับท้องถิ่น ที่ผลการวิจัยระบุว่า โครงการพัฒนาอาชีพในระดับท้องถิ่นมักประสบปัญหาความไม่ต่อเนื่องหากขาดกลไกการตลาดและการติดตามผลระยะยาว ซึ่ง อบต.บาโร๊ะ ควรนำประเด็นนี้มาเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาเพื่อสร้างความเชื่อถือและความยั่งยืนให้กับงานวิจัยในอนาคต

ประการต่อมาในด้านแนวทางการดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพ พบว่าแม้การดำเนินงานจะสอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการฝึกอบรมของคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมอาชีพ (สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลมหาชัย, 2566) ในแง่ของการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ แต่จากการรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกลับชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดสำคัญในส่วนของการต่อยอดและการผลักดันผลิตภัณฑ์สู่ตลาดในวงกว้าง ซึ่งปัจจุบันยังคงพึ่งพาเพียงพื้นที่ตลาดชุมชนเดิมและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเป็นหลัก ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญยศักดิ์ดาพร และคณะ (2567) เรื่อง การประเมินโครงการฝึกอาชีพในระดับท้องถิ่น ที่ระบุว่าโครงการในระดับท้องถิ่นมักเผชิญกับอุปสรรคด้านความยั่งยืนเนื่องจากขาดกลไกขับเคลื่อนการตลาดที่เข้มแข็งดังนั้น แนวทางการดำเนินงานในอนาคตที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้มีการยกระดับจากการพึ่งพาตลาดชุมชนเดิม ไปสู่การสร้างช่องทางการขยายตลาดสู่ภายนอกที่กว้างขึ้น โดยการกำหนดแนวทางเชิงรุกในการเชื่อมโยงกลุ่มอาชีพเข้ากับตลาดระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค ซึ่งสอดคล้องกับกรณีศึกษาของ ชลิตา ชาดวง และคณะ (2567) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองปากแพรก จังหวัดกาญจนบุรี ที่ได้เน้นย้ำว่าการบูรณาการนวัตกรรมการตลาดดิจิทัล เช่น ระบบตลาดออนไลน์ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยลดข้อจำกัดด้านงบประมาณและขยายฐานลูกค้าให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างก้าวกระโดด การปรับเปลี่ยนแนวทางจากการรอคอยงบประมาณมาเป็นการสร้างระบบนิเวศทางการค้าที่ทันสมัยควบคู่ไปกับการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ จะช่วยให้กลุ่มอาชีพในตำบลบาโร๊ะสามารถข้ามพ้นข้อจำกัดเดิมและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การพัฒนาระบบการติดตามผลหลังการอบรม: จากข้อค้นพบที่ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะมีบทบาทเด่นในการเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกที่เข้าถึงง่าย แต่ยังขาดความต่อเนื่องในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในระยะยาว ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ จึงควรพัฒนาระบบ

ฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อติดตามรายได้และการใช้ทักษะจริงของผู้เข้าร่วมโครงการในระยะ 6-12 เดือน ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อประเมินความคุ้มค่าของงบประมาณ และสามารถให้ความช่วยเหลือหรือคำปรึกษาแก่กลุ่มอาชีพได้ตรงจุดและต่อเนื่องตามบทบาทด้านสวัสดิการชุมชน

2. การก่อตั้งกลุ่มออมเงินวันละบาทเพื่อทุนอาชีพ: เนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าประชาชนยังมีความต้องการงบประมาณสนับสนุนต่อเนื่องในขณะที่งบประมาณภาครัฐมีข้อจำกัดสูง องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมการรวมกลุ่มออมเงินตามวิถีชุมชนในรูปแบบ "กลุ่มออมเงินวันละบาท" เพื่อใช้เป็นกลไกสร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในพื้นที่ การดำเนินการนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยลดการพึ่งพางบประมาณภาครัฐที่เป็นเงินสดเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และเสริมสร้างความมั่นคงในมิติด้านเศรษฐกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินผลในระยะยาว: เพื่อให้เห็นภาพความยั่งยืนของโครงการพัฒนาอาชีพที่ชัดเจนขึ้น ควรมีการติดตามดูความต่อเนื่องของผู้เข้าร่วมโครงการในเชิงลึกว่า หลังจากผ่านกระบวนการฝึกอบรมไปแล้ว 1-2 ปี ประชาชนยังคงประกอบอาชีพเดิมที่ฝึกฝนมาหรือไม่ และมีปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพในระยะยาวเพื่อนำมาปรับปรุงนโยบายการส่งเสริมอาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการติดตามผลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ: จากข้อค้นพบเรื่องความล่าช้าในการสื่อสารและติดตามผลระหว่างเจ้าหน้าที่กับกลุ่มอาชีพ จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือหรือช่องทางสื่อสารดิจิทัลที่ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มอาชีพได้แบบเรียลไทม์ ซึ่งจะช่วยลดภาระงานเอกสาร และเพิ่มความรวดเร็วในการประสานงานในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). *บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะ.* กระทรวงมหาดไทย.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). *แนวทางการส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* กระทรวงมหาดไทย.

กองสวัสดิการสังคม. (2561). *แผนพัฒนาอาชีพในเขตพื้นที่ตำบลบาโร๊ะ.* องค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ.

ชลิตา ชาดวง และคณะ. (2567). แนวทางการส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองปากแพรก จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล,* 13(1), 32-42.

ชูศักดิ์ เที่ยงตรง. (2531). *การปกครองส่วนท้องถิ่น.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุญยศักดิ์ดาพร และคณะ. (2567). การประเมินโครงการฝึกอาชีพในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการพัฒนาชุมชน.*

พรชัย เทพปัญญา และคณะ. (2528). *การปกครองท้องถิ่นไทย.* มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).* สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลมหาชัย. (2566). *คู่มือการปฏิบัติงานการส่งเสริมอาชีพ.* องค์การบริหารส่วนตำบลมหาชัย.

สุรพล สันติไกรพจน์. (2532). *กฎหมายการปกครองท้องถิ่น.* วิญญูชน.

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ กรณีศึกษาตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

A Study of Community Participation Levels in Natural Tourism Attraction Management: A Case Study of Bangoi Sinai Subdistrict, Yaha District, Yala Province

สุทธิพงษ์ ตาเย๊ะ[1], มูฮัมหมัดจัฟรีฮัน มามะ[1], ซีตีอามีเนาะ ดาโอะ[1], นินุสรา มินทราศักดิ์[1]

[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ กรณีศึกษาตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และ 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามประชาชน จำนวน 379 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ควบคู่กับการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.69 โดยด้านการร่วมคิดและตัดสินใจ และด้านการร่วมปฏิบัติมีระดับค่อนข้างสูงกว่าด้านการติดตามประเมินผลและด้านการได้รับประโยชน์ โดยพบปัญหาอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมที่ไม่ต่อเนื่อง 2) การกระจายผลประโยชน์ไม่ทั่วถึง และ 3) ข้อจำกัดด้านความพร้อมของประชาชนในบางพื้นที่ ดังนั้น แนวทางพัฒนาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทตั้งแต่การวางแผนถึงการประเมินผล และสร้างกลไกบริหารจัดการที่โปร่งใส เพื่อให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในระยะยาว

คำหลัก: การมีส่วนร่วมของชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ, การจัดการแหล่งท่องเที่ยว

Abstract

Research on Community Participation in Natural Tourism Management: A Case Study of Bangoi Sinai Subdistrict, Yaha District, Yala Province. The study aims to 1) examine the level of community participation in managing natural tourism, and 2) investigate the

problems, obstacles, and ways to enhance community participation. The research employs a mixed methods approach, collecting quantitative data thru questionnaires from 379 residents and qualitative data thru interviews with 15 key informants. Data were analyzed using basic statistics, including percentages, means, and standard deviations, alongside content analysis.

The research findings indicate that the overall level of community participation is moderate, with an average score of 2.69. The levels of participation in decision-making and implementation are relatively higher than those in monitoring and evaluation and in receiving benefits. The key obstacles identified include: 1. Intermittent participation 2. The distribution of benefits is not equitable, and 3. The limitations in the readiness of the population in certain areas. Therefore, the development approach should promote systematic participation, allowing all sectors to play a role from planning to evaluation, and create transparent management mechanisms to ensure the sustainable economic, social, and environmental development of tourist destinations in the long term.

Keywords: Community Participation, Nature-based Tourism, Tourism Attraction Management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีชื่อเสียง เรื่องการท่องเที่ยว ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญอย่างมาก จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อใช้เป็นทิศทางในการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจได้บรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หมุดหมายที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายในการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) โดยเป็นการต่อยอดจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ด้านการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนเชื่อมโยงจะเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการเพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวโดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และความเป็นไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งต้องการกระจายรายได้ไปสู่คนในระดับท้องถิ่นและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ซึ่งกระทรวงมหาดไทยนำนโยบายของภาครัฐมากำหนดทิศทางการดำเนินงาน ได้มีการมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2560)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวตามมาตรฐานการส่งเสริมเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืนระดับสากล เป็นแนวคิดที่อธิบายว่า หลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานโลก ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม - เศรษฐกิจแก่ชุมชน การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว และการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบด้านสิ่งแวดล้อมที่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก คำนึงถึงผลลัพธ์ความคุ้มค่า และการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืน (Global Sustainable Tourism Criteria, 2016) เมื่อพิจารณาศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศไทย จะเห็นถึงความได้เปรียบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นจุดแข็งสำคัญ ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์นับว่าเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชน และท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น และยังส่งผลไปสู่การพัฒนาประเทศ แต่ในทางกลับกันส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยวและเกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ผ่านมานั้นยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ สาเหตุหนึ่งมาจากการขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของผู้รับผิดชอบดูแลและบริหารแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ทำให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านความเสื่อมโทรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน และไม่สอดคล้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวของโลกที่เปลี่ยนแปลง ประกอบกับหลายประเทศได้มีการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวให้มีองค์ประกอบ เหมาะสมต่อความเปลี่ยนแปลงและเป็นสากลมากยิ่งขึ้น (กนกพร ฉิมพล, 2559)

ตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เป็นพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่สำคัญ คือ "น้ำตกเซาะลาตอ" ซึ่งในอดีตเคยได้รับความนิยมและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวกลับเสื่อมโทรมลงเนื่องจากขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบและการดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและการค้าขายของประชาชนลดลง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจึงลดน้อยลงตามไปด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ในพื้นที่ตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษาช่วยสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในบริบทพื้นที่ท้องถิ่น
2. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. แนวทางการพัฒนาที่ได้จากการศึกษาสามารถใช้เป็นต้นแบบในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิด

1. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

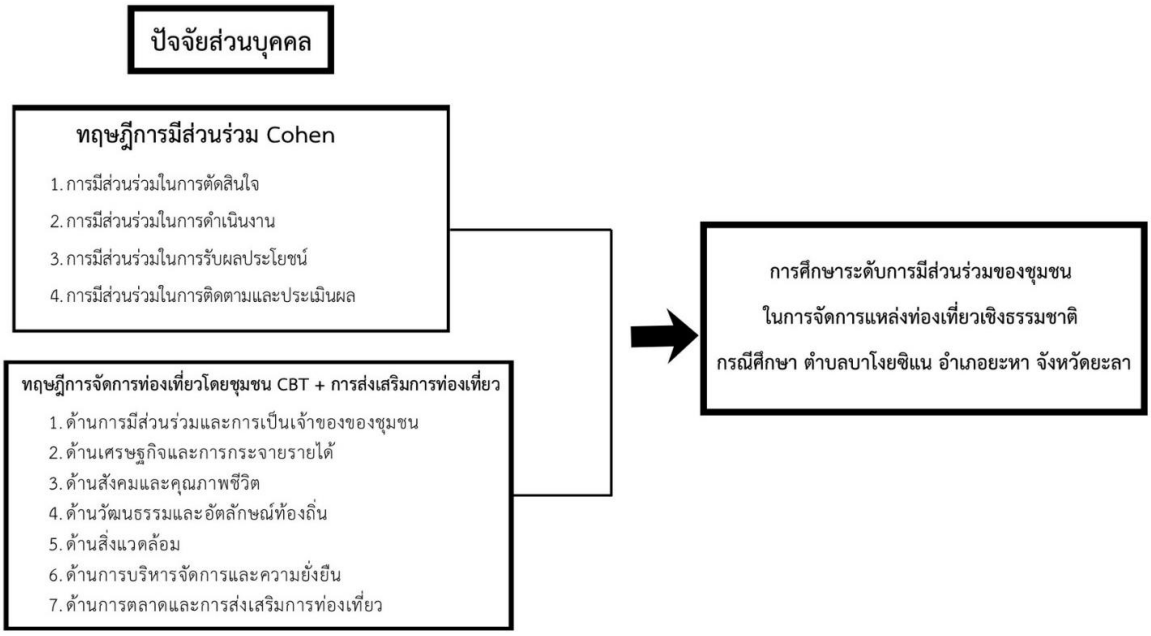
ทฤษฎีการมีส่วนร่วมอธิบายว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ ตั้งแต่การร่วมคิดและวางแผน การร่วมตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติดำเนินงาน ตลอดจนการร่วมติดตามและประเมินผล โดยประชาชนไม่ใช่เพียงผู้รับผลประโยชน์ แต่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและควบคุมการพัฒนา การมีส่วนร่วมอาจอยู่ในรูปของการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจร่วมกัน การลงแรงหรือสนับสนุนทรัพยากร รวมถึงการได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ ระดับของการมีส่วนร่วมมีตั้งแต่การมีส่วนร่วมเชิงสัญลักษณ์ไปจนถึงการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจ ซึ่งสะท้อนถึงการเสริมพลังอำนาจและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ทฤษฎีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) และการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ทฤษฎีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง และได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การท่องเที่ยวรูปแบบนี้คำนึงถึงความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับเจ้าบ้าน การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ควบคู่กับการเสริมสร้างศักยภาพของ

ชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในตำบลโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เกี่ยวกับการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งเครื่องมือนี้จะช่วยอำนวยความสะดวกและทำให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการตอบข้อปัญหาที่ต้องการศึกษาได้อย่างครบถ้วน ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ ระดับการมีส่วนร่วม และการจัดการการท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐและ ประชาชน ซึ่งการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้มาซึ่งความคิดเห็นเพื่อนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับผลระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในบทนี้ มุ่งนำเสนอประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แหล่งที่มาและหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตลอดจนรายละเอียดเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้กระบวนการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 15 คน ได้แก่

1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบาโงยซิแน จำนวน 1 คน
2. นักวิเคราะห์นโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลบาโงยซิแน จำนวน 1 คน
3. อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านตำบลบาโงยซิแน จำนวน 1 คน
4. ชาวบ้านในพื้นที่ จำนวน 12 คน

เชิงปริมาณ

ประชากร คือ ประชาชนในพื้นที่ตำบลบาโงยซิแน ทั้งหมด 7,038 คน ทั้งหมด 6 หมู่บ้าน โดยเลือกขอบเขตในการทำวิจัย ทั้งหมด 6 หมู่บ้าน โดยมีประชากรทั้งหมด 379 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน 6 หมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา จำนวน 379 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของขนาดกลุ่มตัวอย่างตามทฤษฎีของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ดังนี้

$$378.5 = \frac{7,038}{1 + 7,038(0.05)^2}$$

โดยแบ่งออกทั้งหมด 6 ชุมชน ดังนี้

ตาราง 1 ตารางแบ่งกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ชุมชน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บจริง
1	หมู่ 1 ตันหยงกาลอ	1,433	77.06	77
2	หมู่ 2 บูเก๊ะ	1,222	65.71	66
3	หมู่ 3 ลีมาปูโร๊ะ	1,280	68.83	69
4	หมู่ 4 โปโฮ	765	41.14	41
5	หมู่ 5 ซีเยาะ	1,214	65.28	65
6	หมู่ 6 ลูรงค์	1,124	60.44	61
รวมทั้งสิ้น		**7,038**	**378.46**	**379**

ตาราง 1 แบ่งกลุ่มตัวอย่างข้อมูลประชากร

โดยผู้วิจัยได้ทำการคำนวณกลุ่มตัวอย่างผลเท่ากับ จำนวน 379 คน เมื่อนำมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อเฉลี่ยเหมาะ กับแต่ละชุมชน ซึ่งมีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน โดยแต่ละหมู่บ้านจำนวนประชากรมีไม่เท่ากัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณเฉลี่ยออกมาจริง คือ 378.46 คน และถูกปัดเศษขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลที่ 379 คน ใน 6 หมู่บ้าน โดยใช้กระบวนการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เกี่ยวกับกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาตำบลโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้กระบวนการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแนวทางในการกำหนดกรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ (Main Questions) ได้มาจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปัญหาของคำถามในการศึกษา โดยในการสัมภาษณ์นั้นให้ครอบคลุมเนื้อหาตามที่ ต้องการ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. วางแผนเพื่อเลือกกลุ่มเป้าหมายและกำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมกรอบการศึกษาค้นคว้า
3. สร้างแบบสัมภาษณ์ในแต่ละผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันแล้วนำเสนอต่อที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน เพื่อพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมถึงความถูกต้องเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไขทางด้านภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับการตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจนมีความเหมาะสม ก่อนนำไปใช้จริง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธี การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่มและจากหลายแหล่ง เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

เครื่องมือเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ กรณีศึกษาตำบลโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา โดยใช้แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ส่วนดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมคิดและร่วมตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเป็นเจ้าของและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมปฏิบัติการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
5. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตามและประเมินผล
6. ข้อเสนอแนะ

โดยแบบสอบถามจะใช้หลักการความเที่ยงตรง หรือ (IOC - Index of Item Objective Congruence) ซึ่งเป็นคุณสมบัติของเครื่องมือวัดที่สามารถวัดได้ตรงตามจุดมุ่งหมายได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ครอบคลุมครบถ้วนตรงตามเนื้อหาสาระ และสอดคล้องตรงตามความเป็นจริงของสิ่งที่ต้องการวัด โดยพิจารณาจากความเหมาะสม (appropriateness) ความหมาย(meaningfulness) และประโยชน์ (usefulness) ของข้อสรุปที่ได้มาจากผลของการวัด โดยวิธีการพิจารณาความเที่ยงตรงมี 2 วิธี ดังนี้

1. การตรวจสอบโดยไม่ใช้วิธีการทางสถิติ หากแต่พิจารณาจากเนื้อหาและจำนวนข้อคำถามว่าสอดคล้อง ครบถ้วน และมีสัดส่วนตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ภาษาที่เขียนสื่อความหมายได้ดีเพียงใด การเขียนข้อคำถามถูกต้องตามหลักสารเขียนข้อคำถามหรือไม่ จากตารางกำหนดข้อคำถาม (test blueprint)
2. การตรวจสอบโดยใช้วิธีการทางสถิติ จากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC - Index of Item Objective Congruence)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 15 คน จากการที่ผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ทั้งหมด 6 หมู่บ้าน ผู้ศึกษาได้มีการจัดการประชุมเพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสัมภาษณ์ในแต่ละหมู่บ้าน เช่น ผู้นำชุมชน และชาวบ้านทั่วไป โดยมีการเตรียมคำถามสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้และจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก ภายหลังการประชุมนักศึกษาได้มีการติดต่อผู้นำชุมชนเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการลงพื้นที่สัมภาษณ์ และลงพื้นที่โดยเริ่มต้นด้วยการแนะนำตัว

และอธิบายวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเป็นกันเองในการลงพื้นที่ได้มีการใช้แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง และจดบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดและถูกต้อง ต่อมานำข้อมูลจากการบันทึกเสียงมาถอดเทป เพื่อจัดทำเป็นเอกสารรวบรวมและสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง โดยจะถามความคิดเห็นและข้อมูลต่าง ๆ ตามประเด็นที่ผู้วิจัยวาง โครงร่างไว้ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านก็จะมีข้อมูลและมุมมองที่แตกต่างกันไป

เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยทำ 2 รูปแบบ คือ แบบเอกสารและแบบสอบถามออนไลน์ให้แก่กลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ตำบลบาโงยซิแน ทั้งหมด 6 หมู่บ้าน แบบสอบถาม 379 ชุด จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 379 คน ซึ่งจำนวนประชากรทั้งหมด 7,038 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)
2. นำแบบสอบถามทั้งหมดมารวบรวมเพื่อนำจำแนกและนำไปวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ตำบลบาโงยซิแน พบว่า โดยรวมแล้วประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถสรุปผลได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ	2.64	1.129	ปานกลาง	2
2.ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	2.62	1.152	ปานกลาง	4
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	2.63	1.126	ปานกลาง	3
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.90	.912	ปานกลาง	1
รวม	**2.69**	**1.079**	**ปานกลาง**	

จากตาราง 2 พบว่า โดยภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 2.69 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2.90 รองลงมาคือ ด้านการ

ร่วมคิดร่วมตัดสินใจมีค่าเฉลี่ย 2.63 และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2.62 ตามลำดับ

และผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตำบลบาโงยซิแน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเห็นแหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาและฟื้นฟู แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณและองค์ความรู้จากหน่วยงานภายนอก และยังไม่มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งพอที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

ดังคำกล่าวว่า "เรื่องน้ำ ถ้าจัดการน้ำได้ดี ๆ ตรงนี้มันไปได้อีกไกลเลย น่าจะเป็นที่เที่ยวที่ดีขึ้นได้ แน่นอนเรื่องการอนุรักษ์ก็ยังไม่ค่อยเห็นเท่าไหร่ ส่วนใหญ่จะเห็นการสร้างสิ่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมากกว่า ต้นไม้ก็ไม่ได้ปลูกเพิ่มเท่าไหร่ เลยเหมือนพัฒนาแต่สิ่งปลูกสร้าง แต่ธรรมชาติกลับไม่ได้ดูแลเท่าที่ควรเพราะงั้นจะให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตัดสินใจเองมันก็คงไม่ได้ ถึงที่ดินจะมีเจ้าของ แต่ก็เป็นพื้นที่ที่คนส่วนรวมใช้ประโยชน์ร่วมกัน ยังไงก็ต้องมานั่งคุยกันทั้งชาวบ้าน เจ้าของที่ดิน แล้วก็หน่วยงานรัฐ เพื่อหาทางออกที่ทุกคนพอรับได้ ถ้าไม่คุยกันดี ๆ ก็มีโอกาสเกิดปัญหาเรื่องแย่งพื้นที่หรือแย่งผลประโยชน์กันได้" (ประชาชนในพื้นที่, การสัมภาษณ์ส่วนบุคล 12 กุมภาพันธ์ 2569)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบาโงยซิแนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ น้ำตกเซาะลาตอ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนเห็นความสำคัญของการกำหนดทิศทางและวางแผนการท่องเที่ยวในฐานะเจ้าของพื้นที่ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนรู้สึกว่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นของคนในชุมชนเป็นหลัก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการ ติดตามและประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

สำหรับปัญหาและอุปสรรคสำคัญ พบว่า (1) ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ มีความซับซ้อนเนื่องจากเป็นพื้นที่คาบเกี่ยวระหว่างที่ดินส่วนบุคคลและที่ดินสาธารณะภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ขาดเจ้าภาพหลักในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (2) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ พบปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งเนื่องจากมีการกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในภาคเกษตรกรรม (สวนทุเรียน) (3) ด้านความเท่าเทียม พบว่าโอกาสในการประกอบอาชีพหรือจำหน่ายสินค้ายังกระจุกตัวอยู่ในบางหมู่บ้าน และ (4) ด้านความต่อเนื่องของนโยบาย เมื่อสิ้นสุดโครงการสนับสนุนจากภาครัฐ กิจกรรมการท่องเที่ยวและการดูแลพื้นที่ก็ลดน้อยลงตามไปด้วย

อภิปรายผล

จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมที่อยู่ในระดับปานกลาง สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในพื้นที่ ตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลาผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแล้ว ระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยมีค่าเฉลี่ย 2.90 ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพที่มีความเห็นตรงกัน อย่างไรก็ตามยังมีนักวิชาการเห็นพ้องว่าด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด (Cohen และ Uphoff 1979)

นอกจากนั้น รองลงมาด้านการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สอดคล้องกับนักวิชาการ ที่ว่าการมีส่วนร่วมต้องครอบคลุมทั้งการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ หากขาดด้านใดด้านหนึ่งไปจะทำให้ความยั่งยืนเกิดขึ้นได้ยาก (Cohen และ Uphoff 1979)

2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวผลการวิจัยพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนที่ขาดเจ้าภาพหลัก ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำในฤดูแล้ง ปัญหาการกระจุกตัวของโอกาสทางเศรษฐกิจในบางหมู่บ้าน และปัญหาความไม่ต่อเนื่องของนโยบายเมื่อสิ้นสุดการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสังขะกูล และคณะ (2568) ที่ศึกษาการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานทุนนิเวศ ตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา โดยพบว่าปัญหาด้านการบริหารจัดการในพื้นที่มีปัญหาหลัก ได้แก่ การขาดการเชื่อมโยงฐานทุนนิเวศ การขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยกระดับศักยภาพอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการขาดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่จำเป็นต่อการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในพื้นที่ห่างไกลของไทยต่างเผชิญกับข้อจำกัดเชิงสถาบันและการขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาในลักษณะเดียวกัน ซึ่งยืนยันว่าการแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการสร้างความเข้มแข็งจากภายในชุมชนควบคู่กับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวระดับตำบล โดยประกอบด้วยตัวแทนจากทุกหมู่บ้าน เจ้าของที่ดินเอกชน และผู้นำชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการประสานงาน วางแผน และร่วมกันแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากร เช่น ที่ดินและแหล่งน้ำ

2. พัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน โดยคำนึงถึงการจัดสรรน้ำให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรและการท่องเที่ยว เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีปริมาณน้ำเพียงพอตลอดทั้งปี

3. ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนผ่านการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนจากทุกหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ เช่น การจัดบริการโฮมสเตย์ การนำเที่ยว และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น อันจะช่วยให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง

4. ปรับปรุงระบบความปลอดภัยและโครงสร้างพื้นฐานให้มีความเหมาะสม ได้แก่ การจัดให้มีระบบรักษาความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน รวมถึงการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ถนน ห้องน้ำ และระบบการจัดการขยะ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง

5. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ ไปจนถึงการปฏิบัติ โดยอาจจัดเวทีประชาคมหรือกิจกรรมกลุ่มย่อย เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างแท้จริง

6. บูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ พร้อมทั้งจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การบริการ และการสร้างรายได้ รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ฉิมพล. (2559). แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารธุรกิจปริทัศน์,* 7(2), 151-167.

พจนา สวนศรี, และสมภพ ยี่จอหอ. (2556). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและกระบวนการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภูวดล บัวบางพลู. (2561). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม,* 14(1), 1-18.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).*

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580).*

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).*

สังขะกูล, อ., และคณะ. (2568). การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานทุนนิเวศ ตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา. *วารสารการท่องเที่ยวและการบริการ.*

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1979). Participation’s place in rural development: Seekingclarity through specificity. *World Development,* 8(3), 213-235.

Global Sustainable Tourism Criteria. (2016). *Suggested Performance Indicators.* Washington, DC: Global Sustainable Tourism Council.

บทบาทของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนในการแก้ปัญหาน้ำเสียในชุมชน กรณีศึกษาตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

The Role of the Subdistrict Chief of Phithen in Solving Wastewater Problems in the Community. Phithen Subdistrict, Thung Yang Daeng District, Pattani Province.

นิโรเบีย ตาลี[1], ณานิสรา วาเงาะ[2], นูรมี แวยูโซะ[3], ฮากีม ผูหาดา[4]

[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622008@yru.ac.th

[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622036@yru.ac.th

[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622039@yru.ac.th

[4]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, hakim.p@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในชุมชนตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาน้ำเสียในตำบลพิเทนมีสาเหตุหลักจากการประกอบกิจการโรงงานเพาะปลูกถั่วงอก ซึ่งส่งผลให้แหล่งน้ำสาธารณะและบ่อน้ำของประชาชนเสื่อมโทรมในปี 2565 จึงกระทั่งในปี 2566 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ การกำหนดนโยบายและวางแผน การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การกำกับดูแลตามกฎหมาย และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การดำเนินงานดังกล่าวช่วยลดความรุนแรงของปัญหาน้ำเสียและฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

คำหลัก: บทบาทผู้นำท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนตำบล, ปัญหาน้ำเสีย

Abstract

This research aims to study the role of the Subdistrict Administrative Organization Chairman in addressing wastewater problems in the community of Phithen Subdistrict, Thung Yang Daeng District, Pattani Province. A qualitative research methodology was used, collecting data through in-depth interviews with 13 key informants: the Subdistrict Administrative Organization Chairman, community leaders, and residents affected by the wastewater problem. Data was analyzed using content analysis. The research findings indicate that the primary cause of wastewater problems in Phithen Subdistrict is the operation of a bean sprout cultivation factory, which has led to the degradation of public water sources and community wells. From 2023 to 2024, the Subdistrict Administrative Organization Chairman played a crucial role in resolving the issue through policy formulation and planning, coordination with relevant agencies, legal oversight, and promoting public participation. These efforts have significantly reduced the severity of the wastewater problem and improved the quality of life for residents in the area.

Keywords: Local leadership, Subdistrict Administrative Organization, Wastewater management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญเนื่องจากเป็นปัจจัยแห่งความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เมื่อคำนึงถึงความต้องการที่เพิ่มขึ้นของภาคการใช้น้ำในด้านต่าง ๆ อันสืบเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและการเจริญเติบโต ด้านเศรษฐกิจและสังคม ในขณะที่ปริมาณทรัพยากรน้ำยังคงมีอยู่อย่างจำกัดและมีแนวโน้มว่าจะลดลงเรื่อย ๆ ซึ่งปริมาณน้ำที่มีอยู่ดังกล่าวบางส่วนไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เพราะ คุณภาพไม่เหมาะสมและปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นข้อจำกัดประการหนึ่ง ทำให้การพัฒนาแหล่งน้ำไม่สอดคล้องกับปริมาณความต้องการ จึงทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน และน้ำเน่าเสีย โดยเฉพาะปัญหาน้ำเสียนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยคุณภาพน้ำของแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ มีแนวโน้มเสื่อมโทรมลง น้ำมีความสกปรกมากขึ้น มีขยะปะปน บางแห่งมีกลิ่นเน่าเหม็น มีสีดำ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นผลที่เกิดจากการทิ้งสิ่งสกปรกลงสู่แหล่งน้ำ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ชัดเจนว่าน้ำเสียจากชุมชนเป็นสาเหตุสำคัญของการเน่าเสียและทำความเสื่อมโทรมจะมีผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง ทั้งปัญหาต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม (จิระพล พุ่มสกุล,2557)

ปัญหาน้ำเสียในประเทศไทยถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมมาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายเท่าที่ควร สาเหตุสำคัญมาจากแผนดำเนินการที่ขาดความชัดเจนและไม่สอดคล้องกัน ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ และขาดการสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนและประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานต่าง ๆ วางแผนและดำเนินการปฏิบัติงานในลักษณะแยกส่วน จนเกิดความซ้ำซ้อนของงานและความสับสน ส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลกระทบที่ตามมาคือคุณภาพน้ำในแม่น้ำหลายสายเสื่อมโทรมลงทุกปี ชุมชนเมืองมีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีเนื่องจากขาดการจัดการน้ำเสียหรือมีการจัดการน้ำเสียที่ไม่มีประสิทธิภาพ ประชาชนขาดความเชื่อมั่นละเลย หรือต่อต้านไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำเสีย และยังส่งผลให้รัฐบาลสูญเสียงบประมาณไปอย่างสูญเปล่าระบบบำบัดน้ำเสียส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบในการดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตำบลพิเทนเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ในภาคใต้ของประเทศไทย พื้นที่นี้มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในภาคใต้ ตำบลพิเทนเป็นชุมชนที่มีประชากร ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและมีวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างไทยและมลายูประวัติศาสตร์ของตำบลพิเทนมีความ สัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีการอยู่อาศัยของผู้คนมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำสวนยางพารา สวนผลไม้ และการทำนาและชุมชนชาติพันธุ์ของกลุ่มคนไทยพูดสำเนียงพิเทน ทำให้สำเนียงพิเทนเกิดการผสมผสานระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้ (องค์การบริหารส่วนตำบลพิเทน,2564)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาน้ำเสียเกิดขึ้นในปี 2565 ทำให้ปัญหาน้ำเสียจากโรงงานเพาะปลูกถั่วงอกเป็นหนึ่งในปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะในกรณีที่โรงงานตั้งอยู่ใกล้ชุมชนหรือแหล่งน้ำสาธารณะ การจัดการน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพจึงไม่ใช่เพียงความรับผิดชอบของเจ้าของโรงงานเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับบทบาทของหน่วยงานรัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้รับผลกระทบด้วย ในกรณีนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความรับผิดชอบในระดับหนึ่งต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตของโรงงาน การบำบัดน้ำเสียให้ได้มาตรฐานจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ทางเทคนิคที่เหมาะสม และการควบคุมตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง หากเจ้าของโรงงานดำเนินการเพียงลำพังโดยขาดคำแนะนำหรือการกำกับดูแลที่ชัดเจน อาจทำให้ปัญหาน้ำเสียไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด และยังคงสร้างผลกระทบต่อชุมชนโดยรอบ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในชุมชนตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในชุมชนทำให้ทราบถึงกระบวนการ แนวทาง และการจัดการปัญหาน้ำเสียของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ตลอดจนเป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการปัญหา

น้ำเสียในพื้นที่ รวมถึงเป็นแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกันต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาบทบาทของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย ตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจบทบาทของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในชุมชน โดยสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำเสียในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้ รวมถึงเป็นข้อมูลสำหรับผู้กำหนดนโยบายในการวางมาตรการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมและยั่งยืน ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทน ซึ่งนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนในพื้นที่

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ยึดแนวคิดบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theory) โดยศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์ (2568) เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ กรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วยตัวแปรต้น คือ บทบาทของผู้บริหาร อบต.พิเทน ใน 5 มิติ ได้แก่

1. บทบาทด้านนโยบายและการวางแผน (Policy and Planning)
2. บทบาทด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Management)
3. บทบาทด้านกฎหมายและการควบคุม (Regulation and Enforcement)
4. บทบาทด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม (Community Engagement)
5. บทบาทด้านการติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation)

ตัวแปรตาม คือ การแก้ไขปัญหาน้ำเสียในชุมชนตำบลพิเทน ซึ่งวัดผลใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคมและชุมชน และด้านการบริหารจัดการ

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ดัดแปลงจากแนวคิดบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และทฤษฎีภาวะผู้นำของ ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์ (2568)

วิธีดำเนินการวิจัยมีดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured In-depth Interview) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในพื้นที่ตำบลพิเทน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูล จำนวน 13 คน ดังนี้

1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทน จำนวน 1 คน
2. ผู้นำชุมชนและผู้ช่วยผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน
3. ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสียในพื้นที่ จำนวน 10 คน

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมประเด็น ได้แก่ บทบาทของนายกฯ ในการแก้ไขปัญหา กระบวนการและแนวทางการจัดการ ปัญหาและอุปสรรค การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงาน และข้อเสนอแนะในการพัฒนา ข้อมูลทุติยภูมิได้จากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายงานหน่วยงานราชการ และแผนพัฒนาท้องถิ่น ระยะเวลาเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2568 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอน ดังนี้ (1) ถอดเทปการสัมภาษณ์ให้เป็นข้อความลายลักษณ์อักษรอย่างละเอียด (2) จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิด (3) วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของข้อมูลโดยใช้การตีความเชิงปรากฏการณ์ (Phenomenological Interpretation) และ (4) สังเคราะห์สาระสำคัญให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ใน 3 มิติ ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล (Data Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ต่างกลุ่ม การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) โดยให้ผู้วิจัยหลายคนร่วมวิเคราะห์ข้อมูล และการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) โดยอ้างอิงกรอบแนวคิดหลายทฤษฎีประกอบการวิเคราะห์ เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ของผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกกลุ่ม พบว่า ในช่วงที่ผ่านมา ชุมชนตำบลพิเทนเคยประสบปัญหาน้ำเสียอย่างต่อเนื่อง โดยน้ำในพื้นที่มีลักษณะเน่าเสีย มีกลิ่นเหม็นรุนแรง สีคล้ำขุ่น และปนเปื้อนสิ่งสกปรก สาเหตุสำคัญเกิดจากการประกอบกิจการโรงงานเพาะปลูกถั่วงอกในหมู่ที่ 1 ซึ่งในระยะแรกมีบ่อบำบัดน้ำเสียเพียง 1 บ่อ และยังขาดประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสียจากกระบวนการผลิต ส่งผลให้น้ำเสียไหลซึมเข้าสู่บ่อน้ำของประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงประมาณ 10 หลังคาเรือน ภายหลังการเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาของนายกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการประสานงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลพิเทน ได้มีการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียของโรงงาน จากเดิมที่มีบ่อบำบัดเพียง 1 บ่อ ให้เพิ่มเป็น 3 บ่อ เพื่อให้กระบวนการบำบัดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถรองรับปริมาณน้ำเสียจากการผลิตได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้สถานการณ์ปัญหาน้ำเสียในชุมชนได้รับการแก้ไขและมีสภาพดีขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย ตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี โดยผลการวิจัยสามารถจำแนกบทบาทออกมาได้ 5 มิติ ดังนี้

บทบาทด้านนโยบายและการวางแผน

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำเสียโดยคำนึงถึงบริบทของชุมชนเป็นสำคัญ มีการวางแผนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน ตั้งแต่การรับเรื่องร้องเรียน การตรวจสอบข้อเท็จจริง การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการกำหนดมาตรการแก้ไข โดยเลือกใช้แนวทางการบริหารจัดการแบบผสมผสานระหว่างแนวทางตามกฎหมายและแนวทางเชิงสังคม บทบาทด้านนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์ (2568) ที่ระบุว่าผู้นำที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ในการวางแผนและกำหนดทิศทางอย่างเป็นระบบ

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า

"พอชาวบ้านร้องเรียนมาที่ผม ผมก็รีบไปแจ้ง อบต. ทางนายกเขาก็รับเรื่องเร็ว ไม่ได้ทอดทิ้ง มีการนัดประชุมหารือกัน มีการกำหนดว่าจะแก้ปัญหายังไง ใครจะรับผิดชอบส่วนไหน ซึ่งนายกเขาก็ทำหน้าที่ประสานงานได้ดี เรียกหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมกันคิด"

บทบาทด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน

องค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนดำเนินการขุดและปรับปรุงคลองระบายน้ำเพื่อให้น้ำเสียสามารถระบายออกจากพื้นที่ชุมชนได้โดยตรง ไม่ให้ไหลซึมหรือปนเปื้อนเข้าสู่บ่อน้ำของชาวบ้าน นอกจากนี้ผู้บริหารยังกำกับให้ผู้ประกอบการลงทุนปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียของโรงงานให้ได้มาตรฐานด้วยทุนของผู้ประกอบการเอง ผลของการดำเนินการส่งผลให้คุณภาพน้ำในพื้นที่ฟื้นตัวได้ภายในระยะเวลาประมาณ 1-2 บทบาทด้านนี้สะท้อนแนวคิดของ จิระพล พุ่สกุล (2557) ที่กล่าวว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพต้องลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมและกำกับดูแลแหล่งกำเนิดมลพิษอย่างจริงจัง

อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารแสดงความกังวลว่าโรงงานมีแผนขยายการผลิตจากถั่วงอกไปทำขนมจีน ซึ่งต้องใช้น้ำมากกว่าหลายเท่า หากระบบบำบัดไม่ได้รับการปรับปรุงให้รองรับปริมาณน้ำที่เพิ่มขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อบ้านเรือนถึง 10 หลังคาเรือน

บทบาทด้านกฎหมายและการควบคุม

บทบาทด้านกฎหมายและการควบคุมเป็นมิติที่มีความซับซ้อนที่สุด เนื่องจากต้องสร้างสมดุลระหว่างการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดกับการคำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนใช้แนวทางการบังคับใช้กฎหมายแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและให้คำแนะนำก่อน โดยชี้แจงให้ผู้ประกอบการทราบว่าการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของผู้ประกอบการ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้ของ ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์ (2568) ที่เน้นการใช้ดุลพินิจของผู้นำในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน โดยคำนึงถึงทั้งข้อกฎหมายและผลกระบทต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกคน

การบังคับใช้กฎหมายได้บูรณาการความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ทั้งฝ่ายปกครอง (กำนันผู้ใหญ่บ้าน) ฝ่ายสาธารณสุข หน่วยงานระดับอำเภอ และหน่วยงานด้านความมั่นคง โดยมีการกำหนดเงื่อนไขชัดเจนว่าหากผู้ประกอบการไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ตามมาตรฐานที่กำหนด จะมีการสั่งระงับหรือปิดกิจการ ซึ่งผู้ประกอบการได้ปฏิบัติตามในการติดตามครั้งที่ 3

บทบาทด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมในที่นี้ไม่ได้หมายความเพียงแค่การรับฟังความคิดเห็น แต่ยังรวมถึงการบูรณาการความร่วมมือจาก 6 ภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ฝ่ายปกครองระดับท้องถิ่น ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายบริหาร อบต. หน่วยงานระดับอำเภอ และหน่วยงานด้านความมั่นคง มีการเรียกชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบมาพูดคุย และเรียกผู้ประกอบการมาเจรจาให้สองฝ่ายได้พูดคุย

ต่อหน้ากัน สอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ระบุว่าการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ บทบาทด้านนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์ (2568) ที่ระบุว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องสร้างการมีส่วนร่วม สร้างเวทีให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น และกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหา ที่พบว่าความสำเร็จในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกภาคส่วนในพื้นที่

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า

"การแก้ไขปัญหาน้ำเสียไม่ได้เป็นหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงคนเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน...นายกในฐานะฝ่ายบริหารจึงต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลและแก้ไขปัญหา"

ความท้าทายของกระบวนการมีส่วนร่วมในบริบทชุมชนที่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ คือ ชาวบ้านบางส่วนไม่กล้าร้องเรียนโดยตรงเพราะกลัวกระทบความสัมพันธ์กับผู้ประกอบการ จึงต้องอาศัยผู้นำชุมชนเป็นตัวกลางในการสื่อสาร

บทบาทด้านการติดตามและประเมินผล

มีการลงพื้นที่ตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอจำนวน 3 ครั้ง จนสามารถแก้ไขปัญหาน้ำเสียได้สำเร็จและควบคุมคุณภาพน้ำทิ้งให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังชดเชยค่าใช้จ่ายด้านน้ำประปาให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบในช่วงที่เกิดปัญหา บทบาทด้านนี้สะท้อนแนวคิดของ ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์ (2568) ในด้านความสามารถของผู้นำในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการบริหารสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัย

ชุมชนตำบลพิเทนประสบปัญหาน้ำเสียต่อเนื่องประมาณ 1 ปี มีสาเหตุหลักจากโรงงานเพาะปลูกถั่วงอกในหมู่ที่ 1 ที่ขยายบ่อบำบัดโดยไม่ปรับปรุงระบบ ส่งผลกระทบต่อประมาณ 10 หลังคาเรือน บทบาทของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทน สรุปได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านนโยบายและการวางแผน: กำหนดแนวทางดำเนินงานโดยเน้นการเจรจาและสร้างความเข้าใจ ชี้แจงข้อกฎหมายและกำหนดขั้นตอนการปรับปรุงระบบบำบัดอย่างเป็นลำดับ
2. ด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน: ขุดและปรับปรุงคลองระบายน้ำ กำกับให้ผู้ประกอบการลงทุนปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียเอง ส่งผลให้คุณภาพน้ำกลับสู่สภาวะปกติภายใน 1 ปี
3. ด้านกฎหมายและการควบคุม: ใช้แนวทางประนีประนอมก่อนการบังคับใช้กฎหมาย กำหนดเงื่อนไขชัดเจน ผู้ประกอบการปฏิบัติตามในการติดตามครั้งที่ 3
4. ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม: บูรณาการความร่วมมือจาก 6 ภาคส่วน จัดกระบวนการเจรจาระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการ ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจร่วมกัน

5. ด้านการติดตามและประเมินผล: ลงพื้นที่ติดตาม 3 ครั้ง จนแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ ผู้ประกอบการชดเชยค่าน้ำประปาให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ มากกว่าในฐานะผู้ดำเนินการโดยตรงเพียงลำพัง โดยอภิปรายผลได้ 4 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 การแก้ไขปัญหาน้ำเสียต้องอาศัยกลไกพหุภาคี: ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ระบุว่า การจัดการปัญหาน้ำเสียในระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนเชิงมีส่วนร่วมและการบูรณาการความร่วมมือ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์ (2568) ที่พบว่าความสำเร็จในการจัดการน้ำเสียของเมืองพัทยาที่เกาะล้านเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนเป็นสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้นผลการวิจัยยังสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำในด้านความสามารถในการชักนำและสร้างการทำงานเป็นกลุ่ม ที่ระบุว่าผู้นำต้องมีบทบาทในการประสานงาน สร้างเวทีการมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน

ประเด็นที่ 2 ความสมดุลระหว่างอำนาจตามกฎหมายและบริบทสังคมท้องถิ่น: แม้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนจะมีอำนาจตามกฎหมายในการสั่งระงับกิจการโรงงานได้ทันที แต่ผู้บริหารกลับเลือกใช้แนวทางเชิงประนีประนอมก่อน สอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์ (2568) ที่ระบุว่าผู้นำต้องเข้าใจความต้องการและข้อจำกัดของทุกฝ่าย และต้องประยุกต์ใช้ทฤษฎีการจูงใจเพื่อสร้างความร่วมมือโดยสมัครใจ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลนันท์ ปิ่นแก้ว (2563) ที่พบว่าการแก้ไขปัญหาน้ำเสียต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างการใช้อำนาจกฎหมายและการสร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามอย่างยั่งยืนมากกว่าการบังคับใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียว

ประเด็นที่ 3 กระบวนการติดตามงานอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ: การที่องค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนดำเนินการติดตามผลการแก้ไขปัญหาน้ำเสียอย่างต่อเนื่องถึง 3 ครั้งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไขสำเร็จ สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำในด้านความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการบริหารจัดการสถานการณ์ของ ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์ (2568) ที่ผู้นำต้องสามารถวิเคราะห์ปัญหาและเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ พรหมเทศน์ (2564) ที่พบว่าบทบาทผู้นำท้องถิ่นที่เป็นตัวแทนชุมชน มีความเข้าใจในพื้นที่ดีกว่าหน่วยงานภาครัฐจากส่วนกลาง สามารถติดตามและควบคุมสถานการณ์ได้อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

ประเด็นที่ 4 ข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อม: ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านอำนาจที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานอื่น บุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม และบริบทสังคมแบบเครือญาติที่ทำให้การดำเนินการทางกฎหมายต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ สอดคล้องกับที่ จิระพล พุ่มสกุล (2557) พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดกลไกบังคับใช้กฎระเบียบที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลนันท์ ปิ่นแก้ว (2563) ที่พบว่าผู้บริหารท้องถิ่นบางส่วนไม่เข้าใจปัญหาด้านการจัดการน้ำเสียอย่างแท้จริงและกำหนดนโยบายที่ไม่ตอบสนองต่อปัญหา รวมถึงการขาดบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการน้ำเสียที่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

ในภาพรวมองค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนควรยกระดับการจัดการปัญหาน้ำเสียจากแนวทางเชิงรับสู่เชิงรุกมากขึ้น โดยเริ่มต้นจากการจัดทำแผนการจัดการน้ำเสียระยะยาว ที่มีเป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางปฏิบัติชัดเจน เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีทิศทางที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ไม่ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลของผู้บริหาร ควบคู่กันนั้น ควรมีการจัดตั้งกองทุนหรืองบประมาณสำรองเฉพาะสำหรับการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้หน่วยงานสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องรอการอนุมัติจากส่วนกลาง นอกจากนี้ เนื่องจากปัญหาน้ำเสียมักคาบเกี่ยวหลายพื้นที่ตามแนวทางการไหลของแหล่งน้ำธรรมชาติ การบูรณาการแผนงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียงจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนและครอบคลุมในระดับพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมมากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและเชิงเปรียบเทียบ กล่าวคือ ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อวัดระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลพิเทนในภาพรวม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มอย่างเป็นระบบ รวมถึงควรมีการเปรียบเทียบบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนภาคใต้อื่น ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สะท้อนบริบทความหลากหลายทางวัฒนธรรมของภูมิภาคอีกทั้งยังควรศึกษาแนวทางการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความสัมพันธ์เครือญาติหนาแน่นโดยเฉพาะเพื่อพัฒนารูปแบบการร้องเรียนและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับบริบทสังคมท้องถิ่นในลักษณะนี้

เอกสารอ้างอิง

กมลนันท์ ปิ่นแก้ว. (2563). *การจัดการปัญหาน้ำเสียของเทศบาลเมืองพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิระพล พุ่มสกุล. (2557). *ปัญหาน้ำเสียจากบ้านพักอาศัยและสถานประกอบการในเขตเทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี* (งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณัฐวุฒิ พรหมเทศน์. (2564). *บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาการรุกล้ำลำน้ำโจ้ของเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์. (2568). การบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา พื้นที่เกาะล้าน. *วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์,* 8(2), 582-618.

องค์การบริหารส่วนตำบลพิเทน. (2564). *บริบทพื้นที่หมู่ที่ 4 ตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี.* องค์การบริหารส่วนตำบลพิเทน.

การบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักธรรมาภิบาลอย่างมีประสิทธิภาพ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

Effective Management by Local Government Administrators Based on the Principles of Good Governance. A Case Study of Talo Maena Subdistrict Administrative Organization, Thung Yang Daeng District, Pattani Province

นาซีฟะห์ อาแด[1], อีกมัล ยีดิง[1], นิมูฮำหมัดฮาฟิส นิแม[1], นินุสรา มินทราศักดิ์[1]

[1]หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน คณะมนุษยศาสตรและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาทัศนคติของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนาที่มีต่อการบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร (2) เพื่อเสนอแนะแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ และพนักงานบุคลากรองค์การปกครองส่วนตำบล จำนวน 44 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนา จำนวน 9 คน และเจ้าหน้าที่พนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนา จำนวน 35 คน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำเสนอเป็นตารางใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน ผลการวิจัย พบว่า ทัศนคติของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนาที่มีต่อการบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการตอบสนอง ($\overline{X}$ = 4.53) รองลงมาด้านความเสมอภาค ($\overline{X}$ = 4.47) ด้านภาระรับผิดชอบ ($\overline{X}$ = 4.47) ด้านการมีส่วนร่วม ($\overline{X}$ = 4.43) ด้านความโปร่งใส ($\overline{X}$ = 4.43) ด้านประสิทธิภาพ ($\overline{X}$ = 4.43) ด้านมุ่งเน้นฉันทามติ ($\overline{X}$ = 4.41) ด้านนิติธรรม ($\overline{X}$ = 4.40) ด้านการกระจายอำนาจ ($\overline{X}$ = 4.40) และด้านประสิทธิผล ($\overline{X}$ = 4.37) 2.) แนวทางที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนา องค์กรต้องปฏิบัติงานตามระเบียบและกฎหมายอย่างเคร่งครัด ควบคู่กับความเมตตาและเคารพประเพณีท้องถิ่น เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยเฉพาะงานด้านการศึกษาและบริการประชาชน คัดเลือกบุคลากรอย่างเหมาะสมและสุจริต ส่งเสริมการมีส่วนร่วม รับฟังทั้งเสียงส่วนใหญ่และส่วนน้อย พร้อมทั้งใช้งบประมาณอย่างประหยัดคุ้มค่า เพื่อสร้างประโยชน์และความเชื่อมั่นแก่ประชาชน

คำหลัก: การบริหารจัดการ, หลักธรรมาภิบาล, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this quantitative research were to study the attitudes of 44 personnel within the Talo Maena Subdistrict Administrative Organization (SAO) in Thung Yang Daeng District, Pattani Province—comprising 9 civil servants and 35 staff members—toward the executives' organizational management based on good governance principles and to propose effective performance guidelines by utilizing descriptive statistics such as frequency distribution, percentages, mean ($\overline{X}$), and standard deviation (S.D.) presented in tabular format, which ultimately revealed that the personnel's overall attitude was at a significantly high level across all dimensions, led by Responsiveness ($\overline{X}$ = 4.53), followed by Equity ($\overline{X}$ = 4.47), Accountability ($\overline{X}$ = 4.47), Participation ($\overline{X}$ =4.43), Transparency ($\overline{X}$ = 4.43), Efficiency ($\overline{X}$ = 4.43), Consensus Orientation ($\overline{X}$ = 4.41), Rule of Law ($\overline{X}$ = 4.40), Decentralization ($\overline{X}$ = 4.40) Effectiveness ($\overline{X}$ = 4.37), 2.) leading to the recommendation that the organization must strictly adhere to legal regulations while integrating compassion and respect for local traditions, emphasizing transparency, merit-based recruitment, and inclusive participation of both majority and minority voices, alongside cost-effective budgeting to ensure public trust and maximum benefit.

Keywords: Organizational Management, Good Governance Principles, Local Administrative Organizations.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารภาครัฐในปัจจุบันคือการสร้างสมดุลกับหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ยุติธรรม และเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วน การบริหารที่ดีต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างระบบบริหารที่มั่นคงและยั่งยืน (United Nations Development Programme [UNDP], 1997) เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานของรัฐมีความโปร่งใส (Transparency) ยุติธรรม (Equity) และเป็นธรรม (Fairness) ต่อทุกภาคส่วน การบริหารที่มีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบันจึงต้องมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) การจัดการทรัพยากร

อย่างคุ้มค่า (Efficient Resource Management) และการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน (Anti-Corruption Measures) (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, 2546) หนึ่งในแนวทางสำคัญในการบริหารภาครัฐที่โปร่งใส คือ การเปิดเผยข้อมูล (Open Data) ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของภาครัฐได้ง่ายขึ้น (OECD, 2017) นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการราชการสามารถช่วยป้องกันการปลอมแปลงเอกสาร ลดความเสี่ยงจากการทุจริต และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญคือการพัฒนาความสามารถของบุคลากรภาครัฐ (Capacity Building for Civil Servants) โดยหน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องลงทุนในการอบรมและพัฒนาทักษะของข้าราชการ รวมถึงการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง (Osborne, 2010) เพื่อให้การบริหารภาครัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐ แต่ยังช่วยพัฒนาระบบบริหารที่มีความโปร่งใส ยั่งยืน และเป็นธรรมสำหรับทุกภาคส่วนในสังคมธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย เป็นการปกครองการบริหารการจัดการควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยให้เป็นไปในครรลองธรรมการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นหลักที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตยได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และพัฒนาเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (สถาบันพระปกเกล้า, 2549) ดังที่ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2552) ได้อธิบายไว้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง ระบบโครงสร้างกระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของประเทศนอกจากนี้หลักธรรมาภิบาลมีความหลากหลายขององค์ประกอบจากนักวิชาการต่าง ๆ สามารถสรุปหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่าหลักประสิทธิภาพและหลักประสิทธิผลมาประกอบหลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบนพื้นฐานของหลักการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีฐานะเป็นนิติบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดชุมชนที่สุด มีบทบาทหลักในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและสร้างความเจริญเติบโตให้แก่เศรษฐกิจฐานราก (โกวิทย์ พวงงาม, 2563) อย่างไรก็ตาม แม้การพัฒนาจะนำมาซึ่งความก้าวหน้า แต่ในขณะเดียวกันกลับเผชิญปัญหาความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาคอร์รัปชัน รวมถึงความล่าช้าในการตอบสนองต่อคำร้องเรียนของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุสำคัญจากการบริหารงานที่ขาดหลักธรรมาภิบาลและการขาดการวิจัยเชิงระบบเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการในพื้นที่อย่างแท้จริงในระบอบประชาธิปไตย การจัดตั้ง อปท. ถือเป็นการลดการผูกขาดอำนาจจากส่วนกลาง (Centralization) ไปสู่การกระจายอำนาจ

(Decentralization) เพื่อให้ประชาชนมีส่วนในการตัดสินใจผ่านผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง (โกวิทย์ พวงงาม, 2563) ทั้งนี้ ประสิทธิภาพของการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้นั้นขึ้นอยู่กับความกระตือรือร้นของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันรับผิดชอบและตรวจสอบกลไกการทำงานของท้องถิ่นให้มีความโปร่งใสและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ในพื้นที่ตำบลตะโละแมะนา กระบวนการบริหารจัดการและการกำหนดนโยบายสาธารณะในอดีตมักประสบปัญหาจากการที่หน่วยงานภาครัฐและผู้บริหารท้องถิ่นยึดเอาความต้องการของตนเองหรือผลประโยชน์ขององค์กรเป็นตัวตั้ง แทนที่จะมุ่งตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ ลักษณะการบริหารจัดการเช่นนี้จัดเป็นการบริหารในทิศทางจากบนลงล่าง (Top-down Management) ซึ่งผู้มีอำนาจเป็นผู้กำหนดนโยบายและแนวทางแก้ไขปัญหาโดยลำพัง ส่งผลให้ประชาชนขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ตั้งแต่ขั้นการระบุปัญหา การกำหนดลำดับความสำคัญไปจนถึงการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบาย

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การบริหารงานท้องถิ่นมีประสิทธิภาพตามแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) จำเป็นต้องเปลี่ยนผ่านไปสู่การบริหารในทิศทางจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Management) ซึ่งเน้นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน กระบวนการนี้จะเริ่มจากการร่วมกันพิจารณาปัญหาสำคัญของท้องถิ่น นำไปสู่การริเริ่มนโยบายและการปฏิบัติที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง การบริหารจัดการในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างตรงจุด แต่ยังสะท้อนถึงการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยึดเอาความต้องการของประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง (บูฆอรี ยีหมะ, 2560)

อย่างไรก็ตาม พื้นที่ตำบลตะโละแมะนาเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเด่นด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ ศาสนา ซึ่งความหลากหลายนี้ถือเป็นทั้งโอกาสในการสร้างพลังทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา และในขณะเดียวกันก็เป็นความท้าทายที่อาจนำไปสู่ความไม่เข้าใจหรือความขัดแย้งหากขาดการจัดการที่เหมาะสม โดยเฉพาะในระดับองค์กรของตำบลที่ยังคงเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบเชิงลบ ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ ความขัดแย้งดังกล่าวมีความซับซ้อนและไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง โดยลำพัง แต่เชื่อมโยงกับหลายองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ ความไม่ โปร่งใสในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่ในระดับต่ำ ตลอดจนภาวะผู้นำที่ไม่สอดคล้องกับ บริบทและความต้องการของชุมชน ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าตำบลตะโละแมะนาเผชิญกับความขัดแย้งเชิง โครงสร้างในระดับองค์กร โดยมีฉากหลังสำคัญคือความหลากหลายทางสังคม ดังนั้นการบริหารจัดการเสียง ของประชาชนอย่างเป็นระบบและจริงจังควบคู่ไปกับการสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงานขององค์กรจึงเป็น หัวใจสำคัญที่จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนและนำพาตำบลไปสู่แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาหลักของการบริหารจัดการในพื้นที่ตะโละแมะนา คือการกำหนดนโยบายแบบบนลงล่างที่ผู้มีอำนาจเป็นผู้ตัดสินใจเอง โดยไม่ยึดความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นศูนย์กลาง ส่งผลให้นโยบายไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ และทำให้การพัฒนาท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพและความยั่งยืน ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เพื่อพัฒนาในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนาที่มีต่อการบริหารจัดการ องค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในองค์การบริหารสวนตำบลตะโละแมะนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

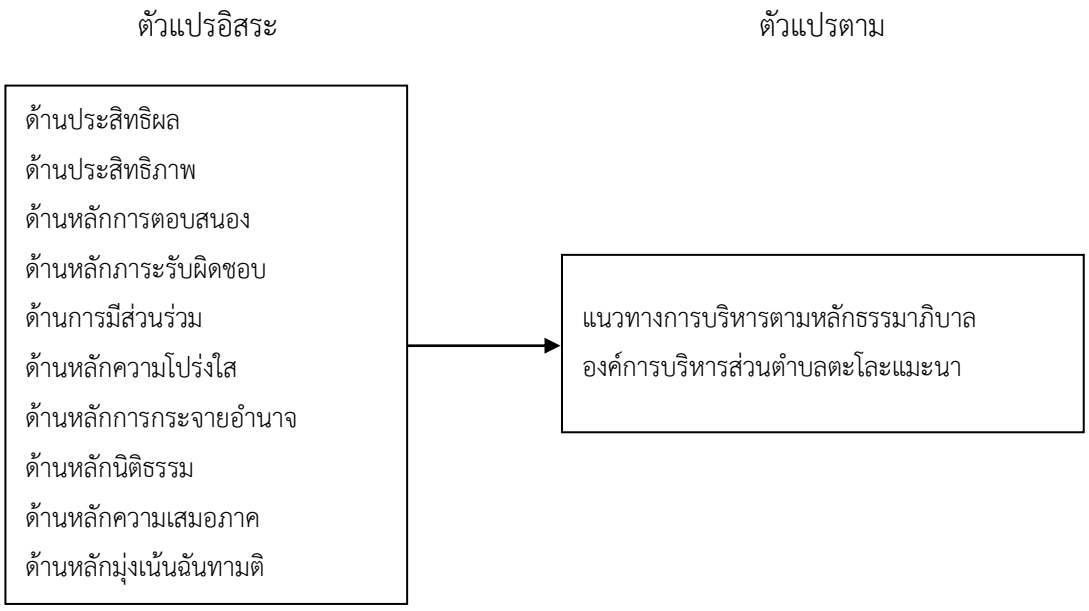
1. ทำให้ทราบถึงระดับทัศนคติของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนา ที่มีต่อการบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ซึ่งสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค และจุดแข็งของการบริหารงานในองค์กรได้อย่างเป็นระบบ
2. ทำให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความคิดเห็นและมุมมองของบุคลากร อันนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลมากยิ่งขึ้น
3. ได้แนวทางหรือข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนา ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

กรอบแนวคิด

หลักธรรมาภิบาล เป็นภารกิจหลักประการหนึ่งของสำนักงาน ก.พ.ร. คือ การส่งเสริมให้ระบบราชการไทยนำ หลักการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี มาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชน ตามเจตนารมณ์ของมาตรา ๓/๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๕ และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖

ธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีประกอบด้วย ๑๐ หลัก ได้แก่ หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หลักประสิทธิภาพ/คุ้มค่า (Efficiency/ Value for money) หลักความเสมอภาค (Equity) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) หลักการตรวจสอบได้/มีภาระรับผิดชอบ (Accountability) หลักเปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) และหลักนิติธรรม (Rule of Law)

อย่างไรก็ตาม อ.ก.พ.ร. เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ในการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๔ ได้มีข้อสังเกตว่าหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ๑๐ หลักดังกล่าว เป็นหลักที่จำยาก จึงควรจัดกลุ่มใหม่ (Regroup) โดยรวมเรื่องที่เกี่ยวข้องไว้ด้วยกันเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้เป็นหลักการที่ง่ายต่อความเข้าใจและการนำไปปฏิบัติ และให้นำเสนอต่อ ก.พ.ร. และคณะรัฐมนตรี เพื่อประกาศใช้ต่อไป

ภาพ 1 กรอบแนวคิด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลตะโละแมะนา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งในบทนี้กล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ
3. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลตะโละแมะนา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี จำนวน 54 คน (ข้อมูลจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลตะโละแมะนา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี (วันที่ 18 มกราคม 2569)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารบุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอตำบลตะโละแมะนา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี จำนวนทั้งหมด 54 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดประชากรเป้าหมาย

กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลตะโละแมะนา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่และลูกจ้าง รวมจำนวนทั้งสิ้น 54 คน

ขั้นตอนที่ 2 การแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อย

ทำการแบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่มตามตำแหน่งหน้าที่ ได้แก่

1. กลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ นายก รองนายก เลขานุการ ประธานสภา และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่กองคลัง กองสวัสดิการ กองช่าง สำนักปลัด และกองการศึกษา
3. กลุ่มลูกจ้าง ได้แก่ ลูกจ้างเหมาบริการ และลูกจ้างภารกิจ

ขั้นตอนที่ 3 การสุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่ม

ดำเนินการสุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มย่อยด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างที่เหมาะสมกับการศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างสุดท้าย

หลังจากการสุ่มในแต่ละกลุ่มย่อยแล้ว ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลตะโละแมะนา จำนวน 44 คน ซึ่งใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามมีขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามนำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ช่วยวิจัยซึ่งผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้บริหารบุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลตะโละแมะนา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอน และวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนแก่ผู้วิจัย

2. การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และทำหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลนำเสนอผู้บริหารบุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลตะโละแมะนา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

4. แจกจ่ายแบบกระดาษ และเก็บแบบสอบถามจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง

5. รับแบบสอบถามกลับคืน ตรวจความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จากประชากร ซึ่งเป็นบุคลากรที่ทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล

ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาการทำงาน และภูมิลำเนา และประเด็นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งแบ่งออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพ ด้านการตอบสนอง ด้านภาระรับผิดชอบ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความโปร่งใส ด้านการกระจายอำนาจด้านนิติธรรม ด้านความเสมอภาค ด้านมุ่งเน้นฉันทามติ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน 31 คน (ร้อยละ 70.5) ซึ่งมากกว่าเพศชายอย่างเห็นได้ชัด ในด้านอายุพบว่าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานในช่วง อายุ 20-35 ปี และ 36-45 ปี ในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 38.6) สะท้อนว่าเป็นองค์กรที่มีบุคลากรอยู่ในวัยแรงงานที่มีศักยภาพ ด้านการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 68.2) ซึ่งแสดงถึงความรู้ความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติงานราชการ ในส่วนของตำแหน่งงานพบว่าเป็นลูกจ้าง มากที่สุด

(ร้อยละ 79.5) และมีประสบการณ์การทำงานยาวนานมากกว่า 4 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 66.0) โดยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ ตะโละแมะนา (ร้อยละ 27.3)

ส่วนที่ 2 ระดับความคิดเห็นทัศนคติทัศนคติของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนาที่มีต่อการบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร

ตาราง 1 ตารางสรุปการประเมินค่าเฉลี่ย

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปรผล	อันดับ
1.ด้านประสิทธิผล	4.37	.493	มากที่สุด	10
2.ด้านประสิทธิภาพ	4.43	.474	มากที่สุด	6
3.ด้านหลักการตอบสนอง	4.53	.488	มากที่สุด	1
4.ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.47	.479	มากที่สุด	3
5.ด้านการมีส่วนร่วม	4.43	.516	มากที่สุด	4
6.ด้านหลักความโปร่งใส	4.43	.506	มากที่สุด	5
7.ด้านการกระจายอำนาจ	4.40	.481	มากที่สุด	9
8.ด้านนิติธรรม	4.40	.507	มากที่สุด	8
9.ด้านความเสมอภาค	4.47	.494	มากที่สุด	2
10.ด้านมุ่งเน้นฉันทามติ	4.41	.514	มากที่สุด	7
รวม	4.43	.495	มากที่สุด	

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประเด็นทั้ง 10 ด้านอยู่ในระดับ "มากที่สุด" ในทุกรายการ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในเกณฑ์สูง ซึ่ง ด้านหลักการตอบสนองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.53) รองลงมาคือ ด้านความเสมอภาค (4.47) และด้านหลักความรับผิดชอบ (4.47) ในส่วนด้านอื่น ๆ มีผลการประเมินลดหลั่นกันไป โดยมี ด้านประสิทธิผล (4.37) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่ม ทั้งนี้ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่อยู่ในระดับต่ำ (.47-.51) สะท้อนให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างชัดเจน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพขององค์กร

1. ควรพัฒนาและนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการและติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแล ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล อันจะช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบและความน่าเชื่อถือขององค์กร

2. ควรส่งเสริมการดำเนินงานบนพื้นฐานของความสุจริต โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ โดยมุ่งเน้นการบริหารงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากสาธารณชนต่อหน่วยงานภาครัฐ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต.ตะโละแมะนา พบว่าบุคลากรส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง (ร้อยละ 70.5) ซึ่งอยู่ในวัยทำงานที่มีศักยภาพและมีประสบการณ์สูง แม้ส่วนใหญ่จะมีสถานะเป็นลูกจ้างแต่ก็สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและมีความเข้าใจบริบทในพื้นที่เป็นอย่างดี บุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารงานของผู้บริหารในระดับ "มากที่สุด" โดยโดดเด่นที่สุดในด้านการตอบสนองประชาชน ที่เข้าถึงปัญหาอย่างรวดเร็ว รองลงมาคือ ด้านความเสมอภาคและภาระรับผิดชอบ ซึ่งสะท้อนถึงการบริหารที่ให้โอกาสคนทำงานอย่างเท่าเทียมและโปร่งใส ผู้วิจัยเสนอแนะให้องค์กรยึดหลัก "กฎหมายคู่คุณธรรม" โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการสร้างขวัญกำลังใจแก่กลุ่มลูกจ้าง เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดความยั่งยืนและได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ผลการวิเคราะห์ระดับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนาที่มีต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ($\overline{X}$ = 4.45) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผ่านเกณฑ์ระดับมากที่สุดในทุกมิติ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ด้านหลักการตอบสนอง ($\overline{X}$ = 4.53) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะประเด็นเจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเอาใจใส่และพร้อมช่วยเหลือประชาชน ด้านความเสมอภาค และด้านหลักภาระรับผิดชอบ ($\overline{X}$ = 4.47) มีค่าเฉลี่ยที่รองมา โดยเฉพาะประเด็นบุคลากรปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถและให้โอกาสในการพัฒนาแก่บุคลากรอย่างเท่าเทียม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านประสิทธิภาพ ($\overline{X}$ = 4.43) มีค่าเฉลี่ยที่รองมา โดยเฉพาะประเด็นโดดเด่นในเรื่องการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างชัดเจน ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ($\overline{X}$ = 4.41) มีค่าเฉลี่ยรองลงมาโดยเฉพาะประเด็นที่เน้นการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ส่วนได้ส่วนเสียด้านประสิทธิผล ด้านการกระจายอำนาจ และด้านนิติธรรม ($\overline{X}$ = 4.37-4.40) มีค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด โดบเฉพาะประเด็นด้านการมุ่งเน้นความสำเร็จตามแผนงาน การให้อิสระในการทำงาน และการยึดระเบียบกฎหมายเป็นสำคัญ

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนาการพัฒนา อบต.ตะโละแมะนา ให้ดีขึ้นเริ่มง่ายๆแค่เรายึดกฎหมายแต่ไม่ทิ้งน้ำใจ โดยเอาหลักธรรมและประเพณีท้องถิ่นมาปรับใช้ ให้ทุกคนอยู่กันแบบพี่น้องสิ่งสำคัญคือ ความโปร่งใส ไม่ว่าจะเป็นงานบริการหรือการใช้เงินงบประมาณ ต้องประหยัด คุ้มค่า และตรวจสอบได้จริง ส่วนการเลือกคนทำงานก็ต้องเน้นคนเก่งที่เหมาะกับงานอย่างยุติธรรมสุดท้ายคือการ รับฟังกัน และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ แค่ทุกคนช่วยกันทำหน้าที่ตัวเองให้เต็มที่และเปิดใจฟังความเห็นที่แตกต่าง องค์กรของเราก็จะพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ทัศนคติทัศนคติของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนาที่มีต่อการบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร พบว่า ด้านการบริการประชาชน ทำไมด้านการตอบสนองถึงได้คะแนนสูงที่สุด ได้เห็นว่าในบริบทของ อบต.ตะโละแมะนา ผู้บริหารได้วางระบบ "ใกล้ชิดราษฎร" เจ้าหน้าที่ไม่ได้ปฏิบัติงานแบบตั้งรับในสำนักงานเพียงอย่างเดียว แต่มีกลไกการรับเรื่องร้องเรียนที่เข้าถึงง่าย เมื่อประชาชนมีปัญหา เจ้าหน้าที่จะเข้าถึงพื้นที่อย่างรวดเร็วซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการสาธารณะที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของประชาชน การที่ค่าเฉลี่ยความเอาใจใส่สูงถึง (4.53) เป็นตัวบ่งชี้ว่าเจ้าหน้าที่มีจิตวิญญาณในการบริการสูงมาก ซึ่งสิ่งนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเอง แต่เกิดจากการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแผนพัฒนา ทำให้เจ้าหน้าที่รู้สึกว่างานที่ทำตอบโจทย์คนในชุมชนจริง ๆ ไม่ใช่งานที่ถูกบังคับมาจากส่วนกลาง

สอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวนารถ เล็กเลอสินธุ์ (2560) ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนนทบุรีของผู้บริหารตามความคิดเห็นของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนนทบุรี ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านความเสมอภาคและจริยธรรมองค์กร ในมิติของความเสมอภาคและภาระรับผิดชอบที่ได้คะแนนสูงเป็นอันดับ 2 อธิบายได้ว่า องค์กรแห่งนี้ก้าวข้ามข้อจำกัดเรื่อง "สถานะตำแหน่งงาน" แม้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะเป็นลูกจ้างแต่กลับรู้สึกว่าได้รับความเสมอภาคในการปฏิบัติงานและการพัฒนาตนเอง (x = 4.48) สิ่งนี้สะท้อนว่าผู้บริหาร อบต.ตะโละแมะนา มีภาวะผู้นำที่ทันสมัย ไม่เลือกปฏิบัติกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง สร้างบรรยากาศการทำงานแบบพี่แบบน้อง เมื่อคนทำงานรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและได้รับความเป็นธรรม ย่อมส่งผลให้เกิดความตระหนักใน "ภาระรับผิดชอบ"โดยอัตโนมัติ เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม ซึ่งเป็นกลไกการกำกับดูแลตนเอง ที่ดีกว่าการใช้กฎระเบียบบังคับ

ซึ่งสอดคล้องกับ อิงสราญ ศรีม่วง และคณะ (2565) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตระดับหมู่บ้านในเขตอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้นำหมู่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริตระดับหมู่บ้านของประชาชน

ด้านความโปร่งใสและนิติธรรม ด้านความโปร่งใสที่ได้รับคะแนนสูง (4.43) อธิบายได้ว่าเกิดจากนโยบาย "เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น" การที่ประชาชนและบุคลากรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารงบประมาณได้อย่างชัดเจนและทั่วถึง (x = 4.50) ช่วยลดช่องว่างของการระแวงสงสัย ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ความโปร่งใสนี้เองที่เป็นตัวส่งเสริม "หลักนิติธรรม" เมื่อทุกอย่างทำตามระเบียบกฎหมายและเปิดเผยได้ ผู้บริหารก็สามารถตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาดและมีเหตุผล สอดคล้องกับผลวิจัย

ที่ระบุว่าการตัดสินใจของผู้บริหารยึดหลักกฎหมายเป็นสำคัญ สิ่งนี้สร้างความเชื่อมั่นอย่างมหาศาลให้กับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานว่าพวกเขาทำงานภายใต้ร่มเงาของความถูกต้อง

ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของสิทธิ หลีกภัย(2550) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารองค์กรโดยหลักธรรมาภิบาล (ภาคปฏิบัติ) พบว่าความโปร่งใสของ อบจ.ตรัง นั้น ได้แก่ การที่ อบจ. ตรัง นั้นสามารถถูกตรวจสอบได้จากหลายๆกลไกเช่นการตรวจสอบภายในการตรวจสอบโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) การตรวจสอบโดยคณะกรรมการปราบปรามทุจริตคอรัปชั่นแห่งชาติ (ปชช.) การตรวจสอบโดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (สถ.) แต่การตรวจสอบที่ดีที่สุดมาจากประชาชนที่มีความรู้” โดยการไม่เลือกพวกที่หวังจะคดโกงเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองนอกจากนี้ความโปร่งใสของ อบจ.ตรังนั้นยังสามารถแสดงได้โดยการใช้สื่อของ อบจ.ตรัง เองไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ของ อบจ.ตรัง ที่ประกาศชื่อผู้เข้าประมูลและผู้ชนะการประมูลงานต่าง ๆ

ด้านความคุ้มค่าและสันติวิธี ในเชิงประสิทธิภาพ ผู้วิจัยพบว่าการใช้งบประมาณสอดคล้องกับผลงานและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน (4.50) อธิบายได้ว่ามีการบริหารจัดการทรัพยากรที่เฉลียวฉลาด มีการลดขั้นตอนซ้ำซ้อนเพื่อความรวดเร็ว แต่สิ่งที่น่าสนใจที่สุด คือ "มุ่งเน้นฉันทามติ" อธิบายได้ว่าในตำบลตะโละแมะนา การบริหารงานไม่ได้ใช้แค่เสียงส่วนใหญ่ แต่ใช้ "ความเห็นชอบร่วมกัน" มีการแสวงหาจุดสมดุลระหว่างกลุ่มผู้เสียประโยชน์และผู้ได้ประโยชน์ สิ่งนี้คือการบริหารจัดการแบบสันติวิธี) ซึ่งช่วยให้โครงการต่าง ๆ เดินหน้าไปได้โดยไม่มีความขัดแย้งสะสมในชุมชน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาคภูมิ นิยมวิทยพนธุ์ (2546) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่องความเป็นธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีองค์การบิหารส่วนตำบลดงบัง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ด้านความคุ้มค่า องค์การบริหารส่วนตำบลดงบัง ได้ทำการจัดซื้อจัดจ้างต่ำกว่าราคากลางที่ตั้งไว้และได้จัดให้มีการตรวจสอบการใช้งบประมาณอย่างเป็นระบบ โดยมีหลายฝ่าย เป็นผู้ตรวจสอบรวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบการใช้งบประมาณได้ตลอดเวลา

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละแมะนา พบว่า องค์กรจำเป็นต้องมุ่งเน้นการปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัดเพื่อแก้ไขปัญหาการดำเนินงานที่ยังไม่เป็นไปตามข้อกฎหมายเท่าที่ควร แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของเมตตาธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเอื้ออาทรต่อกัน ประการสำคัญคือการดำเนินโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะงานด้านการศึกษาและงานบริการประชาชนจะต้องมีความโปร่งใส สามารถชี้แจงเหตุผลและตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน พร้อมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการคัดเลือกบุคลากรให้เหมาะสมกับภาระงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ นอกจากนี้ควรส่งเสริมวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมผ่านการปรึกษาหารือที่ยอมรับเสียงส่วนใหญ่แต่ไม่ละเลยการรับฟังเสียงส่วนน้อยด้วยความจริงใจ ในขณะที่บุคลากรทุกคนต้องตระหนักในภาระรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลัง ตลอดจนต้องคำนึงถึงการใช้จ่ายงบประมาณ

ที่ได้รับให้เป็นไปอย่างประหยัดและเกิดความคุ้มค่าสูงสุด เพื่อสร้างผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมและสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ประชาชนในพื้นที่ตำบลตะโละแมะนาต่อไป

สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตกานต์ สุธรรมดี (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนาฝ่าย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนาฝ่าย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย (1) การพัฒนาระบบการสนับสนุนจากการเมืองระดับชาติ และ (2) การเพิ่มแรงกดดันทางการเมืองจากภาคประชาชน ซึ่งทั้งสองประการมุ่งเน้นการส่งเสริมและผลักดันในเรื่อง การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น การพัฒนาความเป็นเอกภาพของบุคลากร และการพัฒนาวัฒนธรรมการทำงานเน้นการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาองค์กร

1. องค์กรควรพัฒนาด้านขีดความสามารถด้านเทคโนโลยี แม้ผลการดำเนินงานจะบรรลุเป้าหมาย แต่ควรมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้เพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มความรวดเร็วใน "ด้านประสิทธิผล" และช่วยให้การกระจายข้อมูลข่าวสารใน "ด้านความโปร่งใส" เข้าถึงคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ได้ง่ายขึ้น

2. องค์กรควรเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ลูกจ้าง เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งลูกจ้าง (ร้อยละ 79.5) องค์กรควรมีนโยบายส่งเสริมสวัสดิการหรือการพัฒนาทักษะเฉพาะทางอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษามาตรฐานการทำงานในระดับ "มากที่สุด" นี้ให้คงอยู่ต่อไป

3. องค์กรควรเพิ่มช่องทางฉันทามติแบบออนไลน์ควรจัดทำแพลตฟอร์มรับฟังความคิดเห็นออนไลน์ เพื่อเพิ่มคะแนนในด้านการมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นฉันทามติ ให้ครอบคลุมกลุ่มประชาชนที่ไม่สามารถเดินทางมาร่วมประชุมที่สำนักงานได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารและประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อหาโมเดลต้นแบบในการบริหารงานที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2563). *การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการ แนวคิด และมิติใหม่ในอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 10). วิญญูชน.

จินตกานต์ สุธรรมดี. (2563). แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น,* 4(1), 131-142

บูฆอรี ยีหมะ. (2560). *นโยบายสาธารณะ: แนวคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (2537). *ราชกิจจานุเบกษา.*

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (2546, 9 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก. หน้า 1-15.

สิทธิหลีกภัย. (2550). *การบริหารองค์กรโดยหลักธรรมาภิบาล (ภาคปฏิบัติ).* [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: http://dit.dru.ac.th/home/005/Exellent/Benjawan_saraban.doc(2557, 2 มีนาคม).

เสาวนารถ เล็กเลอสินธุ์. (2560). *การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภาคกลาง.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

สุพจน์ บุญวิเศษ. (2561). *สภาพนวัตกรรมการบริการสาธารณะและความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อนวัตกรรมการบริการสาธารณะในเทศบาลเมืองในพื้นที่ จังหวัดชลบุรี.* ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อิงสราญ ศรีม่วง, สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง และ จิตติ กิตติเลิศไพศาล. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตระดับหมู่บ้านในเขตอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ,* 2(3), 197-216

OECD. (2017). *The Strategic Use of Open Data in Southeast Asia.* OECD Publishing.

Osborne, S. P. (2010). *The New Public Governance: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance.* Routledge.

United Nations Development Programme (UNDP). (1997). *Governance for Sustainable Human Development.* UNDP Policy Document

แนวทางการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าธง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

Guidelines for Flood Preparedness and Response of Tatong Sub-District Administrative Organization, Raman District, Yala Province

ฟาตีฮะห์ บือราเฮง[1], อัฟนาน วาแมดีซา[2], วันฮารงค์ บินอิสริส[3]

[1]คณะมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622030@yru.ac.th

[2]คณะมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622034@yru.ac.th

[3]อาจารย์คณะมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, wanharong.b@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัย และ (2) ศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบล การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาข้อมูลเอกสารจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลยังประสบปัญหาและอุปสรรคในหลายด้าน ได้แก่ (1) การสื่อสารและการแจ้งเตือนภัยยังไม่ทั่วถึง (2) แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขาดการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ (3) วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณมีข้อจำกัด (4) การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริหารจัดการในช่วงเกิดเหตุขาดความคล่องตัวในบางประเด็น สำหรับแนวทางการพัฒนา ควรมีการจัดทำและพัฒนาแผนเตรียมความพร้อมให้มีความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รวมทั้งจัดให้มีการฝึกซ้อมแผนรับมืออุทกภัยอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัยให้มีความรวดเร็วและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน และอาสาสมัคร พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารจัดการอุทกภัยมีประสิทธิภาพ ลดความสูญเสีย และสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

คำหลัก: การเตรียมความพร้อม, อุทกภัย

Abstract

This research aimed to (1) study the problems and obstacles in the implementation of preparedness and response to flood disasters and (2) study the approaches to preparedness and response to flood disasters of the Subdistrict Administrative Organization. This research is a qualitative study that collected data through in-depth interviews and document study from 22 key informants. The data were analyzed using content analysis. The research results found that the preparedness and response to flood disasters of the Subdistrict Administrative Organization still encounter several problems and obstacles, including: (1) communication and warning systems that are not yet thoroughly accessible, (2) disaster prevention and mitigation plans lacking regular drills, (3) limitations in equipment and budget, and (4) the participation of the public that is not continuous. These issues affect management during disaster situations, resulting in a lack of flexibility in some aspects. For development guidelines, there should be the preparation and improvement of preparedness plans to make them clear and practically applicable. In addition, regular drills for flood disaster response plans should be organized, warning systems should be developed to be faster and accessible to all groups of people, and public participation should be promoted. Furthermore, cooperation networks should be established among government agencies, community leaders, and volunteers, along with continuous budget support, in order to make flood disaster management more effective, reduce losses, and create sustainable safety for people in the area

Keywords: disaster preparedness, disaster management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ สัตว์ และพืช ตลอดจนมีบทบาทต่อความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ทรัพยากรป่าไม้ และแร่ธาตุต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา การขยายตัวทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรม ส่งผลให้ความต้องการใช้น้ำเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อนยิ่งเพิ่มแรงกดดันต่อทรัพยากรน้ำทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ มีการคาดการณ์ว่าในอนาคตประชากรโลกจำนวนมากอาจเผชิญกับภาวะขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สำหรับประเทศไทย แม้จะมีทรัพยากรน้ำค่อนข้างอุดมสมบูรณ์เมื่อเทียบกับหลายประเทศ แต่กลับประสบปัญหาอุทกภัยเป็นประจำแทบทุกปี เนื่องจากลักษณะภูมิอากาศที่ได้รับอิทธิพลจากร่องมรสุมและพายุหมุนเขตร้อน โดยเฉพาะเหตุการณ์มหาอุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อชีวิต ทรัพย์สิน และระบบเศรษฐกิจของประเทศในวงกว้าง เหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการบริหารจัดการน้ำทั้งในระดับนโยบายและระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มภาคกลางที่เป็นทางผ่านของแม่น้ำสายสำคัญ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา (อลีฟ มะเซ็ง, พันธกานต์ โซ๊ะรี, & ฮาฟิส อารง. (2568)

นอกจากนี้ ปัญหาอุทกภัยมิได้เกิดจากปัจจัยทางธรรมชาติเพียงอย่างเดียว หากยังเกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์ เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสม การกีดขวางทางน้ำ การขยายตัวของชุมชนในพื้นที่เสี่ยง รวมถึงการขาดการบูรณาการด้านการวิจัยและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ แม้ภาครัฐจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด แต่ปัญหาอุทกภัยยังคงเกิดขึ้นซ้ำซากในหลายพื้นที่ ในพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะจังหวัดยะลา หลายพื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มและตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำสายหลัก ส่งผลให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนอย่างต่อเนื่อง เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำปัตตานีที่มีสถิติการเกิดอุทกภัยซ้ำซากในรอบสิบปีที่ผ่านมา รวมถึงตำบลท่าธง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ซึ่งตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำสายบุรีและมีภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ ทำให้ประสบปัญหาน้ำเอ่อล้นตลิ่งและน้ำท่วมพื้นที่ชุมชนและเกษตรกรรมเป็นประจำเกือบทุกปี ส่งผลกระทบต่อที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ การคมนาคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะครัวเรือนที่อยู่ใกล้แม่น้ำ (พนิดา บัลลังก์การณ์. (2566)

แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีมาตรการช่วยเหลือและบรรเทาผลกระทบในแต่ละปี แต่การแก้ไขปัญหายังคงเป็นลักษณะเฉพาะหน้า ขาดแนวทางการเตรียมความพร้อมเชิงระบบในระดับท้องถิ่น ดังนั้น การศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าธง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และศักยภาพในการบริหารจัดการอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางในการลดความเสี่ยง เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และพัฒนาระบบการจัดการอุทกภัยที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต (ศุภวิชญ์ มีศิริพันธุ์, & กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2564)

ดังนั้นคณะผู้จัดทำมุ่งศึกษาจากปัญหาและเหตุผลดังกล่าว เฉพาะเจาะจงถึงแนวทางการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าธง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์และศึกษาถึงผลปัญหา อุปสรรค และการเตรียมความพร้อมในการรับมือปัญหาอุทกภัยน้ำท่วม เพื่อจะได้ช่วยสร้างความเข้าใจต่อความสามารถในการเตรียมความพร้อมในการรับมือปัญหาอุทกภัยของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องต่อปัญหาอุทกภัย รวมทั้งแนวทางที่จะช่วยลดความเสี่ยงหรือการป้องกันและบรรเทาภัยจากผลกระทบดังกล่าว

วัตถุประสงค์

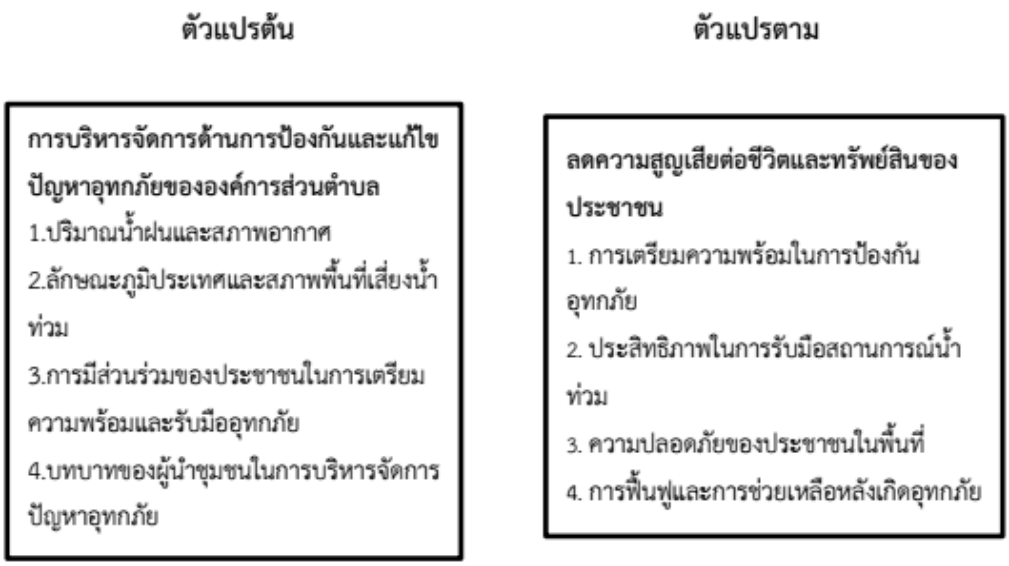
1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานด้านการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และผลกระทบจากอุทกภัยที่เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติในระดับท้องถิ่น
2. ทำให้ทราบแนวทางในการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำไปใช้พัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในชุมชน ในการร่วมกันป้องกันและรับมือปัญหาอุทกภัยในพื้นที่

กรอบแนวคิด

แนวคิด การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่อง แนวทางการเตรียมความพร้อมการรับมือปัญหาอุทกภัยขององค์การบริหารส่วน ตำบลท่าธง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดกรอบ แนวคิดการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรต้น และตัวแปรตามดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอลงพื้นที่ไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลท่าธงเพื่อไปสัมภาษณ์นายกเพื่อเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยได้ลงไปสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านที่ให้ข้อมูลสำคัญ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าธง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน หัวหน้าพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าธง จำนวน 1 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 5 คน อาสาสมัครสาธารณะสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 2 คน ประชาชนหมู่ 1 จำนวน 2 คน ประชาชนหมู่ 2 จำนวน 2 คน ประชาชนหมู่ 5 จำนวน 2 คน อาสาสมัครกู้ภัย จำนวน 2 คน รองปลัด อบต จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานด้านการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ ซึ่งสามารถให้ข้อมูลเชิงลึก ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่มีความสำคัญต่อการศึกษาได้อย่างครบถ้วน ทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจสภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางการดำเนินงานในการจัดการอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลได้อย่างชัดเจนและรอบด้าน

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลโดยใช้วิธีการจดบันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อนำมาทำเป็นวิจัย

5. ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลหลังการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง

6. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดเรียงและเตรียมพร้อมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการรายงานข้อค้นพบตามลำดับขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย โดยยึดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 2 ข้อ ได้แก่

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัย และ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบล

ในส่วนของผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยมีลักษณะเชิงโครงสร้างและเชิงบริหารจัดการควบคู่กัน กล่าวคือ ประการแรก ระบบระบายน้ำในบางพื้นที่ยังมีข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพ ทั้งจากขนาดท่อระบายน้ำที่ไม่สอดคล้องกับปริมาณน้ำฝนในช่วงฝนตกหนัก การอุดตันจากขยะ ดินโคลน รวมถึงการบำรุงรักษาที่ไม่ต่อเนื่องในบางช่วงเวลา ส่งผลให้น้ำระบายได้ช้าและเกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่ลุ่มต่ำ โดยเฉพาะเมื่อมีฝนตกหนักติดต่อกันหลายวัน

ประการที่สอง ปริมาณน้ำฝนและสภาพอากาศที่มีความแปรปรวนมากขึ้นในระยะหลัง เป็นปัจจัยสำคัญที่เกินกว่าการควบคุมของหน่วยงานในพื้นที่ ฝนที่ตกหนักในระยะเวลาสั้นแต่มีปริมาณมากทำให้ระดับน้ำเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และในบางกรณีระบบระบายน้ำไม่สามารถรองรับได้ทัน ส่งผลให้ประชาชนต้องเผชิญกับสถานการณ์น้ำท่วมฉับพลัน โดยเฉพาะในเวลากลางคืนที่การเฝ้าระวังทำได้ยาก

ประการที่สาม ในด้านการวางแผนและการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แม้ว่าจะมีการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างเป็นทางการ แต่ยังพบข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความเพียงพอของเครื่องมือและอุปกรณ์บางประเภท รวมถึงความท้าทายด้านการสื่อสารข้อมูลข่าวสารให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก และผู้พิการ ซึ่งต้องการการดูแลเป็นพิเศษ

ประการที่สี่ ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มและอยู่ใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ทำให้บางหมู่บ้านประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น การถมดินหรือการก่อสร้างในพื้นที่รับน้ำตามธรรมชาติ ยังส่งผลให้การไหลของน้ำเปลี่ยนแปลงและระบายได้ช้าลง ซึ่งเป็นอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่ต้องอาศัยการวางแผนระยะยาวในการแก้ไข

สำหรับผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งมุ่งศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า การดำเนินงานมีลักษณะเป็นการบริหารจัดการเชิงรุกและเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในระยะก่อนเกิดเหตุ มีการสำรวจจุดเสี่ยงน้ำท่วมอย่างสม่ำเสมอ การลอกท่อระบายน้ำและคูคลองก่อนเข้าสู่ฤดูฝน การจัดเตรียมเครื่องสูบน้ำ เรือท้องแบน และกำลังเจ้าหน้าที่ รวมถึงการประชุมวางแผนและซักซ้อมแผนเผชิญเหตุร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในระยะขณะเกิดเหตุ มีการจัดตั้งจุดประสานงาน แจ้งเตือนประชาชนผ่านผู้นำชุมชนและเครือข่ายอาสาสมัคร จัดกำลังเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ช่วยเหลือ และในกรณีที่จำเป็นมีการอพยพประชาชนไปยังพื้นที่ปลอดภัย การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนและการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า ทำให้การปฏิบัติงานมีความรวดเร็วและเป็นระบบมากขึ้น

ในระยะหลังเกิดเหตุ มีการเร่งฟื้นฟูพื้นที่ ทั้งด้านการทำความสะอาดบ้านเรือน ถนน และพื้นที่สาธารณะ การจัดเก็บขยะและสิ่งปฏิกูล ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของจำเป็นแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ความรวดเร็วในการฟื้นฟูช่วยให้ประชาชนสามารถกลับมาดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้ในระยะเวลาอันสั้น ลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสภาพจิตใจของคนในชุมชน

โดยภาพรวม ข้อค้นพบของการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยในพื้นที่มีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะการเน้นการวางแผนล่วงหน้าและการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านภูมิประเทศ ความแปรปรวนของสภาพอากาศ และข้อจำกัดด้านทรัพยากร ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารจัดการอุทกภัยมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้นในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการเตรียมความพร้อมและการรับมือปัญหาอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการเตรียมความพร้อมและการรับมืออุทกภัย รวมถึงศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยในระดับท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการอุทกภัยสามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำและโครงสร้างพื้นฐาน ด้านปัจจัยทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และด้านการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่

ผลการศึกษาพบว่า ระบบระบายน้ำและโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ หากระบบระบายน้ำมีขนาดไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ขาดการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง หรือมีสิ่งกีดขวางทางน้ำ เช่น ขยะ ตะกอนดิน หรือสิ่งปลูกสร้างที่กีดขวางทางน้ำ จะส่งผลให้การระบายน้ำเป็นไปอย่างล่าช้า และเพิ่มโอกาสในการเกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่ชุมชน ดังนั้น การปรับปรุงและพัฒนาระบบระบายน้ำ รวมถึงการดูแลรักษาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัย

ในด้านปัจจัยทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ปริมาณน้ำฝนที่ตกหนักต่อเนื่องในช่วงฤดูมรสุม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเกิดอุทกภัยในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ หรือเป็นพื้นที่รับน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมขังได้ง่าย นอกจากนี้ การใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เช่น การขยายตัวของชุมชนหรือการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ทางน้ำผ่าน อาจส่งผลให้พื้นที่รองรับน้ำตามธรรมชาติลดลง และทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมบ่อยครั้งมากยิ่งขึ้น

ในด้านการวางแผนและการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การกำหนดนโยบายและมาตรการในการเตรียมความพร้อม การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณอย่างเหมาะสม ตลอดจนการเตรียมความพร้อมของบุคลากรและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนสำคัญต่อความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์อุทกภัย หากมีการจัดทำแผนปฏิบัติการรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินที่ชัดเจน และมีการฝึกซ้อมหรือทบทวนแผนอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ ลดความสับสนในการปฏิบัติงาน และสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ ถือเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอุทกภัยในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังสถานการณ์ การแจ้งเตือนภัย และการช่วยเหลือกันภายในชุมชน ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและทำให้การรับมือกับสถานการณ์อุทกภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้สามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำ ประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการลดปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ โดยขึ้นอยู่กับสภาพโครงสร้าง ความเหมาะสมของขนาดท่อ การบำรุงรักษา และการบริหารจัดการที่เป็นระบบหากระบบมีความพร้อมและได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้น้ำระบายได้รวดเร็วและลดความเสียหายต่อประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปริมาณน้ำฝนและสภาพอากาศปริมาณน้ำฝนและความแปรปรวนของสภาพอากาศส่งผลโดยตรงต่อการเกิดอุทกภัย โดยเฉพาะในช่วงฤดูมรสุมที่มีฝนตกหนักต่อเนื่องหรือฝนตกในปริมาณมากภายในระยะเวลาสั้นๆซึ่งอาจทำให้ระบบระบายน้ำรองรับไม่ทันและเกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่เสี่ยง

3. การวางแผนและการบริหารจัดการน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการวางแผนและบริหารจัดการน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัย โดยต้องอาศัยการเตรียมความพร้อมล่วงหน้าการจัดสรรทรัพยากรและการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและชุมชนเพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ได้อย่างเป็นระบบ

4. ลักษณะภูมิประเทศและสภาพพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วม ลักษณะภูมิประเทศ เช่น พื้นที่ลุ่มต่ำใกล้แหล่งน้ำ หรือเป็นทางน้ำผ่าน เป็นปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วม นอกจากนี้ การใช้ประโยชน์ที่ดินและการขยายตัวของชุมชนอาจส่งผลให้พื้นที่รองรับน้ำลดลง ทำให้เกิดน้ำท่วมได้ง่ายขึ้น

จากการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดสาเหตุปัญหาอุทกภัย ที่ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว และเกิดขึ้นเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ก่อมีหลายรูปแบบ อีกสาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากสภาพตามธรรมชาติของแต่ละท้องที่และความวิปริตผันแปรของฝนที่ตกในฤดูต่าง ๆ ซึ่งเป็น

ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติที่อยู่เหนือการควบคุม สาเหตุของอุทกภัยดังกล่าวได้ว่าเป็นตัวการต้นเหตุที่ทำให้เกิดภัย และสร้างความเสียหายทั้งหลายมีทั้งสาเหตุที่เกิดจากธรรมชาติและเกิดจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น สาเหตุที่เกิดจากธรรมชาติ คือ พายุฝน น้ำทะเลหนุน เป็นต้น ส่วนสาเหตุที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การขยายเขตเมือง การก่อสร้างโครงสร้างขวางทางน้ำ การบริหารจัดการน้ำไม่ดี. การก่อสร้างโครงสร้างขวางทางน้าธรรมชาติ ทำให้มีผลกระทบต่อการระบายน้ำและก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาระบบระบายน้ำและโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รวมทั้งกำหนดแนวทางการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่เสี่ยง
2. ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าให้มีความรวดเร็ว ทั่วถึง และเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุและผู้พิการ
3. สามารถนำไปส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และเครือข่ายอาสาสมัครในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และรับมืออุทกภัย เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
4. ใช้เป็นแนวทางในการจัดฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เจ้าหน้าที่และประชาชนมีความพร้อมในการรับมือสถานการณ์จริง ลดความสับสนและเพิ่มความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะในการใช้ในการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงสถิติที่สามารถนำไปวิเคราะห์และเปรียบเทียบระดับความพร้อมในการรับมืออุทกภัยในแต่ละพื้นที่ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น
2. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะภูมิประเทศแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการอุทกภัย และหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในแต่ละบริบทพื้นที่
3. ควรใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง ทำให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

อลีฟ มะเซ็ง, พันธกานต์ โซ๊ะรี, & ฮาฟิส อารง. (2568). *แนวทางการจัดการอุทกภัยของผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลลุโบะยิไร อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี* [หัวข้อพิเศษระดับปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา].

พนิดา บัลลังก์การณ์. (2566). การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี,* 6(6), 201-217.

ศุภวิชญ์ มีศิริพันธุ์, & กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2564). การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อรับมือและแก้ไขปัญหาอุทกภัย. *วารสารร้อยแก่นสารอะคาเดมี,* 6(11), 318-331.

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่โครงการแก้มลิง พื้นที่ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

Creating Public Participation Processes for The Development of 'Kaem Ling' (Monkey Cheek) Water Retention Areas in Koh Po Sub-District, Nong Chik District, Pattani Province

นูรียะห์ กูนิง[1], มูฮำหมัดฟาอิส ยูโซ๊ะ[1], ชีตีฟาตีเมาะ ดานี[1], วันฮารงค์ บินอิสริส[1]

[1]คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406600212@yru.ac.th

[2]คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406600212@yru.ac.th

[3]คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406600212@yru.ac.th

อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, wanharong.b@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงการแก้มลิงในพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี (2) เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่โครงการแก้มลิงให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ รวมจำนวน 29 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นในลักษณะการรับรู้ข้อมูล การเข้าร่วมกิจกรรม และการแสดงความคิดเห็นในเวทีประชาคม อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจเชิงนโยบายยังมีข้อจำกัด ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ความไว้วางใจต่อหน่วยงานรัฐ บทบาทของผู้นำชุมชน การสื่อสารที่เปิดกว้าง และการตระหนักถึงประโยชน์ของโครงการ และ 2) แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมควรส่งเสริมการสื่อสารสองทาง การสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสนับสนุนศักยภาพผู้นำท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและความยั่งยืนของโครงการในระยะยาว

คำหลัก: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การพัฒนาชุมชน, โครงการแก้มลิง

Abstract

This research aimed to (1) examine the process of public participation in the development of the Kaem Ling (Monkey Cheek) Project in Ko Po Subdistrict, Nong Chik District, Pattani Province; and (2) propose guidelines to promote and enhance effective and sustainable public participation in the development of the project area. The study employed a qualitative research methodology. Data were collected from 29 key informants, including community leaders, community representatives, government officials, and local stakeholders, through in-depth interviews, focus group discussions, and participant observation. The data were analyzed using content analysis and descriptive interpretation. The findings indicated that 1) public participation occurred in the forms of receiving information, participating in activities, and expressing opinions in community forums. However, participation in policy decision-making processes remained limited. Key factors influencing participation included trust in government agencies, the role of community leaders, open communication, and awareness of the project’s benefits. And 2) Appropriate development guidelines should promote two-way communication, create spaces for knowledge exchange, and strengthen the capacity of local leaders to enable people to participate in all stages of the development process, leading to community empowerment and the long-term sustainability of the project

Keywords: Public participation, Community development, Kaem Ling (Monkey Cheek) Project

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศและการบริหารจัดการภาครัฐในปัจจุบันให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัย การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกลไกสำคัญ ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เนื่องจากการมีส่วนร่วมช่วยให้การบริหารงานภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ลดปัญหาการทุจริต และสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ โครงการแก้มลิงอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นทฤษฎีหนึ่งในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ตามแนวทางการบริหารจัดการด้านน้ำท่วมล้น (Flood management) ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ทรงตระหนักถึงภัยที่ร้ายแรงของวิกฤตินำ้ท่วมกรุงเทพฯ และทรงมีพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาด้วยกันหลายประการ อาทิ การเร่งระบายน้ำออกสู่ทะเลผ่านแนวคลองทางฝั่งตะวันออก

ของกรุงเทพฯ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อกันการขยายตัวของเมือง และแปรสภาพให้เป็นทางระบายน้ำเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก ก่อสร้างระบบป้องกันน้ำท่วม รวมถึงการสร้างพื้นที่รับน้ำ หรือ “แก้มลิง” เพื่อเก็บกักน้ำไว้ชั่วคราวก่อนระบายลงสู่ทางระบายน้ำหลัก (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565)

ปัญหาการเกิดอุทกภัยของภาคใต้พบว่าเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โดยมีโอกาสเกิดขึ้นได้ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงต้นเดือนมกราคมและบางพื้นที่อาจประสบเหตุการณ์ดังกล่าวมากกว่าหนึ่งครั้งในรอบปีจนกลายเป็นพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก ซึ่งสร้างความเสียหายให้กับพื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ประชาชนได้รับความเดือดร้อนในหลายพื้นที่โดยสาเหตุน้ำท่วมของภาคใต้ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการน้ำท่วมแบบฉับพลันน้ำป่าไหลหลาก โดยปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดน้ำท่วมมาจากปริมาณฝนที่ตกหนักมากในระยะเวลาสั้น ซึ่งโดยปกติจะเกิดขึ้นจากอิทธิพลของพายุหมุนโซนร้อนรูปของไต้ฝุ่น พายุโซนร้อนโดย สภาพอุทกภัยที่เกิดขึ้นจะรุนแรง เกิดสภาพน้ำหลากอย่างฉับพลันมีสภาพน้ำท่วมในระยะเวลาสั้นๆ โดยเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและสิ้นสุดลงในระยะเวลาอันสั้นไม่ท่วมขังนานตามลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้ นอกจากนี้ยังเกิดขึ้นที่น้ำล้นตลิ่ง แม่น้ำหลังจากมีฝนตกต่อเนื่องกันเป็นเวลานานในหลุมน้ำทำให้สภาพน้ำท่วมมากกว่าความจุของลำน้ำ ซึ่งความรุนแรงของอุทกภัยก็ขึ้นอยู่กับขนาดของแม่น้ำปริมาณและระยะเวลาที่ฝนตก สภาพอุทกภัยที่เกิดขึ้นจากน้ำล้นตลิ่งจะทำให้มีการท่วมขังเป็นเวลานานกว่านอกจากนี้ภาคใต้ยังได้รับอิทธิพลของน้ำทะเลหนุนบริเวณที่ราบลุ่มตามบริเวณสองฝั่งแม่น้ำที่อยู่ห่างจากปากอ่าวหรือทะเลไม่ไกลนักโดยระดับน้ำในแม่น้ำบริเวณนั้นมักจะได้รับอิทธิพลจากน้ำขึ้น น้ำลง จากระดับน้ำทะเลหนุนตลอดเวลาน้ำทะเลจะหนุนให้ระดับน้ำในแม่น้ำสูงขึ้นปริมาณน้ำไม่สามารถไหลออกสู่ทะเลได้ดังนั้นเมื่อน้ำที่ไหลหลากลงมาตามแม่น้ำมีปริมาณมากและตรงกับช่วงเวลาที่ระดับน้ำทะเลหนุนสูงเกินกว่าปกติก็ยิ่งทำให้เกิดสภาวะน้ำท่วมในพื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัยโดยถ้าท่วมขังมากกว่าหนึ่งสัปดาห์ก็จะเกิดการเน่าเสียตามมา (อารีรัตน์ เรือนทอง, 2558)

ประชาชนในตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรและประมงพื้นบ้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรน้ำและพื้นที่ลุ่มน้ำ ดังนั้นเมื่อเกิดน้ำท่วมเป็นประจำทุกปีจึงส่งผลกระทบต่อรายได้ ความมั่นคงทางอาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ราบลุ่มและบางส่วนเป็นพื้นที่รองรับน้ำจึงมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่มีปริมาณน้ำฝนสูง ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมขังในหลายหมู่บ้าน บางพื้นที่มีระดับน้ำสูงและกระแสน้ำไหลเชี่ยว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งอาคารบ้านเรือนที่ไม่มั่นคงอาจถูกน้ำพัดพาเสียหาย นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน เช่น การขาดแคลนน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคบริโภค ความไม่สะดวกด้านสถานที่สุขา การเกิดโรคที่มากับน้ำท่วม เช่น โรคน้ำกัดเท้า ตลอดจนปัญหาด้านสุขภาพจิตจากความเครียดและความวิตกกังวลในช่วงเกิดภัย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2564) จากสภาพพื้นที่ดังกล่าวพบว่าบางส่วน

ของตำบลเกาะเปาะมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่รับน้ำหรือโครงการแก้มลิง เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมตามแนวทางการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน การดำรงชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ หากการดำเนินโครงการขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ ความไม่ยอมรับ และความขัดแย้งภายในชุมชน ส่งผลให้โครงการไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและขาดความยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาพื้นที่โครงการแก้มลิง โดยครอบคลุมตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น การร่วมวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลโครงการ เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เป็นไปอย่างสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2563) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่โครงการแก้มลิงในตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบ ระดับ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาโครงการแก้มลิงที่มีประสิทธิภาพ สามารถลดปัญหาน้ำท่วม เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และก่อให้เกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ต่อไปในอนาคต

ถึงกระนั้นเทศบาลตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ได้มีแนวทางการรับมือกับเหตุการณ์ อุทกภัยน้ำท่วมในทุก ๆ ปี เช่น ธงแจ้งเตือนภัยน้ำท่วม การจัดเตรียมสถานที่อาหารสำหรับการอพยพ การเยียวยาหลังจากภัยน้ำท่วม ดังนั้น ปัญหาอุทกภัยในตำบลเกาะเปาะจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชน และเป็นความท้าทายต่อการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษาและพัฒนาระบบการจัดการอุทกภัยที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สามารถลดความเสียหายทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพของประชาชน ตลอดจนสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับชุมชนในระยะยาว

วัตถุประสงค์

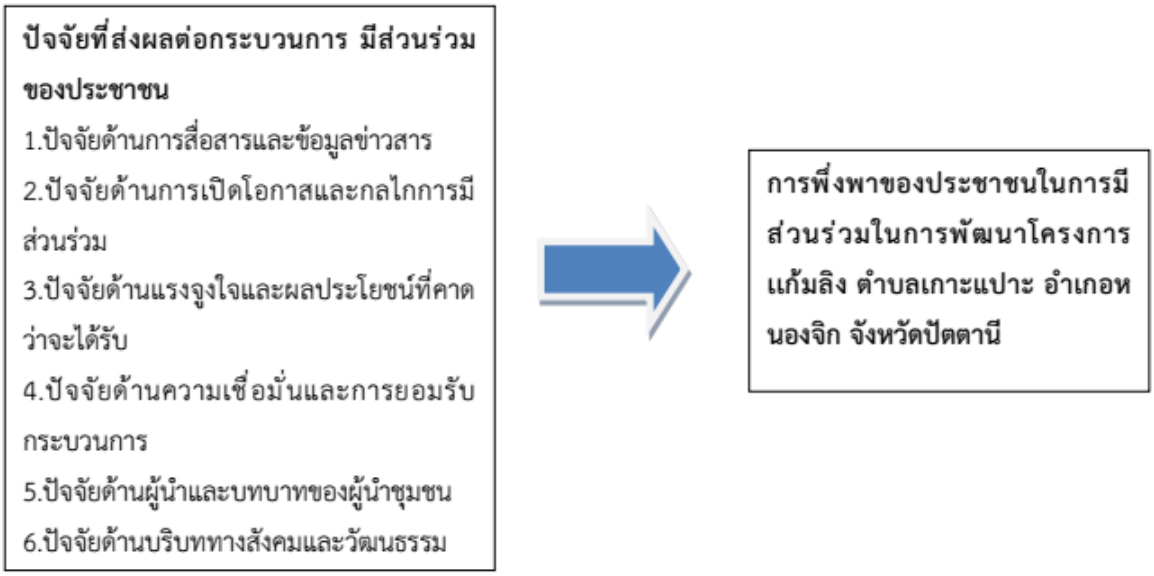
1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงการแก้มลิงในพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่โครงการแก้มลิงให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การมีส่วนร่วมของเยาวชนในพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ ต่อการพัฒนาโครงการแก้มลิงให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม สามารถจำแนกข้อได้ดังนี้

1. ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาโครงการแก้มลิงให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิด

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงการแก้มลิงในพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงลึกที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจรูปแบบ ระดับ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างรอบด้าน พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเกาะเปาะเหนือ หมู่ที่ 2 บ้านเกาะเปาะใต้ และหมู่ที่ 3 บ้านใหม่ โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการแก้มลิงในพื้นที่ดังกล่าว การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับผลกระทบจากโครงการโดยตรง เพื่อให้

ได้ข้อมูลที่มีความลึกและครอบคลุมมุมมองที่หลากหลาย ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีจำนวนทั้งสิ้น 29 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบอาชีพค้าขาย กลุ่มเกษตรกร รวมถึงเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรน้ำ ซึ่งถือเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สามารถสะท้อนข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการได้อย่างครอบคลุม ประเด็นที่ใช้ในการศึกษามุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงการแก้มลิง โดยครอบคลุมตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล รวมถึงการศึกษาปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาโครงการให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนมากยิ่งขึ้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลภาคสนาม โดยเครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้จริง ขั้นตอนการเก็บข้อมูลเริ่มจากการขอหนังสือแนะนำตัวจากสาขาวิชารัฐศาสตร์และกฎหมายปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อขออนุญาตและความร่วมมือจากหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้มีการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และส่งแบบสัมภาษณ์ล่วงหน้าประมาณ 2 วัน เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเตรียมความพร้อมก่อนการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลภาคสนามดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและสะท้อนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่ ภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล จดบันทึก และจัดหมวดหมู่ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยพิจารณาตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบที่สะท้อนถึงรูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในพื้นที่

ผลการวิเคราะห์ที่ได้จะถูกนำไปใช้เป็นแนวทางในการเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการโครงการแก้มลิงในตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการลดปัญหาน้ำท่วม เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่โครงการแก้มลิงพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งตอบวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ (1) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงการแก้มลิง และ (2) เสนอแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน ผลการวิจัยสามารถสรุปตามลำดับขั้นตอนของการศึกษาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

1 ผลการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงการแก้มลิงในพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารและข้อมูลข่าวสารเป็นกลไกสำคัญที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน การถ่ายทอดนโยบายจากส่วนกลางสู่ระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องมีความชัดเจน ครบถ้วน และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยเฉพาะโครงการแก้มลิงซึ่งเป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ ดังนั้นการสื่อสารควรเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส ครอบคลุมด้านเทคนิค งบประมาณ ระยะเวลาดำเนินการ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนซักถามและแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพควรเริ่มตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของโครงการ ผ่านเวทีประชาคมและการหารือระดับหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนร่วมเสนอความคิดเห็น กำหนดแนวทาง และติดตามการดำเนินงานผ่านคณะทำงานหรือคณะกรรมการตัวแทนชุมชน ทั้งนี้ บริบทของจังหวัดปัตตานีที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา ทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงภาษา เวลา และวิถีชีวิตของประชาชน ด้านแรงจูงใจ พบว่าประชาชนได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้ง ซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตและอาชีพ โดยเฉพาะเกษตรกรที่พึ่งพาทรัพยากรน้ำ โครงการแก้มลิงจึงถูกมองว่าเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความมั่นคงด้านน้ำและลดความเสียหายทางเศรษฐกิจ หากโครงการสามารถแสดงผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกหรือสร้างรายได้ในพื้นที่ จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อโครงการเกิดจากกระบวนการที่โปร่งใส เปิดเผย และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทตั้งแต่การวางแผนจนถึงการติดตามประเมินผล ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจต่อหน่วยงานภาครัฐและลดความขัดแย้งในระยะยาว นอกจากนี้ บทบาทของผู้นำชุมชนยังเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เนื่องจากผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และเข้าใจบริบทพื้นที่สามารถเป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างภาครัฐกับประชาชน และสร้างบรรยากาศความร่วมมือในชุมชน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและเวลาถือเป็นข้อจำกัดสำคัญ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ไม่แน่นอนและต้องให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพ กิจกรรมการมีส่วนร่วมจึงควรกำหนดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ขณะเดียวกัน เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์และเฟซบุ๊ก

มีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว แต่ยังควรใช้ควบคู่กับช่องทางดั้งเดิมเพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มและลดความเสี่ยงจากข้อมูลที่คลาดเคลื่อน

2. แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่โครงการแก้มลิงในตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ควรมุ่งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่เป็นระบบ ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของพื้นที่ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดโครงการแก้มลิงซึ่งเป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการน้ำอย่างสมดุลและยั่งยืน การดำเนินงานควรเริ่มจากการพัฒนาระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเข้าถึงได้ง่าย โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำข้อมูลโครงการให้มีความชัดเจน ครอบคลุมด้านเทคนิค งบประมาณ ระยะเวลาดำเนินการ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนซักถามและแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม การประชุมกลุ่มย่อย และช่องทางสื่อสารออนไลน์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ควบคู่กับการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของโครงการทั้งในด้านการวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดแนวทางพัฒนา และการตัดสินใจในประเด็นสำคัญ โดยอาจจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่มีตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มสตรี เยาวชน และเกษตรกร เพื่อสะท้อนความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำ การสื่อสารสาธารณะ และการจัดการความขัดแย้ง เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านแรงจูงใจ ควรแสดงให้เห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมของโครงการ เช่น การลดปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้ง การเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูก หรือการสร้างรายได้เสริมในชุมชน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ขณะเดียวกัน การออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมและศาสนาของจังหวัดปัตตานี โดยกำหนดช่วงเวลาการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และเคารพต่อขนบธรรมเนียมประเพณีในพื้นที่ นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีสื่อสาร เช่น กลุ่มไลน์หรือเฟซบุ๊ก ควรดำเนินควบคู่กับช่องทางการสื่อสารแบบดั้งเดิม เช่น เสียงตามสายหรือการประชุมหมู่บ้าน เพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มวัย สุดท้ายควรกำหนดระบบติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมตรวจสอบความก้าวหน้าและสะท้อนปัญหาอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยสร้างความโปร่งใส ความไว้วางใจ และลดความขัดแย้งในระยะยาว อันจะนำไปสู่การพัฒนาโครงการแก้มลิงในพื้นที่ตำบลเกาะเปาะให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนต่อชุมชนในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงการแก้มลิง พื้นที่ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และเสนอแนวทางส่งเสริมให้การมีส่วนร่วมเกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่กำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การสื่อสารข้อมูลที่ชัดเจน โปร่งใส และครบถ้วน โดยเฉพาะการอธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนดำเนินงาน งบประมาณ และผลกระทบของโครงการอย่างตรงไปตรงมา โครงการแก้มลิงซึ่งเป็นแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน พร้อมเปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง เพื่อให้ชุมชนสามารถซักถาม เสนอความคิดเห็น และร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มตั้งแต่ระยะต้นของโครงการ ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล โดยมีกลไก เช่น เวทีประชาคมและคณะกรรมการชุมชน เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ ขณะเดียวกัน แรงจูงใจด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมีบทบาทสำคัญ ประชาชนให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้ง การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และความมั่นคงด้านรายได้ ความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานภาครัฐและบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีความโปร่งใสและเข้าใจบริบทพื้นที่ เป็นอีกปัจจัยที่ช่วยประสานความร่วมมือและลดความขัดแย้งในชุมชน

จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบริหารจัดการน้ำ รวมถึงโครงการพัฒนาชุมชนด้านอื่น ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะโครงการที่มีลักษณะเป็นสาธารณประโยชน์และเกี่ยวข้องกับทรัพยากรส่วนรวม ทั้งนี้ แนวทางสำคัญที่ควรนำไปใช้ ได้แก่ การสร้างระบบการสื่อสารที่มีความชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ การเปิดเผยข้อมูลอย่างครบถ้วนตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนจนถึงการประเมินผล ตลอดจนการจัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง กลไกดังกล่าวจะช่วยลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล สร้างความเข้าใจร่วมกัน และเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ การเสริมสร้างศักยภาพผู้นำชุมชนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน ผู้นำที่มีความรู้ ความเข้าใจในบริบทท้องถิ่น และมีทักษะด้านการสื่อสารและการประสานงาน จะสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีความตระหนักรู้ในสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตนเองในกระบวนการพัฒนา ขณะเดียวกัน ควรเชื่อมโยงโครงการบริหารจัดการน้ำเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการเกษตร การส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ หรือการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน เพื่อให้ประชาชนเห็นผลลัพธ์ที่จับต้องได้และเกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากการศึกษาศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงการแกล้มลิงในพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ผลการศึกษาศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงการแกล้มลิงในพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการแก้มลิงในหลายรูปแบบ ทั้งการรับรู้ข้อมูล การเข้าร่วมประชุม การแสดงความคิดเห็น และการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยเฉพาะในขั้นตอนการรับทราบปัญหาอุทกภัยและการร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจเชิงนโยบายยังอยู่ในวงจำกัด โดยบทบาทหลักยังเป็นของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สะท้อนว่าการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นลักษณะ “ร่วมรับรู้และร่วมปฏิบัติ” มากกว่าการ “ร่วมกำหนดทิศทาง” โครงการ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมที่เน้นกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์ ซึ่งเป็นหลักสำคัญของโครงการแก้มลิงอันเนื่องมาจากพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่มุ่งให้ประชาชนมีบทบาทในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ของตนเอง ดังนั้น แม้ประชาชนจะมีส่วนร่วมในระดับหนึ่ง แต่ควรส่งเสริมกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจมากขึ้น เพื่อให้โครงการเกิดความยั่งยืนและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับกับ สุวรรณธาดา และคณะ (2567) ที่พบว่าการพัฒนาทรัพยากรหรือกิจกรรมชุมชนจำเป็นต้องเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งการรับรู้ การเสนอความคิดเห็น และการร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของโครงการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ เสริมสถาน และคณะ (2567) ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐเป็นกลไกสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยประชาชนมักมีบทบาทในระดับการรับรู้ข้อมูลและการร่วมดำเนินกิจกรรม ขณะที่บทบาทในการกำหนดนโยบายยังอยู่ในขอบเขตของหน่วยงานรัฐเป็นหลัก รวมทั้งแนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการวางแผนและดูแลทรัพยากรในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการน้ำและสร้างความยั่งยืนของชุมชนได้ในระยะยาว ดังนั้น แม้ประชาชนจะมีส่วนร่วมในระดับหนึ่ง แต่การพัฒนาโครงการแก้มลิงควรส่งเสริมกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในขั้นตอนการวางแผนและการตัดสินใจมากขึ้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการร่วมกันของชุมชน

เมื่อเชื่อมโยงกับหลักการของโครงการแก้มลิงอันเนื่องมาจากพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งมุ่งให้ประชาชนมีบทบาทในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ของตนเอง จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในตำบล

เกาะเปาะควรดำเนินควบคู่กันทั้งสองมิติ คือ มิติด้านโครงสร้างกระบวนการ (เปิดโอกาสให้ร่วมวางแผนและตัดสินใจ) ตามแนวคิดของประชัย และมิติด้านจิตสำนึกและคุณค่าร่วม (ปลูกฝังความรับผิดชอบต่อส่วนรวม) ดังนั้น การประยุกต์ใช้ทั้งสองทฤษฎีร่วมกันจะช่วยยกระดับการมีส่วนร่วมจาก “การเข้าร่วมกิจกรรม” ไปสู่ “การร่วมกำหนดอนาคตของชุมชน” ทำให้โครงการแก้มลิงในตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี มีความเข้มแข็ง โปร่งใส และยั่งยืนในระยะยาวอย่างแท้จริง

เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่โครงการแก้มลิงให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงการแก้มลิงในพื้นที่ตำบลเกาะเปาะ ควรเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการอย่างต่อเนื่อง การเปิดเวทีประชาคมให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น และการส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชนในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล เพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการอย่างแท้จริง ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารที่ชัดเจน โปร่งใส และการสร้างความเชื่อมั่นระหว่างภาครัฐกับประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมเกิดประสิทธิภาพ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดโครงการแก้มลิงอันเนื่องมาจากพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่มุ่งเน้นความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาโครงการให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน ควรเสริมสร้างศักยภาพชุมชน สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจมากยิ่งขึ้น เพื่อให้โครงการสามารถตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ได้อย่างแท้จริงและต่อเนื่องในระยะยาว สอดคล้องกับ ภูเนตร จันทร์จิตร และคณะ (2566) พบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล นอกจากนี้ การสร้างความรู้และการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนยังช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรน้ำ เกิดความร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตนเอง และนำไปสู่การจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ วชิราภรณ์ วิมานรัมย์ (2567) ยังระบุว่าการเปิดเวทีประชาคมและการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชน จะช่วยให้ประชาชนเกิดความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้มลิงจึงควรมุ่งเน้นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจ และการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้การพัฒนาโครงการสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่และเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การพัฒนาระบบการสื่อสารข้อมูลโครงการ ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และสร้างระบบการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนให้มีความชัดเจน โปร่งใส และต่อเนื่อง โดยใช้ทั้งช่องทางประชาคม สื่อชุมชน และสื่อออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึงและสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างสะดวก

2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของโครงการ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

3. การบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นกับองค์ความรู้ทางวิชาการ ควรส่งเสริมการนำองค์ความรู้จากชุมชน เช่น ประสบการณ์การจัดการน้ำ มาผสมผสานกับองค์ความรู้ทางวิชาการ โดยเปิดพื้นที่ให้ภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วม

4. การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ควรสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการประสานงาน ถ่ายทอดข้อมูล และสร้างความเข้าใจระหว่างภาครัฐกับประชาชน เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นและลดความขัดแย้งในพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม ศาสนา ภาวะผู้นำ และความไว้วางใจต่อภาครัฐ เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มเฉพาะ ควรแยกศึกษากลุ่มเป้าหมาย เช่น เยาวชน สตรี เกษตรกร และผู้นำศาสนา เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของแต่ละกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง

3. การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ ควรศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในพื้นที่อื่นที่มีโครงการแก้มลิง เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินงาน และนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ศึกษา

4. การติดตามผลในระยะยาว ควรมีการศึกษาติดตามผลโครงการในระยะ 3-5 ปี เพื่อประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต และประสิทธิภาพในการลดปัญหาอุทกภัย

เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2564). *คู่มือการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยสำหรับประชาชน.* กระทรวงมหาดไทย.

ภูเนตร จันทร์จิตร และคณะ. (2566). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน. *วารสารการพัฒนาชุมชน,* 15(2), 45-60.

วชิราภรณ์ วิมานรัมย์. (2567). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับชุมชน. *วารสารรัฐศาสตร์และการบริหารท้องถิ่น,* 8(1), 73-88.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2563*). โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ.* สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). *แก้มลิง: วิทยาศาสตร์กับโครงการในพระราชดำริ รัชกาลที่ 9.*

สุวรรณธาดา และคณะ. (2567). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา,* 12(1), 101-118.

เสริมสถาน และคณะ. (2567). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น. *วารสารการบริหารภาครัฐและการพัฒนา,* 10(2), 55-70.

อารีรัตน์ เรือนทอง. (2558). *การจัดการอุทกภัยในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

ประสิทธิภาพการบริหารการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

Administrative Efficiency in Elderly Welfare Provision of the Waeng Subdistrict Administrative Organization, Narathiwat Province, Thailand

ชารีฟ แวหะมะ[1], นูรฟะฮ์มีย์ เจ๊ะเม๊าะ[2], ชารีฟ โต๊ะดง[3], คมวิทย์ สุขเสนีย์

หลักสูตรรัฐศาสตร์บัณฑิต, สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, คณะมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง จำนวน 1 คน 2) ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง จำนวน 1 คน และ3) ผู้สูงอายุจำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้งมี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ด้านการให้บริการทางสังคม 2) ด้านการประกันสังคม 3) ด้านการช่วยเหลือทางสังคม การช่วยเหลือทางสังคมในพื้นที่มีลักษณะเป็นการดำเนินงานเชิงรุกที่บูรณาการความร่วมมือจากหลายภาคส่วน 4) ด้านการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม ในส่วนข้อ 2) แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้งควรดำเนินการครบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย โดยเสริมการดูแลสุขภาพเชิงรุกและติดตามผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ด้านสิ่งแวดล้อม โดยปรับปรุงที่อยู่อาศัยและพื้นที่สาธารณะให้ปลอดภัยและเข้าถึงบริการได้สะดวก ด้านจิตใจ โดยส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพและลดความโดดเดี่ยว และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยสร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายอาสาสมัคร เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

คำหลัก: การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ, ประสิทธิภาพการบริหาร, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This study aims to: (1) examine the model of elderly social welfare provision of the Waeng Subdistrict Administrative Organization, Waeng District, Narathiwat Province; and (2) propose guidelines for improving the efficiency of elderly welfare management. A qualitative approach was employed, with five key informants purposively selected, including an administrator, a social welfare officer, and three elderly individuals. Data were collected through in-depth interviews using a semi-structured guide and analyzed by content analysis. The findings indicate that elderly welfare provision comprises four main components: social services, social insurance, proactive social assistance through multi-sectoral collaboration, and social partnership support. However, limitations were found in terms of budget constraints, insufficient personnel, and a lack of continuous inter-agency integration. To enhance efficiency, development should address four dimensions: physical (proactive healthcare), environmental (safe and accessible environments), psychological (capacity building and reduced isolation), and social relationships (strengthening participation of families and communities). In addition, greater emphasis should be placed on inter-agency collaboration, capacity building for personnel and volunteers, and effective dissemination of welfare information. These measures aim to sustainably improve the quality of life and self-reliance of older persons.

Keywords: Elderly Welfare Services; Public Administration; Local Governance; Community Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) โดยข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) ระบุว่า ภายในปี พ.ศ. 2573 ประชากรผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนเกือบร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมด สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากอัตราการเกิดที่ลดลงและความก้าวหน้าทางการแพทย์ที่ทำให้ประชาชนมีอายุยืนยาวขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการลดลงของกำลังแรงงานและการเพิ่มขึ้นของภาระการพึ่งพิงของประชากรวัยทำงาน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) ขณะเดียวกัน ผู้สูงอายุยังมีแนวโน้มเผชิญปัญหาสุขภาพ เช่น

โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ภาวะทุพพลภาพ และปัญหาสุขภาพจิต อาทิ ความเหงาและความโดดเดี่ยว ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความสามารถในการดำรงชีวิตประจำวัน (World Health Organization, 2022) ส่งผลให้ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านสุขภาพ รายได้ และการมีส่วนร่วมทางสังคม อย่างไรก็ตาม การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยยังเผชิญข้อจำกัด เช่น การขาดการบูรณาการของหน่วยงานและการเข้าถึงสิทธิที่ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุในบริบทพื้นที่ (HelpAge International, 2021)

ในส่วนของสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทย มีแนวคิดมาจากการจัดสวัสดิการสังคมและประชาสงเคราะห์ ในปี พ.ศ. 2496 เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพ โดยรูปแบบสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ที่ประกอบด้วย 1. การประกันสังคม 2. การช่วยเหลือสาธารณะ 3. การบริการสังคม ซึ่งแบ่งเป็นด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีงานทำและการมีรายได้ และด้านบริการสังคมและนันทนาการ และ 4. การช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชนแต่ในรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ยังมีปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดความต่อเนื่องและขาดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ทำให้ผู้สูงอายุในบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการได้อย่างแท้จริงและครบถ้วนในทุกด้าน (สุดารัตน์ สุดสมบรูณ์, 2557)

องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส มีจำนวนประชากร 8,668 คน ชาย 4,294 คน หญิง 4,374 คน จำนวนครัวเรือน ทั้งสิ้น 2,063 ครัวเรือน ประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป มีจำนวน 980 คน ซึ่งคาดว่าจะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ตามข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งที่มีหน้าที่ในการดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีคุณภาพชีวิตที่ดีในด้านต่าง ๆ ซึ่งในด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุก็ถือเป็นภาระตามบทบาท อำนาจ หน้าที่เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือและพึ่งตนเองได้ โดยได้มีโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ และการจัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น (องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง, 2564)

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส และศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของการบริหารส่วนตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น
2. สามารถใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณ และการพัฒนากิจกรรมหรือโครงการด้านผู้สูงอายุ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในชุมชนอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ซึ่งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกมีความเหมาะสมกับประเด็นการศึกษา เนื่องจากสามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ มุมมอง และบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรที่มีบทบาทในการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง และผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการในพื้นที่

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากบทบาทหน้าที่ ความเกี่ยวข้อง และประสบการณ์ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยตรง ประกอบด้วย

1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง จำนวน 1 คน
2. ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง จำนวน 1 คน
3. ผู้สูงอายุในพื้นที่ จำนวน 3 คน

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 5 คน

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน เน้นการเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เฉพาะด้าน (Key Informants) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แม้ว่าจำนวนผู้ให้ข้อมูลจะมีขนาดเล็ก แต่อาศัยหลักความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความเพียงพอของข้อมูล โดยผู้วิจัยพบว่าข้อมูลที่ได้รับมีความซ้ำและครอบคลุมประเด็นการศึกษา จึงถือว่ามีความเหมาะสมสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดรูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ 4 ขั้นตอน และกรอบแนวคิดประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ 4 ขั้นตอน และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พร้อมทั้งมีการจดบันทึกภาคสนามอย่างเป็นระบบ ภายหลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการทบทวนข้อมูลร่วมกับผู้ให้ข้อมูลบางส่วน (Member Checking) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ได้แก่

1. รูปแบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ 4 ขั้นตอน
2. ประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ 4 ขั้นตอน

จากนั้นดำเนินการจำแนกข้อมูล จัดหมวดหมู่ สังเคราะห์สาระสำคัญ และตีความเชิงอธิบายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบและประสิทธิภาพการบริหารงานการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง มีการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการ ครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ ดังนี้

1.1 ด้านการให้บริการทางสังคม การให้บริการทางสังคมมีลักษณะเป็นระบบบูรณาการระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยบริการสุขภาพในพื้นที่ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการประสานงานและสนับสนุนทรัพยากร ขณะที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และการเยี่ยมบ้าน นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุภายใต้แนวคิด “5 อ 5 ก” ที่ครอบคลุมด้านอาหาร ออกกำลังกาย อาชีพ อาสาสมัครและการออม ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพิ่มขึ้น ลดความโดดเดี่ยว และมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น สะท้อนถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงรุกที่เน้นการเสริมพลังมากกว่าการสงเคราะห์

1.2 ด้านการประกันสังคม ระบบการประกันสังคมในพื้นที่เป็นการผสมผสานระหว่างสิทธิพื้นฐานจากภาครัฐและกลไกสวัสดิการระดับชุมชน โดยการปรับปรุงระบบลงทะเบียนเบี้ยยังชีพช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิได้รวดเร็วขึ้น ขณะเดียวกัน กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนมีบทบาทสำคัญในการรองรับความเสี่ยง เช่น การเจ็บป่วยและการเสียชีวิต อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดในด้านความครอบคลุมของสมาชิกและความเพียงพอของเงินสวัสดิการเมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบให้ครอบคลุมและเพียงพอยิ่งขึ้น

1.3 ด้านการช่วยเหลือทางสังคม การช่วยเหลือทางสังคมมีลักษณะเป็นการดำเนินงานเชิงรุก โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น การดูแลผู้ป่วยติดเตียงโดยทีมผู้ดูแล (CG) และผู้จัดการดูแล (CM) ที่ลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง การซ่อมแซมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีความเดือดร้อน และการจัดตั้งศูนย์ปันสุขเพื่อสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ในชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมอาชีพ

เพื่อเพิ่มรายได้และพัฒนาทักษะของผู้สูงอายุ แนวทางดังกล่าวสะท้อนการช่วยเหลือที่มุ่งเน้นการเสริมศักยภาพและการพึ่งพาตนเอง

1.4 ด้านการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม การดำเนินงานมีลักษณะเป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด สถาบันการศึกษา และหน่วยงานด้านสุขภาพ โดยเฉพาะความร่วมมือด้านวิชาการที่ช่วยเสริมความเข้มแข็งในการดำเนินงาน ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในพื้นที่ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ส่งผลให้ระบบสวัสดิการมีความยืดหยุ่นและมีความยั่งยืนในระยะยาว

2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

จากผลการศึกษา สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุได้ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านร่างกาย การจัดสวัสดิการด้านร่างกายมีความครอบคลุมทั้งการรักษา ป้องกัน และฟื้นฟูสุขภาพ โดยมีกลไกสำคัญ ได้แก่ กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ ทีม CG/CM และเครือข่ายบริการสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความครอบคลุมของผู้รับบริการ จึงควรเพิ่มการสนับสนุนงบประมาณ ขยายการเข้าถึงบริการ และพัฒนาระบบดูแลเชิงรุกให้ครอบคลุมกลุ่มเปราะบางมากยิ่งขึ้น

2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานมุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ เช่น การซ่อมแซมบ้านและการสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ แม้จะมีระบบการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความเข้าใจของประชาชนบางส่วนเกี่ยวกับสิทธิ จึงควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ และวางแผนรองรับสังคมสูงวัยในระยะยาว

2.3 ด้านจิตใจ การดำเนินกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุช่วยส่งเสริมสุขภาพจิต ลดความเหงา และสร้างความมั่นใจในการใช้ชีวิต อีกทั้งยังมีระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ควรพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาเชิงลึก และการดูแลเฉพาะกลุ่มสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางเพิ่มเติม

2.4 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชนช่วยสร้างความผูกพันและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม รวมถึงการสนับสนุนจากเครือข่ายหน่วยงานต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนขาดผู้ดูแล จึงควรพัฒนาระบบเยี่ยมบ้าน ระบบรับ-ส่ง และขยายเครือข่ายอาสาสมัครเพื่อให้การดูแลมีความต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง พบว่า การดำเนินงานสามารถอธิบายได้ตามกรอบแนวคิดรูปแบบการสวัสดิการผู้สูงอายุ 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การประกันสังคม ในลักษณะการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิหลักประกันสุขภาพและสิทธิประโยชน์ด้านชราภาพ (2) การช่วยเหลือสาธารณะ โดยเฉพาะการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและการสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ยากไร้หรือเปราะบาง (3) การบริการสังคม ซึ่งครอบคลุมบริการด้านสุขภาพผ่านโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล การจัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ การส่งเสริมอาชีพและกิจกรรมนันทนาการ รวมถึงการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านโดยอาสาสมัคร และ (4) การช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชนที่เกิดจากความร่วมมือของชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุข และเครือข่ายในพื้นที่ ทั้งนี้ การดำเนินงานมีลักษณะบูรณาการหลายภาคส่วน มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สุขภาพ และสังคม แม้ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความต่อเนื่องของการดำเนินงานบางประการก็ตาม

2. ผลการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง พบว่า การพัฒนาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบตามกรอบประสิทธิภาพ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านร่างกาย ควรเสริมสร้างระบบดูแลสุขภาพเชิงรุก เพิ่มการคัดกรองโรคเรื้อรัง การดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน และสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง (2) ด้านสิ่งแวดล้อม ควรปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมชุมชนให้เอื้อต่อความปลอดภัย เช่น ทางเดิน ราวจับ และพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมถึงพัฒนาการเข้าถึงบริการอย่างสะดวกและทั่วถึง (3) ด้านจิตใจ ควรส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ และกิจกรรมนันทนาการ เพื่อสร้างคุณค่าในตนเอง ลดภาวะเหงาและซึมเศร้า และ (4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายอาสาสมัครให้เข้มแข็ง เพื่อสร้างระบบดูแลแบบมีส่วนร่วมและต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น.

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง มีลักษณะเป็นระบบบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งมิติการให้บริการทางสังคม การประกันสังคม การช่วยเหลือเชิงรุก และการสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือในระดับพื้นที่ โดยมีการประสานงานกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแว้ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดูแลสุขภาพ คัดกรอง เยี่ยมบ้าน และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุผ่านกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันยังมีกลไกกองทุนสวัสดิการชุมชนและการสนับสนุน

จาก สำนักงานพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนราธิวาส ช่วยเสริมหลักประกันความมั่นคงในชีวิต รวมถึงความร่วมมือกับ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในการสนับสนุนทรัพยากรและองค์ความรู้ สะท้อนให้เห็นถึงการจัดสวัสดิการที่เน้นการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชนมากกว่าการสงเคราะห์แบบตั้งรับ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านความครอบคลุมของกองทุนและระดับเบี้ยยังชีพที่อาจไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น จึงควรมีการพัฒนากลไกด้านงบประมาณและการขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากยิ่งขึ้นเพื่อความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซูรัยณี ดือราแม (2564) ที่ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแป้น อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี การจัดสวัสดิการสังคม 4 รูปแบบ ด้านการให้บริการทางสังคม ด้านการประกันสังคม ด้านการช่วยเหลือทางสังคม และด้านการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบการสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่

2. การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง มีลักษณะเป็นการพัฒนาเชิงระบบที่ครอบคลุมมิติร่างกาย สิ่งแวดล้อม จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างบูรณาการ โดยสะท้อนแนวคิดการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม (holistic approach) มากกว่าการให้ความช่วยเหลือเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง กล่าวคือ ด้านร่างกายมีทั้งกลไกกองทุนชุมชนและการดูแลเชิงรุกโดยทีม CG/CM ร่วมกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแว้ง ซึ่งช่วยลดภาระครัวเรือนและเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพ ขณะที่ด้านสิ่งแวดล้อมมีการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยและสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ อันเป็นการลดปัจจัยเสี่ยงที่กระทบต่อคุณภาพชีวิต ส่วนด้านจิตใจและความสัมพันธ์ทางสังคม การดำเนินกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุและการสร้างเครือข่ายชุมชนช่วยลดความโดดเดี่ยวและเสริมพลังทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความครอบคลุมของสมาชิกกองทุน และแนวโน้มโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลง สะท้อนว่าระบบยังต้องพัฒนาในเชิงความยั่งยืน การขยายการมีส่วนร่วมและการเพิ่มศักยภาพกลไกดูแลเชิงรุกให้รองรับสังคมสูงวัยที่ขยายตัวในอนาคต ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการยกระดับประสิทธิภาพมิได้อยู่ที่การเพิ่มทรัพยากรเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายและการบริหารจัดการเชิงบูรณาการควบคู่กันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซูรัยณี ดือราแม (2564) ที่ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแป้น อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี รูปแบบการจัดสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 มิติ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการด้านร่างกายอยู่ในระดับมากที่สุด และรองลงมามีความต้องการอยู่ในระดับมาก คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคมตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรพัฒนาระบบบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานให้มีความชัดเจนและต่อเนื่องมากขึ้น โดยเฉพาะการเชื่อมโยงข้อมูลและการติดตามผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

2. ควรเพิ่มการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากร เพื่อขยายการเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางในพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรเพิ่มจำนวนและความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ผลการศึกษาครอบคลุมและสะท้อนบริบทได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสามารถวัดประสิทธิภาพได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นให้เพียงพอและสอดคล้องกับค่าครองชีพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง

2. ควรพัฒนาระบบศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน และระบบการดูแลระยะยาว (Long-term care) เพื่อรองรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและลดภาระของครอบครัว

3. ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver) และเครือข่ายชุมชน ให้มีความรู้และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม

4. ควรพัฒนากลไกความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข และภาคประชาสังคม เพื่อให้การดำเนินงานด้านสวัสดิการมีความต่อเนื่องและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566)

ระพีพรรณคำหอม(2554). *สวัสดิการสังคม: แนวคิดและการปฏิบัติ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ระพีพรรณ คำหอม. (2557). *การจัดสวัสดิการสังคม.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.* กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

โรงพยาบาลบางกรวย. (2564). *สิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคม.* นนทบุรี: โรงพยาบาลบางกรวย.

วันทนีย์ วาสิกะสิน, สุรางค์รัตน์ วศินารมณ์, กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ และคณะ. (2553). *นโยบายสวัสดิการสังคม.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิจิตตรา พ่วงท่าโก. (2557). *สวัสดิการสังคมกับผู้สูงอายุ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). *การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). *คุณภาพชีวิตกับการพัฒนาสังคม.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2554). *รายงานการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมของประเทศไทย.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติจังหวัดนราธิวาส. (2566). *สถิติผู้สูงอายุจังหวัดนราธิวาส.* นราธิวาส: สำนักงานสถิติจังหวัดนราธิวาส.

องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง. (2564). *รายงานข้อมูลผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการสังคมตำบลแว้ง.* นราธิวาส: องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง.

Friedlander, W. A. (1961). *Introduction to Social Welfare.* New Jersey: Prentice-Hall.

Guralnik, E. (1973). *Social Welfare Systems.* New York: McGraw-Hill.

World Health Organization. (1997). *WHOQOL: Measuring Quality of Life.* Geneva: WHO.

(World Health Organization, 2022) HelpAge International, (2021)

แนวทางการจัดการด้านสาธารณสุขของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส: การเข้าถึงการฉีดวัคซีนของเด็ก 0-5 ปี

Public Health Management Guidelines of the Cheng Khiri Tambon Peace Council, Sri Sakhon District, Narathiwat Province: The Accessibility of Vaccinations for Children Aged 0-5 Years

ฟาอิก กรระสี[1], นภัทร วงค์ทอง[2], ดาเนียล อะมิยะ[3], วันฮารงค์ บินอิสริส[4]

[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622028@yru.ac.th

[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622035@yru.ac.th

[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622016@yru.ac.th

[4]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, wanharong.b@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาและวิเคราะห์การกระจายอำนาจของรัฐผ่านกลไกการทำงานของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส โดยใช้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการ 4M ในด้านการจัดการสาธารณสุขเรื่องการเข้าถึงการฉีดวัคซีนสำหรับเด็กอายุ 0-5 ปี และ (2) เพื่อนำเสนอโมเดลการจัดการด้านสาธารณสุขของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรีที่ยึดโยงกับแนวคิดการกระจายอำนาจรัฐสู่ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 คน ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกรอบ 4M ควบคู่กับแนวคิด Health as a Bridge for Peace (HBP)

ผลการวิจัยพบว่า สภาสันติสุขตำบลเชิงคีรีสามารถพัฒนาโมเดลการจัดการสาธารณสุขเชิงบูรณาการ ที่ช่วยเพิ่มการเข้าถึงวัคซีนเด็กอายุ 0-5 ปี ได้อย่างมีประสิทธิผล โดยมิติด้านคนและการจัดการเป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลัก ผ่านการบูรณาการความร่วมมือของ 5 ภาคส่วน การใช้ผู้นำศาสนาและอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นตัวกลางสร้างความไว้วางใจ รวมถึงการสื่อสารภาษามลายูถิ่นและการใช้พื้นที่ที่ชุมชนไว้วางใจ ขณะที่ด้านงบประมาณใช้รูปแบบพหุแหล่งงบประมาณซึ่งเพิ่มความยืดหยุ่น แม้สภาฯ ยังไม่มีอิสระทางการคลังเต็มรูปแบบ ในเชิงการกระจายอำนาจ พบว่า สภาสันติสุขตำบลทำหน้าที่เป็น "กลไกกระจายอำนาจเชิงปฏิบัติ" และเป็นเวทีกลางเชิงสถาบันที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและการกำกับร่วมของหลายภาคส่วน ทั้งนี้ แนวคิด HBP มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนประเด็นสุขภาพให้เป็นพื้นที่กลางของความร่วมมือและการสร้างความไว้วางใจในพื้นที่เปราะบาง

คำหลัก: การจัดการด้านสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส, สภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี, วัคซีนเด็กปฐมวัย

Abstract

This study aimed to (1) examine and analyze state decentralization through the operational mechanism of the Choeng Khiri Subdistrict Peace Council, Si Sakhon District, Narathiwat Province, using the 4M management framework in the context of improving vaccination access among children aged 0–5 years; and (2) propose a public health management model of the council linked to sustainable decentralization. A qualitative research design was employed. Data were collected through structured in-depth interviews with 18 key informants and analyzed using the 4M framework in conjunction with the Health as a Bridge for Peace (HBP) approach.

The findings indicate that the Choeng Khiri Subdistrict Peace Council has developed an integrated public health management model that effectively enhances vaccination access among children aged 0-5 years. The Manpower and Management dimensions emerged as the primary driving forces through multi-sectoral collaboration among five key sectors. Religious leaders and village health volunteers played critical roles in building community trust, supported using local Malay language communication and trusted community spaces. Financially, the council utilized a multi-source pooled funding approach that increased operational flexibility, although it still lacked full fiscal autonomy. In terms of decentralization, the council functioned as a “practical decentralization mechanism” and an institutional platform enabling participatory and collaborative governance. The HBP framework significantly contributed to transforming health services into a neutral platform for trust-building in a fragile context.

Keywords: Public health management in Narathiwat Province, Peace Council of Choeng Khiri Subdistrict, Early childhood vaccines.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ในประเด็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการพึ่งตนเอง และการจัดการตนเอง โดยเฉพาะในข้อ 4.4 ที่มุ่งส่งเสริมให้ครัวเรือนและชุมชนมีศักยภาพในการวางแผนชีวิต สุขภาพ เศรษฐกิจครัวเรือน ตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ และเสริมสร้างกระบวนการปรึกษาหารือในระดับชุมชน แนวทางดังกล่าวสะท้อนทิศทางสำคัญของรัฐไทย

ที่ต้องการปรับบทบาทจากการกำกับสั่งการแบบรวมศูนย์ ไปสู่การส่งเสริมให้พื้นที่สามารถบริหารจัดการตนเองได้มากขึ้น โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภาค 4 ส่วนหน้า ได้ขับเคลื่อนแนวทาง “ตำบลเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการในพื้นที่” ระยะปี พ.ศ. 2563-2565 เพื่อให้ตำบลสามารถจัดการปัญหาและความต้องการของพื้นที่ได้ด้วยตนเอง ลดการพึ่งพาจากส่วนกลาง และมุ่งสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืน กลไกสำคัญที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับแนวทางดังกล่าวคือ “สภาสันติสุขตำบล” ซึ่งนายอำเภอใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 65 ในการประกาศจัดตั้ง โดยมีองค์ประกอบจาก 5 ภาคส่วน ได้แก่ ผู้ปกครองท้องที่ ผู้ปกครองท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ส่วนราชการในพื้นที่ และเครือข่ายภาคประชาสังคม

สภาสันติสุขตำบลจึงถือเป็น “นวัตกรรมทางสังคม” รูปแบบใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ เป็นกลไกที่ถูกออกแบบและผลักดันโดยรัฐ (state-driven) แต่ความสำเร็จของการดำเนินงานขึ้นอยู่กับการยอมรับและการมีส่วนร่วมของชุมชน (community-dependent) อย่างแท้จริง เนื่องจากไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยอำนาจบังคับเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความละเอียดอ่อนด้านอัตลักษณ์ ศาสนา และความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน กรณีของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส สะท้อนให้เห็นศักยภาพของกลไกดังกล่าวในการประสานความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของพื้นที่ โดยเฉพาะประเด็นการเข้าถึงการฉีดวัคซีนในเด็กอายุ 0-5 ปี ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหวในชุมชนมุสลิม การดำเนินงานอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างสภาสันติสุขตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้นำศาสนา อาสาสมัครสาธารณสุข และภาคประชาสังคม ทำให้สามารถสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และการยอมรับของชุมชนได้ในระดับหนึ่ง ส่งผลให้การให้บริการวัคซีนมีความครอบคลุมมากขึ้น

ความสำเร็จดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า กลไกสภาสันติสุขตำบลอาจเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการกระจายอำนาจเชิงปฏิบัติในมิติสาธารณสุขระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ยังมีความจำเป็นต้องศึกษาเชิงลึกถึง “กระบวนการจัดการ” ที่ทำให้กลไกนี้ทำงานได้จริง โดยเฉพาะการบริหารทรัพยากร การบูรณาการหน่วยงาน และการสร้างความไว้วางใจในบริบทพื้นที่พหุวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยชิ้นนี้จึงนำกรอบแนวคิดการบริหารจัดการ 4M ได้แก่ คน (Manpower) เงิน (Money) วัสดุ (Materials) และการจัดการ (Management/Method) มาใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการด้านสาธารณสุขของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรีในประเด็น การเข้าถึงวัคซีนเด็กอายุ 0-5 ปี อันจะนำไปสู่การพัฒนาโมเดลการจัดการที่เชื่อมโยงการกระจายอำนาจกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่ ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย กล่าวคือ ในเชิงวิชาการช่วยอธิบายปรากฏการณ์การแปลงแนวคิดการกระจายอำนาจสู่การปฏิบัติผ่านกลไกพื้นที่ ขณะที่ในเชิงนโยบายสามารถให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากลไกสภาสันติสุขตำบลและระบบสุขภาพชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่ที่มีบริบทคล้ายคลึงกันต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การกระจายอำนาจของรัฐผ่านกลไกการทำงานของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส โดยใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎี 4M ในด้านการจัดการสาธารณสุข เรื่องการเข้าถึงการฉีดวัคซีนสำหรับเด็ก 0-5 ปี
2. เพื่อนำเสนอโมเดลการจัดการด้านสาธารณสุขตามกรอบแนวคิด 4M ของสภาสันติสุข ตำบลเชิงคีรี ที่ยึดโยงกับแนวคิดการกระจายอำนาจรัฐสู่ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

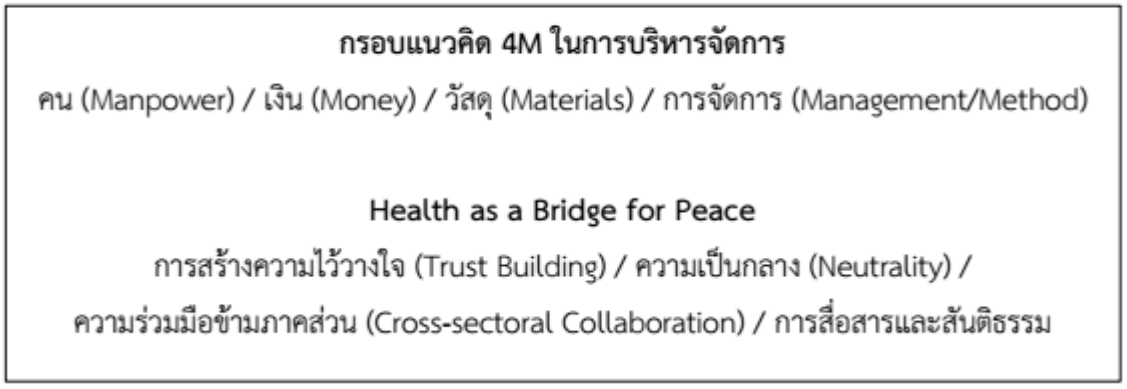
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดการศึกษาและวิเคราะห์การกระจายอำนาจของรัฐผ่านกลไกการทำงานของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส โดยใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎี 4M ในด้านการจัดการสาธารณสุข เรื่องการเข้าถึงการฉีดวัคซีนสำหรับเด็ก 0-5 ปี
2. เกิดโมเดลการจัดการด้านสาธารณสุขตามกรอบแนวคิด 4M ของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี ที่ยึดโยงกับแนวคิดการกระจายอำนาจรัฐสู่ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
3. เกิดชุดข้อมูลใหม่คืนกลับไปยังตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส เพื่อให้หน่วยงานสามารถนำกลับต่อยอดการทำงานได้ในอนาคต

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดการวิจัยฉบับนี้ยึดตามกรอบแนวคิดการกระจายอำนาจร่วมกับทฤษฎีการบริหารจัดการ 4M (General Management Theory) ร่วมกับกรอบแนวคิด Health as a Bridge for Peace (HBP) เพื่อเป็นกรอบการวิจัยในการวางคำถาม การเก็บข้อมูล และการประมวลผลการศึกษา เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับถูกต้องตรงตามคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้

ตัวแปร (Variable)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน จากสมาชิกและเครือข่ายสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitave Research) โดยใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการทำวิจัย ดังนี้

1. กำนัน ในฐานะประธานสภาสันติสุขตำบล จำนวน 1 คน
2. ผบ.ฉก. ในฐานะรองประธานสภาสันติสุขตำบล จำนวน 1 คน
3. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาเวง ในฐานะผู้รับผิดชอบ จำนวน 1 คน
4. อสม. ในฐานะสมาชิกที่ดำเนินงานด้านสาธารณสุข จำนวน 2 คน
5. ผู้นำศาสนาในพื้นที่ ในฐานะสมาชิก จำนวน 1 คน
6. ประชาชน ในฐานะผู้รับบริการวัคซีน จำนวน 10 คน
7. นายกสมาคมฟ้าใสฯ ในฐานะเครือข่ายการเดินงานเรื่องวัคซีน จำนวน 1 คน
8. เจ้าหน้าที่สมาคมฟ้าใสฯ ในฐานะเครือข่ายการเดินงานเรื่องวัคซีน จำนวน 1 คน

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. ประสานงานกับพื้นที่ที่ต้องการเก็บข้อมูลวิจัย เพื่อสร้างความคุ้นเคยและเตรียมความพร้อมรวมถึงประสานงานเพื่อให้การเก็บข้อมูลราบรื่นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น

2. ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับประธาน คณะกรรมการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านสาธารณสุข เรื่องการเข้าถึงวัคซีนของเด็กในตำบล ภายใต้การกำกับของสภาสันติสุขตำบลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งหมด 18 คน

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Selection Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) โดยสัมภาษณ์เดี่ยวแบบกึ่งทางการ จำนวน 18 คน เป็นเวลา 1-2 ชั่วโมง ต่อ 1 คน

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ เครื่องมือเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Selection Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับเพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการจัดการด้านสาธารณสุขของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส เรื่องการเข้าถึงการฉีดวัคซีนสำหรับเด็ก 0-5 ปี และเพื่อนำเสนอโมเดลการจัดการด้านสาธารณสุขตามกรอบแนวคิด 4M ของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่กำลังศึกษา
2. กำหนดขอบข่ายของข้อมูลให้สอดรับกับวัตถุประสงค์และกรอบการศึกษาวิจัย
3. การสร้างแบบสัมภาษณ์โดยยึดตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับถูกต้องตรงตามคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่อที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

สรุปผลการดำเนินงานในด้านการจัดการสาธารณสุขของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส โดยใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎี 4M และกรอบแนวคิด Health as a Bridge for Peace (HBP) ในด้านการจัดการสาธารณสุข เรื่องการเข้าถึงการฉีดวัคซีนสำหรับเด็ก 0-5 ปี

ผลการวิจัยสะท้อนว่า สภาสันติสุขตำบลเชิงคีรีสามารถพัฒนา “โมเดลการจัดการสาธารณสุขเชิงบูรณาการ” ที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มการเข้าถึงวัคซีนเด็กอายุ 0-5 ปี โดยใช้กรอบ 4M ควบคู่กับแนวคิด Health as a Bridge for Peace (HBP) ซึ่งช่วยเปลี่ยนประเด็นสุขภาพให้เป็น “พื้นที่กลาง” สำหรับสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ ชุมชน และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางสังคมและความมั่นคง โดยใช้กรอบแนวคิด 4M การบริหารจัดการดังนี้ 1. ด้านคน (Manpower) การดำเนินงานมีลักษณะบูรณาการหลายภาคส่วนอย่างเป็นระบบ โดยกำนันในฐานะประธานสภาสันติสุขทำหน้าที่เป็นแกนกลางเชื่อมโยง 5 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ ฝ่ายปกครอง ท้องถิ่น ผู้นำศาสนา หน่วยสาธารณสุข และภาคประชาสังคม ขณะที่ รพ.สต. ทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติหลักด้านวิชาการและบริการวัคซีน ฝ่ายความมั่นคงทำหน้าที่ “หนุนเสริม” ตามแนวคิด HBP โดยใช้กำลังพลที่ใกล้ชิดประชาชนร่วมกับ อสม. และบัณฑิตอาสาเพื่อเข้าถึงพื้นที่ทุรกันดาร ส่วนผู้นำศาสนาทำหน้าที่สร้างความชอบธรรมทางศาสนาและความเชื่อมั่นในวัคซีน ขณะที่สมาคมฟ้าใสฯ และเจ้าหน้าที่ภาคประชาสังคมทำหน้าที่เชื่อมช่องว่างรัฐ-ประชาชน โดยเฉพาะครัวเรือนที่รัฐเข้าถึงยาก จุดแข็งสำคัญคือการสื่อสารภาษามลายูถิ่นและการใช้ทุนทางสังคมของคนในพื้นที่ ส่งผลให้เกิด Trust Building อย่างเป็นรูปธรรม และลดความหวาดระแวงต่อบริการรัฐ 2. ด้านงบประมาณ (Money) พบรูปแบบ พหุแหล่งงบประมาณ (multi-source funding) ได้แก่ งบกระทรวงสาธารณสุขผ่าน รพ.สต. / งบกองทุนสุขภาพตำบลและ อปท. / งบด้านความมั่นคง / งบจากภาคประชาสังคม โดยเฉพาะงบจาก สสส. ผ่านสมาคมฟ้าใสฯ การบูรณาการผ่านเวทีสภาสันติสุขช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความครอบคลุมของบริการเชิงรุก โดยเฉพาะการลงพื้นที่ถึงบ้าน การสนับสนุนค่าเดินทาง และกิจกรรมสร้างแรงจูงใจผู้ปกครอง ด้านธรรมาภิบาล พบว่าการประชุมสภาสันติสุขอย่าง

สม่ำเสมอช่วยให้ การใช้จ่ายมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างความเชื่อมั่นของชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของแนวคิด HBP 3. ด้านวัสดุและสื่อ (Materials) การจัดบริการเน้นใช้ “พื้นที่ที่ชุมชนไว้วางใจ” เช่น รพ.สต. / มัสยิด / ศูนย์ตาดีกา / อาคารอเนกประสงค์ของ อบต. ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Safe Zone ภายใต้ HBP โดยฝ่ายความมั่นคงสนับสนุนบรรยากาศความปลอดภัย ด้านการสื่อสาร คือ มีการพัฒนานวัตกรรมสื่อที่ สอดคล้องวัฒนธรรมมุสลิมสูง ได้แก่ สื่อสองภาษา (ไทย-มลายูถิ่น) / การอธิบายวัคซีนตามหลักอิสลาม / การสื่อสารผ่านคุตบะฮ์และผู้นำศาสนา / การสื่อสารแบบปากต่อปากโดย อสม. ด้านข้อมูล คือ มีการใช้ระบบฐานข้อมูลเด็ก 0-5 ปี และระบบจัดกลุ่มสี ทำให้สามารถติดตามเด็กตกหล่นได้แม่นยำและตอบสนองเชิงรุก 4. ด้านการจัดการ (Management/Method)สภาสันติสุขทำหน้าที่เป็น เวทีกลางเชิงสถาบัน (institutional platform) ของการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ทุกภาคส่วน—including ตัวแทนประชาชน—สามารถสะท้อนปัญหาและร่วมกำหนดแนวทาง รูปแบบการทำงานมี SOP ชัดเจน ครอบคลุม การคัดกรองเด็กตกหล่น การเคาะประตูบ้าน การประสานผู้นำศาสนา การติดตามรายเดือน การประเมินผลร่วมหลายภาคส่วน กลไกติดตามผ่านการประชุมสภาสันติสุขอย่างต่อเนื่อง ทำให้โมเดลสามารถ เรียนรู้ ปรับตัว และพัฒนาได้ตลอดเวลา มุ่งสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชนในระยะยาว

โดยสรุป สภาสันติสุขทำหน้าที่เป็นกลไกการกระจายอำนาจเชิงปฏิบัติ แม้ไม่มีอำนาจทางกฎหมายเต็มรูปแบบ แต่สามารถบูรณาการทรัพยากรและการตัดสินใจในพื้นที่ได้จริง แนวคิด HBP เป็นตัวเร่งความไว้วางใจ ทำให้งานวัคซีนไม่ถูกมองเป็นวาระรัฐ แต่เป็นความต้องการร่วมของชุมชน ทุนทางสังคมของผู้นำศาสนาและ อสม. เป็นปัจจัยชี้ขาด ต่อการยอมรับวัคซีนในชุมชนมุสลิม การเงินแบบพหุแหล่งและการจัดการแบบมีส่วนร่วม ช่วยให้การดำเนินงานมีความยืดหยุ่นสูงในพื้นที่เปราะบางอย่างตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส โมเดลนี้สะท้อนรูปแบบ Cross-sectoral Collaborative Governance หมายถึง การกำกับดูแลแบบความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วน ที่สามารถยกระดับการเข้าถึงวัคซีนเด็กได้อย่างเป็นรูปธรรม สภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส สามารถพัฒนาโมเดลการจัดการสาธารณสุขเชิงสันติภาพตามกรอบ 4M และ HBP ได้อย่างมีประสิทธิผล ผ่านการบูรณาการคน เงิน วัสดุ และการจัดการ ภายใต้ความร่วมมือของ 5 ภาคส่วนหลัก ส่งผลให้การเข้าถึงวัคซีนเด็กอายุ 0-5 ปี มีแนวโน้มดีขึ้น พร้อมทั้งเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน และวางรากฐานสู่การพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพของชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทพื้นที่ชายแดนใต้

การศึกษาและวิเคราะห์การกระจายอำนาจของรัฐผ่านกลไกการทำงานของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

การวิเคราะห์การกระจายอำนาจของรัฐผ่านกลไกสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี โดยเชื่อมโยงกับข้อค้นพบ จากการดำเนินงานด้านการเข้าถึงวัคซีนเด็ก 0-5 ปี โดยวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการกระจายอำนาจ ดังต่อไปนี้ 1. มีความเป็นนิติบุคคล พบว่า โครงสร้างและบทบาทของสภาสันติสุขตำบลสะท้อนลักษณะของการกระจายอำนาจเชิงปฏิบัติ ในระดับพื้นที่ แม้จะมิได้มีสถานะเป็นองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นตามกฎหมายโดยตรง แต่มีการทำงานในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม ผู้นำศาสนา และชุมชน ซึ่งเอื้อต่อการขับเคลื่อนภารกิจสาธารณะอย่างยืดหยุ่น ในมิติความเป็นนิติบุคคล สภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี มีข้อจำกัดด้านสถานะทางกฎหมาย ทำให้การดำเนินงานต้องอาศัยการประสานผ่านหน่วยงานรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติกลับพบว่าสภาฯ สามารถทำหน้าที่เป็น “กลไกกึ่งสถาบัน” (quasi-institution) ที่มีความชอบธรรมทางสังคมและได้รับการยอมรับจากชุมชน 2. มีอำนาจในการบริหารงาน ในด้านอำนาจการบริหารงาน สภาสันติสุขตำบลเชิงคีรีมีบทบาทสำคัญในการวางแผน ประสานงาน และสนับสนุนการดำเนินงานด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะการรณรงค์และติดตามการเข้าถึงวัคซีนของเด็กปฐมวัย การดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนการกระจายอำนาจเชิงหน้าที่ (functional decentralization) ที่เปิดพื้นที่ให้กลไกชุมชนเข้ามามีบทบาทเสริมระบบราชการส่วนกลาง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผ่านกรอบ 4M พบว่า ด้านบุคลากร (Man) สภาฯ ใช้เครือข่าย อสม. ผู้นำศาสนา และอาสาสมัครชุมชนเป็นกำลังหลักในการสื่อสารสร้างความเข้าใจ แก่ผู้ปกครอง ด้านงบประมาณ (Money) ยังพึ่งพิงงบจากหน่วยงานรัฐและกองทุนท้องถิ่นเป็นหลัก สะท้อนข้อจำกัดด้านความเป็นอิสระทางการคลัง ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) มีการสนับสนุนจากสถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่ ส่วนด้านการบริหารจัดการ (Management) มีการใช้กลไกประชุมร่วมและการทำงานแบบบูรณาการหลายภาคส่วน ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 3. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเลือกผู้บริหาร ในมิติการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่ากระบวนการคัดเลือกหรือได้มาของคณะทำงานสภาสันติสุขตำบลเปิดพื้นที่ให้ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญ แม้จะไม่ใช่การเลือกตั้งโดยตรงแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่รูปแบบการมีส่วนร่วมดังกล่าวสะท้อน “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในระดับชุมชน” ที่เอื้อต่อความไว้วางใจของประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่เปราะบางด้านความมั่นคง ความไว้วางใจนี้มีผลโดยตรงต่อการยอมรับวัคซีนในกลุ่มผู้ปกครองเด็กเล็ก 4. มีงบประมาณของตนเอง ในด้านงบประมาณ สภาสันติสุขตำบลยังไม่มีงบประมาณอิสระเป็นของตนเอง ต้องอาศัยการบูรณาการงบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยบริการสาธารณสุข และโครงการพิเศษของรัฐ จึงถือได้ว่าการกระจายอำนาจทางการคลังยังอยู่ในระดับจำกัด เมื่อวิเคราะห์ร่วมกับกรอบแนวคิด Health as a Bridge for Peace (HBP) การดำเนินงานด้านการส่งเสริมการเข้าถึงวัคซีนของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรีมีบทบาทเป็น “พื้นที่กลางเชิงสันติภาพ” ที่ใช้ประเด็นสุขภาพเป็นเครื่องมือสร้างความร่วมมือข้ามกลุ่มความแตกต่างในพื้นที่ชายแดนใต้ การทำงานผ่านผู้นำศาสนาและเครือข่ายชุมชนช่วยลดความหวาดระแวงต่อรัฐ และเพิ่มความไว้วางใจต่อระบบสาธารณสุข อันเป็นกลไกสำคัญของ HBP ที่มุ่งใช้บริการสุขภาพเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่เปราะบาง

มิติ	ระดับ	ลักษณะเด่น
ความเป็นนิติบุคคล	ต่ำ	เป็น platform ไม่ใช่องค์กรตามกฎหมาย
อำนาจบริหาร	ปานกลาง-สูง	มีอำนาจโดยพฤตินัยผ่านเครือข่าย
การมีส่วนร่วมประชาชน	ปานกลาง-สูง	participatory & deliberative
งบประมาณของตนเอง	ปานกลาง	multi-source pooled funding

สรุปภาพรวมการกระจายอำนาจของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี

กล่าวโดยสรุป กรณีศึกษานี้ต่อยอดองค์ความรู้ว่าการบูรณาการแนวคิดการกระจายอำนาจ ทฤษฎีการบริหารจัดการ 4M และกรอบ HBP สามารถอธิบายพลวัตการจัดการสาธารณสุขในพื้นที่ชายแดนใต้ได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังกรณีตัวอย่างของตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส โดยเฉพาะในประเด็นการเข้าถึงวัคซีนเด็กปฐมวัย 0-5 ปี ซึ่งเป็นทั้งประเด็นสุขภาพและประเด็นความไว้วางใจทางสังคมในพื้นที่เปราะบางเชิงศาสนา ความเชื่อ ความศรัทธา และความเชื่อใจ รวมถึงรายได้ที่ต่ำ งานวิจัยนี้จึงเสนอว่า รูปแบบการกระจายอำนาจที่มีประสิทธิผลในพื้นที่เปราะบางควรเป็น “การกระจายอำนาจที่ยึดโยงชุมชนและสันติภาพ” (community-anchored peace-sensitive decentralization) เพื่อเสริมทั้งผลลัพธ์ด้านสุขภาพและความยั่งยืนของสันติภาพในระดับพื้นที่

โมเดลการจัดการด้านสาธารณสุขตามกรอบแนวคิด 4M ของสภาสันติสุข ตำบลเชิงคีรี ที่ยึดโยงกับแนวคิดการกระจายอำนาจรัฐสู่ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

โมเดลนี้อธิบายเส้นทาง (Pathway) ของการขับเคลื่อนงานสาธารณสุขเพื่อเพิ่มการเข้าถึงวัคซีนเด็กอายุ 0-5 ปี ผ่านกลไกสภาสันติสุขในพื้นที่ ตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส โดยบูรณาการกรอบ 4M เข้ากับหลักการกระจายอำนาจและแนวคิด Health as a Bridge for Peace (HBP) เพื่อสร้างระบบสุขภาพที่ชุมชนเป็นเจ้าของและยั่งยืน

โครงสร้างโมเดล (Conceptual Structure)

Input ⟶ Process ⟶ Output ⟶ Outcome ⟶ Impact

โมเดลนี้ตั้งอยู่บน ฐานการกระจายอำนาจ (Decentralization Foundation) ที่เปิดให้พื้นที่มีบทบาทร่วมในการกำหนดนโยบายสุขภาพระดับตำบล ผ่านกลไกสภาสันติสุขที่มีลักษณะกึ่งนิติบุคคล มีอำนาจร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และบริหารงบประมาณจากหลายแหล่ง พร้อมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้นำชุมชน ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากระบบ “รัฐสั่งการ” ไปสู่ “พื้นที่ร่วมกำหนด” โดยขับเคลื่อนผ่านกรอบ 4M ได้แก่ (1) ด้านคน เครือข่ายหลายภาคส่วน เช่น กำนัน รพ.สต. ผู้นำศาสนา

อสม. และภาคประชาสังคม ที่ร่วมกันสร้างการบริหารแบบมีส่วนร่วม (2) ด้านงบประมาณ การบูรณาการงบจากหลายแหล่งอย่างยืดหยุ่นและโปร่งใส (3) ด้านวัสดุและสื่อ การใช้ทรัพยากรที่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรม เช่น มัสยิด สื่อสองภาษา และระบบข้อมูลเด็ก และ (4) ด้านการจัดการ การบริหารแบบธรรมาภิบาลร่วม มีการตัดสินใจร่วม ทำงานเชิงรุก และปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน โมเดลใช้ “สุขภาพเด็ก” เป็นกลไกเชื่อม (Health as a Bridge for Peace: HBP) เพื่อสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐกับชุมชน ลดความหวาดระแวง และเปิดพื้นที่ความร่วมมือ โดยนำไปสู่กระบวนการจากความร่วมมือสู่ความไว้วางใจ สู่การเข้าถึงบริการ เพื่อความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นครอบคลุมตั้งแต่ ระยะสั้น คือ การเข้าถึงวัคซีนและระบบติดตามเด็กที่มีประสิทธิภาพ ระยะกลาง คือ ความเข้มแข็งของระบบสุขภาพระดับตำบลและความเชื่อมั่นที่เพิ่มขึ้น และระยะยาว คือ สุขภาวะเด็กที่ยั่งยืน การกระจายอำนาจเชิงปฏิบัติจริง และการเสริมสร้างสันติสุขในระดับชุมชน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาและวิเคราะห์การกระจายอำนาจของรัฐผ่านกลไกการทำงานของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี โดยใช้กรอบแนวคิด 4M ในการจัดการสาธารณสุขด้านการเข้าถึงวัคซีนเด็ก 0-5 ปี ผลการศึกษาพบว่า สภาสันติสุขตำบลเชิงคีรีทำหน้าที่เป็น กลไกการกระจายอำนาจเชิงปฏิบัติ (practical decentralization) ที่แม้ไม่มีสถานะทางกฎหมายโดยตรง แต่สามารถขับเคลื่อนภารกิจสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการบูรณาการทรัพยากรและความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในพื้นที่ เมื่อวิเคราะห์ผ่าน 4M พบว่า 1. ด้านคน (Manpower) มีการบูรณาการ 5 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ ฝ่ายปกครองท้องถิ่น ผู้นำศาสนา หน่วยสาธารณสุข และภาคประชาสังคม โดยใช้ผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาเป็น “ตัวกลางสร้างความไว้วางใจ” ส่งผลให้ประชาชน โดยเฉพาะในชุมชนมุสลิม ยอมรับวัคซีนมากขึ้น 2. ด้านงบประมาณ (Money) ใช้รูปแบบ งบประมาณหลายแหล่ง (multi-source funding) แม้ยังไม่มีอิสระทางการคลังเต็มรูปแบบ แต่สามารถบูรณาการงบประมาณได้อย่างยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ ผ่านกลไกสภาสันติสุข 3. ด้านวัสดุและสื่อ (Materials) มีการใช้พื้นที่และสื่อที่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรม เช่น มัสยิด สื่อสองภาษา (ไทย-มลายูถิ่น) และระบบฐานข้อมูลเด็ก ทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้แม่นยำและลดการตกหล่น 4. ด้านการจัดการ (Management) ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม (participatory governance) ผ่านเวทีสภาสันติสุข มีกลไกติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวของระบบ ในภาพรวม การกระจายอำนาจมีลักษณะเป็น “กึ่งสถาบัน” (quasi-institution) โดยมีความเป็นนิติบุคคลต่ำ อำนาจบริหารปานกลาง-สูง (โดยพฤตินัย) การมีส่วนร่วมปานกลาง-สูง และความเป็นอิสระทางการคลังปานกลาง ขณะเดียวกัน การประยุกต์ใช้แนวคิด Health as a Bridge for Peace (HBP) ทำให้ “ประเด็นสุขภาพ” กลายเป็นพื้นที่กลางในการสร้างความร่วมมือ ลดความหวาดระแวง และเพิ่มความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเข้าถึงวัคซีนในพื้นที่เปราะบาง

โมเดลการจัดการด้านสาธารณสุขตามกรอบ 4M ที่ยึดโยงกับการกระจายอำนาจอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยได้นำเสนอ “โมเดลการจัดการสาธารณสุขเชิงบูรณาการแบบสันติภาพ” ของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้ 1. ฐานคิดหลักของโมเดล ตั้งอยู่บน การกระจายอำนาจสู่พื้นที่ (decentralization) ใช้สุขภาพเป็นเครื่องมือสร้างสันติภาพ (HBP) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน (community-based governance) 2. กลไกขับเคลื่อนตามกรอบ 4M ได้แก่ Man: เครือข่ายหลายภาคส่วนร่วมดำเนินงาน Money: การบูรณาการงบประมาณหลายแหล่งอย่างโปร่งใส Materials: ใช้ทรัพยากรที่สอดคล้องบริบทวัฒนธรรมและศาสนาทManagement: การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีระบบติดตาม และปรับตัวได้ 3. กระบวนการ (Pathway of Change) “ความร่วมมือ ⟶ ความไว้วางใจ ⟶ การเข้าถึงบริการ ⟶ ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น” 4. ผลลัพธ์ของโมเดล ระยะสั้น: การเข้าถึงวัคซีนเพิ่มขึ้น เด็กตกหล่นลดลง ระยะกลาง: ระบบสุขภาพตำบลเข้มแข็ง และเกิดความเชื่อมั่นต่อรัฐ ระยะยาว: สุขภาวะเด็กยั่งยืน และเกิดสันติสุขในชุมชน

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการกรอบ 4M + HBP + การกระจายอำนาจ สามารถสร้างรูปแบบการจัดการสาธารณสุขที่มีประสิทธิผลในพื้นที่เปราะบางได้ โดยเฉพาะในบริบทชายแดนใต้ โมเดลของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรีสะท้อนแนวคิด “การกระจายอำนาจที่ยึดโยงชุมชนและสันติภาพ (community-anchored peace-sensitive decentralization)” ซึ่งไม่เพียงเพิ่มการเข้าถึงวัคซีนเด็กปฐมวัย แต่ยังเสริมสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความยั่งยืนของระบบสุขภาพในระดับพื้นที่

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ 4M ที่ชี้ว่า ความสำเร็จของงานสาธารณสุขระดับพื้นที่ไม่ได้ขึ้นกับทรัพยากรด้านใดด้านหนึ่ง แต่เกิดจาก “การจัดการเชิงระบบ” ที่บูรณาการ คน เงิน วัสดุ และกระบวนการจัดการอย่างสมดุล (McCarthy & Perreault, 2002) กรณีของตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส สะท้อนชัดว่าแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ 4M คือ กรอบการจัดการที่มีคุณภาพและสามารถยกระดับการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ได้จริง เช่น มิติ Man = คน และ Management = กระบวนการจัดการ เป็นตัวขับเคลื่อนหลักและปัจจัยที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงวัคซีนของเด็ก 0-5 ปี ในพื้นที่ตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ขณะที่ Money = เงิน และสถานะเชิงสถาบันยังเป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่เห็นได้ชัดจากการศึกษากลไกการทำงานของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ซึ่งในมิติ HBP ที่ผู้วิจัยได้ใช้เป็นกรอบการศึกษานั้น ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับข้อเสนอขององค์การอนามัยโลก ที่มองว่างานสุขภาพสามารถทำหน้าที่เป็น “แพลตฟอร์มสร้างความไว้วางใจ” ในพื้นที่ความขัดแย้ง (MacQueen et al., 2001) ดังพื้นที่ตำบลเชิงคีรีที่ผู้วิจัยได้เลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษา โดยเฉพาะเมื่อบริการสุขภาพถูกออกแบบให้มีความเป็นกลาง เข้าถึงได้ และเคารพบริบทวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏชัดในกรณีการใช้ผู้นำศาสนาและสื่อศาสนาอิสลามในพื้นที่ศึกษา

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับทฤษฎีด้าน collaborative governance ที่ชี้ว่าความสำเร็จของการทำงานข้ามภาคส่วนขึ้นกับ (1) เวทีกลางที่ได้รับความไว้วางใจ (2) การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย และ (3) ความโปร่งใสของทรัพยากร (Ansell & Gash, 2008) ซึ่งทั้งสามองค์ประกอบปรากฏอย่างชัดเจนในกลไกสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบเรื่องการกระจายอำนาจที่ทำให้เกิดข้อจำกัดด้านสถานะนิติบุคคลและอิสระทางการคลังสอดคล้องกับงานศึกษาการกระจายอำนาจในพื้นที่เปราะบางที่ชี้ว่า กลไกกึ่งทางการมักมี “อำนาจโดยพฤตินัยสูง แต่ความยั่งยืนเชิงสถาบันต่ำ” (Rondinelli, 1981; Smoke, 2015) ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญในระยะยาวอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยชิ้นนี้สามารถนำไปใช้ยกระดับการทำงานด้านการจัดการด้านสาธารณสุขของสภาสันติสุขตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส เรื่องการเข้าถึงวัคซีนของเด็ก 0-5 ปี
2. งานวิจัยชิ้นนี้สามารถใช้เป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่สำคัญในการทำงานของสภาสันติสุขของแต่ละตำบลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. งานวิจัยชิ้นนี้สามารถนำไปพัฒนาและศึกษาต่อยอดเพื่อพัฒนาเป็นโมเดลการจัดการที่สอดคล้องกับแต่ละบริบทพื้นที่เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์และสอดรับกับพื้นที่นั้น ๆ ได้มากที่สุด
4. งานวิจัยชิ้นนี้สามารถให้ประโยชน์แด่หน่วยงานสาธารณสุขที่ดำเนินงานด้านนี้ได้

เอกสารอ้างอิง

เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (2560). *4M ปัจจัยพื้นฐานในการบริหารจัดการ (The resources of management).* สืบค้นจาก https://www.iok2u.com/index.php/article/management/245-4m-the-resources-of-management

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. (ม.ป.ป.). *คู่มือการดำเนินงานสภาสันติสุขตำบล.*

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). *องค์การและการบริหาร (Organization and management).* ธรรมสาร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580).*

Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory,* 18(4), 543-571. https://doi.org/10.1093/jopart/mum032

MacQueen, K. M., McLellan, E., Metzger, D. S., Kegeles, S., Strauss, R. P., Scotti, R., Blanchard, L., & Trotter, R. T. (2001). What is community? An evidence-based definition for participatory public health. *American Journal of Public Health,* 91(12), 1929-1938. https://doi.org/10.2105/AJPH.91.12.1929

McCarthy, E. J., & Perreault, W. D. (2002). *Basic marketing: A global-managerial approach* (14th ed.). McGraw-Hill.

Rondinelli, D. A. (1981). Government decentralization in comparative perspective: Theory and practice in developing countries. *International Review of Administrative Sciences,* 47(2), 133-145. https://doi.org/10.1177/002085238104700205

Smoke, P. (2015). Rethinking decentralization: Assessing challenges to a popular public sector reform. *Public Administration and Development,* 35(2), 97-112. https://doi.org/10.1002/pad.1703

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส

Factors Promoting Community Strengthening: A Case Study of Dusong Yo Sub-District, Chanae District, Narathiwat Province

นูรมีมี ยูนุ[1], ไลลา สาเม๊าะ[2], มูฮำหมัดคาน ดาโอ๊ะ[3], คมวิทย์ สุขเสนีย์[4]

[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622009@yru.ac.th

[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622032@yru.ac.th

[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622040@yru.ac.th

[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, Khomvit.s@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดุซงญอ 1 คน กำนันตำบลดุซงญอ 1 คน สมาชิกสภาอบจ 1 คน ผู้ใหญ่บ้านตำบลดุซงญอ 1คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ 1 คน นักวิเคราะห์นโยบายตำบลดุซงญอ 1 คน ประชาชน 6 คน รวม 12 คน โดยมีวิธีการเลือกแบบเจาะจงและการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหาวิเคราะห์ข้อมูล จำแนก และจัดระบบข้อมูลให้เป็นระบบแล้วตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย แล้วนำข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านตัวบุคคลหรือทุนมนุษย์ (2) ด้านปริมาณและคุณภาพของกิจกรรม (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสภาพแวดล้อม (4) ด้านทุนเพื่อนหรือเครือข่าย และ (5) สถานภาพขององค์กรชุมชน โดยมีผู้นำท้องถิ่น ท้องที่และศาสนาทำงานควบคู่กัน ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในส่วน 2) แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ (1) แนวทางด้านการศึกษา (2) แนวทางด้านคุณภาพของกิจกรรม (3) แนวทางด้านคุณภาพและสภาพแวดล้อม (4) แนวทางด้านกิจกรรมศาสนา และ(5) แนวทางด้านการทำงานอย่างเป็นระบบ

คำหลัก: ชุมชนเข้มแข็ง, ปัจจัยที่ส่งเสริม, ดุซงญอ

Abstract

This research aims to 1) study the factors that promote community strengthening in Dusongnyo Subdistrict, Chanae District, Narathiwat Province, and 2) study the guidelines for promoting community strengthening in Dusongnyo Subdistrict, Chanae District, Narathiwat Province. The research employed a qualitative research method with key informants including one Dusongnyo Subdistrict Administrative Organization Chairman, one Dusongnyo Subdistrict Headman, one Provincial Administrative Organization Council member, one Dusongnyo Subdistrict Village Headman, one government official, one Dusongnyo Subdistrict policy analyst, and six citizens, totaling 12 individuals. Data was collected using purposive sampling and in-depth interviews. Data was analyzed using content analysis, categorizing and systematizing the information, then interpreting and drawing inductive conclusions. The data was then presented as descriptive statements.

The research results found that 1) the factors that promote community strength are 5 aspects: (1) individual or human capital, (2) quantity and quality of activities, (3) materials or environment, (4) peer capital or network, and (5) status of community organizations, with local, local and religious leaders working together, and people participating in various activities. 2) the approaches to promoting community strength are 5 aspects: (1) educational approach, (2) quality of activities approach, (3) quality and environment approach, (4) religious activities approach, and (5) systematic work approach.

Keywords: Strong community, contributing factors, Dusongnyo.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศไทยเผชิญกับปัญหาความยากจนของประชาชนมาช้านาน อีกทั้งในปัจจุบันประเทศไทยยังประสบปัญหาความขัดแย้งทางความคิดที่แตกต่างกัน โดยขาดกระบวนการที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาจนก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองเกิดขึ้นหลายครั้ง ที่ผ่านมาการแก้ไขปัญหาของภาครัฐมุ่งเน้นการปฏิรูประบบการบริหารราชการส่วนกลาง การแก้ไขปัญหาระบบเศรษฐกิจโดยการขึ้นภาษีการแก้ไขปัญหาทางสังคม เน้นที่การควบคุมและบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวสามารถแก้ไขให้ครอบคลุมรอบด้าน จะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคมโดยการพัฒนาชุมชนในเขตเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และนำไปสู่เมืองที่ที่น่าอยู่โดยภาครัฐ

จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหาของเมืองและชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันวางแผน และร่วมตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้นนโยบายจนถึงการประเมินผลนโยบายเพื่อประชาชนจะสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ โดยการดำเนินการของภาครัฐนั้นอาจไม่เพียงต้องอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนเป็นฐานสำคัญในการลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม และสร้างกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต โดยต้องใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในทุกภาคส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ชุมชน” ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่จะพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งของเมืองให้น่าอยู่ได้อย่างยั่งยืน (จักรธร พลคชา, 2563)

“ชุมชนเข้มแข็ง” นั้น เป็นคำจำกัดความที่หมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ ต้องการที่จะพัฒนาชุมชนตนเองไปสู่สิ่งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของคนในชุมชนว่ามีความสามารถบริหารจัดแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยชุมชนเข้มแข็ง นั้นคือชุมชนที่ประชาชนมีความสามัคคี มีส่วนร่วมในการดำเนินการของชุมชน สมาชิกในชุมชนใช้ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำงานระหว่างชุมชนกับสมาชิกในชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพราะทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบร่วมกัน กล่าวคือ “ชุมชน” คือ กลุ่มคนที่อยู่รวมกันตามพื้นที่ตามภูมิศาสตร์ หรือกลุ่มคนที่อยู่รวมตัวกัน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งที่ทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน (เปรมทัชสรณ์ อมรชัยพรรณ และ ธเนศพล อินทร์จันทร์,2568)

ความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส เกิดจากกระบวนการทางสังคมที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน โดยมีรากฐานสำคัญอยู่ที่ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา และบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงคนกับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ชุมชนแห่งนี้ไม่ได้เข้มแข็งเพราะโครงการใดโครงการหนึ่ง แต่เข้มแข็งเพราะ “คนในพื้นที่” มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบต่ออนาคตของตนเองชุมชนดุซงญอมีลักษณะเด่นด้านความเป็นเครือญาติและความผูกพันทางสังคม คนในพื้นที่ส่วนใหญ่รู้จักกัน มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล และช่วยเหลือกันในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ การทำสวนการจัดงานทางศาสนา หรือกิจกรรมของหมู่บ้าน ความสัมพันธ์ลักษณะนี้ทำให้ชุมชนมีความไว้วางใจกันสูง เมื่อเกิดปัญหาหรือความท้าทาย ชุมชนสามารถพูดคุย หาทางออกร่วมกันได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานภายนอกเพียงอย่างเดียว ความสามัคคีจึงเป็นพลังสำคัญที่หล่อหลอมให้ชุมชนมีความมั่นคงทางสังคม อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ตำบลดุซงญอมีความเข้มแข็ง คือบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำเหล่านี้ไม่ได้ทำหน้าที่สั่งการเพียงฝ่ายเดียว แต่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การวางแผน และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การตัดสินใจหลายเรื่องจึงเกิดจากฉันทามติของคนในพื้นที่ ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจังและแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส ควรพัฒนาบนฐานทุนภายในของชุมชน ทั้งทุนมนุษย์

ทุนสังคม ทุนกายภาพ และทุนทางศาสนา โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้การนำที่โปร่งใสและยึดหลักศาสนาเป็นแนวทาง เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว (นายมาหาดี บาโด,สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,24 มกราคม 2569)

พื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส มีความสามัคคีและความร่วมมือของคนในชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็งและได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชน การทำงานควบคู่และเกื้อหนุนกัน ทุกกิจกรรมมีการปรึกษาหารือกัน โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนา ทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรอบคอบและได้รับการยอมรับ พร้อมทั้งมีการสื่อสารข้อมูลให้ประชนรับทราบอย่างทั่วถึง ส่งผลให้ชุมชนสามาถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้อย่างราบรื่น ไม่ทอดทิ้งกัน และมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยและแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เกิดความสมดุลทั้งด้านเศษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

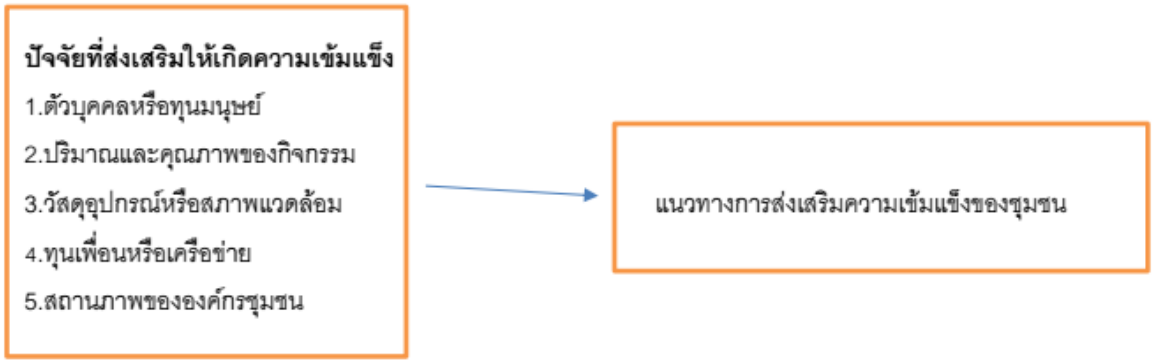
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส อย่างเป็นระบบและชัดเจน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อ หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานพัฒนาชุมชนและผู้นำท้องที่ในการนำข้อมูลไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ได้แนวทางในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อ ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคีและความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-probability Selection Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดุซงญอ 1 คน
2. กำนันตำบลดุซงญอ 1 คน
3. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส 1 คน
3. ผู้ใหญ่บ้านตำบลดุซงญอ 1 คน
4. เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ 1 คน
5. นักวิเคราะห์นโยบายตำบลดุซงญอ 1 คน
6. ประชาชน จำนวน 6 คน

รวมทั้งหมด 12 คน

เครื่องมือที่ใช้และการสร้างข้อมูล

การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไปการดำเนินวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ในเขตพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแนวทางในการกำหนด กรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ ได้มาจากทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งปัญหาของคำถามในการศึกษา โดยในการสัมภาษณ์นั้นให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลดังกล่าวและเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางกระบวนการการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสรุป ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลและทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งในเขตพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส
2. ทำแผนเลือกกลุ่มเป้าหมายในตำบลดุซงญอ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดุซงญอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่และสมาชิกสภา อบจ
3. เมื่อผู้ศึกษาได้สร้างแบบสัมภาษณ์ในแต่ละผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันจากนั้นใช้เครื่องมือเพื่อช่วยในการทำงานร่วมกับชุมชนซึ่งการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์นั้นได้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจให้เสร็จจึงนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ตั้งไว้
4. ทำการนัดหมายและลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อสอบข้อมูลรายละเอียดบริบทพื้นที่ดุซงญอ ตลอดจนขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างต่อเนื่องจนเกิดความไว้วางใจและพร้อมที่จะให้ข้อมูลจึงดำเนินการสัมภาษณ์
5. รวบรวมข้อมูลโดยชี้แจงให้ผุ้ให้ข้อมูลทราบว่าต้องการพูดคุยในประเด็นอะไรบ้างโดยผู้ศึกษาจะติดตามสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลและพร้อมทั้งขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการทำการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์โดยผู้ศึกษาทำการลงพื้นที่
6. เมื่อสัมภาษณ์แล้วผู้ศึกษาจึงทำการตรวจสอบข้อมูลความเรียบร้อยของแบบสัมภาษณ์และนำข้อมูลคำตอบที่สมบูรณ์ในแบบสัมภาษณ์และนำข้อมูลคำตอบที่สมบูรณ์ในแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปวิเคราะห์ข้อมูลทางขั้นตอนเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคคลเหรือทุนมนุษย์ 2) ด้านปริมาณและคุณภาพของกิจกรรม 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสภาพแวดล้อม 4) ด้านทุนเพื่อนหรือเครือข่าย และ 5) ด้านสถานภาพขององค์กรชุมชน

1. ด้านปัจจัยบุคคลและทุนมนุษย์

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลดุซงญอมีทุนมนุษย์ที่เข้มแข็ง เกิดจากความสามัคคี ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการยึดหลักศาสนาเป็นแนวทางดำเนินชีวิต ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น และผู้นำ

ศาสนาทำงานประสานกัน ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง สมาชิกมีความไว้วางใจในผู้นำ เปิดโอกาสให้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และเริ่มมีคนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทมากขึ้น จุดแข็งคือความร่วมมือและคุณธรรม ส่วนที่ควรพัฒนาคือการเสริมทักษะใหม่และเพิ่มบทบาทเยาวชนเพื่อความยั่งยืน

2. ด้านปัจจัยปริมาณและคุณภาพของกิจกรรม

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลดุซงญอมีกิจกรรมเพิ่มขึ้นและหลากหลาย ทั้งด้านศาสนา สังคม และพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยยึดหลักศาสนาเป็นศูนย์กลางและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง คุณภาพและความสำเร็จวัดจากความร่วมมือ ความสามัคคี และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ความต่อเนื่องเกิดจากผู้นำที่เข้มแข็ง การทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก และการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ทำให้ชุมชนสามารถรับมือปัญหาและดำเนินกิจกรรมได้อย่างยั่งยืน

3. ด้านปัจจัยวัสดุอุปกรณ์หรือสภาพแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลดุซงญอมีทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัสดุอุปกรณ์ที่สำคัญ เช่น พื้นที่เกษตร แหล่งน้ำ พื้นที่สาธารณะ มัสยิด ศาลาประชาคม รวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชนทรัพยากรโดยรวมมีแนวโน้มคงที่ แม้บางส่วนได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจและการใช้ที่ดิน ชุมชนมีการดูแลรักษาโดยปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ยึดหลักศาสนา และมีกติกาการใช้ทรัพยากรผ่านเวทีประชุมหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

4. ด้านปัจจัยทุนเพื่อนและเครือข่าย

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลดุซงญอมีทุนเครือข่ายที่เข้มแข็ง ทั้งภายใน เช่น ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ กลุ่มสตรี เยาวชน และภายนอก เช่น หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนงบประมาณ ความรู้ และโครงการพัฒนาอาชีพ การทำงานเป็นเครือข่ายช่วยให้ชุมชนแบ่งปันทรัพยากร แก้ปัญหาร่วมกัน และระดมความร่วมมือได้ดี ตัวอย่างความสำเร็จคือโครงการอบรมอาชีพที่ช่วยเพิ่มรายได้ครัวเรือน อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญคือความไม่ชัดเจนของบทบาท ความเห็นที่หลากหลาย และข้อจำกัดด้านเวลาและศักยภาพของบางครัวเรือน แต่โดยรวมเครือข่ายยังเป็นพลังสำคัญที่เสริมความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

5. ด้านปัจจัยสถานภาพขององค์กรชุมชน

องค์กรชุมชนตำบลดุซงญอมีภาพลักษณ์เป็นชุมชนที่สามัคคี ผู้นำเข้มแข็ง และยึดหลักศาสนาอิสลามในการบริหารจัดการ ทำให้การทำงานเป็นระบบและมีเอกภาพ ได้รับการยอมรับในด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน การยอมรับสะท้อนผ่านความร่วมมือของประชาชนและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก องค์กรยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางรวบรวมความคิดเห็นและเป็นตัวแทนประสานงานให้ชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ 2. แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) แนวทางด้านการศึกษา 2) แนวทางด้านคุณภาพของกิจกรรม 3) แนวทางด้านคุณภาพและสภาพแวดล้อม 4) แนวทางด้านกิจกรรมศาสนา และ 5) แนวทางด้านการทำงานอย่างเป็นระบบ

1. แนวทางด้านการศึกษา

ชุมชนตำบลดุซงญอมีทุนมนุษย์คุณภาพ แม้จำนวนประชากรไม่มากแต่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ช่วยเหลือและไว้วางใจกันสูง พร้อมมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนผู้นำมีความรู้ ความสามารถ โปร่งใส และยึดหลักศาสนา ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความร่วมมือที่เข้มแข็ง แม้ยังต้องส่งเสริมเรื่องการศึกษาในบางกลุ่ม

2. แนวทางด้านคุณภาพของกิจกรรม

องค์กรชุมชนตำบลดุซงญอมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนล่วงหน้าและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทำให้กิจกรรมมีคุณภาพทั้งด้านกระบวนการและผลลัพธ์ เช่น เสริมรายได้และสร้างความสามัคคี การทำงานแบบเครือข่ายและการขยายกิจกรรมใหม่ ๆ ช่วยเพิ่มความร่วมมือ แบ่งปันทรัพยากร และเสริมความมั่นคงของชุมชน เมื่อเกิดปัญหาหรือวิกฤติ ชุมชนใช้การประชุมหารือร่วมกันและช่วยเหลือกันแบบครอบครัวต่อครอบครัว ภายใต้หลักศาสนา ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

3. แนวทางด้านคุณภาพและสภาพแวดล้อม

ชุมชนตำบลดุซงญอมีทุนทางกายภาพและทรัพยากรในระดับเหมาะสม โดยมีมัสยิดและพื้นที่ส่วนกลางเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทั้งด้านศาสนา สังคม และเศรษฐกิจ แม้ทรัพยากรไม่มากแต่ใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า ชุมชนมีการบริหารจัดการร่วมกัน วางกติกาชัดเจน และช่วยกันดูแลรักษาพื้นที่ส่วนรวมอย่างมีความรับผิดชอบ ทำให้เกิดความยั่งยืน ทุนด้านวัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมจึงเป็นฐานสำคัญที่เสริมความสามัคคี ความโปร่งใส และความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

4. แนวทางด้านกิจกรรมศาสนา

ชุมชนตำบลดุซงญอมีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในทุกระดับ ทั้งครอบครัว หมู่บ้านและตำบล มีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น งานศาสนา ทำให้เกิดความไว้วางใจและความสามัคคี เครือข่ายสามารถพึ่งพาอาศัยและระดมทรัพยากรภายในได้ดี โดยเฉพาะกลุ่มผู้ค้าบริเวณมัสยิดที่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว

5. แนวทางด้านการทำงานอย่างเป็นระบบ

องค์กรชุมชนตำบลดุซงญอได้รับการยอมรับจากหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัดในด้านความสามัคคี ความเข้มแข็งของผู้นำ การทำงานเป็นระบบ และการยึดหลักศาสนาเป็นแนวทาง

พัฒนา การยอมรับดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนมีภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือ เข้าถึงงบประมาณ ความรู้ และเครือข่ายความร่วมมือได้มากขึ้น ทำให้องค์กรมีศักยภาพและอำนาจต่อรองสูงขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและแนวทางการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นชุมชนที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะตัว โดยเฉพาะการยึดหลักศาสนาและความสัมพันธ์แบบเครือญาติเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิต

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส

ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากการบูรณาการหลายองค์ประกอบอย่างเป็นระบบ ได้แก่ โครงสร้างผู้นำที่ทำงานประสานกันโดยยึดหลักศาสนาเป็นฐาน ความศรัทธาและความไว้วางใจของประชาชนที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมสูง ความสามัคคีและความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหา การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมและมีกติกาชัดเจน รวมถึงเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกที่ช่วยเสริมศักยภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณธรรม ส่งผลให้ชุมชนมีความสงบ เข้มแข็ง และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ประกอบด้วย 5 ด้าน

1.1 ปัจจัยด้านตัวบุคคลหรือทุนมนุษย์

มีความสามัคคีสูงแบบเครือญาติ ใช้ "หลักศาสนาอิสลาม" เป็นศูนย์กลางในการดำเนินชีวิต ผู้นำ (ศาสนา ท้องที่ ท้องถิ่น) ทำงานประสานกันเป็นหนึ่งเดียว และเริ่มเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วม

1.2 ปัจจัยด้านปริมาณและคุณภาพกิจกรรม

มีกิจกรรมหลากหลายและต่อเนื่อง ทั้งด้านศาสนาและพัฒนาคุณภาพชีวิต เน้นการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจร่วมกัน ทำให้ชุมชนรับมือกับวิกฤตได้ดี

1.3 ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อม

มีทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่สาธารณะ (มัสยิด/ศาลา) เป็นฐานการพัฒนา มีกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรมผ่านเวทีประชาคม

1.4 ปัจจัยด้านทุนเพื่อนและเครือข่าย

มีเครือข่ายที่เข้มแข็งทั้งภายใน (กลุ่มสตรี/เยาวชน) และภายนอก (ภาครัฐ) ช่วยสนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้ในการสร้างอาชีพ

1.5 ปัจจัยด้านสถานภาพองค์กรชุมชน

องค์กรมีความเป็นเอกภาพและน่าเชื่อถือ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนประสานงานที่มีระบบและโปร่งใส เป็นที่ยอมรับของคนในและนอกพื้นที่

2. แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส

การพัฒนาชุมชนดุซงญอมุ่งเน้นการใช้ “ทุนทางสังคมและหลักศาสนา” เป็นแกนกลาง โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและความเชื่อมั่นในผู้นำที่โปร่งใสเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ (ด้านการศึกษาและระบบงาน) มีการบริหารจัดการพื้นที่ส่วนรวมและมัสยิดให้เป็นศูนย์กลางกิจกรรมที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (ด้านสภาพแวดล้อม) พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เหนียวแน่นผ่านกิจกรรมทางศาสนาและการวางแผนงานอย่างมีส่วนร่วม (ด้านคุณภาพกิจกรรมและศาสนา) ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง มีระบบการทำงานที่ชัดเจนจนเป็นที่ยอมรับ และสามารถปรับตัวแก้ไขปัญหาได้แบบครอบครัวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 5 ด้าน

2.1 แนวทางด้านการศึกษา

มุ่งยกระดับทักษะใหม่ๆ ให้แก่ประชากร โดยอาศัยพื้นฐานความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่มีอยู่เดิมเป็นตัวขับเคลื่อน

2.2 แนวทางด้านคุณภาพกิจกรรม

เน้นการวางแผนล่วงหน้าและขยายเครือข่ายกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อสร้างรายได้และเสริมความมั่นคง โดยใช้กระบวนการ "ครอบครัวช่วยครอบครัว" ภายใต้หลักศาสนา

2.3 แนวทางด้านคุณภาพและสภาพแวดล้อม

พัฒนาและดูแลรักษาพื้นที่ส่วนกลาง (โดยเฉพาะมัสยิด) ให้เป็นศูนย์กลางทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด

2.4 แนวทางด้านกิจกรรมศาสนา

ใช้กิจกรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือกระชับความสัมพันธ์และระดมทรัพยากรภายในชุมชน (เช่น กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าบริเวณมัสยิด) เพื่อความรวดเร็วในการแก้ปัญหา

2.5 แนวทางด้านการทำงานอย่างเป็นระบบ

รักษามาตรฐานการทำงานที่โปร่งใสและมีระบบ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองและดึงดูดงบประมาณ ความช่วยเหลือจากหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัด

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนตำบลดุซงญอในการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กรณีศึกษาตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ ผู้นำศาสนา และประชาชนในพื้นที่ตำบลดุซงญอ มีบทบาทสำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนตำบลดุซงญอ อำเภอดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลดุซงญอเกิดจากการบูรณาการทุนหลายด้านโดยมีทุนมนุษย์และหลักศาสนาอิสลามเป็นฐานสำคัญ ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องที่ และผู้นำท้องถิ่นทำงานประสานกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การบริหารจัดการมีความโปร่งใสและได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ซึ่งมีส่วนร่วมในกระบวนการคิดและตัดสินใจอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมของชุมชนมีความหลากหลายครอบคลุมด้านศาสนา สังคม และคุณภาพชีวิต โดยเน้นการมีส่วนร่วมและความสามัคคีเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ ชุมชนยังมีทรัพยากรและพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อการพัฒนา พร้อมทั้งมีเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกที่ช่วยเสริมศักยภาพในการดำเนินงาน แม้องค์กรชุมชนจะได้รับการยอมรับและมีภาพลักษณ์ที่เข้มแข็ง แต่ยังควรส่งเสริมการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่และเสริมศักยภาพทรัพยากร เพื่อความยั่งยืนในระยะยาวซึ่งสอดคล้องกับรัฐพล สุวรรณประสม. และคณะ (2566) กล่าวถึงชุมชนเข้มแข็งหมายถึง การที่สมาชิกหรือประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการบริหารจัดการตนเองและแก้ไขปัญหาของชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนการเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ มีเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาในชุมชนผสมผสานความร่วมมือจากท้องถิ่น ภาครัฐภาคเอกชน และอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาสรุปชุมชนเข้มแข็ง คือชุมชนที่สามารถจัดการกับชุมชนของตนในแง่เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมโดยการรวมตัวกันทำกิจกรรม ทำความเข้าใจ ร่วมกันรักษาสิ่งที่มีอยู่ สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ และดูแลไม่ให้ผลกระทบที่ไม่ดีเข้ามาสู่ชุมชนของตน

2. แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลดุซงญอ โดยเฉพาะทุนมนุษย์และทุนทางสังคม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก ช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ ผู้นำที่มีความรู้โปร่งใส และยึดหลักศาสนาเป็นแนวทางยังทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือในระดับสูง ขณะเดียวกัน การมีศูนย์กลางทางศาสนาและพื้นที่ส่วนรวมที่บริหารจัดการร่วมกันอย่างเป็นระบบ สะท้อนถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการพึ่งพาตนเองของชุมชน การได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอกยิ่งตอกย้ำ

ถึงศักยภาพเชิงโครงสร้างและความน่าเชื่อถือขององค์กรชุมชน โดยภาพรวมจึงกล่าวได้ว่า ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลดุซงญอเกิดจากการบูรณาการทุนหลายด้านภายใต้การมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการที่เป็นระบบ นำไปสู่ความมั่นคงและความยั่งยืนในระยะยาวประกอบด้วย 5 ด้าน

2.1 แนวทางด้านการศึกษา

ชุมชนตำบลดุซงญอมีทุนมนุษย์คุณภาพ แม้จำนวนประชากรไม่มากแต่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ช่วยเหลือและไว้วางใจกันสูง พร้อมมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนผู้นำมีความรู้ ความสามารถ โปร่งใส และยึดหลักศาสนา ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความร่วมมือที่เข้มแข็ง แม้ยังต้องส่งเสริมเรื่องการศึกษาในบางกลุ่ม

2.2 แนวทางด้านคุณภาพของกิจกรรม

องค์กรชุมชนตำบลดุซงญอมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนล่วงหน้า และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทำให้กิจกรรมมีคุณภาพทั้งด้านกระบวนการและผลลัพธ์ เช่น เสริมรายได้และสร้างความสามัคคี การทำงานแบบเครือข่ายและการขยายกิจกรรมใหม่ ๆ ช่วยเพิ่มความร่วมมือ แบ่งปันทรัพยากร และเสริมความมั่นคงของชุมชน เมื่อเกิดปัญหาหรือวิกฤติ ชุมชนใช้การประชุมหารือร่วมกันและช่วยเหลือกันแบบครอบครัวต่อครอบครัว ภายใต้หลักศาสนา ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

2.3 แนวทางด้านคุณภาพและสภาพแวดล้อม

ชุมชนตำบลดุซงญอมีทุนทางกายภาพและทรัพยากรในระดับเหมาะสม โดยมีมัสยิดและพื้นที่ส่วนกลางเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทั้งด้านศาสนา สังคม และเศรษฐกิจ แม้ทรัพยากรไม่มากแต่ใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า ชุมชนมีการบริหารจัดการร่วมกัน วางกติกาชัดเจน และช่วยกันดูแลรักษาพื้นที่ส่วนรวมอย่างมีความรับผิดชอบ ทำให้เกิดความยั่งยืน ทุนด้านวัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมจึงเป็นฐานสำคัญที่เสริมความสามัคคี ความโปร่งใส และความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

2.4 แนวทางด้านกิจกรรมศาสนา

ชุมชนตำบลดุซงญอมีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในทุกระดับ ทั้งครอบครัว หมู่บ้าน และตำบล มีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น งานศาสนา ทำให้เกิดความไว้วางใจและความสามัคคีเครือข่ายสามารถพึ่งพาอาศัยและระดมทรัพยากรภายในได้ดี โดยเฉพาะกลุ่มผู้ค้าบริเวณมัสยิดที่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว

2.5 แนวทางด้านการทำงานอย่างเป็นระบบ

องค์กรชุมชนตำบลดุซงญอได้รับการยอมรับจากหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัดในด้านความสามัคคี ความเข้มแข็งของผู้นำ การทำงานเป็นระบบ และการยึดหลักศาสนาเป็นแนวทางพัฒนา การยอมรับดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนมีภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือ เข้าถึงงบประมาณ ความรู้ และเครือข่ายความร่วมมือได้มากขึ้น ทำให้องค์กรมีศักยภาพและอำนาจต่อรองสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลดุซงญอและหน่วยงานพัฒนาชุมชน ควรบูรณาการผลการวิจัยเข้ากับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการออกแบบนโยบายที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลดุซงญอ อำเภอจะแนะ พร้อมทั้งส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตรวจสอบ เพื่อให้การพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

2. ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมหรือโครงการของชุมชน เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังตำบลหรืออำเภอใกล้เคียงในจังหวัด จังหวัดนราธิวาส เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยความเข้มแข็งของแต่ละพื้นที่

2. ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกเพิ่มเติม เช่น บทบาทของสถาบันครอบครัว บทบาทผู้นำศาสนา หรือผลกระทบของสถานการณ์ความไม่สงบต่อความเข้มแข็งของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

จักรธร พลคชา. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเสลาภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด* [วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เปรมทัชสรณ์ อมรชัยพรรณ และธเนศพล อินทร์จันทร. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม,* 6(1), 100-108.

รัฐพล สุวรรณประสม. และคณะ. (2566). *ปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดสงขลา* [วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2541). *ประชาคมตำบล.* สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

วสันต์ มาชัยภูมิ และอัญชลี นรินทร. (2567). ปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านฏ้าฏ้าพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี. *วารสารวิชาการนวัตกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร* [หรือชื่อวารสารต้นฉบับที่คุณอ้างอิง], ปีที่(ฉบับที่), หน้าที่ปรากฏ.

อูบัยดิลละห์ มะยุนุ. (2566). *บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาบ้านทอน หมู่ 11 ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส* [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

แนวทางการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาท ของพื้นที่เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

Administrative Guidelines for the One-Baht-Per-Day Community Welfare Fund in Kotabaru Subdistrict Municipality, Raman District, Yala Province, Thailand

ไซฟูล เจ๊ะอาแม[1], กอนานู แซเมาะ[1], อาฟีซี ตาตอเละ[1], คมวิทย์ สุขเสนีย์[1]

[1]หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต, สาขาการปกครองและกฎหมายหมาชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา1

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาท และ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนวันละบาท การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย 1) ประธานและรองประธานกลุ่มกองทุน จำนวน 4 คน 2) คณะกรรมการกองทุน จำนวน 5 คน 3) สมาชิกกองทุน จำนวน 5 คน 4) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลโกตาบารู จำนวน 1 คน คัดเลือกแบบเจาะจง การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลพิจารณาจากบทบาท และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนโดยตรง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการบริหารจัดการกองทุนประกอบด้วย 8 ขั้นตอน 1. จุดประกายความคิดและการสร้างความเข้าใจ 2. การค้นหาและใช้ศักยภาพ/ทุนชุมชน 3. การขยายและพัฒนาแกนนำ 4. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น 5. การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน 6. การบริหารจัดการกองทุนอย่างมีส่วนร่วม 7. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน 8. การขยายผลและพัฒนาสู่ความยั่งยืน ในส่วนที่ 2) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารกองทุน พบว่ามี 4 ด้าน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารจัดการ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และแนวทางบริหารจัดการกองทุน ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

คำหลัก: กองทุนวันละบาท, กระบวนการบริหารจัดการ, สวัสดิการชุมชน, การมีส่วนร่วม

Abstract

This research aimed to examine the management process of the One-Baht-Per-Day Welfare Fund and to investigate the problems and obstacles in its management. The study employed a qualitative research approach. The key informants consisted of 15 participants, including four chairpersons and vice-chairpersons of the fund group, five committee members, five fund members, and the mayor of Kota Baru Subdistrict Municipality. The informants were selected through purposive sampling based on their roles and direct experience related to fund management. The research instrument was a semi-structured interview guide. Data were collected through in-depth interviews and focus group discussions and were analyzed using content analysis. The findings revealed that the fund management process consisted of eight stages: initiating ideas and building mutual understanding; identifying and utilizing community potential and capital; expanding and developing core leaders; coordinating with local agencies; establishing the community welfare fund; participatory fund management; monitoring and evaluation; and expansion and development toward sustainability. The problems and obstacles in fund management were identified in four aspects: personnel, budget, management, and materials and equipment. The findings can serve as empirical evidence for policy formulation, planning, and the development of fund management guidelines in accordance with the needs of people in the area.

Keywords: One-Baht-Per-Day Fund, management process, community welfare, participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยมีมากขึ้นและถูกหยิบยกให้เป็นประเด็นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยส่งผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมทางสังคม การขาดโอกาส ขาดสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐาน ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างรายได้คนรวยกับคนจน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในสังคม จึงนำมาสู่การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน ซึ่งเกิดขึ้นบนฐานความเอื้ออาทรและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมในปี พ.ศ. 2547 ได้เกิดแนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนที่มีการคิดค้นร่วมกันและนำไปสู่การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล ที่เน้นให้มีการสมทบงบประมาณจากสามฝ่าย คือ ทุนที่มาจากการออมของสมาชิกในชุมชน ทั้งในรูปแบบออมทรัพย์เดิมหรือสัจจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท การสมทบจากรัฐโดยผ่านช่องทางสถาบัน

พัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) หนึ่งส่วน และการสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกหนึ่งส่วน ทำให้เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างกว้างขวาง (คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแห่งชาติ, 2553)

การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเกิดจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่หนึ่งๆ ด้วยความสมัครใจและมีความประสงค์จะดูแลซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของความเอื้ออาทรต่อกัน โดยประชาชนช่วยกันคิด ร่วมกันสร้างระบบ ร่วมกันบริหารจัดการ และร่วมกันรับผลประโยชน์ กองทุนสวัสดิการชุมชนจึงเป็นกองทุนที่ทุกคนเป็นเจ้าของโดยในระยะก่อตั้ง เงินกองทุนจึงได้มาจากสมาชิกในรูปแบบที่กองทุนแต่ละแห่งกำหนดขึ้น เช่น การออมวันละบาท การนำรายได้จากผลกำไรจากกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนต่าง ๆ ที่มีในชุมชนเข้ามาสมทบ นอกจากนี้ เงินกองทุนอาจมาจากแหล่งอื่น ๆ เช่น การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรต่างประเทศ ตลอดจนรายได้จากการดำเนินงานของกองทุน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2552)

เทศบาลตำบลโกตาบารู เป็นชุมชนที่ได้ร่วมกันจัดตั้งระบบสวัสดิการชุมชนด้วยการรวมกลุ่มระดมทรัพยากรทางการเงินจากสมาชิก และการใช้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นสำคัญ ทั้งการขับเคลื่อนการดำเนินงานที่เน้นการพึ่งตนเองผ่านการรวมตัวเพื่อเรียนรู้ ตัดสินใจ และร่วมแรงร่วมใจในการบริหารจัดการ พร้อมกับจัดสรรผลที่เกิดขึ้นไปยังสมาชิกทุกคนในรูปแบบสวัสดิการด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนร่วมกัน พร้อมทั้งเผื่อแผ่ให้ความช่วยเหลือการแบ่งปัน และการเกื้อกูลสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้านสิ่งของ เงิน หรือปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิตกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลโกตาบารูดำเนินงานโดยชุมชนเป็นรากฐานผ่านกระบวนการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลโกตาบารู มีสมาชิกกองทุนทั้งสิ้น 1,865 ราย คลอบคลุมพื้นที่เทศบาลตำบลโกตาบารู จำนวน 4 หมู่บ้าน 1,774 ครัวเรือน จำนวนประชากร 5,952 คน (ข้อมูลจากสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา) โดยมีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย ได้แก่ ด้านการเกิด เมื่อสตรีซึ่งเป็นสมาชิกคลอดบุตร จะได้รับเงินค่าทำขวัญบุตร ด้านการรักษาพยาบาลและสาธารณสุข ในกรณีเจ็บป่วย จะได้รับเงินชดเชยการขาดรายได้เนื่องจากการเจ็บป่วย ด้านการเสียชีวิต จะได้รับสวัสดิการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานศพ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต จะได้รับสวัสดิการการพัฒนาคุณภาพชีวิต 4 ทุนต่อปี เป็นเงินทุนละ 20,000 บาท ที่สมาชิกสวัสดิการกองทุนวันละบาทจะได้รับ และปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลโกตาบารู มีจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี แต่ละปีมีการจ่ายสวัสดิการให้แก่สมาชิกกองทุนฯ ตามระเบียบกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลโกตาบารู เป็นจำนวนมาก (รอนิง ดอเลาะหะวอ, 2569)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาท ในพื้นที่เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เพื่อที่จะทราบถึงกระบวนการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาทในปัจจุบัน ที่ก่อให้เกิดการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาทที่เข้มแข็ง และปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาท ข้อจำกัดหรือปัจจัยที่ขัดขวางการวางแผน การดำเนินงาน และการจัดการกองทุน ในพื้นที่เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

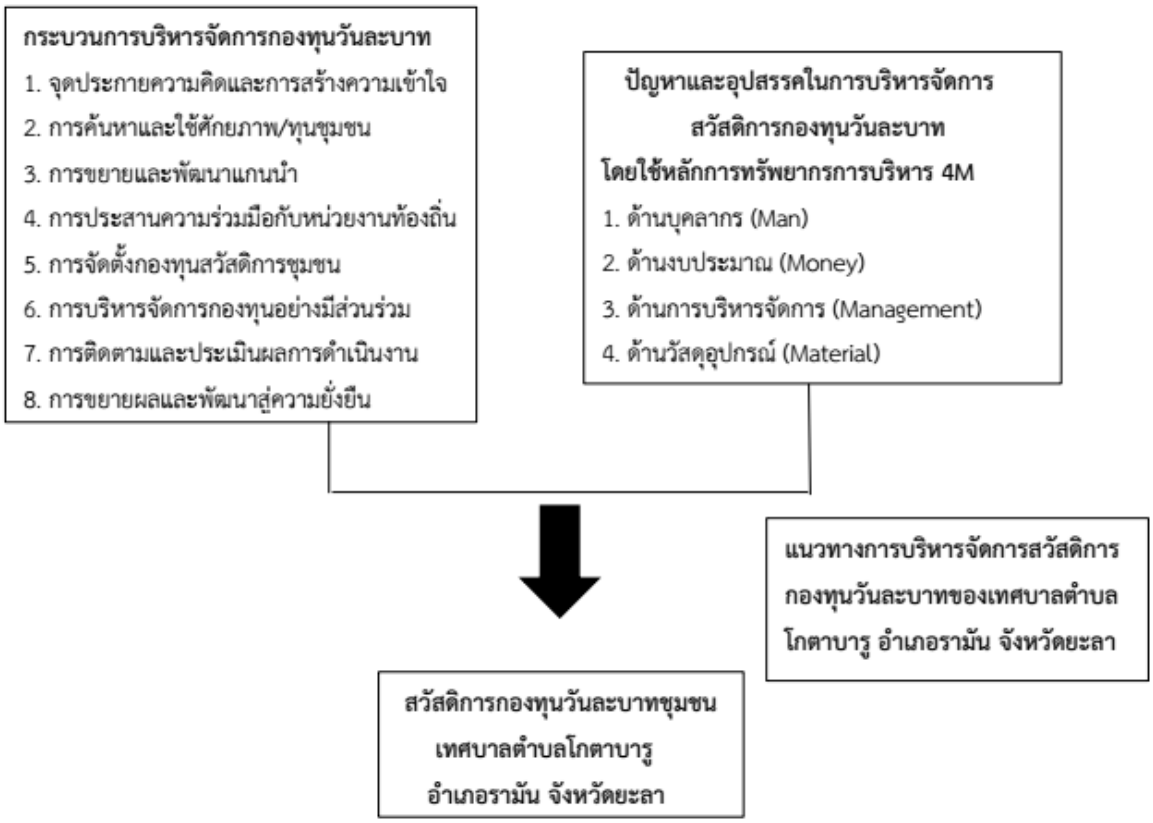
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาท ของพื้นที่เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาท ของพื้นที่เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบแนวทางการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการวันละบาทของเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
2. ได้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการวันละบาท อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของกองทุน
3. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงทางวิชาการได้
4. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษากระบวนการบริหารจัดการกองทุนวันละบาทตามกรอบแนวคิดกระบวนการบริหารจัดการ 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จุดประกายความคิดและการสร้างความเข้าใจ 2) การค้นหาและใช้ศักยภาพหรือทุนชุมชน 3) การขยายและพัฒนาแกนนำ 4) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น 5) การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน 6) การบริหารจัดการกองทุนอย่างมีส่วนร่วม 7) การติดตามและประเมินผล และ 8) การขยายผลและพัฒนาสู่ความยั่งยืน รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการตามกรอบทรัพยากรการบริหาร 4M ได้แก่ ด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) และด้านการบริหารจัดการ (Management) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีบทบาทและประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนวันละบาท ประกอบด้วย 1) ประธานและรองประธานกองทุน จำนวน 4 คน 2) คณะกรรมการกองทุน จำนวน 5 คน 3) สมาชิกกองทุน จำนวน 5 คน และ 4) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลโกตาบารู จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งพัฒนาขึ้น

ตามกรอบแนวคิดกระบวนการบริหารจัดการ 8 ขั้นตอน และกรอบทรัพยากรการบริหาร 4M โดยผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและความสอดคล้องของคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลภาคสนามอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบกองทุน รายงานการประชุม และเอกสารการดำเนินงานของกองทุน เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย การเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม และการตรวจสอบข้อมูลกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และเอกสารมาจัดหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการ 8 ขั้นตอน และกรอบทรัพยากรการบริหาร 4M จากนั้นจึงทำการสังเคราะห์ วิเคราะห์ และตีความข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาทของพื้นที่เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ซึ่งผลจากการศึกษาเป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประเด็นหลัก คือ 1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาท ของพื้นที่เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา 2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาท ของพื้นที่เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) โดยสรุปผลการศึกษาดังนี้

ผลการศึกษากระบวนการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาท (ตามกรอบกระบวนการบริหารจัดการ 8 ขั้นตอน) จากการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาทของเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ดำเนินงานเป็นลำดับขั้นตอนตามกรอบกระบวนการบริหารจัดการ 8 ขั้นตอนอย่างชัดเจน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. จุดประกายความคิดและการสร้างความเข้าใจ การริเริ่มกองทุนเกิดจากแนวคิดของฝ่ายบริหารเทศบาลที่ต้องการจัดให้มีระบบสวัสดิการช่วยเหลือประชาชนในระดับชุมชน ในระยะเริ่มต้น มีการนำเสนอแนวคิดต่อที่ประชุมกลุ่มผู้สูงอายุเป็นลำดับแรก ก่อนขยายสู่ประชาชนทั่วไปอาสาสมัคร (อส.) และสมาชิกสภาเทศบาลมีบทบาทในฐานะกลไกของท้องถิ่นที่เข้าร่วมรับทราบแนวทางและมีส่วนร่วมในการผลักดันให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุน อย่างไรก็ตาม ในช่วงเริ่มต้นสมาชิกบางส่วนยังไม่เข้าใจหลักการของกองทุนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องเงื่อนไขการสะสมเงินและการรับสวัสดิการ จึงต้องมีการประชุมชี้แจงเพิ่มเติม

2. การค้นหาและใช้ศักยภาพ/ทุนชุมชน การดำเนินงานอาศัยศักยภาพของผู้นำท้องถิ่น กลุ่มผู้สูงอายุ และเครือข่ายบุคคลในพื้นที่เป็นฐานสำคัญ แม้ไม่มีการสำรวจทุนชุมชนอย่างเป็นทางการ แต่มีการใช้โครงสร้างเทศบาลและความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนในชุมชนเป็นกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนกองทุน

3. การขยายและพัฒนาแกนนำ ภายหลังการจัดตั้งกองทุน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารและกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน แกนนำในพื้นที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ด้านทะเบียน การเงิน และการประสานงาน ในระยะเริ่มต้น แกนนำยังต้องอาศัยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง แต่เมื่อมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น การดำเนินงานมีความเป็นระบบและมีความมั่นใจมากขึ้นตามลำดับ

4. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น การดำเนินงานกองทุนมิได้อาศัยเพียงกลไกของเทศบาลเท่านั้น แต่ยังได้รับแนวทางสนับสนุนเชิงนโยบายจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับประเทศแม้ พอช. จะไม่ได้เข้ามาบริหารจัดการโดยตรงในระดับพื้นที่ แต่มีบทบาทในเชิงกรอบแนวคิด แนวทางการดำเนินงาน และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน ทำให้การจัดตั้งกองทุนในพื้นที่มีทิศทางที่สอดคล้องกับแนวทางระดับประเทศการเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดของ พอช. ช่วยเพิ่มความชัดเจนด้านหลักเกณฑ์และสร้างความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานในระดับชุมชน

กองทุนวันละบาทเริ่มดำเนินการประมาณปี พ.ศ. 2559 โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดระบบสวัสดิการช่วยเหลือประชาชนกรณีเจ็บป่วยและเสียชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม ระยะแรกมีการหารือร่วมกับกลุ่มแม่บ้าน อสม. และบุคคลที่มีบทบาทในชุมชน ก่อนจัดประชุมผู้สูงอายุจำนวน 2 ครั้ง เพื่อชี้แจงหลักการและสิทธิประโยชน์

5. การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ช่วงเริ่มต้น ระบบเอกสารและการบริหารจัดการยังไม่ชัดเจน เนื่องจากกองทุนยังไม่ได้อยู่ภายใต้โครงสร้างเทศบาลอย่างเต็มรูปแบบ ต่อมามีการนำกองทุนเข้าสู่โครงสร้างเทศบาลตำบลโกตาบารู และแต่งตั้งคณะกรรมการจากทุกหมู่บ้าน รวมถึงสมาชิกสภาเทศบาลโต๊ะอิหม่าม และจิตอาสาเข้าร่วมดำเนินงานโดยไม่มีค่าตอบแทนขณะเดียวกัน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ให้คำแนะนำด้านระบบบริหารจัดการ และสนับสนุนงบประมาณสมทบตามรูปแบบ “1 บาท 3 ส่วน” ส่งผลให้กองทุนมีความมั่นคงและสามารถกำหนดสิทธิประโยชน์ที่ชัดเจน เช่น เงินช่วยเหลือกรณีเสียชีวิต 12,000 บาท และค่ารักษาพยาบาลวันละ 200 บาท ไม่เกิน 15 วันต่อปี แม้ในระยะแรกประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจและมองว่าการสมทบปีละ 365 บาท เป็นภาระ แต่เมื่อมีการชี้แจงอย่างต่อเนื่อง จำนวนสมาชิกเพิ่มจากประมาณ 30 คน เป็นมากกว่า 1,800 คน ในปัจจุบัน สะท้อนถึงการยอมรับและความเชื่อมั่นต่อกองทุนในระดับชุมชน

6. การบริหารจัดการกองทุนอย่างมีส่วนร่วม กองทุนมีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการจากทุกหมู่บ้าน (หมู่ 1-4) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน อสม.

โต๊ะอิหม่าม และประชาชนจิตอาสา มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ เช่น ประธาน รองประธาน และเหรัญญิก อย่างเป็นระบบเงินกองทุนฝากไว้ที่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกำหนดผู้ลงนามร่วมกัน 3 คน ในการเบิกจ่าย เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ กองทุนมีการประชุมสม่ำเสมอ และเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นด้านการช่วยเหลือ กำหนดขั้นตอนการเบิกจ่ายชัดเจน และพิจารณาช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสเป็นรายกรณี ส่งผลให้สมาชิกมีความเชื่อมั่นและเข้าร่วมกองทุนอย่างต่อเนื่อง

7. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน กองทุนใช้การประชุมเป็นกลไกหลักในการติดตามและประเมินผล ทั้งการประชุมคณะกรรมการและการประชุมสมาชิก โดยมีการรายงานจำนวนสมาชิก รายรับ รายจ่าย และเงินคงเหลืออย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สมาชิกได้รับทราบข้อมูลร่วมกันอย่างโปร่งใส การประชุมสมาชิก เปิดโอกาสให้เสนอความคิดเห็น แนวทางการดำเนินงาน หรือข้อเสนอเพื่อปรับปรุงกองทุนได้อย่างเปิดกว้าง หากพบประเด็นปัญหาจะมีการหารือร่วมกันและดำเนินการแก้ไขทันที

8. การขยายผลและพัฒนาสู่ความยั่งยืน การขยายสมาชิกเป็นไปโดยความสมัครใจ ใช้กระบวนการสื่อสารแบบบอกต่อ เมื่อประชาชนเห็นผลการช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม ความเชื่อมั่นจึงเพิ่มขึ้นตามลำดับ

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุน (ตามกรอบทรัพยากรการบริหาร 4M) จากการวิเคราะห์ตามกรอบ 4M พบว่าปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงเริ่มต้นของการจัดตั้งกองทุน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านบุคลากร (Man) ในช่วงเริ่มต้น สมาชิกบางส่วนยังไม่เข้าใจหลักการของกองทุนและการสมทบวันละ 1 บาท ทำให้เกิดความลังเลในการสมัคร ต้องมีการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจผ่านเวทีหมู่บ้าน มัสยิด และกิจกรรมของเทศบาลอย่างต่อเนื่อง ต่อมาเมื่อสมาชิกเห็นผลการช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม ความเข้าใจและความร่วมมือจึงเพิ่มขึ้นตามลำดับ

2. ด้านงบประมาณ (Money) กองทุนใช้เงินสมทบจากสมาชิกเป็นฐานหลัก และได้รับการสนับสนุนสมทบจากเทศบาล รวมถึงการสนับสนุนจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ภายใต้รูปแบบ “1 บาท 3 ส่วน” แม้ในระยะแรกงบประมาณยังไม่สูงมาก แต่ไม่พบปัญหาสภาพคล่องที่กระทบต่อการจ่ายสวัสดิการ

3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ช่วงแรก ระบบเอกสารและการจัดเก็บข้อมูลยังไม่เป็นระบบ เนื่องจากกองทุนเพิ่งเริ่มดำเนินงาน ต่อมามีการพัฒนาแบบฟอร์ม จัดทำทะเบียนสมาชิก และระบบสรุปบัญชีที่ชัดเจน ทำให้การดำเนินงานเป็นระเบียบและตรวจสอบได้มากขึ้น

4. ด้านการบริหารจัดการ (Management) ระยะแรกการประสานงานและการแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการยังต้องใช้เวลาในการปรับตัว อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการกำหนดโครงสร้างชัดเจน จัดประชุมสม่ำเสมอ และได้รับคำแนะนำด้านระบบบริหารจัดการจาก พอช. การดำเนินงานจึงมีความเป็นระบบ โปร่งใส และมีเสถียรภาพมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษากระบวนการบริหารจัดการกองทุน (ตามกรอบ 8 ขั้นตอน) กองทุนวันละบาทของพื้นที่เทศบาลตำบลโกตาบารูดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามกรอบกระบวนการบริหารจัดการ 8 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การจุดประกายแนวคิด การสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน การใช้ศักยภาพผู้นำและทุนชุมชน การแต่งตั้งและพัฒนาแกนนำ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ซึ่งมีบทบาทสนับสนุนแนวคิดและงบประมาณสมทบในรูปแบบ “1 บาท 3 ส่วน”ต่อมามีการจัดตั้งกองทุนอย่างเป็นทางการภายใต้โครงสร้างของ เทศบาลตำบลโกตาบารู พร้อมกำหนดคณะกรรมการจากทุกหมู่บ้าน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน ระบบการเงินโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการประชุมติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอการดำเนินงานเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ส่งผลให้จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากระยะแรกเริ่มเพียงประมาณ 30 คน เป็นมากกว่า 1,800 คน ในปัจจุบัน สะท้อนถึงความเชื่อมั่นของประชาชน และนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของกองทุนในระดับชุมชน

2. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรค (ตามกรอบทรัพยากรการบริหาร 4M) ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่เกิดขึ้นในระยะเริ่มต้นของการจัดตั้งกองทุน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ด้านบุคลากร (Man) สมาชิกบางส่วนยังไม่เข้าใจหลักการและเงื่อนไขของกองทุน ทำให้เกิดความลังเลในการเข้าร่วม ต้องใช้กระบวนการประชุมและชี้แจงอย่างต่อเนื่อง ด้านงบประมาณ (Money) แม้ช่วงแรกเงินกองทุนยังมีจำนวนไม่มาก แต่ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลและ พอช. ทำให้ไม่เกิดปัญหาสภาพคล่อง ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ระบบเอกสารและการจัดเก็บข้อมูลยังไม่เป็นระบบในช่วงเริ่มต้น ก่อนพัฒนาแบบฟอร์มและทะเบียนสมาชิกให้มีความชัดเจนมากขึ้น ด้านการบริหารจัดการ (Management) ระยะแรกการแบ่งบทบาทหน้าที่และการประสานงานยังต้องใช้เวลาปรับตัว แต่เมื่อกำหนดโครงสร้างชัดเจนและมีการประชุมสม่ำเสมอ การดำเนินงานจึงมีเสถียรภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นคุณูปการเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติของการศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับพื้นที่ กล่าวคือ งานวิจัยได้อธิบายให้เห็นกระบวนการบริหารจัดการกองทุนวันละบาทในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงกรอบแนวคิดกระบวนการบริหารจัดการ 8 ขั้นตอนกับกรอบทรัพยากรการบริหาร 4M ซึ่งช่วยให้เข้าใจทั้งมิติของกระบวนการดำเนินงานและข้อจำกัดในการบริหารจัดการกองทุนชุมชนได้อย่างชัดเจน ในเชิงปฏิบัติผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ต้องการพัฒนาหรือจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานที่มีโครงสร้างการบริหารชัดเจน การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของกองทุนในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. กระบวนการบริหารจัดการกองทุน จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการกองทุนวันละบาทของพื้นที่เทศบาลตำบลโกตาบารูดำเนินงานตามกระบวนการที่เป็นลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน การใช้ศักยภาพของผู้นำชุมชน การพัฒนาแกนนำในพื้นที่ การจัดตั้งกองทุน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง กระบวนการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการองค์กรชุมชนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นฐานสำคัญ เนื่องจากการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานจะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมของกองทุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนมิได้เป็นเพียงกลไกทางการเงินเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการทางสังคมที่ส่งเสริมการรวมตัวและการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชน โดยเฉพาะบทบาทของผู้นำชุมชนและแกนนำในพื้นที่ที่ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อระบบกองทุน ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการดำเนินงานของกองทุนมากขึ้น ลักษณะการดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม (Social Capital) ที่อธิบายว่าการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ความไว้วางใจ และเครือข่ายความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวและการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นว่า การสร้างความเข้มแข็งของกองทุนสวัสดิการชุมชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ทางสังคมและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2552) ที่อธิบายว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนเกิดจากการรวมตัวของประชาชนในชุมชนเพื่อสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือกันเองบนพื้นฐานของความเอื้ออาทร และประชาชนเป็นเจ้าของกองทุนร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุพิชชา นพมาศ (2566) ที่พบว่า การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีประสิทธิภาพมักให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของกองทุนในระยะยาว

2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงเริ่มต้นของการจัดตั้งกองทุน โดยเฉพาะด้านความเข้าใจของสมาชิกเกี่ยวกับหลักการของกองทุน การจัดเก็บเงินสมทบ และระบบการบริหารจัดการของกองทุน สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาองค์กรชุมชนในระยะเริ่มต้นมักเผชิญกับข้อจำกัดด้านความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ของสมาชิกในการบริหารจัดการองค์กรร่วมกัน ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า องค์กรชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างความเข้าใจและพัฒนาศักยภาพของ

สมาชิก เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ไม่ได้มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการองค์กรโดยตรง ดังนั้น ในช่วงเริ่มต้นของการดำเนินงานจึงมักเกิดความไม่ชัดเจนในด้านบทบาทหน้าที่ การบริหารจัดการข้อมูล และกระบวนการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ และมีการประชุมติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ การดำเนินงานของกองทุนจึงมีความเป็นระบบและมีเสถียรภาพมากขึ้นประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาองค์กรชุมชนเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ซึ่งต้องอาศัยทั้งเวลาและการปรับตัวของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความคลุมเครือในการดำเนินงาน และส่งเสริมให้การดำเนินงานขององค์กรมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรียชาติ โชติทอง และคณะ (2568) ที่พบว่า อุปสรรคในการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนมักเกิดขึ้นในช่วงเริ่มต้นของการจัดตั้งองค์กร โดยเฉพาะในด้านความไม่ชัดเจนของบทบาทหน้าที่และระบบการดำเนินงาน แต่เมื่อมีการกำหนดโครงสร้างองค์กรและระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนแล้ว การดำเนินงานของกองทุนจะมีความต่อเนื่องและมีเสถียรภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคณะกรรมการกองทุนควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีการอบรมหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน การจัดทำบัญชี การจัดการข้อมูลสมาชิก และการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน

2. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคในระยะแรกมักเป็นข้อจำกัดเชิงพัฒนาการ ดังนั้น พื้นที่ที่เริ่มดำเนินการใหม่ไม่ควรมองปัญหาเริ่มต้นเป็นอุปสรรคถาวร แต่ควรวางโครงสร้างและระเบียบการบริหารให้ชัดเจนตั้งแต่ต้น เพื่อลดความคลุมเครือด้านบทบาทหน้าที่และระบบงาน

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำ “กระบวนการบริหารจัดการ 8 ขั้นตอน” ที่พบจากการวิจัยไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน โดยเฉพาะขั้นตอนการสร้างความเข้าใจ การพัฒนาแกนนำ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งผลการศึกษาพบว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กองทุนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนางานวิจัยเชิงปริมาณหรือวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อวัดระดับความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนผลการวิจัยเชิงคุณภาพให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษารูปแบบหรือปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและสังเคราะห์แนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (2561). *หลักการบริหาร 4M’s ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด.* สืบค้นจาก http://ioklogistics.blogspot.com

คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแห่งชาติ. (2553). *แนวทางการจัดสวัสดิการชุมชน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแห่งชาติ.

เครือข่ายสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น. (2550). *สวัสดิการชุมชนท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.

ชัยพร พิบูลศิริ. (2549). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน.* กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

นิคม ผัดแสน. (2540). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาต่อการพัฒนาการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนอุดรศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เนตรชนก พาคำ, เชิดเกียรติ กุลบุตร, และ พรกมล ระหาญนอก. (2563). แนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนของเทศบาลตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,* 15(51), 68-79.

ประชุม สุวัติถี. (2551). *เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของบุคคล.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

ปรียชาติ โชติทอง, ชนัญชิดา ทิพย์ญาณ, และ วาสนา จาตุรัตน์. (2568). *การพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี.*

พีระ พรนวม. (2544). *แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

พีระ พรนวม. (2544). *ศรัทธาต่อหลักการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน* (วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มณฑล จันทร์แจ่มใส. (2551). *การมีส่วนร่วมของบุคคลต่อโครงการชุมชน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

รอนิง ดอเลาะหะวอ. (20 กุมภาพันธ์ 2569). *แนวทางการบริหารจัดการสวัสดิการกองทุนวันละบาท.* (นายไซฟูล เจ๊ะอาแม, ผู้สัมภาษณ์)

วิภวานีภ์ ระวังงานพันธุ์. (2566). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการโครงการปรับปรุงอาคารประเภทศูนย์การค้าขนาดใหญ่.*

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2552). *รายงานการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน.* กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (ม.ป.ป.). *สวัสดิการชุมชนเพื่อความมั่นคงในชีวิตของคนชุมชนท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.

สุพิชชา นพมาศ. (2566). *แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแบบความร่วมมือในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลสาคู อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.*

อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). *รายงานการวิจัย การศึกษาวิธีการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.* กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

ปัจจัยความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

Factors Contributing to Success and Guidelines for the Development of Waste Management in Nam Dam Subdistrict Thung Yang Daeng District Pattani Province.

อัสมา หะยีบูละ[1], นูรฟาร์ วาเด็ง[2], ซัยฟุดดีน สกุงสารี[3], คมวิทย์ สุขเสนีย์[4]

406622064@yru.ac.th

[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622073@yru.ac.th

[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622076@yru.ac.th

[4]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, Khomvit.s@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน กรณีศึกษาตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี จำนวน 1 คน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน ประชาชนในชุมชน จำนวน 16 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) อ่านและทำความเข้าใจกับข้อมูลทั้งหมด 2) แยกประเด็นสำคัญ 3) จัดกลุ่มข้อมูลตามหมวดหมู่ 4) สรุปและอธิบาย พร้อมยกตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า 1. ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำดำเกิดจากการดำเนินงานตามกรอบปัจจัยสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ สวัสดิการชุมชน รูปแบบการทำงานของคณะกรรมการ การสนับสนุนจากหน่วยงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน และงบประมาณ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ช่วยเสริมแรงจูงใจ ศักยภาพ และทรัพยากร ทำให้การดำเนินงานเป็นระบบและต่อเนื่อง 2. แนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมส่งผลให้เกิดผลลัพธ์สำคัญ 4 ประการ คือ ปริมาณขยะลดลง พฤติกรรมการคัดแยกขยะถูกต้องมากขึ้น การสร้างรายได้จากขยะ และการมีสภาพแวดล้อมรวมถึงสุขภาวะที่ดีขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการขยะโดยเน้นการคัดแยกตั้งแต่ต้นทางและการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำหลัก: แนวทางการพัฒนา, การจัดการขยะ, ชุมชน, ทุ่งยางแดง, ปัตตานี

Abstract

The objectives of this research article are to 1) to study the factors on the success of the community's waste management in Nam Dam Subdistrict, Thung Yang Daeng District, Pattani Province 2) to study the guidelines for effective and appropriate community waste management in the context of the community. A case study of Nam Dam Subdistrict, Thung Yang Daeng District, Pattani Province. It is a qualitative research from 20 important information providers, including the President of the Nam Dam Subdistrict Administrative Organization, Thung Yang Daeng District, Pattani Province, 1 person, 1 deputy president of the Nam Dam Subdistrict Administrative Organization, 2 officials of the sub-district administrative organization, 16 people in the community and collect data with in-depth interviews and data analysis. The following steps have been carried out: 1) Read and understand all information 2) Separate important points 3) Group data by category 4) Summarize and explain with examples of the words of the information. The study found that 1. The success factors in the waste management of the Nam Dam sub-district community come from the implementation according to the framework of 5 important factors, namely community welfare, the working model of the committee, support from the agency, participation of the people and the budget. These factors help strengthen motivation, potential and resources, making the operation systematic and continuous, 2. Appropriate waste management guidelines result in 4 important results: a decrease in the amount of waste, more accurate waste separation behavior, making money from waste, and having a better environment and well-being, reflecting that waste management by focusing on sorting from the source and community participation can improve the quality of life concretely.

Keywords: Development guidelines, waste management, community, Thung Yang Daeng, Pattani

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการขยายตัวเป็นอย่างมากยิ่งมีการขยายตัวมากยิ่งมีปัญหาต่าง ๆ ตามมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านขยะที่มีเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากร ทำให้มีความต้องการใช้ทรัพยากรมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้อย่างรวดเร็ว ซึ่งการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสียสมดุล อีกทั้งยังนำมาซึ่งปัญหาของเสีย ที่เรียกว่ามูลฝอยหรือขยะตกค้างจากการนำทรัพยากรมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มีใช้กันอย่างมากมาย (ลดาวัลย์ สุขประเสริฐ, 2555)

จังหวัดปัตตานี มีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 14.287 ตัน คิดเป็นร้อยละ 36.65 นอกจาก ชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีแล้วยังมีสถานที่อื่น ๆ ที่เป็นแหล่งก่อให้เกิดขยะเพิ่มมากขึ้น เช่นโรงเรียน เพราะในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีประกอบไป ด้วยโรงเรียนเป็นจำนวนมาก เมื่อมีโรงเรียน มีชุมชนเกิดขึ้น มีผลทำให้มีร้านค้าเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน จึงส่งผลต่อปัญหาขยะที่เพิ่มสูงขึ้นตามมา เช่น การทิ้งขยะบนท้องถนน แหล่งน้ำ สวนสาธารณะ และตลาดนัด เป็นต้น หากมีการจัดการขยะให้เป็นไปอย่างมีระบบร่วมกันและการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการ พัฒนา ก็จะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะและลดภาระของส่วนราชการ และสร้างรายได้จากขยะ การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการจัดการกับขยะบรรจุภัณฑ์ จะทำให้เกิดกระบวนการนำขยะบรรจุภัณฑ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องร่วมมือกัน เพื่อความสะอาด ความปลอดภัย ความเรียบร้อย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี, 2557)

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความร่วมมือของประชาชน อบต. มีหน้าที่ในการวางแผนและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการขยะ เช่น การจัดตั้งจุดทิ้งขยะในหมู่บ้าน การรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกขยะ การจัดเก็บขยะอย่างสม่ำเสมอ และการให้ความรู้เกี่ยวกับการลดขยะและการจัดการขยะที่ถูกวิธี อบต. ยังเป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อสร้างความเข้าใจและส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการขยะให้เกิดผลเป็นรูปธรรมตำบลน้ำดำ ในแต่ละวันมีขยะเกิดขึ้นจากกิจวัตรประจำวันของทุกคน มากน้อยต่างกันไป จากปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน มีประมาณ 0.5-1 กิโลกรัมต่อคน ถ้าคิดเป็นระดับชุมชนและหมู่บ้านแล้วจะมีปริมาณขยะในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก ซึ่งในปัจจุบันพบว่าเริ่มมีปัญหาเรื่องสถานที่ทิ้งขยะมากขึ้นแล้ว เนื่องจากหน่วยงานที่นำขยะ ไปทิ้งปฏิบัติไม่ถูกหลักสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง รวมทั้งเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และยังทำให้เกิดการประท้วงของประชาชนในพื้นที่มากขึ้นอีกด้วยการคัดแยกขยะ จึงถือเป็นอีกวิธีการที่สำคัญในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม เกิดมลพิษต่อโลกน้อยลง การคัดแยกขยะเพื่อให้สะดวกแก่การนำไปกำจัด (องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ,2564)

ดังนั้นแล้วผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะของชุมชนในตำบลน้ำดำ เพื่อทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนและแนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ซึ่งสุดท้ายแล้วงานวิจัยนี้จะนำมาซึ่งวิธีการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

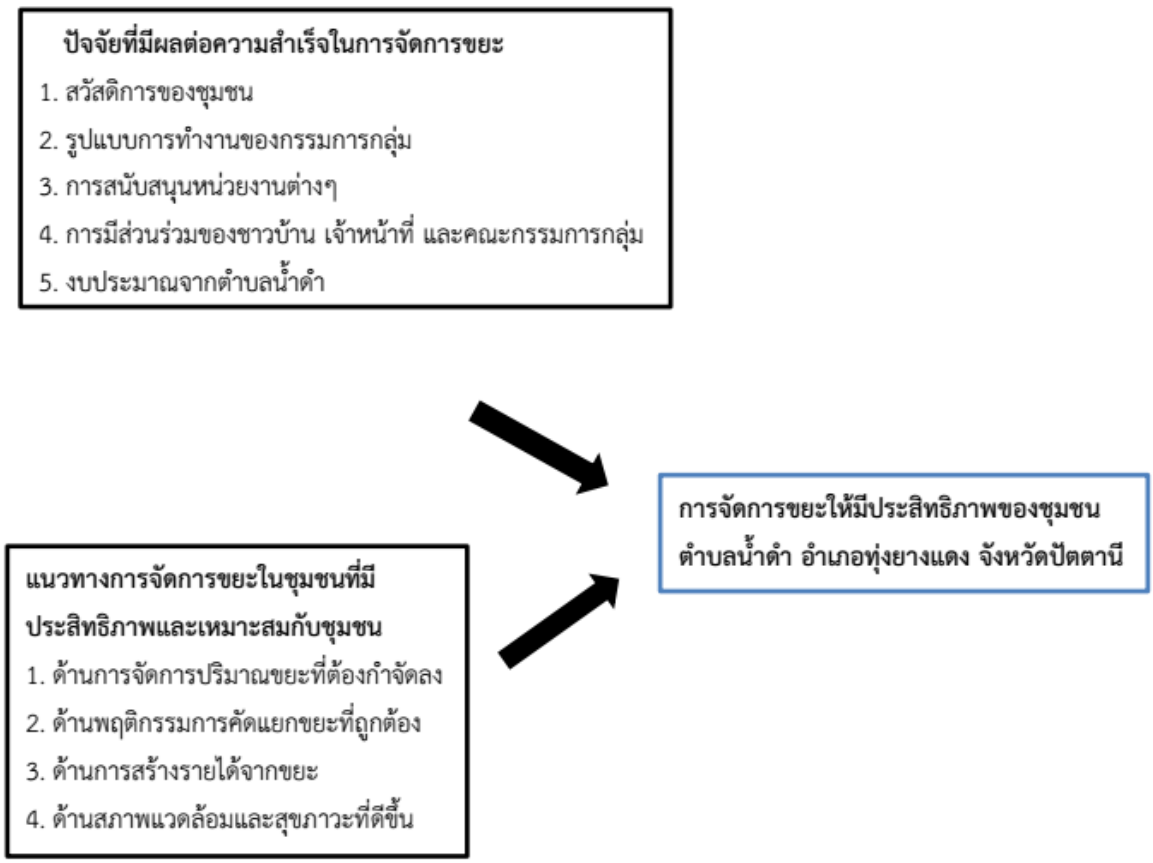
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและพัฒนาระบบการจัดการขยะของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ได้ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนตำบลน้ำดำ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาขยะในพื้นที่ได้จริง

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี จำนวน 1 คน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน ประชาชนในชุมชน จำนวน 16 คน ได้คัดเลือกแบบเจาะจง ตามคำแนะนำจากผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการบันทึกข้อมูลและรายงานผลการวิจัยก่อนการดำเนินการเก็บข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุมกระบวนการ มีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยมีกระบวนการเก็บข้อมูลตั้งแต่การลงพื้นที่สำรวจการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์เชิงลึก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพของชุมชนตำบลน้ำดำ โดยใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีบทบาทและประสบการณ์ตรงในการจัดการขยะในชุมชน การสัมภาษณ์

ดำเนินการด้วยคำถามเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็น เล่าประสบการณ์ และเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะได้อย่างเต็มที่การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ใช้คำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ถ่ายทอดประสบการณ์ ความคิดเห็นและมุมมองเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชนอย่างอิสระและละเอียดรอบด้าน ส่วนการสังเกตการณ์ผู้วิจัยได้บันทึกพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมจริงตามประเด็นที่กำหนด เช่น รูปแบบการทิ้งขยะของประชาชน จุดรวบรวมขยะ และสภาพแวดล้อมด้านการจัดการขยะภายในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) อ่านและทำความเข้าใจกับข้อมูลทั้งหมด 2) แยกประเด็นสำคัญ 3) จัดกลุ่มข้อมูลตามหมวดหมู่ 4) สรุปและอธิบาย พร้อมยกตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ซึ่งผลจากการศึกษาเป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประเด็นหลัก 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี 2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับชุมชน ผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) โดยสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ได้แก่ 1) สวัสดิการของชุมชน 2) รูปแบบการทำงานของกรรมการกลุ่ม 3) การสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ 4) การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกลุ่ม และ 5) งบประมาณจากตำบลน้ำดำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยที่ 1 สวัสดิการของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การจัดให้มีสวัสดิการแก่สมาชิก เช่น เงินปันผลจากการขายขยะ กองทุนชุมชน หรือสวัสดิการช่วยเหลือในยามจำเป็น เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกและจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จ

ปัจจัยที่ 2 รูปแบบการทำงานของกรรมการกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการกลุ่มมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน มีการประชุมวางแผนและติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีการแบ่งงานตามความรับผิดชอบ ทำให้การบริหารจัดการขยะเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยที่ 3 การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งด้านความรู้ วัสดุอุปกรณ์ และการ

อบรมส่งเสริมศักยภาพ มีส่วนช่วยเสริมความพร้อมของชุมชนในการดำเนินงานจัดการขยะ ส่งผลให้กิจกรรมมีความก้าวหน้าและเกิดความยั่งยืน

ปัจจัยที่ 4 การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ และคณะกรรมการกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินกิจกรรม ไปจนถึงการติดตามประเมินผล ทำให้เกิดความร่วมมือ ความรับผิดชอบร่วมกัน และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้การจัดการขยะของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิผล

ปัจจัยที่ 5 งบประมาณจากตำบลน้ำดำ ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กลุ่มสามารถจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ดำเนินกิจกรรม และบริหารจัดการขยะได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การดำเนินงานของชุมชนมีความมั่นคงและประสบความสำเร็จ

2. แนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับชุมชน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการปริมาณขยะที่ต้องกำจัดลง 2) ด้านพฤติกรรมการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง 3) ด้านการสร้างรายได้จากขยะ และ 4) ด้านสภาพแวดล้อมและสุขภาวะที่ดีขึ้น

ด้านที่ 1 ด้านการจัดการปริมาณขยะที่ต้องกำจัดลง ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมให้ครัวเรือนคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง การนำขยะอินทรีย์ไปใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ย และการรวบรวมขยะรีไซเคิลเข้าสู่ระบบกลุ่มชุมชน ทำให้ปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัดขั้นสุดท้ายลดลงอย่างชัดเจน ส่งผลให้ภาระด้านการขนส่งและการกำจัดขยะของชุมชนลดลง

ด้านที่ 2 ด้านพฤติกรรมการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของขยะและวิธีการคัดแยกที่ถูกต้องมากขึ้นจากการรณรงค์และการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการคัดแยกขยะในครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การจัดการขยะของชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านที่ 3 ด้านการสร้างรายได้จากขยะ ผลการศึกษาพบว่า การรวบรวมและจำหน่ายขยะรีไซเคิล รวมถึงการแปรรูปขยะอินทรีย์เป็นผลิตภัณฑ์ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ สามารถสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มและสมาชิกในชุมชน ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการคัดแยกและจัดการขยะ และทำให้การจัดการขยะของชุมชนมีความคุ้มค่าและยั่งยืน

ด้านที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อมและสุขภาวะที่ดีขึ้น ผลการศึกษาพบว่า เมื่อชุมชนมีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ปัญหาขยะตกค้าง กลิ่น และแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์พาหะลดลง ส่งผลให้สภาพแวดล้อมในชุมชนสะอาด เป็นระเบียบ และเอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดีของประชาชนในชุมชนโดยรวม

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชน (ตามกรอบ 5 ปัจจัย) ขยะของพื้นที่ตำบลน้ำดำ ดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามกรอบกระบวนการบริหารจัดการ 5 ปัจจัย เริ่มตั้งแต่สวัสดิการของชุมชน รูปแบบการทำงานของกรรมการกลุ่ม การสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกลุ่ม และงบประมาณจากตำบลน้ำดำ โดยปัจจัยเหล่านี้มีส่วนช่วยสร้างแรงจูงใจ เสริมศักยภาพการดำเนินงาน และสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น ทำให้การจัดการขยะของชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ อย่างต่อเนื่อง และประสบความสำเร็จ ภายใต้โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ

2. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับชุมชน พบว่าส่งผลให้เกิดผลลัพธ์สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการปริมาณขยะที่ต้องกำจัดลง ด้านพฤติกรรมการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง ด้านการสร้างรายได้จากขยะ และด้านสภาพแวดล้อมและ สุขภาวะที่ดีขึ้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการขยะโดยชุมชนที่เน้นการคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง การใช้ประโยชน์จากขยะ และการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนตำบลน้ำดำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี เป็นผลจากการบูรณาการของปัจจัยหลายด้านที่เชื่อมโยงและเกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านสังคม ด้านองค์กรด้านทรัพยากร และด้านกระบวนการจัดการ โดยมีพื้นฐานสำคัญอยู่ที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนซึ่งมีความตระหนักรู้ต่อปัญหาขยะและผลกระทบต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของตนเองและส่วนรวม ทำให้เกิดความร่วมมือในการคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน ลดการทิ้งขยะปะปน และปฏิบัติตามกติกาชุมชนด้านการจัดการขยะอย่างต่อเนื่องและสมัครใจ ขณะเดียวกันบทบาทของผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำศาสนา และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและประสานความร่วมมือของคนในพื้นที่ โดยทำหน้าที่กำหนดแนวทางการดำเนินงาน จัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างความเข้าใจ สื่อสารข้อมูลข่าวสาร และติดตามกำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามข้อตกลงของชุมชน ซึ่งความเข้มแข็งและความน่าเชื่อถือของผู้นำส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและยอมรับในระบบการจัดการขยะของชุมชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีบทบาทสนับสนุนที่สำคัญทั้งในด้านนโยบาย แผนงาน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดบริการสาธารณะด้านการเก็บขนและกำจัดขยะ โดยมีการกำหนดจุดรวบรวมขยะ จุดคัดแยก

และรอบเวลาเก็บขนที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ทำให้ประชาชนสามารถทิ้งขยะได้สะดวก ถูกต้อง และเป็นระเบียบ ลดปัญหาการทิ้งขยะไม่เป็นที่และการสะสมของขยะในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาปวีณ์ เมสนุกูล (2553) มีปัจจัยที่มีต่อผลความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชน 5 ปัจจัย 1) สวัสดิการของชุมชน 2) รูปแบบการทำงานของกรรมการกลุ่ม 3) การสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ 4) การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกลุ่ม และ 5) งบประมาณจากตำบลน้ำดำ

2. แนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับชุมชน ควรเป็นระบบการจัดการที่ยึดหลักการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทางโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญ์ ปัญโญ(2558) เนื่องจากชุมชนมีลักษณะเป็นสังคมชนบทที่มีความ-สัมพันธ์ใกล้ชิดและมีสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว มัสยิด โรงเรียน และกลุ่มอาชีพ เป็นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรม ดังนั้นวิธีการจัดการขยะที่เหมาะสมจึงเริ่มจากการลดปริมาณขยะตั้งแต่แหล่งกำเนิด โดยส่งเสริมให้ครัวเรือนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค เช่น การลดการใช้วัสดุใช้ครั้งเดียว การนำภาชนะกลับมาใช้ซ้ำ และการเลือกใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ง่าย ควบคู่กับการคัดแยกขยะในระดับครัวเรือนออกเป็นประเภทหลัก ได้แก่ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล และขยะทั่วไป เพื่อให้สามารถนำไปจัดการต่อได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะขยะอินทรีย์ซึ่งมีสัดส่วนสูงในชุมชนชนบทสามารถนำไปทำปุ๋ยหมักหรืออาหารสัตว์ ลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัดขั้นสุดท้ายได้อย่างมาก ส่วนขยะรีไซเคิลควรมีระบบรวบรวมผ่านธนาคารขยะหรือจุดรับซื้อในชุมชน เพื่อสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ นอกจากนี้ความมีประสิทธิภาพของการจัดการขยะยังขึ้นอยู่กับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านงบประมาณ อุปกรณ์ และระบบบริการ เช่น การจัดถังขยะแยกประเภท การจัดหารถเก็บขนที่เพียงพอ และการประสานสถานที่กำจัดขยะปลายทางที่ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งการติดตามประเมินผลและปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง เมื่อชุมชนสามารถลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง เพิ่มการใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์และรีไซเคิล และมีระบบเก็บขนกำจัดที่เหมาะสม จะทำให้ปริมาณขยะที่ต้องกำจัดขั้นสุดท้ายลดลง สภาพแวดล้อมสะอาดเป็นระเบียบ ลดปัญหามลพิษและแหล่งเพาะโรค อีกทั้งยังสร้างรายได้และคุณค่าทางเศรษฐกิจจากทรัพยากรเหลือใช้ ส่งผลให้ชุมชนมีระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น และสามารถดำเนินได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว มีแนวทางการจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน 4 ด้าน 1) ด้านการจัดการปริมาณขยะที่ต้องกำจัดลง 2) ด้านพฤติกรรมการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง 3) ด้านการสร้างรายได้จากขยะ และ 4) ด้านสภาพแวดล้อมและสุขภาวะที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำผลการวิจัยไปใช้กำหนดนโยบายและแผนการจัดการขยะของชุมชนให้สอดคล้องกับปัจจัยความสำเร็จที่พบในพื้นที่

2. ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมคัดแยกขยะและการจัดการขยะในระดับครัวเรือนและชุมชน

3. ชุมชนสามารถนำรูปแบบการสร้างมูลค่าจากขยะ เช่น การรีไซเคิลและการทำปุ๋ยหมักไปใช้เพื่อสร้างรายได้เสริมและลดปริมาณขยะในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการขยะในหลายชุมชนหรือหลายพื้นที่ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จและรูปแบบการจัดการขยะในบริบทที่แตกต่างกัน

2. ควรมีการศึกษาติดตามผลระยะยาวของการจัดการขยะในชุมชน เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมประชาชน ปริมาณขยะ และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อประเมินความยั่งยืนของการจัดการขยะ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). *ยุทธศาสตร์การจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). *คู่มือการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมควบคุมมลพิษ. (2563). *แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ.* กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

นภาปวีณ์ เมสนุกูล. (2553). *ถอดบทเรียนการจัดการขยะชุมชนจากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนวัง.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปรัทญ์ ปัญโญ. (2558). *การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในชุมชน ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่* การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ลดาวัลย์ สุขประเสริฐ. (2555). *การจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมในชุมชน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี. (2557). *รายงานสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะมูลฝอยในจังหวัดปัตตานี.* ปัตตานี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี.

องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ. (2564). *รายงานการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยและการคัดแยกขยะในชุมชนตำบลน้ำดำ.* ปัตตานี: องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดำ.

กระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

Youth Participation Processes in the Activities of Subdistrict Administrative Organizations: A Case Study of Wang Phaya Subdistrict Administrative Organization, Raman District, Yala Province.

พัฒมา อาบูวะ[1], ซัลซาบีลา บือแน[2], ฟาหานัน หะรง[3], วันฮารงค์ บินอิสริส[4]

[1]คณะมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622046@yru.ac.th

[2]คณะมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622063@yru.ac.th

[3]คณะมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622065@yru.ac.th

[4]อาจารย์คณะมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, wanharong.b@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา และ (2) เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมทั้งสิ้น 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา พบว่า การมีส่วนร่วมของเยาวชนสามารถอธิบายได้ผ่าน 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยเยาวชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลางถึงน้อยในบางขั้นตอน โดยเฉพาะด้านการตัดสินใจและการประเมินผล ซึ่งยังเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทค่อนข้างจำกัด ขณะที่ด้านการดำเนินงานพบว่าเยาวชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมตามที่หน่วยงานจัดขึ้น แต่ยังขาดความต่อเนื่องและการริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเอง ส่วนด้านการรับผลประโยชน์ เยาวชนได้รับประโยชน์ในด้านทักษะ ประสบการณ์ และความสัมพันธ์ทางสังคม แต่อย่างไรก็ตาม การกระจายโอกาสยังไม่ทั่วถึงในทุกกลุ่ม 2) แนวทางในการ

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา พบว่าควรมีการพัฒนาในหลายด้าน ได้แก่ การเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจมากขึ้น การออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของเยาวชนและมีความต่อเนื่อง การสร้างแรงจูงใจ รวมถึงการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การสนับสนุนจากผู้นำชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น รวมถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

คำหลัก: เยาวชน, กระบวนการมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research are: (1) to examine youth participation processes in the activities of the Wang Phaya Subdistrict Administrative Organization, Raman District, Yala Province; and (2) to propose guidelines for promoting youth participation suitable for the local context. This study employs a qualitative research approach, utilizing in-depth interviews, focus group discussions, non-participant observation, and documentary research. Data were collected from a total of 9 key informants. The gathered data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that: (1) the process of youth participation in activities of the Wang Phaya Subdistrict Administrative Organization can be explained through four key stages: participation in decision-making, implementation, benefit-sharing, and evaluation. Youth participation was found to be at a moderate to low level in some stages, particularly in decision-making and evaluation, where opportunities for youth involvement remained limited. In contrast, participation in implementation was at the highest level, mainly in the form of attending activities organized by the agency; however, continuity and youth-initiated activities were still lacking. Regarding benefit-sharing, youth gained advantages in terms of skills, experiences, and social relationships, although opportunities were not equally distributed across all groups (2) in terms of guidelines to promote youth participation, the study suggests improvements in several aspects, including increasing opportunities for youth to express opinions and participate in decision-making, designing activities that align with youth interests and ensure continuity, creating motivation, and

providing systematic opportunities for youth to engage in monitoring and evaluation. Furthermore, support from community leaders and local organizations, as well as effective communication, are essential factors in encouraging greater youth participation, which will ultimately contribute to sustainable community development.

Keywords: Youth, Participatory process

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคที่สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการภาครัฐและการปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับตัวจากรูปแบบการบริหารแบบรวมศูนย์ไปสู่การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนาอย่างแท้จริง เพื่อให้การดำเนินงานสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Osborne, 2006) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล ซึ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล อันจะนำไปสู่ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนในการพัฒนาท้องถิ่น (Denhardt และ Denhardt, 2015; โกวิทย์ พวงงาม, 2558; สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2559)

เยาวชนถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีพลัง ความคิดสร้างสรรค์ และมีศักยภาพในการเรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (วรฤทธิ์ บุรินทร์กุล, 2562) อย่างไรก็ตาม ในบริบทสังคมปัจจุบัน เยาวชนยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการในการเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น เช่น การขาดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทั่วถึง และบทบาทในการตัดสินใจที่ยังมีจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านโอกาสและการสนับสนุนมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (กนกเพ่งจินดา และคณะ, 2568)

องค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยได้มีการดำเนินกิจกรรมและโครงการพัฒนาในหลากหลายมิติ ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม สุขภาพ และเศรษฐกิจ ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับบทบาทของเยาวชนในฐานะกำลังสำคัญของชุมชน อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าการมีส่วนร่วมของเยาวชนยังคงมีข้อจำกัดในหลายด้าน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการประเมินผลกิจกรรม รวมถึงความไม่ต่อเนื่องของการเข้าร่วมกิจกรรม และการกระจายโอกาสที่ยังไม่ทั่วถึงในกลุ่มเยาวชน

บริบทของพื้นที่ตำบลวังพญาซึ่งมีลักษณะเป็นสังคมชนบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีบทบาทของผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาอย่างชัดเจน ยังส่งผลต่อรูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชน โดยเยาวชนมักมีบทบาทในฐานะผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าผู้ร่วมกำหนดทิศทางของกิจกรรม ทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมยังไม่ครอบคลุมครบทุกขั้นตอนตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen และ Uphoff (1980) ที่มองว่าการมีส่วนร่วมควรเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา

การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการดำเนินกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจลักษณะ ระดับ ปัญหา และอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของเยาวชนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ทั้งในด้านการเปิดโอกาส การพัฒนารูปแบบกิจกรรม และการสร้างกลไกสนับสนุนอย่างเป็นระบบ อันจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนให้สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
2. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

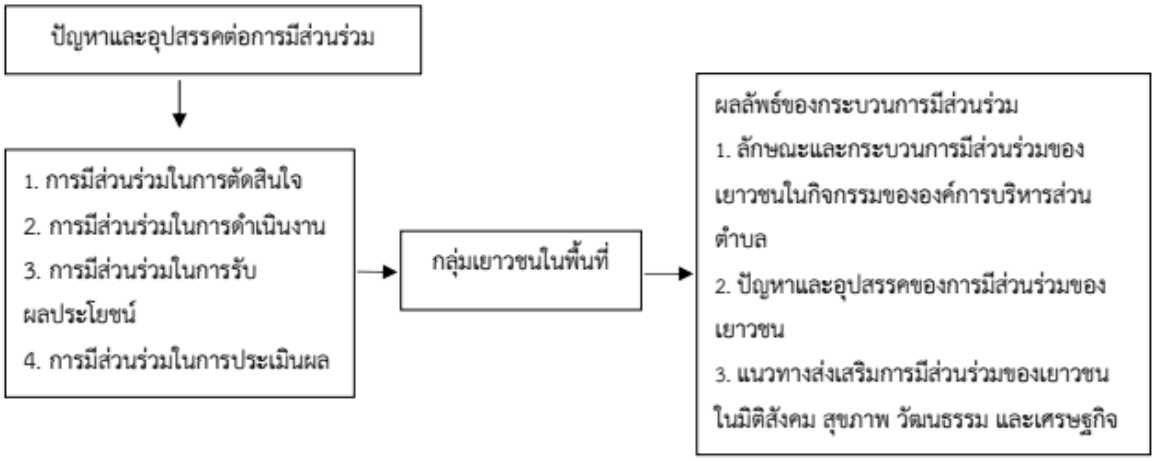
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชน โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความไม่ต่อเนื่องของกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
2. ได้แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ตำบลวังพญา ทั้งในด้านการเปิดโอกาสให้เยาวชนมีบทบาทมากขึ้น การออกแบบกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจ และการพัฒนาระบบสนับสนุนที่เหมาะสม
3. สามารถนำแนวทางที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและพัฒนากิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น
4. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเยาวชน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

กรอบแนวคิด

กระบวนการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมของ (Cohen และ Uphoff, 1980) สามารถสังเคราะห์กรอบแนวคิดของงานวิจัยได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดวงจรของโครงการหรือกิจกรรมพัฒนา มาใช้สร้างกรอบการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย การวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชน และเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในบริบทพื้นที่จริง พื้นที่ศึกษา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนและเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายมิติ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ (1) เยาวชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล (2) ผู้นำชุมชน และ (3) เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายเปิด ครอบคลุมประเด็นตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยเครื่องมือได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในพื้นที่ศึกษา โดยผู้วิจัยขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อนการสัมภาษณ์ และใช้การบันทึกเสียงร่วมกับการจดบันทึกภาคสนามอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำข้อมูลมาถอดความแบบคำต่อคำ เพื่อรักษาความถูกต้อง

ของข้อมูล จากนั้น ผู้วิจัยยังใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อเสริมความสมบูรณ์ของข้อมูลในบริบทจริง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยเริ่มจากการถอดเทป ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจัดหมวดหมู่ และการตีความข้อมูลเชิงความหมาย โดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้ เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ในด้านแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล เพื่อยืนยันความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลก่อนสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ผลการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนตาม 4 ขั้นตอน และแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนใน 4 มิติ ได้แก่ มิติทางสังคม สุขภาพ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการดำเนินกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา มีลักษณะเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยแต่ละขั้นตอนมีลักษณะการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ดังนี้

ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลได้เปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมและโครงการพัฒนาชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะการเชิญตัวแทนเยาวชนเข้าร่วมประชุมหรือเวทีสาธารณะ เพื่อสะท้อนความต้องการของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ แม้ว่าการตัดสินใจขั้นสุดท้ายจะยังคงอยู่ในอำนาจของผู้บริหารท้องถิ่น แต่การเปิดพื้นที่ดังกล่าวช่วยให้เยาวชนรู้สึกถึงการมีตัวตนและบทบาทในกระบวนการพัฒนา ส่งผลให้เกิดความกล้าแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมร่วมกับชุมชนมากยิ่งขึ้น

ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ดำเนินงาน พบว่า เยาวชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นกำลังหลักของการขับเคลื่อนกิจกรรม โดยเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในขั้นตอนการวางแผน การจัดเตรียมและการปฏิบัติงานจริง เช่น การจัดกิจกรรมกีฬา การดำเนินกิจกรรมจิตอาสา และการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ส่งผลให้เยาวชนได้พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ ภาวะผู้นำ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ตลอดจนเกิดประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น

ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า เยาวชนได้รับประโยชน์ทั้งในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดยเฉพาะด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การได้รับเกียรติบัตร การพัฒนาทักษะด้านอาชีพและดิจิทัล การสร้างเครือข่ายทางสังคมและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือการสร้างรายได้เสริม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของเยาวชนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเข้าร่วมกิจกรรม แต่ยังส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในระยะยาว

ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า เยาวชนยังมีบทบาทค่อนข้างจำกัด โดยกระบวนการประเมินผลส่วนใหญ่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่และผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหลัก เยาวชนมีโอกาสสะท้อนความคิดเห็นเพียงในลักษณะไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุยหรือการให้ข้อเสนอแนะทั่วไป แต่ยังไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลเชิงระบบหรือการสรุปบทเรียนอย่างเป็นทางการ ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างของการมีส่วนร่วมในมิติของการติดตามและประเมินผล ที่ยังควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและครอบคลุมหลายมิติ โดยสามารถสรุปเป็นแนวทางสำคัญได้ดังนี้

ประการแรก การเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นกระบวนการ ควรส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทตั้งแต่การวางแผน การเสนอความคิดเห็น และการร่วมดำเนินกิจกรรม เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในบทบาทของตนเอง

ประการที่สอง การพัฒนาการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมผ่านช่องทางที่เข้าถึงเยาวชนได้ง่าย เช่น โรงเรียน ผู้นำชุมชน และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้เยาวชนสามารถรับรู้ข้อมูลได้อย่างทั่วถึงและทันเวลา

ประการที่สาม การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น ได้แก่ งบประมาณ ความรู้ และพื้นที่ในการทำกิจกรรม โดยควรมีการจัดสรรงบประมาณเฉพาะสำหรับกิจกรรมเยาวชน การจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ และการจัดพื้นที่สร้างสรรค์ เช่น สนามกีฬา หรือพื้นที่สาธารณะ

ประการที่สี่ การสร้างกลไกและเวทีการมีส่วนร่วม เช่น การจัดตั้งสภาเยาวชนระดับตำบล การจัดเวทีเสวนาระหว่างเยาวชนกับผู้นำชุมชน และการประชุมกลุ่มเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เยาวชนสามารถสะท้อนความคิดเห็นได้อย่างเป็นระบบ

ประการที่ห้า บทบาทของผู้นำชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ ควรทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน เปิดโอกาส และให้คำแนะนำแก่เยาวชน รวมทั้งประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงเรียน และศาสนสถาน เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาเยาวชน

ประการที่หก การออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของเยาวชน เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพ และกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งจะช่วยดึงดูดให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ประการที่เจ็ด การพัฒนาเครือข่ายเยาวชนอย่างยั่งยืน โดยควรมีการสร้างแกนนำเยาวชนในแต่ละพื้นที่ และสนับสนุนให้เกิดการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

ข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้รับจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐและกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการดำเนินกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา รวมทั้งแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา พบว่า มีกิจกรรมที่สะท้อนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชนอย่างหลากหลาย โดยสามารถจำแนกกิจกรรมดังกล่าวออกเป็น 4 มิติสำคัญ ได้แก่ มิติทางสังคม มิติทางสุขภาพ มิติทางวัฒนธรรม และมิติทางเศรษฐกิจ ดังนี้

ในด้านมิติทางสังคม เยาวชนมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชุมชน เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน ระดมทรัพยากร จัดเตรียมสิ่งของ และลงพื้นที่ช่วยเหลือ รวมถึงการช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้าน เช่น ผู้สูงอายุและผู้พิการ ซึ่งสะท้อนถึงจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบ และความผูกพันต่อชุมชน

ในด้านมิติทางสุขภาพ เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาและกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคี เช่น การแข่งขันกีฬา อบต.คัพ และกิจกรรมในช่วงเทศกาลสำคัญ ซึ่งช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกาย วินัย และความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน

ในด้านมิติทางวัฒนธรรม เยาวชนมีบทบาทในการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การจัดกิจกรรมประตูชัย กิจกรรมชุดรายอ กิจกรรมเมาลิด และกิจกรรมอาซูรอ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำว่าว ซึ่งสะท้อนถึงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน

ในด้านมิติทางเศรษฐกิจ เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมอบรมอาชีพ เช่น การทำอาหารและการประกอบธุรกิจขนาดเล็ก ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะอาชีพ ความคิดเชิงผู้ประกอบการ และแนวทางในการสร้างรายได้ในอนาคต

จากผลการวิจัยโดยภาพรวม พบว่า การมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญามีลักษณะไม่สมดุลในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเยาวชนมีบทบาทเด่นในขั้นตอนการดำเนินงานและการรับผลประโยชน์ ขณะที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการประเมินผลยังมีข้อจำกัด ทั้งนี้ ระดับและคุณภาพของการมีส่วนร่วมได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น ความสอดคล้องของรูปแบบกิจกรรมกับความสนใจของ

เยาวชน และบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ ผลการวิจัยจึงสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลไกและรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เยาวชนมีบทบาทครอบคลุมทั้ง 4 ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม อันจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมของ องค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของเยาวชนเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันเป็นลำดับขั้นตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชนบทที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนาเป็นหลัก ในขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เยาวชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในบางกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชนโดยตรง แต่ยังมีบทบาทจำกัดในการกำหนดทิศทางและการวางแผนหลักของกิจกรรม ขณะที่ในขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เยาวชนมีบทบาทโดดเด่นและมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง โดยเฉพาะกิจกรรมด้านสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพและความพร้อมของเยาวชนในการเป็นกำลังสำคัญของชุมชน ในขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า เยาวชนได้รับประโยชน์ทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะชีวิต ภาวะผู้นำ ความภาคภูมิใจในตนเอง และความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน การกระจายโอกาสและผลประโยชน์ยังไม่ทั่วถึงเยาวชนทุกกลุ่ม ส่วนขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมในระดับค่อนข้างน้อย เนื่องจากกระบวนการประเมินผลยังเป็นบทบาทหลักของเจ้าหน้าที่และผู้นำท้องถิ่น ส่งผลให้กระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนยังไม่ครบถ้วนในทุกขั้นตอน

วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนควรมุ่งพัฒนากลไกและรูปแบบการมีส่วนร่วมให้ครอบคลุมทั้ง 4 ขั้นตอน โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของเยาวชนในมิติสังคม สุขภาพ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ รวมถึงการพัฒนาระบบการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงเยาวชนอย่างทั่วถึง แนวทาง

ดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของเยาวชน อันนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

จากการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ตามวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่า

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการดำเนินกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของเยาวชนสามารถจำแนกได้เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์และการประเมินผล โดยเยาวชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลางถึงน้อย โดยเฉพาะในขั้นตอนการตัดสินใจและการประเมินผล ขณะที่การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงานมีระดับสูงที่สุดในลักษณะของการเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานจัดขึ้น ผลดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen และ Uphoff ที่อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน และในทางปฏิบัติมักพบว่าประชาชนมีบทบาทสูงในขั้นตอนการดำเนินงานมากกว่าขั้นตอนการตัดสินใจและการประเมินผล ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดด้านโครงสร้างอำนาจและการกำหนดนโยบายที่ยังคงอยู่ในมือของหน่วยงานรัฐเป็นหลัก และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กนก เพ่งจิดา ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในบริบทท้องถิ่นไทยมักอยู่ในระดับ “การมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ” มากกว่าการมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนซึ่งยังขาดโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจ อันเป็นผลมาจากวัฒนธรรมองค์กรแบบลำดับชั้นและการขาดกลไกสนับสนุนอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า การเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจมากขึ้น การออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของเยาวชน การสร้างแรงจูงใจ และการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Denhardt และ Denhardt ซึ่งเน้นว่าการบริหารภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในฐานะ “พลเมือง” โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการสาธารณะ และยังความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กนก เพ่งจิดา ที่เน้นการสร้างกลไกและพื้นที่ให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้จริงในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการเสริมสร้างศักยภาพและแรงจูงใจของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในกรณีของเยาวชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ (Cohen และ Uphoff, 1980; กนก เพ่งจินดา และคณะ, 2568) ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญต่อการพัฒนา

ท้องถิ่น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและการรับผลประโยชน์ ซึ่งสามารถกระตุ้นแรงจูงใจและความไว้วางใจของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของเยาวชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการพัฒนาท้องถิ่นในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1

1. ควรส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การมีตัวแทนร่วมกำหนดแนวทางกิจกรรม
2. ควรกระจายโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมให้ทั่วถึงทุกกลุ่มเยาวชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการได้รับประโยชน์
3. ควรเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ
4. ควรพัฒนาการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม โดยให้เยาวชนร่วมสะท้อนผลและเสนอแนะแนวทางปรับปรุง
5. ควรกำหนดนโยบายและผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

วัตถุประสงค์ที่ 2

1. ควรออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของเยาวชน และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน
2. ควรสร้างแรงจูงใจ เช่น การยกย่องหรือโอกาสพัฒนาตนเอง เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม
3. ควรพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น โรงเรียน และชุมชน
5. ควรกำหนดตัวชี้วัดและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรขยายพื้นที่ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบบริบทการมีส่วนร่วม
2. ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล
3. ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชน
4. ควรศึกษาผลลัพธ์ระยะยาวต่อการพัฒนาชุมชน
5. ควรพัฒนาและทดลองรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อใช้จริงในพื้นที่อื่น

เอกสารอ้างอิง

กนก เพ่งจินดา, นนท์วัฒน์ เสี่ยงโชคอยู่, และ ปริน รัตนพียร. (2568). ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นตำบลหนองคันทรง อำเภอเมือง จังหวัดตราด. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย,* 7(3), 519-530.

โกวิทย์ พวงงาม. (2558). *การบริหารจัดการท้องถิ่นไทยในยุคเปลี่ยนผ่าน.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรฤทธิ์ บุรินทร์กุล. (2562). องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนในวิถีชีวิตใหม่. *วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช,* 94-108.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2559). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารภาครัฐแนวใหม่.* วิทยาลัยการปกครอง.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development,* 8(3), 213-235.

Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B. (2015). *The New Public Service: Serving, Not Steering.* Routledge.

Osborne, S. P. (2006). The new public governance? *Public Management Review,* 8(3), 377-387.

การศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ที่ประสบความสำเร็จ กรณีศึกษาในตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

A Study of the Patterns and Characteristics of Successful Community Forest Management Participation: A Case Study in Kalong Subdistrict, Si Sakhon District, Narathiwat Province.

กูพะดี ตูแวปูเต๊ะ[1], บิสมี เจ๊ะนุ[2], โนรซาฮาดา บัวแก้ว[3], ฮากีม ผูหาดา[4]

[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622059@yru.ac.th

[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622062@yru.ac.th

[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622072@yru.ac.th

[4]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, hakim.p@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จ: กรณีศึกษาตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน และ (2) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน ผู้นำศาสนา และประชาชนในพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตภาคสนาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยประชาชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกติกา การดูแลรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของการจัดการป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการสนับสนุนกิจกรรมของ

ชุมชน และการเสริมสร้างความตระหนักด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้การจัดการป่าชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

คำหลัก: การมีส่วนร่วม, ป่าชุมชน, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

Abstract

This research, entitled “A Study of the Patterns and Characteristics of Public Participation in Successful Community Forest Management: A Case Study of Kalong Subdistrict, Si Sakhon District, Narathiwat Province,” aims to (1) examine the patterns and characteristics of public participation in community forest management, and (2) explore approaches to promoting public participation in community forest management. This study employed a qualitative research approach. Key informants were selected using purposive sampling and included community leaders, community forest committee members, religious leaders, and local residents. Data were collected through in-depth interviews and field observations and analyzed using content analysis. The findings revealed that public participation in community forest management consists of four main aspects: participation in decision-making, implementation, benefit sharing, and monitoring and evaluation. The community plays a significant role in establishing rules, conserving forest resources, and utilizing resources appropriately in accordance with the local context. In terms of promoting public participation, the study suggests encouraging continuous involvement of community members in all stages of community forest management, supporting community-based activities, and enhancing awareness of forest conservation. These approaches contribute to strengthening community forest management and ensuring its long-term sustainability.

Keywords: Participation, Community Forest, Natural Resource Management.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ชนบทที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ป่าไม้เป็นแหล่งทรัพยากรที่ให้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น เป็นแหล่งอาหาร สมุนไพร และวัสดุสำหรับการดำรงชีพ อีกทั้ง

ยังมีบทบาทสำคัญในการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ เช่น การเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร การรักษาความชุ่มชื้นของดิน การป้องกันการพังทลายของหน้าดิน และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างไรก็ตาม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้โดยขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม อาจส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าลดลง และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนที่พึ่งพาทรัพยากรจากป่า (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2556)

จากปัญหาการลดลงของทรัพยากรป่าไม้ในหลายพื้นที่ จึงเกิดแนวคิดการจัดการทรัพยากรโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน หรือที่เรียกว่า “การจัดการป่าชุมชน” ซึ่งเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีบทบาทในการดูแล อนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน โดยประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การควบคุมดูแล และการติดตามประเมินผล ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรและส่งเสริมความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (สุริชัย หวันแก้ว, 2560) นอกจากนี้ งานวิจัยหลายชิ้นยังชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติมีประสิทธิภาพ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ที่มีความเข้าใจสภาพปัญหาและบริบทของชุมชนเป็นอย่างดี

ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรป่าไม้อุดมสมบูรณ์ และประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์จากป่าในด้านต่าง ๆ เช่น การเก็บของป่าเพื่อบริโภค การใช้วัสดุจากป่าเพื่อการก่อสร้าง และการใช้พื้นที่ป่าเป็นแหล่งต้นน้ำของชุมชน พื้นที่ป่าชุมชนมีขนาดประมาณ 50 ไร่ 1 งาน 61 ตารางวา โดยแบ่งพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 60 เป็นพื้นที่อนุรักษ์ และร้อยละ 40 เป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ของชุมชน การจัดตั้งป่าชุมชนในพื้นที่ดังกล่าวเกิดจากความร่วมมือของประชาชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งร่วมกันกำหนดกติกาการใช้ทรัพยากรและดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ป่าอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ป่าชุมชนยังคงมีความอุดมสมบูรณ์และสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

แม้ว่าชุมชนจะมีการจัดการป่าชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง แต่รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามบทบาทหน้าที่ ความรู้ ความเข้าใจ และระดับความตระหนักต่อความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ ดังนั้น การศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส จึงมีความสำคัญ เนื่องจากจะช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละขั้นตอนของการจัดการป่าชุมชน รวมทั้งบทบาทของบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน ผู้นำศาสนา และประชาชนทั่วไป ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชน

ผลการศึกษาที่ได้จะช่วยให้เห็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในระดับชุมชน รวมทั้งเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างสมดุลและยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและความมั่นคงของทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละขั้นตอนของการจัดการป่าชุมชน
2. เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน
3. เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปใช้ประกอบการวางแผน การกำหนดนโยบายและการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. เป็นองค์ความรู้ทางวิชาการที่สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันในอนาคต

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดการวิจัยในการศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ได้พัฒนาขึ้นจากการบูรณาการแนวคิดสำคัญ 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน และแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อใช้อธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ปัจจัยภายในชุมชน ปัจจัยภายนอกชุมชน และผลลัพธ์ของการจัดการป่าชุมชน โดยมีความสัมพันธ์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ปัจจัยภายในชุมชน (Internal Factors)

ปัจจัยภายในเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้วยตนเอง ประกอบด้วย

- ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน
- ความร่วมมือของประชาชนในชุมชน
- องค์กรหรือคณะกรรมการป่าชุมชน
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากร
- กฎระเบียบและข้อตกลงของชุมชน
- จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ปัจจัยเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการดูแลรักษาและบริหารจัดการป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยภายนอกชุมชน (External Factors)

ปัจจัยภายนอกเป็นองค์ประกอบที่มาจากภายนอกชุมชน ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนและเสริมศักยภาพการดำเนินงานของป่าชุมชน ได้แก่

- การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ
- การสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์
- ความร่วมมือจากหน่วยงานภาคเอกชนหรือองค์กรภายนอก
- กฎหมายและนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชน

ปัจจัยภายนอกเหล่านี้มีบทบาทในการส่งเสริมให้การจัดการป่าชุมชนดำเนินไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกจะส่งผลต่อ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการจัดการป่าชุมชน โดยการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

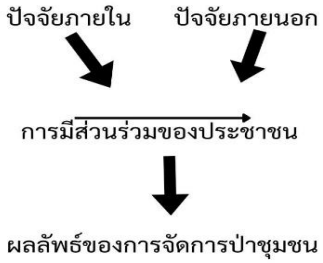
- การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
- การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวช่วยให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากร และร่วมกันดูแลรักษาป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4. ผลลัพธ์ของการจัดการป่าชุมชน (Outcomes)

ผลลัพธ์ที่เกิดจากกระบวนการจัดการป่าชุมชนสามารถสะท้อนความสำเร็จของการดำเนินงานได้ใน 4 ด้าน ได้แก่

- ด้านทรัพยากร (ความอุดมสมบูรณ์ของป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ)
- ด้านสังคม (ความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน)
- ด้านเศรษฐกิจ (รายได้และความมั่นคงทางอาหารของชุมชน)
- ด้านการจัดการ (ความยั่งยืนของระบบการบริหารจัดการป่าชุมชน)

ดังนั้น กรอบแนวคิดการวิจัยจึงแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเป็นตัวกำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ของการจัดการป่าชุมชนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ภาพ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จ กรณีศึกษาตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน ประชาชนในพื้นที่ ผู้นำศาสนา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชน รวมจำนวนประมาณ 15 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ศึกษา

เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

1. เป็นบุคคลที่มีบทบาทหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่
2. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน
3. เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลกาหลง และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างชัดเจน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)
2. การสังเกต (Observation)
3. การบันทึกภาคสนาม (Field Notes)

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก่อนลงพื้นที่ จากนั้นจึงประสานงานกับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการป่าชุมชนเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามประเด็นที่กำหนด พร้อมทั้งสังเกตกิจกรรมและบริบทของการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ รวมถึงบันทึกข้อมูลภาคสนามอย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการบันทึกภาคสนาม มาจำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการศึกษา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์และเรียบเรียงในลักษณะเชิงพรรณนา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส สามารถนำเสนอให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะเป็นกระบวนการที่มีโครงสร้างชัดเจนและดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนเพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการวางแผนและกำหนดกติกาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ร่วมกันประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการป่าชุมชนในหลายมิติทั้งการเข้าร่วมประชุมการแสดงความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการร่วมดำเนินกิจกรรมด้านการดูแลรักษาป่าชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังครอบคลุมถึงการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ควบคู่กันไป โดยประชาชนมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปลูกต้นไม้ การจัดทำแนวกันไฟ การดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่ป่า และการเฝ้าระวังการบุกรุกพื้นที่ป่า รวมทั้งมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ตามวิถีชีวิตของชุมชนภายใต้กฎระเบียบที่ได้ร่วมกันกำหนดซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการทรัพยากรที่เน้นความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน พบว่า แนวทางสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง การจัดประชุม การเผยแพร่ความรู้ และการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีส่วนช่วยในการสร้างความตระหนักและความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของป่าชุมชน

นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการป่าชุมชนยังเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแนวทางดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีความรับผิดชอบร่วมกันในการดูแลรักษาป่าชุมชนอันนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ และความยั่งยืนของป่าชุมชนในระยะยาว

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในตำบลกาหลงมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม และการดูแลรักษาป่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการ ป่าชุมชนในพื้นที่เป็นการจัดการแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยประชาชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนว ทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้และร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชนผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้อง กับแนวคิดการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนซึ่งเน้นให้ประชาชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบและแนวทางการใช้ทรัพยากรจะช่วยให้ เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและยั่งยืน นอกจากนี้การที่ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการป่า ชุมชนอย่างต่อเนื่องผ่านการประชุมหมู่บ้านและการสื่อสารจากผู้นำชุมชนทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและ ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยยังพบว่าการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดการป่าชุมชนดำเนินไปอย่างต่อเนื่องผู้นำชุมชนมีบทบาทในการประสานงานระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ และกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนนอกจากนี้การที่ประชาชนได้รับประโยชน์ จากป่าชุมชนทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรส่งผลให้ประชาชนมีความตั้งใจที่จะร่วมกันอนุรักษ์ป่าชุมชน ให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ป่าชุมชนยังคงมีความอุดมสมบูรณ์และสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนาระบบการบริหารจัดการป่าชุมชนให้มีความชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนควรร่วมกันจัดทำแผนการบริหารจัดการป่าชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งกำหนดกฎระเบียบและแนวทางการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างเหมาะสม เพื่อให้การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ชุมชนควรมีการจัดประชุมและกิจกรรมเกี่ยวกับป่าชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การปลูกป่า การดูแลรักษาป่า และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักและมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากขึ้น

3. ควรพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอนาคต

ชุมชนสามารถพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เช่น การจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ หรือจุดพักผ่อนภายในพื้นที่ป่าชุมชน โดยเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

4. ควรมีการจัดสร้างอาคารหรือศูนย์ป่าชุมชนเพื่อใช้เป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

ในอนาคตควรมีการก่อสร้างอาคารป่าชุมชนหรือศูนย์เรียนรู้ป่าชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่ประชุมของคณะกรรมการและประชาชน รวมทั้งใช้เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ความรู้และประสานงานด้านการบริหารจัดการป่าชุมชนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่อื่นเพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบและพัฒนาแนวทางการจัดการป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชนในเชิงลึก เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน

3. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถวัดระดับการมีส่วนร่วมได้อย่างชัดเจน

4. ควรมีการศึกษาผลกระทบของป่าชุมชนต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน เช่น รายได้ ความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

กรมป่าไม้. (2557). *แนวทางการจัดการป่าชุมชน.* กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.

กรมวิชาการเกษตร. (2562). *ป่าชุมชนกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2549). *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน.* กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

โกมล แพรกทอง. (2533). *ป่าชุมชน: แนวคิดและการจัดการ.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

คมศิลป์ ศิริวงศ์. (2548). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน.* กรุงเทพฯ.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.* กรุงเทพฯ.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2551). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ.* กรุงเทพฯ.

ทินกฤต บุตวงษ์. (2554). *ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน.* กรุงเทพฯ.

เสน่ห์ จามริก และยศ สันตสมบัติ. (2536). *ชุมชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ.* กรุงเทพฯ.

องค์การบริหารส่วนตำบลกาหลง. (2562). *ข้อมูลพื้นฐานตำบลกาหลง.* นราธิวาส.

การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

Developing Activities to Promote the Quality of Life for the Elderly. A Case Study of the Phron Subdistrict Administrative Organization, Mueang Yala District, Yala Province.

ฟิกรี เจะเล๊าะ[1], นิสูฮัยมินทร์ หนิโซ๊ะ[2], อาพาลา แวหะมะ[3], คมวิทย์ สุขเสนีย์[4]

[1]หลักสูตรรัฐศาตรบัณฑิต, สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในบริบทชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลพร่อน กลุ่มเป้าหมาย 16 คน ได้แก่ ผู้สูงอายุ 12 คน รวมถึงบุคลากร 1 คน เจ้าหน้าที่ 1 คน นักพัฒนาชุมชน 1 คน พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ 1 คน ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า (1) การพัฒนากิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง 2) ด้านกิจกรรมการออกกำลังกาย 3) ด้านกิจกรรมพัฒนาสังคม 4) ด้านกิจกรรมเสริมการรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยี 5) ด้านกิจกรรมทางศาสนา โดยกิจกรรมที่เหมาะสมช่วยส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต การมีส่วนร่วมทางสังคม และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าร่วมกิจกรรม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนในระยะยาว

คำหลัก: การพัฒนา, กิจกรรม, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research article has a purpose 1) to study the model for developing activities to improve the quality of life of the elderly in the community context of the local administrative organization of Tambon Pho, Mueang Yala District, Yala Province, and 2) to propose guidelines for developing activities to improve the quality of life of the

elderly in the community of Tambon Pho, Mueang Yala District, Yala Province. The research conducted in the area of the local administrative organization of Tambon Pho. The target group consisted of 16 people, including 12 elderly people, 1 staff member, 1 mayor, 1 community development worker, and 1 professional nurse involved in the care of the elderly. The research results found that (1) there are 5 aspects of activity development that affect the quality of life of the elderly: 1) learning and self-development activities, 2) physical exercise activities, 3) social development activities, 4) activities promoting knowledge of media and technology, and 5) religious activities. Appropriate activities help promote physical health, mental health, social participation, and self-esteem of the elderly. Local administrative organizations have an important role in providing budget support, creating an environment conducive to participation in activities, and promoting community participation, which will lead to the sustainable development of the quality of life of the elderly in the long term.

Keywords: Development, activities, quality of life, elderly people.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

"สังคมผู้สูงอายุ" สังคมที่มีผู้สูงอายุจำนวนมากจนอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างแรงงานครั้งใหญ่ของระบบเศรษฐกิจและสังคม ประชากรโลกในอนาคตจำเป็นต้องพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงและเตรียมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุเป็นสังคมที่มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในหลายด้าน องค์กรสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว โดยมีการกำหนดแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (MIPAA) ที่มุ่งเน้นการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ ผู้สูงอายุกับการพัฒนา การสูงวัยอย่างมีสุขภาพดี และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ในพื้นที่การดูแลผู้สูงอายุจึงควรดำเนินการอย่างครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย และการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ซึ่งจะช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น การพัฒนา 3 ประการ คือ 1) ผู้สูงอายุกับการพัฒนา 2) ผู้สูงวัยอย่างสุขภาพดี และ 3) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิต (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2559; คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2553)

สำหรับประเทศไทยนั้น สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) นำเสนอข้อมูลว่าประเทศไทยได้สำรวจผู้สูงอายุครั้งแรกในปี พ.ศ. 2537 และก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 โดยมีจำนวนและสัดส่วน

ของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง มีประชากรผู้สูงอายุปัจจุบันร้อยละ 14.9 ของประชากรทั้งหมด จำนวนผู้สูงอายุมีมากถึง 10 ล้านคน รายงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ปี พ.ศ. 2552 ระบุว่าประเทศไทยจะมีประชากรสูงอายุมากขึ้นโดยคาดกันว่าจำนวนผู้มีอายุมากกว่า 65 ปี จะมีจำนวนประมาณร้อยละ 20 ของประชากร พ.ศ. 2568 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 30 ใน พ.ศ. 2593 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบกับการแบ่งการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุขององค์การสหประชาชาติแล้วประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2568 และจากสถานการณ์และแนวโน้มการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ของประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมและหาทางรับมือกับปัญหาในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นปัญหา ผู้สูงอายุขาดคนดูแล ปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุ ปัญหาการเข้าถึงสวัสดิการของผู้สูงอายุ ปัญหาการสร้างกับรับรู้ในผู้สูงอายุปัญหาการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอาย จะเห็นได้จากนโยบายต่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในตนเอง ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ สถานะความสัมพันธ์ในสังคมและครอบครัว เช่น การให้ผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพ การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุผ่านกองทุนหลักประกันสุขภาพ สปสช. การจัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ หรือการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสารสนเทศที่สนใจและเป็นประโยชน์กับผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ต้องการให้ประชาชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวสู่สังคมสูงวัยโดยมีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกันที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่ไม่สามารถแยกออกจากความต้องการในการใช้ชีวิตได้ ในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตที่ลดภาวะการพึ่งพิงผู้อื่น มีศักยภาพในการดำเนินชีวิต (active ageing) โดยผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การ ช่วยเหลือในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความบันเทิง การติดต่อสื่อสาร การทำธุรกรรมทางการเงิน การทำธุรกิจออนไลน์ และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุต้องมีทัศนคติเชิงบวกและตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีเป็นผู้สูงอายุในยุค Digital ได้อย่างกลมกลืนร่วมกับคนวัยอื่น ๆ (digital ageing)

การพัฒนาผู้สูงอายุให้มีศักยภาพสามารถพึ่งตนเองได้ก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องใส่ใจสุขภาพของร่างกายและจิตใจสูงกว่าวัยอื่น ๆ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงด้าน ร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างเห็นได้ชัด การเปลี่ยนแปลงสำคัญในผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย เช่น ระบบต่าง ๆ ทำงานได้ลดลง ส่งผลให้ร่างกายเสื่อมถอยลงเคลื่อนไหวร่างกายได้ช้าลง กำลังน้อยลง อวัยวะรับความรู้สึกจะเป็นอวัยวะอันดับแรก ๆ ที่เสื่อม 2) การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ เช่น การรับรู้ จำเหตุการณ์ปัจจุบันไม่ค่อยได้ชอบย้ำคำถามบ่อย ๆ เรียนรู้สิ่งใหม่ได้ยากเพราะไม่มีความมั่นใจในการปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์ อาจจะมีอาการ ซึมเศร้า หงุดหงิด ขี้ระแวงวิตกกังวล โกรธง่าย เอาแต่ใจตนเอง สนใจสิ่งแวดล้อมน้อยลงและสนใจเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองมากกว่าเรื่องของผู้อื่น และ 3) การ

เปลี่ยนแปลงด้าน สังคม เช่น ภาระหน้าที่และบทบาททางสังคมลดน้อยลงทำให้ผู้สูงอายุห่างจากสังคม และเมื่อสมรรถภาพร่างกายลดลง ทำให้ความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองหรือกิจวัตรประจำวันเป็นไปได้ยากลำบาก จะส่งผลกระทบต่อจิตใจ เกิดความไม่มั่นใจในตนเอง หดหู่กับสภาพตัวเอง อีกทั้ง ยังทำให้ผู้สูงอายุไม่กล้ามีสังคมหรือมีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น (Mingsamorn, 2019, online)

ดังนั้น กาศึกษาการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เพื่อพัฒนากิจกรรม รูปแบบใหม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ และนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน อันจะเป็นประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่จะนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติใช้ส่งเสริมและพัฒนาสังคมต่อไป

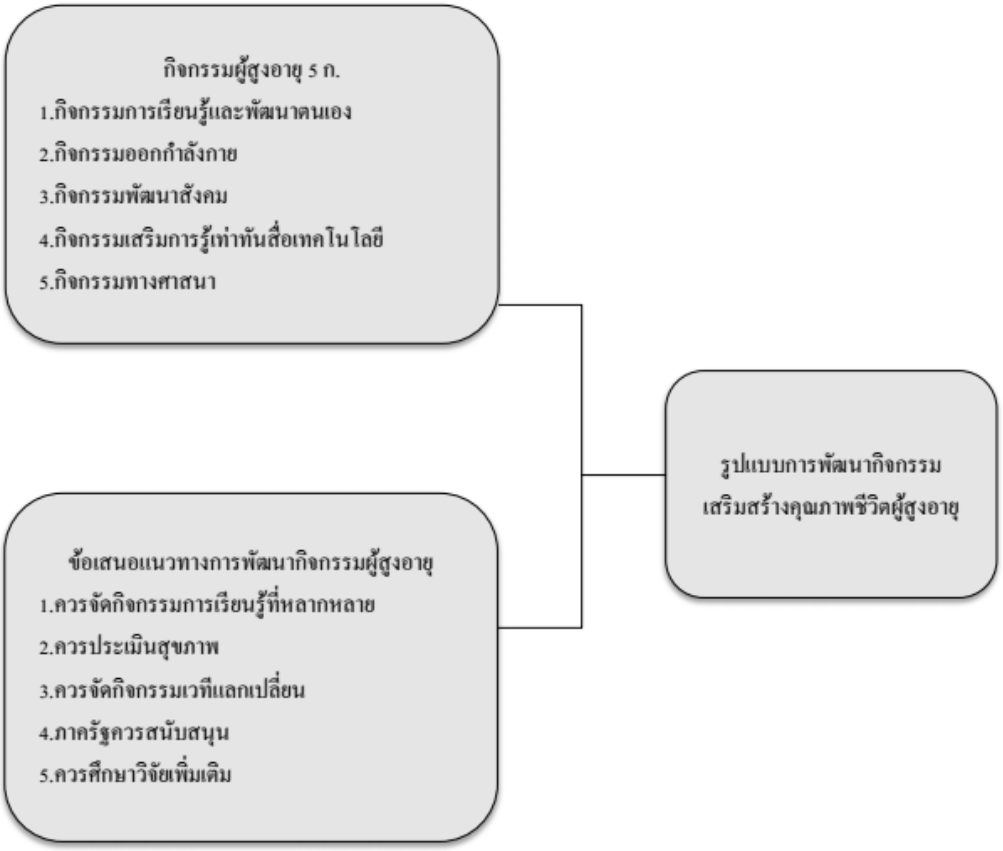
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในบริบทชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะทำให้เกิดประโยชน์ในหลายด้าน โดยผลการศึกษาจะช่วยให้ทราบถึงรูปแบบและแนวทางการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในบริบทชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งสะท้อนบทบาทและการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน นอกจากนี้ผลการศึกษายังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมและโครงการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลพร่อน รวมถึงสามารถประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

จำนวนทั้งสิ้น 16 คน 1) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลพร่อน จำนวน 1 คน 2) นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ จำนวน 1 คน 3) นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน 4) พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ จำนวน 1 คน 5) ผู้สูงอายุ จำนวน 12 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากหลักสูตรรัฐศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ถึงองค์การบริหารส่วนตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย โดยแนบกำหนดการ นัดหมายที่จะไปสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Selection Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview)

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในบริบทชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา มี 5 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุในชุมชนยังคงมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หากได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสมกับวัยและบริบทชีวิต การจัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะอาชีพตามศักยภาพ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีผ่านกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวัย ตลอดจนการเสริมสร้างทักษะชีวิตและสุขภาวะทางจิตใจ ล้วนส่งผลเชิงบวกต่อความภาคภูมิใจในตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่า และความสามารถในการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรมควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป และการสนับสนุนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละคน อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนอย่างเหมาะสมและยั่งยืนในระยะยาว

1.2 ด้านกิจกรรมการออกกำลังกาย

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมสุขภาพและการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทั้งในด้านการประเมินสุขภาพเบื้องต้นก่อนเข้าร่วมกิจกรรม การออกแบบกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย และการนำเทคโนโลยีมาใช้ประกอบการเรียนรู้ ซึ่งช่วยเพิ่มความมั่นใจ ความปลอดภัย และประสิทธิภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ กิจกรรมแบบกลุ่มยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจ ควบคู่กับการพัฒนาสุขภาพกายให้แข็งแรงและคล่องตัวมากขึ้น ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่สนับสนุนและเกื้อหนุนศักยภาพของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ ดังนั้น กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ดำเนินการอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง จึงมีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นอย่างรอบด้านและยั่งยืน

1.3 ด้านกิจกรรมพัฒนาสังคม

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุยังคงมีศักยภาพและบทบาทสำคัญในระดับชุมชน ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม การทำกิจกรรมจิตอาสา การถ่ายทอดประสบการณ์ และการ

ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและศาสนา การมีส่วนร่วมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกมีคุณค่า ความภาคภูมิใจ และความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กิจกรรมต่าง ๆ ไม่เพียงส่งผลดีต่อสุขภาพกาย แต่ยังช่วยยกระดับสุขภาวะทางจิตใจ ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และสร้างความผูกพันในชุมชน ขณะเดียวกัน การพัฒนาเครือข่ายและช่องทางสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น การใช้แพลตฟอร์มที่คุ้นเคยอย่าง LINE สามารถช่วยเพิ่มการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การสนับสนุนบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ จะเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

1.4 ด้านกิจกรรมเสริมการรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยี

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการอบรมให้ความรู้ การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่อธิบายอย่างเป็นลำดับขั้น เข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ได้จริง จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและเพิ่มศักยภาพในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ขณะเดียวกัน การจัดตั้งศูนย์หรือพื้นที่ให้คำปรึกษาในชุมชนจะเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และช่วยให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบมากขึ้น นอกจากนี้ หากผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาทักษะการประเมินข้อมูลและการป้องกันความเสี่ยงทางออนไลน์อย่างเหมาะสม จะสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัย มีวิจารณญาณ และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น การส่งเสริมความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีควบคู่กับการสนับสนุนในระดับชุมชน จะมีส่วนสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ลดความโดดเดี่ยว และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน

1.5 ด้านกิจกรรมทางศาสนาและจิตใจ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมทางศาสนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ ทั้งในมิติด้านจิตใจ จิตวิญญาณ และสังคม การเข้าถึงเนื้อหาทางศาสนาผ่านสื่อดิจิทัล รวมถึงการร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย ช่วยเสริมสร้างความสงบ ความมั่นคงทางจิตใจ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน กิจกรรมดังกล่าวยังเป็นพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์ ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และเสริมสร้างความผูกพันในชุมชน อีกทั้งเอื้อต่อการพัฒนาปัญญาและการนำหลักคำสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม จึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความหมายของชีวิต ความมั่นคงทางจิตวิญญาณ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนอย่างยั่งยืน

2. แนวทางการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านกิจกรรมพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุยังคงมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง หากได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสมกับวัยและบริบทชีวิต การจัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะตามความถนัด และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจในตนเอง เพิ่มความมั่นใจ และสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

2.2 ด้านการประเมินสุขภาพและจัดกิจกรรมตามความเหมาะสม

การประเมินสุขภาพก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ช่วยเพิ่มความปลอดภัย ความมั่นใจ และประสิทธิภาพในการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งยังส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิตอย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างวัยและงานอาสาผู้สูงอายุ

การเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างวัย และการทำกิจกรรมจิตอาสา ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และเพิ่มความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดประสบการณ์และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2.4 ด้านการส่งเสริมอบรมและศูนย์ให้คำปรึกษาเทคโนโลยี

การจัดอบรมด้านเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ พร้อมมีศูนย์หรือช่องทางให้คำปรึกษาในชุมชน ช่วยเพิ่มทักษะ ความมั่นใจ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และบริการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

2.5 ด้านการวิจัยและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

การนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการออกแบบกิจกรรม และการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้สูงอายุ ช่วยให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การส่งเสริมอาชีพไม่เพียงสร้างรายได้เสริม แต่ยังเสริมสร้างความภาคภูมิใจและการมีบทบาทในสังคม อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของการพัฒนา

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปการวิจัยได้ ดังนี้

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในบริบทชุมชน ตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างชัดเจน ดังนี้

ประการแรก วัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในบริบทชุมชน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพควรเป็นการดำเนินงานแบบบูรณาการ ครอบคลุมทั้งมิติด้านการเรียนรู้ สุขภาพกาย สุขภาพจิต สังคม เทคโนโลยี และจิตวิญญาณ โดยเน้นการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

ของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย ผู้สูงอายุยังคงมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง รวมถึงสามารถมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนครอบครัวและชุมชน หากได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสม กิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การพัฒนาทักษะ การออกกำลังกาย การมีส่วนร่วมทางสังคม การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี และกิจกรรมทางศาสนา มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่า ความมั่นคงทางจิตใจ และความสามารถในการพึ่งพาตนเอง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการจัดตั้งกลไกในระดับชุมชนอย่างเป็นระบบ ยังเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญในการลดความโดดเดี่ยว ลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยรวม

ประการที่สอง วัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการประเมินสุขภาพ ศักยภาพ และความต้องการของผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน เพื่อนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมและตรงตามบริบทของแต่ละบุคคล ควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ทั้งด้านสุขภาพ สังคม และเทคโนโลยี การเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัย และกิจกรรมจิตอาสา มีบทบาทสำคัญในการลดความโดดเดี่ยวและเสริมสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อีกทั้ง การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาในระดับชุมชน ยังช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และบริการต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง อันจะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในบริบทชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลพร่อนมีการดำเนินงานครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง กิจกรรมพัฒนาสังคม กิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยี และกิจกรรมทางศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ กิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง กิจกรรมการออกกำลังกาย และกิจกรรมพัฒนาสังคมมีระดับมาก เนื่องจากชุมชนมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การดูแลสุขภาพ และการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม ส่วนกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันเทคโนโลยีและกิจกรรมทางศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนว่าการดำเนินงานยังสามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดความต่อเนื่องและครอบคลุมผู้สูงอายุได้มากยิ่งขึ้น

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนควรมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้สูงอายุ ควบคู่กับการประเมินสุขภาพก่อนจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพร่างกายของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ ควรส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนระหว่างวัยและการมีส่วนร่วมในงานจิตอาสา เพื่อเสริมสร้างบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุ รวมทั้งสนับสนุนการอบรมด้านเทคโนโลยีและการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาด้านเทคโนโลยีในชุมชน ตลอดจนส่งเสริมการศึกษาวิจัยและการพัฒนาอาชีพหรือกิจกรรมสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดแผนพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุในลักษณะบูรณาการ โดยครอบคลุมมิติด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สังคม การเรียนรู้ และเทคโนโลยี เพื่อให้การดำเนินงานมีความชัดเจน เป็นระบบ และต่อเนื่องในระยะยาว

2. ควรส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการออกแบบ วางแผน และประเมินผลกิจกรรม เพื่อให้กิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชน

3. ควรสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข ผู้นำชุมชน ครอบครัว และภาคประชาสังคม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบดูแลผู้สูงอายุในระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างตำบลที่มีบริบทใกล้เคียงกันในจังหวัดเดียวกัน เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของรูปแบบการพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุ และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ควรดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณในกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยวัดระดับคุณภาพชีวิตก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมในระยะเวลา 6 เดือน ถึง 1 ปี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจน

3. ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวเฉพาะด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินความยั่งยืนของรูปแบบกิจกรรมในระดับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2559). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552.* http://www.dop.go.th

กิตติพร เนาว์สุวรรณ. (2562). สภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ตอนล่าง. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์,* 11(1), 147-161.

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2553). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564).* โรงพิมพ์ดอกเบี้ย.

จันทนา สารแสง. (2561). *คุณภาพชีวิตและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ชมพูนุท พรหมภักดิ์. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. *บทความวิชาการ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา,* 3(16).

เชียง เภาชิต. (2559). *การออกกำลังกายผู้สูงอายุ: การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในจังหวัดนครสวรรค์.*

ดนุสรณ์ อินแสงแวง. (2568). *การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านนานอน ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง.*

ทิพย์ อรุณสมภู่. (2552). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิชญา ธรรมร่มดี. (2564). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกมกับพัฒนาการผู้สูงอายุ.* สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย ประจำปี 2563.* https://www.nesdc.go.th

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557.* http://www.nso.go.th

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *ประเภทของผู้สูงอายุ.* กรมกิจการผู้สูงอายุ. https://www.dop.go.th/th/know/

สุดารัตน์ ทาระกุล. (2567). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลดงขุย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์.*

องค์การอนามัยโลก. (2563). *รายงานการวิจัย: โรงพยาบาลสวนปรุง กรมสุขภาพจิต.* กรมสุขภาพจิต.

แนวทางและกระบวนการป้องกันปัญหายาเสพติด ขององค์กรปกครองส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

Guidelines and Processes for Drug Prevention by Kabang Subdistrict Administrative Organization, Kabang District, Yala Province

อัฟฟันดี วาเด็ง[1], รูฟัยดา มะลี[1], อามีเร๊าะ วาเย๊ะ[1], คมวิทย์ สุขเสนีย์[1]

[1]หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต, สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง แนวทางและกระบวนการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และ3) ศึกษาข้อเสนอแนะในการป้องกันปัญหายาเสพติดในพื้นที่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน ได้แก่ 25 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 คน ผู้นำทางศาสนา จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ตำบลกาบัง จำนวน 8 คน ประชาชนในพื้นที่ตำบลกาบัง 8 คน และผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหายาเสพติด จำนวน 3 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนโดยใช้ข้อมูลและการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด ด้านการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางเลือก เช่น กีฬาและการฝึกอาชีพ ส่วนปัญหาและอุปสรรคพบใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคคลที่ยังขาดความรู้และความตระหนัก ด้านครอบครัวที่ขาดการดูแลเอาใจใส่ และด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงยาเสพติด และส่วนข้อเสนอแนะพบว่า ควรดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่งเสริมการบำบัดและติดตามผู้ผ่านการบำบัด สนับสนุนความร่วมมือของหน่วยงานและชุมชน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานมีความยั่งยืนในระดับพื้นที่

คำหลัก: การป้องกันยาเสพติด, องค์การบริหารส่วนตำบล, การมีส่วนร่วมของชุมชน, ชุมชนระดับตำบล

Abstract

This research article, Guidelines and Processes for Preventing Drug Problems by the Local Administrative Organization of Kabang Subdistrict, Kabang District, Yala Province, aimed to: (1) study the guidelines for drug prevention implemented by the Kabang Subdistrict Administrative Organization, (2) examine the problems and obstacles in the implementation process, and (3) explore recommendations for improving drug prevention in the area. This study employed a qualitative research approach. Data were collected through in-depth interviews with 25 key informants, including one chief executive of the Kabang Subdistrict Administrative Organization, four local administrative officers, one religious leader, eight village heads, eight local residents, and three individuals affected by drug-related problems. A semi-structured interview guide was used as the research instrument, and the data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that drug prevention guidelines consisted of four main aspects: planning and implementation based on local data and community participation; educational activities to raise awareness about the harmful effects of drugs; continuous public relations and dissemination of drug-related information; and the promotion of alternative activities such as sports and vocational training. The problems and obstacles were identified in three aspects: individual factors, including lack of knowledge and awareness; family factors, including insufficient care and supervision; and social and environmental factors that facilitated access to drugs. The recommendations suggested that drug prevention should be implemented systematically and continuously, with emphasis on rehabilitation and follow-up of former drug users, strengthening cooperation among relevant agencies and communities, and providing adequate budgets and resources to ensure sustainable operations at the local level.

Keywords: Drug prevention, Subdistrict Administrative Organization, Community participation, Subdistrict-level community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหายาเสพติดเป็นหนึ่งในปัญหาสังคมสำคัญของโลกที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชน แม้ว่าหลายประเทศจะดำเนินมาตรการด้านกฎหมายและการปราบปรามอย่างต่อเนื่อง แต่สถานการณ์ยาเสพติดยังคงมีความซับซ้อน โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของยาเสพติดสังเคราะห์ที่สามารถผลิตได้ง่ายและกระจายตัวได้รวดเร็วผ่านเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2022) ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อครอบครัว สุขภาพของประชาชน และความมั่นคงของสังคมในระยะยาว (สุพัตรา สุภาพ, 2560)

ในระดับประเทศ ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะยาเสพติดประเภทเมทแอมเฟตามีนซึ่งมีผู้ใช้จำนวนมาก และยังมีผู้เสพจำนวนไม่น้อยที่ต้องได้รับการบำบัดฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2568) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานในระดับพื้นที่ควบคู่กับนโยบายของรัฐ เนื่องจากปัญหายาเสพติดมีความเชื่อมโยงกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2565)

สำหรับพื้นที่ จังหวัดยะลา พบว่าสถานการณ์ยาเสพติดยังคงมีความต่อเนื่อง โดยมีการจับกุมคดียาเสพติดจำนวนมากและมีผู้เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อเยาวชน ครอบครัว และความสงบเรียบร้อยของชุมชน (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดยะลา, 2568; ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2564) โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลกาบัง อำเภอกาบัง ซึ่งพบว่ามีประชาชนบางส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและเข้าสู่กระบวนการบำบัดอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอกาบัง, 2568)

ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด องค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง มีบทบาทสำคัญในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชน โดยทำหน้าที่ส่งเสริมการให้ความรู้ การเฝ้าระวัง และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ (โกวิทย์ พวงงาม, 2561) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังประสบข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการป้องกันปัญหายาเสพติด (สุณีย์ กัลยะจิตร, 2561)

ดังนั้น การศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนามาตรการป้องกันยาเสพติดให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน (Rondinelli & Cheema, 1983)

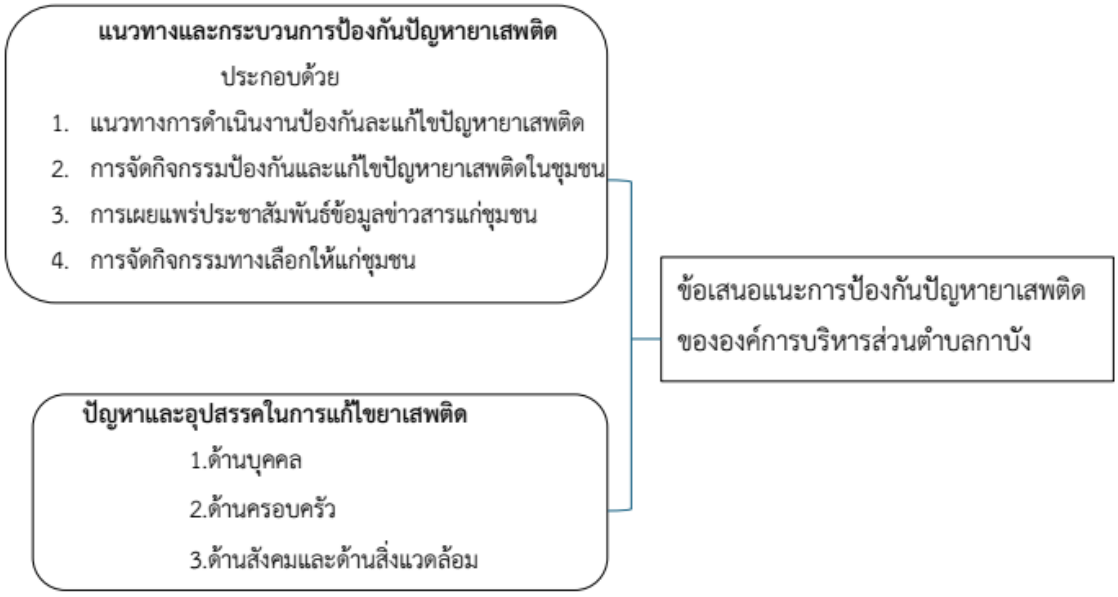
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางและกระบวนการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวทางและกระบวนการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบังอำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ซึ่งจะช่วยสะท้อนภาพรวมของการดำเนินงานด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ทั้งในด้านการบริหารจัดการ งบประมาณ บุคลากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ได้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การศึกษาครั้งนี้ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากผู้ที่รับผิดชอบงานด้านแนวทางและกระบวนการป้องกันปัญหายาเสพติด ซึ่งมีความรู้ ความชำนาญ และมีประสบการณ์ รวมทั้งสิ้น 25 คน แบ่งเป็น:

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 คน ประกอบด้วย:

1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง 1 คน
2. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 คน
3. ผู้นำทางศาสนา จำนวน 1 คน
4. ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 8 คน
5. ประชาชนในพื้นที่ตำบลกาบัง 8 คน
6. ผู้ได้รับผลกระทบ จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ดังนั้นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ก็คือ ตัวผู้ศึกษาเอง ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ ตีความโดยปราศจากอคติ โดยการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคลและแบบกลุ่ม เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยได้กำหนดประเด็นที่จะสัมภาษณ์ไว้ก่อน เพื่อให้ข้อมูลที่ครบถ้วน รอบด้าน ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลอย่างอิสระประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ ที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง เป็นต้น

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปัญหายาเสพติดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

2. เครื่องบันทึกเสียง ใช้ในการบันทึกคำให้สัมภาษณ์ และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ได้ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ตัวผู้วิจัย เป็นผู้ทำการสัมภาษณ์แบะเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แยกข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

ข้อมูลทุติยภูมิ (Sccondary Data) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ บทความวิจัย วารสาร สื่อประชาสัมพันธ์ และรายงานสรุปผลการดำเนินงานของสำนักงาน ป.ป.ส. รวมถึงแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลและเสริมประเด็นการศึกษาให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) จากการลงพื้นที่ภาคสนามในเขตพื้นที่ตำบลกาบัง จังหวัดยะลา โดยมีรายละเอียดดังนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นตัวแทนภาคประชาชนที่ดำเนินงานด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบไปด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง 1 คน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง 4 คน ผู้นำทางศาสนา 1 คน ผู้ใหญ่บ้านตำบลกาบัง 8 คน และตัวแทนประชาชนในพื้นที่ตำบลกาบัง 8 คน ผู้ได้รับผลกระทบ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1. เครื่องมือและวิธีการ ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้สะท้อนประสบการณ์ ความคิดเห็น ความรู้สึก และปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้อย่างอิสระ

2. การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการจดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) ควบคู่กับการบันทึกเสียง (โดยได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูล) เพื่อนำข้อมูลมาทำการตรวจสอบความถูกต้องและจำแนกประเด็นเพื่อการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเริ่มจากการรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นผู้วิจัยได้อ่านทบทวนข้อมูลอย่างละเอียดหลายครั้งเพื่อทำความคุ้นเคยกับเนื้อหา และทำความเข้าใจภาพรวมของข้อมูลทั้งหมด เพื่อให้สามารถมองเห็นประเด็นสำคัญ แนวคิดหลัก และแนวโน้มของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหายาเสพติดในพื้นที่ศึกษา

ภายหลังจากการทำความเข้าใจข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งทำการตีความหมายของข้อมูลโดยพิจารณาถึงสาเหตุ ปัจจัย และบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และสรุปผลการวิจัย โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายข้อค้นพบของการวิจัยอย่างเป็นระบบ ชัดเจน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวทางและกระบวนการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง มี 4 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของหน่วยงานในพื้นที่ในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดพื้นที่เป้าหมาย การสำรวจและรวบรวมข้อมูล การนำข้อมูลสภาพปัญหาจริงมาใช้ประกอบการวางแผน ตลอดจนการกำหนดมาตรการที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ทั้งในด้านการป้องกัน การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูผู้ผ่านการบำบัด นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมบทบาทของเยาวชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและตอบสนองต่อสภาพปัญหาในพื้นที่ได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการสัมภาษณ์ยังพบข้อจำกัดบางประการ เช่น ความต่อเนื่องของกิจกรรมที่ยังไม่สม่ำเสมอ ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร การเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกที่ยังไม่ครอบคลุม รวมถึงทัศนคติของผู้เสพและครอบครัวที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการเข้ารับการบำบัดรักษา อีกทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของหน่วยงานยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม

ดังนั้น การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จึงควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างความต่อเนื่องของมาตรการ การพัฒนาระบบข้อมูลให้มีความครบถ้วนและทันสมัย การส่งเสริม

บทบาทของครอบครัวและชุมชน ตลอดจนการสร้างความร่วมมืออย่างเข้มแข็งระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่

1.2 ด้านการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ชุมชนมีการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การอบรมให้ความรู้ การรณรงค์ เวทีประชาคม กิจกรรมกีฬา ค่ายคุณธรรม และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้ ความตระหนัก และภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ การดำเนินงานยังอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และภาคประชาชนในการจัดกิจกรรมร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดบางประการ เช่น ความต่อเนื่องของกิจกรรม ความหลากหลายของรูปแบบกิจกรรม และการเข้าถึงของประชาชนบางกลุ่มที่ยังไม่ทั่วถึง จึงจำเป็นต้องพัฒนาการดำเนินงานให้มีความต่อเนื่องและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดผลอย่างยั่งยืนในระยะยาว

1.3 ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดดำเนินการผ่านหลายช่องทาง เช่น การประชุมหมู่บ้าน เสียงตามสาย ป้ายประชาสัมพันธ์ และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องและสามารถป้องกันตนเองจากยาเสพติดได้ อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านความต่อเนื่องของการประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนบางกลุ่ม จึงควรพัฒนาช่องทางการสื่อสารให้มีความหลากหลายและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

1.4 ด้านการจัดกิจกรรมทางเลือกให้แก่ชุมชน การจัดกิจกรรมทางเลือกให้แก่ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการป้องกันและลดความเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน กิจกรรมต่าง ๆ เช่น กีฬา การฝึกอาชีพ กิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมพัฒนาชุมชน ช่วยให้ประชาชนใช้เวลาว่างอย่างเกิดประโยชน์ ลดการมั่วสุม และเสริมสร้างทักษะชีวิต นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น โดยภาพรวม การจัดกิจกรรมทางเลือกในชุมชนมีประสิทธิภาพในระดับที่น่าพอใจ สามารถดึงดูดประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมและช่วยลดปัจจัยเสี่ยงต่อปัญหายาเสพติดได้ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในเรื่องความต่อเนื่อง ความหลากหลายของกิจกรรม และการครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและพัฒนารูปแบบกิจกรรมให้หลากหลายมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันปัญหายาเสพติดในระยะยาว

2. ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง มี 3 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ด้านบุคคล ปัจจัยด้านบุคคลมีผลสำคัญต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน และประชาชน ควรได้รับ

การพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาสำคัญหลายประการ ได้แก่ ประชาชนบางส่วนยังขาดความตระหนักถึงผลกระทบของยาเสพติด และมีความรู้เกี่ยวกับโทษและกฎหมายไม่เพียงพอ บุคคลบางกลุ่ม โดยเฉพาะเยาวชน ยังมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องต่อการใช้ยาเสพติด นอกจากนี้ ผู้เสพยาเสพติดบางส่วนยังขาดแรงจูงใจในการเข้ารับการบำบัด และผู้ผ่านการบำบัดยังประสบปัญหาในการกลับเข้าสู่สังคม โดยเฉพาะด้านอาชีพและการยอมรับจากชุมชน

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาด้านบุคคลควรมุ่งเน้นการสร้างความตระหนัก ปรับเปลี่ยนทัศนคติ พัฒนาแรงจูงใจ และเสริมระบบสนับสนุนทางสังคม เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2.2 ด้านครอบครัว ครอบครัวเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หากครอบครัวมีความเข้มแข็ง มีความอบอุ่น และมีการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด จะช่วยลดความเสี่ยงของการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ แต่ในทางตรงกันข้าม หากครอบครัวมีปัญหาหรือขาดการดูแลที่เหมาะสม จะเพิ่มโอกาสให้สมาชิก โดยเฉพาะเยาวชน เข้าไปมีพฤติกรรมเสี่ยง ปัญหาที่พบ ได้แก่ ครอบครัวบางส่วนขาดความอบอุ่นหรือมีความขัดแย้ง ผู้ปกครองมีเวลาในการดูแลบุตรหลานจำกัด การสื่อสารภายในครอบครัวยังไม่เพียงพอ รวมทั้งปัญหาเศรษฐกิจที่สร้างความกดดันให้สมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ ปัญหาครอบครัวยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการป้องกันยาเสพติด เพราะหากครอบครัวไม่เข้มแข็ง การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ดังนั้น การป้องกันปัญหายาเสพติดควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ส่งเสริมบทบาทของผู้ปกครอง และสร้างความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนอย่างชัดเจน โดยยังพบว่ายาเสพติดสามารถเข้าถึงได้ในบางพื้นที่ แม้จะมีมาตรการควบคุมอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน กลุ่มเพื่อนและสังคมรอบข้างมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเยาวชน ซึ่งอาจนำไปสู่การถูกชักจูงให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ง่าย นอกจากนี้ ชุมชนยังมีพื้นที่เสี่ยง เช่น บริเวณลับตาคนหรือพื้นที่ที่ขาดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเยาวชน รวมทั้งปัญหาความยากจนและการขาดโอกาสทางอาชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้บางคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายแม้จะดำเนินการอย่างจริงจัง แต่ยังมีข้อจำกัดด้านกำลังคนและทรัพยากร ทำให้ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนร่วมด้วย ดังนั้น การแก้ไขปัญหายาเสพติดในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมควรเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเยาวชน ลดปัจจัยเสี่ยงทางเศรษฐกิจ และสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชน

3. ข้อเสนอแนะการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบังมี 4 ด้าน

3.1 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลกาบังควรปรับปรุงนโยบายและแนวทางการบริหารจัดการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้มีความชัดเจนต่อเนื่อง และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยควรกำหนดนโยบายระยะยาวที่ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ ไม่จำกัดเฉพาะช่วงเวลาโครงการ พร้อมทั้งพัฒนาระบบติดตามดูแลกลุ่มเสี่ยงตั้งแต่ระดับสถานศึกษาและชุมชน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้นำชุมชนในการวางแผนและดำเนินงาน รวมถึงการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณและพัฒนาอาสาสมัครในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่

3.2 ด้านการบำบัด ฟื้นฟู และการคืนคนดีสู่สังคม การบำบัด ฟื้นฟู และการติดตามดูแลผู้ผ่านการบำบัดควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยไม่ควรจำกัดเฉพาะกระบวนการบำบัดเท่านั้น แต่ควรครอบคลุมถึงการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและการกลับคืนสู่สังคมอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในช่วงหลังการบำบัดซึ่งเป็นระยะที่มีความเสี่ยงต่อการกลับไปเสพซ้ำสูง จำเป็นต้องมีการติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดจากเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน และครอบครัว นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลควรดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการฝึกอาชีพ การสร้างงาน และการสร้างรายได้ให้แก่ผู้ผ่านการบำบัด รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจในชุมชนเพื่อลดการตีตราทางสังคม และเปิดโอกาสให้ผู้ผ่านการบำบัดสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติ ซึ่งจะช่วยลดโอกาสการกลับไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและทำให้การคืนคนดีสู่สังคมเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

3.3 ด้านความร่วมมือและการบูรณาการเครือข่าย การพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยการดำเนินงานควรอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนผ่านการประชุม วางแผน และแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสามารถเฝ้าระวังปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและชุมชนในการสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์และกิจกรรมพัฒนาอาชีพ เพื่อช่วยลดปัจจัยเสี่ยงของเยาวชน หากมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเกิดผลอย่างยั่งยืนในระยะยาว

3.4 ด้านทรัพยากร งบประมาณ และความยั่งยืน การจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรอื่น ๆ ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยกำหนดเป็นแผนระยะยาวและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ไม่สะดุดหรือหยุดชะงักเมื่อสิ้นสุดโครงการ นอกจากนี้ ควรมีการกระจายงบประมาณให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรและอาสาสมัครในชุมชนให้มีความรู้เฉพาะด้าน รวมถึงสนับสนุนอุปกรณ์ สถานที่ และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ การบูรณาการทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จะช่วยให้การใช้ทรัพยากรเกิดความคุ้มค่าและเสริมสร้างความยั่งยืนของการดำเนินงาน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา สามารถสรุปสาระสำคัญของผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวทางและกระบวนการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง มีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นระบบ โดยมีการสำรวจข้อมูลพื้นที่จริง นำข้อมูลมาวางแผนกำหนดมาตรการ และดำเนินกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งด้านการป้องกัน การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูผู้ผ่านการบำบัด รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การอบรมให้ความรู้ การรณรงค์ การจัดกิจกรรมกีฬาและกิจกรรมเยาวชน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านหลายช่องทาง และการจัดกิจกรรมทางเลือกเพื่อใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ในระดับหนึ่งอย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านความต่อเนื่องของกิจกรรม งบประมาณและบุคลากรที่มีจำกัด รวมทั้งการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชนบางกลุ่มที่ยังไม่ทั่วถึง

2. ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านครอบครัว และด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยในด้านบุคคลพบว่าประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด เยาวชนบางกลุ่มยังมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องต่อยาเสพติด รวมทั้งผู้เสพบางรายยังขาดแรงจูงใจในการเข้ารับการบำบัด และผู้ที่ผ่านการบำบัดแล้วยังประสบปัญหาในการกลับเข้าสู่สังคม สำหรับด้านครอบครัวพบว่าครอบครัวบางส่วนขาดความอบอุ่นและการดูแลเอาใจใส่ ผู้ปกครองมีเวลาในการดูแลบุตรหลานจำกัด และมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวมีความเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ขณะที่ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมพบว่ายาเสพติดยังสามารถเข้าถึงได้ในบางพื้นที่ มีพื้นที่เสี่ยงและกลุ่มเพื่อนที่อาจชักจูงให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด รวมทั้งปัญหาความยากจนและโอกาสทางอาชีพที่จำกัด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน โดยปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปัญหายาเสพติดไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากปัจจัยหลายด้านที่เชื่อมโยงกัน ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม ดังนั้น การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึง

จำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการและครอบคลุมทุกมิติ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในระยะยาว

3. ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการป้องกันปัญหายาเสพติดข้อเสนอแนะจากการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหายาเสพติดควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเน้นการกำหนดนโยบายระยะยาว การพัฒนาระบบติดตามกลุ่มเสี่ยง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับการบำบัดและฟื้นฟูผู้เสพอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนการฝึกอาชีพและการสร้างรายได้ รวมทั้งลดการตีตราทางสังคมต่อผู้ผ่านการบำบัด อีกทั้งควรพัฒนาความร่วมมือของเครือข่ายในชุมชน และจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานมีความยั่งยืน

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลกาบังและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและพัฒนาการป้องกันปัญหายาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและแผนงานด้านการป้องกันยาเสพติดในระดับท้องถิ่น

3. สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบครัว และชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด

4. สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนากิจกรรมป้องกันยาเสพติดที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ 4 ด้าน

1 แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง ผลการวิจัยพบว่า ในด้านแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลการวิจัยพบว่ามีการดำเนินงานโดยอาศัยข้อมูลสภาพปัญหาจริงในพื้นที่เป็นพื้นฐานในการวางแผน และมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การรณรงค์ การจัดเวทีประชาคม และการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเยาวชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรีพรรณ กำปั่นทอง (2567) ที่พบว่าการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านบุคคล ครอบครัว และสังคม

ควบคู่กันไป จึงจะสามารถลดปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภคมน เจริญสลุง และคณะ (2562) ที่พบว่าการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือของเครือข่ายชุมชนและหน่วยงานภาครัฐอย่างใกล้ชิด

1.2 การจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ผลการวิจัยยังพบว่า ในด้านการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ผลการวิจัยพบว่าการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรมให้ความรู้ การรณรงค์ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน มีส่วนช่วยสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด และช่วยลดความเสี่ยงของการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในระดับหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการป้องกันเชิงรุกในระดับชุมชนมีความสำคัญต่อการลดปัญหายาเสพติดในระยะยาว ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยงยุทธ อนุสรณ์ประเสริฐ (2563) ที่พบว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดจำเป็นต้องอาศัยบทบาทของผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด

1.3 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชน ผลการวิจัยยังพบว่า ในด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด ผลการวิจัยพบว่าการให้ความรู้และการประชาสัมพันธ์ช่วยให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดมากขึ้น และสามารถตระหนักถึงผลกระทบของยาเสพติดได้ดีขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันปัญหายาเสพติด ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประดิษฐ์ มะกรูดทอง (2560) ที่พบว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการสร้างความตระหนักรู้ในชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้กับประชาชน

1.4 การจัดกิจกรรมทางเลือกให้แก่ชุมชน ผลการวิจัยยังพบว่า ในด้านการจัดกิจกรรมทางเลือกให้แก่ชุมชน ผลการวิจัยพบว่าการจัดกิจกรรมกีฬา การฝึกอาชีพ กิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน มีส่วนช่วยให้ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และลดโอกาสในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสร้างกิจกรรมทางเลือกเป็นแนวทางสำคัญในการป้องกันปัญหายาเสพติดในระยะยาว ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภคมน เจริญสลุง และคณะ (2562) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมในชุมชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสามารถลดปัญหายาเสพติดได้

2. ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ด้านบุคคล ด้านบุคคลพบว่าประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด และผู้เสพบางส่วนยังขาดแรงจูงใจในการเข้ารับการบำบัดรักษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการป้องกันปัญหายาเสพติดจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และทัศนคติของประชาชนควบคู่ไป

กับมาตรการอื่น ๆ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรีพรรณ กำปั่นทอง (2567) ที่พบว่าปัจจัยด้านบุคคลเป็นอุปสรรคสำคัญในการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดยะลา

2.2 ด้านครอบครัว พบว่าในด้านครอบครัว ผลการวิจัยพบว่าครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการป้องกันปัญหายาเสพติด โดยครอบครัวที่มีความเข้มแข็งจะช่วยลดความเสี่ยงของการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นหรือมีปัญหาทางเศรษฐกิจจะเพิ่มโอกาสให้เยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ง่ายขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรีพรรณ กำปั่นทอง (2567) ที่พบว่าครอบครัวที่ขาดการดูแลเอาใจใส่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

2.3 ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่าในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่ายังมีพื้นที่เสี่ยงในชุมชน รวมทั้งอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและปัญหาความยากจนที่ส่งผลต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยงยุทธ อนุสรณ์ประเสริฐ (2563) ที่พบว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของหลายภาคส่วนในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลกาบัง อำเภอกาบัง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ด้านการบำบัดและฟื้นฟูผลการวิจัยพบว่า การติดตามดูแลผู้ผ่านการบำบัดอย่างต่อเนื่องมีความสำคัญต่อการลดโอกาสการกลับไปเสพซ้ำ โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านอาชีพและการสร้างรายได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ผ่านการบำบัดสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมั่นคง สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการบำบัดและฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดไม่ควรจำกัดเพียงกระบวนการรักษาทางการแพทย์เท่านั้น แต่ควรครอบคลุมถึงการฟื้นฟูด้านสังคม เศรษฐกิจ และการคืนคนดีสู่สังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการลดโอกาสการกลับไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอีกครั้ง (United Nations Office on Drugs and Crime, 2022) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่ระบุว่าการแก้ไขปัญหาทางสังคมจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลควบคู่กับการสนับสนุนจากครอบครัวและสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2560)

3.2 ด้านความร่วมมือและเครือข่ายผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การป้องกันปัญหายาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจและการพัฒนาท้องถิ่นที่เน้นบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการปัญหาในพื้นที่ โดยการบูรณาการความร่วมมือจากหลายภาคส่วนจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายสาธารณะ (Rondinelli &

Cheema, 1983) ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นของโกวิทย์ พวงงาม ที่กล่าวว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (โกวิทย์ พวงงาม, 2561)

3.3 ด้านงบประมาณและทรัพยากรผลการวิจัยพบว่า การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ควรมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดด้านการบริหารงานท้องถิ่นที่ระบุว่า การบริหารงบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบรรลุเป้าหมายและเกิดความยั่งยืนในการพัฒนา (สุณีย์ กัลยะจิตร, 2561) นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับนโยบายด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทยที่เน้นการบูรณาการทรัพยากรจากทุกภาคส่วนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2565)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลกาบังควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับโทษและผลกระทบของยาเสพติดแก่เยาวชนและประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เช่น การอบรม การรณรงค์ หรือกิจกรรมในชุมชน เพื่อป้องกันการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

3. ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินงานด้านการป้องกันปัญหายาเสพติด เพื่อให้การดำเนินงานสามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนในระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดในบริบทที่แตกต่างกัน

2. ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาบทบาทของภาคีเครือข่ายในชุมชน เช่น สถานศึกษา ผู้นำศาสนา และองค์กรภาคประชาชน ในการมีส่วนร่วมป้องกันปัญหายาเสพติด เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2561). *การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ประดิษฐ์ มะกรูดทอง. (2560). *แนวทางการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในชุมชนของประเทศไทย.* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ภคมน เจริญสลุง และคณะ. (2562). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย.* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ยงยุทธ อนุสรณ์ประเสริฐ. (2563). *แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย.* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2564). *รายงานสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้.* กรุงเทพมหานคร: ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2565). *แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2568). *รายงานสถานการณ์ยาเสพติดของประเทศไทย.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2568). *รายงานสถานการณ์ยาเสพติดของประเทศไทย.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดยะลา. (2568). *รายงานสถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดยะลา.* ยะลา: สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดยะลา.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอกาบัง. (2568). *รายงานข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดในพื้นที่อำเภอกาบัง.* ยะลา: สำนักงานสาธารณสุขอำเภอกาบัง.

สุณีย์ กัลยะจิตร. (2561). *การบริหารงานท้องถิ่น.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนทรีพรรณ กำปั่นทอง. (2567). *ปัจจัยด้านครอบครัวที่ส่งผลต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในประเทศไทย.* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพัตรา สุภาพ. (2560). *สังคมวิทยา.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

Rondinelli, D. A., & Cheema, G. S. (1983). *Decentralization and Development: Policy Implementation in Developing Countries.* Beverly Hills: Sage Publications.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). *World Drug Report 2022.* Vienna: United Nations.

การบริหารจัดการภัยแล้งแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษา ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

Participatory Drought Management in the Community: A Case Study of Khok Sato Subdistrict, Rueso District, Narathiwat Province

ฟิตเราะห์ เจ๊ะมะ[1], นูรฟาตีน เจ๊ะและ[2], อามีน สุไลมาน[3], ฮากีม ผูหาดา[4]

[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622042@yru.ac.th

[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622049@yru.ac.th

[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622058@yru.ac.th

[4]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, hakim.p@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการบริหารจัดการภัยแล้งแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และประชาชนในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการภัยแล้งแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะเป็นการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติภายใต้การกำกับของภาครัฐ โดยสามารถจำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (3) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และ (4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยประชาชนมีบทบาทสำคัญในการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาภัยแล้ง การร่วมแรงในการพัฒนาแหล่งน้ำ และการดูแลทรัพยากรน้ำในระดับชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความรู้ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชน

คำหลัก: การจัดการภัยแล้ง, การมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

This research aimed to study the patterns and characteristics of participatory drought management by community members in Khok Sato Subdistrict, Rueso District, Narathiwat Province. The study employed a qualitative research methodology. Data were collected through semi-structured interviews with 10 key informants, including community leaders, government officials, and local residents. The data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that participatory drought management in the community is characterized by practical participation under the supervision of the government. The forms of participation can be classified into four aspects: (1) participation in decision-making, (2) participation in implementation, (3) participation in monitoring and evaluation, and (4) participation in benefit-sharing. Community members play an important role in proposing solutions to drought problems, contributing labor to develop water resources, and managing water resources at the community level. However, limitations were found in terms of budget constraints, knowledge, and coordination between government agencies and the public.

Keywords: Drought Management, Public Participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ เนื่องจากเป็นแหล่งรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคการเกษตรซึ่งพึ่งพาทรัพยากรน้ำและสภาพภูมิอากาศโดยตรง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาภัยธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาภัยแล้ง ซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญในระดับประเทศ สาเหตุของปัญหาดังกล่าวส่วนหนึ่งมาจากการตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ส่งผลให้ระบบนิเวศและวัฏจักรน้ำเกิดความแปรปรวน และกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม

ประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภัยแล้งและอุทกภัยที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในหลายพื้นที่ จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นพื้นที่ตัวอย่าง ที่ชัดเจน เนื่องจากตั้งอยู่ในลุ่มน้ำท่าจีนซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ทำให้มีความเสี่ยงทั้งต่อภาวะน้ำท่วมในฤดูฝนและปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง (โศจิรัตน์ วรพันธุ์, 2566)

สถานการณ์ดังกล่าวยิ่งทวีความรุนแรงมาก ขึ้นเมื่อเผชิญผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งก่อให้เกิดความไม่แน่นอน เช่น ฝนตกผิดฤดูกาลหรือฝนทิ้งช่วง ส่งผลให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำต้องเผชิญกับความซับซ้อนและข้อจำกัดมากขึ้น แม้จะมีความพยายามจากภาครัฐในการตรากฎหมายและกำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหา แต่ในทางปฏิบัติกลับ ยังคงพบข้อจำกัดจากความซ้ำซ้อนของภารกิจระหว่างหน่วยงานและการขาดบูรณาการเชิงระบบ (รัชวิชญ์ วังศรี,2564)

ในระดับพื้นที่ ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เป็นชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและพึ่งพาทรัพยากรน้ำจากธรรมชาติ เช่น ลำคลอง หนองน้ำ และน้ำฝนตามฤดูกาล อย่างไรก็ตาม พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาภัยแล้งเป็นประจำ โดยเฉพาะช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ซึ่งเป็นช่วงฝนทิ้งช่วงก่อนเข้าสู่ฤดูฝน ส่งผลให้แหล่งน้ำตามธรรมชาติลดปริมาณลงอย่างมาก ระบบการจัดการน้ำในพื้นที่ยังไม่สามารถรองรับความต้องการใช้น้ำได้อย่างเพียงพอ ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การกักเก็บน้ำ การกระจายน้ำ และการวางแผนใช้น้ำร่วมกันในระดับตำบล

ปัญหาภัยแล้งดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกรที่ต้องพึ่งพาน้ำจากธรรมชาติในการเพาะปลูก เมื่อเกิดการขาดแคลนน้ำ พืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหาย รายได้ลดลง และกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือน นอกจากนี้ บางพื้นที่ยังประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภค ส่งผลต่อสุขอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม ปัญหาดังกล่าวยังสะท้อนถึงข้อจำกัดในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของพื้นที่ เช่น การขาดแคลนแหล่งเก็บกักน้ำ การวางแผนใช้น้ำที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะตอ, 2565; 2566)

จากบริบทดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แม้จังหวัดนราธิวาสจะมีการดำเนินมาตรการบริหารจัดการภัยแล้งในหลายระดับ แต่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ซึ่งยังไม่ชัดเจนในด้านรูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วม รวมถึงบทบาทของประชาชนในแต่ละขั้นตอนของการบริหารจัดการภัยแล้ง ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษารูปแบบและลักษณะการบริหารจัดการภัยแล้งแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชุมชน เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ศึกษา

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบและลักษณะการบริหารจัดการภัยแล้งแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการบริหารจัดการภัยแล้งแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

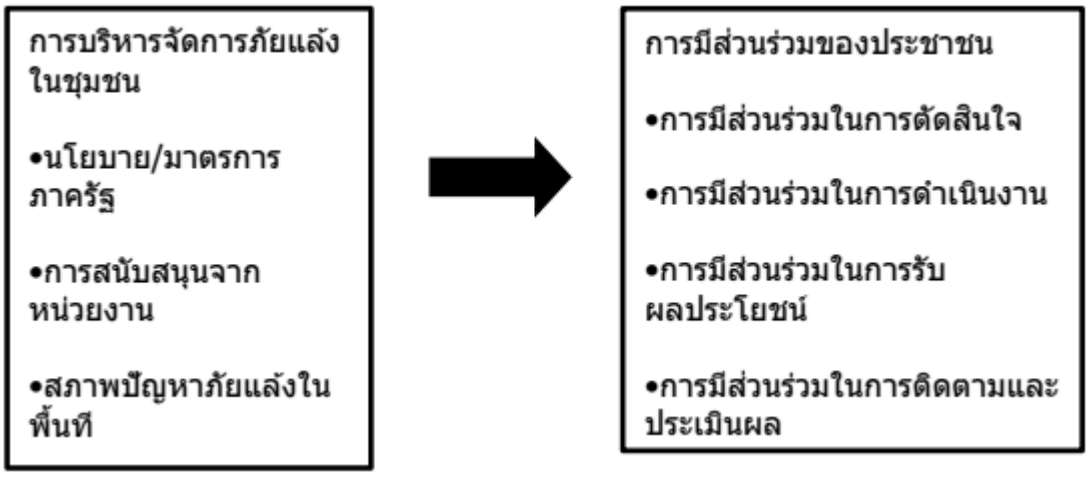
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. หน่วยงานภาครัฐสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการภัยแล้งแบบมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่สามารถนำข้อมูลไปปรับใช้ในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่
3. นักวิชาการและผู้ที่สนใจสามารถใช้ผลการศึกษาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารจัดการภัยแล้งในพื้นที่อื่นต่อไป
4. ชุมชนในพื้นที่สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการภัยแล้ง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

กรอบแนวคิด

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการภัยแล้ง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนของ Cohen และ Uphoff (1980) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ซึ่งสะท้อนระดับอำนาจและบทบาทของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการภัยแล้งในพื้นที่ ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision-making) การที่ประชาชนเข้าร่วมเสนอความคิดเห็น วางแผน หรือกำหนดแนวทางการจัดการภัยแล้ง
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Participation in Implementation) การเข้าร่วมกิจกรรม โครงการ หรือสนับสนุนทรัพยากรในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Participation in Benefits) การได้รับประโยชน์จากโครงการหรือมาตรการจัดการภัยแล้งอย่างเป็นธรรม
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล (Participation in Evaluation) การร่วมตรวจสอบ เสนอแนะ และประเมินผลการดำเนินงานด้านการจัดการภัยแล้ง

ภาพ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการภัยแล้ง ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษารูปแบบ กระบวนการ และลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการจัดการปัญหาภัยแล้ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป สมาชิกองค์กรชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญ สังเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายรูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการภัยแล้งในพื้นที่อย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

รูปแบบและลักษณะการบริหารจัดการภัยแล้งแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามและประเมินผล

ด้านที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการภัยแล้งในพื้นที่ ตำบลโคกสะตอ มีลักษณะกึ่งรวมศูนย์ โดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดแนวทางหลัก เช่น การกำหนดมาตรการช่วยเหลือ การจัดสรรน้ำ และการดำเนินโครงการต่าง ๆ ขณะที่ประชาชนมีบทบาทในลักษณะเข้าร่วมประชุม รับฟังข้อมูล และเสนอ

ความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม การกำหนดแผนหรือมาตรการสำคัญยังคงอยู่ภายใต้การตัดสินใจของภาครัฐเป็นหลัก

ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen & Uphoff ที่แบ่งระดับการมีส่วนร่วม โดยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นการให้ข้อมูลและการปรึกษาหารือ มากกว่าการมีอำนาจร่วมตัดสินใจ นอกจากนี้ ยังสะท้อนแนวคิดบันไดการมีส่วนร่วมของ Sherry Arnstein ที่อยู่ในระดับ “การรับฟังความคิดเห็น” มากกว่าระดับการมีอำนาจร่วมกำหนดนโยบาย

ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีบทบาทอย่างชัดเจนในเชิงปฏิบัติ เช่น การร่วมกิจกรรมขุดลอกแหล่งน้ำ การพัฒนาและดูแลแหล่งน้ำในชุมชน การดูแลรักษาระบบประปาหมู่บ้าน การใช้น้ำอย่างประหยัด และการให้ความร่วมมือกับโครงการของหน่วยงานภาครัฐ ลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงความร่วมมือและความเข้มแข็งของชุมชนในระดับปฏิบัติการ ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน (Community-Based Natural Resource Management: CBNRM) ที่เน้นบทบาทของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับภาครัฐ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการจัดการทรัพยากร

อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่ศึกษายังไม่ปรากฏกลไกการจัดการน้ำโดยชุมชนที่มีโครงสร้างชัดเจน เช่น คณะกรรมการบริหารจัดการภัยแล้งโดยเฉพาะ การดำเนินงานส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาการสนับสนุนจากภาครัฐ

ด้านที่ 3 การได้รับผลประโยชน์ ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการภัยแล้งในพื้นที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในระดับครัวเรือน โดยเฉพาะด้านการเข้าถึงน้ำอุปโภคบริโภค การสนับสนุนน้ำเพื่อการเกษตร และการลดความเสียหายจากภัยแล้ง ส่งผลให้เกษตรกรสามารถดำรงอาชีพได้อย่างต่อเนื่องในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นยังมีลักษณะเป็นการบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าการสร้างความมั่นคงด้านทรัพยากรน้ำในระยะยาว เนื่องจากยังไม่มีกลไกการจัดสรรน้ำร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff ที่ระบุว่าการได้รับผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจสำคัญต่อการมีส่วนร่วม แต่หากผลประโยชน์ไม่ต่อเนื่อง อาจส่งผลต่อความยั่งยืนของการมีส่วนร่วม

ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการจัดการภัยแล้งในระดับหนึ่ง โดยส่วนใหญ่เป็นการสะท้อนปัญหาและข้อเสนอแนะผ่านผู้นำชุมชน หรือเวทีประชาคมหมู่บ้าน เช่น การแจ้งปัญหาการขาดแคลนน้ำ การเสนอแนะแนวทางปรับปรุงการใช้น้ำ และการติดตามผลการดำเนินโครงการของหน่วยงานภาครัฐ

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในด้านนี้ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากยังไม่มีระบบหรือกลไกการติดตามและประเมินผลที่เป็นทางการและต่อเนื่อง ประชาชนยังไม่มีบทบาทโดยตรงในการประเมินผล

โครงการอย่างเป็นระบบแต่จะเป็นลักษณะการรับรู้และสะท้อนความคิดเห็นมากกว่าการมีส่วนร่วมเชิงโครงสร้าง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการภัยแล้งในพื้นที่ ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ประชาชนมีบทบาทค่อนข้างชัดเจนในด้านการดำเนินงานและการรับผลประโยชน์ โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของหน่วยงานรัฐ การดูแลแหล่งน้ำ และการปรับตัวเพื่อลดผลกระทบจากภัยแล้ง อย่างไรก็ตาม ในด้านการตัดสินใจและการติดตามประเมินผลยังมีข้อจำกัด โดยกระบวนการกำหนดแนวทางและมาตรการสำคัญยังอยู่ภายใต้การดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก โดยภาพรวม การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มีลักษณะเป็นการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ กล่าวคือ ประชาชนมีบทบาทในการสนับสนุนและดำเนินกิจกรรมตามแนวทางที่กำหนด มากกว่าการมีอำนาจร่วมกำหนดนโยบายหรือทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้น การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการภัยแล้งอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จึงเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่

อภิปรายผล

จากผลการศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการภัยแล้งในพื้นที่ ตำบลโคกสะตอ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ปัญหาภัยแล้งในพื้นที่มีลักษณะเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับปริมาณน้ำต้นทุนไม่เพียงพอในช่วงฤดูแล้ง ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และข้อจำกัดด้านระบบบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการอุปโภคบริโภคและการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรม

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen และ Uphoff (1980) ที่อธิบายการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินงาน การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล โดยในบริบทของพื้นที่ศึกษา ประชาชนมีบทบาทเด่นในด้านการดำเนินงาน เช่น การร่วมแรงพัฒนาแหล่งน้ำ การดูแลระบบประปาหมู่บ้าน และการปฏิบัติตามมาตรการใช้น้ำอย่างประหยัด ซึ่งสะท้อนถึงความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกันของคนในชุมชน

อย่างไรก็ตาม ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าแม้ประชาชนจะสามารถเข้าร่วมประชุมหมู่บ้านหรือเวทีประชาคมเพื่อเสนอความคิดเห็น แต่การกำหนดแนวทางหลักและการตัดสินใจเชิงนโยบายยังอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ ลักษณะดังกล่าวสะท้อนระดับการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ถึงขั้นการมีอำนาจร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดบันไดการมีส่วนร่วมของ Arnstein (1969) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมจะเกิดประสิทธิผลสูงสุดเมื่อประชาชนมีอำนาจในการกำหนดทิศทางและควบคุมการตัดสินใจบางส่วนได้

ในมิติของการได้รับผลประโยชน์ ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรน้ำได้อย่างเพียงพอมากขึ้น ลดความเสียหายทางเศรษฐกิจ และเพิ่มความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ภัยแล้ง ทั้งยังส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน (Community-Based Natural Resource Management: CBNRM) ที่มองว่าการให้ชุมชนมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรของตนเอง จะนำไปสู่ความยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม (Armitage et al., 2009; Cox et al., 2010)

ในด้านการติดตามและประเมินผล แม้ประชาชนจะมีบทบาทในการสะท้อนปัญหาและตรวจสอบการดำเนินงานผ่านผู้นำชุมชน แต่ยังขาดระบบการติดตามประเมินผลที่เป็นทางการและต่อเนื่อง ซึ่งอาจส่งผลต่อความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการในระยะยาว โดยภาพรวม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการภัยแล้ง แต่ยังมีข้อจำกัดในเชิงอำนาจการตัดสินใจและโครงสร้างการบริหารจัดการ ดังนั้น การพัฒนากลไกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน ไปจนถึงการติดตามประเมินผล จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเพิ่มศักยภาพในการจัดการภัยแล้งอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนในตำบลโคกสะตอเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเหมาะสม เพื่อให้การแก้ไขปัญหาภัยแล้งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
2. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการภัยแล้ง รวมถึงการจัดตั้งคณะทำงานหรือเครือข่ายในระดับชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการติดตามประเมินผล
3. ควรมีการศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มเติม เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการภัยแล้งที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

โศจิรัตน์ วรพันธุ์. (2566). *การจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีนและผลกระทบจากภัยพิบัติ.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

รัชวิชญ์ วังศรี. (2564). *ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศไทย.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะตอ. (2565). *รายงานการบริหารจัดการน้ำประจำปี.* อำเภอรือเสาะ, จังหวัดนราธิวาส.

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะตอ. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานการบริหารจัดการภัยแล้ง.* อำเภอรือเสาะ, จังหวัดนราธิวาส.

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners,* 35(4), 216-224. https://doi.org/10.1080/01944366908977225

Armitage, D., Berkes, F., & Doubleday, N. (2009). *Adaptive co-management: Collaboration, learning, and multi-level governance.* UBC Press.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation’s place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development,* 8(3), 213-235. https://doi.org/10.1016/0305-750X(80)90017-5

Cox, M., Arnold, G., & Villamayor Tomás, S. (2010). A review of design principles for community-based natural resource management. *Ecology and Society,* 15(4), 38. https://doi.org/10.5751/ES-03704-150438

บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาเยาวชนนอกระบบ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

The Role of Local Government Organizations in Addressing the Problems of Out-of-School Youth in Khuean Bang Lang Subdistrict Municipality, Bannang Sata District, Yala Province

ฟาดีละห์ หะยีแวนิ[1], ฮัสเซียณีย์ จิ[1], อิฟฟาน ดาราหิง[1], นินุสรา มินทราศักดิ์[1]

[1]หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา 2) ศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาเยาวชนนอกระบบการศึกษา และ 3) เสนอรูปแบบและแนวทางการขับเคลื่อนกลไกการดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจากผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และประชาชนในพื้นที่ จำนวน 22 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลให้เยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ โครงสร้างครอบครัวไม่มั่นคงและขาดการสนับสนุน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ความยากจนและรายได้ไม่แน่นอน และปัจจัยด้านตัวเยาวชน ได้แก่ ขาดแรงจูงใจและทัศนคติเชิงลบต่อการศึกษา รวมถึงอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางสังคม 2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ามีบทบาทในการประสานงาน สนับสนุนทรัพยากร และจัดกิจกรรมด้านการศึกษาและฝึกอาชีพให้กับเยาวชน แต่ยังขาดกลไกการดำเนินงานที่เป็นระบบและชัดเจน 3. แนวทางการพัฒนา พบว่า ควรมีการพัฒนาระบบค้นหาและติดตามเยาวชนเชิงรุก การบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และการจัดรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนอย่างยั่งยืน

คำหลัก: บทบาท, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, เยาวชน, นอกระบบ

Abstract

This research aimed to: 1. examine the factors contributing to children and youth dropping out of the education system; 2. investigate the roles of local administrative organizations in addressing the issue of out-of-school youth; and 3. propose appropriate models and approaches for driving mechanisms to support, assist, and develop out-of-school youth in accordance with the context of Khuean Bang Lang Subdistrict Municipality, Bannang Sata District, Yala Province. This study employed a qualitative research methodology. Data were collected through in-depth interviews and focus group discussions with 22 participants, including community leaders, parents, and local residents. The data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that: 1. Factors contributing to youth dropping out of the education system include family-related factors such as unstable family structures and lack of support; economic factors such as poverty and unstable income; and individual factors such as lack of motivation, negative attitudes toward education, and social environmental influences. 2. Regarding the roles of local administrative organizations, they were found to play important roles in coordination, resource support, and organizing educational and vocational training activities for youth. However, there is still a lack of systematic and clearly defined operational mechanisms. 3. In terms of development approaches, it was found that there should be proactive systems for identifying and monitoring out-of-school youth, integrated collaboration among all sectors, and flexible learning models that align with the local context in order to promote sustainable youth development.

Keywords: role, local administrative organizations, youth, out-of-school

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 โดยควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ณิรดา เวชญาลักษณ์, 2565; วารีรัตน์ แก้วอุไร, 2564) แนวคิดของ Joyce et al. (1996) เน้นการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ขณะที่แนวคิดด้านการ

บริหารหลักสูตรชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้การศึกษาสอดคล้องกับบริบทสังคม (สมเกียรติ อินทสิงห์, 2563) ในระดับนานาชาติ UNESCO (2020) ระบุว่า TVET เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ขณะที่ UNICEF (2022) ชี้ว่าการหลุดออกจากระบบการศึกษาเกี่ยวข้องกับปัจจัยเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัว ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญภายใต้แนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษา (UNESCO, 2020)

สำหรับประเทศไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดและสนับสนุนการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ รวมถึงสร้างความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น, 2565; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่ยังมีข้อจำกัดด้านโอกาสทางการศึกษา งานวิจัยพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถช่วยลดการออกกลางคันและพัฒนาทักษะอาชีพผ่านความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ในบริบทของเทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง จังหวัดยะลา ยังพบปัญหาเยาวชนขาดแรงจูงใจ การสนับสนุนจากครอบครัว และสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้เสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2568) ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีศักยภาพในการแก้ปัญหาผ่านการบูรณาการความร่วมมือ การพัฒนาระบบติดตามกลุ่มเสี่ยง และการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นควบคู่การส่งเสริมทักษะอาชีพตามบริบทพื้นที่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของเยาวชนในเทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายในพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันต่อไป

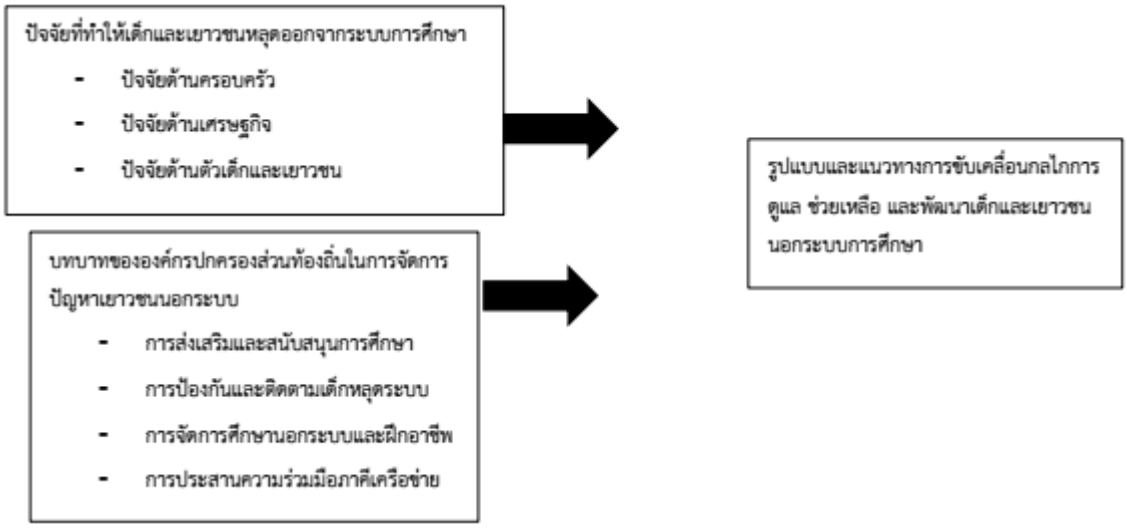
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา ในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาเยาวชนนอกระบบในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา
3. เพื่อเสนอรูปแบบการดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยลดปัญหาสังคมที่อาจเกิดจากเยาวชนนอกระบบการศึกษา เช่น การว่างงาน พฤติกรรมเสี่ยง หรือการเข้าสู่กระบวนการทางอาชญากรรม โดยส่งเสริมให้เยาวชนได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างเหมาะสม
2. ทำส่งเสริมให้เกิดการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง และภาคส่วนต่าง ๆ ในการดูแลและป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา
3. เป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายหรือแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการศึกษาและเยาวชนในระยะยาว ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของพื้นที่จริง
4. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา และหน่วยงานด้านการศึกษา ในการกำหนดมาตรการหรือโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ผลการศึกษาสามารถใช้เป็น แนวทางอ้างอิงทางวิชาการ สำหรับนักวิจัย ผู้บริหาร และผู้สนใจในการศึกษาวิจัยหรือพัฒนางานด้านการจัดการศึกษาและการดูแลเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้แสดงความเชื่อมโยงระหว่างสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหา และการพัฒนารูปแบบและแนวทางการขับเคลื่อนกลไกการดูแลช่วยเหลือเยาวชนนอกระบบการศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอย่างรอบด้าน ผู้ให้ข้อมูลหลักคัดเลือกโดยวิธี การเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นการเลือกผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาและปัญหาเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่ตรงประเด็นและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างเหมาะสม

กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา รวมทั้งสิ้น 22 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มภาครัฐ จำนวน 4 คน ประกอบด้วย
   1.1 นายกเทศมนตรีตำบลเขื่อนบางลาง จำนวน 1 คน
   1.2 กำนันตำบลเขื่อนบางลาง จำนวน 1 คน
   1.3 เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษาโดยตรง จำนวน 1 คน
   1.4 บุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ เช่น ครู สกร. จำนวน 1 คน
2. กลุ่มภาคประชาชน จำนวน 18 คน ซึ่งคัดเลือกจาก 6 ชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง
   2.1 ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน
   2.2 เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำนวน 6 คน
   2.3 ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำนวน 6 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้จัดทำได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 22 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้แนวคำถามแบบมีโครงสร้างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถเปรียบเทียบกันได้ในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ขณะเดียวกันได้เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถอธิบายรายละเอียดเชิงลึกเพิ่มเติม เพื่อสะท้อนมุมมองในหลากหลายมิติ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ยังใช้การสนทนากลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมจากกลุ่มและช่วงวัยที่แตกต่างกันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างหลากหลาย ซึ่งช่วยสะท้อนมุมมองที่แตกต่าง เสริมสร้างความมั่นใจ และกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างรอบด้าน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่จำนวน 6 พื้นที่ ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ 2 แห่ง ได้แก่ นายกเทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง และกำนัน รวมทั้งชุมชนจำนวน 6 ชุมชน โดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์แต่ละพื้นที่ไม่เกิน 1 ชั่วโมง จากเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย ได้แก่ แนวคิดการศึกษานอกระบบ บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประเด็นเยาวชนนอกระบบ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสืบค้นจากฐานข้อมูลวิชาการ เช่น Google Scholar และ ThaiJo เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์และสนับสนุนผลการวิจัย

ผลการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา ในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาพบว่า การที่เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาเกิดจากปัจจัยหลายด้านที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ ครอบครัว เศรษฐกิจ และตัวเด็กเอง โดยครอบครัวที่ไม่มั่นคงและขาดการสนับสนุนส่งผลให้เด็กขาดแรงจูงใจ ขณะที่ปัญหาเศรษฐกิจทำให้เด็กต้องออกไปทำงานและไม่สามารถเรียนต่อเนื่องได้ ส่วนตัวเด็กเองมักเผชิญปัญหาความไม่มั่นใจ ผลการเรียนต่ำ และอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมส่งผลให้ตัดสินใจออกจากระบบการศึกษาในที่สุด

เพื่อศึกษาบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาเยาวชนนอกระบบในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาพบว่า พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการดูแลเยาวชนนอกระบบ ทั้งการติดตามเชิงรุก การจัดการศึกษานอกระบบ และการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ แม้จะช่วยให้เด็กบางส่วนกลับเข้าสู่การเรียนได้ แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องความต่อเนื่องของการดำเนินงาน การสร้างแรงจูงใจให้เด็ก และการทำงานร่วมกันที่ยังไม่เป็นระบบชัดเจน

เพื่อเสนอรูปแบบการดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนวทางการแก้ไขเน้นการดำเนินงานแบบบูรณาการและยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ครอบคลุมการค้นหาและติดตามเด็กกลุ่มเสี่ยง การช่วยเหลือแบบรายกรณี การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นควบคู่กับการพัฒนาอาชีพ และการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เด็กสามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยโดยรวมพบว่า

ปัญหาเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาในพื้นที่เกิดจากปัจจัยที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกันทั้งด้านครอบครัว เศรษฐกิจ และตัวเด็กเอง โดยครอบครัวที่ไม่มั่นคงและมีปัญหาทางเศรษฐกิจเป็นแรงผลักสำคัญ ขณะที่ตัวเด็กมักขาดแรงจูงใจและได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม ส่งผลให้ไม่สามารถเรียนต่อได้อย่างต่อเนื่อง ในด้านการดำเนินงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการติดตามช่วยเหลือ และจัดการศึกษานอกระบบ รวมถึงประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถช่วยลดจำนวนเด็กนอกระบบได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องความต่อเนื่อง การสร้างแรงจูงใจ และการบูรณาการการทำงาน ดังนั้น แนวทางที่เหมาะสมคือการดำเนินงานแบบบูรณาการที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ครอบคลุมการค้นหาและติดตาม การช่วยเหลือแบบรายกรณี การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นควบคู่กับการพัฒนาอาชีพ และการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เด็กสามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในระยะยาว

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่องบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาเยาวชนนอกระบบกรณีศึกษาเทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา สรุปได้ว่า ปัญหาเยาวชนนอกระบบการศึกษาเกิดจากปัจจัยหลายด้านที่เชื่อมโยงกัน ทั้งด้านครอบครัว เศรษฐกิจ และตัวเด็กเอง โดยครอบครัวที่ขาดความมั่นคงและมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจส่งผลให้เด็กขาดแรงสนับสนุนและต้องออกจากระบบการศึกษาเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ขณะเดียวกัน ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ผลการเรียนต่ำ การขาดแรงจูงใจ ความไม่สอดคล้องของรูปแบบการเรียนกับความถนัด รวมถึงอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและพฤติกรรมเสี่ยงเป็นแรงเร่งให้เด็กหลุดออกจากโรงเรียน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ประสานความร่วมมือและสนับสนุนการแก้ไขปัญหา โดยทำงานร่วมกับสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่ติดตามเด็ก ชักชวนเข้าสู่การศึกษาทางเลือก และสนับสนุนทุนการศึกษา อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความต่อเนื่อง และการสร้างแรงจูงใจเชิงลึกแก่เด็กและเยาวชน

การศึกษานอกระบบเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเปิดโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากมีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการเรียนควบคู่กับการทำงาน แต่ยังจำเป็นต้องพัฒนาให้มีความหลากหลายและเชื่อมโยงกับตลาดแรงงานมากขึ้น

โดยสรุป การแก้ไขปัญหาเยาวชนนอกระบบอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยกลไกการทำงานเชิงรุก การดูและช่วยเหลือแบบรายกรณี การจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น และความร่วมมือของทุกภาคส่วนในพื้นที่เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและอาชีพที่เหมาะสมกับบริบทชีวิตของเยาวชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ปัญหาเยาวชนนอกระบบ เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา สามารถนำมาอธิบายตามวัตถุประสงค์ดังนี้

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา ในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนมิได้เกิดจากปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งเพียงลำพัง แต่เป็นผลจากความเชื่อมโยงของปัจจัยด้านครอบครัว เศรษฐกิจ และตัวเด็กเองที่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ โครงสร้างครอบครัวที่ไม่มั่นคง การขาดการดูแลเอาใจใส่ และบรรยากาศในครอบครัวที่ตึงเครียด ส่งผลต่อแรงจูงใจและทัศนคติของเด็กต่อการเรียน ขณะเดียวกัน ความยากจนและรายได้ที่ไม่แน่นอนทำให้การศึกษาถูกลดความสำคัญลงเมื่อเทียบกับความจำเป็นในการดำรงชีวิต เด็กบางส่วนจึงต้องออกจากโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ในมิติของตัวเด็กเอง ความรู้สึกด้อยคุณค่า ความท้อแท้จากผลการเรียนที่ไม่ดี การขาดเป้าหมายชีวิต รวมถึงอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและสภาพแวดล้อมทางสังคม ล้วนเป็นปัจจัยเสริมที่เร่งให้เด็กห่างออกจากระบบการศึกษา เมื่อขาดระบบสนับสนุนด้านจิตใจและการแนะแนวที่เหมาะสม เด็กจึงมีแนวโน้มตัดสินใจออกจากระบบการศึกษาได้ง่ายขึ้น

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนมิได้เกิดจากปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งเพียงลำพัง แต่เป็นผลจากความเชื่อมโยงของปัจจัยด้านครอบครัว เศรษฐกิจ และตัวเด็กเองที่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงชัย ทองปาน (2565) ที่พบว่าปัญหาดังกล่าวเกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน ทั้งปัญหาเศรษฐกิจครอบครัว การย้ายถิ่น และบริบททางสังคมในพื้นที่ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อภิชาติ มหาราชเสนา (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เด็กไม่สามารถอยู่ในระบบการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับ เบญจวรรณ บุญยรัตน์ (2561) ที่พบว่าสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของเยาวชน รวมถึง อัฐภิญญา แม้นจิต และคณะ (2568) ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากหน่วยงาน

ในพื้นที่และความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการช่วยให้เด็กสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

เพื่อศึกษาบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาเยาวชนนอกระบบในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาสะท้อนว่า แม้พื้นที่จะมีกลไกเชิงรุกในการติดตามและดึงเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา รวมทั้งเปิดโอกาสผ่านการศึกษานอกระบบ แต่การดำเนินงานยังเน้น “การแก้ไขปลายเหตุ” มากกว่าการสร้าง “แรงยึดโยงภายใน” ที่ทำให้เด็กอยากคงอยู่ในระบบด้วยตนเอง มาตรการที่มีอยู่สามารถตอบโจทย์เชิงโครงสร้างได้บางส่วน ทว่ายังไม่เข้าถึงมิติด้านแรงจูงใจ อัตลักษณ์ และความหมายของการเรียนรู้ในชีวิตเด็กแต่ละคน อีกทั้งความร่วมมือระหว่างหน่วยงานยังอยู่ในลักษณะประคับประคองมากกว่ายุทธศาสตร์ที่มีทรัพยากรและงบประมาณรองรับอย่างยั่งยืน

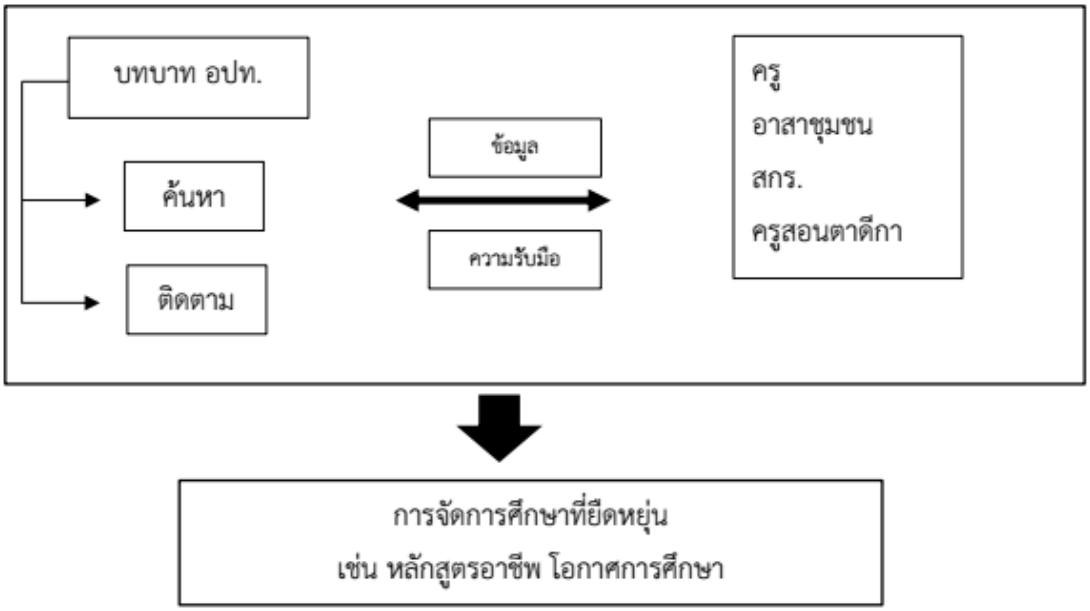
ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ บุญยรัตน์ (2561) ที่พบว่าปัญหาของเยาวชนเกิดจากหลายปัจจัยทั้งด้านครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของเด็ก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ อัฐภิญญา แม้นจิต และคณะ (2568) ที่ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษามีผลโดยตรงต่อการคงอยู่ในระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในกลุ่มที่ขาดแคลนทรัพยากร และยังสอดคล้องกับ พระมหากฤษดาพงศ์ สุทธจิตโต และคณะ (2023) ที่เสนอว่า การแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากหลายภาคส่วน สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษาเป็นปัญหาเชิงระบบที่เกิดจากปัจจัยหลายด้านที่เชื่อมโยงกัน

เพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางการขับเคลื่อนกลไกการดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานในพื้นที่มีกลไกการค้นหาและติดตามเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ผ่านการเชื่อมโยงฐานข้อมูลและความร่วมมือระหว่างครู อาสาสมัครและชุมชน ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านความไม่เป็นปัจจุบันของข้อมูลและการย้ายถิ่นของครอบครัวยังคงเป็นอุปสรรคต่อการติดตามอย่างต่อเนื่อง ในด้านการช่วยเหลือ หน่วยงานใช้การประเมินรายบุคคลและแนวทางพัฒนาแบบองค์รวม ครอบคลุมด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และจิตสังคม ควบคู่กับการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นและหลักสูตรฝึกอาชีพที่สร้างรายได้จริง ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำ

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ ทรงชัย ทองปาน (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยการดำเนินงานเชิงพื้นที่และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการช่วยเหลือเด็กนอกระบบการศึกษา นอกจากนี้ ยัง

สอดคล้องกับ เบญจวรรณ บุญยรัตน์ (2561) ที่พบว่าการแก้ไขปัญหาเยาวชนจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน ชุมชน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานมีความครอบคลุมและต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ อภิชาติ มหาราชเสนา (2564) ที่ระบุว่าการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความยากจน จำเป็นต้องอาศัยกลไกระดับพื้นที่ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนอย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ดังภาพ 1

ข้อเสนอแนะ

1. ควรขยายพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและสามารถอ้างอิงเชิงนโยบายได้กว้างขึ้น

2. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อเพิ่มความชัดเจนและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

3. ควรศึกษาเชิงลึกในกลุ่มเยาวชนนอกระบบ เพื่อเข้าใจปัญหาและบริบทเชิงโครงสร้างมากยิ่งขึ้น

4. ควรพัฒนาเครื่องมือและกระบวนการเก็บข้อมูล เพื่อลดอุปสรรคในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

5. ควรส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษา เพื่อเสริมแรงจูงใจของเด็กและเยาวชน

6. ควรขยายพื้นที่ศึกษาและเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถอ้างอิงในระดับที่กว้างขึ้น

7. ควรประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความลุ่มลึกของข้อ

เอกสารอ้างอิง

เบญจวรรณ บุญยรัตน์. (2561). การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน. *วารสารการบริหารงานท้องถิ่น.*

พระมหากฤษดา พงศ์สุทธจิตโต (สุคำภา), สมพร ดวงพร, ปาริ ชากุลิ, และพระอธิการสุรินธรชุติ นธวงศ์. (2023). แนวทางพัฒนาการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน,* 1(3), 279-289.

ทรงชัย ทองปาน. (2565). การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำทางด้านการศึกษา. *วารสาร/แหล่งเผยแพร่ทางวิชาการ.*

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2565). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา. (2565). การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ. ใน *รวมบทความวิชาการ การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเกียรติ อินทสิงห์. (2563). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อภิชาติ มหาราชเสนา. (2564). กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม,* 6(1), 1-14.

อัฐภิญญา แม้นจิต, ปราณี แสงสว่าง, และจาตุรงค์ สุทาวัน. (2025). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลช่องสะเดาในการสนับสนุนมูลนิธิธรรมานุรักษ์ จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์,* 7(1), 45-57.

UNESCO. (2020). *Global education monitoring report 2020: Inclusion and education – All means all.* UNESCO Publishing.

UNICEF. (2022). *Education budget brief: Thailand 2022.* UNICEF Thailand.

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ชายแดน: กรณีศึกษาตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

Community Participation in Sand Resource Management in Border Areas: A Case Study of Khorlo Subdistrict, Waeng District, Narathiwat Province.

อดุลย์ หลีเส็น[1], แวลาตีฮะ ยะโก๊ะ[2], มูฮัมหมัดรอพรี มะแซ[3]

[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, adul.l@yru.ac.th

[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622041@yru.ac.th

[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622056@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ชายแดน กรณีศึกษาตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายในตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส และ 2) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดอำเภอ ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ รวมจำนวน 25 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จัดหมวดหมู่ข้อมูล และสรุปผลแบบอุปนัย ก่อนนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยพบว่าประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในลักษณะการรับรู้ข้อมูลและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ ขณะที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการติดตามประเมินผลยังมีบทบาทค่อนข้างจำกัด แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการและกิจกรรม ด้านบทบาทของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านกลไกและโครงสร้างในชุมชน ด้านความรู้และการสื่อสาร และด้านความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ชายแดน โดยควรส่งเสริมการจัดเวทีประชาคม การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน และการ

สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรทรายอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

คำหลัก: การมีส่วนร่วม, ชุมชน, การจัดการทรัพยากรทราย

Abstract

This research examines community participation in sand resource management in a border area, using Kholo Subdistrict, Waeng District, Narathiwat Province as a case study. The objectives of this study were: 1) to examine the roles of community participation in sand resource management in Kholo Subdistrict, Waeng District, Narathiwat Province; and 2) to explore guidelines for promoting community participation in sand resource management in the area. This study employed a qualitative research approach. Key informants were selected using purposive sampling based on the objectives of the study. The informants consisted of the Chief Executive of the Subdistrict Administrative Organization, a district officer, community leaders, and local residents, totaling 25 participants. Data were collected through in-depth interviews. The data were analyzed using content analysis by categorizing the information and drawing conclusions through an inductive approach before presenting the findings using descriptive analysis. The results revealed that community participation in sand resource management can be divided into four dimensions: participation in decision-making, participation in implementation, participation in benefit-sharing, and participation in monitoring and evaluation. Most community members mainly participated by receiving information and cooperating with government agencies, while participation in decision-making and monitoring remained relatively limited. Guidelines for promoting community participation consist of five aspects: processes and activities, roles of government and related agencies, community mechanisms and structures, knowledge and communication, and appropriateness to the border area context. Promoting community forums, strengthening participation mechanisms at the community level, and enhancing public understanding of appropriate sand resource utilization can support resource management that is consistent with the local context and lead to long-term sustainability.

Keywords: Participation, Community, Sand Resource Management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมย่อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและความยั่งยืนของประเทศ ในทางตรงกันข้าม หากขาดการวางแผนและการบริหารจัดการที่เป็นระบบ อาจนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและปัญหาในระยะยาว (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2556) ในบริบทของพื้นที่ชายแดน ทรัพยากรธรรมชาติมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตและเศรษฐกิจระดับชุมชน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการติดต่อแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศและมีการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างต่อเนื่อง หากขาดกลไกการจัดการที่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เป็นระเบียบและนำไปสู่ความขัดแย้งในพื้นที่ได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประชาชนจำนวนมากยังคงพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท เช่น ตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง ซึ่งมีลักษณะพื้นที่ติดชายแดนไทย-มาเลเซีย ทรัพยากรทรายในพื้นที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ทั้งเพื่อการก่อสร้าง การจำหน่าย และการใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม การจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ยังขาดแนวทางที่ชัดเจนและเป็นระบบ แม้จะมีมาตรการจากภาครัฐ แต่ข้อจำกัดด้านการกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมายยังส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรเกินขอบเขตและปัญหาความขัดแย้งในบางกรณี การจัดการทรัพยากรทรายมิได้เป็นเพียงประเด็นทางกฎหมายหรือการควบคุมจากรัฐเท่านั้น หากแต่เกี่ยวข้องกับบทบาทของชุมชนในฐานะผู้ใช้ทรัพยากรโดยตรง ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับชุมชนในพื้นที่ชายแดน ทรัพยากรทรายถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในกิจกรรมการก่อสร้างและการพัฒนาพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทรายที่ขาดการจัดการอย่างเหมาะสมอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เช่น การกัดเซาะตลิ่ง การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ และปัญหาความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร

ตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรทรายและมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดังกล่าวในหลายลักษณะ อย่างไรก็ตาม การจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ยังมีความท้าทายในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรทรายอย่างเหมาะสม เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับทรัพยากรและได้รับผลกระทบโดยตรงจากการใช้ทรัพยากร

ดังนั้น การศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายจึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน และสามารถนำไปสู่การพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

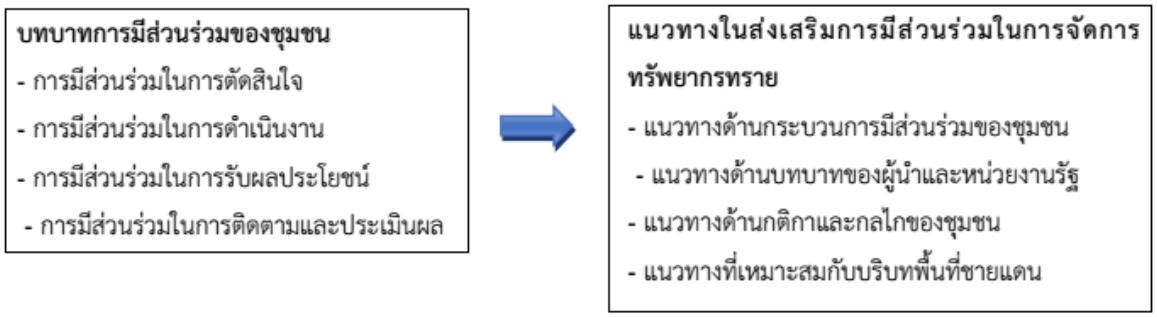
1. เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทราย ตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทราย ตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชน สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่
2. ทำให้ทราบแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรทรายในชุมชนให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน
3. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาและเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่สนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อื่นต่อไป

กรอบแนวคิด

จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรทราย โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนซึ่งมีข้อจำกัดด้านกฎหมายและการกำกับดูแลของรัฐ การวิจัยนี้จึงนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย โดยกำหนดให้บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวแปรต้น และแนวทางในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรทรายเป็นตัวแปรตาม เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของชุมชนกับการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 คน ประกอบด้วย

1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลฆอเลาะ จำนวน 1 คน
2. เจ้าพนักงานปกครอง (ปลัดอำเภอ) จำนวน 1 คน
3. ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ชาวบ้านในพื้นที่หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 6 จำนวน 20 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งใช้เป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทราย โดยครอบคลุมประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. จัดทำแบบสัมภาษณ์และตรวจสอบความเหมาะสมของคำถาม
3. ลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่กำหนด
4. บันทึกและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ซึ่งประกอบด้วยการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล เพื่ออธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบความเชื่อถือของผู้ให้ข้อมูลโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาพบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทราย สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบ

ประเด็นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ตำบลฆอเลาะยังคงมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่หน่วยงานรัฐเป็นสำคัญ โดยเฉพาะฝ่ายปกครองและหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรสาธารณะและพื้นที่ชายแดน ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในลักษณะสนับสนุน ประสานงาน และประชาสัมพันธ์มากกว่าการกำหนดนโยบายหรือใช้อำนาจสั่งการโดยตรง ประชาชนในพื้นที่จะรับรู้ถึงปัญหาและผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรทราย แต่บทบาทในการร่วมกำหนดแนวทางหรือกติกาการใช้ทรัพยากรยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่จึงอยู่ในลักษณะการรับทราบข้อมูลหรือการปฏิบัติตามแนวทางที่หน่วยงานรัฐกำหนดไว้ มากกว่าการเข้าร่วมกำหนดทิศทางเชิงนโยบาย แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างอำนาจ และบริบทพื้นที่ชายแดนที่การตัดสินใจสำคัญมักอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐเป็นหลัก ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการตัดสินใจยังมีข้อจำกัด ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ที่ระบุว่าประชาชนควรมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจอย่างแท้จริง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโครงสร้างอำนาจของหน่วยงานรัฐในพื้นที่ชายแดนที่ยังคงมีลักษณะรวมศูนย์ ส่งผลให้การกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการทรัพยากรยังอยู่ภายใต้การควบคุมของภาครัฐเป็นหลัก

ประเด็นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ชุมชนในตำบลฆอเลาะยังไม่มีกลไกหรือคณะกรรมการเฉพาะในการกำกับดูแลการใช้ ทรัพยากรทรายอย่างเป็นระบบ การดำเนินการเกี่ยวกับการใช้หรือควบคุมทรัพยากรส่วนใหญ่เกิดขึ้น เมื่อมีหน่วยงานรัฐเข้ามาตรวจสอบ หรือเมื่อมีข้อร้องเรียนที่ชัดเจนจากผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงแต่ยังไม่ปรากฏรูปแบบการจัดการร่วมกันในระดับหมู่บ้านที่มีความต่อเนื่องหรือมีข้อตกลงร่วมอย่างเป็นทางการ การที่ไม่มีกลไกเฉพาะของชุมชนในการกำกับดูแลทรัพยากรทราย อาจแสดงถึงข้อจำกัดทั้งใน ด้านโครงสร้างอำนาจและบริบททางสังคมของพื้นที่ ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงดำเนินชีวิตตามความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความเกรงใจซึ่งกันและกัน การเข้าไปมีบทบาทตรวจสอบหรือควบคุมจึงอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน ประกอบกับพื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ชายแดนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานด้านความมั่นคง ทำให้การดำเนินการต่าง ๆ มักต้องอาศัยกลไกรัฐเป็นหลัก ทั้งนี้ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการดำเนินงานยังไม่เป็นระบบ

ซึ่งไม่เป็นไปตามแนวคิดการมีส่วนร่วมที่เน้นการมีบทบาทอย่างต่อเนื่องของประชาชนในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการร่วมดำเนินงานและติดตามผล สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านกลไกและโครงสร้างการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน

ประเด็นที่ 3 การได้รับผลประโยชน์ การใช้ทรัพยากรทรายในพื้นที่ไม่ได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์ในระดับส่วนรวมอย่างชัดเจน การนำทรัพยากรไปใช้มีลักษณะเป็นการดำเนินการในระดับบุคคลหรือกลุ่มย่อยมากกว่าการจัดสรร เพื่อประโยชน์ของชุมชนโดยรวม ทั้งนี้ไม่ปรากฏระบบหรือกลไกในการแบ่งปันผลประโยชน์กลับคืนสู่ ส่วนรวมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดสรรรายได้เข้าสู่กองทุนหมู่บ้าน หรือการกำหนดข้อตกลงร่วม เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรเพื่อประโยชน์สาธารณะ การใช้ทรัพยากรทรายมีลักษณะเป็นการดำเนินการ ในระดับบุคคลหรือครัวเรือนมากกว่าการจัดสรรเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของหมู่บ้าน จึงไม่ปรากฏรูปแบบการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นระบบหรือเป็นธรรมในเชิงโครงสร้าง แม้ชุมชนจะรับรู้ถึงการใช้ทรัพยากรดังกล่าว แต่ไม่ได้มีการกำหนดแนวทางการแบ่งปันหรือกลไกควบคุมร่วมกันอย่างชัดเจน ส่งผลให้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจำกัดอยู่ในวงแคบ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรยังไม่กระจายอย่างเป็นธรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมที่เน้นความเท่าเทียมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสาธารณะ อาจเป็นผลจากการขาดระบบหรือกลไกในการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมในระดับชุมชน

ประเด็นที่ 4 การติดตามและตรวจสอบ พบว่าบทบาทหลักยังคงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะฝ่ายปกครองระดับอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามอำนาจหน้าที่ เช่น หน่วยงานด้านป่าไม้หรือฝ่ายป้องกัน การเข้ามาดำเนินการมักเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุร้องเรียนหรือพบความผิดปกติ มากกว่าจะเป็นระบบการติดตามเชิงป้องกันที่ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอในระดับชุมชน ขณะที่ประชาชนมีบทบาทในลักษณะการแจ้งเบาะแสหรือให้ข้อมูลมากกว่าการจัดตั้งระบบเฝ้าระวังของชุมชนเอง จึงแสดงให้เห็นว่าการติดตามตรวจสอบยังเป็นกลไกจากภายนอกมากกว่าการกำกับดูแลจากภายในชุมชน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนว่าการมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบยังคงเป็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดการกำกับดูแลแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ ทั้งนี้อาจเกิดจากข้อจำกัดด้านความรู้ ความเข้าใจ และโครงสร้างอำนาจในพื้นที่

2. จากการศึกษาพบว่า แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทราย ตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส สามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) แนวทางด้านกระบวนการและกิจกรรม 2) แนวทางด้านบทบาทของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) แนวทางด้านกลไกและโครงสร้างในชุมชน 4) แนวทางด้านความรู้และการสื่อสาร 5) แนวทางด้านความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ชายแดน

ประเด็นที่ 1 แนวทางด้านกระบวนการและกิจกรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนควรเริ่มต้นจากการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมที่ ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการจัดเวทีประชาคมหรือเวทีพูดคุยในระดับหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่การประชุมเพียงครั้งคราวเมื่อเกิดปัญหาเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความ คิดเห็น เสนอข้อกังวล และร่วมกำหนดแนวทางในการจัดการทรัพยากรทรายร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นที่ 2 แนวทางด้านบทบาทของรัฐและหน่อยงานที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องอาศัยบทบาทที่ชัดเจนของหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะฝ่ายปกครอง หน่วยงานด้านความมั่นคง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งควรมีการบูรณาการการทำงานอย่างต่อเนื่อง และแสดงความจริงจังในการกำกับดูแล บังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน

ประเด็นที่ 3 แนวทางด้านกลไกและโครงสร้างในชุมชน การมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีกลไกหรือโครงสร้างรองรับในระดับชุมชน ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่าควรมีคณะกรรมการหรือกลุ่มเฝ้าระวังในระดับหมู่บ้าน เพื่อทำหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบ และประสานงานกับหน่วยงานรัฐอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การมีส่วนร่วมไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ประเด็นที่ 4 แนวทางด้านความรู้และการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับสถานะของทรัพยากรทรายในฐานะทรัพยากรสาธารณะเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นการมีส่วนร่วม ควรมีการให้ข้อมูลด้านกฎหมาย สิทธิ หน้าที่ และผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของคนในพื้นที่

ประเด็นที่ 5 แนวทางด้านความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ชายแดน เนื่องจากพื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ตะเข็บชายแดนที่มีความอ่อนไหวทั้งด้านกฎหมาย ความมั่นคง และความสัมพันธ์ทางสังคม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจึงต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการบังคับใช้กฎหมายกับการรักษาความสัมพันธ์ในชุมชน ควรสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมที่ปลอดภัย โปร่งใส และไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้ง 5 ด้านดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ที่เน้นให้ประชาชนมีบทบาทในทุกขั้นตอนของการจัดการทรัพยากร ทั้งด้านการตัดสินใจ การดำเนินงาน การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการกำกับดูแลแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ที่เน้นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้แนวทางที่เสนอสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ชายแดน เพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส พบว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรทราย โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนปรากฏในหลายมิติ ทั้งการร่วมแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรทราย รวมถึงการได้รับประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรในชุมชน

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนยังสะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างประชาชน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานภาครัฐในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมดังกล่าวสามารถนำไปสู่การจัดการทรัพยากรทรายในชุมชนอย่างเหมาะสม และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ต่อไป

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ตำบลฆอเลาะมีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ที่อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายมิติ ทั้งด้านการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละด้านอาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ โครงสร้างทางสังคม และบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทราย ตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส จากการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ตำบลฆอเลาะมีลักษณะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมและให้ความร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นเป็นหลัก ขณะที่การมีส่วนร่วมในระดับการร่วมตัดสินใจและการติดตามประเมินผลยังมีไม่มากนัก ทั้งนี้ ในบริบทพื้นที่ชนบทและพื้นที่ชายแดนการจัดการทรัพยากรมักมีลักษณะกึ่งรวมศูนย์ ส่งผลให้ประชาชนมีบทบาทในเชิงปฏิบัติการมากกว่าการกำหนดทิศทางเชิงนโยบาย จึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมยังไม่ครอบคลุมทุกมิติของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ตำบลฆอเลาะยังอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ มากกว่าการมีส่วนร่วมเชิงอำนาจในการตัดสินใจ โดยบทบาทหลักในการกำหนดแนวทางและการบริหารจัดการยังคงอยู่ในหน่วยงานภาครัฐและผู้นำท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย จิราพร พรมภูงา (2568) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร และพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลายพื้นที่อยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะด้านการตัดสินใจ การวางแผน และการติดตามประเมินผล แสดงให้เห็นข้อจำกัดด้านโครงสร้างอำนาจและการเข้าถึงกระบวนการกำหนดนโยบายของประชาชน (จิราพร พรมภูงา, 2568)

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ตำบลฆอเลาะ สามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การได้รับ

ผลประโยชน์ และการติดตามตรวจสอบ โดยภาพรวมพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีข้อจำกัดในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบทบาทหลักยังคงอยู่ที่หน่วยงานภาครัฐผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ที่ระบุว่าประชาชนควรมีบทบาทในทุกขั้นตอนของการจัดการทรัพยากร ทั้งด้านการตัดสินใจ การดำเนินงาน การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านโครงสร้างอำนาจในพื้นที่ชายแดน และบทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่ยังคงมีลักษณะรวมศูนย์ ส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะการรับรู้หรือปฏิบัติตามมากกว่าการมีบทบาทเชิงนโยบาย

2. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทราย ตำบลฆอเลาะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนควรเริ่มจากการจัดเวทีประชาคมหรือเวทีพูดคุยอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และร่วมกำหนดแนวทางการจัดการทรัพยากรทรายอย่างโปร่งใส ควรมีกลไกการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน เช่น การกำหนดกติกาชุมชนร่วมกัน การแต่งตั้งคณะกรรมการที่มีตัวแทนจากหลายภาคส่วน และการติดตามการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทมากกว่าการรับทราบข้อมูล และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างแท้จริง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลฆอเลาะไม่ควรเป็นเพียงการประชาสัมพันธ์หรือการแจ้งข้อมูลจากหน่วยงานรัฐเท่านั้น แต่ควรพัฒนาไปสู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมติดตามผลอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย กาบแก้ว ปัญญาไทย (2568) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และพบว่าการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดกติกา การดำเนินงาน และการติดตามผล รวมถึงความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยชุมชนควรมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการกำหนดแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ (กาบแก้ว ปัญญาไทย, 2568)

ผลการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าสามารถจำแนกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการและกิจกรรม ด้านบทบาทของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านกลไกและโครงสร้างในชุมชน ด้านความรู้และการสื่อสาร และด้านความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ชายแดน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบและกลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม แนวทางการส่งเสริมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) และแนวคิดการกำกับดูแลแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ที่เน้นให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้การนำแนวทางดังกล่าวไปปรับใช้ควรคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ชายแดน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการบริหารจัดการของรัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ควรนำไปใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทรายในพื้นที่ เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การจัดเวทีประชาคมหรือการประชุมหารือร่วมกัน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในระดับพื้นที่มากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติม เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กาบแก้ว ปัญญาไทย. (2568). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลแม่อุสุ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก. *Parichart Journal,* 38(4), 12-16.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

จิราพร พรมภูงา. (2568). การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน. *Ratanabuth Journal,* 7(2), 403-417.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participation’s place in rural development: Seeking clarity through specificity.* Ithaca, NY: Cornell University, Center for International Studies.

ปัจจัยทำนายการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

Predictive Factors of Good Governance Implementation Among Nursing Students at a Private University in Bangkok

นพภัสสร วิเศษ[1], ศิริชัย จันพุ่ม[1], ปภัสสร ทองออน[1]

[1]คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาปัจจัยทำนายการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 188 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 78.11) ส่วนเจตคติและการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 83.45 และ 84.09 ตามลำดับ) เจตคติและการปฏิบัติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับหลักธรรมาภิบาลในระดับสูงมาก ($r = .848$ และ $.885$) ส่วนความรู้มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = .307$) ตัวแปรทั้งสามสามารถร่วมกันทำนายการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลได้ร้อยละ 79.7 ($R^2_{adj} = .797$, $F(3,184) = 246.301$, $p < .01$) โดยการปฏิบัติมีอิทธิพลสูงสุด ($\beta = .629$) รองลงมาคือ เจตคติ ($\beta = .270$) ส่วนความรู้ไม่สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญ ($\beta = .050$, $p = .147$)

คำหลัก: ปัจจัยทำนาย, หลักธรรมาภิบาล, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

This study aimed to examine predictive factors of good governance implementation among nursing students at a private university in Bangkok. The sample consisted of 188 first- to fourth-year nursing students. Data were collected using questionnaires and analyzed using descriptive statistics and standard multiple regression analysis. The findings revealed that students had moderate levels of knowledge regarding good governance principles (78.11%), while attitudes and practices were at high levels (83.45%

and 84.09%). Correlation analysis showed that attitude and practice had very high positive correlations with good governance (r = .848 and .885), while knowledge had a moderate correlation (r = .307). All three variables collectively predicted 79.7% of the variance in good governance implementation (R^2_{adj} = .797, F(3,184) = 246.301, p < .01). Practice was the strongest predictor (β = .629), followed by attitude (β = .270); knowledge was not a significant predictor (β = .050, p = .147).

Keywords: Predictive factors, Good governance, Nursing students.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษามุ่งพัฒนาบัณฑิตให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาการควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรม ตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 9 (5) และมาตรา 19 ซึ่งกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ ได้แก่ หลักประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การตอบสนอง ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ นิติธรรม ความเสมอภาค และมุ่งเน้นฉันทามติ กระทรวงการอุดมศึกษาฯ ได้ออกแนวปฏิบัติว่าด้วยธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา (2564) โดยหมวดที่ 5 กำหนดกรอบการปฏิบัติสำหรับนักศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ การพัฒนาสมรรถนะอาชีพ และ ความรับผิดชอบต่อสถาบันในบริบทการพยาบาลซึ่งเกี่ยวข้องกับสุขภาพและชีวิตของมนุษย์ การปลูกฝังหลักธรรมาภิบาลแก่นักศึกษาพยาบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากเจตคติและพฤติกรรมของนักศึกษาส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการบริการสุขภาพ (ICN, 2020; สภาการพยาบาล, 2563) อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ศึกษา

ในกลุ่มพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล และยังขาดการศึกษาที่ครอบคลุมหลักธรรมาภิบาลทั้ง 10 ประการในนักศึกษาพยาบาลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน รวมถึงการศึกษาความ-สัมพันธ์และอำนาจทำนายระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยทำนายการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนและเป็นข้อมูลประกอบการประเมินตามเกณฑ์คุณภาพของสภาการพยาบาล

วัตถุประสงค์การวิจัย

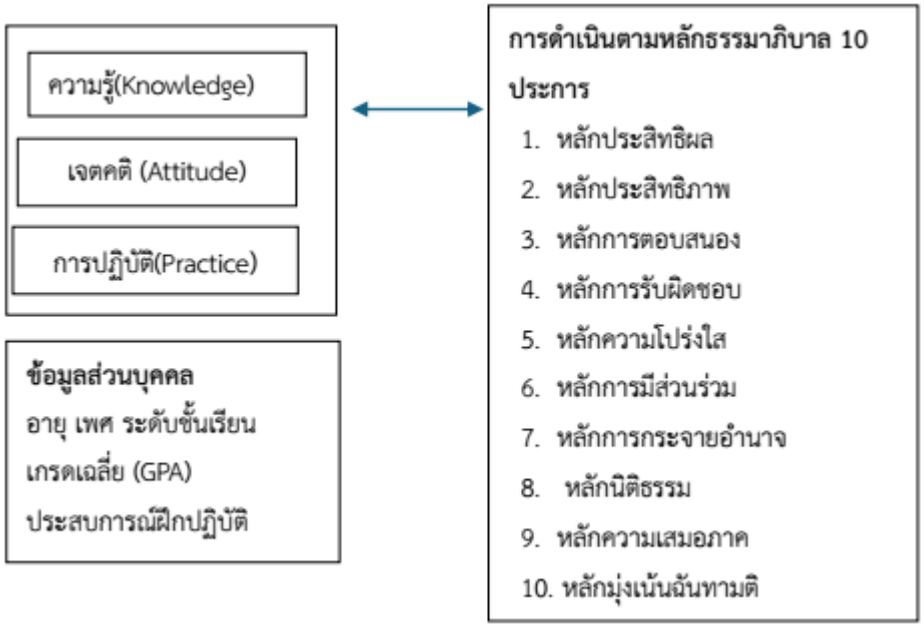
1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์

สมมติฐานการวิจัย

ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติสามารถร่วมกันทำนายการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ KAP Model (Knowledge-Attitude-Practice) และทฤษฎีการวางแผนพฤติกรรม (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen (1991) เป็นกรอบแนวคิดหลัก โดยกำหนดให้ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเป็นตัวแปรทำนาย ส่งผลต่อการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ (ตัวแปรตาม) ควบคู่กับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ GPA ระดับชั้น และประสบการณ์ฝึกปฏิบัติ ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยปัจจัยทำนายการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาลของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบหาความสัมพันธ์ (Descriptive Correlational Research Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 289 คน กลุ่มตัวอย่าง 188 คน สุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1967) ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 5% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 188 คน ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง 1) จัดทำกรอบตัวอย่าง (Sampling Frame) จากรายชื่อนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ทั้งหมด 289 คน 2) กำหนดเลขที่ให้กับนักศึกษาแต่ละคน (1-289) 3) ใช้ตารางเลขสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง และ 4) สุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างจนได้จำนวนตามที่คำนวณ เกณฑ์การคัดเข้า ได้แก่ 1) เป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 1-4 2) ยินดีเข้าร่วมการวิจัย และ(3) กำลังศึกษาภาคปกติ เกณฑ์การคัดออก ได้แก่ (1) นักศึกษาที่ลาพักการศึกษา 2) ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และ 3) ยุติการเข้าร่วมศึกษาวิจัย

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ และการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ จากการทบทวนเอกสาร ตำรา และหลักธรรมาภิบาลตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 9 (5) และมาตรา 19 โดยปรับให้สอดคล้องกับบริบทของนักศึกษาพยาบาลตามกรอบแนวคิดธรรมาภิบาล 10 ประการ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 5 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบเลือกตอบ (Checklist) จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปี GPAประสบการณ์ฝึกปฏิบัติ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรม และหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมหลักธรรมาภิบาล 10 ประการๆ ละ 2 ข้อ การให้คะแนน ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน การแปลความหมายของระดับความรู้ 16-20 คะแนน (80-100%) = ระดับดีมาก, 11-15 คะแนน (55-79%) = ระดับดี, 6-10 คะแนน (30-54%) = ระดับปานกลาง, และ 0-5 คะแนน (0-29%) = ระดับต่ำ

ส่วนที่ 3 แบบวัดเจตคติต่อหลักธรรมาภิบาล เป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมหลักธรรมาภิบาล 10 ประการๆ ละ 2 ข้อ การแปลผล 5 คะแนน = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 4 คะแนน = เห็นด้วย, 3 คะแนน = ปานกลาง, 2 คะแนน = ไม่เห็นด้วย, 1 คะแนน

= ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การแปลผลระดับเจตคติ ดังนี้ 4.21-5.00 =ระดับดีมาก, 3.41-4.20 = ระดับดี, 2.61-3.40 = ระดับปานกลาง, 1.81-2.60 = ระดับต่ำ, 1.00-1.80 = ระดับต่ำมาก

ส่วนที่ 4 แบบวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล เป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมหลักธรรมาภิบาล 10 ประการๆ ละ 2 ข้อ โดยวัดพฤติกรรมการปฏิบัติของนักศึกษาในชีวิตประจำวันและการเรียนการสอน ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแปรทำนาย (Predictor Variable) ในการวิเคราะห์การถดถอย การให้คะแนน 5 = ปฏิบัติเสมอ, 4 = ปฏิบัติบ่อยครั้ง, 3 = ปฏิบัติบางครั้ง, 2 = ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง, 1 = ไม่เคยปฏิบัติ การแปลผลระดับปฏิบัติ คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 = ระดับการปฏิบัติดีมาก, 3.41-4.20 = ระดับการปฏิบัติดี, 2.61-3.40 = ระดับการปฏิบัติปานกลาง, 1.81-2.60 = ระดับการปฏิบัติต่ำ, 1.00-1.80 = ระดับการปฏิบัติต่ำมาก

ส่วนที่ 5 แบบวัดการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ มีจำนวนทั้งหมด 50 ข้อ ครอบคลุมทุกมิติของหลักธรรมาภิบาล และเป็นตัวแปรตาม (Outcome Variable) ในการวิเคราะห์การถดถอย ประกอบด้วย 1) หลักประสิทธิผล (Effectiveness) 2) ประสิทธิภาพ (Efficiency) 3) การตอบสนอง (Responsiveness) 4) การรับผิดชอบ (Accountability) 5) ความโปร่งใส (Transparency) 6) การมีส่วนร่วม (Participation) 7) การกระจายอำนาจ (Decentralization) 8) นิติธรรม (Rule of Law) 9) ความเสมอภาค (Equity) และ 10) มุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) แบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การให้คะแนน 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 4 = เห็นด้วย, 3 = เห็นด้วยปานกลาง, 2 = ไม่เห็นด้วย, 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

คุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เป็นอาจารย์ด้านการพยาบาล รองคณบดีฝ่ายบริหารและกิจการนักศึกษา 1 ท่าน หัวหน้าสาขาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ 1 ท่าน และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสาขาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ 1 ท่าน

การทดลองใช้เครื่องมือ (Try-out)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักศึกษาพยาบาล ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3-4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ หลังจากทดลองใช้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ ใช้สูตร Kuder-Richardson Formula 20 (KR-20) ได้ค่าเท่ากับ 0.848 ส่วนที่ 3, 4, และ 5 (แบบวัดเจตคติ การปฏิบัติ และการดำเนินการ) ใช้สูตร Cronbach's Alpha Coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.960, 0.964 และ 0.988 ตามลำดับ ซึ่งค่าความเชื่อมั่นทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์สูง (≥ 0.80) แสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงและสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เท่ากับ 0.89

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยผ่านการรับรองโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เอกสารรับรองเลขที่ NS19/2568 รหัสโครงการวิจัย SS1-08-2568/19 ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2568 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอน ความเสี่ยง ประโยชน์ที่จะได้รับ ข้อมูลส่วนบุคคลจะถูกเก็บเป็นความลับจะไม่ระบุชื่อ นามสกุล โดยใช้รหัสแทน และกลุ่มตัวอย่างมีอิสระในการตัดสินใจ และสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล และจะไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ ต่อคะแนนการเรียน การนำเสนอผลการวิจัยจะทำในภาพรวม และให้ลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบมาตรฐาน (Standard Multiple Regression) ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น Durbin-Watson = 1.628 (ซึ่งอยู่ระหว่าง 1.5-2.5 แสดงว่าตัวแปรอิสระที่นำมาใช้ในการทดสอบไม่มีความสัมพันธ์ภายในตัวเอง) ค่า Tolerance = .914 (เข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรเป็นอิสระจากกัน ไม่เกิดภาวะ Multicollinearity) (พงษ์ศักดิ์ ซิมมอนด์ส, 2560) VIF = 1.094 กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 87.2) อายุ 20-24 ปี (ร้อยละ 64.9) เกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) 2.51-3.00 (ร้อยละ 47.9) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ไม่มีประสบการณ์ฝึกปฏิบัติ ส่วนชั้นปีที่ 2-4 มีประสบการณ์ฝึกปฏิบัติทั้งหมด

2. ระดับความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาล

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ (n = 188)

ปัจจัย	Min-Max	M	S.D.	ร้อยละ	ระดับ
ความรู้ (K)	5-20	15.62	4.10	78.11	ปานกลาง
เจตคติ (A)	61-100	83.45	0.69	83.45	สูง
การปฏิบัติ (P)	64-100	84.09	1.04	84.09	สูง
หลักดำเนินธรรมาภิบาล 10ประการ (G)	143-220	83.16	2.71	83.26	สูง

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง (M = 15.62, S.D. = 4.10, ร้อยละ 78.11) มีเจตคติและการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 83.45 และ 84.09 ตามลำดับ) โดยภาพรวมของหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ อยู่ในระดับสูง (M = 83.16, S.D. = 2.71, ร้อยละ 83.26)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตาราง 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) รายคู่ของตัวแปรที่ศึกษา (n = 188)

	Knowledge	Attitude	Practice	Good Governance
Knowledge	1	.279**	.289**	.307**
Attitude		1	.898* *	.848**
Practice			1	.885**
Good Governance				1

**P<.01,

จากตาราง 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ความรู้ (Knowledge) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติ (Attitude) การปฏิบัติ (Practice) และหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ในระดับต่ำ (r = .279, .289 และ .307 ตามลำดับ) ในขณะที่เจตคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติและหลักธรรมาภิบาลในระดับสูงมาก (r = .898 และ .848 ตามลำดับ) การปฏิบัติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับหลักธรรมาภิบาลในระดับสูงมาก (r = .885) โดยความสัมพันธ์ทั้งหมดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ปัจจัยทำนายการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาล

ตาราง 3 ปัจจัยทำนายการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบมาตรฐาน (n = 188)

ปัจจัย	B	SEB	Beta	t	p-value
Constant (ค่าคงที่)	-0.033	0.159	-	-0.209	0.835
K (ความรู้)	0.145	0.100	0.050	1.456	0.147
A (เจตคติ)	0.299	0.083	0.270	3.598	0.000**
P (การปฏิบัติ)	0.675	0.081	0.629	8.367	0.000**

R^2 = 0.801, Adjusted R^2 = 0.797, $F_{(3,184)}$ = 246.301, **P<.01

เขียนสมการพยากรณ์การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ ได้ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ $\hat{Y}_G = -.033+.145_K+.299_A+.675_P$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z_G = .050_K+.270_A+.629_P$

(G คือ การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล10 ประการ, K คือ ความรู้, A คือ เจตคติ, P คือ การปฏิบัติ)

จากตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณแบบมาตรฐาน พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายหลักธรรมาภิบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ เจตคติ (β = 0.270, t = 3.598, p < .001) และการปฏิบัติ (β = 0.629, t = 8.367, p < .001) ส่วนความรู้ไม่สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = 0.050, t = 1.456, p = .147) โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของหลักธรรมาภิบาลได้ร้อยละ 79.7 ($R^2_{Adjusted}$ = 0.797) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{(3,184)}$ = 246.301, p < .01)

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยจะขออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ

ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 78.11) สะท้อนให้เห็นว่าการบูรณาการเนื้อหาธรรมาภิบาลในหลักสูตรยังไม่เป็นระบบ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ยังขาดประสบการณ์จริงจากการฝึกปฏิบัติ แม้นักศึกษาชั้นปี 2-4 จะมีประสบการณ์ฝึกปฏิบัติแล้ว แต่อาจไม่มีการสะท้อนคิด (Reflection) เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลโดยตรง สอดคล้องกับ ฮัสเซน และคณะ (Hassen Shoulah et al., 2021) และ ชเว (Choi,2023) ที่พบว่าความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องมีประสบการณ์การเรียนรู้จากสถานการณ์จริงด้วย สำหรับเจตคติและการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 83.45 และ 84.09) เนื่องจากคณะพยาบาลศาสตร์มีวัฒนธรรมองค์กรที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมวิชาชีพ นักศึกษาได้รับแบบอย่างที่ดีจากอาจารย์และพยาบาลพี่เลี้ยง สอดคล้องกับ KAP Model และ TPB ของ Ajzen (1991) ที่อธิบายว่าเจตคติเป็นตัวกำหนดความตั้งใจและนำไปสู่การปฏิบัติ ระดับการปฏิบัติที่สูงแม้ความรู้อยู่ระดับปานกลาง ชี้ให้เห็นสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรมีบทบาทสำคัญในการกำกับพฤติกรรม (Wilson, 2013; Brown & Davis, 2021)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับเจตคติ การปฏิบัติ และหลักธรรมาภิบาล (r = .279, .289, .307) ขณะที่เจตคติมีความสัมพันธ์ในระดับสูงมากกับการปฏิบัติ (r = .898) และหลัก

ธรรมาภิบาล (r = .848) และการปฏิบัติมีความสัมพันธ์ในระดับสูงมากกับหลักธรรมาภิบาล (r = .885) สอดคล้องกับ ไล และซู (Li & Xu, 2024) ซึ่งพบว่าเจตคติเป็นตัวกลางสำคัญระหว่างความรู้กับการปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ปัจจัยทำนายการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาล

ตัวแปรทั้ง 3 ร่วมกันทำนายการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาลได้ร้อยละ79.7 (R^2adj = .797, F(3,184) = 246.301, p < .01) ซึ่งมีอำนาจทำนายสูงมาก สอดคล้องกับ TPB ของไอเซ็น (Ajzen, 1991) และโมเรโน-โปยาโต และคณะ (Moreno-Poyato et al., 2021) พบว่าความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพการดูแลผู้ป่วยได้ในระดับสูง การปฏิบัติมีอิทธิพลสูงสุด (β = .629, p < .001) สะท้อนหลักการที่ว่า "การปฏิบัติคือหัวใจของการเรียนรู้" สอดคล้องกับ Experiential Learning Theory ของ คอล์บ (Kolb, 1984) และ พาเทลารู (Patelarou et al., 2020) ที่พบว่าการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงมีประสิทธิผลสูงสุดในการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษา เจตคติมีอิทธิพลรองลงมา (β = .270, p < .001) สอดคล้องกับ ออลพอร์ท (Allport, 1935) และ จอนสัน และ วิลเลี่ยม (Johnson & Williams, 2022) ที่ยืนยันว่าเจตคติทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างความรู้กับการปฏิบัติ ความรู้ไม่สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญ (β = .050, p = .147) อาจเป็นเพราะความรู้ที่วัดได้อยู่ในระดับการจำและเข้าใจ ไม่ใช่ระดับการประยุกต์ใช้ตามอนุกรมวิธานของ Bloom (1956) และเมื่อควบคุมตัวแปรเจตคติและการปฏิบัติแล้ว อิทธิพลของความรู้ถูกดูดซับโดยตัวแปรทั้งสอง สอดคล้องกับ แอนนา (ANA, 2025) และสมาคมพยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยวิกฤตแห่งอเมริกา (American Association of Critical-Care Nurses, 2020) ที่เน้นการพัฒนาบัณฑิตพยาบาลทั้ง 3 มิติ คือ Cognitive, Affective และ Psychomotor Domain

ข้อจำกัดในการศึกษาวิจัย

การศึกษาจำกัดในคณะพยาบาลศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งเดียว อาจมีผลจาก Social Desirability Bias เนื่องจากตัวแปรทำนายและตัวแปรตามมีแนวคิดเชิงบวกใกล้เคียงกัน

การนำผลการวิจัยไปใช้

สามารถใช้ตอบรายงานประเมินตนเอง (SAR) คณะพยาบาลศาสตร์ และประกอบการพัฒนาหลักสูตรตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาของสภาการพยาบาล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจปัจจัยส่งผลต่อเจตคติและการปฏิบัติ ทดสอบโปรแกรมที่บูรณาการ ทั้ง 3 มิติ ติดตามผลระยะยาว และศึกษาเปรียบเทียบข้ามสถาบัน

เอกสารอ้างอิง

พงษ์ศักดิ์ ซิมมอนด์ส. (2560). *สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์.* สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สภาการพยาบาล. (2563). *มาตรฐานการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์.* สภาการพยาบาล.

Afiqoh, N. W. (2021). Good university governance to improve student service and trust. In *Journal UMGESHIC: Universitas Muhammadiyah Gresik Engineering, Social Science, and Health International Conference* (Vol. 1, No. 1, pp. 62-68). Universitas Muhammadiyah Gresik.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. Organizational *Behavior and Human Decision Processes,* 50(2), 179-211. https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T

Allport, G. W. (1935). Attitudes. In C. Murchison (Ed.), *Handbook of social psychology* (pp. 798-844). Clark University Press.

American Association of Colleges of Nursing. (2020). *The essentials: Core competencies for professional nursing education.* https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.04.007

American Nurses Association. (2025). *Code of ethics for nurses with interpretive statements.* Author.

Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals.* Longmans, Green.

Brennan, C. W., & Wendt, L. (2021). Improving quality and patient outcomes through staff engagement and shared governance. *Online Journal of Issues in Nursing,* 26(2). https://doi.org/10.3912/OJIN.Vol26No02Man02

Brown, A., & Davis, M. (2021). Nursing governance: Preparing leaders for the future. *Journal of Nursing Management,* 29(4), 512–520. https://doi.org/10.1111/jonm.13198

Choi, S. (2023). Enhancing nursing education to bolster nurse governance: Insights from nurse managers. *Frontiers in Medicine,* 10, Article 1254428. https://doi.org/10.3389/fmed.2023.1254428

Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes.* Harcourt Brace Jovanovich.

Hassen Shoulah, A., Salem, O. A., Hassen, A. A., Abd El-Hamid, R., & Hassen, A. (2021). Knowledge of governance principles among nursing students at Benha University, Egypt. *Egyptian Journal of Health Care,* 12(3), 1245–1258. https://doi.org/10.21608/ejhc.2021.178956

Higher Education Act, B.E. 2562. (2019, April 2). *Royal Thai Government Gazette,* 136(37 A), 1-68. Retrieved from http://www.ratchakitcha.soc.go.th

Ilmayanti, N. A., Darmawansyah, Balqis, Razak, A., & Saleh, L. M. (2025). The implementation of good hospital governance on the professional performance of nurses. *Asia Pacific Journal of Health Management,* 20(1), Article i4013. https://doi.org/10.24083/apjhm.v20i1.4013

International Council of Nurses. (2020). *The ICN code of ethics for nurses.* Author.

Johnson, A. B., & Williams, T. E. (2022). Knowledge and attitudes toward governance principles among nursing students: A cross-sectional study. *International Journal of Nursing Education,* 14(3), 234-241.

Johnson, M. K., & Williams, R. T. (2022). Knowledge, attitudes, and practices regarding governance in nursing education: A systematic literature review. *Nurse Education Today,* 115, 105-118.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development.* Prentice-Hall.

Li, H., & Xu, R. (2024). Evidence-based practice attitudes, knowledge and skills of nursing students and nurses: A systematic review and meta-analysis. *Nurse Education in Practice,* 78, 104011. https://doi.org/10.1016/j.nepr.2024.104011

McKnight, H., & Moore, S. M. (2022). *Nursing shared governance.* In StatPearls [Internet]. StatPearls Publishing. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK568738/

Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2021). *Guidelines on good governance in higher education institutions.* Bangkok, Thailand: Author.

Moreno-Poyato, A. R., Rodríguez-Nogueira, Ó., Moreno-Casbas, T., & Farrés-Tarafa, M. (2021). Relationship between nursing practice and patient safety outcomes: A systematic review. *Journal of Advanced Nursing,* 77(5), 2133-2145. https://doi.org/10.1111/jan.14708

Office of the Public Sector Development Commission. (1999). *Prime Minister's Office Regulation on the Creation of a Good Public Governance and Social Administration System, B.E. 2542.* Bangkok, Thailand: Office of the Prime Minister.

Office of the Public Sector Development Commission. (2022). *Manual for the assessment of moral and transparent operations in public agencies for the fiscal year 2022.* Bangkok, Thailand: Office of the Public Sector Development Commission.

Patelarou, A. E., Mechili, E. A., Ruzafa-Martinez, M., Dolezel, J., Gotlib, J., Skela-Savič, B., & Patelarou, E. (2020). Educational interventions for teaching evidence-based practice to undergraduate nursing students: A scoping review. *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 17(17), 6351. https://doi.org/10.3390/ijerph17176351

Smith, K. L., Anderson, T. R., & Martinez, C. P. (2023). Developing governance competencies in undergraduate nursing students. *Nursing Education Research,* 44(2), 103-116.

Thomas, T. W., Servello, J., & Williams, S. J. (2017). Governance education for nurses: Preparing nurses for the future. *Nurse Leader,* 15(3), 195-199. https://doi.org/10.1016/j.mnl.2016.11.006

Wilson, D. (2013). Shared governance: A leadership strategy for nursing. *Nursing Management,* 44(7), 19-22. https://doi.org/10.1097/01.NUMA.0000431540.91705.64

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper and Row.

ถอดรหัสกลยุทธ์ ESG 4.0 การผสานเทคโนโลยีทางการตลาด เพื่อการออกแบบธุรกิจนวัตกรรมสู่ความยั่งยืนในสังคมสูงวัยเชิงรุก

Decoding ESG 4.0: Integrating Marketing Technology for Proactive Business Innovation Design Towards Sustainability in an Aging Society

ธิติรัตน์ สมบูรณ์[1], สุพจน์ เอมชุ่มจิตต์[2], อชิรวีร์ เอกอริยะเจริญกุล[3], ตรีกาล เมฆบริบูรณ์[4]

[1]คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, thitirat.som@tni.ac.th

[2]นักวิจัยอิสระ, supote.47@gmail.com

[3]นักวิจัยอิสระ, archirawee1998@gmail.com

[4]คณะบริหารธุรกิจ, สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, teekarn@tni.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบของกลยุทธ์ ESG 4.0 ในยุคดิจิทัล 2) วิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีทางการตลาดต่อการเสริมสร้างความยั่งยืนในสังคมสูงวัย และ 3) ออกแบบโมเดลธุรกิจนวัตกรรมและกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืน โดยใช้การวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎีสถาบันและมุมมองด้านทรัพยากร ท่ามกลางบริบทสังคมไทยที่ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดและสภาวะสังคมเสี่ยงภัยในปี พ.ศ. 2569

ผลการศึกษาพบว่า การผสานเทคโนโลยีทางการตลาดเข้ากับกลยุทธ์ ESG 4.0 เป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนผ่านจากการดำเนินธุรกิจเชิงรับสู่การออกแบบนวัตกรรมเชิงรุก โดยสามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นแบบจำลองธุรกิจนวัตกรรมที่บูรณาการมิติด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เข้ากับเทคโนโลยีได้อย่างเป็นรูปธรรม ผ่าน 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การส่งมอบคุณค่าที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมสุขภาวะรายบุคคล และธรรมาภิบาลข้อมูล 2) การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลด้วยระบบนิเวศผ่านการใช้เทคโนโลยีการตลาดและเทคโนโลยีการจัดเก็บข้อมูล 3) การสร้างระบบนิเวศแห่งส่วนร่วมที่ลดช่องว่างทางดิจิทัล 4) การสร้างสมดุลทางการเงินผ่านการสร้างคุณค่าร่วม บทสรุปชี้ให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีเพื่อความยั่งยืนช่วยสร้างความชอบธรรมในการดำเนินธุรกิจและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยากต่อการลอกเลียนแบบ ซึ่งเป็นปัจจัยชี้ขาดในการเติบโตอย่างมั่นคงท่ามกลางวิกฤตประชากรศาสตร์ในระยะยาว

คำหลัก: ESG 4.0, เทคโนโลยีทางการตลาด, สังคมสูงวัย, ธุรกิจนวัตกรรม, ความยั่งยืน

Abstract

This academic article aims to: 1) develop an in-depth understanding of ESG 4.0 strategy components in the digital era; 2) analyze the role of Marketing Technology in enhancing sustainability within an aging society; and 3) design innovative business models and strategies for sustainable competitive advantage. The study employs Institutional Theory and the Resource-Based View as analytical frameworks within the context of Thailand’s transition into a Super-Aged Society and a Risk Society in 2026.

The findings reveal that integrating Marketing Technology with ESG 4.0 strategy is crucial for transitioning from reactive business operations to proactive innovation. This integration is synthesized into an innovative Business Model Canvas (BMC) that practically incorporates environmental, social, and governance dimensions with technology across four key pillars: 1) value propositions driven by hyper-personalization for well-being and trust as a product; 2) digital infrastructure enhancement through Marketing Technology ecosystems and Blockchain; 3) an engagement ecosystem focused on digital inclusion; and 4) financial balancing through Creating Shared Value (CSV). The conclusion highlights that leveraging technology for sustainability fosters organizational legitimacy and creates inimitable competitive advantages, which are decisive factors for resilient growth amidst long-term demographic crises.

Keywords: ESG 4.0, Marketing Technology, Aging Society, Business Innovation, Sustainability

บทนำ

ปัจจุบันภาคธุรกิจระดับโลกและประเทศไทยกำลังเผชิญกับจุดเปลี่ยนสำคัญทางประชากรศาสตร์ เมื่อสังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดอย่างเต็มรูปแบบ สภาวการณ์นี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างแรงงาน แต่ยังสร้างสภาวะสังคมเสี่ยงภัยตามแนวคิดของ Ulrich Beck ที่ความเสี่ยงเชิงระบบมีความซับซ้อนและคาดการณ์ได้ยากขึ้น ธุรกิจดั้งเดิมที่มุ่งเน้นเพียงผลกำไรระยะสั้นจึงเผชิญกับวิกฤตความชอบธรรมและการปฏิเสธจากตลาด องค์กรยุคใหม่จึงจำเป็นต้องยกระดับกลยุทธ์สู่แนวคิด ESG 4.0 (Environment, Social, and Governance) โดยแนวคิดดังกล่าวจะช่วยชี้นำการแก้ไขปัญหาผ่านการถอดรหัสกลยุทธ์ด้วยการใช้เทคโนโลยีทางการตลาดและนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อน เพื่อเปลี่ยนผ่านจากโมเดลธุรกิจที่มุ่งเน้นผลกำไรเพียงอย่างเดียว ไปสู่การออกแบบธุรกิจนวัตกรรมที่สามารถตอบสนองต่อ

ความต้องการของสังคมสูงวัยได้อย่างเชิงรุก อันจะส่งผลให้ธุรกิจสามารถก้าวข้าม 'สังคมเสี่ยงภัย' ไปสู่ความยั่งยืนที่จับต้องได้ภายใต้มาตรฐานสากล (World Economic Forum, 2026)

กุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนความยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจสีเงินคือการผสานเทคโนโลยีทางการตลาด (Marketing Technology หรือ MarTech) เข้ากับกลยุทธ์ ESG เพื่อเปลี่ยนจากการรับมือเชิงรับสู่การออกแบบนวัตกรรมธุรกิจเชิงรุก การนำเครื่องมือสมัยใหม่ เช่น AI Analytics, Personalized Digital Platforms และระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูลขั้นสูง มาใช้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงิน และยังช่วยลดช่องว่างทางดิจิทัลและเสริมสร้างศักยภาพให้ผู้สูงอายุกลับมาเป็นผู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม (BlackRock, 2026)

ดังนั้น บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการผสานเทคโนโลยีการตลาด เข้ากับกลยุทธ์ ESG 4.0 เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ที่สามารถสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value) ระหว่างธุรกิจและสังคม โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการออกแบบโมเดลธุรกิจนวัตกรรมที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่เลียนแบบได้ยากตามหลัก มุมมองด้านทรัพยากร (Resource-Based View) เพื่อให้องค์กรสามารถเติบโตอย่างมั่นคงและเป็นฟันเฟืองสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้แก่สังคมสูงวัยในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบของกลยุทธ์ ESG 4.0 ในยุคดิจิทัล
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีทางการตลาดต่อการเสริมสร้างความยั่งยืนในสังคมสูงวัย
3. เพื่อออกแบบโมเดลธุรกิจนวัตกรรม และกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG)

แนวคิด ESG พัฒนามาจากความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) และมีรากฐานสำคัญจาก ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) (Freeman, 1984) โดยถูกกำหนดเป็นมาตรฐานสากลโดย (UN Global Compact, 2004) เพื่อใช้ประเมินความยั่งยืนขององค์กรผ่าน 3 มิติหลัก ดังนี้

1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental) มุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและลดผลกระทบเชิงลบต่อระบบนิเวศ เช่น การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพื่อรองรับขีดจำกัดของทรัพยากรโลก

2. มิติด้านสังคม (Social) เน้นความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม โดยเฉพาะการสร้างสุขภาวะ ความเท่าเทียม และการให้โอกาสแก่กลุ่มเปราะบางหรือผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความจงรักภักดีต่อแบรนด์ในระยะยาว

3. มิติด้านธรรมาภิบาล (Governance) เน้นโครงสร้างการบริหารที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีจริยธรรม รวมถึงการจัดการความเสี่ยงยุคใหม่ เช่น ความปลอดภัยทางไซเบอร์ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม

ทฤษฎีสถาบัน (Institutional Theory)

ทฤษฎีสถาบันอธิบายว่าองค์กรต้องปรับตัวตามสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างความชอบธรรมในการดำเนินธุรกิจมากกว่าเพียงมุ่งเน้นประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจ (DiMaggio & Powell, 1983) โดยในบริบท ESG และสังคมสูงวัยปี 2026 ธุรกิจเผชิญแรงกดดัน 3 ด้านหลัก ดังนี้

1. แรงกดดันจากการบังคับ (Coercive Isomorphism) กฎหมายและนโยบายรัฐที่บังคับให้เปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน (ESG Disclosure) และกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมสากลที่เข้มงวดขึ้น

2. แรงกดดันจากการเลียนแบบ (Mimetic Isomorphism) การปรับเปลี่ยนโมเดลธุรกิจตามบริษัทที่ประสบความสำเร็จในการใช้ ESG เพื่อลดความเสี่ยงท่ามกลางความไม่แน่นอนของพายุประชากรศาสตร์

3. แรงกดดันจากบรรทัดฐาน (Normative Isomorphism) ความคาดหวังของสังคมและจรรยาบรรณวิชาชีพที่มองว่าการดูแลผู้สูงอายุและการทำธุรกิจอย่างมีจริยธรรมคือ "บรรทัดฐานใหม่" ที่ต้องปฏิบัติตามเพื่อรักษาฐานลูกค้าและพนักงาน

จากแนวคิดข้างต้นสรุปว่า ทฤษฎีสถาบันชี้ให้เห็นว่าองค์กรไม่ได้ขับเคลื่อนด้วยผลกำไรเพียงอย่างเดียว แต่ต้องปรับตัวเพื่อสร้างความชอบธรรมในการดำเนินธุรกิจ

แนวคิดมุมมองด้านทรัพยากร (Resource-Based View: RBV)

ความสำเร็จและความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนขององค์กรไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการครอบครองและบริหารจัดการ ทรัพยากรภายใน (Internal Resources) ที่มีความโดดเด่น (Barney, 1991) โดยทรัพยากรเชิงกลยุทธ์เหล่านั้นจะต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ VRIO อันประกอบด้วย

1. มีมูลค่า (Valuable) ช่วยสร้างโอกาสหรือลดอุปสรรค
2. เป็นของหายาก (Rare) คู่แข่งรายอื่นไม่มี
3. เลียนแบบได้ยาก (Inimitable) ต้องใช้ต้นทุนหรือเวลาสูงในการทำซ้ำ
4. มีการบริหารจัดการในองค์กร (Organized) เพื่อดึงศักยภาพของทรัพยากรนั้นมาใช้ได้อย่างเต็มที่ (Barney & Hesterly, 2019)

จากแนวคิดข้างต้นในมิติของนวัตกรรมธุรกิจยุคดิจิทัล ทรัพยากรเหล่านี้ครอบคลุมทั้งทรัพยากรที่จับต้องได้ เช่น เทคโนโลยีทางการตลาด และทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ เช่น ชื่อเสียงด้านความยั่งยืน และทุนทางปัญญาของบุคลากร ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความแตกต่างที่ยั่งยืนท่ามกลางพายุประชากรศาสตร์ (Grant, 2021)

แนวคิดเทคโนโลยีทางการตลาด (Marketing Technology: MarTech)

ในยุคดิจิทัลปี 2026 เทคโนโลยีทางการตลาดไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแค่เครื่องมือในการส่งเสริมการขาย แต่ได้รับการนิยามใหม่ว่าเป็นระบบนิเวศทางเทคโนโลยีที่บูรณาการข้อมูลและการวิเคราะห์เพื่อสร้างคุณค่าร่วมให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยหัวใจสำคัญของ เทคโนโลยีการตลาดในบริบทของความยั่งยืนประกอบด้วยแนวคิดหลัก 3 ประการ

1. การขับเคลื่อนด้วยข้อมูลเชิงลึก (การใช้ปัญญาประดิษฐ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการที่ซับซ้อนของกลุ่มผู้บริโภคสูงวัยแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งช่วยลดความสูญเปล่าในการสื่อสารและเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งมอบคุณค่า (Brinker, 2025)

2. นวัตกรรมเพื่อความเท่าเทียม การพัฒนาเครื่องมือสื่อสารที่ลดอุปสรรคในการเข้าถึงเทคโนโลยี เช่น ระบบสั่งการด้วยเสียงหรือหน้าจอที่ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมทางสรีระ เพื่อรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก (Gartner, 2026)

3. ธรรมาภิบาลทางข้อมูลยุคใหม่ ให้ความสำคัญสูงสุดกับความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับมิติธรรมาภิบาลของ ESG เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความจงรักภักดีในระยะยาว (Salesforce, 2026)

จากแนวคิดข้างต้นเทคโนโลยีการตลาดจึงทำหน้าที่เป็นตัวเร่งปฏิกิริยา ที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถเปลี่ยนหลักการ ESG จากแนวคิดเชิงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติที่จับต้องได้ในแผนภาพโมเดลธุรกิจ (BMC) ผ่านการบริหารจัดการทรัพยากรดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ

แนวคิดแบบจำลองธุรกิจ (Business Model Canvas: BMC)

แบบจำลองธุรกิจคือเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้องค์กรสามารถออกแบบ วิเคราะห์ และปรับเปลี่ยนโครงสร้างธุรกิจผ่านองค์ประกอบ 9 ด้านที่เชื่อมโยงกัน (Osterwalder & Pigneur, 2010) และถูกนำมาใช้ในการบูรณาการกลยุทธ์เพื่อสร้างคุณค่าที่ยั่งยืน (Joyce & Paquin, 2016) โดยแบ่งกลุ่มองค์ประกอบได้ดังนี้

1. กลุ่มโครงสร้างพื้นฐานประกอบด้วย พันธมิตรหลัก กิจกรรมหลัก และทรัพยากรหลัก ซึ่งในยุคดิจิทัลจะเน้นไปที่การผสานเทคโนโลยีการตลาดและทุนทางปัญญาตามแนวคิดแนวคิดมุมมองด้านทรัพยากร

2. กลุ่มคุณค่าและความสัมพันธ์ ประกอบด้วย การส่งมอบคุณค่า ความสัมพันธ์กับลูกค้า และช่องทาง โดยมุ่งเน้นการสร้างความเท่าเทียมทางดิจิทัลและความเชื่อมั่นตามหลักมิติด้านสังคม

3. กลุ่มลูกค้า คือ กลุ่มเป้าหมายที่ในที่นี้คือกลุ่มเศรษฐกิจสีเงินซึ่งต้องวิเคราะห์ผ่าน Stakeholder Theory

4. กลุ่มการเงิน ประกอบด้วย โครงสร้างต้นทุน และกระแสรายได้ที่ต้องสะท้อนถึงความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจควบคู่ไปกับผลกระทบเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมาภิบาล

จากแนวคิดข้างต้นการใช้ BMC ในเชิงรุกช่วยให้ธุรกิจสามารถระบุจุดอ่อนและโอกาสในการนำเทคโนโลยีมาแก้ปัญหาสังคมสูงวัยได้อย่างเป็นระบบทำให้ภาพรวมของกลยุทธ์มีความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ESG 4.0 การผสานเทคโนโลยีทางการตลาดเพื่อการออกแบบธุรกิจนวัตกรรมสู่ความยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎีสถาบันและมุมมองด้านทรัพยากร (RBV) การออกแบบธุรกิจ นวัตกรรมในสังคมสูงวัยปี 2026 ไม่ใช่เพียงการปรับตัวตามกระแส แต่คือการ "ถอดรหัส" องค์ประกอบของ ESG 4.0 เข้าสู่โครงสร้างธุรกิจด้วยเทคโนโลยีการตลาดดังนี้

การส่งมอบคุณค่าที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีการตลาดและความยั่งยืน

การออกแบบคุณค่า ในโมเดล ESG 4.0 คือการเปลี่ยนจากสิ่งที่ธุรกิจอยากขายเป็น สิ่งที่สังคมต้องการแก้ไข โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือส่งมอบ

1. Hyper-personalization for Well-being นวัตกรรมสุขภาวะจากฐานข้อมูลเชิงลึก คุณค่านี้ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน แต่เป็นการสร้างความอยู่ดีมีสุขผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ผ่านการใช้ AI-Driven Analytics และ Internet of Medical Things (IoMT) เพื่อรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการใช้ชีวิต พลวัตทางสุขภาพ และรสนิยมส่วนบุคคล นำมาประมวลผลเป็นบริการแบบ Tailor-made เช่น ระบบแนะนำกิจกรรมสันทนาการที่ลดความเสี่ยงภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ หรือแพลตฟอร์มออมเงินเพื่อการเกษียณที่ปรับเปลี่ยนตามแผนการใช้จ่ายจริง

การเชื่อมโยงแนวคิดมุมมองด้านทรัพยากรข้อมูลที่ถูกรวบรวมและวิเคราะห์ผ่านกระบวนการเฉพาะขององค์กรจัดเป็น "Knowledge-Based Resources" ซึ่งตามแนวคิดของ Barney (1991) ทรัพยากรเหล่านี้มีคุณสมบัติ VRIO เพราะมีความซับซ้อนทางประวัติศาสตร์ทำให้คู่แข่งไม่สามารถลอกเลียนแบบวิธีการเข้าถึงและวิเคราะห์จิตวิทยาผู้สูงอายุได้ในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งตอบโจทย์สังคมในแง่การยกระดับคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมในแง่การลดความสูญเปล่าของทรัพยากรจากการผลิตและส่งมอบสิ่งที่ไม่ตรงความต้องการ

2. Trust as a Product ธรรมภิบาลดิจิทัลในฐานะคุณค่าหลักของแบรนด์ในบริบทสังคมเสี่ยงภัย ความเชื่อมั่นคือทุนทางสังคมที่มีมูลค่าสูงสุด การทำให้ระบบความปลอดภัยเป็นสิ่งที่จับต้องได้คือหัวใจของ ESG 4.0 การประยุกต์ใช้ RegTech (Regulatory Technology) และ Cybersecurity เพื่อ

สร้างระบบนิเวศดิจิทัลที่ปลอดภัย เช่น การใช้ Blockchain เพื่อยืนยันความโปร่งใสของแหล่งที่มาสินค้าสุขภาพ หรือระบบ AI ตรวจจับการหลอกลวง ในการทำธุรกรรมทางการตลาด

การเชื่อมโยงทฤษฎีสถาบันการปฏิบัติตามมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลระดับสากล เช่น GDPR หรือ PDPA ไม่ได้เป็นเพียงการทำตามกฎหมาย แต่เป็นการสร้างความชอบธรรมเชิงสถาบัน องค์กรที่สร้างมาตรฐานความปลอดภัยสูงกว่าที่กฎหมายกำหนดจะได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำทางบรรทัดฐาน ซึ่งช่วยลดต้นทุนการทำธุรกรรม และเพิ่มความจงรักภักดีในระยะยาว (DiMaggio & Powell, 1983) และตอบโจทย์ความยั่งยืนในมิติด้านธรรมาภิบาลโดยตรงผ่านการบริหารจัดการองค์กรที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

3. Digital Inclusion & Empowerment การเสริมสร้างอำนาจแก่ผู้สูงวัยด้วยเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดนคุณค่านี้มุ่งเน้นการขจัดความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีและเปลี่ยนผู้สูงอายุจากผู้รับบริการให้เป็น "ผู้มีส่วนร่วมเชิงรุก" การใช้ Inclusive Design MarTech เช่น Natural Language Processing (NLP) สำหรับการสั่งการด้วยเสียงภาษาท้องถิ่น หรือ Augmented Reality (AR) เพื่อช่วยในการฝึกกายภาพบำบัดที่บ้าน เทคโนโลยีเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสังคมดิจิทัลได้โดยไม่มีอุปสรรคทางสรีระ

การเชื่อมโยงทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Freeman, 1984) ผู้สูงอายุคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของธุรกิจ การสร้างคุณค่าที่เน้นการมีส่วนร่วมเป็นการลดความขัดแย้งและสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้ธุรกิจในยามวิกฤตเศรษฐกิจ และตอบโจทย์สังคมโดยเฉพาะการสร้างความเท่าเทียมและการลดช่องว่างระหว่างวัย

การส่งมอบคุณค่าในยุค ESG 4.0 คือการเปลี่ยนผ่านจากโมเดลธุรกิจที่เน้นผลิตภัณฑ์ ไปสู่การสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม โดยมีเทคโนโลยีการตลาดเป็นฟันเฟืองหลัก การผสานนวัตกรรม Hyper-personalization ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตบนฐานทรัพยากรที่เลียนแบบได้ยากขณะที่การสร้าง Trust as a Product ช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมเชิงสถาบัน ท่ามกลางความเสี่ยงดิจิทัล และการมุ่งเน้น Digital Inclusion ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างผลประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การยกระดับห่วงโซ่คุณค่าผ่านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (Infrastructure Pillars)

โครงสร้างพื้นฐานในโมเดลธุรกิจนวัตกรรมเชิงรุกประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักใน BMC คือ ทรัพยากรหลัก กิจกรรมหลัก และพันธมิตรหลัก ซึ่งต้องบูรณาการกับเทคโนโลยีและทฤษฎีกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ

1. ทรัพยากรหลัก สินทรัพย์ดิจิทัลและทุนทางปัญญาตามแนวคิดมุมมองด้านทรัพยากร (Barney, 1991) ธุรกิจต้องครอบครองทรัพยากรที่สร้างความได้เปรียบอย่างยั่งยืน (1) MarTech Ecosystem as a Strategic Asset การมีระบบนิเวศเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงกัน เช่น ระบบ Customer Data Platform (CDP) ที่ออกแบบมาเพื่อกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ซึ่งสามารถจัดเก็บข้อมูลพฤติกรรมได้

อย่างละเอียดและปลอดภัย ทรัพยากรนี้ถือว่ามีคุณสมบัติ VRIO เพราะต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการออกแบบ (Inimitable) (2) Intellectual Capital & Silver Insights ทุนทางปัญญาของบุคลากรที่เข้าใจทั้งด้าน MarTech และจิตวิทยาผู้สูงอายุ รวมถึงการมีฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่ผ่านการประมวลผลจนเป็นความรู้เชิงลึก ในการแก้ไขปัญหาเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อม (3) ESG Reputation ชื่อเสียงความน่าเชื่อถือในฐานะองค์กรที่มีธรรมาภิบาลข้อมูลสูง จัดเป็นทรัพยากรที่จับต้อง ที่คู่แข่งสร้างตามได้ยาก

2. กิจกรรมหลักการขับเคลื่อนความยั่งยืนด้วยระบบอัตโนมัติ การเปลี่ยนหลักการ ESG จาก นโยบายสู่การปฏิบัติ ผ่าน MarTech Operations (1) การใช้เทคโนโลยีในห่วงโซ่คุณค่าเพื่อติดตามผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมแบบทันที เช่น การใช้ Blockchain ตรวจสอบย้อนกลับที่มาของผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ซึ่งตอบโจทย์ ทฤษฎีสถาบัน ช ในแง่การสร้างความชอบธรรมผ่านความโปร่งใส (2) Hyper-personalized Engagement กิจกรรมการตลาดที่ไม่ใช่เพียงการโฆษณา แต่เป็นการใช้ AI สร้างปฏิสัมพันธ์ที่เสริมสร้างศักยภาพผู้สูงอายุเช่น การส่งเนื้อหาเสริมสร้างทักษะดิจิทัลที่ปรับตามความเร็วการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล (3) Risk Management & Cyber Hygiene กิจกรรมการเฝ้าระวังความเสี่ยงในสังคมเสี่ยงภัยโดยมีกิจกรรมหลักคือการพัฒนาระบบรักษาความปลอดภัยและการให้ความรู้เรื่องภัยไซเบอร์แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Governance - G)

3. พันธมิตรหลัก ระบบนิเวศแห่งความร่วมมือ การสร้างความยั่งยืนไม่สามารถทำได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยการผนึกกำลัง (1) Tech-Social Partnership การทำงานร่วมกันระหว่างผู้พัฒนาเทคโนโลยีทางการตลาดและองค์กรเพื่อสังคมเพื่อออกแบบเครื่องมือที่ลดช่องว่างทางดิจิทัล (2) Institutional Collaborators การเป็นพันธมิตรกับสถาบันวิจัยหรือหน่วยงานรัฐเพื่อรับรองมาตรฐาน ESG และเข้าถึงฐานข้อมูลเชิงโครงสร้างประชากร ช่วยลดความเสี่ยงจากการเลียนแบบโดยการสร้างมาตรฐานใหม่ที่เหนือกว่าคู่แข่งในตลาด (3) Intergenerational Communities พันธมิตรในระดับชุมชนที่ช่วยเชื่อมโยงคนรุ่นใหม่กับผู้สูงอายุ (Digital เพื่อสร้างระบบอาสาสมัครดิจิทัล

การวางโครงสร้างพื้นฐานในโมเดลธุรกิจนวัตกรรมเชิงรุกตามแนวทาง ESG 4.0 คือการเปลี่ยนต้นทุน ให้เป็นสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ โดยการใช้เทคโนโลยีการตลาดเป็นแกนกลางในการบริหารจัดการทรัพยากรที่เลียนแบบได้ยาก (RBV) การขับเคลื่อนกิจกรรมที่สร้างความชอบธรรมผ่านความโปร่งใสของข้อมูล และการผนึกกำลังกับพันธมิตรที่หลากหลายเพื่อลดความเสี่ยงเชิงระบบ

การสร้างระบบนิเวศแห่งส่วนร่วม

การสร้างระบบนิเวศแห่งส่วนร่วมในโมเดล ESG 4.0 คือการเปลี่ยนสถานะของผู้สูงอายุจากผู้รับสารสู่ผู้มีส่วนร่วมเชิงรุกโดยใช้เทคโนโลยีการตลาดเป็นสะพานเชื่อมโยงความสัมพันธ์

1. ช่องทางการเข้าถึงที่ไร้รอยต่อและเท่าเทียมในสังคมสูงวัยเชิงรุก ธุรกิจต้องขจัดอุปสรรคทางกายภาพและดิจิทัลเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในสังคม การใช้ Omni-channel ที่ผสานโลกออนไลน์และออฟไลน์เข้าด้วยกัน เช่น การมีหน้าร้านอัจฉริยะที่เชื่อมต่อกับแอปพลิเคชันที่รองรับการ

สั่งการด้วยเสียง และการใช้เทคโนโลยี เพื่อช่วยในการมองเห็นหรือจำลองการใช้งานสินค้าที่บ้านสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุสอดคล้องกับ ทฤษฎีสถาบัน ในมิติของแรงกดดันจากบรรทัดฐาน ซึ่งกำหนดให้ธุรกิจต้องมีมาตรฐานการบริการที่รองรับคนทุกกลุ่มเพื่อรักษาความชอบธรรมและภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือในยุคดิจิทัล ซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างช่องทางที่เข้าถึงง่ายช่วยลดช่องว่างทางดิจิทัล และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีตัวตนในสังคมยุคใหม่

2. การสร้างความสัมพันธ์ผ่านการมีส่วนร่วม การสร้างความจงรักภักดีที่ยั่งยืนเกิดจากการทำให้ลูกค้าเป็นส่วนหนึ่งของแบรนด์ การใช้ Community Marketing Technology เพื่อสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ร่วมกันที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุใช้ทุนทางปัญญา มาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หรือรีวิวผลิตภัณฑ์โดยมีระบบ AI ช่วยบริหารจัดการชุมชนและจับคู่ความสนใจสอดคล้องกับ ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่เน้นการสร้างความสมดุลและความสัมพันธ์แบบผู้ร่วมสร้างคุณค่าโดยด้านนี้มุ่งเน้นไปที่มิติสังคมโดยตรง คือการสร้างสุขภาพจิตที่ดี และลดสภาวะการถูกโดดเดี่ยวทางสังคมในกลุ่มผู้สูงอายุ

3. ความสัมพันธ์บนพื้นฐานของธรรมาภิบาลข้อมูลการรักษาความสัมพันธ์ในสังคมเสี่ยงภัย ต้องใช้ความโปร่งใสเป็นเครื่องนำทาง การนำ Zero-Party Data Strategy มาใช้ในการสื่อสารโดยให้ผู้สูงอายุมีอำนาจในการตัดสินใจและให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจผ่านระบบที่เข้าใจง่าย และการใช้ Privacy-Enhanced Technology (PETs) เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในทุกการปฏิสัมพันธ์สอดคล้องกับมุมมองด้านทรัพยากร (RBV) ในแง่การสร้าง ความเชื่อมั่นในแบรนด์ซึ่งจัดเป็นทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ที่สำคัญที่สุดตามเกณฑ์ VRIO เพราะความไว้วางใจใช้เวลานานในการสร้างและทำซ้ำได้ยากในหมู่ผู้บริโภคกลุ่มนี้ ซึ่งตอบโจทย์มิติธรรมาภิบาล ของ ESG 4.0 ที่เน้นความโปร่งใสและจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ

การสร้างระบบนิเวศแห่งส่วนร่วมตามแนวทาง ESG 4.0 คือการนำ MarTech มาเป็นเครื่องมือคืนความเป็นมนุษย์ให้กับเทคโนโลยี โดยการสร้างพื้นที่ที่ปลอดภัย เท่าเทียม และส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุ การเปลี่ยนจากความสัมพันธ์เชิงพาณิชย์สู่ความสัมพันธ์เชิงคุณค่าไม่เพียงแต่ช่วยให้ธุรกิจได้รับข้อมูลเชิงลึกที่แม่นยำขึ้น

โครงสร้างทางการเงินที่สมดุลและยั่งยืน

การถอดรหัสกลยุทธ์ ESG 4.0 ในมิติการเงิน คือการเปลี่ยนมุมมองจากการมุ่งเน้นผลตอบแทนระยะสั้น (Short-term Profit) ไปสู่ "ความคุ้มค่าเชิงองค์รวม" (Holistic Value) ที่รวมถึงผลตอบแทนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

1. Sustainable Revenue Streams โมเดลรายได้จากการสร้างคุณค่าร่วมในยุคสังคมสูงวัยเชิงรุก รายได้ต้องเกิดจากการแก้ปัญหาที่แท้จริงให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การใช้เทคโนโลยีการตลาดเพื่อสร้างโมเดลรายได้แบบ Subscription Economy หรือ Pay-per-Result เช่น ระบบสมาชิกดูแลสุขภาพอัจฉริยะที่เชื่อมต่อกับ AI หรือแพลตฟอร์มการจับคู่ทักษะผู้สูงอายุที่สร้างรายได้จากการเชื่อมโยงทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสีเขียวและเงินทุนเพื่อผลกระทบทางสังคม

สอดคล้องกับแนวคิด การสร้างคุณค่าร่วม ที่ระบุว่าความมั่งคั่งของธุรกิจต้องเกิดจากการแก้ปัญหาสังคม (Porter & Kramer, 2011) และเชื่อมโยงกับมิติสังคม ของ ESG ในการสร้างรายได้ที่มาจากความผาสุกของผู้สูงอายุ ทำให้สามารถสร้างกระแสเงินทุนที่มั่นคงและลดความเสี่ยงจากการผันผวนของตลาดสินค้าโภคภัณฑ์ทั่วไป

2. ESG-Driven Cost Efficiency การบริหารต้นทุนเชิงรุกในสังคมเสี่ยงภัยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดค่าใช้จ่ายแฝงและความเสี่ยงเชิงระบบ การประยุกต์ใช้ MarTech Operations เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เช่น การใช้อัลกอริทึมลดความสูญเปล่าในห่วงโซ่อุปทานซึ่งช่วยลดต้นทุนด้านพลังงานและขยะและการใช้เทคโนโลยีป้องกันภัยไซเบอร์เพื่อลดความเสียหายจากความเสี่ยงทางด้านธรรมาภิบาลสอดคล้องกับ ทฤษฎีสังคมเสี่ยงภัย ในแง่การเปลี่ยนต้นทุนจากการซ่อมแซมมาเป็นต้นทุนการป้องกันซึ่งในระยะยาวจะมีความคุ้มค่ามากกว่าตามหลักแนวคิดมุมมองด้านทรัพยากรเนื่องจากเป็นการปกป้องทรัพยากรหลักอย่างชื่อเสียงและข้อมูล (Grant, 2021) ตอบโจทย์ มิติสิ่งแวดล้อมผ่านการลดการใช้ทรัพยากรเกินความจำเป็น และ มิติธรรมาภิบาลในการจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ

3. Triple Bottom Line Accounting การวัดผลลัพธ์ที่มากกว่าตัวเงินโครงสร้างทางการเงินที่ยั่งยืนต้องมีระบบการวัดผลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ การใช้เทคโนโลยี ESG Reporting Tools ในการประมวลผลข้อมูลการเงินควบคู่ไปกับผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social Return on Investment: SROI) เพื่อแสดงให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นถึงความคุ้มค่าในทุกมิติสอดคล้องกับ ทฤษฎีสถาบันในการตอบสนองต่อแรงกดดันจากการบังคับที่ต้องการความโปร่งใสทางการเงินตามเกณฑ์ ESG Disclosure ปี 2026

โครงสร้างทางการเงินที่สมดุลตามแนวทาง ESG 4.0 คือการทำให้ความยั่งยืนเป็นเรื่องที่มีกำไรการใช้เทคโนโลยีการตลาดเข้ามาช่วยบริหารจัดการทั้งด้านรายได้และต้นทุน ไม่เพียงแต่ทำให้ธุรกิจสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางพายุประชากรศาสตร์ แต่ยังสร้างพื้นฐานทางการเงินจากการได้รับความสนับสนุนจากนักลงทุนและผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและโลก

แบบจำลองธุรกิจนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน (The ESG 4.0 Business Model Canvas)

<table>
<tr>
<td rowspan="2">Key Partners
- พันธมิตรเทคโนโลยีเพื่อสังคม ความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้าน Tech และองค์กรภาคสังคม
- ผู้ร่วมสร้างสรรค์จากต่างวัย Intergenerational Networks) เครือข่ายอาสาสมัครและสถาบันวิจัยที่สนับสนุนสังคมสูงวัย</td>
<td>Key Activities
- การติดตามผลกระทบความยั่งยืนตามเวลาจริงผ่าน การใช้ Blockchain และ IoT ตรวจสอบความโปร่งใสในห่วงโซ่คุณค่า
- การสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงรุกด้วย AI (AI-Driven Proactive Engagement) เพื่อส่งเสริมสุขภาวะและป้องกันความเสี่ยงให้ลูกค้า</td>
<td rowspan="2">Value Propositions
- นวัตกรรมสุขภาวะเฉพาะบุคคล (Hyper-personalization for Well-being) การใช้ AI และข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อส่งมอบบริการที่ตอบโจทย์สุขภาพและไลฟ์สไตล์รายบุคคล
- ความเชื่อมั่นในฐานะผลิตภัณฑ์ (Trust as a Product) การยกระดับธรรมาภิบาลข้อมูลและความปลอดภัยทางไซเบอร์ให้กลายเป็นจุดแข็งของแบรนด์
- การเสริมสร้างศักยภาพดิจิทัล (Digital Inclusion & Empowerment) การออกแบบเทคโนโลยีที่ใช้งานง่ายเพื่อลดช่องว่างและเพิ่มอำนาจการตัดสินใจให้ผู้สูงอายุ
- การสร้างประสบการณ์ร่วมระหว่างวัย (Intergenerational Connectivity Value): การเชื่อมโยงทักษะและประสบการณ์ของผู้สูงอายุเข้ากับความต้องการของคนรุ่นใหม่ สร้างคุณค่าในรูปแบบของการเป็นผู้ให้และผู้รับในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นคุณค่าทางจิตใจที่ตอบโจทย์มิติความยั่งยืนทางสังคมเชิงรุก
- นวัตกรรมเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อสุขภาวะ การส่งมอบคุณค่าผ่านผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบเช่าใช้เครื่องมือแพทย์อัจฉริยะ (Product-as-a-Service) ที่ช่วยลดขยะอิเล็กทรอนิกส์และลดภาระทางการเงินของผู้สูงอายุ สร้างความสมดุลระหว่างความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจและความรับผิดชอบต่อโลก</td>
<td>Customer Relationships
- การเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการ
- การสร้างความเชื่อใจผ่านระบบการจัดการคำยินยอมที่โปร่งใส</td>
<td rowspan="2">Customer Segments
- กลุ่มเศรษฐกิจสีเงินเชิงรุก ผู้สูงอายุที่ต้องการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต
- ผู้บริโภคที่ตระหนักถึงความยั่งยืน สนับสนุนธุรกิจที่มีมาตรฐาน ESG สูง</td>
</tr>
<tr>
<td>Key Resources
-ระบบนิเวศเทคโนโลยี การตลาด แพลตฟอร์ม ข้อมูลและอัลกอริทึมที่เป็นสินทรัพย์เฉพาะขององค์กร
- ชื่อเสียงด้านความยั่งยืน ทุนทางสังคมและความไว้วางใจที่เลียนแบบได้ยาก</td>
<td>Channels
- ประสบการณ์ผสมผสานออนไลน์และออฟไลน์ การเชื่อมโยงหน้าร้านจริงกับแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างสมบูรณ์
- การใช้ระบบสั่งการด้วยเสียง (Voice-AI) และเทคโนโลยีความจริงเสริม (AR) เพื่อลดอุปสรรคการเข้าถึง</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">Cost Structure
- การเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรด้วยดิจิทัล (Digital Resource Optimization): การลดความสูญเปล่าในกระบวนการด้วยระบบอัตโนมัติ
- ต้นทุนการป้องกันความเสี่ยงเชิงรุก (Proactive Risk Mitigation Costs): การลงทุนในระบบความปลอดภัยข้อมูลและธรรมาภิบาล</td>
<td colspan="3">Revenue Streams
- รายได้จากระบบสมาชิกเพื่อสุขภาวะ (Subscription-based Well-being Revenue) การสร้างรายได้ต่อเนื่องจากการดูแลคุณภาพชีวิตระยะยาว
- ผลกำไรจากการสร้างคุณค่าร่วม (Shared Value Profits) รายได้ที่เติบโตควบคู่ไปกับการบรรลุเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม</td>
</tr>
</table>

ภาพ 1 แบบจำลองธุรกิจนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน (The ESG 4.0 Business Model Canvas)

แบบจำลองนี้ไม่ใช่เพียงการวางโครงสร้างธุรกิจเพื่อผลกำไร แต่เป็นการบูรณาการมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลเข้ากับกลยุทธ์ดิจิทัลเพื่อสร้างความยั่งยืน

1. การส่งมอบคุณค่า มุ่งเน้นนวัตกรรมที่เปลี่ยนจากผลิตภัณฑ์สู่การแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างสังคม เช่น การทำ Hyper-personalization เพื่อสุขภาวะรายบุคคลโดยใช้ AI การสร้างความเชื่อมั่นผ่านธรรมาภิบาลข้อมูล และการลดช่องว่างทางดิจิทัล

2. กลุ่มลูกค้าเจาะกลุ่มเศรษฐกิจสีเงินเชิงรุกที่พร้อมใช้เทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิต และกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับมาตรฐาน ESG สูง

3. ช่องทางใช้กลยุทธ์ Adaptive Omni-channel ผสานโลกจริงและดิจิทัลเข้าด้วยกัน โดยใช้เทคโนโลยีที่ลดอุปสรรคการเข้าถึง เช่น ระบบสั่งการด้วยเสียง และเทคโนโลยีความจริงเสริม

4. ความสัมพันธ์ เน้นการสร้างความเชื่อใจผ่านระบบจัดการคำยินยอมที่โปร่งใส และการเปิดพื้นที่ชุมชนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการ

5. ทรัพยากรหลัก ขับเคลื่อนด้วยระบบนิเวศเทคโนโลยีการตลาด (MarTech Stack) และชื่อเสียงด้านความยั่งยืนที่เลียนแบบได้ยากตามหลักแนวคิดมุมมองด้านทรัพยากร

6. กิจกรรมหลัก ใช้ระบบอัตโนมัติในการติดตามผลกระทบความยั่งยืนด้วย Blockchain และ IoT เพื่อความโปร่งใส พร้อมสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงรุกด้วย AI เพื่อป้องกันความเสี่ยงให้ลูกค้า

7. พันธมิตรหลัก ผสานความร่วมมือระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้าน Tech องค์กรสังคม และเครือข่ายระหว่างวัย (Intergenerational Networks) เพื่อสร้างระบบสนับสนุนที่แข็งแกร่ง

8. กระแสรายได้ เปลี่ยนรูปแบบเป็นระบบสมาชิก (Subscription-based) เพื่อการดูแลสุขภาวะระยะยาว และกำไรที่เกิดจากการสร้างคุณค่าร่วม

9. โครงสร้างต้นทุน ลดความสูญเปล่าด้วยระบบอัตโนมัติ และเน้นการลงทุนเพื่อป้องกันความเสี่ยงเชิงรุกและธรรมาภิบาลข้อมูล

แบบจำลองนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีการตลาด ในยุค ESG 4.0 คือการเปลี่ยนความท้าทายของสังคมสูงวัยให้เป็นสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์โดยใช้ข้อมูลและความโปร่งใสสร้างความชอบธรรมในการดำเนินธุรกิจ (Legitimacy) เพื่อการเติบโตที่มั่นคงและยั่งยืนอย่างแท้จริง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบของกลยุทธ์ ESG 4.0 ในยุคดิจิทัล การศึกษานี้แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่ากลยุทธ์ ESG 4.0 ในบริบทของสังคมสูงวัยปี 2026 ไม่ได้เป็นเพียงภาระหน้าที่ทางจริยธรรมหรือกิจกรรมเพื่อสังคมในรูปแบบเดิมอีกต่อไป แต่ถือเป็นกลยุทธ์เชิงรุกที่มีความสำคัญยิ่งต่อการอยู่รอดและการเติบโตอย่างมั่นคงขององค์กรในยุคเศรษฐกิจสีเงิน การผสานเทคโนโลยีทางการตลาดเข้าสู่โครงสร้างธุรกิจผ่าน แบบจำลองธุรกิจนวัตกรรมช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อแรงกดดันทางสถาบันทั้งจากการบังคับทางกฎหมาย การเลียนแบบผู้สำเร็จ และบรรทัดฐานของสังคมยุคใหม่ให้กลายเป็นความชอบธรรมในการดำเนินธุรกิจ ที่ตรวจสอบได้จริงและโปร่งใส

บทบาทของเทคโนโลยีทางการตลาดต่อการเสริมสร้างความยั่งยืนในสังคมสูงวัย หัวใจสำคัญของความสำเร็จนี้อยู่ที่การนำเสนอคุณค่าที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางโดยเปลี่ยนสถานะของผู้สูงอายุจากผู้รับบริการที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ให้กลายเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในระบบนิเวศดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น Hyper-personalization และ Blockchain ไม่เพียงแต่ช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความ

ปลอดภัยให้กับกลุ่มผู้เปราะบาง แต่ยังทำหน้าที่เป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ที่มีลักษณะโดดเด่นตามเกณฑ์แนวคิดมุมมองด้านทรัพยากร (Resource-Based View) คือมีความคุณค่า (Valuable) หายาก (Rare) และยากต่อการลอกเลียนแบบ (Inimitable) ซึ่งจะช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนท่ามกลางสภาวะสังคมเสี่ยงภัย

นอกจากนี้กลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืน การออกแบบโครงสร้างพื้นฐาน และการสร้างระบบนิเวศแห่งส่วนร่วมยังช่วยเปลี่ยน "ต้นทุนการจัดการความเสี่ยง" ให้กลายเป็นสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ส่งผลให้โครงสร้างทางการเงินขององค์กรมีความสมดุลและยั่งยืนผ่านโมเดลรายแบบการสร้างคุณค่าร่วม ที่ทำให้ผลกำไรของธุรกิจเติบโตไปพร้อมกับสุขภาวะที่ดีขึ้นของสังคม สรุปได้ว่าการบูรณาการ ESG 4.0 และ เทคโนโลยีการตลาดคือแนวทางที่ทำให้ธุรกิจนวัตกรรมสามารถเปลี่ยนพายุประชากรศาสตร์ให้เป็นโอกาสในการยกระดับคุณภาพชีวิตมนุษย์และโลกควบคู่ไปกับการบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ (Strategic Recommendations)

1. มิติด้านการออกแบบคุณค่าและกลยุทธ์การตลาด การมุ่งเน้นความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ (Empathy-Driven Innovation) ธุรกิจควรใช้เทคโนโลยีการตลาดในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อสร้างนวัตกรรมที่ช่วยให้ผู้สูงอายุ "พึ่งพาตนเองได้" มากกว่าเพียงการเป็นผู้รับความช่วยเหลือ โดยเฉพาะการพัฒนา Hyper-personalization ที่ตอบโจทย์ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต และการสร้างความเชื่อมั่นผ่านธรรมาภิบาลข้อมูล (Building Digital Trust): ธุรกิจควรประกาศจุดยืนเรื่องความปลอดภัยของข้อมูลกลุ่มผู้สูงอายุให้เป็นคุณค่าหลัก (Value Proposition) เพื่อลดความกังวลจากความเสี่ยงทางไซเบอร์ในสังคมเสี่ยงภัย (Risk Society) และสร้างความชอบธรรมเชิงสถาบัน

2. มิติด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและพันธมิตร การบริหารจัดการทรัพยากรดิจิทัลให้มีลักษณะ VRIO (VRIO Resource Management) องค์กรควรลงทุนพัฒนา MarTech Stack และระบบนิเวศข้อมูลที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาเฉพาะของตนเอง เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่คู่แข่งลอกเลียนแบบได้ยากในระยะยาว และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัย (Intergenerational Synergies) ข้อแนะนำคือการสร้างพันธมิตรหลัก (Key Partners) ที่เชื่อมโยงคนรุ่นใหม่ (Digital Natives) เข้ากับผู้สูงอายุ เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัลและสร้างการมีส่วนร่วมในสังคม (Social Inclusion) อย่างเป็นรูปธรรม

3. มิติด้านความยั่งยืนทางการเงินและธรรมาภิบาล การปรับเปลี่ยนโมเดลรายได้สู่ Shared Value ธุรกิจควรพิจารณาโมเดลรายได้แบบระบบสมาชิก (Subscription) หรือ Pay-per-result ที่ผูกพันกับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้บริโภค เพื่อให้มั่นใจว่าการเติบโตของกำไรจะสอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมาย ESG และใช้เทคโนโลยีตรวจสอบความโปร่งใส (Digital Transparency) ควรประยุกต์ใช้ Blockchain

หรือ IoT ในการติดตามผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมแบบ Real-time เพื่อตอบสนองต่อแรงกดดันจากการบังคับ (Coercive Isomorphism) และเพิ่มความน่าเชื่อถือต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management,* 17(1), 99-120.

Barney, J. B., & Hesterly, W. S. (2019). *Strategic management and competitive advantage: Concepts and cases* (6th ed.). Pearson.

Brinker, S. (2025). *MarTech 2025: The convergence of marketing and sustainability. Chiefmartec.*

DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review,* 48(2), 147-160.

Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach.* Pitman.

Gartner. (2026). *Top strategic technology trends for 2026: Digital inclusion and inclusive design.* Retrieved from https://www.gartner.com/en/articles/top-technology-trends-2026

Grant, R. M. (2021). *Contemporary strategy analysis* (11th ed.). Wiley.

Joyce, A., & Paquin, R. L. (2016). The triple layered business model canvas: A tool to design more sustainable business models. *Journal of Cleaner Production,* 135, 1474-1486.

Osterwalder, A., & Pigneur, Y. (2010). *Business model generation: A handbook for visionaries, game changers, and challengers.* Wiley.

Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review,* 89(1), 62-77.

Salesforce. (2026). *State of data ethics and consumer trust: 2026 report.* Retrieved from https://www.salesforce.com/news/stories/data-analytics-trends-2026/

UN Global Compact. (2004). *Who cares wins: Connecting financial markets to a changing world.*

World Economic Forum. (2026). *The global risks report 2026: 21st edition.*

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา

“Relationship Between the Marketing Mix (7Ps) and Consumers’ Decision to Use Suki A Restaurant at Mega Bangna Shopping Center”

วัชราภรณ์ ศรีฟ้า[1], ภูษิตย์ วงษ์เล็ก[2]

[1]คณะบัญชีและวิทยาการจัดการ/หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก, seepia.002529@gmail.com

[2]คณะบัญชีและวิทยาการจัดการ/หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก, wonglek.p2000@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบาง 2) เพื่อศึกษาการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา และ 3) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนาที่ตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A จำนวน 126 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง r = 0.67, p < 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของรายด้าน 0.99 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา ในภาพรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52) 2) การตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนาอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.48) 3) มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนาอยู่ในระดับปานกลาง (r=0.55) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำหลัก: ความสัมพันธ์ ส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) การตัดสินใจ ร้านอาหารสุกี้ A

Abstract

The objectives of this research were 1) to examine the marketing mix factors (7Ps) influencing consumers' decisions to use the services of Suki A Restaurant at Mega Bangna shopping center 2) to examine the decision-making process of consumers using the services of Suki A Restaurant at Mega Bangna shopping center and 3) to analyze the relationship between the marketing mix factors (7Ps) and consumers' decisions to use the services of Suki A Restaurant at Mega Bangna shopping center. The sample consisted of 126 customers who had decided to use the services of Suki A restaurant at Mega Bangna Shopping Center. The samples were selected using accidental sampling. The research instruments used was a questionnaire with the content validity (IOC) of r = 0.67, p < 1.00 and a reliability coefficient of 0.99. The data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation. Pearson’s correlation coefficient was employed to test the research hypotheses at the 0.01 level of statistical significance.

The research result revealed that 1) The marketing mix factors (7Ps) influencing consumers' decisions to use the services of Suki A Restaurant at Mega Bangna shopping center, both overall and for each individual item, were at the highest level (Mean = 4.52), 2) The consumers' decisions to use the services of Suki A Restaurant at Mega Bangna shopping center were at a high level (Mean = 4.48) and 3) There was a positive correlation between the marketing mix factors (7Ps) and consumers' decisions to use the services of Suki A Restaurant at Mega Bangna shopping center at a moderate level (r=0.55), which was statistically significance at the 0.01 level.

Keywords: Relationships, Marketing Mix (7Ps), Decision-Making, Suki Restaurant A

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินธุรกิจสุกี้ประเภทหม้อไฟฟ้าหรือบุฟเฟ่ต์ชาบูแทบจะเป็นธุรกิจยอดฮิตติด 3 อันดับธุรกิจที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง ทุกโซนร้านอาหารจะต้องมีบุฟเฟ่ต์เรียงรายให้เลือกมากมายหลายแบรนด์จนเรียกได้ว่า “ธุรกิจชาบูบุฟเฟ่ต์” เป็นรูปแบบการทำธุรกิจที่ได้รับความสนใจอย่างล้นตลาด และมีแนวโน้มความเจริญก้าวหน้าและมูลค่าตลาดที่เพิ่มขึ้นเรื่อยมา ความหลากหลายของระดับราคาบุฟเฟ่ต์จึงมีมากขึ้นและราคาก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งในการตัดสินใจเข้าร้าน (Pamta Prince, 2019) โดยมีปัจจัยส่วนประสม

การตลาด (7Ps) เร่งสร้างแบรนด์ให้แข็งแรงยิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องของการคิดค้นเมนูอาหารใหม่ และการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพงานบริการให้ได้มาตรฐาน อีกทั้งการรับรู้แบรนด์โดยการโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ และการส่งเสริมการขายไปยังกลุ่มเป้าหมาย ธุรกิจร้านอาหารประเภท “ชาบู” ในสไตล์บุฟเฟ่ต์ เป็นรูปแบบร้านอาหารที่อยู่ในความนิยมของผู้บริโภค ส่วนหนึ่งเป็นเพราะ “จุดเด่น” ของร้านอาหารประเภทนี้ เป็นการทานอาหารกับเพื่อนหรือคนสนิทร่วมกัน แล้วยังตอบโจทย์ผู้บริโภคในเรื่องความคุ้มค่า ไม่ต้องคิดว่าถ้าสั่งแบบ A la Carte แล้วจะเกินงบหรือไม่ นั่นจึงทำให้ธุรกิจสุกี้ชาบูสไตล์บุฟเฟ่ต์เติบโตมาอย่างต่อเนื่องและมีร้านอาหารสไตล์นี้เกิดขึ้นในตลาดเป็นจำนวนมาก

ร้านอาหารสุกี้ A ก็เป็นธุรกิจสุกี้ประเภทหม้อไฟฟ้าแห่งหนึ่ง ที่ตั้งอยู่ในศูนย์การค้าเมกาบางนา ทำให้ผู้บริโภคเดินทางได้สะดวกสบาย อีกทั้งยังมีบรรยากาศสถานที่ดูดี สะอาด ที่สำคัญคือเป็นร้านอาหารที่ตั้งอยู่ในแหล่งช้อปปิ้งครบวงจร ซึ่งเป็นสถานที่มีผู้บริโภคนิยมมาใช้บริการมากแห่งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับร้านอาหารสุกี้ A ก็คือในศูนย์การค้าเมกาบางนามีธุรกิจสุกี้แบบหม้อต้มหรือบุฟเฟ่ต์ชาบู เปิดให้บริการกับผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการแข่งขันทางธุรกิจกันมากขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจร้านสุกี้แบบหม้อต้มหรือบุฟเฟ่ต์ จึงต้องการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนการให้บริการเพื่อให้ทันต่อกระแสพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ และเพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจร้านสุกี้แบบหม้อต้มหรือบุฟเฟ่ต์ชาบูสามารถอยู่รอดในตลาดได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงแนวโน้มในการขยายตัวของธุรกิจร้านสุกี้แบบหม้อต้มหรือบุฟเฟ่ต์ชาบูที่มีจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ร้านอาหารสุกี้ A จำเป็นต้องปรับตัวและปรับปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ของร้านเพื่อกระตุ้นยอดขายและทำให้ผู้บริโภครู้สึกคุ้มค่าที่สุดในการตัดสินใจมาใช้บริการ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา เพื่อเป็นแนวทางวางแผนปรับเปลี่ยนดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดการตลาดและส่งเสริมการขาย ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังต้องการเป็นผู้ให้บริการแก่ผู้บริโภคที่เป็นเลิศ เพื่อให้ตรงกับความต้องการผู้บริโภคและสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันให้เพิ่มสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถทราบถึงปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค

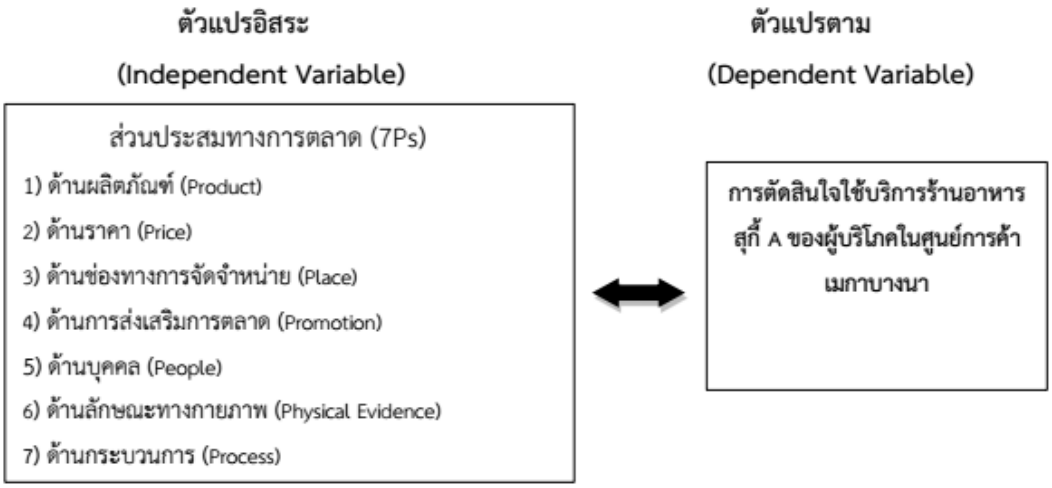
กรอบแนวคิด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) และแนวคิดการตัดสินใจของผู้บริโภคในการซื้อมาใช้เป็นกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

Kotler (1997,92) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง ตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนประสมการทางตลาดมีแค่ 4 ตัวแปรเท่านั้น (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมามีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมาอีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจทางด้านการบริการ ดังนั้นจึงรวมเรียกได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7Ps

Kotler and Keller (2006) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคสามารถพิจารณาได้ตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้เป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การรับรู้ความต้องการ (Need Recognition) 2) การค้นหาข้อมูล หรือการแสวงหาข้อมูล (Information search) 3) การประเมินทางเลือก (Evaluation of alternatives) 4) การตัดสินใจซื้อ (Purchase decision) และ 5) พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post purchase behavior) ผู้วิจัยนำมาสรุปเป็นการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา และนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาแนวคิดปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) และแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริโภคในการซื้อ ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ดังแสดงตามภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิด

สมมติฐาน

ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) อย่างน้อยหนึ่งปัจจัย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนาที่ตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนาที่ตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A จำนวน 138 คน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G* Power ในการคำนวณกำหนดค่าขนาดของอิทธิพล (Effect Size) เท่ากับ 0.30 ค่าอัลฟ่า (α) เท่ากับ 0.05 ค่าเพาเวอร์ (1–β) เท่ากับ 0.95 และกำหนดค่า Correlation (ρ) เท่ากับ 0.00 (นิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ และคณะ, 2562) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2565, 175)

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ดังแสดงในตาราง

แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ			
	ชาย	64	50.79
	หญิง	62	49.21
	รวม	**126**	**100.00**
อายุ			
	น้อยกว่า 20 ปี	6	4.76
	20 - 30 ปี	29	23.01
	31 - 40 ปี	59	46.83
	มากกว่า 40 ปีขึ้นไป	32	25.40
	รวม	**126**	**100.00**

ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	20	15.87
	ปริญญาตรี	91	72.22
	สูงว่าปริญญาตรี	15	11.91
	รวม	**126**	**100.00**

ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
อาชีพ			
	นักเรียน/นักศึกษา	22	17.46
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	22	17.46
	ธุรกิจส่วนตัว	9	7.14
	พนักงานเอกชน	62	49.21
	รับจ้างทั่วไป	11	8.73
	รวม	**126**	**100.00**

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 15,000 บาท	21	16.67
15,001 - 20,000 บาท	32	25.40
20,001 – 25,000 บาท	60	47.62
25,001 – บาทขึ้นไป	13	10.31
รวม	**126**	**100.00**

ผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 และค่าความเชื่อมั่นรายด้าน ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ที่มีความสำคัญกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา มีค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมเท่ากับ 0.99
   - 1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95
   - 1.2 ด้านราคา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96
   - 1.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96
   - 1.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93
   - 1.5 ด้านบุคคล มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98
   - 1.6 ด้านลักษณะทางกายภาพ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94
   - 1.7 ด้านกระบวนการ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97
2. การตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา มีค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมเท่ากับ 0.99

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบ (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา ใน 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผลิตภัณฑ์ 2) ด้านราคา 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด 5) ด้านบุคคล 6) ด้านลักษณะทางกายภาพ และ 7) ด้านกระบวนการ โดยมีลักษณะคำถามที่เป็นการวัดระดับช่วง (Interval Scale) ด้วยวิธีการแบบมาตราส่วนช่วงระดับคะแนนตั้งแต่ 1-5 ระดับตามวิธีของ Likert (Likert Scale) ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา โดยมีลักษณะคำถามที่เป็นการวัดระดับช่วง (Interval Scale) ด้วยวิธีการแบบมาตราส่วนช่วงระดับคะแนนตั้งแต่ 1-5 ระดับ ตามวิธีของ Likert (Likert Scale)

ผู้วิจัยทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 จึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2565) จากนั้นจึงได้นำไปทดลองเครื่องมือ (Try-Out) กับผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนาที่ตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อถือได้ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของ Cronbach (Cronbach’s Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมเท่ากับ 0.99 ซึ่งกำหนดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ในระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2565)

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากคณะบัญชีและวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก ถึง ผู้จัดการร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนา เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้จัดการร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนา ผู้วิจัยทำการจัดเตรียมแบบสอบถามให้อยู่ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด และผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถาม จำนวน 138 ฉบับ ให้กลุ่มตัวอย่างในรูปแบบคิวอาร์โค้ด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามใช้โทรศัพท์มือถือสแกนคิวอาร์โค้ด ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง จำนวน 126 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.30 หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนำข้อมูลที่ได้มาลงรหัส และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment correlation Coefficient) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา

ผู้วิจัยดำเนินการวิธีการทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. การวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์สำหรับวัดระดับความสำคัญปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) โดยนำค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนเป็นตัวชี้วัด และกำหนดเกณฑ์ดังนี้ (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2565, 416-417)

ค่าเฉลี่ย		ระดับความสำคัญ
4.50-5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
3.50-4.49	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
2.50-3.49	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
1.50-2.49	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
1.00-1.49	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์สำหรับวัดระดับการตัดสินใจของผู้บริโภคเลือกใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา โดยนำค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนเป็นตัวชี้วัด และกำหนดเกณฑ์ดังนี้ (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2565, 416-417)

ค่าเฉลี่ย	ระดับการตัดสินใจ
4.50-5.00	หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด
3.50-4.49	หมายถึง อยู่ในระดับมาก
2.50-3.49	หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง
1.50-2.49	หมายถึง อยู่ในระดับน้อย
1.00-1.49	หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบ Pearson (Pearson product moment correlation) ใช้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (linear correlation) ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ซึ่งต้องเป็นตัวแปรที่ได้จากการวัดในระดับสูง คือระดับอันตรภาคหรือระดับอัตราส่วน และเป็นตัวแปรที่วัดจากประชากรเดียวกันหรือกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายระดับความสัมพันธ์ ดังนี้ (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2565, 294-307)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	ระดับความสัมพันธ์
1.00	หมายถึง สมบูรณ์
0.80-0.99	หมายถึง สูงมาก
0.60-0.79	หมายถึง สูง
0.40-0.59	หมายถึง ปานกลาง
0.20-0.39	หมายถึง ต่ำ
0.01-0.19	หมายถึง ต่ำมาก

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
   5.1 ค่าร้อยละ
   5.2 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)
   5.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)
   5.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ในภาพรวมมีความสำคัญกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) มีความสำคัญกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน และอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน โดยด้านที่มีความสำคัญสูงสุด คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ($\overline{X}$ = 4.62) รองลงมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\overline{X}$ = 4.57) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\overline{X}$ = 4.56) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\overline{X}$ = 4.52) ด้านกระบวนการ ($\overline{X}$ = 4.50) ด้านบุคคล ($\overline{X}$ = 4.49) และด้านราคา ($\overline{X}$ = 4.42) ตามลำดับ ดังแสดงตามตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา ในภาพรวมและรายด้าน

ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps)	n = 126		ระดับความสำคัญ
	$\overline{x}$	S.D.	
1. ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.62	0.45	มากที่สุด
2. ด้านผลิตภัณฑ์	4.57	0.41	มากที่สุด
3. ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.56	0.45	มากที่สุด
4. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.52	0.44	มากที่สุด
5. ด้านกระบวนการ	4.50	0.43	มากที่สุด
6. ด้านบุคคล	4.49	0.42	มาก
7. ด้านราคา	4.42	0.51	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.52	0.30	มากที่สุด

2. การตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การตัดสินใจใช้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ข้อ และอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ข้อ โดยข้อที่มีระดับการตัดสินใจใช้บริการสูงสุด คือ ข้อ 6. ท่านค้นหาข้อมูลร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาจากบรรยากาศของร้านที่ดูดี สะอาด ($\overline{X}$ = 4.52) รองลงมาคือ ข้อ 9. ท่านประเมินทางเลือกที่ดีที่สุด ผ่านการวิเคราะห์ พิจารณา การเปรียบเทียบ ($\overline{X}$ = 4.52) ข้อ 7. ท่านค้นหาข้อมูลร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาจากสถานที่อยู่ในแหล่งช้อปปิ้งครบวงจร กับ ข้อ 10. ท่านตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาในครั้งต่อไปอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.51) ข้อ 8. ท่านนำข้อมูลของร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนา ที่ค้นหามาสร้างเป็นทางเลือกประกอบการตัดสินใจใช้บริการ ($\overline{X}$ = 4.50) ข้อ 5. ท่านค้นหาข้อมูลร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาจากสถานที่ตั้งและการเดินทางสะดวก ($\overline{X}$ = 4.49) ข้อ 4. ท่านค้นหาข้อมูลร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาจากเรื่องความคุ้มค่ากับราคาที่จ่ายไป ($\overline{X}$ = 4.46) ข้อ 3. ท่านค้นหาข้อมูลร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาจากจุดเด่นของร้าน ($\overline{X}$ = 4.45) ข้อ 2. ท่านค้นหาข้อมูลร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนา เพราะอยู่ในความนิยมของผู้บริโภค ($\overline{X}$ = 4.44) และข้อ 1. ท่านมีความต้องการใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนา ($\overline{X}$ = 4.43) ตามลำดับ ดังแสดงตามตาราง

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนาในภาพรวมและรายข้อ

การตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A	n = 126		ระดับการตัดสินใจ
	$\bar{x}$	S	
1. ท่านค้นหาข้อมูลร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาจากบรรยากาศของร้านที่ดูดี สะอาด	4.52	0.53	มากที่สุด
2. ท่านประเมินทางเลือกที่ดีที่สุด ผ่านการวิเคราะห์พิจารณา การเปรียบเทียบ	4.52	0.59	มากที่สุด
3. ท่านค้นหาข้อมูลร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาจากสถานที่อยู่ในแหล่งช้อปปิ้งครบวงจร	4.51	0.58	มากที่สุด
4. ท่านตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาในครั้งต่อไป	4.51	0.58	มากที่สุด
5. ท่านนำข้อมูลของร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาที่ค้นหามาสร้างเป็นทางเลือกประกอบการตัดสินใจใช้บริการ	4.50	0.56	มากที่สุด
6. ท่านค้นหาข้อมูลร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาจากสถานที่ตั้งและการเดินทางสะดวก	4.49	0.55	มาก
7. ท่านค้นหาข้อมูลร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาจากเรื่องความคุ้มค่ากับราคาที่จ่ายไป	4.46	0.53	มาก
8. ท่านค้นหาข้อมูลร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาจากจุดเด่นของร้าน	4.45	0.56	มาก
9. ท่านค้นหาข้อมูลร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนาเพราะอยู่ในความนิยมของผู้บริโภค	4.44	0.54	มาก
10. ท่านมีความต้องการใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ในศูนย์การค้าเมกาบางนา	4.43	0.60	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.48	0.44	มาก

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา อยู่ในระดับปานกลาง (r = 0.55) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา อยู่ในระดับสูง จำนวน 2 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 ด้าน และอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 2 ด้าน โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด คือ อันดับ 1 ด้านลักษณะกายภาพ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r = 0.68) รองลงมาคือ อันดับ 2 ด้านกระกวนการ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r = 0.61) อันดับ 3 ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง (r = 0.53) อันดับ 4 ด้านราคา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง (r = 0.41) อันดับ 5 ด้านบุคคล มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง (r = 0.40) อันดับ 6 ด้านผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ (r = 0.39) และ

อันดับ 7 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ (r = 0.33) ตามลำดับ ดังแสดงตามตาราง 3

ตาราง 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา ในภาพรวมและรายด้าน

ตัวแปร	การตัดสินใจใช้บริการ			ระดับความสัมพันธ์
	n	r	p	
ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps)	**126**	**0.55**	**0.00****	**ปานกลาง**
ด้านลักษณะทางกายภาพ	126	0.68	0.00**	สูง
ด้านกระบวนการ	126	0.61	0.00**	สูง
ด้านการส่งเสริมการตลาด	126	0.53	0.00**	ปานกลาง
ด้านราคา	126	0.41	0.00**	ปานกลาง
ด้านบุคคล	126	0.40	0.00**	ปานกลาง
ด้านผลิตภัณฑ์	126	0.39	0.00**	ต่ำ

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ในภาพรวม มีความสำคัญกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา อยู่ในระดับมากที่สุด

2. การตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา อยู่ในระดับมาก ผลรายด้านอยู่ในระดับสูง จำนวน 2 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 ด้าน และอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 2 ด้าน โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด คือ อันดับ 1 ด้านลักษณะกายภาพ รองลงมาคือ อันดับ 2 ด้านกระกวนการ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง อันดับ 3 ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง อันดับ 4 ด้านราคา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง อันดับ 5 ด้านบุคคล มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง อันดับ 6 ด้านผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ และอันดับ 7 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ในภาพรวมที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา ในภาพรวมที่อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การอภิปรายผลปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ในภาพรวมรายด้าน ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสำคัญกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัญธิกา แก้วศิริ และ ปะราสี อเนก (2560, 4) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการร้านอาหารบุฟเฟ่ต์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการ ร้านอาหารบุฟเฟต์ของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การอภิปรายผลการตลาดกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา จากผลการวิจัย พบว่า การตลาดกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ในภาพรวมรายด้าน ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ณรัชช์อร สิรวิชญ์ชัยเดช (2563, 54-79) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มแฟรนไชส์สัญชาติไทยของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ พบว่ามีความเห็นในระดับมาก ส่งผลต่อการ ตัดสินใจซื้อธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มแฟรนไชส์สัญชาติไทยของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมมีการตัดสินใจในระดับมาก

3. การอภิปรายผลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ในภาพรวม ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ มีความสัมพันธ์มากที่สุดกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัญธิกา แก้วศิริ และ ปะราสี อเนก (2560, 4) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการร้านอาหารบุฟเฟ่ต์ของผู้บริโภค ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดบริการทุกปัจจัย มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการ ร้านอาหารบุฟเฟต์ของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษาครั้งนี้ จึงเป็นแนวทางให้แก่ผู้ประกอบการในการนำข้อมูล ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ที่มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุง พัฒนา กลยุทธทางการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับร้านอาหารสุกี้ A ในแต่ละด้านตามลำดับในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา อยู่ในระดับสูง จำนวน 2 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 ด้าน และอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 2 ด้าน ตามลำดับ

1. ด้านลักษณะทางกายภาพ ร้านอาหารสุกี้ A มีสถานที่และสิ่งแวดล้อมสวยงามเรียบร้อย สิ่งอำนวยความสะดวกให้ครบครัน เช่น สถานที่จอดรถกว้างขวางเพียงพอ ป้ายข้อมูลต่าง ๆ WiFi มีอากาศถ่ายเท ไม่แออัดจนเกินไปห้องน้ำสะอาด เป็นสิ่งสำคัญมากที่สุด ส่วนการมีโต๊ะที่นั่งบริการเพียงพอ และการมีทำเลที่ตั้งเดินทางสะดวก เป็นสิ่งสำคัญต่อการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภค เพราะมีความสัมพันธ์ระดับสูง (r = 0.68)

2. ด้านกระบวนการ ร้านอาหารสุกี้ A มีการนำเครื่องมือทันสมัยมาใช้ในการทำงานให้ผู้บริโภคตัดสินใจใช้บริการ เช่น มีการใช้เครื่อง Ipad, Tablet, สร้างคิวอาร์โค้ดสแกน สั่งเมนูอาหาร เครื่องจัดการเงินสดอัตโนมัติระบบ POS ในด้านการคิดเงินที่ถูกต้องแม่นยำ เพราะมีความสัมพันธ์ระดับสูง (r = 0.61)

3. ด้านบุคคล ร้านอาหารสุกี้ A พนักงานให้บริการกับผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น พนักงานได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ ความสามารถในการบริการลูกค้า ด้วยใจ มีความสำคัญ ความเต็มใจ ในการให้บริการเพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้บริโภค เพราะมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r = 0.40)

4. ด้านราคา ร้านอาหารสุกี้ A มีช่องทางในการชำระเงินที่หลากหลาย ช่วยเพิ่มความสะดวกให้กับผู้บริโภค เช่น เงินสด การสแกน คิวอาร์โค้ด บัตรเครดิต เป็นต้น เพราะมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r = 0.41)

5. ด้านการส่งเสริมการตลาด ในรูปแบบต่าง ๆ ยังคงสามารถดึงดูดใจผู้ใช้บริการให้เลือกใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A มีการประชาสัมพันธ์การกระจายข่าวสารบนโซเชียลมีเดียอย่างต่อเนื่อง

ให้ผู้บริโภคสามารถติดตามข่าวสารการแจ้งข่าวสารของร้านผ่านสื่อต่าง ๆ โปรโมชั่นในวันสำคัญ เช่น วันแม่ หรือการมีส่วนลดในวันสำคัญของลูกค้า เช่น วันเกิด เพื่อตัดสินใจใช้บริการ เพราะมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r = 0.53)

6. ด้านผลิตภัณฑ์ ร้านอาหารสุกี้ A ผู้ประกอบการจึงควรมีการปรับปรุงกลยุทธ์ มุ่งเน้นจำหน่ายวัตถุดิบในการผลิตที่มีคุณภาพและในการพัฒนาอาหารให้มีความสดใหม่สะอาดและมีรสชาติที่อร่อย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคอย่างสม่ำเสมอ เพราะมีความสัมพันธ์ระดับต่ำ (r = 0.39)

7. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ร้านอาหารสุกี้ A เพิ่มช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์หลากหลายช่องทาง เช่น แอปสั่งอาหารออนไลน์ต่าง ๆ ไลน์แมน แกร็บฟู้ด เป็นต้น เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้บริโภค เพราะมีความสัมพันธ์ระดับต่ำ (r = 0.33)

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคในพื้นที่อื่นนอกจากในศูนย์การค้าเมกาบางนา

2. ศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนา เนื่องจากการศึกษาดังกล่าวจะทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์และใช้วางแผนปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ร้านอาหารสุกี้ A ของผู้บริโภคในศูนย์การค้าเมกาบางนาให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น เช่น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีผลกับการใช้บริการร้านอาหารสุกี้

3. ควรทำการศึกษาจากผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านอาหารสุกี้ประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากร้านชาบูบุฟเฟ่ต์

เอกสารอ้างอิง

ณรัชช์อร สิรวิชญ์ชัยเดช. (2563). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม แฟรนไชส์สัญชาติไทยของ ผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. NU Intellectual Repository https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/4082/3/62070049.pdf

พรรณี ลีกิจวัฒนะ. (2565). *วิธีการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 12). มีนเซอร์วิส ซัพพลาย.

อัญธิกา แก้วศิริ และ ปะราสี อเนก. (2560). *ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการร้านอาหารบุฟเฟ่ต์ของผู้บริโภค ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่* [วารสารบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร]. RSU Research Institute. https://grad2.rru.ac.th/Journal grad/Vol%201%20No%202%20jul%20-%20dec%202017/Vol%201%20No%202%20jul%20-%20dec%202017_article%2003.pdf

อิทธิพร ขำประเสริฐ, สุภัสสรา วิภากูล และ นันทิดา แคน้อย. (2562). *รายงานผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์ทางการตลาด (7Ps) ที่สนับสนุนการจัดบริการวิชาการแก่สังคมแบบมีรายได้ของหลักสูตรด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพสังกัดมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดนครปฐม.* มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

Kotler, P. (1997). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control.* 14th Global ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Kotler and Keller (2006). *Marketing manageme). Marketing hard decisions with Decision Tools* (3rd Edition). Cengage Learning.nt (12th ed.). Pearson.

Pamta Prince. (2019). *ธุรกิจชาบูบุฟเฟต์ เติบโตได้อีกแค่ไหน.* THUMBUP MEDIA Co., Ltd. https://www.thumbsup.in.th/buffet-business

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

The Factors That Influence the Efficiency of Construction Management in State-Controlled Universities.

พิชามญชุ์ นพวงศ์ ณ อยุธยา

สำนักงานอธิการบดี, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, pichamon.n@op.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และเพื่อพัฒนาแนวทางปรับปรุงกระบวนการบริหารงานก่อสร้างให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ผู้ควบคุมงาน และผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ซึ่งเป็นบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 336 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการรับรู้ต่อความรับผิดชอบและประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการบริหารงานก่อสร้างอยู่ในระดับสูง ทั้งในภาพรวมและรายสถาบัน มิติที่ได้รับการประเมินสูง ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจด้านวิศวกรรม ความเอาใจใส่และความรอบคอบในการปฏิบัติงาน และการบริหารจัดการภาระงาน แนวปฏิบัติที่มีความสำคัญสูงสุด ได้แก่ (1) การศึกษาสัญญาจ้าง แบบรูป รายการประกอบแบบ และข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วนก่อนเริ่มงาน (2) การตรวจสอบค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้และรายการสาระสำคัญอย่างละเอียด และ (3) การตรวจสอบสภาพพื้นที่ก่อสร้างให้สอดคล้องกับแบบที่ได้รับอนุมัติก่อนเริ่มดำเนินการ นอกจากนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินโครงการก่อสร้าง โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติงานและด้านบุคลากรมีผลกระทบในระดับสูง ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานสามารถจำแนกเป็น 6 มิติ เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเงิน การบริหารจัดการ วัสดุ ลักษณะกายภาพของโครงการ ฝีมือแรงงานและเครื่องจักร และเอกสารกับการบริหารสัญญา ข้อเสนอแนะสำคัญคือ มหาวิทยาลัยควรจัดทำฐานข้อมูลราคากลางที่เป็นปัจจุบัน วิเคราะห์ความเสี่ยงด้านงบประมาณอย่างเป็นระบบ และสำรวจพื้นที่ก่อสร้างอย่างละเอียดก่อนอนุมัติแบบขั้นสุดท้าย เพื่อลดการเปลี่ยนแปลงขอบเขตงานและความล่าช้าในการดำเนินโครงการและการเบิกจ่ายงบประมาณ.

คำหลัก: ผลกระทบ ประสิทธิภาพ งานก่อสร้าง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

Abstract

This study employed a survey research design with the objectives of examining the factors affecting the efficiency of construction management in autonomous public universities and developing guidelines to improve construction management processes for greater effectiveness. The sample consisted of 336 internal personnel from autonomous public universities, including procurement inspection committee members, project supervisors, and procurement officers. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that, overall, respondents demonstrated a high level of perception regarding responsibility and effectiveness in performing construction management duties, both at the aggregate level and across individual institutions. The highest-rated dimensions included engineering knowledge and understanding, attentiveness and thoroughness in job performance, and workload management. The most critical practices identified were: (1) comprehensive review of construction contracts, drawings, specifications, and related requirements prior to project commencement; (2) detailed verification of acceptable tolerances and essential items; and (3) thorough inspection of the construction site to ensure compliance with approved drawings before initiating operations. In addition, factors influencing construction project performance-particularly operational and personnel-related factors-were found to have a high level of impact. Operational factors were categorized into six dimensions, ranked in descending order of importance: financial management, overall management, materials, project physical characteristics, labor skills and machinery, and documentation and contract administration. Key recommendations include that universities should establish and maintain up-to-date standard cost databases, systematically analyze budgetary risks, and conduct comprehensive site investigations prior to final design approval. These measures would help minimize scope changes, project delays, and delays in budget disbursement.

Keywords: Impact, Efficiency, Construction Management, State-controlled university.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐที่มีบทบาทสำคัญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และได้รับการยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยมีพันธกิจในการพัฒนากำลังคน งานวิจัย นวัตกรรม และองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ ภายใต้สถานะความเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐซึ่งมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการและเสรีภาพทางวิชาการ การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งด้านการจัดการเรียน การสอนและการบริการวิชาการ จำเป็นต้องอาศัยระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเกิดความคุ้มค่าและบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยหนึ่งในกลไกสำคัญของการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ คือ การบริหารงานพัสดุ ซึ่งครอบคลุมกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารสัญญา ภายใต้กรอบกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 กฎหมายและระเบียบดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรฐานกลางในการดำเนินงานด้านพัสดุของหน่วยงานภาครัฐ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โปร่งใส ตรวจสอบได้ คุ้มค่าและเปิดโอกาสให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรม พร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือคำสั่งของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง การจัดหาพัสดุถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารองค์กรและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากงบประมาณแผ่นดินส่วนใหญ่ถูกใช้ผ่านกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง หากการกำหนดความต้องการ การวางแผน และการบริหารจัดการพัสดุเป็นไปอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน และเป็นไปตามวงจรการบริหารพัสดุอย่างครบถ้วน จะส่งผลให้การใช้จ่ายงบประมาณเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด อย่างไรก็ตาม กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างมีความเสี่ยงต่อออผิดพลาดและการละเมิดระเบียบ หากขาดระบบการบริหารจัดการที่รัดกุม อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการ โดยเฉพาะโครงการก่อสร้างซึ่งมีมูลค่าสูงและมีความซับซ้อนในการดำเนินงานโครงการก่อสร้างของมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาและงบประมาณที่กำหนด การบริหารโครงการก่อสร้างที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวางแผนที่ดี การเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน การบริหารทรัพยากรทั้งด้านแรงงาน วัสดุ เครื่องจักร อุปกรณ์ และงบประมาณ ตลอดจนการติดตามความก้าวหน้าและควบคุมคุณภาพอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์ที่ผ่านมา พบว่าโครงการก่อสร้างจำนวนไม่น้อยประสบปัญหาความล่าช้าและการแก้ไขสัญญาระหว่างดำเนินงาน อันเนื่องมาจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงนโยบายภาครัฐ ราคาวัสดุก่อสร้างที่ผันผวน ภาวะเงินเฟ้อ การขาดแคลนแรงงานหรือวัสดุ รวมถึงการยุติสายการผลิตของพัสดุบางรายการ ปัญหาเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับการบริหารสัญญาและการบริหารโครงการที่ยังขาดประสิทธิภาพเพียงพอผลกระทบจากความล่าช้าและการแก้ไขสัญญาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงระดับโครงการ แต่ยังส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์อาคาร

สถานที่ การสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจ และภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ดังนั้น การพัฒนาระบบบริหารจัดการโครงการก่อสร้างให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องให้ความสนใจอย่างจริงจังผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานในกองงานพัสดุ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และมีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการก่อสร้างภายในมหาวิทยาลัย ได้ตระหนักถึงปัญหา อุปสรรค และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานก่อสร้าง รวมถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด จึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐอย่างเป็นระบบ การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความจำเป็น เนื่องจากจะช่วยให้สามารถระบุสาเหตุและปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้าง อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ การควบคุมงาน และการบริหารสัญญาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนการพัฒนาระบบบริหารงานก่อสร้างให้สามารถดำเนินโครงการได้แล้วเสร็จตามระยะเวลา อยู่ภายใต้งบประมาณที่กำหนด และเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบของทางราชการ ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงและความยั่งยืนในการพัฒนามหาวิทยาลัยในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
2. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะหรือแนวทางปรับปรุงกระบวนการบริหารงานก่อสร้างให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
2. ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการบริหารงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
3. หน่วยงานสามารถนำข้อมูลในการบริหารงานก่อสร้างไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางด้านการบริหารงานก่อสร้าง

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้าง พบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานก่อสร้างสามารถพิจารณาได้จากความสามารถในการบริหารจัดการให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านระยะเวลา งบประมาณ

และคุณภาพของงาน ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพของ Peter F. Drucker ได้อธิบายว่า ประสิทธิภาพคือการดำเนินงานให้ถูกต้องและเหมาะสม โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับหลักการบริหารโครงการก่อสร้างที่มุ่งเน้นการควบคุมต้นทุน เวลา และคุณภาพควบคู่กัน นอกจากนี้ แนวคิดด้านการบริหารจัดการโครงการก่อสร้างยังชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านทรัพยากรและงบประมาณ ตลอดจนปัจจัยด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินโครงการของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยกำหนดให้ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านทรัพยากรและงบประมาณ ปัจจัยด้านกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและกำหนดให้ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ซึ่งวัดได้จากความสำเร็จของโครงการในด้านเวลา งบประมาณ และคุณภาพของงาน กรอบแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานก่อสร้าง โดยผลการศึกษาจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารงานก่อสร้างให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าว โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานก่อสร้างโดยตรง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ผู้ควบคุมงานก่อสร้าง และผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ซึ่งเป็นบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ได้แก่

1.1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ จำนวน 198 คน

1.2 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จำนวน 138 คน

รวมประชากรทั้งสิ้น 336 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ลักษณะประชากรศาสตร์)

2.2 การปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานก่อสร้าง (มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ)

2.3 การจัดลำดับความสำคัญของหน้าที่ในการบริหารงานก่อสร้าง (มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ)

2.4 ปัจจัยด้านบุคคลและการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อโครงการก่อสร้าง แบ่งเป็น

2.4.1 ระดับความถี่ของผลกระทบ

2.4.2 ระดับความรุนแรงของผลกระทบ

2.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบสอบถามใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยในแต่ละช่วงคะแนนอย่างชัดเจน

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

3.2 ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.882-0.967 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสอบถาม จำนวน 336 ชุด พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มเป้าหมาย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืน ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

5.1 ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและระดับผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ

5.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวัดการกระจายของข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ถูกนำเสนอในรูปแบบตารางและคำอธิบายเชิงพรรณนา เพื่อให้สามารถอธิบายระดับความสำคัญและผลกระทบของปัจจัยที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้างได้อย่างชัดเจน

โดยสรุป วิธีดำเนินการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และเป็นไปตามหลักวิชาการด้านการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐต่อไป

ผลการวิจัย

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเป็นเพศชาย ร้อยละ 86.90 และเพศหญิง ร้อยละ 13.10 ส่วนใหญ่เคยได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ คิดเป็นร้อยละ 76.80 รองลงมาได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ คิดเป็นร้อยละ 12.80 และผู้ควบคุมงานก่อสร้างคิดเป็นร้อยละ 10.40 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประเมินความสำคัญระดับความถี่ของการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อโครงการก่อสร้างโดยแบ่งตามสถานที่ทำงานปรากฏผลดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประเมินความสำคัญระดับความถี่ของการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อโครงการก่อสร้างโดยแบ่งตามสถานที่ทำงาน

รายการประเมิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ			สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง		
	ระดับความสำคัญ			ระดับความสำคัญ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
โดยภาพรวม	**3.94**	**0.70**	**มาก**	**3.82**	**0.42**	**มาก**
ปัจจัยด้านบุคคล	3.93	0.66	มาก	3.82	0.41	มาก
ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน	**3.95**	**0.74**	**มาก**	**3.83**	**0.43**	**มาก**
ด้านการเงิน	4.16	0.79	มาก	3.95	0.53	มาก
ด้านเอกสารและสัญญาจ้างก่อสร้าง	3.88	0.72	มาก	3.76	0.44	มาก
ด้านวัสดุ	3.94	0.72	มาก	3.82	0.42	มาก
ด้านการบริหารจัดการ	3.94	0.66	มาก	3.82	0.40	มาก
ด้านลักษณะกายภาพของโครงการ	3.90	0.86	มาก	3.87	0.38	มาก
ด้านฝีมือแรงงานและเครื่องจักร	3.86	0.67	มาก	3.79	0.39	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐทั้งสองแห่งมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อโครงการก่อสร้างโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.94) และปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.93 และ 3.95 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า มีความคิดเห็นด้านการเงิน ($\overline{X}$ = 4.16) ด้านฝีมือแรงงานและเครื่องจักร ($\overline{X}$ = 3.86) ด้านเอกสารและสัญญาจ้างก่อสร้าง ($\overline{X}$ = 3.88) ด้านลักษณะกายภาพของโครงการ ($\overline{X}$ = 3.90) ด้านการบริหารจัดการ ($\overline{X}$ = 3.94, S.D. = 0.66) และด้านวัสดุ ($\overline{X}$ = 3.94, S.D. = 0.72) ตามลำดับ โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ลำดับความสำคัญต่อความคิดเห็นของคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ผู้ควบคุมงาน และผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ที่มีต่อหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้าง

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลำดับความสำคัญต่อความคิดเห็นของคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ผู้ควบคุมงาน และผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ที่มีต่อหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้างร้าง โดยภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการประเมิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ			สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง		
	ระดับความสำคัญ			ระดับความสำคัญ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ศึกษาสัญญาจ้าง แบบรูปและรายการข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกครั้งก่อนเริ่มงานก่อสร้าง	4.12	0.55	มาก	3.96	0.27	มาก
2. ศึกษาค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมให้อย่างละเอียด รวมทั้งรายการย่อสำคัญ ๆ	4.04	0.54	มาก	3.95	0.28	มาก
3. ตรวจสอบสภาพพื้นที่ก่อสร้างกับแบบแปลนทุกครั้งก่อนเริ่มงานก่อสร้าง	4.02	0.62	มาก	3.81	0.44	มาก
4. ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติงานก่อสร้างเป็นอย่างดี	3.88	0.69	มาก	3.73	0.48	มาก

รายการประเมิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ			สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง		
	ระดับความสำคัญ			ระดับความสำคัญ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
5. ตรวจสอบคุณสมบัติและคุณภาพของวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างว่าตรงตามข้อกำหนดในแบบรูปรายการ	3.80	0.67	มาก	3.75	0.48	มาก
6. มีความเข้าใจระเบียบพัสดุเป็นอย่างดี	4.02	0.64	มาก	3.83	0.43	มาก
7. ดูแลให้การก่อสร้างดำเนินไปตามรูปแบบและรายการข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง และถูกต้องตามหลักวิชาการ	3.82	0.70	มาก	3.8	0.43	มาก
8. เข้าพื้นที่ก่อสร้างเพื่อตรวจงานก่อสร้างทุกวัน	3.99	0.69	มาก	3.81	0.43	มาก
9. เมื่อพบปัญหาและอุปสรรค ได้ใช้หลักวิชาการและระเบียบอ้างอิงในการแก้ไขปัญหา	4.02	0.67	มาก	3.8	0.45	มาก
10. ปริมาณงานของท่านที่เกี่ยวกับงานก่อสร้างมีมากเกินไป	3.82	0.66	มาก	3.75	0.5	มาก
11. ปริมาณงานของท่านที่เป็นงานอื่น ๆ มีมากเกินไป	3.85	0.65	มาก	3.82	0.47	มาก
โดยรวม	**3.94**	**0.64**	**มาก**	**3.82**	**0.42**	**มาก**

จากตาราง 2 ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้าง โดยภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.89) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้าง ได้แก่ ศึกษาสัญญาจ้าง แบบรูปและรายการข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกครั้งก่อนเริ่มงานก่อสร้าง ($\overline{X}$ = 4.05) มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือ ศึกษาค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมให้อย่างละเอียดรวมทั้งรายการย่อสำคัญๆ ($\overline{X}$ = 4.00) ดูแลให้การก่อสร้างดำเนินไปตามรูปแบบรูปรายการข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง และถูกต้องตามหลักวิชาการ ($\overline{X}$ = 3.94) ตรวจสอบสภาพพื้นที่ก่อสร้างกับแบบแปลนทุกครั้งก่อนเริ่มงานก่อสร้าง ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.56) เมื่อพบปัญหาและอุปสรรค ได้ใช้หลักวิชาการและระเบียบอ้างอิงในการแก้ไขปัญหา ($\overline{X}$ = 3.93,

S.D. = 0.60) เมื่อพบปัญหาในงานก่อสร้าง ได้รายงานไปยังผู้เกี่ยวข้องและมีอำนาจสั่งการ ($\overline{X}$ = 3.92) ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติงานก่อสร้างเป็นอย่างดี ($\overline{X}$ = 3.86) ปริมาณงานของท่านที่เป็นงานอื่น ๆ มีมากเกินไป ($\overline{X}$ = 3.84) มีการตรวจสอบคุณสมบัติและคุณภาพของวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างว่าตรงตามข้อกำหนดในแบบรูปรายการ ($\overline{X}$ = 3.82) เข้าพื้นที่ก่อสร้างเพื่อตรวจงานก่อสร้างทุกวัน ($\overline{X}$ = 3.81) ปริมาณงานของท่านที่เกี่ยวกับงานก่อสร้างมีมากเกินไป ($\overline{X}$ = 3.79) และ มีความเข้าใจระเบียบพัสดุเป็นอย่างดี ($\overline{X}$ = 3.78) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพศชาย มีอายุ 41-50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เคยได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ มีประสบการณ์ในการทำงาน 11-20 ปี และเคยปฏิบัติงานก่อสร้างมาแล้ว 6-10 โครงการ

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ผู้ควบคุมงาน และผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ที่มีต่อหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐโดยรวมและจำแนกตามสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้าง โดยภาพรวม และรายด้าน ทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในงานวิศวกรรม ด้านการเอาใจใส่ในหน้าที่ และด้านปริมาณงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ลำดับความสำคัญต่อความคิดเห็นของคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ผู้ควบคุมงาน และผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ที่มีต่อหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยรวม และจำแนกตามสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้างร้าง 3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) ศึกษาสัญญาจ้างแบบรูปและรายการ ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกครั้งก่อนเริ่มงานก่อสร้าง (2) ศึกษาค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมให้อย่างละเอียดรวมทั้งรายการย่อสำคัญๆ และ (3) ตรวจสอบสภาพพื้นที่ก่อสร้างกับแบบแปลนทุกครั้งก่อนเริ่มงานก่อสร้าง ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐโดยรวม และจำแนกตามสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญที่มีต่อหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้าง 3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) ศึกษาสัญญาจ้าง แบบรูปและรายการข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกครั้งก่อนเริ่มงานก่อสร้าง (2) ศึกษาค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมให้อย่างละเอียดรวมทั้งรายการย่อสำคัญๆ และ (3) ดูแลให้การก่อสร้างดำเนินไปตามรูปแบบและรายการข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง และถูกต้องตามหลักวิชาการ

3. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคลและการปฏิบัติงานที่พบในการบริหารงานก่อสร้าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยภาพรวม และ

จำแนกตามสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อโครงการก่อสร้างในด้านปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม และรายด้าน ทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับความรุนแรงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการ ด้านวัสดุ ด้านลักษณะกายภาพของโครงการ ด้านฝีมือแรงงานและเครื่องจักร และ ด้านเอกสารและสัญญาจ้างก่อสร้าง อยู่ในระดับมาก ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐโดยรวมและจำแนกตามสถานที่ทำงาน โดยรวม และจำแนกตามสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลำดับความสำคัญของการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อโครงการก่อสร้าง โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน ทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการ ด้านวัสดุ ด้านลักษณะกายภาพของโครงการ ด้านฝีมือแรงงานและเครื่องจักร และด้านเอกสารและสัญญาจ้างก่อสร้าง ตามลำดับ อยู่ในระดับมาก และผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมและจำแนกตามสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อโครงการก่อสร้างโดยภาพรวม และรายปัจจัย ได้แก่ ด้านบุคคล และด้านการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับความรุนแรงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านเอกสารและสัญญาจ้างก่อสร้าง ด้านวัสดุ ด้านการบริหารจัดการ ด้านลักษณะกายภาพของโครงการ และด้านฝีมือแรงงานและเครื่องจักร

4. ผลการพัฒนาข้อเสนอแนะหรือแนวทางปรับปรุงกระบวนการบริหารงานก่อสร้างให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ จากผลการวิจัยทำให้ได้ข้อมูลด้านปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน ที่ส่งผลต่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้าง จึงนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอแนะหรือแนวทางปรับปรุง ผู้วิจัยจึงได้จัดทำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

4.1 การยกระดับศักยภาพบุคลากร (People & Soft Skills) จากผลการวิจัยที่ระบุว่าภาวะผู้นำ และทักษะการประสานงาน สำคัญที่สุด ข้อเสนอแนะคือ ควรมุ่งการพัฒนาทักษะการเจรจาต่อรอง ในบริบทมหาวิทยาลัย คณะกรรมการตรวจรับมักต้องประสานงานกับหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้ใช้พื้นที่ ผู้ออกแบบ ผู้รับจ้าง การฝึกอบรมทักษะการสื่อสารจะช่วยลดความขัดแย้งได้มาก นอกจากนั้น การสร้างองค์ความรู้ด้านเทคนิค สำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุหรือคณะกรรมการที่ไม่ใช่สายช่าง ควรมีคู่มือหรือการอบรม พื้นฐานการอ่านแบบและการบริหารสัญญา เพื่อให้เข้าใจวิธีการก่อสร้างตามที่ผลวิจัยระบุ

4.2 การบริหารจัดการด้านการเงินและราคากลาง เนื่องจากผลวิจัยชี้ว่า การกำหนดราคากลางผิดพลาด เป็นปัญหาอันดับหนึ่งในด้านการปฏิบัติงาน มีข้อเสนอแนะ คือ มหาวิทยาลัยควรมีการจัดทำฐานข้อมูลราคากลางที่เป็นปัจจุบัน การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านงบประมาณ ควรมีการสำรวจหน้างานอย่างละเอียดก่อนสรุปแบบ เพื่อลดงานเพิ่ม-งานลด ที่มักนำไปสู่ปัญหาการเบิกจ่ายล่าช้า

4.3 การเพิ่มประสิทธิภาพด้านเอกสารและสัญญา ผลวิจัยพบว่า สัญญาที่ไม่รัดกุมเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาตามหลักวิศวกรรม มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สัญญามาตรฐานที่ยืดหยุ่น

ซึ่งควรมีการปรับปรุงร่างสัญญา (TOR) ให้ครอบคลุมการแก้ไขปัญหาทางวิศวกรรมที่พบบ่อย เช่น การเปลี่ยนวัสดุที่เทียบเท่า หรือการปรับแก้รูปแบบตามสภาพหน้างานจริงโดยไม่ผิดระเบียบพัสดุ ควรนำระบบจัดเก็บเอกสารแบบ Digital มาใช้เพื่อติดตามสถานะการส่งมอบงานและการอนุมัติเอกสารให้รวดเร็วขึ้น

4.4 การจัดการเชิงกายภาพและเทคโนโลยี จากผลการวิจัยที่พบว่าด้านเครื่องจักรจะมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น แต่เป็นปัจจัยที่ช่วยเรื่อง ความเร็ว มีข้อเสนอแนะ คือ สำหรับโครงการขนาดใหญ่ในมหาวิทยาลัย การใช้ Building Information Modeling (BIM) จะช่วยลดการทับซ้อนของงานระบบและช่วยให้ผู้ควบคุมงานเห็นภาพปัญหาล่วงหน้าก่อนการก่อสร้างจริง ในกรณีที่สถานที่ก่อสร้างอยู่ห่างไกลหรือกระจายตัว (เช่น วิทยาเขตอื่น) ควรมีการนำเทคโนโลยีกล้อง CCTV หรือ Application ติดตามความก้าวหน้างานมาใช้ เพื่อช่วยในการติดตามงานได้ทุกที่ทุกเวลา

อภิปรายผล

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ผู้ควบคุมงาน และผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ที่มีต่อหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐโดยรวมและจำแนกตามสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้าง โดยภาพรวม และรายด้าน ทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในงานวิศวกรรม ด้านการเอาใจใส่ในหน้าที่ และด้านปริมาณงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก บุคลากรในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐได้ตระหนักว่าจุดเริ่มต้นของปัญหาเกือบทั้งหมดมาจากความไม่เข้าใจในตัวสัญญาและแบบแปลนที่คลาดเคลื่อนจากพื้นที่จริง การตรวจสอบอย่างละเอียดก่อนเริ่มงานจึงเป็นกลไกการป้องกันปัญหาที่ดีกว่าการตามแก้ปัญหาภายหลัง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการบริหารงานก่อสร้างสมัยใหม่ที่เน้นระยะเตรียมการ

2. ผลการวิเคราะห์ลำดับความสำคัญต่อความคิดเห็นของคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ผู้ควบคุมงาน และผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ที่มีต่อหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐโดยรวม และจำแนกตามสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้างร้าง สามลำดับแรก ได้แก่ (1) ศึกษาสัญญาจ้าง แบบรูปและรายการ ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกครั้งก่อนเริ่มงานก่อสร้าง (2) ศึกษาค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมให้อย่างละเอียดรวมทั้งรายการย่อสำคัญๆ และ (3) ตรวจสอบสภาพพื้นที่ก่อสร้างกับแบบแปลนทุกครั้งก่อนเริ่มงานก่อสร้าง ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยรวม และจำแนกตามสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญที่มีต่อหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารงานก่อสร้าง สามลำดับแรก ได้แก่ (1) ศึกษาสัญญาจ้าง แบบรูปและรายการ ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกครั้งก่อนเริ่มงานก่อสร้าง (2)

ศึกษาค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมให้อย่างละเอียดรวมทั้งรายการย่อสำคัญๆ และ (3) ดูแลให้การก่อสร้างดำเนินไปตามรูปแบบและรายการข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง และถูกต้องตามหลักวิชาการ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากประสิทธิภาพของการบริหารงานก่อสร้างในสถาบันอุดมศึกษา ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบระเบียบเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของคน บุคลากรรับรู้ว่าหากผู้ควบคุมงานหรือกรรมการขาดความรู้ทางวิศวกรรมจะไม่สามารถควบคุมงานให้เป็นไปตามมาตรฐานได้ และหากขาดความใส่ใจ จะนำไปสู่การทุจริตหรืองานด้อยคุณภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกรรณิการ์ สุจริตจันทร์ (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความล่าช้าในโครงการก่อสร้างของหน่วยงานราชการประเภทสถาบันอุดมศึกษา พบว่า เกิดขึ้นมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ ปัจจัยจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (Man) ได้แก่แบบมีความขัดแย้ง (สถาปัตย์ โครงสร้าง และงานระบบบบ) แล้วได้รับคำขึ้นจงจากผู้ออกแบบบล่าช้า การขาดแคลนแรงงานก่อสร้าง ปัจจัยจากการเงิน (Money) ได้แก่ การขาดการควบคุมค่าใช้จ่ายของโครงการของบริษัทรับเหมา ปัจจัยจากวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง (Material) ได้แก่ รถบรรทุกขนาดใหญ่ไม่สามารถเข้าพื้นที่ก่อสร้างได้ ปัจจัยจากขั้นตอนวิธีการก่อสร้าง (Method) ได้แก่ การวางแผนด้านเวลาการทำงานที่ไม่เหมาะสม การอนุมัติเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญาจ้าง เช่น งานเพิ่ม-ลด การเร่งงานที่เสียค่าปรับมากกว่างานที่เสียค่าปรับน้อย และจากปัจจัยอื่น ๆ ในงานก่อสร้าง ได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย การร้องเรียนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ก่อสร้าง

3. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคลและการปฏิบัติงานที่พบในการบริหารงานก่อสร้าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยภาพรวมและจำแนกตามสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อโครงการก่อสร้างในด้านปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม และรายด้าน ทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับความรุนแรงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการ ด้านวัสดุ ด้านลักษณะกายภาพของโครงการ ด้านฝีมือแรงงานและเครื่องจักร และ ด้านเอกสารและสัญญาจ้างก่อสร้าง อยู่ในระดับมาก ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐโดยรวมและจำแนกตามสถานที่ทำงาน โดยรวม และจำแนกตามสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลำดับความสำคัญของการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อโครงการก่อสร้าง โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน ทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการ ด้านวัสดุ ด้านลักษณะกายภาพของโครงการ ด้านฝีมือแรงงานและเครื่องจักร และด้านเอกสารและสัญญาจ้างก่อสร้าง ตามลำดับ อยู่ในระดับมาก และผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมและจำแนกตามสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อโครงการก่อสร้าง โดยภาพรวม และรายปัจจัย ได้แก่ ด้านบุคคล และด้านการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับความรุนแรงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านเอกสารและสัญญาจ้างก่อสร้าง ด้านวัสดุ ด้านการบริหารจัดการ ด้านลักษณะกายภาพของโครงการ และด้านฝีมือ

แรงงานและเครื่องจักร ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากประสิทธิภาพของการบริหารงานก่อสร้างในบริบทของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเทคนิคเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลิตผลจากการประสานกันระหว่าง "คุณภาพบุคลากร" "ความรัดกุมของระบบเอกสาร" และ "เสถียรภาพทางการเงินของโครงการ" โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่กระบวนการเตรียมการก่อนเริ่มงาน (Pre-construction) ซึ่งบุคลากรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญสูงสุดกับการศึกษาแบบรูปรายการและสัญญาอย่างละเอียด ตลอดจนการตรวจสอบพื้นที่จริงเพื่อลดความเสี่ยงจากการแก้ไขสัญญาระหว่างก่อสร้างที่มีขั้นตอนซับซ้อนและใช้เวลานาน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจและเอาใจใส่ในหน้าที่ แต่ระบบการจัดซื้อจัดจ้างแบบ E-bidding ที่เน้นเกณฑ์ราคาต่ำสุดกลับกลายเป็น "ปัจจัยวิกฤต" ที่บั่นทอนประสิทธิภาพงานก่อสร้าง การประมูลงานในราคาที่ต่ำเกินจริงเมื่อผนวกกับความผิดพลาดในการกำหนดราคากลาง มักนำไปสู่ปัญหาการขาดสภาพคล่องของผู้รับจ้าง ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการทิ้งงานและงานด้อยคุณภาพ ในขณะที่ปัญหาด้านเอกสารและสัญญา แม้จะมีอุบัติการณ์เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้ง (Low Frequency) แต่หากเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบที่รุนแรงมาก (High Impact) ต่อโครงการ เนื่องจากข้อพิพาททางกฎหมายอาจทำให้งานก่อสร้างต้องหยุดชะงักลงเป็นเวลาหลายปี

นอกจากปัจจัยด้านโครงสร้างแล้ว ทักษะทางสังคม หรือ Soft Skills ของผู้ควบคุมงานและคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ โดยเฉพาะภาวะผู้นำและการประสานงาน ยังถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานก่อสร้างให้ราบรื่น ภาวะผู้นำที่มีความเด็ดขาดในการตัดสินใจบนพื้นฐานของวิชาการ จะช่วยป้องกันไม่ให้ปัญหาทางวิศวกรรมเล็กน้อยลุกลามจนกลายเป็นความล่าช้าสะสม ดังนั้น การยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานก่อสร้างในอนาคต จึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้างสมดุลระหว่างการควบคุมราคาการประมูลที่เหมาะสม การจัดทำสัญญาที่ยืดหยุ่นต่อหลักวิศวกรรม และการเสริมสร้างภาวะผู้นำให้แก่บุคลากร เพื่อให้สามารถบริหารจัดการโครงการภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัย โรจนศักดิ์ ตั้งโสภณ (2564) พบว่า การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรโครงการก่อสร้างด้านบุคลากร ด้านเงินทุน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านขั้นตอนวิธีการในระดับมากถึงระดับมากที่สุด แต่ส่งส่งผลกระทบต่อทรัพยากรโครงการก่อสร้างด้านเครื่องจักรในระดับน้อย สำหรับกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรโครงการก่อสร้างที่ผู้ให้ข้อมูลเลือกใช้จะมีความแตกต่างกันตามบริบทของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 มหาวิทยาลัยควรจัดตั้งคณะทำงานหรือระบบฐานข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของราคากลางให้เป็นปัจจุบันที่สุด และควรพิจารณาใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบ ราคาประกอบคุณภาพ

แทนการใช้เกณฑ์ราคาต่ำสุดเพียงอย่างเดียว เพื่อป้องกันปัญหาการประมูลราคาต่ำเกินจริง (Underbidding) ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการทิ้งงานและขาดสภาพคล่องตามที่พบในงานวิจัย

1.2 ควรมีการเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำและการบริหารสัญญา เนื่องจากผลวิจัยพบว่าภาวะผู้นำและการสื่อสารมีผลกระทบมาก ควรจัดโปรแกรมพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารโครงการและการจัดการข้อพิพาทหน้างานให้กับคณะกรรมการตรวจรับและผู้ควบคุมงาน เพื่อให้มีความกล้าในการตัดสินใจทางวิศวกรรมภายใต้กรอบของสัญญาที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

1.3 ควรมีการออกระเบียบปฏิบัติให้คณะกรรมการและผู้ควบคุมงานต้องมีการสำรวจพื้นที่จริงร่วมกับผู้ออกแบบและพัสดุก่อนการประกาศประกวดราคา เพื่อตรวจสอบความคลาดเคลื่อนระหว่างแบบกับหน้างานจริง ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการแก้ไขสัญญาในภายหลังที่มักเป็นอุปสรรคสำคัญด้านเอกสารและระยะเวลา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยว่าระเบียบพัสดุกลางและระบบ E-bidding มีส่วนช่วยหรือเป็นอุปสรรคต่อความคล่องตัวในการบริหารงานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐอย่างไร เพื่อนำผลไปเสนอแนะในการปรับปรุงข้อบังคับภายในของมหาวิทยาลัยให้ยืดหยุ่นมากขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนารูปแบบการบริหารงานก่อสร้างด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลจากการที่เทคโนโลยีมีผลต่อความรวดเร็ว โดยการวิจัยทดลองนำระบบ Building Information Modeling (BIM) มาใช้ในโครงการนำร่องของมหาวิทยาลัย เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบว่าสามารถลดความผิดพลาดด้านแบบก่อสร้างและลดปัญหาการสื่อสารระหว่างบุคลากรได้มากน้อยเพียงใด

2.3 การศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพคล่องทางการเงินของผู้รับจ้างในงานภาครัฐ เนื่องจากปัจจัยด้านการเงินมีความรุนแรงสูงสุด ควรมีการวิจัยถึงแนวทางการบริหารการเบิกจ่ายงวดงานที่เหมาะสม หรือการนำระบบประกันภัยโครงการมาใช้ เพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากการที่ผู้รับจ้างทิ้งงานเนื่องจากปัญหาทางการเงิน

2.4 การยกระดับการวิจัยจากการสำรวจเชิงพรรณนาไปสู่การสร้างแบบจำลองเชิงสาเหตุ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโครงการอย่างชัดเจน พร้อมขยายขอบเขตการจัดเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมมหาวิทยาลัยทั่วประเทศเพื่อความสมบูรณ์เชิงนโยบาย

2.5 นำผลการศึกษาไปประยุกต์เป็นเครื่องมือที่ใช้งานได้จริง เช่น การกำหนดดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพ (KPIs) และการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบกระบวนการสร้างและบริหารจัดการข้อมูลอาคารในรูปแบบดิจิทัลตลอดวงจรชีวิตโครงการ (Building information Modeling-BIM) และระบบแสดงผลข้อมูลและตัวชี้วัดสำคัญแบบสรุปภาพรวมเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ (Management Dashboard หรือ Project Management Dashboard) เพื่อยกระดับการบริหารจัดการควบคู่ไปกับการวิเคราะห์มิติเชิงพฤติกรรม และธรรมาธิบาล เพื่อสร้างมาตรฐานการดำเนินงานที่โปร่งใสและยั่งยืน

2.6 ผลการวิจัยนี้เป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดนโยบายและจัดทำคู่มือปฏิบัติงานมาตรฐาน (SOPs) ของหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยในกำกับ ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณและลดความล่าช้าของโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันยังสามารถนำไปพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างทักษะบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรง นอกจากนี้ในเชิงยุทธศาสตร์ ผลการศึกษายังทำหน้าที่เป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับขยายเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย และเป็นหลักฐานสนับสนุนที่มีน้ำหนักในการเสนออนุมัติงบประมาณระดับนโยบายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ สุจริตจันทร์. (2555). *ปัจจัยที่ทำให้เกิดความล่าช้าในโครงการก่อสร้างของหน่วยราชการประเภทสถาบันอุดมศึกษา.* การค้นคว้าแบบอิสระ:วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมและการบริหารการก่อสร้าง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เกรียงชัย เรืองโชติเสถียร. (2557). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการควบคุมงานก่อสร้างถนน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์.* วิทยานิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานก่อสร้างและสาธารณูปโภค มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ชัยชนะ ชิดช่วงชัย, สุธาริน สถาปีตานนท์, และ วิโรจน์ รุโจปการ. (2561). การบริหารงานก่อสร้างเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการภาครัฐ. *วารสารวิศวกรรมโยธา,* 30(2), 45-56.

บริษัท เค.โอ.เอช. อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด. (2025).[ออนไลน์]. *7 เทคนิคการควบคุมงานก่อสร้างให้เสร็จตรง.* [สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2568]. จาก https://www.kohinter.com/blog/11728/7

พนม ภัยหน่าย. (2548). *การบริหารงานก่อสร้าง.* กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) ส.ส.ท.

มนต์ชัย วงศ์สันติราษฎร์. (2556). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการควบคุมงานก่อสร้าง: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลภายในจังหวัดนครราชสีมา.* วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมโยธา สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

โรงเรียนธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ไทย. (2565). *กลยุทธ์ “การบริหารงานก่อสร้าง” ขั้นสุดยอด.* สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2566 จาก https://www.trebs.ac.th/th/news_detail.php?nid=215

อานนท์ วรรณรัตน์. (2555). กลยุทธ์การบริหารงานก่อสร้างตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วิทยสารบูรณาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและวิศวกรรมประยุกต์,* 5(1), มกราคม-มิถุนายน.

การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

The Impact of Influencer Marketing on Consumers Purchase Decisions for Atipa Brand Products in Bangkok

สุริมาศ นาครอด[1], จันทราภรณ์ สีสวย[2], ชูใจ สุภาภัทรพิศาล[3], ปริษฐา ถนอมเวช[4], หัทยา แย้มชุติ[5]

[1]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, surimart_mk@thonburi-u.ac.th

[2]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, neptune@thonburi-u.ac.th

[3]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, Chujai_mk@thonburi-u.ac.th

[4]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, Paristha@thonburi-u.ac.th

[5]ศึกษาทั่วไป, มหาวิทยาลัยธนบุรี, giftyamchuti@ghonburi-u.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ต่อแบรนด์ Atipa 2) การตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa และ 3) การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่เลือกซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี อาชีพนักเรียน/นักศึกษา และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท พฤติกรรมการเลือกสินค้าแบรนด์ Atipa พบว่า เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เสื้อซื้อสินค้า 1 ครั้ง/เดือน จำนวนในการซื้อโดยเฉลี่ย 1 ชิ้น ราคาที่เลือกซื้อในแต่ละครั้ง 101-500 บาท เลือกซื้อสินค้าจาก TikTok และเหตุผลที่ตัดสินใจซื้อจากคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ต่อแบรนด์ Atipa โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านช่องทางการสื่อสาร ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านเนื้อหา และด้านผลกระทบทางจิตวิทยาต่อผู้บริโภค ล้วนอยู่ในระดับมากที่สุด การตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านพฤติกรรมหลังการซื้อด้านการประเมินทางเลือก ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ และด้านการตัดสินใจซื้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด 3) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรด้านผลกระทบทางจิตวิทยาต่อผู้บริโภค ช่องทางการสื่อสาร และความ

น่าเชื่อถือ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.581, 0.243 และ 0.130 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ 0.845 แสดงว่าน้ำหนักของการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์สามารถอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ได้ร้อยละ 84.5

คำหลัก: การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ พฤติกรรมผู้บริโภค การตัดสินใจซื้อ สินค้าแบรนด์ Atipa

Abstract

This research study entitled " The Impact of Influencer Marketing on Consumers Purchase Decisions for Atipa Brand Products in Bangkok" aims to examine: (1) influencer marketing in relation to the Atipa brand; (2) consumer purchase decisions for Atipa brand products; and (3) the influence of influencer marketing on consumer purchase decisions for Atipa brand products in Bangkok. The sample consists of 400 consumers who purchase Atipa brand products in Bangkok, selected through convenience sampling. The research instrument is a questionnaire. Data analysis employs percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The findings reveal that the majority of respondents are female, aged between 20-30 years, with student as their occupation, and having an average monthly income of 10,000 baht or less. Regarding purchasing behavior for Atipa brand products, respondents primarily purchase clothing items, with a purchase frequency of once per month, an average purchase quantity of one piece per transaction, a price range of 101-500 baht per purchase, TikTok as the preferred purchasing channel, and product quality as the primary reason for purchase decision.

The results indicate that: (1) Overall influencer marketing for Atipa brand is at the highest level. When examined by dimension, communication channels, credibility, content, and psychological impact on consumers are all at the highest level. (2) Consumer purchase decisions for Atipa brand products in Bangkok are also at the highest level overall. Specifically, post-purchase behavior, alternative evaluation, information search, need recognition, and purchase decision are all at the highest level. (3) Multiple regression analysis reveals that influencer marketing significantly influences consumer purchase decisions for Atipa brand products at the 0.05 significance level. The psychological impact on consumers, communication channels, and credibility dimensions have standardized regression coefficients (β) of 0.581, 0.243, and 0.130, respectively. The

coefficient of determination (R Square) is 0.845, indicating that influencer marketing variables can explain 84.5% of the variance in consumer purchase decisions for Atipa brand products.

Keywords: Influencer marketing, Consumer behavior, Purchase decision, Atipa brand products

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตและพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค จึงมีความสำคัญกับการค้นหาข้อมูลจากการรีวิว และประสบการณ์ของผู้อื่น โดยเฉพาะบุคคลที่ผู้บริโภคติดตามผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์จึงกลายเป็นกลยุทธ์ที่โดดเด่นในการเชื่อมต่อระหว่างแบรนด์กับผู้บริโภค โดยอาศัยความน่าเชื่อถือ ความนิยม และภาพลักษณ์ของอินฟลูเอนเซอร์ในการโน้มน้าวทัศนคติและพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ แบรนด์ Atipa เป็นแบรนด์แฟชั่นสตรีของไทยที่นำแฟชั่น Western Street Style โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์อย่าง TikTok และ Instagram เป็นช่องทางหลักในการจำหน่ายและสื่อสารทางการตลาด พร้อมทั้งใช้อินฟลูเอนเซอร์รายเล็ก (Nano) กลุ่มที่มีผู้ติดตามระหว่าง 1,000 ถึง 10,000 คน และรายใหญ่ (Maga) กลุ่มคนดังที่มีผู้ติดตามมากกว่า 1 ล้านคน ในการรีวิวสินค้า การไลฟ์สด และการผลิตคอนเทนต์ให้สอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้แบรนด์สามารถเติบโตได้อย่างรวดเร็วในตลาดออนไลน์ อย่างไรก็ตาม แม้อินฟลูเอนเซอร์จะถูกใช้แพร่หลายในอุตสาหกรรมแฟชั่น แต่สิ่งสำคัญของอินฟลูเอนเซอร์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคจะมีองค์ประกอบด้านช่องทางการสื่อสาร ด้านความน่าเชื่อถือด้านเนื้อหาในการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่ส่งผลต่อจิตวิทยาของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะในบริบทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีพฤติกรรมการบริโภคที่ซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (TikTok for Business, 2024)

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการเติบโตของแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ทำให้ผู้บริโภคหันมาพึ่งพาคอนเทนต์ รีวิว และคำแนะนำจากบุคคลที่ติดตามมากกว่าสื่อโฆษณาแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่สมจริงและไม่รู้สึกกำลังถูกขายสินค้า แต่เป็นการให้ข้อมูลด้วยความจริงใจ อินฟลูเอนเซอร์ในโลกออนไลน์จึงไม่ได้เป็นเพียงผู้สร้างคอนเทนต์ แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างแบรนด์ในระยะยาว ผ่านความใกล้ชิดและความเชื่อมโยงทางอารมณ์ระหว่างผู้ติดตาม De Veirman et al. (2017) สำหรับแบรนด์ Atipa การใช้กลยุทธ์ Influencer Marketing ผ่าน TikTok และ Instagram โดยใช้การนำเสนอสินค้าผ่านทั้งคอนเทนต์ การรีวิว การไลฟ์สด และกิจกรรมส่งเสริมการขาย ทำให้แบรนด์สามารถเข้าถึงและสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้นอินฟลูเอนเซอร์จึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (Marketingoops, 2024) จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า อิทธิพลของการรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคส่งผลต่อแบรนด์ในการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะแบรนด์แฟชั่นของไทยยังมีข้อจำกัดของการสื่อสารทางการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่สามารถเชื่อมโยงกับกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในหัวข้อ “การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ต่อแบรนด์ Atipa
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร
3. การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

สมมุติฐานการวิจัย

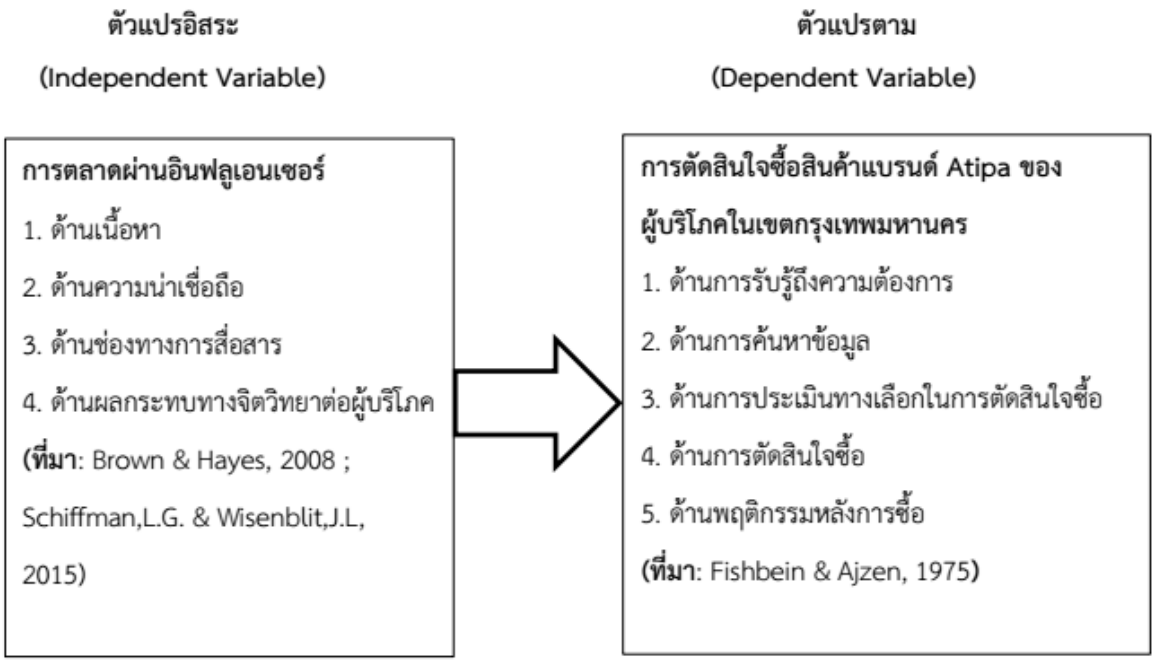
การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้ผู้ประกอบการเข้าใจพฤติกรรมและปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อผู้บริโภค เพื่อนำไปใช้วางแผนกลยุทธ์การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. แบรนด์หรือผู้ประกอบการที่ต้องการใช้อินฟลูเอนเซอร์มาทำการตลาดโดยการนำเสนอสินค้าของแบรนด์ควรคัดเลือกคุณลักษณะของความน่าเชื่อถือ ความเข้าใจในเนื้อหาของสินค้าและมีทักษะในการสื่อสารเพื่อให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นและตัดสินใจซื้อสินค้า

กรอบแนวคิด

ในการศึกษาการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวความคิดดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและมีประสบการณ์ในการซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa โดยคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามสูตร (W.G. Cochran, 1977) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ดังนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) และกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เท่ากับ 400 คน

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามทาง online ผ่าน Google Form ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 384 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกระบวนการศึกษาทางความรู้จากข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ประกอบด้วยลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และพบว่าแต่ละข้อคำถามมีความสอดคล้องเกิน 0.67-1.00 และการหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (Cronbach, 1990) จำนวน 30 ชุด กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.958 ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่เลือกซื้อ ความถี่ในการซื้อ จำนวนในการซื้อ ราคาที่เลือกซื้อ ช่องทางที่เลือกซื้อ และเหตุผลในการตัดสินใจซื้อ

ส่วนที่ 3 มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) เพื่อวัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์และการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa โดยแบ่งเป็น การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ต่อแบรนด์ Atipa ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านช่องทางการสื่อสาร และด้านผลกระทบทางจิตวิทยาต่อผู้บริโภค และการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจซื้อด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ กับผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa จำนวน 400 คน แล้วนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล และวิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ข้อมูลการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร และผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. การทดสอบสมมติฐานการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สรุปผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.5 มีอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 288 คน คิดเป็นร้อยละ 72 มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 44.25 พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่เลือกซื้อส่วนใหญ่คือเสื้อ จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37 ความถี่ในการซื้อสินค้า 1 ครั้งต่อเดือน จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.25 จำนวนในการซื้อโดยเฉลี่ย 1 ชิ้น จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.75 ราคาที่เลือกซื้อในแต่ละครั้ง 101-500

บาท จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 63.75 เลือกซื้อสินค้าจาก TikTok จำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 65.75 และเหตุผลที่ตัดสินใจซื้อคือคุณภาพของผลิตภัณฑ์ จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.25

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ต่อแบรนด์ Atipa ภาพรวม

การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์	$\bar{x}$	S.D	การแปลค่า	อันดับที่
1. ด้านเนื้อหา	4.31	0.67	มากที่สุด	2
2. ด้านความน่าเชื่อถือ	4.31	0.69	มากที่สุด	3
3. ด้านช่องทางการสื่อสาร	4.41	0.63	มากที่สุด	1
4. ด้านผลกระทบทางจิตวิทยาต่อผู้บริโภค	4.27	0.75	มากที่สุด	4
รวม	**4.33**	**0.63**	**มากที่สุด**	

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ต่อแบรนด์ Atipa โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.33 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ คือ ด้านช่องทางการสื่อสาร ที่ค่าเฉลี่ย 4.41 รองลงมาด้านเนื้อหา ค่าเฉลี่ย 4.31 ด้านความน่าเชื่อถือ ค่าเฉลี่ย 4.31 และด้านผลกระทบทางจิตวิทยาต่อผู้บริโภค ที่ค่าเฉลี่ย 4.27 ตามลำดับ

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าสินค้าแบรนด์ Atipa

การตัดสินใจซื้อสินค้า	$\bar{x}$	S.D	การแปลค่า	อันดับที่
1. ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ	4.27	0.73	มากที่สุด	4
2. ด้านการค้นหาข้อมูล	4.29	0.69	มากที่สุด	3
3. ด้านการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจซื้อ	4.34	0.67	มากที่สุด	2
4. ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.24	0.77	มากที่สุด	5
5. ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ	4.34	0.68	มากที่สุด	1
รวม	**4.29**	**0.66**	**มากที่สุด**	

จากตาราง 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.29 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ คือ ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ ค่าเฉลี่ย 4.34 รองลงมา ด้านการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจซื้อ ค่าเฉลี่ย 4.34 ด้านการค้นหาข้อมูล ค่าเฉลี่ย 4.29 ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ค่าเฉลี่ย 4.27 และด้านการตัดสินใจซื้อ ค่าเฉลี่ย 4.24 ตามลำดับ

3. การทดสอบสมมติฐานการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตาราง 3 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณของการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรอิสระ (X)	การตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa				
	B	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	**0.312**	**0.096**		**3.265**	**.001**
1. ด้านเนื้อหา	0.022	0.039	0.022	.568	.571
2. ด้านความน่าเชื่อถือ	0.125	0.044	0.130	2.819	.005**
3. ด้านช่องทางการสื่อสาร	0.258	0.040	0.243	6.376	.000***
4. ด้านผลกระทบทางจิตวิทยาต่อผู้บริโภค	0.518	0.034	0.581	15.312	.000***
R = 0.919 Adjusted R^2 = 0.845 SE = 0.26537 F = 536.383 Sig = 0.000*					

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000

จากตาราง 3 ผลวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐานโดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านผลกระทบทางจิตวิทยาต่อผู้บริโภค (β = 0.581) ด้านช่องทางการสื่อสาร (β = 0.243) และด้านความน่าเชื่อถือ (β = 0.130) นอกจากนี้ สัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.919 (r = 0.919) และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa เท่ากับ 0.845 (R Square = 0.845) ซึ่งหมายความว่าตัวแปรอิสระในสมการนี้สามารถรวมกันอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ได้ร้อยละ 84.5 และมีค่าความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ (SE) เท่ากับ 26.53 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ต่อแบรนด์ Atipa โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากอินฟลูเอนเซอร์สามารถทำให้เห็นถึงจุดแตกต่างของแบรนด์ ทั้งนี้การนำเสนอหรือถ่ายทอด

เรื่องราวของอินฟลูเอนเซอร์มีความจริงใจ น่าสนใจโดยนำจุดเด่นของแบรนด์มานำเสนอได้อย่างชัดเจน จึงสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการเสพสื่อของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีส่วนสำคัญในการยกระดับการรับรู้ และทัศนคติเชิงบวกต่อแบรนด์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ De Veirman et al. (2017) ที่พบว่า ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในการสร้างการรับรู้และความน่าเชื่อถือของแบรนด์ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่าอินฟลูเอนเซอร์ไม่ได้เพียงสร้างการรับรู้แต่ยังส่งผลต่อความชื่นชอบรสนิยม ความรู้สึกอยากเลียนแบบ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณรดา สังข์สว่าง (2567) ที่พบว่าความไววางใจและความนาดึงดูดใจของอินฟลูเอนเซอรสงผลเชิงบวกอยางมีนัยสำคัญตอการซื้อสินคาบนแพลตฟอรม TikTok ของผู้บริโภค

2. ผลการวิเคราะห์การตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการพฤติกรรมหลังซื้อแบรนด์จะสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภค โดยมีการใช้อินฟลูเอนเซอร์ทำให้เห็นจุดเด่นของสินค้าที่แตกต่างกับสินค้าแบรนด์อื่น อีกทั้งยังมีช่องทางโซเชียลมีเดียที่สามารถใช้ในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับแบรนด์ และอินฟลูเอนเซอร์ยังมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภครู้สึกว่าควรตัดสินใจซื้อสินค้ารุ่นใหม่เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของตน ส่วนอินฟลูเอนเซอร์ไม่ได้เพียงสร้างการรับรู้แต่ยังส่งผลต่อความชื่นชอบรสนิยม ความรู้สึกอยากเลียนแบบและการรับรู้คุณค่าของแบรนด์ Atipa ที่อยู่ในใจผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านพฤติกรรมผู้บริโภคที่ชี้ว่าปัจจัยด้านอารมณ์และแรงจูงใจเชิงจิตวิทยามีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อโดยเฉพาะสินค้าแฟชั่น ซึ่งผูกพันกับภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Reinikaine. (2020) ที่พบว่า ความจริงใจและความโปร่งใสของอินฟลูเอนเซอร์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคและงานวิจัยของ อรุณรัตน์ โยนะกาศ และ ณัฐพงศ์ นิลคำ (2025) พบว่า ความสำคัญของด้านช่องทางการสื่อสารของเนื้อหาในสื่อของอินฟลูเอนเซอร์อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านประโยชน์ ที่มีการนำเสนอที่ชี้ให้เห็นถึงคุณประโยชน์หรือคุณสมบัติของสินค้า รวมทั้งความน่าสนใจของอินฟลูเอนเซอร์ที่ได้รับความนิยมมักมีบุคลิกที่ดึงดูดใจและมีเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของผู้ติดตาม นอกจากนี้ การตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น ยังได้รับอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากทั้งลักษณะเนื้อหา ตัวอินฟลูเอนเซอร์ คอนเทนต์ที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคจะเลือกอินฟลูเอนเซอร์ที่มีความคล้ายคลึงกับตน ในด้านพฤติกรรมของการเลือกใช้สินค้า ประเมินความน่าสนใจโดยไม่จำเป็นต้องมีชื่อเสียง แต่อยู่บนพื้นฐานของความจริงใจและความสร้างการรับรู้ที่น่าเชื่อถือ

3. ผลการทดสอบสมมติฐานโดยวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณของการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Atipa ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่าด้านผลกระทบทางจิตวิทยา ด้านช่องทางการสื่อสาร และด้านความน่าเชื่อถือ ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวข้างต้นมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa และยังสามารถอธิบายการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Atipa ได้ร้อยละ 84.5 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์เท่ากับ 26.53 ที่ระดับ

นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ อรอุมา วิทยารักษ์นุกูล และจิตระวี ทองเถา (2568) ศึกษาวิจัยองค์ประกอบของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นออนไลน์ของผู้บริโภคในกรุงเทพ พบว่า ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดส่งผลต่อแรงกระตุ้น และพฤติกรรมในด้านเนื้อหาที่สอดคล้องกับแบรนด์ ด้านความน่าเชื่อถือ และความเชี่ยวชาญของการสื่อสาร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงาน เกสรี สมประสงค์ (2024) ศึกษาอิทธิพลของ Influencer บนสื่อโซเชียลมีเดีย Facebook Instagram และ Tiktok ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความน่าเชื่อถือ ความเชี่ยวชาญในการนำเสนอของ Influencer และช่องทางโซเชียลมีเดียส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. นำผลการศึกษาในครั้งนี้ ไปศึกษาต่อโดยเลือกแบรนด์แฟชั่นอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลและเพิ่มความสามารถในการนำข้อมูลไปพัฒนาด้านการตลาด
2. นำผลการศึกษาในครั้งนี้ ไปศึกษาต่อโดยศึกษาในพื้นที่อื่นนอกเหนือจากกรุงเทพมหานครเพื่อทดสอบอิทธิพลของการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ได้ชัดเจนมากขึ้น
3. นำผลการศึกษาในครั้งนี้ ไปศึกษาต่อโดยเปรียบเทียบประสิทธิภาพของความแตกต่างในการเลือกใช้อินฟลูเอนเซอร์ในระดับต่าง ๆ เช่น Micro-influencer และ Macro-influencer มีส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ
4. นำผลการศึกษาในครั้งนี้ ไปศึกษาต่อโดยศึกษาเชิงลึกด้วยรูปแบบการวิจัยคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริโภคเพื่อเข้าใจมุมมองและเหตุผลเบื้องหลังของพฤติกรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในเชิงวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

เกสรี สมประสงค์. (2024). อิทธิพลของ Influencer บนสื่อโซเชียลมีเดีย Facebook Instagram และ Tiktok ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารรัฐศาสตร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา),* 7(1), 63-77.

ปุณรดา สังข์สว่าง. (2567). *อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ที่สงผลตอความตั้งใจซื้อสินคาบนแพลตฟอรม TIKTOK ของผู้บริโภค กรณีศึกษาสินคาประเภทเครื่องสำอาง,* [วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการตลาด), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์] การคนควาอิสระ คณะพาณิชยศาสตรและการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2024/TU_2024_6602115054_20426_30281.pdf

อรุณรัตน์ โยนะกาศ, และณัฐพงศ์ นิลคำ. (2025). อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อสังคมออนไลน์ TikTok Facebook และ Instagram ที่มีผลต่อการตัดสินใจ เลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นของกลุ่มวัยทำงาน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน (มทร.พระนคร),* 10(2), 141-156.

อรอุมา วิทยารักษ์นุกูล, และจิตระวี ทองเถา. (2568). องค์ประกอบของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นออนไลน์ของผู้บริโภคในกรุงเทพ. *วารสารร่มยูงทอง,* 3(3), 109-128.

Brown, D., & Hayes, N. (2008). *Influencer marketing.* Routledge.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3d ed). New York: John Wiley and Sons.

Cronbach, L. (1990). *How to judge tests: Reliability and other qualities. Essentials of psychological testing.* New York: Collins.

De Veirman, M., Cauberghe, V., & Hudders, L. (2017). Marketing through Instagram influencers: The impact of number of followers and product divergence on brand attitude. International *Journal of Advertising,* 36(5), 798-828.

Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research.* Reading, MA: Addison-Wesley.

Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology.* 140, 1-55.

Marketingoops. (2024, 8 ธันวาคม). *Atipa Shop แบรนด์แฟชั่นไทยสไตล์สายฝอ พาธุรกิจติดปีกด้วยการไลฟ์บน TikTok Shop สร้างยอดขาย 1 ล้านบาทใน 2 ชั่วโมง* https://www.marketingoops.com/exclusive/interview-exclusive/atipa-shop-tiktok-shop/

Reinikainen, H., Munnukka, J., Maity, D., & Luoma-aho, V. (2020). 'You really are a great big sister parasocial relationships, credibility, and the moderating role of audience comments in influencer marketing. *Journal of Marketing Management,* 36(3-4), 279-298.

Schiffman, L. G. & Wisenblit, J. L. (2015). *Consumer behavior* (11th ed.). Upper Saddle River: Education, Inc.

TikTok for Business. (2568, 5 ธันวาคม). *การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพและแคปเปญเพื่อการตัดสินใจ.* ศูนย์ธุรกิจ (TikTok) https://business.tiktok.com/th

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

Marketing Mix Factors Influencing Consumers Purchasing Decision for the Pan Products in Bangkok

บุญสม รัศมีโชติ[1], กิตติพร พูลสวัสดิ์[2], ปริษฐา ถนอมเวช[3], พิสุทธิ์ พรหมมา[4], วรวุฒิ วชิรวรกุลชัย[5]

[1]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, boonsom_mk@thonburi-u.ac.th

[2]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, kittiporn_mk@thonburi-u.ac.th

[3]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, Paristha@thonburi-u.ac.th

[4]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, pisut@thonburi-u.ac.th

[5]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี. nawee2323@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และ 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่เลือกซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษา พบว่า 1) ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับแรก คือ ด้านผลิตภัณฑ์ รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคคล ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ 2) ระดับความคิดเห็นของกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นมากที่สุดเป็นลำดับแรก คือ ด้านการค้นหาข้อมูล รองลงมาคือ ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจซื้อ ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ตามลำดับ และ 3) ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหูคูณ (R) เท่ากับ 0.783 และมีค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ (R2) มีอำนาจในการพยากรณ์รวมเท่ากับร้อยละ 60.50

คำหลัก: ส่วนประสมทางการตลาด การตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมผู้บริโภค สินค้าแบรนด์ Pan

Abstract

This research aimed to examine: 1) The importance level of the marketing mix factors of Pan brand products among consumers in Bangkok; 2) the level of consumer opinions regarding the decision-making process in purchasing Pan brand products; and 3) the factors influencing consumers’ purchase decisions for Pan brand products in Bangkok. The sample consisted of 400 consumers who had purchased Pan brand products in the Bangkok area. A questionnaire was used as the research instrument, and the data were analyzed using Mean, Standard Deviation, and Multiple Regression Analysis.

The results revealed that: 1) the overall importance level of the marketing mix factors of Pan brand products among consumers in Bangkok was at a high level. When considered by dimension, the factor with the highest level of importance was product, followed by process, physical evidence, people, price, place, and promotion, respectively. 2) The overall level of consumer opinions regarding the purchase decision-making process was also high. The highest-ranked dimension was information search, followed by purchase decision, evaluation of alternatives, post-purchase behavior, and need recognition, respectively. 3) The regression analysis indicated that product and promotion factors significantly influenced consumers’ purchase decisions for Pan brand products in Bangkok at the 0.05 level, with coefficients the multiple correlation coefficient (R) was 0.783, and the coefficient of determination (R^2) indicated a total predictive power of 60.50%.

Keywords: Marketing Mix; Purchase Decision; Consumer Behavior; Pan Brand Products

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบันผู้คนหันมาให้ความสำคัญกับสุขภาพและการออกกำลังกายมากขึ้น ส่งผลให้ตลาดสินค้ากีฬาเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีประชากรหลากหลายกลุ่มวัย มีไลฟ์สไตล์ที่แตกต่างกัน มีความต้องการสินค้าประเภทกีฬา เช่น รองเท้ากีฬา เสื้อผ้า ชุดฝึกซ้อม อุปกรณ์กีฬา และ

ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการออกกำลังกาย จึงเห็นได้ชัดว่าท่ามกลางการแข่งขันที่ดุเดือดของแบรนด์ต่างชาติที่เข้ามาครองตลาดในประเทศไทย เช่น Nike, Adidas, Puma และ Skechers นั้น แบรนด์ไทยอย่างผลิตภัณฑ์ Pan ถือเป็นแบรนด์ที่มีประวัติมายาวนานในอุตสาหกรรมรองเท้ากีฬา โดยเฉพาะรองเท้าฟุตบอล ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หลักที่แบรนด์พัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ Pan ที่มีคุณภาพ การออกแบบที่เหมาะสมกับรูปเท้าของคนไทย ราคาที่เข้าถึงได้ และการผลิตในประเทศที่สามารถควบคุมต้นทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Thailand sports footwear market, 2023-2029)

ตลาดรองเท้าผ้าใบระดับโลกมีมูลค่าถึง 94.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐใน ปี 2024 และคาดว่าจะเติบโตขึ้นเป็น 157.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐใน ปี 2033 โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี (CAGR) อยู่ที่ 5.32% ในช่วง ปี 2025-2033 ตลาดนี้กำลังเฟื่องฟู โดยได้รับแรงขับเคลื่อนจากอิทธิพลทางวัฒนธรรมและการร่วมมือกันระหว่างแบรนด์ต่างๆ ที่เพิ่มมากขึ้น นวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว การให้ความสำคัญกับสุขภาพและการออกกำลังกายของผู้บริโภค การมุ่งเน้นเรื่องความยั่งยืน และการขยายตัวของแบรนด์ไปทั่วโลก ณ ปี 2025 ไนกี้ครองอันดับหนึ่งในตลาดโลกด้วยยอดขายรองเท้า 33 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่อาดิดาสอยู่ในอันดับสองด้วยยอดขาย 13 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งสองบริษัทรวมกันครองส่วนแบ่งตลาดรองเท้าผ้าใบระดับโลกประมาณ 57% (Sneaker Market Forecast, 2024-2033)

แม้แบรนด์ Pan จะมีจุดแข็งหลายประการ แต่ในเชิงการตลาดยังคงเผชิญกับความท้าทายในการสร้างการรับรู้ (Brand Awareness) และความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) ในกลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ เฉพาะกลุ่มวัยรุ่น วัยทำงาน และนักกีฬาในเขตกรุงเทพมหานครที่มีแนวโน้มเลือกใช้แบรนด์ต่างชาติที่มีภาพลักษณ์ทันสมัย มีการทำตลาดที่ชัดเจน และได้รับการรับรองจากนักกีฬาระดับโลก ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค ความท้าทายนี้สะท้อนถึงช่องว่างทางการตลาดที่แบรนด์ Pan ยังไม่สามารถเติมเต็มได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะกลุ่ม การสื่อสารภาพลักษณ์ของแบรนด์ให้โดดเด่น การใช้ช่องทางการขายออนไลน์อย่างเป็นระบบหรือการใช้ผู้มีอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างแรงจูงใจในการซื้อ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้แบรนด์ Pan ยังไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งที่เป็นแบรนด์ของไทยที่มีศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ (Wongsinthom, 2023)

เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางการพัฒนาแบรนด์ Pan ได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งการแข่งขันที่สูงขึ้น ทางธุรกิจจึงต้องพยายามแสวงหากลยุทธ์ต่าง ๆ มาใช้ โดยเฉพาะกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing mix) ที่มีความสำคัญต่อธุรกิจเป็นอย่างมาก ซึ่งส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ที่สะท้อนถึงคุณภาพ ความเหมาะสม และการออกแบบ ด้านราคา (Price) ที่ผู้บริโภครู้สึกคุ้มค่าและยินดีจ่าย ด้านช่องทางจัดจำหน่าย (Place) ที่อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสินค้า ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) การโฆษณา โปรโมชั่น ส่วนลดพิเศษ ด้านบุคคล (People) ที่มีบทบาทในการให้บริการและสร้างประสบการณ์ ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) ที่รวมถึง

รูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ ภาพลักษณ์โดยรวมของแบรนด์ และด้านกระบวนการบริการ (Process) ที่ราบรื่นและมีประสิทธิภาพ (Booms & Bitner, 1981) และกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน อีกทั้งมีความต้องการที่แตกต่างกัน โดยผู้บริโภคจะมีแนวทางการตัดสินใจซื้อเป็นลำดับขั้นตอน คล้ายคลึงกัน ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นในทันที โดยในการตัดสินใจของผู้บริโภค ประกอบด้วยกระบวนการคิด 5 ขั้นตอน ทั้งด้านการตระหนักถึงปัญหา ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ (Kotler, 2003) ดังนั้นการศึกษาองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจถึงมุมมองและทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อแบรนด์ Pan ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการธุรกิจ สามารถนำข้อมูลไปวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด และนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาแบรนด์ไทยให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในตลาดที่มีการแข่งขันสูง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างถูกต้องและทำให้ธุรกิจเติบโตได้อย่างต่อเนื่องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

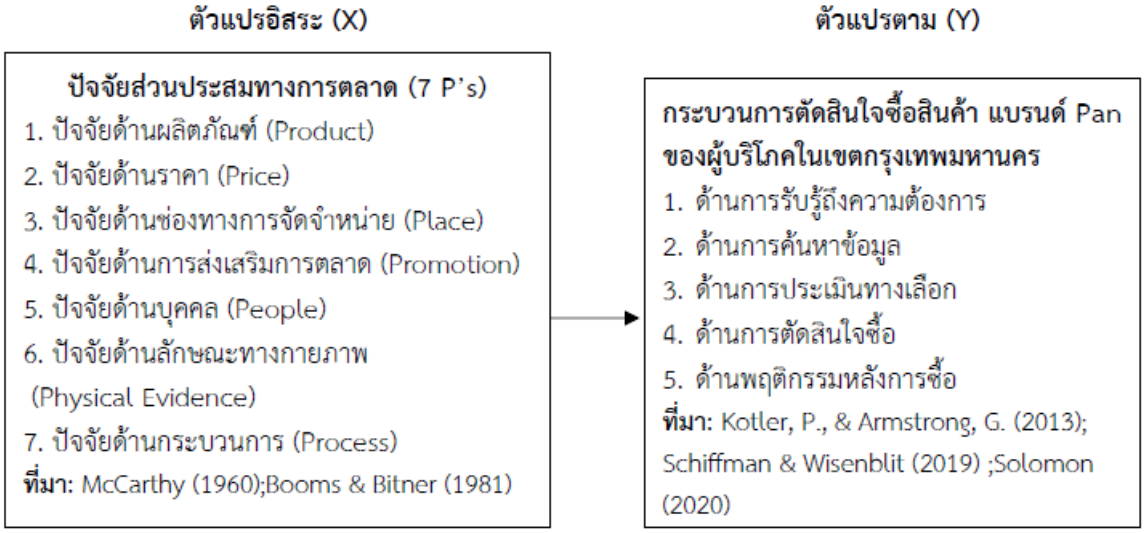
1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปแนวคิด เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยโดยการใช้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ผู้ประกอบการหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ใช้ในการเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งสามารถนำผลไปใช้การวิเคราะห์เพื่อใช้ในการวางแผนทางด้านกลยุทธ์ต่อไป

2. ทำให้ทราบกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อใช้สำหรับการวางแผนหรือปรับแผนกลยุทธ์ ใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการทำงาน พัฒนาการให้บริการทำให้เข้าใจผู้บริโภคมากขึ้นส่งผลให้สามารถขายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้น

3. ทำให้ทราบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

4. สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจประกอบธุรกิจ รวมถึงสามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจ เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและทำให้ธุรกิจเติบโตอย่างต่อเนื่องในอนาคต

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่ชัดเจน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยใช้สินค้าแบรนด์ Pan โดยคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามแนวทางของสูตร (W. G. Cochran, 1953) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 384 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อทำการเก็บรวบรวม

ข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม online ผ่าน Google Form และกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เท่ากับ 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกระบวนการศึกษาทางความรู้จากข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ประกอบด้วยลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด ในส่วนนี้ผู้วิจัยส่งข้อคำถามไปยังผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และพบว่าทุกข้อคำถามมีดัชนีความสอดคล้องเกิน 0.67-1 (บุญใจ ศรีสถิตนรากูร, 2555) และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีของ Cronbach's alpha (Cronbach,1990) จำนวน 30 ชุด กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกสินค้า แบรนด์ Pan เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของ (Likert, 1961) มีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจซื้อ ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของ (Likert, 1961) มีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ

โดยส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 มีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ได้แก่ คะแนน 5 หมายถึง ความคิดเห็นด้วยระดับมากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง ความคิดเห็นด้วยระดับมาก คะแนน 3 หมายถึง ความคิดเห็นด้วยระดับปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง ความคิดเห็นด้วยระดับน้อย และคะแนน 1 หมายถึง ความคิดเห็นด้วยระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยให้ผู้บริโภคที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และผู้บริโภคที่เลือกซื้อสินค้าแบรนด์ Pan จำนวน 400 คน ในการตอบแบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สถิติที่ที่ใช้ ได้แก่

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า แบรนด์ Pan โดยใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
3. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของ แบรนด์ Pan ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. วิเคราะห์การตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

โดยส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 มีเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของ Likert (1961) 5 ระดับ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายความว่า มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายความว่า มีความคิดเห็นระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายความว่า มีความคิดเห็นระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายความว่า มีความคิดเห็นระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายความว่า มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

5. การทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 68.2 มีอายุ 21-30 ปี จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน/รับจ้าง จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า แบรนด์ Pan

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกซื้อสินค้า แบรนด์ Pan พบว่า เลือกซื้อหมวก จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 47.75 มีปริมาณในการซื้อสินค้า แบรนด์ Pan 1 ชิ้น จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0

มีความนิยมเลือกซื้อสินค้า ผ่านเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 มีงบประมาณในการซื้อ 300 บาท จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 มีเหตุผลในสินค้า แบรนด์ Pan มากที่สุด จากยี่ห้อตราสินค้า จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.25 มีจำนวนครั้งที่ซื้อสินค้าเฉลี่ยต่อเดือน 1 ครั้ง จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.75

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าแบรนด์ Pan ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ของสินค้า แบรนด์ Pan ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ความคิดเห็นลำดับแรก คือ ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคคล ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ (ตาราง 1)

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ด้าน	ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{x}$	S.D	การแปลค่า	อันดับ
1.	ด้านผลิตภัณฑ์	4.90	0.39	มากที่สุด	1
2.	ด้านราคา	4.03	0.40	มาก	5
3.	ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.97	0.42	มาก	6
4.	ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.95	0.36	มาก	7
5.	ด้านบุคคล	4.03	0.37	มาก	4
6.	ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.09	0.43	มาก	3
7.	ด้านกระบวนการ	4.14	0.40	มาก	2
	ค่าเฉลี่ยรวม	**4.16**	**0.24**	**มาก**	

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความเห็นลำดับแรก คือ ด้านการค้นหาข้อมูล รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจซื้อ ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ตามลำดับ (ตาราง 2)

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ด้าน	การตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan	$\bar{x}$	S.D	การแปลค่า	อันดับ
1	ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ	3.93	0.41	มาก	5
2	ด้านการค้นหาข้อมูล	4.06	0.40	มาก	1
3	ด้านการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจซื้อ	4.00	0.41	มาก	3
4	ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.01	0.38	มาก	2
5	ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ	3.96	0.41	มาก	4
	ค่าเฉลี่ยรวม	**3.99**	**0.25**	**มาก**	

ส่วนที่ 5 แสดงข้อมูลการทดสอบสมมติฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการทดสอบสมมติฐานจากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณในภาพรวม พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตาราง 3)

ตาราง 3 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (ภาพรวม) โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. Error	Beta	T	p-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	2.124	0.182	-	11.641*	0.000		
ด้านผลิตภัณฑ์ (X_1)	0.132	0.047	0.204	2.813*	0.005	0.377	2.651
ด้านราคา (X_2)	0.044	0.047	0.070	0.934	0.351	0.355	2.818
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X_3)	0.038	0.032	0.064	1.187	0.236	0.674	1.485
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4)	0.104	0.038	0.151	2.759*	0.006	0.661	1.512
ด้านบุคลากร (X_5)	0.041	0.034	0.061	1.236	0.217	0.805	1.243
ด้านหลักฐานทางกายภาพ (X_6)	0.056	0.036	0.095	1.560	0.119	0.535	1.868
ด้านกระบวนการ (X_7)	0.047	0.039	0.074	1.210	0.227	0.530	1.888

$R = 0.783$, Adj. $R^2 = 0.605$, SE = 0.605 F = 39.683

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จากผลการศึกษา พบว่า ระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสินค้า แบรนด์ Pan ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นลำดับแรก คือ ด้านด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคคล ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์ของแบรนด์ Pan ใช้วัสดุในการผลิตสินค้ามีความทนทาน มีคุณภาพและมาตรฐาน มีระบบการชำระเงินที่มีความหลากหลายและปลอดภัย และกระบวนการส่งมอบสินค้าสะดวกรวดเร็ว มีการจัดวางสินค้าภายในร้านมีความเป็นระเบียบ พนักงานขายมีความรู้และความเข้าใจสินค้าดี ราคาของสินค้าเหมาะสมคุ้มค่ากับคุณภาพและประโยชน์ที่ได้รับ มีช่องทางจำหน่ายสินค้าที่หลากหลาย (หน้าร้าน/ออนไลน์) มีการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์และออฟไลน์ มีการจัดโปรโมชั่นส่วนลดพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Kotler (1997) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) เป็นเครื่องมือทางการตลาด ซึ่งธุรกิจใช้เครื่องมือนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า และสร้างความพึงพอใจที่ดีให้แก่ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย เพื่อกระตุ้นความอยากได้ของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ทำให้เกิดความต้องการในสินค้าหรือบริการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาตยา โชติกุล และคณะ (2566) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรองเท้าวิ่งหลังสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตพัฒน์ ณัฐกิตติ์วงค์ (2567) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรองเท้าวิ่งของผู้ออกกำลังกายในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัณฑิรา ศิริเรือง (2567) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ประเภทชุดออกกำลังกายของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจให้ความสำคัญกับชุดออกกำลังกายโดยใช้วัสดุคุณภาพที่ดี ผ้ามีการระบายความร้อนและอากาศได้ดีไม่ยับง่ายและซักแห้งเร็ว เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจและกลับมาซื้อซ้ำในอนาคต

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จากผลการศึกษา พบว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นลำดับแรก คือ ด้านการค้นหาข้อมูล รองลงมาคือ ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจซื้อ ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคมีความชื่นชอบสินค้า แบรนด์ Pan จึงเกิดแรงจูงใจต่าง ๆ ทำให้มีการแสวงหาจากสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook TikToK ที่ทางแบรนด์สร้างขึ้น หรือผู้บริโภคค้นหาข้อมูลช็อปสินค้า แบรนด์ Pan ที่อยู่ใกล้ หรือผู้มีอิทธิพลในโลกออนไลน์ กระตุ้นจากการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ อีกทั้งยังมีส่วนลดสิทธิ

พิเศษ เพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan หลังจากผู้บริโภคได้รับรู้ประสบการณ์ที่ดี จะรู้สึกพึงพอใจและเกิดการซื้อซ้ำบอกต่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Johnston (2013) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เป็นกระบวนการก่อนที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าหรือบริการ ผู้ประกอบการต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการตัดสินใจของผู้บริโภค ซึ่งการตัดสินใจซื้อไม่เพียงแต่เป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับผู้ประกอบการ แต่ยังช่วยให้องค์กรสามารถปรับกลยุทธ์การขายตามกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้อีกด้วย และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วันเพ็ญ เพ็งสมบูรณ์ และคณะ (2565) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรองเท้ากีฬามือสองผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริโภคมีการพิจารณาข้อมูลอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า ทั้งในด้านคุณภาพ ความหลากหลายของสินค้า ความคุ้มค่าของราคา อีกทั้งยังมีความพึงพอใจและมีแนวโน้มที่จะกลับมาซื้อซ้ำหลังการใช้สินค้าได้ในอนาคต และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ แสงรวี มีขำ และคณะ (2567) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรองเท้าฟุตบอลของผู้บริโภค ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า การตัดสินใจมีระดับความสำคัญ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลิตภัณฑ์ของ Pan ซึ่งในปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์นั้นถือเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมาก ผู้บริโภคคำนึงถึงผลิตภัณฑ์ที่ต้องตอบสนองกับการใช้งานตามความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งผลิตภัณฑ์ดีและมีคุณภาพ ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นทันสมัย รวมถึงมีการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ มีการจัดโปรโมชั่นส่วนลดพิเศษที่สร้างความสนใจให้กับผู้บริโภค จึงเกิดความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Kotler (1997) กล่าวว่า การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดสามารถใช้ในการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ เพื่อทำให้เกิดความพึงพอใจต่อลูกค้าสูงสุด และยังสอดคล้องกับทฤษฎีของ Schiffman and Kanuk (1994) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคทำการค้นหาการซื้อ การใช้ การประเมินผล การใช้สอยผลิตภัณฑ์ และการบริการ ซึ่งคาดว่าจะสนองความต้องการของเขา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัตพิชา สกุลกิตติยุต (2562) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรองเท้ากีฬาอดิดาส (ADIDAS) ของผู้บริโภคที่เป็นนักกีฬา ที่อาศัยในการกีฬาแห่งประเทศไทย และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สิทธิชัย พิทักษ์พงศ์ และฉันทนา ปาปัดถา (2563) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรองเท้ามือสองแบรนด์เนมทางเฟซบุ๊ก อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วันเพ็ญ เพ็งสมบูรณ์ และคณะ (2565) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรองเท้ากีฬามือสองผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอสรุปข้อเสนอแนะในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเจ้าของแบรนด์ Pan ควรออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งให้เกิดการยอมรับของผู้บริโภค ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีของผลิตภัณฑ์

2. ด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่กิจการใช้เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทางการตลาดของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นเจ้าของแบรนด์ ควรมีการออกแบบโฆษณาที่ใช้พรีเซนเตอร์ที่มีความเป็นมืออาชีพ มีภาพลักษณ์และมีการวางตัวที่ดี ซึ่งพบเห็นได้ตามสื่อโฆษณาต่าง ๆ และควรมีช่วงอายุวัยเดียวกัน และมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะที่คล้ายกันกับผู้บริโภค หรือใช้พรีเซนเตอร์และอินฟลูเอนเซอร์เป็นชาวต่างชาติในการสร้างแรงจูงใจให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยเพิ่มกลุ่มผู้บริโภคในยุคใหม่ได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแปรในปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มขึ้นด้วยที่อาจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เช่น ปัจจัยด้านนวัตกรรมการบริการ ปัจจัยด้านการตลาดแบบดิจิทัล เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาสินค้า แบรนด์ Pan ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคและการทำการตลาดที่สามารถเจาะกลุ่มผู้บริโภคใหม่ ๆ สามารถขยายตลาดออกไปได้กว้างยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการ วางแผนการตลาด การพัฒนากระบวนการให้บริการเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในปัจจุบันของผู้บริโภคที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์ Pan ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์จากผู้บริโภคในมุมมองต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กันตพัฒน์ ณัฐกิตติ์วงค์. (2567). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรองเท้าวิ่งของผู้ออกกำลังกายในเขตกรุงเทพมหานคร.* [บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ]. สารนิพนธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ http://kmutnb-ir.kmutnb.ac.th/dspace/bitstream/123456789/206/1/s6614011853031.pdf.

ทัตพิชา สกุลกิตติยุต. (2562). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรองเท้ากีฬาอดิดาส (ADIDAS) ของผู้บริโภคที่เป็นนักกีฬา ที่อาศัยในการกีฬาแห่งประเทศไทย.* [บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต , มหาวิทยาลัยสยาม]. สารนิพนธ์ มหาวิทยาลัยสยาม https://e-research.siam.edu/wp-

content/uploads/2020/10/MBA-2020-IS-Factors-influencing-customer-decision-on-buying-Adidas-sport-shoes-in-Sports-Authority-of-Thailand-compressed.pdf.

นาตยา โชติกุล, ณัฐสุดา มะลิแก้ว, กฤษฎา โตโส และคณิดา ไกรสันติ. (2566). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรองเท้าวิ่งหลังสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา. *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 14,* (น.1807-1820). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

บุญใจ ศรีสถิตย์นรากูร. (2555). *การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัติการวัดเชิงจิตวิทยา,* พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มัณฑิรา ศิริเรือง. (2567). *ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ประเภทชุดออกกำลังกายของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.* [บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ]. สารนิพนธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ http://kmutnb-ir.kmutnb.ac.th/dspace/bitstream/123456789/39/1/s6614011854160.pdf.

วันเพ็ญ เพ็งสมบูรณ์, ภคพร ผงทอง และชัยวัสส์ ติวสร้อย. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรองเท้ากีฬามือสองผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 5(2), 473-488.

สิทธิชัย พิทักษ์พงศ์ และฉันทนา ปาปัดถา. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรองเท้ามือสองแบรนด์เนมทางเฟซบุ๊ก. *วารสารวิจัย และนวัตกรรมสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร,* 3(2), 103-117.

แสงรวี มีขำ, นพดล มั่งมี, ธนาพันธ์ นัยพินิจ, แสงโสม อรมรัตน์พันธ์, บุษบา ขุนอยู่, และทิพวรรณ พรหมลาย(2567). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรองเท้าฟุตบอลของผู้บริโภค ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย,* 15(1), 41-50.

Booms, B. H., & Bitner, M. J. (1981). *Marketing strategies and organization structures for service firms.* In J. H. Donnelly & W. R. George (Eds.), Marketing of services. American Marketing Association.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika,* 16(3), 297–334.

Cochran, W. G. (1953). *Sampling Techniques.* New York: John Wiley & Sons.

Johnston, E. (2013). *5 Steps to understanding your customer’s buying process.* Retrieved September 25, 2025, from https://www.b2bmarketing.net/en-gb/resources/blogs.

Kotler, P. (2003). *Marketing management.* (11th ed.). Prentice Hall.

_____. (1997). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control.* (14th Global ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Kotler, P., & Armstrong, G. (2013). *Principles of marketing.* (16th ed.). Pearson Education.

Likert, Rensis. (1961). *New Pattern of Management.* New York: McGraw-Hill.

McCarthy, E. J. (1960). *Basic marketing.* Illinois: Richard D. Lewin.

Sneaker Market Forecast. (2024-2033). *Sneaker Market Size and Share.* Retrieved September 25, 2025, from https://www.imarcgroup.com/sneaker-market

Solomon, M. R. (2020). *Consumer behavior: Buying, having, and being.* (13th ed.). Pearson.

Schiffman, Leon G; & Kanuk, Leslie Lazar. (1994). *Consumer Behavior.* 5th ed. New Jersey: Prentice-Hall.

Schiffman, L. G., & Wisenblit, J. (2019). *Consumer behavior.* (12th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.

Thailand Sports Footwear Market. (2023-2029). *Market growth and forecast report.* Bangkok: Research and Markets.

Wongsinthom, P. (2023). *Thai footwear industry and brand competitiveness: A case study of Pan.* Bangkok: Chulalongkorn University Press.

กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลเพื่อการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

Digital Marketing Strategies for Enhancing Community-Based Tourism in Thailand

วรวุฒิ วชิรวรกุลชัย[1], บุญสม รัศมีโชติ[2], สุริมาศ นาครอด[3], กิตติพร พูลสวัสดิ์[4], สมภพ สิทธิธนานุโชติ[5]

[1]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, nawee2323@gmail.com

[2]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, boonsom_mk@thonburi-u.ac.th

[3]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, surimart_mk@thonburi-u.ac.th

[4]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, kittiporn_mk@thonburi-u.ac.th

[5]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี. Chiensun4774@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลในการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ในประเทศไทย ภายใต้พลวัตของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในยุคหลังสถานการณ์การแพร่ระบาด พ.ศ. 2563-2568 การศึกษาดำเนินการผ่านการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อกระบวนการสื่อสาร การรับรู้คุณค่า และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อพื้นที่ชุมชน ผลการสังเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การตลาดดิจิทัลเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างความสามารถในการแข่งขันให้แก่ชุมชน โดยมีส่วนช่วยลดข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูล การนำเสนออัตลักษณ์และการรับรู้พื้นที่ของนักท่องเที่ยว กลยุทธ์สำคัญที่ปรากฏอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ 1) การสื่อสารเชิงอัตลักษณ์ด้วยสื่อดิจิทัลซึ่งมีบทบาทในการถ่ายทอดทุนวัฒนธรรมและสร้างความหมายเชิงพื้นที่ 2) การใช้ผู้มีอิทธิพลระดับย่อยและเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างขึ้น ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือทางสังคมและความสมจริงของประสบการณ์ 3) การบริหารจัดการช่องทางสื่อดิจิทัลอย่างเป็นระบบ เช่น Social Media Marketing และการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบค้น เพื่อขยายการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และ 4) การประยุกต์ใช้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจด้านการสื่อสารและการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวอย่างแม่นยำ

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว บทความเสนอกรอบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ “4D” ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะดิจิทัลของชุมชน การพัฒนาเนื้อหาดิจิทัลเชิงสร้างสรรค์ การเสริมสร้างความร่วมมือในระบบนิเวศดิจิทัล และการใช้ข้อมูลเป็นฐานในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ กรอบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการตลาดดิจิทัลในฐานะกลไกสำคัญที่สนับสนุนการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความยั่งยืนและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม

คำหลัก: การตลาดดิจิทัล; การท่องเที่ยวโดยชุมชน; การสื่อสารอัตลักษณ์

Abstract

This article examines the application of digital marketing strategies to enhance Community-Based Tourism (CBT) in Thailand, focusing on tourist behavior shifts in the post-pandemic period. Through a review of relevant literature and empirical studies, the analysis highlights the role of digital technologies in strengthening communication, value perception, and tourist engagement with local communities. The findings indicate that digital marketing reduces information barriers, enhances identity presentation, and improves destination awareness. Key strategies include identity-based digital storytelling, the use of micro-influencers and user-generated content, systematic management of digital channels such as social media and search optimization, and the adoption of data-driven insights for communication and tourism management. The proposed “4D Strategic Framework”-Digital Literacy, Digital Content, Digital Collaboration, and Data-Driven Planning-illustrates how digital marketing contributes to sustainable and adaptive CBT development.

Keywords: Digital Marketing; Community-Based Tourism; Identity Communication

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นกลไกหลักในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ซึ่งเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ (อัครพงศ์ อั้นทอง, 2565) แม้ประเทศไทยจะมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง แต่การท่องเที่ยวชุมชนส่วนใหญ่ยังเผชิญความท้าทายในการสื่อสารอัตลักษณ์และการเข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยี

ในช่วงปี 2563-2568 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวได้ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ อันเป็นผลเร่งจากสถานการณ์โรคระบาดที่ผ่านมา นักท่องเที่ยวในปัจจุบันไม่ได้เพียงแค่ค้นหาข้อมูล แต่แสวงหา "ประสบการณ์ดิจิทัล" ตั้งแต่ก่อนการเดินทางผ่านการอ่านรีวิวและการรับชมเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ (ศิริเพ็ญ ดาบเพชร, 2566) การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ "การตลาดดิจิทัล" ไม่ได้เป็นเพียงทางเลือก แต่เป็น "เครื่องมือหลัก" ในการสร้างตัวตนของชุมชนในโลกออนไลน์ อย่างไรก็ตาม ชุมชนท่องเที่ยวจำนวนมากยังขาดทักษะ

ในการนำเครื่องมือดิจิทัลมาใช้อย่างเป็นระบบ โดยมักประสบปัญหาการขาดความต่อเนื่องในการสื่อสารและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2564)

นอกจากนี้ การแข่งขันในตลาดโลกยุคใหม่เน้นการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และปัญญาประดิษฐ์เพื่อวิเคราะห์ความต้องการเชิงลึกของผู้บริโภค (Buhalis et al., 2023) สำหรับประเทศไทย การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อไม่ให้ชุมชนสูญเสียโอกาสในการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่เป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัลที่มีผลต่อการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทย สังเคราะห์กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่เหมาะสมในการส่งเสริมอัตลักษณ์และการสื่อสารคุณค่าของชุมชน นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติสำหรับชุมชนในการยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันผ่านนวัตกรรมดิจิทัล

การศึกษาในเรื่องนี้จึงมีความสำคัญไม่เพียงแต่ในมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในการพึ่งพาตนเอง และเป็นการรักษาทุนทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ผ่านการแปรรูปสู่เนื้อหาดิจิทัลที่เข้าถึงง่ายและมีพลังสอดคล้องกับความต้องการของโลกยุคใหม่

เนื้อหา

กรอบแนวคิดและการทบทวนวรรณกรรม

ในการวิเคราะห์การใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นต้องทำความเข้าใจองค์ประกอบสำคัญ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ แนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนในยุคดิจิทัล องค์ประกอบของการตลาดดิจิทัลสมัยใหม่และพฤติกรรมการตอบสนองของนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มิได้เป็นเพียงกิจกรรมการเดินทาง แต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เน้นความยั่งยืนของทรัพยากรท้องถิ่น ธีรวัฒน์ จันทึก (2565) ระบุว่าคุณลักษณะสำคัญของ CBT คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจและการแบ่งปันผลประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ในบริบทปัจจุบัน CBT เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า "การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของพื้นที่" (Digital Transformation of Spaces) ซึ่งหมายถึงการที่ชุมชนต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาผสมผสานกับวิถีชีวิตดั้งเดิมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (ศิริเพ็ญ ดาบเพชร, 2566) การทบทวนวรรณกรรมชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของ CBT ในยุคนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการข้อมูลและการสื่อสารคุณค่าของพื้นที่ผ่านโซเชียลมีเดีย

2. ส่วนประสมการตลาดดิจิทัลสำหรับการท่องเที่ยว (Digital Marketing Mix in Tourism) แนวคิดการตลาดดิจิทัลสำหรับการท่องเที่ยวในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (2564-2568) ได้พัฒนาไปสู่รูปแบบที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ในระยะยาว โดยมีเครื่องมือสำคัญที่นักวิชาการให้ความสนใจ ดังนี้

Social Media Marketing (SMM): การใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ ณัฐพล ใยทอง (2565) อธิบายว่า แพลตฟอร์มอย่าง TikTok และ Facebook มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการสร้างความต้องการเดินทางท่องเที่ยวชุมชนผ่านวิดีโอสั้นที่แสดงถึงความจริงใจและวิถีชีวิตที่ไม่ผ่านการปรุงแต่ง

Search Engine Optimization (SEO) และ Search Engine Marketing (SEM): การทำให้ชุมชนถูกค้นพบได้ง่ายบนแพลตฟอร์มค้นหาระดับโลก Chatzigeorgiou (2021) เน้นย้ำว่าการใช้คำค้นหา (Keywords) ที่ระบุถึงประสบการณ์เฉพาะตัว (Unique Experience) มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวกลุ่ม Niche Market มากกว่าการใช้คำทั่วไป

Influencer Marketing: การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด โดยเฉพาะ Micro-influencers และ Nano-influencers ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีผู้ติดตามขนาดเล็กแต่มีความผูกพันสูง อรพินท์ เลิศเจริญ (2566) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความเชื่อถือในรีวิวที่มาจากผู้ใช้งานจริงที่มีความสนใจเฉพาะด้านมากกว่าการโฆษณาโดยตรงจากองค์กร

3. ทฤษฎีการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวและประสบการณ์ดิจิทัล กระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันไม่ได้เป็นเส้นตรง แต่เป็นลักษณะ "Digital Touchpoints" ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในโลกออนไลน์ Buhalis et al. (2023) เสนอแนวคิดเรื่อง "Phygital Experience" ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์ในโลกทางกายภาพและโลกดิจิทัลเข้าด้วยกัน เช่น การใช้คิวอาร์โค้ด (QR Codes) เพื่อเล่าประวัติศาสตร์ของชุมชน หรือการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality: AR) ในการยกระดับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร สุขจิตต์ (2567) ที่พบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยว Generation Z ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมผ่านสื่อดิจิทัลและการได้รับข้อมูลที่รวดเร็วทันใจ

4. สรุปกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) จากการทบทวนวรรณกรรมในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนประสมการตลาดดิจิทัลสำหรับการท่องเที่ยว และพฤติกรรมการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล สามารถสังเคราะห์กรอบแนวคิดของการศึกษาได้เป็น 3 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. มิติด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) สะท้อนอัตลักษณ วิถีชีวิตดั้งเดิม และความมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลที่ทำให้ชุมชนจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการข้อมูลและถ่ายทอดคุณค่าของพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2. มิติด้านส่วนประสมการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing Mix) ครอบคลุมเครื่องมือการตลาดดิจิทัลสำคัญ เช่น Social Media Marketing, SEO/SEM และ Influencer Marketing ซึ่งมีบทบาทในการสร้างการรับรู้ กระตุ้นความสนใจ และเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

3. มิติด้านพฤติกรรมและประสบการณ์ดิจิทัลของนักท่องเที่ยว (Digital Tourist Behavior and Experience) มุ่งเน้นกระบวนการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยจุดสัมผัสดิจิทัล (Digital Touchpoints) และประสบการณ์แบบผสมผสานระหว่างโลกจริงและโลกดิจิทัล (Phygital Experience) รวมถึงการใช้เทคโนโลยี เช่น QR Code และ Augmented Reality (AR) เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลและยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดทั้งสามมิตินี้สะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างบริบทของชุมชน เครื่องมือการตลาดดิจิทัล และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ตอบสนองต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นสำคัญของการตลาดดิจิทัลในบริบทชุมชนไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น โดยเฉพาะในประเด็นส่วนประสมการตลาดดิจิทัล สำหรับการท่องเที่ยว สามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยและอภิปรายประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลได้ 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ความย้อนแย้งระหว่างความล้ำสมัยของเทคโนโลยีกับเสน่ห์ของความดั้งเดิม (Digital Sophistication vs. Rural Charm)

ประเด็นวิเคราะห์ที่สำคัญ คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในชุมชนมักถูกมองว่าอาจทำลาย "ภาพลักษณ์ความบริสุทธิ์" (Authenticity) ของชุมชน อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์เชิงแนวคิดชี้ให้เห็นว่า การตลาดดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพสำหรับชุมชนไม่ใช่การสร้างภาพลักษณ์ที่หรูหรา แต่คือการใช้เทคโนโลยีเป็น "หน้าต่าง" (Window) ที่แสดงวิถีชีวิตจริงผ่านมุมมองของคนในพื้นที่ (ศิริเพ็ญ ดาบเพชร, 2566) ประเด็นที่น่าอภิปรายคือ ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในไทย เช่น ชุมชนบ้านนาต้นจั่น หรือแม่กำปอง ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อน แต่ใช้กลยุทธ์ "ความจริงใจในโลกดิจิทัล" (Digital Sincerity) โดยเน้นการเล่าเรื่องผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าถึงง่ายและเป็นกันเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chatzigeorgiou (2021) ที่ว่าธุรกิจท่องเที่ยวขนาดเล็กควรเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่าการโฆษณาเชิงพาณิชย์

2. พลังของ Micro-influencers และการเปลี่ยนผ่านจาก "ผู้เข้าชม" เป็น "ผู้สร้างเนื้อหา" การวิเคราะห์พบว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติเปลี่ยนจากการเชื่อถือข้อมูลภาครัฐ ไปสู่การเชื่อถือเนื้อหาที่สร้างโดยผู้ใช้ (User-Generated Content: UGC) และกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางความคิดขนาดเล็ก (Micro-influencers) ซึ่งประเด็นนี้ถือเป็นโอกาสทองของชุมชนไทย (อรพินท์ เลิศเจริญ, 2566) การอภิปรายในส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่า กลยุทธ์การตลาดที่ได้ผลที่สุดไม่ใช่การที่ชุมชนพยายามโฆษณาตัวเอง แต่

คือการสร้าง "จุดสัมผัสในพื้นที่" (On-site Touchpoints) ที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้ออกไปเผยแพร่เนื้อหาในสื่อดิจิทัลด้วยตนเอง เช่น การจัดมุมถ่ายภาพที่สะท้อนวัฒนธรรม หรือกิจกรรมที่แปลกใหม่ (Instagrammable Moments) ซึ่งช่วยลดงบประมาณทางการตลาดของชุมชนได้อย่างมหาศาล

3. อุปสรรคเชิงโครงสร้าง: ช่องว่างทางทักษะและนโยบายดิจิทัล (Digital Skills Gap) แม้ว่าจะมีแนวคิดที่ล้ำสมัยเพียงใด แต่ประเด็นวิเคราะห์ที่สำคัญในบริบทไทยคือ "ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล" (Digital Divide) ในงานวิจัยของ อัครพงศ์ อั้นทอง (2565) พบว่าปัญหารากเหง้าคือกลุ่มผู้นำชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งมีทักษะดิจิทัลจำกัด ในขณะที่คนรุ่นใหม่ที่มีทักษะกลับไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ การอภิปรายนี้ชี้ให้เห็นว่า กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลในไทยจะประสบความสำเร็จได้ยากหากขาดการ "สร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ร่วมกัน" (Collaborative Ecosystem) ระหว่างคนต่างวัยในชุมชน ซึ่งภาครัฐควรเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ เป็นผู้สร้างแพลตฟอร์มกลางที่ชุมชนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) ได้โดยง่ายและไม่ซับซ้อน

4. การเชื่อมโยงจากโลกเสมือนสู่โลกจริง (Phygital Integration) ประเด็นสุดท้ายที่สำคัญคือการวิเคราะห์ถึงความต่อเนื่องของประสบการณ์ (Customer Journey) นักท่องเที่ยวไทยมักพบปัญหา "ข้อมูลไม่ตรงกับความจริง" (Expectation Gap) จากการใช้ฟิลเตอร์หรือการตกแต่งภาพที่เกินจริงในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นความเสี่ยงต่อความยั่งยืนของชุมชน Buhalis et al. (2023) เสนอว่าความซื่อสัตย์ในข้อมูลดิจิทัลคือปัจจัยสำคัญที่สุดในยุคหลังโควิด-19 ดังนั้น ชุมชนในประเทศไทยจึงต้องปรับตัวจากการตลาดที่เน้นเพียงความสวยงาม ไปสู่การให้ข้อมูลที่ครบถ้วน ทันสมัย และสามารถจองหรือโต้ตอบได้จริงในทันที (Real-time Interaction) เพื่อสร้างความประทับใจตั้งแต่ก้าวแรกในโลกออนไลน์ไปจนถึงการเดินทางกลับ

จากการวิเคราะห์และอภิปรายประเด็นสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยผ่านกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล เพื่อให้ชุมชนสามารถปรับตัวเข้าสู่ระบบนิเวศดิจิทัลได้อย่างเข้มแข็ง ควรดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้

กลยุทธ์การสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านเรื่องเล่าดิจิทัล (Digital Authentic Storytelling): ชุมชนควรหลีกเลี่ยงการผลิตสื่อที่เน้นการโฆษณาเพียงอย่างเดียว แต่ควรสร้างเนื้อหาที่เน้น "เบื้องหลัง" (Behind the Scenes) ของวิถีชีวิต เช่น กระบวนการปรุงอาหารพื้นถิ่นหรือขั้นตอนการผลิตหัตถกรรม โดยใช้แพลตฟอร์มวิดีโอสั้นอย่าง TikTok หรือ Reels ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่ต้องการความจริงใจ (ศิริเพ็ญ ดาบเพชร, 2566)

กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือข้ามเจเนอเรชัน (Intergenerational Collaboration): ชุมชนควรสร้างโมเดล "ลูกหลานคืนถิ่น" โดยดึงคนรุ่นใหม่ที่มีทักษะดิจิทัลกลับมาทำหน้าที่เป็น "นักสื่อสาร

ชุมชน" (Digital Content Creators) ขณะที่ผู้สูงอายุทำหน้าที่เป็น "ปราชญ์ท้องถิ่น" เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและความสดใหม่ของข้อมูลออนไลน์ (อัครพงศ์ อั้นทอง, 2565)

กลยุทธ์การใช้ข้อมูลเพื่อการพัฒนา (Micro-Data Driven): ชุมชนควรใช้เครื่องมือวิเคราะห์พื้นฐาน เช่น Facebook Insight หรือ Google Trends เพื่อศึกษาว่านักท่องเที่ยวกลุ่มใดให้ความสนใจชุมชนมากที่สุด เพื่อที่จะสามารถจัดโปรโมชันหรือกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (Niche Market) ได้อย่างแม่นยำ

ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานภาครัฐและผู้เกี่ยวข้อง (Policy Recommendations) เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนท่องเที่ยวไทยก้าวไปสู่ Smart CBT อย่างแท้จริง ภาครัฐควรมีบทบาทดังนี้

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและแพลตฟอร์มกลาง (National CBT Platform): รัฐบาลควรสนับสนุนการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางที่รวมแหล่งท่องเที่ยวชุมชนทั่วประเทศ โดยเชื่อมโยงกับระบบจองและการชำระเงินดิจิทัลที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อลดความซับซ้อนในการจัดการของชุมชนและเพิ่มความสะดวกให้นักท่องเที่ยว (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2564)

นโยบายการจัดทำ "Digital Sandbox" สำหรับท่องเที่ยวโดยชุมชน: การส่งเสริมให้พื้นที่ท่องเที่ยวต้นแบบได้ทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ระบบนำเที่ยวด้วย AR (Augmented Reality) หรือระบบแปลภาษาอัตโนมัติ เพื่อทลายกำแพงด้านภาษาสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ (Buhalis et al., 2023)

สรุปผล

การศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเชิงแนวคิดเรื่องการใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2563-2568 ชี้ให้เห็นว่า การตลาดดิจิทัลไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการโฆษณา แต่เป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่กำหนดความอยู่รอดและความยั่งยืนของชุมชนในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่าการปรับตัวของชุมชนต้องอาศัยการผสมผสานระหว่าง "อัตลักษณ์ท้องถิ่น" (Local Identity) และ "นวัตกรรมการสื่อสาร" (Communication Innovation) โดยมุ่งเน้นการสร้างเนื้อหาที่จริงใจและเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของนักท่องเที่ยวผ่านการเล่าเรื่องดิจิทัล (Digital Storytelling)

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการตลาดดิจิทัลในบริบทไทยไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการสร้างระบบนิเวศการทำงานร่วมกันภายในชุมชน (Community Ecosystem) ที่ต้องทลายข้อจำกัดด้านช่องว่างทางทักษะดิจิทัลระหว่างเจเนอเรชัน และการสนับสนุนจากภาครัฐที่ต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้สั่งการมาเป็นผู้เกื้อหนุนแพลตฟอร์ม (Platform Facilitator) เพื่อให้ชุมชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ในการวางแผนการตลาดได้อย่างแม่นยำข้อเสนอแนะ (Recommendations)

เพื่อให้บทความนี้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้และการนำไปประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

สำหรับผู้ปฏิบัติงานและผู้นำชุมชน: ควรให้ความสำคัญกับการจัดการ "ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน" ในทุกจุดสัมผัสดิจิทัล (Digital Touchpoints) โดยเฉพาะใน Google Maps และแพลตฟอร์มการจองออนไลน์ เนื่องจากความน่าเชื่อถือของข้อมูลคือหัวใจสำคัญในการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน

สำหรับการวิจัยในอนาคต: ควรมีการศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical Study) เกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Generative AI) ในการช่วยชุมชนสร้างเนื้อหาการตลาด รวมถึงการศึกษาโมเดล "การท่องเที่ยวชุมชนเสมือนจริง" (Virtual CBT) ว่าจะสามารถส่งเสริมหรือทดแทนการเดินทางจริงได้อย่างไรในมิติของความยั่งยืน

สำหรับหน่วยงานนโยบาย: ควรพิจารณาการจัดตั้ง "ศูนย์บ่มเพาะนักการตลาดดิจิทัลชุมชน" (Community Digital Marketing Incubator) ที่มุ่งเน้นการสอนทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลผู้บริโภคและการจัดการเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ให้แก่คนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป การตลาดดิจิทัลที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์ (Human-centric Digital Marketing) จะเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวชุมชนของประเทศไทยเติบโตได้อย่างสมดุลและสง่างามในเวทีโลก

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพล ใยทอง. (2565). การสื่อสารการตลาดดิจิทัลเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนในยุค*ดิจิทัล. วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม นิด้า,* 9(1), 112-130.

ธีรวัฒน์ จันทึก. (2565). *นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการสื่อสารดิจิทัล.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ยุทธศักดิ์ สุภสร. (2564). ทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยในยุคความปกติใหม่. *วารสารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,* 1(1), 5-12.

ศศิธร สุขจิตต์. (2567). พฤติกรรมและการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยในยุคความปกติใหม่. *วารสารการท่องเที่ยวไทย,* 15(4), 10-25.

ศิริเพ็ญ ดาบเพชร. (2566). นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืนในยุคดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร,* 20(2), 1-18.

อัครพงศ์ อั้นทอง. (2565). ผลกระทบและแนวทางการปรับตัวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ,* 13(1), 45-62.

อรพินท์ เลิศเจริญ. (2566). บทบาทของอินฟลูเอนเซอร์ต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย. *วารสารสื่อสารมวลชน,* 11(2), 55-72.

Buhalis, D., Leung, D., & Lin, M. S. (2023). Metaverse as a disruptive technology service in hospitality and tourism. *International Journal of Contemporary Hospitality Management,* 35(4), 1316-1336.

Chatzigeorgiou, C. (2021). Digital marketing development for small and medium tourism enterprises. *Journal of Tourism and Heritage Research,* 4(1), 1-15.

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดกับการรับรู้ประโยชน์ของงบกระแสเงินสดสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครปฐม

An analysis of the relationship between knowledge and understanding and the perceived usefulness of the cash flow statement for small and medium-sized enterprises in Nakhon Pathom Province

พรทิพย์ สุขจำลอง[1], ธนวรรณ แฉ่งขำโฉม[2], เฉลิมชัย เปี่ยมน้ำทิพย์[3]

[1]*คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยธนบุรี, Porntip_ac@thonburi-u.ac.th*

[2]*คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยธนบุรี, thanawan_ac@thonburi-u.ac.th*

[3]*คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยธนบุรี, chalermchai_ac@thonburi-u.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัดนครปฐม และ 2) ศึกษาการรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครปฐม สมมติฐาน ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำนวน 400 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.326) โดยมีความสามารถในการระบุรายการกระแสเงินสดรับและจ่ายได้อย่างถูกต้องในระดับสูงสุด ขณะที่ความสามารถในการนำข้อมูลงบกระแสเงินสดไปใช้วิเคราะห์สภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสด พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.512) โดยผู้ประกอบการเห็นว่างบกระแสเงินสดช่วยให้ทราบสภาพคล่องทางการเงินได้อย่างชัดเจน ช่วยในการวางแผนและควบคุมการใช้เงินสด รวมทั้งสนับสนุนการตัดสินใจด้านการดำเนินงานและการลงทุน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r =

0.584, Sig. = 0.00) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อผู้ประกอบการมีระดับความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้การรับรู้ประโยชน์ของงบกระแสเงินสดเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกัน

คำหลัก: ความรู้ความเข้าใจ, งบกระแสเงินสด, การรับรู้ประโยชน์, ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

The objectives of this research were to 1) examine the level of knowledge and understanding of cash flow statement preparation among small and medium-sized enterprises (SMEs) in Nakhon Pathom Province and 2) investigate their perceived benefits of preparing cash flow statements. The research hypothesis proposed that knowledge and understanding of cash flow statement preparation are related to the perceived benefits of cash flow statements among SMEs. The sample consisted of 400 SMEs entrepreneurs. Data were collected using a structured questionnaire. Statistical methods employed for data analysis included mean, standard deviation, and Pearson’s correlation coefficient.

The findings revealed that, overall, entrepreneurs demonstrated the highest level of knowledge and understanding of cash flow statement preparation ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.326). The highest mean score was found in the ability to correctly identify cash inflows and outflows, whereas the ability to use cash flow statement information to analyze liquidity and debt repayment capacity had the lowest mean score, although it remained at a high level. Regarding the perceived benefits of cash flow statement preparation, the overall level was also at the highest level ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.512). Entrepreneurs perceived that cash flow statements clearly indicate financial liquidity, assist in cash planning and cash flow control, and support operational and investment decision-making.

The hypothesis testing results indicated that knowledge and understanding of cash flow statement preparation were positively related to the perceived benefits of cash flow statements at the 0.01 level of statistical significance (r = 0.584, Sig. = 0.00). The correlation was moderate in strength, suggesting that an increase in knowledge and understanding leads to a corresponding increase in perceived benefits in the same direction.

Keywords: knowledge and understanding, cash flow statement, perceived benefits, small and medium-sized enterprises

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ทั้งในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตามกิจการ SMEs จำนวนมากยังประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการทางการเงิน โดยเฉพาะปัญหาสภาพคล่องซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่รอดและความสามารถในการแข่งขันของกิจการในระยะยาว หนึ่งในเครื่องมือทางการบัญชีที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสภาพคล่องของกิจการคือ งบกระแสเงินสด

งบกระแสเงินสดเป็นงบการเงินที่แสดงถึงการรับและจ่ายเงินสดของกิจการในช่วงระยะเวลาหนึ่ง การจัดทำงบกระแสเงินสดเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดให้กิจการจัดจำแนกกระแสเงินสดออกเป็น 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมการลงทุน และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินทุน ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถประเมินความสามารถของกิจการในการสร้างเงินสด การชำระหนี้ และการวางแผนการใช้เงินในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2563)

แม้ว่ามาตรฐานการบัญชีจะกำหนดให้กิจการต้องจัดทำงบกระแสเงินสดเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงิน แต่ในทางปฏิบัติพบว่าผู้ประกอบการ SMEs จำนวนไม่น้อยยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดอย่างถูกต้อง รวมถึงยังไม่สามารถนำข้อมูลจากงบดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการกิจการได้อย่างเต็มที่ การบังคับใช้วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความครบถ้วนของข้อมูลทางการเงิน โดยงบกระแสเงินสดเป็นงบที่ช่วยให้ผู้ใช้งบการเงิน เช่น เจ้าหนี้ นักลงทุน และหน่วยงานภาครัฐ สามารถประเมินสภาพคล่อง ความสามารถในการชำระหนี้ และความเสี่ยงทางการเงินของกิจการได้อย่างเหมาะสม (สภาวิชาชีพบัญชี, 2566) สำหรับกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม แม้ว่าบางกรณีอาจไม่ถูกบังคับตามกฎหมายเฉพาะให้เปิดเผยงบกระแสเงินสดต่อสาธารณะ แต่การจัดทำงบดังกล่าวยังคงมีความจำเป็นในทางปฏิบัติ ทั้งเพื่อใช้ประกอบการขอสินเชื่อ การประเมินความสามารถในการดำเนินธุรกิจ และการบริหารจัดการเงินสดภายในกิจการเอง การจัดทำงบกระแสเงินสดอย่างถูกต้องจึงถือเป็นแนวปฏิบัติที่ดีทางการบัญชีและการบริหารการเงินของธุรกิจ

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดที่มีบทบาททางเศรษฐกิจในภูมิภาค มีจำนวนกิจการ SMEs ในหลากหลายประเภทธุรกิจ ทั้งด้านการค้า การผลิต และการบริการ ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญของเศรษฐกิจท้องถิ่น การศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสด และการรับรู้ประโยชน์ของงบดังกล่าวของผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดนครปฐม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในเชิงวิชาการและเชิง

ปฏิบัติ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนานโยบาย การฝึกอบรมด้านบัญชีและการเงิน รวมถึงการส่งเสริมศักยภาพในการบริหารจัดการเงินสดของกิจการ SMEs ให้มีความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

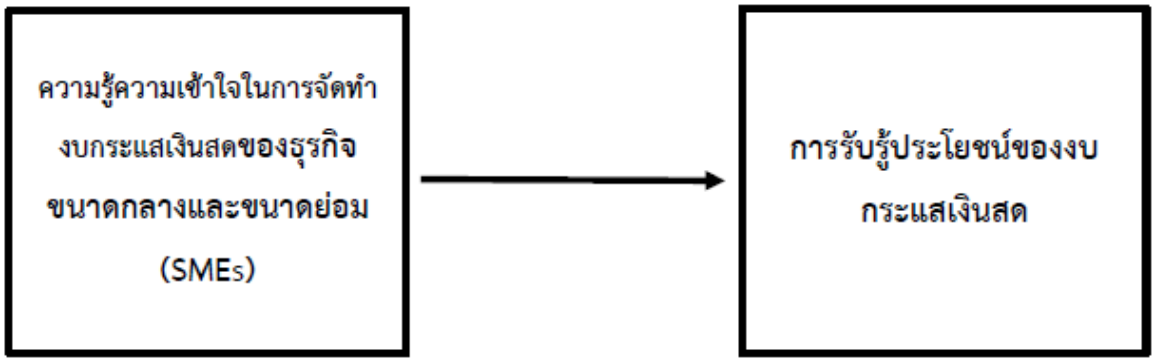
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครปฐม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความรู้ด้านบัญชีและการเงินแก่กิจการ SMEs
2. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับงบการเงินและการบริหารสภาพคล่องของกิจการ SMEs
3. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ประโยชน์ของงบกระแสเงินสดในการบริหารจัดการกิจการและความสำคัญในการจัดทำงบกระแสเงินสด
4. ช่วยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการได้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ข้อมูลจากงบกระแสเงินสดในการบริหารธุรกิจ เช่น การวางแผนกระแสเงินสด การควบคุมค่าใช้จ่าย และการตัดสินใจลงทุน ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจและลดความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง

กรอบแนวคิด

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งบกระแสเงินสด (Cash Flow Statement) เป็นงบการเงินที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดในรอบระยะเวลาหนึ่ง โดยจำแนกกิจกรรมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน และกิจกรรมจัดหาเงินทุน ตามมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดโดย (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2566)

ตามแนวคิดของ Charles T. Horngren และคณะ (2019) งบกระแสเงินสดเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของกิจการในการสร้างเงินสดและใช้เงินสด ซึ่งมีความสำคัญต่อการประเมินสภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้

ด้านการบริหารการเงิน Eugene F. Brigham และ Michael C. Ehrhardt (2020) อธิบายว่า งบกระแสเงินสดเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุน การจัดหาเงินทุน และการบริหารเงินทุนหมุนเวียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทิพากร ศรีชัยธำรง และคณะ (2564) อิทธิพลของงบกระแสเงินสดต่อสภาพคล่องและความมั่งคั่งสูงสุดของธุรกิจ กรณีศึกษา: กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า งบกระแสเงินสดมีความสัมพันธ์กับสภาพคล่องและสภาพคล่องมี ความสัมพันธ์กับความมั่งคั่งสูงสุดของธุรกิจที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษากลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม โดยงบกระแสเงินสด 3 กิจกรรม มีความสัมพันธ์ทั้งในทิศทาง เดียวกัน และทิศทางตรงกันข้ามกับสภาพคล่อง นั่นคือ กระแสเงินสดที่เป็นบวกส่งผลต่อสภาพคล่องของกิจการได้ทั้งทิศทางที่ดีและไม่ดี ส่วนสภาพคล่องมีความสัมพันธ์ต่อความมั่งคั่งสูงสุด โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วและอัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ แต่ความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้และระยะเวลาถัวเฉลี่ยในการเรียกเก็บหนี้ นักลงทุนและผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปประกอบการตัดสินใจลงทุน อนุมัติสินเชื่อ วางแผนการจัดการบริหารงานขององค์กรหรือวิเคราะห์ผลการดำเนินงานต่าง ๆ ได้

คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา (2566) ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบของงบกระแสเงินสดกับการพยากรณ์การเจริญเติบโตทางธุรกิจ ผลการศึกษาพบว่า กระแสเงินสดสุทธิและกระแสเงินสดจากกิจกรรมการจัดหาเงินมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตทางธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษานี้นักลงทุนและผู้ต้องการใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบของงบกระแสเงินสดสามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการพยากรณ์การเจริญเติบโตทางธุรกิจได้

สมมติฐาน

ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัย เชิงปริมาณโดยมีขั้นตอนการพัฒนากรอบแนวคิดด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) เพื่อศึกษาถึง ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำและการรับรู้ประโยชน์งบกระแสเงินสดของกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดนครปฐม โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ในเครื่องมือการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้ง ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่นอนได้

กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ในการศึกษาครั้งนี้ได้คำนวณขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณหากลุ่มตัวอย่าง กรณีไม่ทราบขนาดของตัวอย่างของ (W.G Cochran, 1997)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. แบบสอมถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
3. การรับรู้ประโยชน์ในการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ดังนี้ ศึกษาตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎี หนังสือทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรง โดยใช้การสำรวจเป็นเครื่องมือและใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัย

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสด

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	$\bar{x}$	S.D.	**แปลผล**
1. ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของงบกระแสเงินสดต่อการดำเนินธุรกิจของกิจการ SMEs	4.24	.679	มากที่สุด
2. ท่านสามารถจำแนกกระแสเงินสดของกิจการออกเป็นกิจกรรมดำเนินงานกิจกรรมลงทุนและกิจกรรมจัดหาเงินได้อย่างถูกต้อง	4.22	.674	มากที่สุด
3. ท่านสามารถระบุรายการที่เป็นกระแสเงินสดรับและจ่ายของกิจการได้อย่างถูกต้อง	4.70	.534	มากที่สุด
4. ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับรายการลงทุนและการจัดหาเงินทุนที่ต้องแสดงในงบกระแสเงินสดของกิจการ	4.56	.580	มากที่สุด
5. ท่านสามารถนำงบกระแสเงินสดมาใช้ในการวิเคราะห์สภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการ	3.73	.640	มาก
รวม	4.29	.326	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า โดยภาพรวมผู้ประกอบการมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.326) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ประกอบการมีความสามารถในการระบุรายการที่เป็นกระแสเงินสดรับและจ่ายของกิจการได้อย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.70, S.D. = 0.534) รองลงมา ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับรายการลงทุนและการจัดหาเงินทุนที่ต้องแสดงในงบกระแสเงินสดของกิจการ ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.580) และความสามารถในการนำข้อมูลงบกระแสเงินสดไปใช้ในการวิเคราะห์สภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 3.73, S.D. = 0.640) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสด

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	$\bar{x}$	S.D.	**แปลผล**
1. การจัดทำงบกระแสเงินสดช่วยให้ท่านทราบสภาพคล่องทางการเงินของกิจการได้อย่างชัดเจน	4.55	.651	มากที่สุด
2. งบกระแสเงินสดช่วยให้ท่านสามารถวางแผนการใช้เงินสดและควบคุมกระแสเงินสดของกิจการได้ดีขึ้น	4.46	.674	มากที่สุด
3. งบกระแสเงินสดช่วยสนับสนุนการตัดสินใจด้านการดำเนินงานของกิจการ	4.43	.729	มากที่สุด
4. งบกระแสเงินสดช่วยในการตัดสินใจลงทุนหรือขยายกิจการของธุรกิจ	4.49	.671	มากที่สุด
5. งบกระแสเงินสดช่วยให้ท่านสามารถประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการได้	4.48	.682	มากที่สุด
รวม	4.48	.512	มากที่สุด

การรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.512) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การจัดทำงบกระแสเงินสดช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถรับรู้สภาพคล่องทางการเงินของกิจการได้อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.651) รองลงมาได้แก่ การช่วยให้สามารถวางแผนการใช้เงินสดและควบคุมกระแสเงินสดของกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.674) และการสนับสนุนการตัดสินใจด้านการดำเนินงานและการลงทุนของกิจการ ซึ่งทุกรายการมีระดับการรับรู้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

ทดสอบสมมติฐาน

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์ ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ความสัมพันธ์	r	P-value	ระดับความสัมพันธ์
ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดกับการรับรู้ประโยชน์ในการจัดทำงบกระแสเงินสด	0.584**	0.00	ปานกลาง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปร ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดกับการรับรู้ประโยชน์ในการจัดทำงบกระแสเงินสดจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย พบว่า ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองมีค่าเท่ากับ r = 0.584 และมีค่า Sig. = 0.00 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ 0.01 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาขนาดของความสัมพันธ์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.584 แสดงถึง ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง กล่าวคือ เมื่อผู้ประกอบการมีระดับความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ระดับการรับรู้ประโยชน์ในการจัดทำงบกระแสเงินสดเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกันสอดคล้องกับสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดกับการรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะความสามารถในการระบุรายการที่เป็นกระแสเงินสดรับและจ่ายของกิจการ รวมถึงความเข้าใจเกี่ยวกับรายการลงทุนและการจัดหาเงินทุน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการมีความรู้พื้นฐานด้านงบกระแสเงินสดในระดับที่เอื้อต่อการจัดทำงบการเงินได้อย่างถูกต้องและเป็นระบบ

การรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับประโยชน์ด้านสภาพคล่องทางการเงิน การวางแผนและควบคุมการใช้เงินสด รวมถึงการสนับสนุนการตัดสินใจด้านการดำเนินงานและการลงทุน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า งบกระแสเงินสดเป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการกิจการ SMEs

ผู้ประกอบการจะมีความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ประโยชน์ในระดับสูงผลการวิจัย พบว่า การนำงบกระแสเงินสดไปใช้ในการวิเคราะห์สภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้เชิงลึกยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเด็นอื่น สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างด้านทักษะการวิเคราะห์ทางการเงิน ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ของกิจการในระยะยาว

อภิปรายผล

ผลการวิจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการมีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการกระแสเงินสดในระดับสูง ทั้งนี้ ความสามารถในการระบุรายการกระแสเงินสดรับและจ่ายได้อย่างถูกต้อง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย

สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการมีความรู้พื้นฐานด้านการจัดทำงบกระแสเงินสดที่ค่อนข้างดี อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดทำงบการเงินที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Horngren et al. (2019) ที่ระบุว่างบกระแสเงินสดเป็นงบการเงินที่มีบทบาทสำคัญในการแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่มาและการใช้ไปของเงินสดอย่างแท้จริงของกิจการ

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบว่า ความสามารถในการนำข้อมูลงบกระแสเงินสดไปใช้วิเคราะห์สภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ารายการอื่น แม้จะยังอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านทักษะการวิเคราะห์ทางการเงินเชิงลึกของผู้ประกอบการ SMEs โดยผู้ประกอบการอาจให้ความสำคัญกับการจัดทำงบกระแสเงินสดในเชิงการปฏิบัติมากกว่าการนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Gitman และ Zutter (2015) ที่ชี้ให้เห็นว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักประสบข้อจำกัดในการใช้ข้อมูลทางการเงินเพื่อการวางแผนและการตัดสินใจในระยะยาว

ในด้านการรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสด ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้ประกอบการ SMEs รับรู้ถึงประโยชน์ของงบกระแสเงินสดในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะประโยชน์ด้านการทราบสภาพคล่องทางการเงิน การวางแผนการใช้เงินสด และการสนับสนุนการตัดสินใจด้านการดำเนินงานและการลงทุน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่างบกระแสเงินสดเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการทางการเงินของกิจการ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Brigham และ Ehrhardt (2020) ที่ระบุว่างบกระแสเงินสดเป็นเครื่องมือหลักในการช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเสริมสร้างความมั่นคงด้านสภาพคล่องให้แก่กิจการ

โดยสรุป ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ทั้งความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงบกระแสเงินสดและการรับรู้ประโยชน์ของการจัดทำงบกระแสเงินสดของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการด้านการวิเคราะห์งบกระแสเงินสดและการนำข้อมูลทางการเงินไปใช้ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทางการเงินและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ SMEs ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านการวิเคราะห์งบกระแสเงินสดเชิงลึก ควบคู่ไปกับการจัดทำงบกระแสเงินสด เพื่อให้สามารถนำข้อมูลทางการเงินไปใช้ในการวางแผน บริหารสภาพคล่อง และตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม SMEs ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรอบรมหรือโครงการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารการเงิน โดยเน้นการประยุกต์ใช้งบกระแสเงินสดในการบริหารกิจการจริง

3. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยด้านพื้นที่และสภาพเศรษฐกิจ ควรใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) รวมการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมผู้ประกอบการในมิติสังคมและจิตวิทยา และควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “ระดับความรู้ทางการเงิน” กับ “ประสิทธิภาพทางการเงินของกิจการ” เพื่อสร้างแบบจำลองการพัฒนา SMEs เชิงนโยบาย

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2563). *แนวทางการบริหารการเงินสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.* กระทรวงอุตสาหกรรม.

คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา. (2566). องค์ประกอบของงบกระแสเงินสดกับการพยากรณ์การเจริญเติบโตทางธุรกิจ. *วารสารนวัตกรรมธุรกิจ การจัดการ และสังคมศาสตร์,* 4(2), 1-12.

ทิพากร ศรีชัยธำรง และคณะ (2564). อิทธิพลของงบกระแสเงินสดต่อสภาพคล่องและความมั่งคั่งสูงสุดของธุรกิจ กรณีศึกษา: กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารศิลปะการจัดการ,* 5(1), 87-102.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2566). *มาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับงบกระแสเงินสด.*

Brigham, E. F., & Ehrhardt, M. C. (2020). *Financial management: Theory and practice.* (15th ed.). Cengage Learning.

Cochran, W. G. (1997). *Sampling techniques.* (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Gitman, L. J., & Zutter, C. J. (2015). *Principles of managerial finance.* (14th ed.). Pearson Education.

Horngren, C. T., Sundem, G. L., Elliott, J. A., & Philbrick, D. R. (2019). *Introduction to financial accounting.* (12th ed.). Pearson Education.

การสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

Marketing communication influencing buying decision of consumer in Koh-kred Market, Nonthaburi Province

กิตติพร พูลสวัสดิ์[1], ปริษฐา ถนอมเวช[2], สุริมาศ นาครอด[3], ชูใจ สุภาภัทรพิศาล[4], ยาวาเฮ ยูโซะ[5]

[1]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, kittiporn_mk@thonburi-u.ac.th

[2]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, Paristha@thonburi-u.ac.th

[3]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, surimart_mk@thonburi-u.ac.th

[4]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี, Chujai_mk@thonburi-u.ac.th

[5]บริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยธนบุรี. yawahe@thonburi-u.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบรี 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และ 3) การสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉลัยเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษา พบว่า 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดของตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ภาพรวมมีค่าเฉลียอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นมากที่สุดเป็นลำดับแรก คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการตลาดทางตรง ด้านการใช้พนักงานขาย และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการโฆษณา ตามลำดับ 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวันนทบุรี ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นมากที่สุดเป็นลำดับแรก คือ ด้านการประเมินทางเลือก รองลงมาคือ ด้านการตระหนักถึงปัญหา ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านการแสวงหาข้อมูล และลำดับสุดท้าย คือ ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ ตามลำดับ และ 3) การสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์พหูคูณ (R) เท่ากับ 0.986 และมีค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ (R2) มีอำนาจในการพยากรณ์รวมเท่ากับร้อยละ 97.30 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำหลัก: การสื่อสารทางการตลาด, การตัดสินใจซื้อ, ตลาดเกาะเกร็ด

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of opinions regarding marketing communication factors influencing consumers’ purchasing decision-making process at Koh Kret Market, Nonthaburi Province; 2) investigate the level of opinions toward the purchasing decision-making process of consumers at Koh Kret Market, Nonthaburi Province; and 3) analyze the influence of marketing communication on the consumers’ purchasing decision-making process at Koh Kret Market, Nonthaburi Province. The sample group consisted of 400 Thai tourists visiting Koh Kret Market, Nonthaburi Province. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.95 The data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, and multiple regression analysis.

The results revealed that: 1) The overall level of opinions regarding marketing communication factors at Koh Kret Market was at a high level. When considering each aspect, public relations was rated the highest, followed by event marketing, sales promotion, direct marketing, personal selling, and advertising, respectively; 2) The overall level of opinions regarding the consumers’ purchasing decision-making process was also at a high level. Among the aspects, evaluation of alternatives was rated the highest, followed by problem recognition, purchase decision, information search, and post-purchase behavior, respectively; and 3) Marketing communication significantly influenced the consumer purchasing decision-making process at Ko Kret Market, Nonthaburi Province, at the 0.05 level of statistical significance. The multiple correlation coefficient (R) was 0.986, and the coefficient of determination (R^2) indicated a predictive power of 97.30%, which supported the stated hypothesis.

Keywords: Marketing Communications, Purchase Decision, Koh-Kret Market

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่คนให้ความสนใจ อีกทั้งรัฐบาลรวมถึงกระแสการท่องเที่ยวของโลกได้ให้ความสำคัญ ทั้งในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กล่าวได้ว่าในระยะ 20 ปี ที่ผ่านมาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการขยายตัวรวดเร็วทั่วทุกภูมิภาคของโลก และคาดหมายว่าจะยังคงเติบโตต่อไปในอนาคต องค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงประกาศให้ปี พ.ศ. 2545 เป็นปีท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ โดยคณะกรรมาธิการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ได้ขอให้หน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาล ตลอดจนภาคเอกชนทั่วโลกจัดกิจกรรมสนับสนุน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในฐานะสมาชิกขององค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้กระตุ้นให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และร่วมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนานิทรรศการที่ ททท. เป็นผู้จัดและเป็นองค์กรร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การพายเรือ การขี่จักรยานชมธรรมชาติ การดูนก การศึกษาชีวิตชุมชน เป็นต้น สิ่งที่จำเป็นที่จะต้องมีควบคู่กับการท่องเที่ยวชุมชน คือ การบริการด้านต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ และช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม คุณค่า และคุณลักษณะที่ดีไปพร้อมๆ กัน ได้แก่ การบริการด้านสินค้าของชุมชน การบริการด้านอาหาร การบริการนำเที่ยว การบริการด้านสถานที่ ดังนั้นผู้ประกอบการทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะแสวงหาแนวทางเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาส โดยนำโอกาสและจุดแข็งของประเทศ ที่สะท้อนจากตัวนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมากำหนดเป็นแนวทางหลัก ตลอดจนการตลาดท่องเที่ยวเชิงคุณภาพตามวิสัยทัศน์ (ททท.) ที่ต้องการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมอย่างยั่งยืนต่อไป (TAT Review Magazine,2563)

เกาะเกร็ดเกิดขึ้นจากการขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยา ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. 2265 เรียกว่าคลองลัดเกร็ดน้อยต่อมากระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางแรงขึ้นเซาะตลิ่งทำให้คลองขยาย แผ่นดินตรงแหลมจึงกลายเป็นเกาะ เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งรู้จักกันดีในฐานะแหล่งชุมชนคนมอญที่มีชื่อเสียง ในเรื่องของเครื่องปั้นดินเผา และประเพณีวัฒนธรรมแบบพื้นบ้านดั้งเดิม ที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ได้เป็นอย่างดี เกาะเกร็ดมีพระเจดีย์มุเตาของวัดปรมัยยิกาวาสเป็นสัญลักษณ์ประจำฝั่งท่าน้ำของเกาะ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวบนเกาะเกร็ด ก็จะมีทั้งมาเดินเที่ยวช้อปปิ้ง หาของกินอร่อยๆ นั่งเรือชมรอบเกาะ สินค้าที่เป็นสัญลักษณ์เด่นของ เกาะเกร็ด คือ เครื่องปั้นดินเผา โอ่ง กระถางเซรามิกรูปร่างต่างๆ ทั้งยังขึ้นชื่อในเรื่องอาหารสมุนไพรเพื่อสุขภาพที่อร่อย เช่น ทอดมันหน่อกะลา ดอกไม้ทอด ข้าวแช่ เป็นต้น อีกทั้งเกาะเกร็ดยังเป็นศูนย์รวมสินค้า OTOP ที่สร้างสรรค์จากคนในชุมชนเกาะเกร็ด เช่น เครื่องปั้นดินเผา ขนมดอกจอกผสมงาดำ ข้าวตูเสวย โคมไฟแห่งการเวลา ผลิตภัณฑ์จักรสานจากต้นกล้า เป็นต้น นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเกาะเกร็ดจะมาเป็นครอบครัวหรือหมู่คณะ มาชม

บรรยากาศตลาดริมน้ำที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์หรือมาใช้บริการนั่งเรือรอบเกาะ ชมบรรยากาศของบ้านเรือนและบรรยากาศตลาดในวิถีไทย ๆ และหากนักท่องเที่ยวที่เดินชมตลาดจนเมื่อยจะแวะพักนวดตัว นวดเท้าที่ทางชุมชนมีบริการหมอนวดมือทองบริการนวดให้นักท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2566)

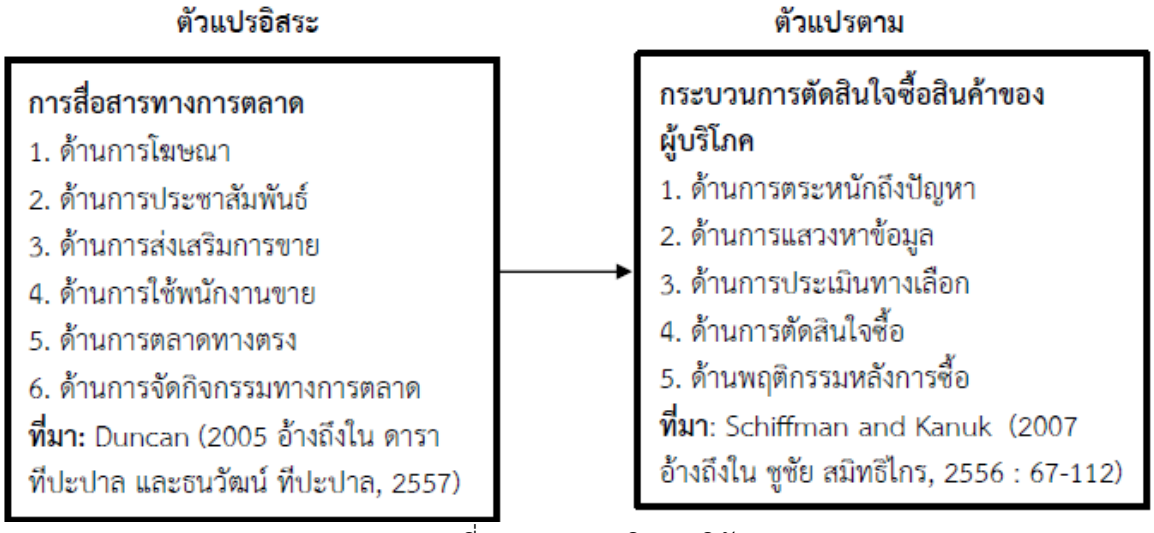
เนื่องจากในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีหลากหลายที่ในประเทศไทย อีกทั้งยังมีการแข่งขันที่รุนแรง ต่างพยายามที่จะชูจุดเด่นของตนเอง เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการให้เหนือคู่แข่งขัน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดการรับรู้ ดึงดูด จูงใจ และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวให้มากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะต้องการทราบถึงการสื่อสารทางการตลาด ได้แก่ ด้านการโฆษณา ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการใช้พนักงาน ด้านการตลาดทางตรง และด้านการจัดกิจกรรมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค เพื่อให้สามารถพัฒนาได้อย่างเป็นระบบและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคโดยก่อให้เกิดความได้เปรียบเชิงแข่งขัน นอกจากนี้ตลาดเกาะเกร็ด ยังสามารถนำข้อมูลที่ได้นั้นไปปรับใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานด้านการสื่อสารทางการตลาด สร้างการรับรู้ให้นักท่องเที่ยวให้เกิดความสนใจมาเที่ยวที่ตลาดเกาะเกร็ด อีกทั้งยังเป็นแนวทางต่อการใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดของตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้กรอบแนวคิดการวิจัยเป็นภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การสื่อสารทางการตลาดมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวทางการวางแผนการสื่อสารทางการตลาดเพื่อนำไปใช้ในการสร้างการรับรู้และดึงดูดให้ผู้บริโภคได้ทราบข้อมูลและเกิดความต้องการซื้อสินค้าในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. ทำให้ทราบกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคที่มีต่อตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
3. ทำให้ทราบแนวทางการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด ในด้านการสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
4. ผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูลไปปรับใช้ในการสร้างกลยุทธ์ให้กับสถานประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งไม่สามารถทราบจำนวนแน่นอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร (Cochran, 1953) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 385 ตัวอย่าง ดังนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience sampling) และกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เท่ากับ 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกระบวนการศึกษาทางความรู้จากข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ประกอบด้วยลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด ในส่วนนี้ผู้วิจัยส่งข้อคำถามไปยังผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และพบว่าทุกข้อคำถามมีดัชนีความสอดคล้องเกิน 0.67-1 (บุญใจ ศรีสถิตนรากูร, 2555) และนำไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Cochran’s alpha) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ตนเองต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการตลาดของตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการโฆษณา ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการใช้พนักงานขาย ด้านการตลาดทางตรง ด้านการจัดกิจกรรมทางการตลาด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของ Likert (1961) มีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคต่อตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักถึงปัญหา ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของ Likert (1961) มีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ

โดยส่วนที่ 2 และ 3 มีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ได้แก่ คะแนน 5 หมายถึง ความคิดเห็นด้วยระดับมากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง ความคิดเห็นด้วยระดับมาก คะแนน 3 หมายถึง ความคิดเห็นด้วยระดับปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง ความคิดเห็นด้วยระดับน้อย และคะแนน 1 หมายถึง ความคิดเห็นด้วยระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้บริโภคต่อตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลสอบถามด้วยตนเอง โดยเดินทางไป ณ ตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 คน ในการตอบแบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

สถิติที่ใช้ ได้แก่

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์การสื่อสารทางการตลาดของตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์การตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคต่อตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

โดยส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 มีเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของ Likert (1961) 5 ระดับ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายความว่า มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายความว่า มีความคิดเห็นระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายความว่า มีความคิดเห็นระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายความว่า มีความคิดเห็นระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายความว่า มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

4. ทดสอบสมมติฐานในการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) การสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคต่อตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 มีอายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 มีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.80 มีสถานภาพโสด จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 40.20 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.80 มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดของตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์ระดับการมีผลปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดของตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นลำดับแรก คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการตลาดทางตรง ด้านการใช้พนักงานขาย และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการโฆษณา ตามลำดับ (ตาราง 1)

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดของตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ด้าน	การสื่อสารทางการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ด้านการโฆษณา	3.92	0.76	มาก	6
2	ด้านการประชาสัมพันธ์	4.11	0.69	มาก	1
3	ด้านการส่งเสริมการขาย	4.06	0.71	มาก	3
4	ด้านการใช้พนักงานขาย	4.03	0.77	มาก	5
5	ด้านการตลาดทางตรง	4.05	0.66	มาก	4
6	ด้านการจัดกิจกรรมทางการตลาด	4.09	0.65	มาก	2
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.04	0.70	มาก	

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จ.นนทบุรี

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคต่อตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นลำดับแรก คือ ด้านการประเมินทางเลือก รองลงมาคือ ด้านการตระหนักถึงปัญหา ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านการแสวงหาข้อมูล และลำดับสุดท้าย คือ ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ ตามลำดับ (ตาราง 2)

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ด้าน	การตัดสินใจใช้บริการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ด้านการตระหนักถึงปัญหา	4.09	0.69	มาก	2
2	ด้านการแสวงหาข้อมูล	4.04	0.74	มาก	4
3	ด้านการประเมินทางเลือก	4.12	0.65	มาก	1
4	ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.07	0.70	มาก	3
5	ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ	4.01	0.83	มาก	5
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.07	0.72	มาก	

ส่วนที่ 4 แสดงข้อมูลการทดสอบสมมติฐานของสื่อสารทางการตลาดมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ผลการทดสอบสมมติฐานจากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณในภาพรวม พบว่า การสื่อสารทางการตลาด ได้แก่ ด้านการใช้พนักงาน ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการตลาดทางตรง ด้านการโฆษณา ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการจัดกิจกรรมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตาราง 3)

ตาราง 3 การวิเคราะห์การสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (ภาพรวม) โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std.Error	Beta	t	p-value
ค่าคงที่ (Constant)	-0.257	0.063		-4.059	0.000
- ด้านการโฆษณา (X_1)	0.075	0.013	0.057	5.860	0.000***
- ด้านการประชาสัมพันธ์ (X_2)	0.064	0.026	0.077	2.450	0.015*
- ด้านการส่งเสริมการขาย (X_3)	0.366	0.015	0.408	23.927	0.000***
- ด้านการใช้พนักงานขาย (X_4)	0.385	0.009	0.487	40.864	0.000***
- ด้านการตลาดทางตรง (X_5)	0.198	0.017	0.216	11.358	0.000***
- ด้านการจัดกิจกรรมทางการตลาด (X_6)	-0.019	0.027	-0.021	-0.676	0.000***

$R = 0.986$, $Adj.R^2 = 0.973$, $SE = 0.08139$, $F = 2344.93$, $Sig.= 000$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค ในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการมีผลปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดของตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จากผลการศึกษา พบว่า ระดับปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดของตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นลำดับแรก คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการตลาดทางตรง ด้านการใช้พนักงานขาย และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการโฆษณา แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคมีการรับรู้ในการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางแพลตฟอร์ม Facebook ของตลาดเกาะเกร็ดได้ มีการจัดกิจกรรมทางการตลาดและการส่งเสริมการขายเพื่อดึงดูดให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจ อีกทั้งมีการอัพเดตข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในการแนะนำตลาดเกาะเกร็ด หรือผู้ที่มาท่องเที่ยวแล้วมีการรีวิวประสบการณ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สอดคล้องกับแนวคิดของ Duncan (2005; อ้างถึงใน ดารา ทีปะปาล และ ธนวัฒน์ ทีปะปาล, 2557) ที่ว่า การสื่อสารการตลาดเป็นการรวบรวมรูปแบบการนำเสนอข่าวสารชนิดต่าง ๆ ที่ได้วางแผนจัดทำขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแบรนด์ เป็นกระบวนการจัดการที่องค์กรพยายามสื่อข่าวสารถ่ายทอดไปยังกลุ่มเป้าหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าวจูงใจให้เกิดการรับรู้ เกิดความเข้าใจ และเกิดทัศนคติที่ดีต่อองค์กร และแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อผลิตภัณฑ์หรือบริการ ที่องค์กรนำเสนอ ประกอบด้วย การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย การตลาดทางตรง การขายโดยบุคคล การบรรจุภัณฑ์ การจัดกิจกรรมพิเศษ และการเป็นผู้อุปถัมภ์ และการบริการลูกค้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทนัช สิงขรณ์ และ

พรทิพย์ รอดพ้น (2566) ทำการศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มผสมวิตามินของผู้บริโภค ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับสินค้าและการกระตุ้นความต้องการในสินค้า เมื่อผู้บริโภคได้ข้อมูลของสินค้าที่ตรงกับความต้องการ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในซื้อสินค้าได้ง่ายขึ้น อีกทั้งผู้บริโภคชื่นชอบการแจกสินค้าทดลองและของแถม จึงเป็นการกระตุ้นการยอดขายได้นั่นเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชารีย์ โสภา (2563) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ HAPPY SUNDAY (เครื่องสำอางแบรนด์ไทย) กล่าวว่า ปัจจัยด้านพนักงานโดยการมีพนักงานขายที่มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี จะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าแบรนด์ HAPPY SUNDAY และปัจจัยด้านการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ เพราะเนื่องจากสื่อออนไลน์ เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้ง่ายและรวดเร็ว สะดวกต่อการที่ผู้บริโภครับชม

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จากการศึกษา พบว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคต่อตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นเป็นลำดับแรก คือ ด้านการประเมินทางเลือก รองลงมาคือ ด้านการตระหนักถึงปัญหา ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านการแสวงหาข้อมูล และลำดับสุดท้าย คือ ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคมีความชื่นชอบในการมาท่องเที่ยวที่ตลาดเกาะเกร็ด จึงเกิดแรงจูงใจต่าง ๆ ทำให้มีการแสวงหาจากสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook ที่ทางตลาดได้สร้างขึ้น หรือผู้บริโภคค้นหาข้อมูลการรีวิว หรือผู้มีอิทธิพลในโลกออนไลน์ กระตุ้นจากการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมการขาย สินค้าชิมฟรี การบริการนวดจากน้ำมันนวดที่ประทับใจของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในตลาดเกาะเกร็ด หลังจากผู้บริโภคได้รับรู้ประสบการณ์ที่ดี จะรู้สึกพึงพอใจและเกิดการซื้อซ้ำบอกต่อ สอดคล้องกับแนวคิดของ Schiffman and Kanuk (2007; อ้างถึงใน ชูชัย สมิทธิไกร, 2556: 67-112) ที่ว่าการตัดสินใจเป็นกระบวนการที่จะเกิดขึ้น เมื่อมนุษย์ต้องเผชิญกับทางเลือกอย่างน้อย 2 ทางเลือกขึ้นไป เป็นการอธิบายตามแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งกระบวนการตัดสินใจนั้นจะก่อให้เกิดการประเมินคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีอยู่ในตลาด และนำมาสู่การเปรียบเทียบ เพื่อเลือกสิ่งที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ดีที่สุด โดยในการประเมินตัวเลือกนั้น พิจารณาครอบคลุมไปถึงการประเมินคุณสมบัติทางกายภาพ อาทิ ค่าใช้จ่าย รูปแบบของผลิตภัณฑ์หรือการบริการและคุณสมบัติทางอารมณ์ด้านความรู้สึกของผู้บริโภค เช่น การได้รับการยอมรับ ความสอดคล้องกับรูปแบบในการดำเนินชีวิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุณิสา บุญรอด และทรงพร หาญสันติ (2566) ทำการศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางออร์แกนิค พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาวเดือน อินเตชะ (2566) การสื่อสารสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาผลิต ภัณฑ์

กลุ่มน้ำพริกกรอบสมุนไพรบ้านเมาะหลวง อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจจะเป็นเพราะว่าผู้บริโภคซื้อเพราะน้ำพริกรสชาติอร่อย สะอาด และมีความหลากหลาย มีความชอบและตั้งใจที่จะซื้อสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยู่แล้ว จึงเป็นแรงกระตุ้นในการตัดสินใจซื้อนั่นเอง

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การสื่อสารทางการตลาด ได้แก่ ด้านการโฆษณา ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการตลาดทางตรง ด้านการใช้พนักงานขาย และด้านการจัดกิจกรรมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค ในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีการโฆษณาผ่านทางสื่อ Social Media มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ และมีสินค้าให้ชิมมากมาย มีโปรโมชั่นลดราคาสินค้า อีกทั้งเจ้าของร้านในตลาดเกาะเกร็ดให้คำแนะนำเกี่ยวกับสินค้าภายในร้านได้อย่างชัดเจน และเจ้าของร้านเอาใจใส่ลูกค้าเป็นอย่างดี รวมถึงร้านค้าในตลาดเกาะเกร็ดมีการมอบส่วนลดพิเศษให้ และมีกิจกรรมพื้นเมืองให้ร่วมสนุกภายในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สอดคล้องกับแนวความคิดของ Kotler and Keller (2014) ที่กล่าวว่า การสื่อสารทางการตลาด (Marketing Communications) เป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงธุรกิจกับผู้บริโภค โดยไม่ใช่แค่การโฆษณา แต่เป็นระบบกลยุทธ์ที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ผ่านการสร้างแบรนด์ การสร้างคุณค่า และการทำความเข้าใจลูกค้าเพื่อส่งมอบข้อความที่ตรงใจในยุคดิจิทัล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุณิสา บุญรอด และทรงพร หาญสันติ (2566) ทำการศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางออร์แกนิค และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของดาราวรรณ พลนอก และนาถรพี ตันโช (2566) ทำการศึกษาเรื่องการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารถั่งเช่าสีทอง กล่าวว่า การสื่อสารทางการตลาดมีการนำเสนอผลิตภัณฑ์เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายขึ้น โดยใช้ช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงผลิตภัณฑ์ให้ความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมการขายเพื่อเป็นการช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดพฤติกรรมการซื้อสินค้า อีกทั้งพนักงานขายมีความรู้และประสบการณ์ที่ดีของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถนำเสนอสินค้าให้แก่ผู้บริโภค ให้เกิดความไว้วางใจ ส่งผลถึงความพึงพอใจจึงทำให้ผู้บริโภคเกิดแรงจูงใจในซื้อสินค้า

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยขอสรุปข้อเสนอแนะในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ด้านโฆษณา พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการโฆษณาผ่านสื่อ Social Media ดังนั้นตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ควรให้ความสำคัญในเรื่องการโฆษณาผ่านทางสื่อ Social Media

ให้มากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันสื่อ Social Media นั้นสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่าย อีกทั้งยังช่วยดึงดูดให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจที่จะมาซื้อสินค้าที่ตลาดเกาะเกร็ด

2. ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสนใจกับกิจกรรมใหม่ๆ ดังนั้นควรมีการจัดกิจกรรมใหม่ๆ อยู่เสมอ และนำเสนอข้อมูลข่าวสาวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ช่องทางต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยมีการนำเสนอเนื้อหาเชิงประสบการณ์ของการมาท่องเที่ยวซื้อสินค้าที่ตลาดเกาะเกร็ด เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจ

3. ด้านการส่งเสริมการขาย พบว่า การตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคต้องเกิดการทดลองใช้สินค้าก่อน เพื่อสร้างความมั่นใจในตัวสินค้า ดังนั้นควรให้ผู้ประกอบการในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีการนำสินค้าทดลองให้ผู้บริโภคได้ทำการทดลองใช้สินค้าให้มากขึ้น

4. ด้านการใช้พนักงานขาย พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการมาซื้อสินค้าโดยทางร้านให้บริการแนะนำสินค้า ดังนั้นผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดเกาะเกร็ดควรให้การบริการและเอาใจใส่ลูกค้าให้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้บริโภคคาดหวังการบริการที่ดีจากเจ้าของร้านเพื่อสร้างความประทับใจ และความพึงพอใจ จนเกิดกระบวนการการซื้อซ้ำและบอกต่อ

5. ด้านการตลาดทางตรง พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาซื้อสินค้าเกิดความพึงพอใจที่ได้รับส่วนลดพิเศษจากทางช่องทางต่าง ๆ ที่เจ้าของร้านค้ามอบให้ ดังนั้นผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ควรมีการมอบส่วนลดพิเศษผ่านช่องทางต่าง ๆ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคต้องการนำส่วนลดนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การสะสมแต้มให้ได้สิทธิพิเศษนั่นเอง

6. ด้านการจัดกิจกรรมทางการตลาด พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการให้มีกิจกรรมภายในตลาด ดังนั้นในตลาดเกาะเกร็ดควรมีการจัดกิจกรรมพื้นเมืองให้ผู้บริโภคได้มาร่วมสนุกภายในตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และยังสามารถช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับผู้บริโภคเข้ามาซื้อสินค้าที่ตลาดเกาะเกร็ด

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคต่อตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของผู้บริโภค และควรทำการศึกษาในชุมชนอื่น ๆ หรือจังหวัดอื่น ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภคในต่างพื้นที่ต่อไป

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้า ตลอดจนประสบการณ์ที่ดีของผู้บริโภคที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า เพื่อเข้าใจข้อมูลด้านทัศนคติที่มีต่อตลาดเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). (2566). *ข้อมูลประวัติเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.* https://share.google /HroilQ1UBdf7wE4aF.

ชูชัย สมิทธิไกร. (2556). *พฤติกรรมผู้บริโภค.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณิชารีย์ โสภา. (2563). *การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ HAPPY SUNDAY.* [นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ]. สารนิพนธ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพhttp://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/4923/5/nicharee_sopa.pdf.

ดาวเดือน อินเตชะ. (2566). การสื่อสารสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์กลุ่มน้ำพริกกรอบสมุนไพรบ้านเมาะหลวง อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง. *วารสาร มทร.อีสาน มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 10(2), 67-77.

ดารา ทีปะปาล และ ธนวัฒน์ ทีปะปาล. (2557). *การสื่อสารการตลาด.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรการพิมพ์.

ดาราวรรณ พลนอก และ นาถรพี ตันโช. (2566). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลตอการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑเสริมอาหารถั่งเชาสีทอง. *วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี,* 10(2), 61-73.

นันทนัช สิงขรณ์ และ พรทิพย์ รอดพ้น. (2566). การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มผสมวิตามินของผู้บริโภค ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์),* 17(1), 249-263.

บุญใจ ศรีสถิตย์นรากูร. (2555). *การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย : คุณสมบัติการวัดเชิงจิตวิทยา,* โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุณิสา บุญรอด และ ทรงพร หาญสันติ. (2566). การสื่อสารทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิต ภัณฑ์เครื่องสำอางออร์แกนิค. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์,* 7(1), 85-97.

Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques.* New York: John Wiley & Sons.

Duncan, T. (2005). *Principles of Advertising & IMC.* (2nded.). Boston: McGraw-Hill companies, Inc.

Kotler, P., & Keller, K. (2014). *Marketing Management.* (15th ed.). Saddle River: Prentice-Hall.

Likert, Rensis. (1961). *New Pattern of Management.* New York: McGraw-Hill.

Schiffman, L. G. and Kanuk, L. L. (2007). *Consumer Behavior.* 9th ed. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education International.

TAT Review Magazine. (2563). *การนำเสนอทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.).* https://tatreviewmagazine.com/article/tourism-direction-2020/.

การวิเคราะห์สมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชีในยุคดิจิทัลที่ปฏิบัติงานบัญชี ในจังหวัดนครปฐม

An Analysis of Digital Competencies of Accountants in the Digital Age: A Case Study of Nakhon Pathom Province

พรทิพย์ สุขจำลอง[1], นวกรณ์ กาละปุก[2], กานต์รวี จงอิทธิ[3]

[1]*คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยธนบุรี, Porntip_ac@thonburi-u.ac.th*

[2]*คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยธนบุรี, nawakorn@thonburi-u.ac.th*

[3]*คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยธนบุรี, boss1best2@thonburi-u.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานบัญชีในจังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักบัญชีที่ขึ้นทะเบียนผู้ทำบัญชีและปฏิบัติงานบัญชี ในจังหวัดนครปฐม จำนวน 333 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยโดยภาพรวมของสมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.04, S.D. = .72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06 S.D. = .67) รองลงมาคือ ด้านความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล ($\overline{X}$ = 4.01, S.D. = .72) ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ($\overline{X}$ = 4.00, S.D. = .76) และค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = .71)

คำหลัก: สมรรถนะดิจิทัล, นักบัญชีในยุคดิจิทัล, สำนักงานบัญชี

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the digital competency levels of accountants operating in Nakhon Pathom Province. The sample consisted of 333 registered accountants practicing in Nakhon Pathom. The research instrument used for data collection was a questionnaire. Data were analyzed using mean and standard deviation. The research findings revealed that the overall digital competency of the accountants was at a high level ($\overline{X}$ = 4.04, S.D. = .72). When considering all four dimensions it was

found that Digital Adaptation to Change had the highest mean at a high level ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = .67), This was followed by Digital Technology Knowledge ($\overline{X}$ = 4.01, S.D. = .72) and Digital Problem Solving Skills ($\overline{X}$ = 4.00, S.D. = .76)and the lowest mean score was found in the use of digital technology ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = .71).

Keywords: Digital competency, Accountants in the digital era, Accounting firm

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการดำเนินธุรกิจทั่วโลก โดยเฉพาะวิชาชีพบัญชีซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) ระบบคลาวด์คอมพิวติ้ง (Cloud Computing) และระบบอัตโนมัติทางกระบวนการ (Robotic Process Automation: RPA) ได้เข้ามาปรับเปลี่ยนบทบาทของนักบัญชีจากผู้บันทึกข้อมูลเชิงธุรกรรมไปสู่การเป็นนักวิเคราะห์ข้อมูลเชิงกลยุทธ์และที่ปรึกษาทางธุรกิจ International Federation of Accountants, 2019; World Economic Forum (2023) ส่งผลให้ “สมรรถนะดิจิทัล” (Digital Competency) กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสามารถในการแข่งขันทางวิชาชีพ

ในบริบทของประเทศไทย ภาครัฐได้ผลักดันนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างต่อเนื่องผ่านสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อยกระดับขีดความสามารถของบุคลากรและองค์กรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามการปรับตัวของสำนักงานบัญชี โดยเฉพาะในระดับภูมิภาคยังมีความแตกต่างกันทั้งในด้านการลงทุนด้านเทคโนโลยี ความพร้อมของบุคลากร และการพัฒนาทักษะดิจิทัล ส่งผลให้เกิดช่องว่างสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency Gap) ระหว่างความต้องการของตลาดกับศักยภาพที่แท้จริงของนักบัญชี

จังหวัดนครปฐมเป็นพื้นที่ที่มีสำนักงานบัญชีจำนวนมากรองรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น หากนักบัญชียังขาดสมรรถนะดิจิทัลที่เพียงพอ อาจส่งผลต่อคุณภาพการจัดทำรายงานทางการเงิน ความรวดเร็วในการให้บริการ ความปลอดภัยของข้อมูล และความสามารถในการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในระยะยาว อีกทั้งในยุคที่ระบบบัญชีออนไลน์และระบบอัตโนมัติเข้ามาทดแทนงานประจำ (Routine Tasks) นักบัญชีจำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้ซอฟต์แวร์บัญชีสมัยใหม่ ความเข้าใจด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และทักษะการสื่อสารเชิงดิจิทัล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร

ดังนั้น การวิเคราะห์สมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชีในยุคดิจิทัล ที่ปฏิบัติงานบัญชีในจังหวัดนครปฐม จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ เนื่องจากจะช่วยสะท้อนระดับความพร้อมที่แท้จริง ระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนา ตลอดจนเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบกลยุทธ์การพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการประเมินองค์ประกอบของสมรรถนะดิจิทัลอย่างเป็นระบบและเสนอแนวทางพัฒนาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง เพื่อยกระดับศักยภาพนักบัญชี เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสำนักงานบัญชี และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลในระดับภูมิภาคอย่างยั่งยืน

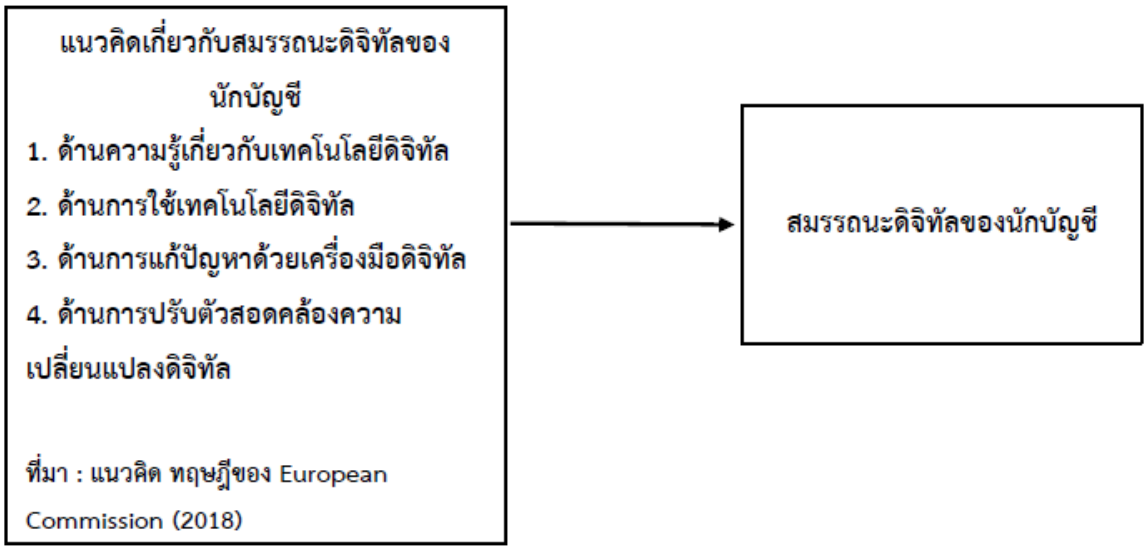
วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานบัญชีในจังหวัดนครปฐม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักบัญชีสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง ส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของตนเอง
2. องค์กรทางบัญชีสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงตลอดจนใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินสมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชีในสำนักงานบัญชี จังหวัดนครปฐม
3. สำนักงานบัญชี จังหวัดนครปฐม สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และการพัฒนาวิชาชีพนักบัญชีให้เจริญก้าวหน้า

กรอบแนวคิด

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมรรถนะ (competency) เป็นปัจจัยในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้องค์การโดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยช่วยให้พัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อให้ส่งผลไปสู่การพัฒนาองค์การต่าง ๆ จึงพยายามเอาสมรรถนะมาใช้เป็นปัจจัยในการบริหารองค์การในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนางานบริการหรือการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2563) ให้ความหมายว่าสมรรถนะดิจิทัล หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย มีจริยธรรม และสร้างสรรค์ เพื่อการดำรงชีวิต การทำงาน และการพัฒนาประเทศ

European Commission (2018) ให้ความหมายว่า สมรรถนะดิจิทัล คือ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมั่นใจ มีวิจารณญาณ และมีความรับผิดชอบ เพื่อการเรียนรู้ การทำงาน และการมีส่วนร่วมในสังคม โดยครอบคลุมความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จารุพร พฤกธารา และคณะ (2565) ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของนักวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพสำนักงานบัญชีจังหวัดระยอง พบว่า ภาพรวมมีความคิดเห็นระดับมาก ความสำคัญอันดับแรกคือ การเข้าใจเครื่องมือดิจิทัลในการรักษาความปลอดภัยข้อมูลทางบัญชีเกี่ยวกับคุณภาพของสำนักงานบัญชี ภาพรวมมีระดับความคิดเห็นมาก ความสำคัญอันดับแรก คือ ความสำคัญกับการจัดทำงบการเงินได้อย่างถูกต้องคำนวณตัวเลขไม่ผิดพลาด

เยาวพา โส๊ะเหล็ม และคณะ (2565) ศึกษาเรื่อง ทักษะทางดิจิทัลและผลการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในประเทศไทย พบว่า ทักษะทางการบัญชีดิจิทัลด้านการทำธุรกรรมออนไลน์ในงานด้านบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิผลในการทำงานส่วนด้านการใช้โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีและด้านการสื่อสารสารสนเทศทางการบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิผลในการทำงานของนักบัญชีในกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคใต้ของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักบัญชีที่ขึ้นทะเบียนผู้ทำบัญชีในจังหวัดนครปฐม จำนวน 1,987 คน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง นักบัญชีที่ปฏิบัติงานบัญชี ในจังหวัดนครปฐม คำนวณจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ได้ขนาดตัวอย่าง 333 ราย ซึ่งสุ่มตัวอย่างโดยวิธี Random sampling (Yamane, 1973 อ้างใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการวิเคราะห์สมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชี ที่ปฏิบัติงานบัญชี ในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชี แบ่งออกเป็น 4 ด้าน

2.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล

2.2 ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2.3 ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล

2.4 ด้านการปรับตัวให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล

การทดสอบความตรงและความเที่ยงของข้อคำถาม

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแบบจำลอง การสำรวจ โดยการสังเคราะห์ผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถาม เรื่อง การวิเคราะห์สมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชีในยุคดิจิทัลที่ปฏิบัติงานบัญชีในจังหวัดนครปฐม ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน เพื่อวัดความสอดคล้องของข้อคำถามในแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-Objective Congruence: IOC)

ขั้นตอนการตรวจสอบมีดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญเทียบแผนผังการสร้างคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับกรอบแนวคิด
2. ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามเทียบวัตถุประสงค์ในการวัด โดยให้คะแนนดังนี้

   +1 หมายความว่า แน่ใจ ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวัด

   0 หมายความว่า ไม่แน่ใจ ว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวัด

   -1 หมายความว่า แน่ใจว่า ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวัด
3. นำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ หาค่า IOC รายข้อจากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC = ค่าดัชนีความสอดคล้อง

R = คะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

การตัดสินค่าดัชนีความสอดคล้องตามเกณฑ์ต่อไปนี้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544, น.240-247)

IOC มีค่าตั้งแต่ 0.50-1 แสดงว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนของวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

IOC มีค่าน้อยกว่า 0.50 แสดงว่าข้อคำถามไม่เป็นตัวแทนของวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ขั้นตอนที่ 4 เก็บข้อมูลจากกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด (Try out) มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability Test) ซึ่งเป็นการวัดค่าความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) ด้วยวิธีการของสัมประสิทธิ์แอลฟา ครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ผลที่ได้จากการทดสอบความเที่ยงของมาตรวัดโดยวิธีการนี้จะช่วยทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงที่สูงขึ้นและนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อจัดทำแบบสอบถามให้เป็นฉบับที่สมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปและการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของข้อมูล โดยมีลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การอภิปรายผลผู้วิจัยจะนำเอาคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และแปรผลโดยอาศัยหลักตามโอกาสที่ควรจะเป็น (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538, น.100) ตามแนวคิดของ Best (1977 อ้างถึงใน สุชาติ โสมประยูร และวรรณีโสมประยูร, 2546, น.68) ซึ่งเกณฑ์ในการแปลความหมายจะเป็นดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.21-5.00	มากที่สุด
3.41-4.20	มาก
2.61-3.40	ปานกลาง
1.81-2.60	น้อย
1.00-1.80	น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรง โดยใช้การสำรวจเป็นเครื่องมือและใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ส่งทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

ผลการวิจัย

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชี ด้านความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. สามารถกำหนดคำสำคัญในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น web search engine	4.12	.64	มาก
2. สามารถสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่ต้องการและมีความน่าเชื่อถือ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ	4.12	.51	มาก
3. สามารถเข้าถึงข้อมูลที่สืบค้นได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เช่น Google, Bing, Yahoo เป็นต้น	4.31	.76	มากที่สุด
4. สามารถตรวจสอบความผิดปกติของคอมพิวเตอร์ที่อาจเกิดภัยคุกคาม เช่น ไวรัสคอมพิวเตอร์ มัลแวร์ สปายแวร์ เป็นต้น	3.60	.95	มาก
5. มีการหลีกเลี่ยงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของข้อมูล	3.91	.71	มาก
รวม	4.01	.72	มาก

จากตาราง 1 สมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชีในสำนักงานบัญชี ด้านความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.01, S.D. = .72) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สามารถเข้าถึงข้อมูลที่สืบค้นได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เช่น Google, Bing, Yahoo เป็นต้น ($\overline{X}$ = 4.31, S.D. = .76) รองลงมา คือ สามารถกำหนดคำสำคัญในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น web search engine ($\overline{X}$ = 4.12, S.D = .64) สามารถสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่ต้องการและมีความน่าเชื่อถือ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ ($\overline{X}$ = 4.12, S.D = .51) และค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ สามารถตรวจสอบความผิดปกติของคอมพิวเตอร์ที่อาจเกิดภัยคุกคาม เช่น ไวรัสคอมพิวเตอร์ มัลแวร์ สปายแวร์ เป็นต้น ($\overline{X}$ = 3.60, S.D. = .95)

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชี ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. สามารถใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี เช่น โปรแกรม Express ในการจัดทำข้อมูลทางบัญชีได้อย่างเหมาะสม	4.10	.97	มาก
2. สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัล เพื่อช่วยติดต่อสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Google meet, Line, Microsoft Teams	4.48	.65	มากที่สุด
3. เลือกใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชั่นตามลักษณะการใช้งานในการทำงานออนไลน์ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมและตามวัตถุประสงค์การใช้งาน	4.03	.76	มาก
4. สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลเป็นช่องทางในการเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับทางด้านบัญชี	3.80	.82	มาก
5. สามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น การประมวลคำ ตารางคำนวณการจัดทำรายงานนำเสนอ เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานด้านต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ	4.08	.77	มาก
รวม	4.10	.71	มาก

จากตาราง 2 สมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชี ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.10, S.D = .71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัล เพื่อช่วยติดต่อสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Google meet, Line, Microsoft Teams ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = .65) รองลงมาคือ สามารถใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี เช่น โปรแกรม Express ในการจัดทำข้อมูลทางบัญชีได้อย่างเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.10 S.D. = .97) และน้อยที่สุด สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลเป็นช่องทางในการเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับทางด้านบัญชี ($\overline{X}$ = 3.80, S.D. = .82)

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชี ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. สามารถสำรองข้อมูลที่ไม่ได้ใช้ข้อมูลระยะเวลานานเพื่อป้องกันความเสียหายกับข้อมูล เช่น Cloud System, Google one	3.74	1.01	มาก
2. สามารถใช้เทคโนโลยีทำงานด้วยความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำ ลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน	4.03	.72	มาก
3. สามารถใช้ Software ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการคำนวณตัวเลข ตารางข้อมูล แผนภาพและกราฟ เช่น Microsoft Excel	4.03	.76	มาก
4. สามารถใช้ Software ในการช่วยจัดทำเอกสารต่างๆ งานนำเสนอ เช่น Microsoft word, Microsoft Power point	4.06	.77	มาก
5. สามารถนำข้อมูลออนไลน์ที่สืบค้นมาได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูล	3.92	.75	มาก
รวม	4.00	.76	มาก

จากตาราง 3 สมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชี ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.00, S.D = .76) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก คือ สามารถใช้ Software ในการช่วยจัดทำเอกสารต่างๆ งานนำเสนอ เช่น Microsoft word, Microsoft Power point ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = .77) รองลงมาคือ สามารถใช้เทคโนโลยีทำงานด้วยความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำ ลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน ($\overline{X}$ = 4.03, S.D. = .72) และสามารถใช้ Software ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการคำนวณตัวเลข ตารางข้อมูล แผนภาพและกราฟ เช่น Microsoft Excel ($\overline{X}$ = 4.03, S.D. = .76) และน้อยสุด สามารถสำรองข้อมูลที่ไม่ได้ใช้ข้อมูลระยะเวลานานเพื่อป้องกันความเสียหายกับข้อมูล เช่น Cloud System, Google one ($\overline{X}$ = 3.74, S.D. = 1.10)

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชี ด้านการปรับตัวให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. มีการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้บุคลากรในองค์กรสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง	4.02	.66	**มาก**
2. มีสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลในการขับเคลื่อนรูปแบบการทำงาน	**4.10**	**.70**	**มาก**
3. มีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน	4.08	**.70**	**มาก**
4. มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีเหมาะสมกับรูปแบบธุรกิจ เช่น การเก็บข้อมูลต่างๆผ่านเว็ปไซต์เพื่อลดการใช้เอกสาร	4.03	**.65**	**มาก**
5. สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติงานโดยใช้เครื่องมือดิจิทัลเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	4.09	.70	**มาก**
รวม	4.06	.67	มาก

จากตาราง 4 สมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชี การปรับตัวให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = .67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยเฉลี่ยสูงสุด คือ มีสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลในการขับเคลื่อนรูปแบบการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = .70) รองลงมา คือ สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติงานโดยใช้เครื่องมือดิจิทัลเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = .70) และน้อยสุด คือ มีการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้บุคลากรในองค์กรสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ($\overline{X}$ = 4.02, S.D. = .66)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยโดยภาพรวมพบว่า นักบัญชีในสำนักงานบัญชี จังหวัดนครปฐม มีสมรรถนะดิจิทัลอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในกระบวนการทำงานทางบัญชี ทั้งในด้านการจัดทำข้อมูล การประมวลผล การวิเคราะห์ และการสื่อสารข้อมูลทางการเงิน

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักบัญชีมีความสามารถในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งออนไลน์ที่น่าเชื่อถือ สามารถกำหนดคำสำคัญในการค้นหา เลือกใช้เครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม สามารถตรวจสอบความผิดปกติของคอมพิวเตอร์ที่อาจเกิดภัยคุกคาม

เช่น ไวรัสคอมพิวเตอร์ มัลแวร์ สปายแวร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่นในด้านเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่าความรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม

ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แม้ว่าจะอยู่ในระดับมากเช่นกัน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักบัญชีสามารถใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีและเครื่องมือสื่อสารออนไลน์เพื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี โดยเฉพาะการใช้แพลตฟอร์มประชุมออนไลน์และแอปพลิเคชันสำหรับการทำงานร่วมกัน อย่างไรก็ตาม สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลเป็นช่องทางในการเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับทางด้านบัญชี ยังมีระดับต่ำกว่าทักษะด้านอื่น สะท้อนถึงบทบาทของนักบัญชีที่ยังคงมุ่งเน้นการปฏิบัติงานด้านเทคนิคมากกว่าการสื่อสารข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่านักบัญชีในสำนักงานบัญชี จังหวัดนครปฐม มีความพร้อมด้านสมรรถนะดิจิทัลในระดับที่ดี โดยเฉพาะในด้านการปรับตัวและการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ

ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล พบว่า นักบัญชีสามารถใช้ Software ในการช่วยจัดทำเอกสารต่างๆ งานนำเสนอนักบัญชีและสามารถใช้ Software ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการคำนวณตัวเลข ตารางข้อมูล แผนภาพและกราฟเพื่อช่วยในการจัดทำรายงาน วิเคราะห์ข้อมูล และแก้ไขปัญหาการคำนวณได้อย่างมีประสิทธิภาพลดข้อผิดพลาดทำให้รายงานทางการเงินมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

ด้านการปรับตัวสอดคล้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล แสดงให้เห็นว่านักบัญชีส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงพร้อมเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และสามารถนำเครื่องมือดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม มีสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลในการขับเคลื่อนรูปแบบการทำงาน นอกจากนี้ หลายองค์กรมีการสนับสนุนให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินงาน สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติงานโดยใช้เครื่องมือดิจิทัลเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานมากขึ้น ซึ่งแสดงถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่

อภิปรายผล

ด้านความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล ผลการวิจัย พบว่า นักบัญชีมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธพงษ์ ขาวสำอาง และพรรณทิพย์ อย่างกลั่น (2566) สมรรถนะของนักบัญชีในยุคดิจิทัลส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ด้านความครบถ้วนและเชื่อถือได้ ด้านความรวดเร็วทันต่อเวลา ด้านความถูกต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของราชการ และด้านพัฒนาขีดความสามารถของนักบัญชี

ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลผลการวิจัย พบว่า นักบัญชีสามารถใช้โปรแกรมบัญชีและเครื่องมือสื่อสารออนไลน์ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ วริยา ปานปรุง (2561) สมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของนักบัญชีในยุคไทยแลนด์ 4.0 ในด้วยการวิเคราะห์และด้วยการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งนักบัญชีที่มีคุณลักษณะด้วยการคิดวิเคราะห์และด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศ จะช่วยให้การเงินที่จัดทำนั้นมีความถูกต้องและครบถ้วนชัดเจน

ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัลผลการวิจัย พบว่า นักบัญชีสามารถใช้ Software ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการคำนวณตัวเลข ตารางข้อมูล แผนภาพและกราฟเพื่อช่วยในการจัดทำรายงานวิเคราะห์ข้อมูลและแก้ไขปัญหาการคำนวณได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Richardson et al. (2020) ซึ่งเน้นว่าการใช้เครื่องมือดิจิทัลสามารถช่วยให้กระบวนการบัญชีมีประสิทธิภาพและความแม่นยำมากยิ่งขึ้นลดการเกิดข้อผิดพลาดในด้านของการคำนวณตัวเลขในงบการเงิน

ด้านการปรับตัวสอดคล้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดแสดงว่านักบัญชีมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสุตา นาดี และคณะ (2564) สมรรถนะของนักบัญชีในยุคดิจิทัล ทักษะการปรับตัวในโลกที่เปลี่ยนแปลง พบว่า นักบัญชีให้ความสำคัญกับทักษะการปรับตัวในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยให้ความสำคัญกับทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ทักษะด้านการเป็นคู่คิดผู้บริหาร ทักษะด้านการเรียนรู้เชิงพลวัต และทักษะด้านการบริหารจัดการอารมณ์และความคิดและพบว่าทักษะการปรับตัวทั้ง 4 ด้านมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับสมรรถนะของนักบัญชีในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี สามารถนำแนวทางไปปรับปรุงด้านสมรรถนะดิจิทัลของนักบัญชีไปพัฒนาให้เกิดทักษะ ความเข้าใจในบทบาทของนักบัญชียุคดิจิทัลและควรมีการปรับเปลี่ยนในการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานให้มากขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวก ความรวดเร็วและความแม่นยำในการปฏิบัติงาน
2. ควรมีการสนับสนุนในการเรียนรู้และเป็นการส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
3. นักบัญชีควรมีการพัฒนาตนเองด้านทักษะ "ความฉลาดทางดิจิทัล" (Digital Literacy) ไม่เพียงแค่ใช้โปรแกรมเป็น แต่ต้องเข้าใจเรื่องความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity) เพื่อป้องกันความเสี่ยงของข้อมูลทางการเงินขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2566). *รายงานสถานการณ์ธุรกิจและแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย.* กระทรวงพาณิชย์.

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2567). *ข้อมูลผู้ทำบัญชีในประเทศไทย.* กระทรวงพาณิชย์.

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566-2570).*

จารุพร พฤกธารา, รัชนีภรณ์ คณะพูล, และกาญจนา ผลาผล. (2565). สมรรถนะของนักวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพสำนักงานบัญชี จังหวัดระยอง. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน,* 4(3), 149–167.

ณัฐรัตน์ ผดุงถิ่น. (2564). *ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐมและสุพรรณบุรี.* (วิทยานิพนธ์การศึกษาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประสุตา นาดี และคณะ. (2564). สมรรถนะของนักบัญชีในยุคดิจิทัล: ทักษะการปรับตัวในโลกที่เปลี่ยนแปลง. *วารสารศิลปะศาสตร์และวิทยาการจัดการ,* 20(8), 19-32.

ยุทธพงษ์ ขาวสำอาง, และพรรณทิพย์ อย่างกลั่น. (2566). สมรรถนะและทักษะของนักบัญชีในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในสำนักงานการเงินของกองทัพบก. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,* 7(4), 170-179.

เยาวพา โส๊ะเหล็ม และคณะ. (2565). ทักษะดิจิทัลและผลการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ,* 15(3), 153-173.

วริยา ปานปรุง และคณะ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่มีต่อคุณลักษณะของนักบัญชีในยุคไทยแลนด์ 4.0. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ,* 2, (694-703). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *กรอบสมรรถนะดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย (Digital Competence Framework for Thai Citizens).* กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2566). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2566.* กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์.* (พิมพ์ครั้งที่ 11). เฟื่องฟ้า พริ้นติ้ง.

International Federation of Accountants. (2019). *International education standards (IES) handbook.* IFAC.

European Commission. (2018). *DigComp 2.1: The digital competence framework for citizens with eight proficiency levels and examples of use.* Publications Office of the European Union.

International Federation of Accountants. (2019). *International education standards (IES) handbook.* IFAC.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample sizes for research activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30, 607-610.

Richardson, V. J., Teeter, R. A., & Terrell, K. L. (2020*). Introduction to data analytics for accounting.* McGraw-Hill.

World Economic Forum. (2023). The future of jobs report 2023. World Economic Forum.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis.* Harper & Row.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผ่านติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซ ของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย

Factors Influencing Purchase Behavior through TikTok Live Commerce among Generation Z Consumers in Thailand

เรณุกา สุขสวัสดิ์[1], นิตนา ฐานิตธนกร[2]

[1]บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, renuka.suks@bumail.net

[2]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, nittana.s@bu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีที่มาและความสำคัญจากการเติบโตของการซื้อขายผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อยังคงต้องการการศึกษาเชิงลึก การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย ได้แก่ คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม ผู้นำทางความคิด ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด และความสะดวกสบายในการซื้อ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามปลายปิดจากผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทยที่เคยซื้อสินค้าผ่านติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซ จำนวน 253 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการถดถอยเชิงพหุ ผลการวิจัยพบว่า ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคมและความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สดเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม และผู้นำทางความคิด ตามลำดับ ขณะที่คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์และความสะดวกสบายในการซื้อไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้ออย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ไลฟ์สดกับผู้บริโภคและการสร้างความน่าเชื่อถือของผู้ไลฟ์ เพื่อกระตุ้นการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจนซีในแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำหลัก: คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซ แพลตฟอร์ม ความไว้วางใจ พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์

Abstract

This study is motivated by the rapid growth of TikTok Live Commerce, which significantly influences the purchasing behavior of Generation Z consumers in Thailand. The objective is to examine factors affecting purchase behavior, including logistics service quality, platform stability, opinion leadership, parasocial interaction, trust in live streamers, and purchase convenience. A quantitative approach was employed, with data collected from 253 Generation Z consumers in Thailand who have purchased products via TikTok Live Commerce using structured questionnaires. Multiple regression analysis was conducted. The results indicate that parasocial interaction and trust in live streamers have the strongest influence on purchase behavior, followed by platform stability and opinion leadership. In contrast, logistics service quality and purchase convenience have no statistically significant effect. These findings highlight the importance of building trust and relationships between live streamers and consumers to effectively influence purchase decisions.

Keywords: Logistics Service Quality, Platform Stability, Parasocial Interaction, TikTok Live Commerce, Platform, Trust, Online Shopping Behavior

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันรูปแบบการซื้อขายออนไลน์ได้พัฒนาอย่างรวดเร็วจากอีคอมเมิร์ซแบบดั้งเดิมสู่โซเชียลคอมเมิร์ซและไลฟ์คอมเมิร์ซ ซึ่งผสานเนื้อหา การมีส่วนร่วม และการสื่อสารแบบเรียลไทม์เข้ากับกระบวนการซื้อขาย ทำให้ผู้บริโภคได้รับประสบการณ์ใกล้เคียงกับการซื้อสินค้าในร้านจริงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะแพลตฟอร์มติ๊กต็อกที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนตลาดไลฟ์คอมเมิร์ซในระดับโลก โดยรายงานระบุว่า TikTok Shop มีมูลค่าการซื้อขายรวม (GMV) ประมาณ 33.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2024 และเพิ่มขึ้นเป็น 26.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐภายในครึ่งแรกของปี 2025 สะท้อนถึงอัตราการเติบโตอย่างก้าวกระโดดของการซื้อสินค้าผ่านวิดีโอสั้นและการถ่ายทอดสด (Momentum Works & Tabcut, 2025)

ในบริบทของประเทศไทย ตลาดอีคอมเมิร์ซมีมูลค่าประมาณ 6.5 ล้านล้านบาทในปี 2567 เติบโตขึ้นร้อยละ 9 จากปีก่อนหน้า โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจ B2C ที่ยังคงเป็นแรงขับเคลื่อนหลัก (ETDA, 2024) ขณะเดียวกัน DataReportal (2025) รายงานว่า ประเทศไทยมีผู้ใช้งานติ๊กต็อก อายุ 18 ปี ขึ้นไปมากกว่า 34 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.8 ของประชากรวัยผู้ใหญ่ โดยกลุ่มผู้ใช้หลัก คือ เจเนอเรชันซี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมสอดคล้องกับการบริโภคผ่านไลฟ์คอมเมิร์ซ ทั้งในด้านการมีส่วนร่วม การโต้ตอบ

และการตัดสินใจซื้อแบบฉับพลัน รวมถึงได้รับอิทธิพลจากผู้นำทางความคิด (Opinion Leaders) หรืออินฟลูเอนเซอร์ในระดับสูง แม้ไลฟ์คอมเมิร์ซจะเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ยังพบประเด็นปัญหาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในปัจจุบัน เช่น ความไม่เสถียรของระบบถ่ายทอดสดที่กระทบต่อประสบการณ์การรับชม ความไม่แน่นอนด้านการจัดส่งสินค้า และความน่าเชื่อถือของผู้ไลฟ์สด ซึ่งอาจลดความไว้วางใจและส่งผลให้ผู้บริโภคยกเลิกการซื้อหรือไม่กลับมาซื้อซ้ำ นอกจากนี้ งานวิจัยที่ผ่านมาแม้จะศึกษาปัจจัยบางด้าน เช่น คุณภาพโลจิสติกส์หรืออิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ แต่ยังขาดการบูรณาการปัจจัยเชิงเทคโนโลยี สังคม และจิตวิทยาเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะในบริบทของผู้บริโภคเจเนอเรชันซีในประเทศไทยที่มีลักษณะเฉพาะ

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซโดยบูรณาการตัวแปรสำคัญ ได้แก่ คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม ผู้นำทางความคิด ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด และความสะดวกสบายในการซื้อ จึงมีความจำเป็นทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ เพื่ออธิบายช่องว่างขององค์ความรู้และสนับสนุนการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของธุรกิจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทยต่อคุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม ผู้นำทางความคิด ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ความไว้วางใจในผู้ถ่ายทอดสด และความสะดวกในการซื้อผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซ
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม ผู้นำทางความคิด ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ความไว้วางใจในผู้ถ่ายทอดสด และความสะดวกในการซื้อที่มีต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

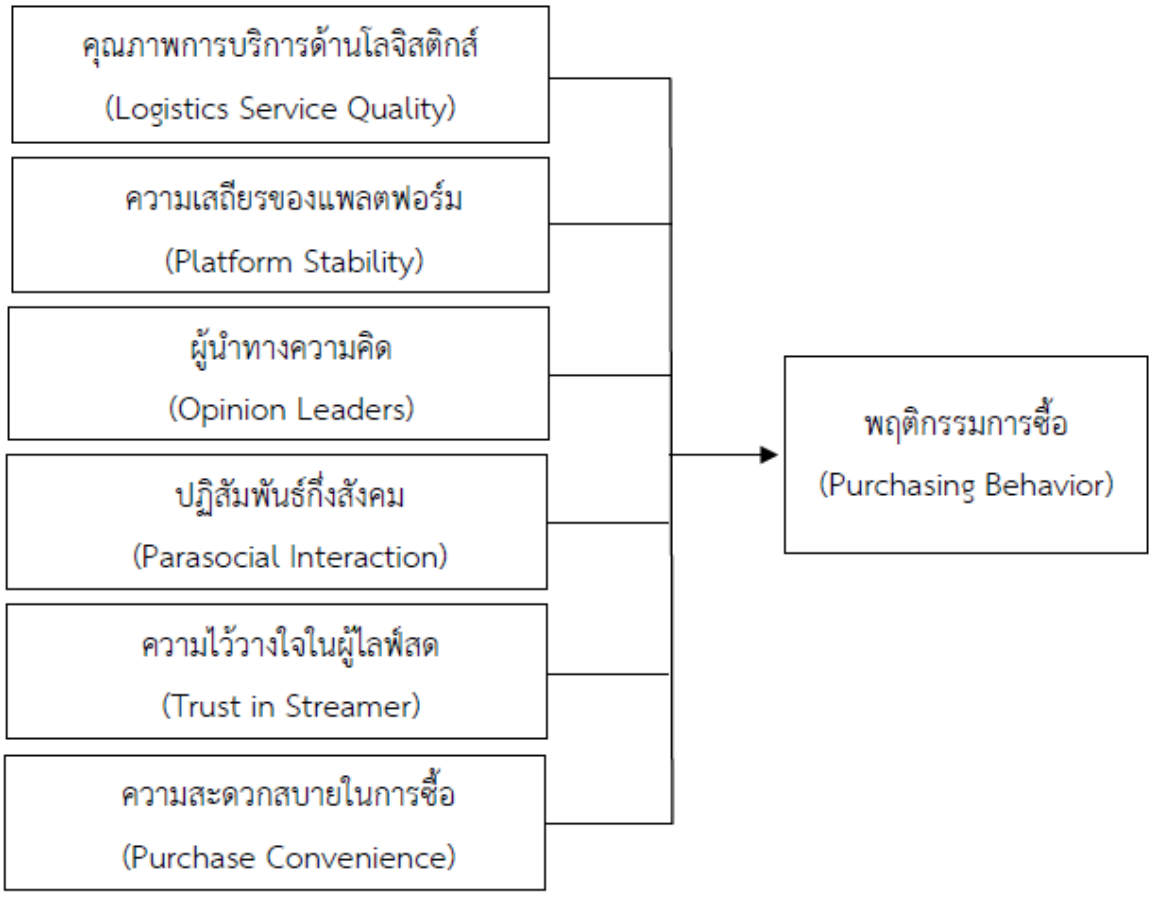
1. งานวิจัยนี้มีส่วนช่วยสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจเนอเรชันซีในประเทศไทย โดยบูรณาการมิติด้านโลจิสติกส์ เทคโนโลยี สังคม และจิตวิทยาอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดและข้อมูลอ้างอิงสำหรับนักวิชาการและนักวิจัยในการศึกษาต่อยอดด้านพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทดิจิทัลและโซเชียลคอมเมิร์ซในอนาคต
2. ในเชิงปฏิบัติ ผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด โดยมุ่งเน้นการสร้างความไว้วางใจ การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภค และการใช้ผู้นำ

ทางความคิดอย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน ผู้พัฒนาแพลตฟอร์มและผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์สามารถนำข้อมูลเชิงประจักษ์ไปปรับปรุงระบบ คุณภาพบริการ และประสบการณ์การใช้งาน เพื่อเพิ่มความพึงพอใจและโอกาสในการซื้อซ้ำ

3. ในระดับนโยบาย หน่วยงานภาครัฐสามารถใช้ผลการวิจัยประกอบการกำหนดแนวทางสนับสนุนธุรกิจดิจิทัลและโซเชียลคอมเมิร์ซ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคเจเนอเรชันซี อีกทั้งผลการศึกษายังสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศ โดยชี้ให้เห็นปัจจัยสำคัญที่สามารถนำไปใช้ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย

กรอบแนวคิด

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงนำมาสู่การพัฒนากรอบแนวคิดของการศึกษาในครั้งนี้ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยในข้างต้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยตัวแปรอิสระประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม ผู้นำทางความคิด ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด และความสะดวกสบายในการซื้อ ซึ่งคาดว่า จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ อ้างอิงแนวคิดของ Zhang et al. (2022) อธิบายว่า คุณภาพการจัดส่ง เช่น ความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือ มีผลต่อความพึงพอใจและความไว้วางใจของผู้บริโภค ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อและการซื้อซ้ำ ส่วนความเสถียรของแพลตฟอร์ม ตามแนวคิดของ Ma et al. (2022) เป็นปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสบการณ์ของผู้ใช้ โดยเฉพาะในบริบทของไลฟ์คอมเมิร์ซที่ต้องอาศัยการถ่ายทอดสดแบบเรียลไทม์ หากระบบมีความเสถียร จะช่วยลดการรับรู้ความเสี่ยงและเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจซื้อ สำหรับผู้นำทางความคิด อ้างอิงแนวคิดของ Zhang et al. (2023) มีบทบาทสำคัญในการโน้มน้าวและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค โดยเฉพาะในแพลตฟอร์มโซเชียลคอมเมิร์ซที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคำแนะนำจากอินฟลูเอนเซอร์

นอกจากนี้ ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ตามแนวคิดของ Mardhiana (2024) อธิบายถึงความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยาระหว่างผู้ชมกับผู้ไลฟ์ ซึ่งช่วยเพิ่มความรู้สึกใกล้ชิดและมีส่วนร่วม ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้า อีกทั้งความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด อ้างอิงแนวคิดของ Wu et al. (2023) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความไม่แน่นอนในการซื้อสินค้าออนไลน์ และส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้อ รวมถึงความสะดวกสบายในการซื้อ ตามแนวคิดของ Lee et al. (2021) สะท้อนถึงความง่ายในกระบวนการสั่งซื้อและการชำระเงิน ซึ่งช่วยลดความยุ่งยากและสนับสนุนการตัดสินใจซื้อ โดยปัจจัยดังกล่าวในข้างต้นมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการซื้อ อ้างอิงแนวคิดของ Kim et al. (2023) ซึ่งหมายถึง การตัดสินใจซื้อสินค้าและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องของผู้บริโภคในแพลตฟอร์มไลฟ์คอมเมิร์ซ

สมมติฐานการวิจัย

1. คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย
2. ความเสถียรของแพลตฟอร์มมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย
3. ผู้นำทางความคิดมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย
4. ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคมมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย

5. ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สดมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย

6. ความสะดวกสบายในการซื้อมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจเนอเรชันซีในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามปลายปิดที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ในการศึกษานี้ กำหนดให้พฤติกรรมการซื้อ เป็นตัวแปรตาม ขณะที่ตัวแปรอิสระประกอบด้วย คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม ผู้นำทางความคิด ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด และความสะดวกสบายในการซื้อ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนบริบทของการบริโภคผ่านแพลตฟอร์มไลฟ์คอมเมิร์ซในยุคดิจิทัล โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริโภคเจเนอเรชันซีในประเทศไทย ซึ่งหมายถึงบุคคลที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2538-2552 และเคยมีประสบการณ์ในการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซ ทั้งนี้ กลุ่มเจเนอเรชันซีถูกเลือกเป็นกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลในระดับสูง อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตของตลาดไลฟ์คอมเมิร์ซในปัจจุบัน

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการโดยใช้โปรแกรม G*Power สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยมีค่า Partial R^2 เท่ากับ 0.018225 ค่า Effect Size เท่ากับ 0.01856332 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) เท่ากับ 0.05 จำนวนตัวแปรอิสระ 6 ตัว และอำนาจการทดสอบ (1-β) เท่ากับ 0.80 ผลการคำนวณ พบว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่เหมาะสม คือ 210 ตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีก 43 ตัวอย่าง รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 253 ตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่าง สำหรับวิธีการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด และการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) ผ่านการเผยแพร่แบบสอบถามออนไลน์ โดยมีการกำหนดคำถามคัดกรอง จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ การเป็นผู้บริโภคเจเนอเรชันซี และการเคยซื้อสินค้าผ่านติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องผ่านเงื่อนไขทั้งสองข้อจึงจะสามารถดำเนินการตอบแบบสอบถามในส่วนถัดไปได้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามปลายปิด (Close-ended Questionnaire) ที่มีโครงสร้างแน่นอน (Structured-undisguised Questionnaire) จำนวนทั้งสิ้น 36 ข้อ โดยแบ่ง

ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อ และ (3) พฤติกรรมการซื้อสินค้า ทั้งนี้ คำถามในส่วนของปัจจัยและพฤติกรรมการซื้อใช้มาตรวัดแบบอันตรภาคในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (0.50) แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) โดยผลการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทดลองจำนวน 40 ตัวอย่าง พบว่า ค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.901-0.914 และเมื่อทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 253 ตัวอย่าง พบว่า ค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.924-0.932 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการผ่านแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) โดยเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น กลุ่มเฟซบุ๊กที่เกี่ยวข้องกับการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดกรอง ตรวจสอบความครบถ้วน และความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ โดยกระบวนการเก็บข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง พฤศจิกายน พ.ศ. 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ทั้งนี้ สถิติเชิงพรรณนา ใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคเจเนอเรชันซีในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และพฤติกรรมการใช้งานแพลตฟอร์ม วิเคราะห์ด้วยความถี่และร้อยละ ขณะที่ความคิดเห็นต่อคุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม ผู้นำทางความคิด ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ความไว้วางใจในผู้ถ่ายทอดสด ความสะดวกในการซื้อ และพฤติกรรมการซื้อ วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติเชิงอนุมาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาผลของตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม ผู้นำทางความคิด ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ความไว้วางใจในผู้ถ่ายทอดสด และความสะดวกในการซื้อที่มีต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกจากนี้ การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการเป็นขั้นตอน ได้แก่ ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ จากนั้นแปลผลโดยพิจารณาค่านัยสำคัญทางสถิติและทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปร

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 253 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 45.1) มีอายุระหว่าง 22-24 ปี (ร้อยละ 29.6) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 66.8) และมีสถานภาพเป็นนักเรียน/นักศึกษา (ร้อยละ 49.4) โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 15,000-25,000 บาท (ร้อยละ 32.8) ในด้านพฤติกรรมการใช้งานแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการใช้งานในระดับบางครั้ง (4-6 ครั้งต่อเดือน) คิดเป็นร้อยละ 33.2 และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครั้งมากกว่า 1,500 บาท (ร้อยละ 27.3) โดยประเภทสินค้าที่ได้รับความนิยมสูงสุด ได้แก่ หมวดแฟชั่นและความงาม (ร้อยละ 41.9) สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคเจนซีมีพฤติกรรมการซื้อที่เน้นสินค้าเชิงไลฟ์สไตล์ และมีแนวโน้มตอบสนองต่อการกระตุ้นการขายแบบเรียลไทม์ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของแพลตฟอร์มไลฟ์คอมเมิร์ซ ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย

ปัจจัย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์	3.32	0.91	ปานกลาง
ความเสถียรของแพลตฟอร์ม	3.32	0.91	ปานกลาง
ผู้นำทางความคิด	3.33	0.90	ปานกลาง
ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม	3.35	0.89	ปานกลาง
ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด	3.36	0.90	ปานกลาง
ความสะดวกสบายในการซื้อ	3.32	0.91	ปานกลาง
รวม	**3.33**	**0.87**	**ปานกลาง**

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อ จากตาราง 1 พบว่า โดยภาพรวมผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.33, S.D. = 0.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สดมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 3.36, S.D. = 0.90) รองลงมาได้แก่ ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ($\overline{X}$ = 3.35, S.D. = 0.89) ผู้นำทางความคิด ($\overline{X}$ = 3.33, S.D. = 0.90) ขณะที่คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม และความสะดวกสบายในการซื้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ ($\overline{X}$ = 3.32, S.D. = 0.91) แม้ทุกปัจจัยอยู่ในระดับปานกลาง แต่ปัจจัยด้านความไว้วางใจและปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม มีแนวโน้มโดดเด่นกว่าปัจจัยอื่น สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับมิติด้านความสัมพันธ์และความเชื่อถือมากกว่าปัจจัยเชิงระบบ

ผลการตรวจสอบ Multicollinearity ก่อนดำเนินการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ได้มีการตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยใช้ค่า Tolerance และ Variance Inflation Factor (VIF) โดยมีเกณฑ์การพิจารณา คือ ค่า Tolerance ต้องมากกว่า 0.10 และค่า VIF ต้องน้อยกว่า 10 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.102-0.133 และค่า VIF อยู่ระหว่าง 7.507-9.774 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แสดงว่า ไม่พบปัญหา Multicollinearity และสามารถนำตัวแปรเข้าสู่การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุได้ ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยพหุของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย

ปัจจัย	พฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซ						
	b	S.E.	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.075	.081	-	.931	.353	-	-
คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์	.116	.069	.118	1.691	.092	.102	9.774
ความเสถียรของแพลตฟอร์ม	.207	.065	.207	3.194	.002*	.118	8.508
ผู้นำทางความคิด	.163	.064	.163	2.564	.011*	.123	8.154
ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม	.263	.062	.259	4.250	.000*	.133	7.507
ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด	.245	.066	.244	3.738	.000*	.116	8.585
ความสะดวกสบายในการซื้อ	-.013	.064	-.013	-.208	.835	.120	8.311

R^2 = 0.879, F = 295.625, *p < 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐาน จากตาราง 2 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม (β = 0.207, Sig. = 0.002) ผู้นำทางความคิด (β = 0.163, Sig. = 0.011) ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม (β = 0.259, Sig. = 0.000) และความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด (β = 0.244, Sig. = 0.000) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด คือ ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม รองลงมา ได้แก่ ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด ความเสถียรของแพลตฟอร์ม และผู้นำทางความคิด ตามลำดับ ในขณะที่คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ (Sig. = 0.092) และความสะดวกสบายในการซื้อ (Sig. = 0.835) ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) พบว่า ค่า R^2 เท่ากับ 0.879 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทยได้ร้อยละ 87.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 295.625, p < 0.05) ขณะที่อีกร้อยละ 12.1 อาจเกิดจากปัจจัยอื่นที่ไม่ได้รวมอยู่ในการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทยต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซ และเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยดังกล่าวที่มีต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้บริโภคเจนซีมีความคิดเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.33) โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด รองลงมาได้แก่ ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม และผู้นำทางความคิด ในขณะที่ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการโลจิสติกส์ ความเสถียรของแพลตฟอร์ม และความสะดวกในการซื้อ มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกันในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 จากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด ความเสถียรของแพลตฟอร์ม และผู้นำทางความคิด โดยปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด ในขณะที่คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์และความสะดวกในการซื้อไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการซื้อได้ร้อยละ 87.9 แสดงให้เห็นถึงความสามารถของตัวแปรอิสระในการพยากรณ์พฤติกรรมการซื้อได้ในระดับสูง

อภิปรายผล

คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานและงานวิจัยก่อนหน้า เช่น Uvet (2020) และ Sriwilai (2023) ที่พบว่า คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าในบริการอีคอมเมิร์ซ มิติของความตรงต่อเวลา ความถูกต้องของคำสั่งซื้อ และสภาพสินค้าที่ดีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของลูกค้า จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยบางอย่างแม้มีความจำเป็น แต่ไม่ได้สร้างแรงจูงใจเพิ่มเติม เมื่อผู้บริโภครับรู้ว่าเป็น มาตรฐานพื้นฐานอยู่แล้ว โดยในบริบทของเจนซีที่เติบโตมากับอีคอมเมิร์ซ ระบบโลจิสติกส์ เช่น ความตรงต่อเวลา ความถูกต้อง และการคืนสินค้า ถูกมองว่าเป็นคุณสมบัติขั้นต่ำของทุกแพลตฟอร์ม ที่สำคัญคือ ในบริบทไลฟ์คอมเมิร์ซ ปัจจัยด้านประสบการณ์แบบเรียลไทม์ มีบทบาทเหนือกว่าปัจจัยหลังการซื้ออย่างโลจิสติกส์ ซึ่งแตกต่างจากอีคอมเมิร์ซแบบดั้งเดิม

ความเสถียรของแพลตฟอร์ม ผลการวิจัยพบว่า ความเสถียรของแพลตฟอร์มมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย ซึ่ง

สอดคล้องกับสมมติฐานและงานวิจัยของ Chen & Xie (2021) และ Zhang et al. (2022) ที่พบว่า ความเสถียรของแพลตฟอร์มเป็นหนึ่งในปัจจัยกำหนดความพึงพอใจของผู้ใช้งานในอีคอมเมิร์ซ โดยผู้ใช้จะมีประสบการณ์ที่ดีหากแพลตฟอร์มไม่ล่ม โหลดเร็ว และประมวลผลข้อมูลได้ต่อเนื่อง ที่สำคัญคือ ในบริบทติ๊กต็อกไลฟ์ ความเสถียรไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยด้านเทคนิค แต่เป็นตัวกำหนดการคงอยู่ของผู้ชม ซึ่งมีผลโดยตรงต่อยอดขาย

ผู้นำทางความคิด ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำทางความคิดมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย สอดคล้องกับ Djafarova & Rushworth (2017) ที่พบว่า ผู้นำทางความคิดออนไลน์ โดยเฉพาะอินฟลูเอนเซอร์บนอินสตาแกรมและติ๊กต็อก สามารถสร้างความไว้วางใจและมีอิทธิพลต่อการซื้อของผู้บริโภควัยรุ่นและวัยหนุ่มสาวได้อย่างมาก เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคเหล่านี้มองว่า ผู้นำทางความคิดมีความใกล้ชิดและจริงใจกว่าแบรนด์ ที่สำคัญคือ บทบาทของผู้นำทางความคิดในไลฟ์คอมเมิร์ซมีความเข้มข้นมากกว่าอินฟลูเอนเซอร์ทั่วไป เนื่องจากมีการสื่อสารแบบเรียลไทม์และมีผลต่อการตัดสินใจทันที

ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ผลการวิจัยพบว่า ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย สอดคล้องกับ Labrecque (2014) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสื่อดิจิทัลหรือโซเชียลมีเดีย ซึ่งผู้บริโภครับรู้ว่าตนสามารถเข้าถึงบุคคลสาธารณะได้ง่ายขึ้น ผ่านการโต้ตอบแบบเรียลไทม์ เช่น กดไลก์ คอมเมนต์ หรือดูไลฟ์สด ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกใกล้ชิดและผูกพันมากขึ้นต่อผู้สร้างเนื้อหาที่สำคัญ คือ ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคมในติ๊กต็อกไลฟ์ไม่ใช่เพียงความสัมพันธ์เชิงรับรู้ แต่เป็นประสบการณ์ร่วมที่ส่งผลต่อการซื้อในช่วงเวลานั้น

ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด ผลการวิจัยพบว่า ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สดมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย สอดคล้องกับ Mai et al. (2023) และ Li (2025) ที่พบว่า ความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สดมีบทบาทสำคัญในระบบไลฟ์คอมเมิร์ซยุคใหม่ โดยเป็นตัวกลางระหว่างความกังวลด้านความเป็นส่วนตัวของผู้ซื้อและความตั้งใจซื้อ ซึ่งยิ่งทำให้ความไว้วางใจเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดตัวหนึ่งของพฤติกรรมการซื้อผ่านไลฟ์สด ที่สำคัญคือ ความไว้วางใจในไลฟ์คอมเมิร์ซไม่ได้เกิดจากแบรนด์ แต่เกิดจากบุคคล ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของอำนาจการโน้มน้าวจากองค์กรไปสู่บุคคล

ความสะดวกสบายในการซื้อ ผลการวิจัยพบว่า ความสะดวกสบายในการซื้อไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มติ๊กต็อกไลฟ์คอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนซีในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวศินี อิ่มธรรมพร และนิตนา ฐานิตธนกร (2561) ที่พบว่า ปัจจัยความสะดวกในการใช้บริการ ความสะดวกในการเข้าถึง ความสะดวกในการประเมิน และความสะดวกในการทำธุรกรรมไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชันวายใน

กรุงเทพมหานคร ที่สำคัญคือ สำหรับผู้บริโภคเจเนอเรชันซี ความสะดวกไม่ใช่ตัวกระตุ้นการซื้อ แต่ประสบการณ์และอารมณ์ระหว่างไลฟ์เป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญกว่า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผู้ประกอบการควรมุ่งเน้นการออกแบบประสบการณ์ไลฟ์คอมเมิร์ซที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด โดยสร้างการโต้ตอบแบบเรียลไทม์ เช่น การตอบคำถามรายบุคคล การเรียกชื่อผู้ชม และการจัดกิจกรรมระหว่างการไลฟ์ เพื่อเพิ่มความรู้สึกมีส่วนร่วมและลดระยะห่างทางจิตวิทยา อันจะนำไปสู่การตัดสินใจซื้อที่รวดเร็วขึ้น

2. ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความไว้วางใจในผู้ไลฟ์สด โดยเน้นการสื่อสารที่โปร่งใส สม่ำเสมอ และจริงใจ โดยเฉพาะการรีวิวสินค้าที่สะท้อนประสบการณ์จริง เพื่อช่วยลดความเสี่ยงในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

3. การคัดเลือกผู้นำทางความคิดควรมุ่งเน้นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถอธิบายสินค้าได้ชัดเจน เข้าใจง่ายและเชื่อมโยงกับการใช้งานจริง เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อโดยตรง

4. ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับความเสถียรของแพลตฟอร์ม โดยเตรียมความพร้อมด้านเทคนิค เช่น คุณภาพสัญญาณอินเทอร์เน็ต ระบบถ่ายทอดสด และอุปกรณ์ที่ใช้ เพื่อให้การไลฟ์ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและไม่สะดุด

5. แม้ว่าคุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์และความสะดวกในการซื้อจะไม่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการซื้อ แต่ยังคงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ผู้บริโภคคาดหวัง จึงควรรักษามาตรฐานด้านการจัดส่ง การคืนสินค้า และกระบวนการสั่งซื้อ เพื่อป้องกันประสบการณ์เชิงลบและรักษาความภักดีในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่ออธิบายกลไกเชิงลึกของปัจจัยที่มีอิทธิพลสูง เช่น ปฏิสัมพันธ์กึ่งสังคมและความไว้วางใจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับมิติทางอารมณ์และประสบการณ์ของผู้บริโภค

2. ควรศึกษาตัวแปรบริบทเพิ่มเติม เช่น ประเภทสินค้า รูปแบบการไลฟ์ และลักษณะของผู้ไลฟ์ ซึ่งอาจส่งผลให้ระดับอิทธิพลของแต่ละปัจจัยแตกต่างกัน

3. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังเจเนอเรชันอื่น หรือศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างแพลตฟอร์ม เพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายเชิงทั่วไปของผลการวิจัย

4. ควรพิจารณาปรับบทบาทของตัวแปรที่ไม่พบอิทธิพล ได้แก่ คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์และความสะดวกในการซื้อ ให้เป็นตัวแปรควบคุม (Control Variable) หรือตัวแปรส่งผ่าน (Mediating

Variable) พร้อมทั้งเพิ่มตัวแปรใหม่ เช่น อารมณ์ ความเร่งด่วน (Urgency) และแรงกดดันทางสังคม (Social Pressure) เพื่อพัฒนาโมเดลให้สอดคล้องกับบริบทไลฟ์คอมเมิร์ซมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

วศินี อิ่มธรรมพร และนิตนา ฐานิตธนกร. (2561). การยอมรับเทคโนโลยี ความสะดวกในการใช้บริการและการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชันวาย (Gen Y) ในกรุงเทพมหานคร. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติสหวิทยาการเอเชียอาคเนย์ 2561 ครั้งที่ 5.* นนทบุรี: โรงแรมริชมอนด์ สไตลิส คอนเวนชั่น.

Chen, X., & Xie, K. L. (2021). Online platform stability and user satisfaction in digital commerce. *Journal of Retailing and Consumer Services,* 61, 102549.

DataReportal. (2025). *Digital 2025: Thailand.* https://datareportal.com/reports/digital-2025-thailand

Djafarova, E., & Rushworth, C. (2017). Exploring the credibility of online celebrities’ Instagram profiles in influencing the purchase decisions of young female users. *Computers in Human Behavior,* 68, 1-7.

Electronic Transactions Development Agency. (2024). *Thailand’s e-commerce value in 2023 reached 5.96 trillion baht, with the insurance industry showing the highest growth at 31%.* https://shorturl.asia/pcUQh

Kim, J., He, N., & Miles, I. (2023). Live commerce platforms: A new paradigm for e-commerce platform economy. *Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research,* 18(4), 959-975.

Labrecque, L. I. (2014). Fostering consumer–brand relationships in social media environments: The role of parasocial interaction. *Journal of Interactive Marketing,* 28(2), 134-148.

Lee, C.-H., & Chen, C.-W. (2021). Impulse buying behaviors in live streaming commerce based on the stimulus–organism–response framework. *Information,* 12(6), 241.

Li, W. (2025). The role of trust and privacy concerns in live-streaming commerce. *Electronic Commerce Research,* 20(2), 85-101.

Ma, A. K.-F., Liao, W., & Liu, Z. (2022). The future of e-commerce: Live stream shopping and purchase intention post-COVID-19. *International Journal of Electronic Commerce Studies,* 13(3).

Mai, T. D. P., To, A. T., Trinh, T. H. M., Nguyen, T. T., & Le, T. T. T. (2023). Parasocial interaction and trust in live-streaming sellers. *Emerging Science Journal,* 7(3), 744-754.

Mardhiana, H. R. (2024). Gen Z’s impulse buying behavior of shopping through live-streaming social commerce platforms: Investigating the role of parasocial interaction and social commerce emotional motivation. SRAWUNG: *Journal of Social Sciences and Humanities,* 3(3), 30-50.

Momentum Works & Tabcut. (2025). *TikTok Shop GMV in 2024 surpassed US$30 billion.* https://thelowdown.momentum.asia/tiktok-shop-gmv-in-2024-surpassed-us30-billion/.

Sriwilai, S. (2023). The model causal relationship of logistics service quality influencing customer satisfaction of online shopping e-commerce in Thailand. *Rajapark Journal,* 17(55), 174-191.

Uvet, H. (2020). Importance of logistics service quality in customer satisfaction: An empirical study. *Operations and Supply Chain Management: An International Journal,* 13(1), 1-10.

Wu, Y., & Huang, H. (2023). Influence of perceived value on consumers’ continuous purchase intention in live-streaming e-commerce-Mediated by consumer trust. *Sustainability,* 15(6), 4432.

Zhang, B., Li, J., Feng, Y., & Liu, D. (2023). Factors analysis of consumers’ purchasing intention under the background of live e-commerce shopping. *Journal of Internet Technology,* 24(3), 809–815.

Zhang, L., Zhao, X., & Xu, K. (2022). Streaming stability and user engagement in live commerce platforms. *Computers in Human Behavior,* 129, 107137.

สภาพแวดล้อม พื้นที่ใช้สอย ทัศนคติ การรับรู้คุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร

Environment, Living Space, Attitude, Perceived Quality, Reliability, and Facilities Affecting Apartment Rental Intention among Factory Workers in Samut Sakhon Province

รัฐพล เตยอ่อน[1], นิตนา ฐานิตธนกร[2]

[1]บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, rattapol.toei@bumail.net

[2]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, nittana.s@bu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้แบบสอบถามปลายปิดที่ผ่านการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นและความตรงเชิงเนื้อหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีประสบการณ์การเช่าอะพาร์ตเม้น จำนวน 316 คน และสถิติเชิงอนุมานที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษา พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ใช้สอย และการรับรู้คุณภาพ ตามลำดับ ส่วนความน่าเชื่อถือส่งผลเชิงลบต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ในขณะที่ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและทัศนคติไม่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร

คำหลัก: สภาพแวดล้อม พื้นที่ใช้สอย การรับรู้คุณภาพ สิ่งอำนวยความสะดวก

Abstract

This research aimed to study the factors affecting the intention to rent apartments among factory workers in Samut Sakhon Province. Data was collected via a closed-ended questionnaire, validated for content validity and reliability, from a sample of 316 factory workers in Samut Sakhon with experience in renting apartments. Multiple Regression Analysis was utilized as the inferential statistic for hypothesis testing. The findings revealed

that facilities had the strongest influence on factory workers’ intention to rent apartments in Samut Sakhon Province. This was followed by living space and perceived quality, respectively. In contrast, reliability had a negative effect on rental intention. Meanwhile, environmental factors and attitude were found to have no significant effect on factory workers’ intention to rent apartments in Samut Sakhon Province.

Keywords: Environment, Living Space, Perceived Quality, Facilities

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศไทย โดยมีบทบาทเด่นในอุตสาหกรรมประมงและการแปรรูปอาหารเพื่อการส่งออก แม้มีพื้นที่เพียง 872.347 ตารางกิโลเมตร แต่กลับมีความหนาแน่นของประชากรและแรงงานสูง (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสาคร, 2567) ทั้งนี้ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ในปี 2566 สูงถึง 448,000 ล้านบาท โดยกว่า 85% มาจากภาคอุตสาหกรรม สะท้อนถึงการพึ่งพาแรงงานในภาคการผลิตเป็นหลัก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ประกอบกับการมีแรงงานทั้งไทยและต่างด้าวรวมมากกว่า 1.2 ล้านคน ส่งผลให้เกิดแรงกดดันด้านความต้องการที่อยู่อาศัยประเภทเช่าอย่างต่อเนื่อง (กรมการจัดหางาน, 2566)

รูปแบบที่อยู่อาศัยในจังหวัดสมุทรสาคร จึงเน้นหอพัก อะพาร์ตเมนต์ และบ้านเช่า โดยเฉพาะในพื้นที่ใกล้แหล่งงาน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่พบว่า แรงงานกว่า 70% เลือกพักอาศัยใกล้สถานประกอบการ (International Labour Organization, 2022) และอัตราการเช่าที่อยู่อาศัยในเขตเมืองสมุทรสาครสูงถึง 65% เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยประเทศที่ 42% (REIC, 2023) อย่างไรก็ตาม แม้ความต้องการจะสูง แต่คุณภาพที่อยู่อาศัยกลับยังต่ำ โดยมีเพียงประมาณ 40% ที่ผ่านมาตรฐานด้านสุขอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งต่ำกว่ากรุงเทพมหานครและจังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญ (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์, 2566)

ในเชิงการแข่งขัน ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักต้องเผชิญกับข้อจำกัดหลายด้าน ทั้งการแข่งขันด้านราคา ความภักดีของผู้เช่าที่ต่ำ และข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพที่อยู่อาศัย (Adam, 2023) ขณะเดียวกัน แรงงานยุคใหม่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต ความปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าราคาเพียงอย่างเดียว (Wongsunopparat & Adam, 2023; Thailand Development Research Institute, 2565) ส่งผลให้ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม พื้นที่ใช้สอย และบริการมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกที่พักอาศัย ทั้งนี้ พฤติกรรมการเลือกเช่าที่อยู่อาศัยของแรงงาน จัดเป็นตัวแปรตามที่มีบทบาทหลักต่อการกำหนดทิศทางนโยบายแรงงานและการพัฒนาเมืองในเขตอุตสาหกรรมอย่างยิ่ง โดยพฤติกรรมดังกล่าวไม่เพียงสะท้อนการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของแรงงาน แต่ยังเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

ความเสถียรภาพและความพึงพอใจต่อการอยู่อาศัย (Mekvichai & Jitsuchon, 2021) ผลการศึกษาโดย Thailand Development Research Institute (2565) พบว่า กลุ่มผู้ใช้แรงงานยกระดับความสำคัญของที่พักอาศัย โดยเฉพาะด้านสวัสดิภาพ พื้นที่ส่วนบุคคล และระบบสาธารณูปโภค เช่น อินเทอร์เน็ตหรือกล้องวงจรปิด มากกว่าการพิจารณาเรื่องราคาเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ Buranajaroenkij (2020) ยังชี้ว่า การเข้าใจพฤติกรรมการเลือกที่พักของแรงงานเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ภาคเอกชนสามารถวางแผนพัฒนาอาคารเช่าให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย และลดอัตราห้องว่างเชิงพาณิชย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อม เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย และความหนาแน่นของพื้นที่มีผลโดยตรงต่อการเลือกที่อยู่อาศัยของแรงงาน (อารยะพงศ์ นันทวัฒน์, 2565) ขณะที่พื้นที่ใช้สอยที่เหมาะสมและยืดหยุ่นสามารถเพิ่มความสะดวกสบายในการอยู่อาศัย (กนกวรรณ นาวิกรม และคณะ, 2565) นอกจากนี้ ทัศนคติและการรับรู้คุณภาพยังมีอิทธิพลต่อความตั้งใจเช่าและความภักดีของผู้พักอาศัย (กิตติพร อังคณาภรณ์ และจันทร์ประภา หอมหวล, 2565) รวมถึงความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจอยู่ระยะยาว (สุทธิวรรณ พรพิบูลย์ และคณะ, 2564) อีกทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น อินเทอร์เน็ต ระบบรักษาความปลอดภัย และบริการดิจิทัล กลายเป็นปัจจัยสำคัญในยุคหลังโควิด-19 (คำรณ ปริญญา และรุ่งโรจน์ ธนธรณ์, 2566)

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม พื้นที่ใช้สอย ทัศนคติ การรับรู้คุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งผลต่อความตั้งใจเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในเชิงวิชาการ เพื่อเติมเต็มองค์ความรู้ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดที่อยู่อาศัยเช่า และในเชิงปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาที่พักอาศัยได้ตรงตามความต้องการของแรงงาน รวมถึงสนับสนุนการกำหนดนโยบายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่อุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม พื้นที่ใช้สอย ทัศนคติ การรับรู้คุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ใน 4 ด้านหลัก ได้แก่

1. ด้านวิชาการ งานวิจัยนี้มีส่วนช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทของแรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างลึกซึ้งในมิติของการเลือกเช่าที่อยู่อาศัย โดยการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการวางแผนพฤติกรรม (Theory of Planned Behavior:

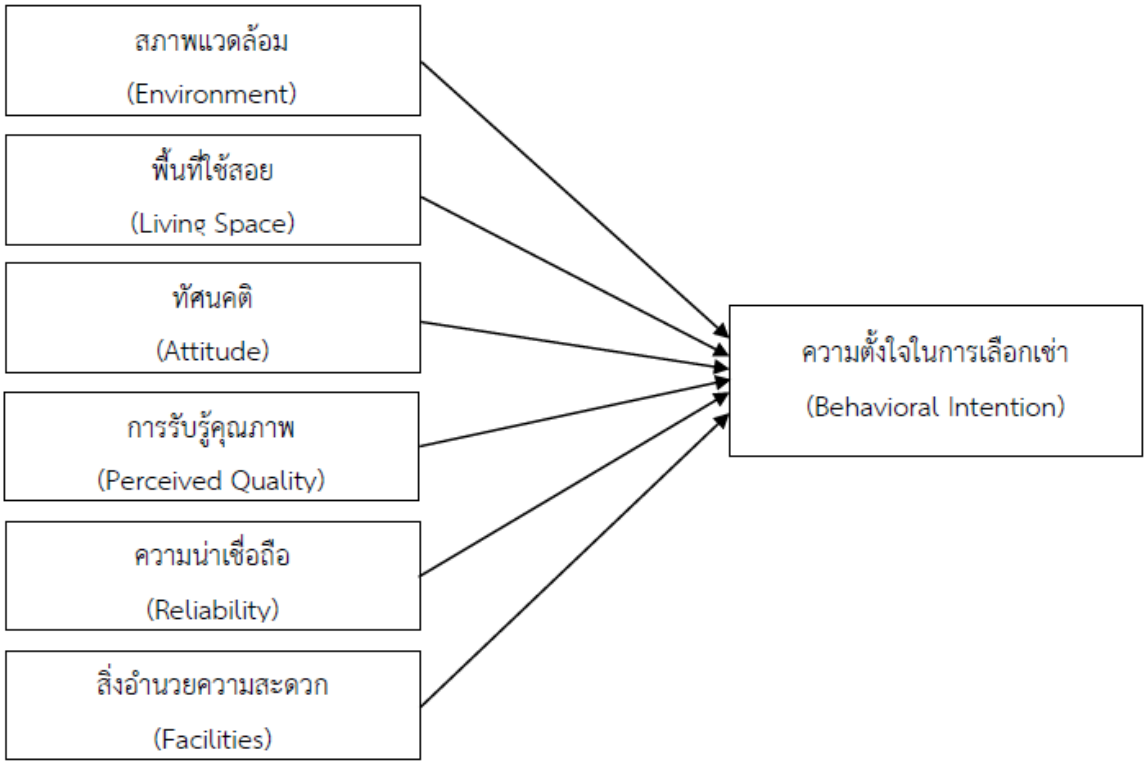
TPB) ทำให้สามารถอธิบายกระบวนการตัดสินใจเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคในเชิงโครงสร้าง และสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อยอดในสาขาที่เกี่ยวข้องได้

2. ด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ผลการศึกษาให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกเช่าที่อยู่อาศัยของกลุ่มแรงงาน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบอะพาร์ตเมนต์ให้ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริง ทั้งในด้านการวางผังห้องพัก การจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวก การกำหนดราคาค่าเช่า และการสร้างความไว้วางใจในแบรนด์ของผู้ประกอบการ

3. ด้านนโยบายสาธารณะ ข้อมูลจากงานวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านที่อยู่อาศัยแรงงานในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่อุตสาหกรรมที่มีการกระจุกตัวของแรงงานสูง

4. ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้มีส่วนสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDG 11) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน (UNDP, 2023) โดยเฉพาะในประเด็นการเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย มีคุณภาพ และราคาเหมาะสมสำหรับกลุ่มเปราะบาง เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในระยะยาว

กรอบแนวคิด

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ซึ่งอิงจากแนวคิดของ Zhang et al. (2023) พื้นที่ใช้สอยตามแนวคิดของ Nguyen et al. (2023) ทัศนคติและการรับรู้คุณภาพ ตามแนวคิดของ Islam et al. (2022) ความน่าเชื่อถือ ภายใต้แนวคิด SERVQUAL Model ที่ได้รับการปรับปรุงโดย Liu et al. (2025) และสิ่งอำนวยความสะดวก จากการศึกษาโดย Nicolau et al. (2024) ทั้งหมดนี้ส่งผลต่อความตั้งใจ ในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ โดยอ้างอิงจากแนวคิดของ Kuhzadya et al. (2020)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานโรงงานที่เคยเช่าหรือมีความสนใจในการเช่าอะพาร์ตเมนต์ในจังหวัดสมุทรสาคร และกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power จากการประมาณค่าขนาดตัวอย่าง โดยมีค่า Partial R2 เท่ากับ 0.04774225 ค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size; f^2) เท่ากับ 0.05013585 ความน่าจะเป็นของความคลาดเคลื่อนในการทดสอบประเภทที่หนึ่ง (α) เท่ากับ 0.05 จำนวนตัวแปรทำนายเท่ากับ 6 ตัวแปร อำนาจการทดสอบ (1-β) เท่ากับ 0.95 (Cohen, 1962) จึงได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 316 ตัวอย่าง ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 316 ตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คัดกรองเฉพาะพนักงานโรงงานที่ทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร และเคยเช่าหรือมีความสนใจในการเช่าอะพาร์ตเมนต์ในจังหวัดสมุทรสาคร ร่วมกับการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยมีคำถามที่ใช้ในการคัดกรองตัวอย่างในแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามปลายปิดที่มีโครงสร้างแน่นอน (Structure-undisguised Questionnaire) ซึ่งสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 24 ข้อ และใช้มาตรวัดแบบอันตรภาค (Interval Scale) รวมถึงมีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และผลการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และข้อคำถามของแบบสอบถาม (Item-objective Congruence Index: IOC) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.95 ซึ่งมากกว่า 0.5 ถือว่า คำถามมีความสอดคล้องกันอย่างดี (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์, 2548) นอกจากนี้ มีการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบสอบถาม เมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างทดลอง (Pilot Test) จำนวน 40 ตัวอย่าง มีค่าความเชื่อมั่นของคำถามแต่ละด้านเท่ากับ 0.858-0.948 และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 ชุด มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละด้านเท่ากับ 0.691-0.919 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ (Nunnally, 1978)

การวิเคราะห์ข้อมูล มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติเชิงอนุมาน ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานโรงงานในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 316 ราย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-25,000 บาท และส่วนใหญ่เคยเช่าอะพาร์ตเมนต์มาแล้ว 1 แห่ง มีอัตราค่าเช่าอะพาร์ตเมนต์ต่อเดือนเฉลี่ย 2,001-4,000 บาท และตนเองเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าอะพารตเมนต์มากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ พื้นที่ใช้สอย (Sig. = 0.034) การรับรู้คุณภาพ (Sig. = 0.009) และสิ่งอำนวยความสะดวก (Sig. = 0.001) ส่วนความน่าเชื่อถือ (Sig. = 0.001) ส่งผลเชิงลบต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ในขณะที่สภาพแวดล้อม (Sig. = 0.708) และทัศนคติ (Sig. = 0.822) ไม่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร และเมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวก (β = 0.666) ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ใช้สอย (β = 0.188) และการรับรู้คุณภาพ (β = 0.177) ตามลำดับ โดยความน่าเชื่อถือ (β = -.410) ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ความน่าเชื่อถือที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานลดลงได้

ตาราง 1 ผลการการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยพหุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร

ปัจจัย	ความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์						
	b	S.E.	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.905	.268		3.381	.001*		
สภาพแวดล้อม	-.023	.062	-.023	-.375	.708	.595	1.681
พื้นที่ใช้สอย	.214	.100	.188	2.131	.034*	.297	3.365
ทัศนคติ	.022	.099	.019	.226	.822	.341	2.931
การรับรู้คุณภาพ	.177	.067	.177	2.646	.009*	.516	1.938
ความน่าเชื่อถือ	-.455	.101	-.410	4.49	.001*	.277	3.616
สิ่งอำนวยความสะดวก	.803	.093	.666	6.66	.001*	.384	2.606

R^2 =0.287, F=20.779, *p<0.05

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21-30 ปี มีรายได้เฉลี่ย 15,001-25,000 บาท และมีประสบการณ์เช่าอะพาร์ตเมนต์มาก่อน โดยช่วงค่าเช่าที่พบมากที่สุดอยู่ระหว่าง 2,001-4,000 บาทต่อเดือน และผู้เช่าส่วนใหญ่ตัดสินใจด้วยตนเอง

ในส่วนของการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก พื้นที่ใช้สอย และการรับรู้คุณภาพ โดยสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด รองลงม าคือ พื้นที่ใช้สอย และการรับรู้คุณภาพ ตามลำดับ ขณะที่ ความน่าเชื่อถือมีอิทธิพลในทิศทางเชิงลบต่อความตั้งใจในการเช่าอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนสภาพแวดล้อมและทัศนคติ ไม่พบว่า มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยสรุป ปัจจัยด้านฟังก์ชันการใช้งานจริง โดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกและพื้นที่ใช้สอย มีบทบาทสำคัญมากกว่าปัจจัยเชิงทัศนคติหรือสภาพแวดล้อมในการตัดสินใจเลือกเช่าที่อยู่อาศัยของแรงงานในพื้นที่อุตสาหกรรม ซึ่งสะท้อนถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตและความสะดวกสบายในการอยู่อาศัยเป็นหลัก

อภิปรายผล

สภาพแวดล้อมส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สภาพแวดล้อมไม่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้สาเหตุอาจมาจากการที่กลุ่มพนักงานโรงงานส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัย พื้นฐานอื่น ๆ มากกว่า เช่น ระยะทางจากที่พักถึงที่ทำงาน ค่าเช่าที่พัก หรือความสะดวกในการเดินทางไปทำงาน มากกว่าปัจจัยด้านคุณภาพของสภาพแวดล้อม เช่น ความสะอาด มลภาวะ หรือทัศนียภาพของบริเวณที่พัก ซึ่งอาจเป็นเรื่องรองในบริบทของผู้มีรายได้จำกัด หรือผู้ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang et al. (2023) และ Adam (2023) ที่พบว่า ความพึงพอใจต่อสิ่งแวดล้อมในด้านความสะอาด ความเงียบ และความปลอดภัย เป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกที่พักของกลุ่มแรงงานอุตสาหกรรมในเขตเมือง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mekvichai & Jitsuchon (2021) ได้ศึกษาแรงงานในนิคมอุตสาหกรรม ที่พบว่า สิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเช่าที่อยู่อาศัยระยะยาว

พื้นที่ใช้สอยส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พื้นที่ใช้สอยส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ เนื่องจากลักษณะงานของพนักงานโรงงานที่มีความเหนื่อยล้าสูง ทำให้ผู้เช่ากลุ่มนี้ให้ความสำคัญสูงสุดกับการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยที่เอื้อต่อการพักผ่อนมากกว่าความหรูหรา โดยเฉพาะการมีห้องน้ำภายในห้องพัก การแบ่งโซนซักล้างหรือทำอาหารที่เป็นสัดส่วนเพื่อความสะดวกสบาย และความเป็นส่วนตัวในการใช้ชีวิตประจำวันหลังเลิกงาน โดยผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณรายณ์ บัวบุญ และจิตรา ธารารัตน์ (2564) ที่พบว่าแรงงานที่มีพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน เช่น ห้องน้ำส่วนตัว มีแนวโน้มที่จะเช่าที่พักในระยะยาวมากกว่าแรงงานที่อยู่ในพื้นที่แคบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Elsayed (2025) ที่เสนอว่า พื้นที่ใช้สอยควรออกแบบให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของผู้พักอาศัย และช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในเมือง โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานที่มีรายได้น้อย งานวิจัยของ Zubir & Abdul Rahim (2021) ซึ่งศึกษาคุณภาพที่พักแรงงานก่อสร้างในประเทศมาเลเซีย พบว่า พื้นที่นอนและพื้นที่สุขาภิบาลที่มีขนาดและการจัดวางไม่เหมาะสมส่งผลเชิงลบต่อประสบการณ์การอยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตของแรงงาน โดยแรงงานที่อาศัยอยู่ในพื้นที่คับแคบหรือมีการใช้พื้นที่ร่วมกันอย่างแออัดมีแนวโน้มรายงานความไม่พึงพอใจต่อที่พักสูงกว่า

ทัศนคติส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ทัศนคติไม่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้สาเหตุอาจมาจากการที่กลุ่มแรงงานในพื้นที่ดังกล่าวมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงข้อมูล หรือความจำเป็นด้านการเดินทางที่มีอิทธิพลเหนือกว่าทัศนคติส่วนบุคคล แม้ผู้บริโภคจะมีทัศนคติที่ดีต่อที่พัก แต่หากปัจจัยพื้นฐานอย่างราคาและความสะดวกไม่ตอบโจทย์ก็อาจทำให้ทัศนคติไม่ได้แปรผลเป็นพฤติกรรมการเลือกเช่าจริง โดยผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Adnan et al. (2023) ที่พบว่า ความประทับใจแรกจากการบริการของพนักงานมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเช่าและความภักดีของผู้บริโภค และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yap & Ng (2023) ที่พบว่า ความรู้สึกที่ดีจากพื้นที่ส่วนกลาง เช่น สวนหรือห้องนั่งเล่น มีอิทธิพลต่อทัศนคติเชิงบวกต่อโครงการที่พัก ซึ่งสามารถสะท้อนถึงความตั้งใจเช่าในระยะยาวได้เช่นกัน

การรับรู้คุณภาพส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การรับรู้คุณภาพส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้สาเหตุสำคัญมาจากผู้เช่ากลุ่มพนักงานโรงงานมองความคุ้มค่าเป็นหลัก โดยคุณภาพในที่นี้หมายถึงโครงสร้างที่มั่นคงและระบบความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีรายได้ปานกลางและต้องบริหารค่าใช้จ่าย การได้พักในห้องที่สภาพดี ไม่ทรุดโทรม และมีระบบความปลอดภัย เช่น กล้องวงจรปิด หรือประตูคีย์การ์ด จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สร้างความอุ่นใจและรู้สึกว่าเงินค่าเช่าที่จ่ายไปนั้นคุ้มค่า ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจเช่า

ระยะยาว โดยผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Agyekum et al. (2022) ที่พบว่า ความรู้สึกว่า ที่พักมีคุณภาพดี เช่น สภาพห้องพักที่สะอาด มีการดูแลรักษา และมีสิ่งอำนวยความสะดวกส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจเช่าระยะยาว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nguyen et al. (2023) ที่พบว่า ความปลอดภัย ความสมัยใหม่ และความสะดวกสบายเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการจัดอันดับคุณภาพและความน่าอยู่ของอะพาร์ตเมนต์ในสายตาของผู้บริโภค

ความน่าเชื่อถือมีส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความน่าเชื่อถือส่งผลเชิงลบต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากโรงงานในจังหวัดสมุทรสาครซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานระดับปฏิบัติการ ซึ่งมีข้อจำกัดด้านรายได้และให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคาและความสะดวกในการเดินทางไปทำงานมากกว่าภาพลักษณ์หรือความน่าเชื่อถือของผู้ให้เช่า ดังนั้น อะพาร์ตเมนต์ที่มีความน่าเชื่อถือสูง เช่น มีการบริหารจัดการเป็นระบบ มีสัญญาชัดเจน หรือมีมาตรฐานด้านความปลอดภัยสูง มักมาพร้อมกับค่าเช่าหรือค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ซึ่งอาจทำให้กลุ่มพนักงานโรงงานมีความตั้งใจในการเช่าลดลง นอกจากนี้ ความน่าเชื่อถือในมุมมองของพนักงานโรงงานอาจถูกตีความว่าเป็น ความเข้มงวดของกฎระเบียบ เช่น การเก็บเงินมัดจำในอัตราสูง การบังคับใช้สัญญาอย่างเคร่งครัด หรือข้อจำกัดในการอยู่อาศัย ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของแรงงานโรงงานที่ต้องการความยืดหยุ่น ส่งผลให้ความน่าเชื่อถือกลับกลายเป็นปัจจัยที่ลดความตั้งใจในการเลือกเช่า อีกทั้งตลาดอะพาร์ตเมนต์ในจังหวัดสมุทรสาครมีการแข่งขันสูง และมีตัวเลือกที่หลากหลายในระดับราคาใกล้เคียงกัน ทำให้ผู้เช่าให้ความสำคัญกับ ประสบการณ์จริงจากการบอกต่อของเพื่อนร่วมงานหรือแรงงานในพื้นที่มากกว่าความน่าเชื่อถือในเชิงทางการ เช่น ชื่อเสียงหรือเอกสารรับรอง ส่งผลให้ความน่าเชื่อถือเชิงภาพลักษณ์ไม่สามารถกระตุ้นความตั้งใจในการเช่าได้ และอาจมีผลในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้น จากผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ความน่าเชื่อถืออาจไม่ใช่ปัจจัยหลักในการตัดสินใจเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร และในบางกรณีอาจกลายเป็นปัจจัยที่สร้างภาระหรือความกังวลด้านค่าใช้จ่ายและข้อผูกมัดมากกว่าประโยชน์ ผู้ประกอบการจึงควรเน้นการสร้างความเชื่อถือควบคู่กับความยืดหยุ่นด้านราคา เงื่อนไขการเช่า และการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา เพื่อเพิ่มความตั้งใจในการเช่าของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริลักษณ์ เพชรมงคล (2565) ที่พบว่า ความน่าเชื่อถือของเจ้าของหรือผู้ให้เช่าที่พัก เช่น การให้ข้อมูลตรงไปตรงมา การดูแลระบบรักษาความปลอดภัย และการไม่เปลี่ยนแปลงสัญญาโดยไม่แจ้งล่วงหน้าที่มีอิทธิพลต่อความมั่นใจของพนักงานโรงงานในการเลือกเช่าที่พัก อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Liu et al. (2025) ที่พบว่า การปรับปรุงแบบจำลอง SERVQUAL Model สำหรับบริการที่พัก โดยพบว่า ความน่าเชื่อถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความไว้วางใจของผู้เช่าและความตั้งใจในการใช้บริการซ้ำ

สิ่งอำนวยความสะดวกส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สิ่งอำนวยความสะดวกที่ตรงตามความต้องการที่อยู่ของพนักงานโรงงาน เช่น ระบบรักษาความปลอดภัย ลานจอดรถ ห้องซักผ้า ห้องฟิตเนส หรือร้านค้าบริเวณใกล้ที่พัก ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตและลดภาระค่าใช้จ่ายหรือเวลาที่ต้องใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน การมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จึงถูกมองว่าเป็นคุณค่าที่เพิ่มขึ้น โดยผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang et al. (2024) ที่ชี้ว่า สิ่งอำนวยความสะดวกยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ของโครงการ และความพึงพอใจในที่พักอาศัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Su et al. (2022) ระบุว่า สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยควรถูกพิจารณาในฐานะบริบทของการใช้ชีวิตที่ผู้อยู่อาศัยรับรู้และประเมินคุณภาพของพื้นที่ผ่านประสบการณ์ประจำวัน ดังนั้น สภาพแวดล้อมจึงเป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงเงื่อนไขรอบด้านของการอยู่อาศัย ซึ่งรวมทั้งคุณลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และบริบททางสังคมที่เอื้อต่อความเป็นอยู่และความรู้สึกผูกพันกับที่พักอาศัยในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกเช่าอะพาร์ตเมนต์ของพนักงานโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร สามารถนำไปประยุกต์ใช้เชิงกลยุทธ์ได้อย่างชัดเจน ดังนี้

1. ควรยกระดับสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการตัดสินใจเช่า เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด ผู้ประกอบการควรมุ่งเน้นมาตรฐานความปลอดภัยที่มองเห็นและจับต้องได้ เช่น ระบบกล้องวงจรปิดที่ครอบคลุม จุดเสี่ยงควรมีแสงสว่างเพียงพอ ทางหนีไฟได้มาตรฐาน และพื้นที่จอดรถที่เป็นระเบียบและเพียงพอ การจัดการที่ดีในจุดเหล่านี้จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพ และเพิ่มความมั่นใจให้ผู้เช่าตัดสินใจได้ง่ายขึ้น

2. ควรเน้นการสร้างการรับรู้คุณภาพผ่านประสบการณ์จริงของผู้เช่า ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการบำรุงรักษาอาคารและระบบสาธารณูปโภคให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอ ควบคู่กับการดูแลความสะอาดพื้นที่ส่วนกลาง และเสริมมาตรการความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสำหรับผู้เช่าที่ทำงานเป็นกะ สิ่งเหล่านี้จะช่วยสะท้อนความคุ้มค่า และสร้างความรู้สึกไว้วางใจในระยะยาว

3. ควรออกแบบพื้นที่ใช้สอยให้ตอบโจทย์ชีวิตจริง แม้พื้นที่จำกัด แต่การออกแบบที่ดีสามารถสร้างความแตกต่างได้ ควรจัดผังห้องให้โปร่งโล่ง ใช้งานได้หลากหลาย และให้ความสำคัญกับห้องน้ำเป็นพิเศษ เช่น การระบายอากาศที่ดี ลดความอับชื้น หรือแยกโซนเปียก-แห้ง หากทำได้ จะช่วยยกระดับคุณภาพการอยู่อาศัยและความพึงพอใจของผู้เช่าอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อขยายองค์ความรู้และเพิ่มความครอบคลุมของผลการศึกษา งานวิจัยในอนาคตควรพัฒนาในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ขยายขอบเขตพื้นที่และกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งต่อไปผู้ที่สนใจควรศึกษาในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอื่นที่มีบริบทใกล้เคียง เช่น ชลบุรีหรือระยอง รวมถึงเปรียบเทียบระหว่างแรงงานในระบบ แรงงานนอกระบบ และพนักงานออฟฟิศ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพล อันจะช่วยให้การวางกลยุทธ์ตลาดมีความแม่นยำยิ่งขึ้น

2. เพิ่มตัวแปรเชิงพฤติกรรมสมัยใหม่ นอกจาก 6 ปัจจัยเดิม ผู้ที่สนใจควรพิจารณาตัวแปรใหม่ เช่น ความยืดหยุ่นของสัญญาเช่า (Lease Flexibility) และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (Sense of Community) ซึ่งอาจมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจเช่าและการอยู่อาศัยระยะยาว

3. ศึกษาเชิงระยะยาว (Longitudinal Study) ผู้ที่สนใจควรติดตามพฤติกรรมผู้เช่าในช่วงเวลาต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ภาวะเศรษฐกิจ ราคาพลังงาน หรือการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรม

4. ทบทวนตัวแปรที่ไม่พบอิทธิพล ผู้ที่สนใจควรศึกษาปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อความตั้งใจเช่าในการวิจัยครั้งนี้ เช่น สภาพแวดล้อมและทัศนคติ เพื่อค้นหาสาเหตุเชิงลึก ซึ่งอาจนำไปสู่การปรับปรุงแนวคิดหรือการบริหารจัดการที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

5. ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเจาะลึกตัวแปรความน่าเชื่อถือ ผู้ที่สนใจควรใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจความหมายของความน่าเชื่อถือในมุมมองของแรงงาน โดยอาจพบว่าความเป็นทางการหรือกฎระเบียบที่เข้มงวด และอาจถูกตีความเป็นความยุ่งยากหรือภาระค่าใช้จ่าย การเข้าใจประเด็นนี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถสื่อสารและออกแบบบริการได้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ นาวิกรม, พัชราภรณ์ เจริญศิริ และธนัท เลิศวงศ์. (2565). แนวทางการออกแบบห้องเช่าสำหรับแรงงานรายได้น้อยในเขตนิคมอุตสาหกรรม. *วารสารออกแบบสิ่งแวดล้อม,* 19(1), 25-40.

กรมการจัดหางาน. (2566). *รายงานสถานการณ์แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.

กิตติพร อังคณาภรณ์ และจันทร์ประภา หอมหวล. (2565). ทัศนคติของแรงงานต่อการเลือกที่อยู่อาศัยประเภทห้องเช่าในเขตอุตสาหกรรม. *วารสารบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์,* 43(2), 77-92.

คำรณ ปริญญา และรุ่งโรจน์ ธนธรณ์. (2566). สิ่งอำนวยความสะดวกกับความพึงพอใจของแรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่สมุทรสาคร. *วารสารการพัฒนาเมือง,* 19(2), 56-70.

ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2548). *การใช้ SPSS เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พรรณรายณ์ บัวบุญ และจิตรา ธารารัตน์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพสิ่งแวดล้อมกับความตั้งใจเช่าที่พักอาศัยของแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ราชภัฏนครสวรรค์,* 11(2), 85-97.

ศิริลักษณ์ เพชรมงคล. (2565). ปัจจัยด้านการบริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการเช่าอพาร์ตเมนต์. *วารสารการพัฒนาท้องถิ่นและการจัดการ,* 8(1), 45-58.

ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์. (2566). *รายงานสถิติที่อยู่อาศัยแรงงานภาคอุตสาหกรรม.* สืบค้นจาก https://www.reic.or.th.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *รายงานเศรษฐกิจและสังคมรายจังหวัด.* กรุงเทพฯ: สศช.

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสาคร. (2567). *รายงานสถานการณ์อุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสาคร.* สมุทรสาคร: กระทรวงอุตสาหกรรม.

สุทธิวรรณ พรพิบูลย์, เกียรติศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ และรัตนาวดี ธรรมศิริ. (2564). ความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการกับพฤติกรรมการเช่าที่อยู่อาศัยของแรงงาน. *วารสารการจัดการธุรกิจมหาวิทยาลัยมหาสารคาม,* 14(2), 77-93.

อารยะพงศ์ นันทวัฒน์. (2565). คุณภาพสิ่งแวดล้อมกับการเลือกที่อยู่อาศัยของแรงงานรายได้น้อยในเขตภาคตะวันออก. *วารสารการวางผังเมือง,* 65(4), 801-820.

Adam, A. (2023). Housing rental intention and tenant trust: Evidence from industrial workers in Thailand. *Journal of Property Management,* 41(3), 215-232.

Adam, M. (2023). Apartment selection intention: Psychological factors among low-income renters. *Journal of Housing and Social Environment,* 11(2), 85-101.

Adnan, S., Abid, M., & Fatima, S. (2023). Consumers’ attitude toward urban apartment living: Evidence from Pakistan. *Housing and Society,* 50(2), 145-160.

Agyekum, K., Ayarkwa, J., & Adinyira, E. (2022). Factors influencing the housing choices of low-income workers in Kumasi, Ghana. *Journal of Building Performance,* 13(1), 1-12.

Buranajaroenkij, D. (2020). Factors affecting housing decisions among Thai industrial workers. *Journal of Urban and Regional Development,* 15(2), 45-60.

Cohen, J. (1962). The statistical power of abnormal-social psychological research: A review. *Journal of Abnormal and Social Psychology,* 65, 145-153.

Elsayed, W. (2025). Social sustainability in housing as an entry point to achieving quality of urban life in Egypt. *Sustainable Futures,* 7, 100234.

International Labour Organization (ILO). (2022). *Migrant workers and housing conditions in Thailand.* Geneva: ILO.

Islam, R., Saidin, S. Z., Ayub, N. A., & Islam, M. S. (2022). Determinants of apartment selection: Evidence from industrial workers in Samut Sakhon, Thailand. *Journal of Facilities Management,* 20(3), 215-230.

Kuhzadya, S., Çakicib, C., Olyac, H., Mohajera, B., & Hand, H. (2020). Couchsurfing involvement in non-profit peer-to-peer accommodations and its impact on destination image, familiarity, and behavioral intentions. *Journal of Hospitality and Tourism Management,* 44, 131-142.

Liu, W., Yuan, Y., Jiang, J., & Mou, J. (2025). Reforming the SERVQUAL model for accommodation sharing services: A mixed-method approach. *Data and Information Management,* 29, 100102.

Mekvichai, B., & Jitsuchon, S. (2021). Housing preferences among low-income workers in urban Thailand. *Journal of Housing and the Built Environment,* 36(3), 867-886.

Nguyen, P., Tran, T., Nguyen, L., Pham, H., & Pham, M. (2023). Streamlining apartment provider evaluation: A spherical fuzzy multi-criteria decision-making model. *Heliyon,* 9, e22353.

Nicolau, J. L., Rodríguez-Sanchez, C., & Ruiz-Moreno, F. (2024). Facilities and perceived value in hospitality consumption. *Tourism Management,* 100, 104926.

Nunnally, J. C. (1978). Psychometric theory (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.

Real Estate Information Center (REIC). (2023). Thailand housing market outlook 2023. Bangkok: REIC. *Journal of Abnormal and Social Psychology,* 65(3), 145-153.

Su, L., Wang, L., Ho, H. C., & Song, Y. (2022). Long-term residential environment exposure and subjective well-being in later life: The moderating role of residential mobility. *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 19(20), Article 13081.

United Nations Development Programme (UNDP). (2023). *Sustainable development goals report 2023.* New York: UNDP.

Thailand Development Research Institute. (2022). *Trends in housing needs and adaptation of labor groups in the digital age. TDRI.* Retrieved from https://aws.amazon.com/th/what-is/website-database.

Wang, L., Liu, J., & Zhang, X. (2024). Impact of neighborhood facilities on apartment attractiveness: Evidence from urban China. *Cities,* 145, 104435.

Wongsunopparat, K., & Adam, A. (2023). Environmental perception and housing rental decisions of Thai industrial workers. *International Journal of Housing Management,* 19(2), 134-152.

Yap, S. F., & Ng, E. (2023). The role of community amenities in shaping attitude toward rental housing in Malaysia. *Urban Policy and Research,* 41(1), 78-92.

Zhang, F., Seshadri, K., Pattupogula, V., Badrinath, C., & Liu, S. (2023). Visitors’ satisfaction towards indoor environmental quality in Australian hotels and serviced apartments. *Building and Environment,* 244, 110819.

Zubir, H. B., & Abdul Rahim, A. (2021). A study of quality living environment for temporary construction workers’ accommodation in Malaysia. *International Journal of Environment, Architecture, and Societies,* 1(2), 64-72.

สังคมสูงวัย: ปัจจัยเสี่ยง กลไกการบาดเจ็บ และการออกกำลังกายที่เหมาะสมในผู้สูงอายุ

Aging Society: Risk Factors, Injury Mechanisms, and Appropriate Exercise for Elderly

อรนิตย์ บุญแฝง[1], นิภาพร ริโก[2], ชินภัทร เจริญรัตน์[3], วุฒิชัย โยตา[4]

[1]คณะสหเวชศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, boonphang_o@su.ac.th

[2]คณะสหเวชศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, rigo_n@su.ac.th

[3]คณะสหเวชศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, chin.chocobie@gmail.com

[4]คณะสหเวชศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, yota_w@su.ac.th

บทคัดย่อ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ โดยคาดว่าในปี พ.ศ. 2574 ผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนเกินร้อยละ 28 ของประชากรทั้งประเทศ ความเสื่อมถอยทางสรีรวิทยาตามวัยส่งผลกระทบต่อทุกระบบของร่างกาย ทั้งระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบประสาท และระบบเผาผลาญ ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรังและการบาดเจ็บ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนกลไกการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ ปัจจัยเสี่ยงการบาดเจ็บ กลไกการซ่อมแซมระดับเซลล์และระบบอวัยวะ และแนวทางการออกกำลังกายที่เหมาะสม การบาดเจ็บที่พบบ่อย ได้แก่ กระดูกสะโพกหัก การบาดเจ็บที่ศีรษะ และกระดูกสันหลังหักจากแรงกดทับ มีสาเหตุจากปัจจัยภายใน เช่น ภาวะมวลกล้ามเนื้อน้อย กระดูกพรุน และความบกพร่องด้านการทรงตัว รวมถึงปัจจัยภายนอก เช่น สภาพแวดล้อมในที่พักอาศัย การใช้ยาหลายชนิดร่วมกัน และพฤติกรรมสุขภาพ กลไกการซ่อมแซมของร่างกายในวัยสูงอายุมีประสิทธิภาพลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการเสื่อมสภาพของเซลล์ต้นกำเนิด การสะสมของพังผืดแทนเนื้อเยื่อปกติ และการลดลงของกลไกซ่อมแซมระดับโมเลกุล แนวทางการออกกำลังกายที่แนะนำประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การออกกำลังกายแบบแอโรบิก แบบมีแรงต้าน การฝึกการทรงตัว และการเพิ่มความยืดหยุ่น การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอไม่เพียงช่วยชะลอการเสื่อมถอยของระบบร่างกาย แต่ยังส่งเสริมสุขภาพจิต ลดภาวะซึมเศร้า และเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน

คำหลัก: ผู้สูงอายุ, การบาดเจ็บ, การออกกำลังกาย, คุณภาพชีวิต

Abstract

Thailand is becoming a completely aged society, with seniors expected to comprise more than 28% of the total population by 2031. Age-related physiological deterioration affects all organ systems, including musculoskeletal, cardiovascular, neurological, and metabolic systems. The purpose of a literature review is to clarify the age-related mechanisms of changes, risk factors of injury, molecular and systemic repairing mechanisms, and exercise recommendations. The common injuries found in the elderly are hip fractures, traumatic brain injury, and compressed spinal fractures. The internal factors affecting these injuries are sarcopenia, osteoporosis, and impaired balance, whereas the external factors are the living environment, multiple drugs, and healthcare behavior. Moreover, the repairing mechanism is significantly declined with age due to stem cell degeneration, fibrogenesis, and a lack of molecular repairing mechanisms. Therefore, this article suggests an exercise regimen suitable for older adults, which consists of four main elements: aerobic, resistance, balance, and flexibility exercises. Regular exercise not only delays the physiological deterioration but also promotes mental health, reduces depression, and improves the quality of life in the elderly, comprehensively and sustainably.

Keywords: Older adults, Injury, Exercise, Quality of life

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (aged society) โดยสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับเต็มตัว (super-aged society) ที่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 28 ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ซับซ้อนมากขึ้น (กวินธิดา จีนเมือง, 2568) ในระดับสากล องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2023) จัดแบ่งระดับของสังคมผู้สูงอายุออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) สังคมสูงอายุ (aging society) (2) สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ และ (3) สังคมสูงอายุอย่างเต็มที่ ประเทศไทยใช้เกณฑ์ดังกล่าวในทิศทางเดียวกัน โดยพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กำหนดให้ "ผู้สูงอายุ" หมายถึงบุคคลสัญชาติไทยที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ และกรมกิจการผู้สูงอายุ (2566) ได้แบ่งกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุตอนต้น อายุ 60–69 ปี ซึ่งยังมีสุขภาพแข็งแรงและช่วยเหลือตนเองได้ 2) ผู้สูงอายุตอนกลาง อายุ 70-79 ปี ที่เริ่มมีโรคประจำตัวหรืออยู่ในภาวะพึ่งพิง และ

3) ผู้สูงอายุตอนปลาย อายุ 80 ปีขึ้นไป ที่มีความเสื่อมถอยของอวัยวะและอาจมีภาวะทุพพลภาพร่วมด้วย จำเป็นต้องได้รับการดูแลด้านการแพทย์และการพยาบาลอย่างใกล้ชิด

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรนี้ส่งผลให้เกิดประเด็นท้าทายด้านสุขภาพที่ซับซ้อน เนื่องจากความเสื่อมถอยทางสรีรวิทยาตามวัยส่งผลกระทบต่อทุกระบบของร่างกาย โดยเฉพาะระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ระบบประสาท และระบบหัวใจและหลอดเลือดที่อ่อนแอลง (Sharma et al., 2023) ทำให้ผู้สูงอายุเสี่ยงต่อการบาดเจ็บและโรคเรื้อรัง จากสถิติในปี พ.ศ. 2565 พบว่า มีผู้สูงอายุเข้ารับการรักษาจากการพลัดตกหกล้มถึง 89,355 คน และในปี พ.ศ. 2566 มีผู้เสียชีวิตเฉลี่ย 3 คนต่อวัน ซึ่งเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับสองจากการบาดเจ็บโดยไม่ตั้งใจ (กรมควบคุมโรค, 2566) ซึ่งเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน เช่น ภาวะมวลกล้ามเนื้อน้อย (sarcopenia) มวลกระดูกลดลงและความบกพร่องทางการทรงตัว ร่วมกับปัจจัยภายนอก อาทิเช่น สภาพแวดล้อมในที่พักอาศัยไม่ปลอดภัย และการใช้ยาหลายชนิดร่วมกัน (polypharmacy) นอกจากนี้กลไกการซ่อมแซมระดับเซลล์มีประสิทธิภาพลดลง เนื่องจากการเสื่อมสภาพของเซลล์ต้นกำเนิด (stem cell exhaustion) และการสะสมของพังผืด (fibrosis) ซึ่งขัดขวางการฟื้นตัวจากการบาดเจ็บในผู้สูงอายุ และอาจนำไปสู่การมีภาวะพึ่งพิงในที่สุด (Cabrolier-Molina et al., 2025) ดังนั้น การออกกำลังกายเป็นมาตรการสำคัญทั้งเชิงป้องกันและฟื้นฟูที่มีหลักฐานสนับสนุนชัดเจน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ แบบแอโรบิก แบบมีแรงต้าน การฝึกการทรงตัว และการเพิ่มความยืดหยุ่น จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยชะลอความเสื่อมถอยของร่างกาย ลดความเสี่ยงของการหกล้ม ชะลอภาวะมวลกล้ามเนื้อน้อย และส่งเสริมคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน (Izquierdo et al., 2021; Cabrolier-Molina et al., 2025; Henderson et al., 2018)

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ

วัยผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงอย่างครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ (รัชนีพรรณ วังสาร, 2567) โดยสามารถอธิบายได้จาก 3 มิติหลัก ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงด้านชีววิทยา (biological change) รัชนีพรรณ วังสาร (2567) อธิบายทฤษฎีความชราในระดับเซลล์และเนื้อเยื่อไว้ 5 แนวคิด ได้แก่ 1) ทฤษฎีพันธุศาสตร์ (genetic theory) ที่มองว่า ความชราถ่ายทอดทางพันธุกรรมและแสดงออกชัดเจนเมื่ออายุมากขึ้น 2) ทฤษฎีคอลลาเจน (collagen theory) ที่อธิบายว่าเส้นใยคอลลาเจนจับตัวมากขึ้นตามวัย ทำให้เนื้อเยื่อสูญเสียความยืดหยุ่นและเกิดริ้วรอย 3) ทฤษฎีภูมิคุ้มกันทำลายตนเอง (autoimmune theory) ที่ชี้ว่าภูมิคุ้มกันปกติลดลง ขณะที่การทำลายตนเองเพิ่มขึ้น ทำให้เจ็บป่วยง่ายและรุนแรงขึ้น 4) ทฤษฎีความผิดพลาดสะสม (error catastrophe theory) ที่เชื่อว่าความผิดพลาดในการทำงานของเซลล์สะสมจนเสื่อมสภาพและหมดอายุ และ (5) ทฤษฎีอนุมูลอิสระ (free radical theory) ที่มองว่าอนุมูลอิสระทำลายโครงสร้างเซลล์และโปรตีนสำคัญ เช่น คอลลาเจนและอีลาสติน จนเนื้อเยื่อเสื่อมตามวัย

2. การเปลี่ยนแปลงด้านจิตวิทยาสังคม (psychosocial changes) มีทฤษฎีสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) ทฤษฎีการถดถอย (disengagement theory) ที่เชื่อว่าผู้สูงอายุจะค่อย ๆ ถอนตัวจากสังคมเพื่อลดแรงกดดัน (2) ทฤษฎีการทำกิจกรรม (activity theory) ที่เชื่อว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสร้างความสุขและความรู้สึกมีคุณค่า (3) ทฤษฎีความต่อเนื่อง (continuity theory) ที่อธิบายว่าผู้สูงอายุมีความสุขเมื่อดำรงรูปแบบชีวิตเดิมได้แม้ต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การเกษียณหรือการสูญเสียคู่สมรส (4) ทฤษฎีของอีริกสัน (Erikson's theory) ที่มองช่วงปลายชีวิตเป็นการต่อสู้ระหว่าง "ความสมบูรณ์แห่งอัตตา" กับ "ความสิ้นหวัง" โดยผู้ที่ยอมรับชีวิตที่ผ่านมาจะเกิดความสงบใจ และ (5) ทฤษฎีพัฒนาของเพค (Peck's development theory) ที่เน้นการพัฒนา 3 ด้าน คือ การแยกคุณค่าออกจากบทบาทงานเดิม การยอมรับสมรรถภาพร่างกายที่ลดลง และการยอมรับความตายอย่างไม่หวาดกลัว (รัชนีพรรณ วังสาร, 2567)

3. การเปลี่ยนแปลงการจัดระเบียบทางสังคม (social organization change) เป็นแนวคิดที่อธิบายการอยู่ร่วมกันของสมาชิกสังคมทุกวัย มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ สถานภาพและบทบาท ค่านิยมทางสังคม บรรทัดฐานทางสังคม การจัดลำดับช่วงชั้น และสถาบันทางสังคม เมื่อนำทฤษฎีนี้มาประยุกต์กับภาวะสูงอายุ จำเป็นต้องพิจารณาบทบาทและสถานภาพของผู้สูงอายุภายใต้ค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัจจัยกำหนดการยอมรับ การมีส่วนร่วม และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมร่วมสมัย (รัชนีพรรณ วังสาร, 2567)

ปัจจัยและการบาดเจ็บในผู้สูงอายุ

การบาดเจ็บในผู้สูงอายุมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากวัยอื่น เนื่องจากเกิดร่วมกับความเปราะบางของเนื้อเยื่อที่เสื่อมถอยตามอายุ การบาดเจ็บที่พบบ่อยและรุนแรงที่สุด ได้แก่ กระดูกสะโพกหัก (hip fracture) ซึ่งพบมากกว่า 40,000 รายต่อปี มีอัตราการเสียชีวิตภายใน 1 ปี สูงถึงร้อยละ 20-30 (กรมควบคุมโรค, 2566; World Health Organization, 2021) การบาดเจ็บที่ศีรษะและสมอง (traumatic brain injury, TBI) ซึ่งเกิดง่ายเพราะสมองฝ่อตัวทำให้หลอดเลือดดำฉีกขาดเมื่อกระแทก นำไปสู่ภาวะเลือดออกใต้เยื่อหุ้มสมอง (subdural hematoma) รวมถึงกระดูกปลายรัศมีหัก เส้นเอ็นหมุนข้อไหล่ฉีกขาด และกระดูกสันหลังหักจากแรงกดทับ ซึ่งอาจเกิดจากการไอหรือจามเพียงครั้งเดียวในผู้ที่มีภาวะกระดูกพรุนรุนแรง (Cabrolier-Molina et al., 2025) โดยปัจจัยเสี่ยงจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ ปัจจัยภายใน (intrinsic factors) และปัจจัยภายนอก (extrinsic factors) (World Health Organization, 2021)

1. ปัจจัยภายใน ประกอบด้วยภาวะมวลกล้ามเนื้อน้อย ซึ่งมวลกล้ามเนื้อลดลงร้อยละ 3-8 ต่อทศวรรษหลังอายุ 30 ปี และเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังอายุ 60 ปี ทำให้ไม่สามารถประคองตัวได้ทันเมื่อเสียการทรงตัว โดยพบว่าผู้สูงอายุที่บาดเจ็บจากการหกล้มร้อยละ 55.6 มีการเดินและการทรงตัวต่ำกว่า

เกณฑ์ (กรมควบคุมโรค, 2566) นอกจากนี้ยังมีความเสื่อมของระบบประสาทรับความรู้สึก ทั้งการมองเห็น การรับรู้ตำแหน่งร่างกาย (proprioception) และระบบการทรงตัวในหูชั้นใน (vestibular dysfunction) รวมถึงความหนาแน่นของมวลกระดูกที่ลดลงซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อกระดูกหักจากแรงกระทำที่ไม่รุนแรง (Cabrolier-Molina et al., 2025; World Health Organization, 2021)

2. ปัจจัยภายนอก ข้อมูลจากกรมควบคุมโรคระบุว่าผู้สูงอายุร้อยละ 80 พักอาศัยในบ้านที่ไม่ปลอดภัย โดยพบเหตุหกล้มในห้องน้ำถึงร้อยละ 30 สาเหตุหลักคือการสะดุดร้อยละ 42.8 และการลื่นร้อยละ 35.5 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) นอกจากนี้การใช้ยาหลายชนิดร่วมกัน โดยเฉพาะยาที่ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง ยานอนหลับ และยาลดความดันโลหิต มักก่อให้เกิดความดันโลหิตต่ำขณะเปลี่ยนท่า (orthostatic hypotension) และเสียการทรงตัว โดยพบว่าผู้สูงอายุที่หกล้มและบาดเจ็บร้อยละ 46.7 รับประทานยาอย่างน้อย 4 ชนิดต่อวัน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2565)

โรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ

การเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาในผู้สูงอายุเป็นกระบวนการเสื่อมถอยของเซลล์ที่ส่งผลต่อระบบอวัยวะทั่วร่างกาย ทำให้ความสามารถในการรักษาดุลยภาพลดลงและเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรค (Taylor, 2021) โดยเฉพาะภาวะ "พหุปยาธิสภาพ" (multimorbidity) หรือการมีโรคเรื้อรังมากกว่าสองโรคในบุคคลเดียว ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสมรรถภาพทางกายและสภาพจิตใจ (Cabrolier-Molina et al., 2025)

1. โรคระบบหัวใจและหลอดเลือด เมื่ออายุมากขึ้น หลอดเลือดสูญเสียความยืดหยุ่นและเกิดการสะสมของไขมันในผนังหลอดเลือด องค์การอนามัยโลก (2024) รายงานว่าโรคหัวใจและหลอดเลือดเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับหนึ่งของประชากรโลก โรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุไทย (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) ได้แก่ โรคหลอดเลือดหัวใจ (coronary artery disease) ที่อาจรุนแรงถึงขั้นกล้ามเนื้อหัวใจตายเฉียบพลัน ภาวะหัวใจล้มเหลว (heart failure) ภาวะหัวใจเต้นผิดจังหวะ (arrhythmia) ที่เพิ่มความเสี่ยงต่อลิ่มเลือด และโรคหลอดเลือดสมอง (stroke) ที่มีอาการหน้าเบี้ยว แขนขาอ่อนแรง และพูดไม่ชัด (Taylor, 2021)

2. โรคระบบกล้ามเนื้อและกระดูก ภาวะสำคัญคือมวลกล้ามเนื้อน้อย เกิดจากการสูญเสียทั้งมวลความแข็งแรง และคุณภาพการหดตัวของกล้ามเนื้อตามอายุ มีสาเหตุทั้งจากการเปลี่ยนแปลงทางระบบประสาท (neurological changes) การฝ่อของเส้นใยกล้ามเนื้อปฐมภูมิ (primary muscle fiber atrophy) และการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมน (homonal changes) (Cabrolier-Molina et al., 2025; Taylor, 2021) ส่งผลให้ผู้สูงอายุสูญเสียการทรงตัวและเสี่ยงต่อการหกล้ม นอกจากนี้ยังพบภาวะกระดูกพรุนและโรคข้อเข่าเสื่อมซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการจำกัดการเคลื่อนไหวและสมรรถภาพทางกายที่ลดลง (Langhammer et al., 2018)

3. โรคระบบเผาผลาญ (metabolism) คือกระบวนการทางเคมีในร่างกายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนสารอาหารให้เป็นพลังงาน การสร้างและซ่อมแซมเซลล์ รวมถึงการควบคุมระดับน้ำตาล ไขมัน และฮอร์โมนต่างๆ เมื่ออายุมากขึ้น อัตราการเผาผลาญพื้นฐาน (basal metabolic rate, BMR) จะลดลง (Taylor, 2021) ทำให้ร่างกายสะสมพลังงานส่วนเกินได้ง่ายขึ้น เมื่ออายุเพิ่มขึ้นร่างกายของเราย่อมมีการเปลี่ยนแปลง หนึ่งในการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ ระบบเผาผลาญ ซึ่งทำหน้าที่เปลี่ยนอาหารให้เป็นพลังงานและควบคุมสมดุลต่างๆ ในร่างกาย หากระบบนี้ทำงานผิดปกติ อาจนำไปสู่กลุ่มโรคดังต่อไปนี้

3.1 โรคเบาหวานชนิดที่ 2 (diabetes mellitus) เกิดจากภาวะดื้อต่ออินซูลินหรือการหลั่งอินซูลินไม่เพียงพอ ทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูง ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นเนื่องจากการทำงานของตับอ่อนลดลง อาการที่พบ เช่น ปัสสาวะบ่อย กระหายน้ำ อ่อนเพลีย และแผลหายช้า

3.2 ภาวะไขมันในเลือดสูง (hyperlipidemia) เกิดจากระดับคอเลสเตอรอลหรือไตรกลีเซอไรด์ในเลือดสูง ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคหัวใจและหลอดเลือด มักไม่มีอาการชัดเจน จึงถูกเรียกว่า “ภัยเงียบ”

3.3 ภาวะเมตาบอลิกซินโดรม (metabolic syndrome) เป็นกลุ่มอาการที่ประกอบด้วยความดันโลหิตสูง น้ำตาลในเลือดสูง ไขมันในเลือดผิดปกติ และรอบเอวเกินมาตรฐาน หากมีหลายปัจจัยร่วมกัน จะเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคหัวใจและหลอดเลือดอย่างมาก

3.4 ภาวะไทรอยด์ฮอร์โมนต่ำ (hypothyroidism) ต่อมไทรอยด์ทำงานลดลง ส่งผลให้การเผาผลาญช้าลง ผู้ป่วยอาจมีอาการเหนื่อยง่าย น้ำหนักเพิ่ม ผิวแห้ง และท้องผูก

4. ภาวะทางจิตใจและระบบประสาท นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและปัจจัยทางสังคม ยังส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ (Taylor, 2021) โดยภาวะที่พบบ่อยมีดังนี้

4.1 ภาวะซึมเศร้า (depression) เป็นปัญหาทางจิตใจที่พบบ่อยที่สุด มักเกิดจากการสูญเสีย เช่น การเสียชีวิตของคู่สมรส การเกษียณอายุงาน หรือการสูญเสียความสามารถในการดูแลตนเอง ภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุมักแสดงออกผ่านอาการทางกาย เช่น อ่อนเพลียหรือนอนไม่หลับ หากไม่ได้รับการรักษาอาจนำไปสู่การนับถือตัวเองลดลง และการแยกตัวจากสังคม (Yang et al., 2025)

4.2 ความวิตกกังวลและความกลัวการหกล้ม (fear of falling) ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์การล้มหรือมีภาวะมวลกล้ามเนื้อน้อย มักเกิดความวิตกกังวลอย่างรุนแรงในการเคลื่อนไหว ความมั่นใจในตนเองต่ำ ส่งผลให้จำกัดกิจกรรมของตนเอง (activity restriction) จะยิ่งทำให้สมรรถภาพทางกายเสื่อมถอยลงเป็นวงจรต่อเนื่อง (Nilstomt et al., 2024)

4.3 ภาวะสมองเสื่อมและผลกระทบด้านพฤติกรรม (neuropsychiatric symptoms) โรคอัลไซเมอร์และภาวะสมองเสื่อมประเภทอื่นๆ ไม่เพียงแต่กระทบต่อความจำ แต่ยังก่อให้เกิดความสับสน หงุดหงิดง่าย และภาวะซึมเศร้า ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตทั้งของผู้สูงอายุและผู้ดูแล (Yang et al., 2025)

กลไก การซ่อมแซม การบาดเจ็บในผู้สูงอายุ

กระบวนการชราภาพ (aging process) เป็นกระบวนการทางชีววิทยาที่ไม่สามารถย้อนกลับได้ ส่งผลให้ความสามารถในการรักษาภาวะธำรงดุล (homeostasis) ลดลง และเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรังและการเสียชีวิต (López-Otín et al., 2023)

ระดับเซลล์และโมเลกุล กลไกการซ่อมแซมในผู้สูงอายุเผชิญกับภาวะเสื่อมถอยของการฟื้นฟูเนื้อเยื่อ (regenerative decline) เนื่องจากการเสื่อมสภาพของเซลล์ต้นกำเนิดจำเพาะเนื้อเยื่อ กลไกการตอบสนองต่อความเสียหายของดีเอ็นเอ (DNA damage response, DDR) มีประสิทธิภาพลดลง ทำให้เซลล์เข้าสู่ภาวะชรา (senescence) แทนการซ่อมแซม ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางอีพิเจเนติกส์ (epigenetics) และการลดลงของ NAD+ (nicotinamide adenine dinucleotide) ส่งผลให้เนื้อเยื่อถูกแทนที่ด้วยพังผืด (fibrosis) จนอวัยวะเสียหน้าที่ในที่สุด (Cabrolier-Molina et al., 2025; López-Otín et al., 2023)

ระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ภาวะการเสื่อมสภาพของเซลล์ต้นกำเนิดทำให้เซลล์ต้นกำเนิดกล้ามเนื้อ (satellite cells) ลดจำนวนและตอบสนองต่อการบาดเจ็บได้น้อยลง ร่างกายจึงสร้างพังผืดแทนเส้นใยกล้ามเนื้อใหม่ ขณะที่เซลล์สร้างกระดูก (osteoblasts) มีประสิทธิภาพลดลง ทำให้การซ่อมแซมกระดูกช้าลงจนนำไปสู่ภาวะเปราะบางของระบบเคลื่อนไหว (Cabrolier-Molina et al., 2025)

ระบบหัวใจและหลอดเลือด เซลล์กล้ามเนื้อหัวใจ (cardiomyocytes) แทบหยุดการแบ่งตัวในวัยผู้ใหญ่ ทำให้เมื่อเกิดความเสียหายร่างกายใช้กระบวนการเยียวยาด้วยพังผืด (fibrotic repair) นำไปสู่ภาวะหัวใจแข็งตัว (cardiac stiffness) และเซลล์ต้นกำเนิดเยื่อบุผนังหลอดเลือด (endothelial progenitor cells) ที่ลดลงทำให้หลอดเลือดที่เสียหายฟื้นฟูได้ไม่สมบูรณ์ กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการสะสมคราบไขมัน (López-Otín et al., 2023)

ระบบทางเดินหายใจ เซลล์ต้นกำเนิดในเยื่อบุทางเดินหายใจเข้าสู่ภาวะเซลล์ชรา (cellular senescence) ทำให้การสร้างเยื่อบุผิวใหม่บกพร่อง และกระตุ้นการสะสมของพังผืดรอบถุงลม (interstitial fibrosis) ส่งผลให้ฟื้นตัวจากโรคปอดอักเสบได้ช้าและไม่สมบูรณ์ (López-Otín et al., 2023; Schneider et al., 2021)

ระบบประสาท แม้เซลล์ประสาทแบ่งตัวได้จำกัด ร่างกายยังอาศัยกลไกการปรับตัวของระบบประสาท (neuroplasticity) และกระบวนการสร้างเซลล์ประสาทใหม่ (neurogenesis) เพื่อชดเชยส่วนที่เสียหาย แต่ภาวะการอักเสบในระบบประสาท (neuroinflammation) และการสะสมของแผลเป็นในเนื้อเยื่อสมองและไขสันหลัง (glial scarring) ขัดขวางการฟื้นฟูวงจรประสาท นำไปสู่การเสื่อมถอยของพุทธิปัญญาในระยะยาว (Cabrolier-Molina et al.,2025; López-Otín et al., 2023)

ระบบทางเดินอาหารและเมแทบอลิซึม เซลล์ต้นกำเนิดลำไส้ (intestinal stem cells, ISCs) มีความสามารถในการแบ่งตัวลดลง กระบวนการออโตฟาจี (autophagy) บกพร่องตามอายุ ทำให้ของเสีย

สะสมภายในเซลล์ อย่างไรก็ตาม กลุ่มจุลินทรีย์ในระบบทางเดินอาหาร (gut microbiota) ยังช่วยชดเชยโดยผลิตกรดไขมันสายสั้น (short-chain fatty acids, SCFAs) เพื่อซ่อมแซมเกราะป้องกันลำไส้และลดการอักเสบของระบบเผาผลาญ (López-Otín et al., 2023)

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ

ผู้สูงอายุเป็นช่วงชีวิตที่บุคคลเผชิญการเปลี่ยนแปลงทั้งมิติส่วนบุคคลและมิติสังคมอย่างมีนัยสำคัญ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต การปฏิบัติบทบาท และคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ และอาจนำไปสู่ปัญหาในหลายด้าน (รัชนีพรรณ วังสาร, 2567) โดยสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพร่างกาย ความสามารถในการทำงานของอวัยวะเสื่อมถอยในทุกระบบตั้งแต่ระดับเซลล์ขึ้นมา ทั้งระบบประสาทรับสัมผัส ได้แก่ ตา หู ประสาทรับรส กลิ่น และผิวหนัง ระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ระบบประสาท ระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบทางเดินอาหาร ระบบการขับถ่าย ระบบทางเดินหายใจ และระบบต่อมไร้ท่อ ส่งผลให้ร่างกายไม่สามารถรักษาสมดุลของสารต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยและภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง

ด้านจิตใจ ความเสื่อมถอยของร่างกายมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ การสูญเสียบทบาทหน้าที่และสถานะทางสังคม ประกอบกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ ล้วนส่งผลต่อความจำ เชาวน์ปัญญา การเรียนรู้ และบุคลิกภาพ ขณะเดียวกัน ปัจจัยทางสังคม เช่น การขาดการสนับสนุน การถูกทอดทิ้ง หรือความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เปราะบาง อาจทำให้เกิดความรู้สึกสูญเสีย สิ้นหวัง ท้อแท้ และนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าซึ่งพบได้บ่อยในผู้สูงอายุ

ด้านครอบครัว บริบทครอบครัวร่วมสมัยมีแนวโน้มเปลี่ยนผ่านจากครอบครัวขยายสู่ครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิต ส่งผลให้บทบาทของผู้สูงอายุในครอบครัวและรูปแบบการเกื้อหนุนดูแลอ่อนแรงลง อีกทั้งกระแสค่านิยมสมัยใหม่ที่เน้นวัตถุและความทันสมัยทำให้การยกย่องเคารพผู้อาวุโสลดลง เกิดช่องว่างระหว่างวัยและความไม่เข้าใจระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรหลาน จนนำไปสู่การได้รับการดูแลและสนับสนุนทางอารมณ์ที่ลดลง

ด้านสังคม การเกษียณอายุเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุสูญเสียบทบาท เครือข่ายความสัมพันธ์จากที่ทำงาน และกิจวัตรที่เคยสร้างความหมายให้ชีวิต ส่งผลให้เกิดภาวะโดดเดี่ยว ขาดคู่สนทนา และลดโอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคม นอกจากนี้ ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการแพร่กระจายของค่านิยมแบบตะวันตกก่อให้เกิดความไม่สอดคล้องทางพฤติกรรมระหว่างคนต่างรุ่น ทำให้ผู้สูงอายุประสบความยากลำบากในการปรับตัวและยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมสมัย

ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ บุคคลจำนวนมากยุติการประกอบอาชีพหรือมีข้อจำกัดในการทำงาน ส่งผลให้รายได้ลดลงหรือขาดหายไป โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่เคยทำงานในภาคเกษตรกรรมหรือแรงงานนอกระบบซึ่งมักมีหลักประกันทางสังคมและเงินออมจำกัด ความเปราะบางทางเศรษฐกิจดังกล่าว

ทำให้เผชิญภาวะไม่มั่นคงทางการเงิน มีข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น และเพิ่มภาระพึ่งพิงต่อครอบครัวในระยะยาว

แนวทางปฏิบัติการออกกำลังกายในแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมในผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุกลัวการล้ม หรือสูญเสียความสามารถทางกายภาพทำให้จำกัดการทำกิจกรรม จึงแนะนำว่าผู้สูงอายุควรออกกำลังกาย สามารถออกกำลังกายได้หลายรูปแบบทั้งแบบออกกำลังกายด้วยตัวเอง และการกำลังกายแบบกลุ่มหรือมีเครือข่ายทางสังคม เพื่อช่วยส่งเสริมระดับความสามารถในการทำกิจกรรมรวมไปถึงการเข้าสังคม เห็นคุณค่าในตัวเองและลดความเครียด โดยต้องครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน (Nilstomt et al., 2024) ได้แก่

1. การออกกำลังกายแบบแอโรบิก (aerobic exercise) การออกกำลังกายแบบแอโรบิกใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่อย่างต่อเนื่อง กระตุ้นการทำงานของหัวใจและปอด ช่วยพัฒนาความทนทานของระบบหัวใจและหลอดเลือด (cardiorespiratory endurance) เพิ่มการไหลเวียนเลือดไปเลี้ยงสมองส่วนฮิปโปแคมปัส (hippocampus) ที่เกี่ยวข้องกับความจำและการเรียนรู้ รวมถึงลดอาการซึมเศร้าและวิตกกังวลจากการหลั่งสารสื่อประสาทที่ส่งเสริมความผ่อนคลาย (Cabrolier-Molina et al., 2025; Valenzuela et al., 2023)

แนวทางปฏิบัติที่แนะนำ ผู้สูงอายุควรทำกิจกรรมทางกายระดับปานกลาง (moderate intensity) อย่างน้อย 150 นาทีต่อสัปดาห์ หรือ 2–3 วันต่อสัปดาห์ (Nilstomt et al., 2024) กิจกรรมที่เหมาะสม ได้แก่ การเดินเร็ว การเดินแบบนอร์ดิก (Nordic walking) การปั่นจักรยาน และการว่ายน้ำ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสูบฉีดเลือด ควบคุมระดับความดันโลหิต และระดับน้ำตาลในกระแสเลือด โดยควรออกแบบโปรแกรมให้เหมาะสมกับความสามารถเฉพาะบุคคล

2. การออกกำลังกายแบบมีแรงต้าน (resistance exercise) การออกกำลังกายแบบมีแรงต้าน ชะลอภาวะมวลกล้ามเนื้อน้อยและเพิ่มความหนาแน่นของมวลกระดูก โดยกระตุ้นการสร้างโปรตีนในกล้ามเนื้อ (muscle protein synthesis) และเสริมสร้างกำลังของกล้ามเนื้อ (muscle power) ที่จำเป็นต่อการทำกิจวัตรประจำวัน เช่น การลุกจากเก้าอี้และการเดินขึ้นบันได (Taylor, 2021)

แนวทางปฏิบัติที่แนะนำ ควรเริ่มจากการฝึกด้วยน้ำหนักตัว (body weight) หรือยางยืดแรงต้านก่อน โดยฝึก 2-3 วันต่อสัปดาห์ ทำซ้ำ 10-15 ครั้งต่อเซต หรือ 8-10 ครั้งต่อเซต หากฝึกหลายข้อต่อพร้อมกัน พัก 2-3 นาที ระหว่างเซต และเพิ่มความก้าวหน้าตามหลักการเพิ่มภาระงานทีละน้อย (progressive overload) โดยเพิ่มจำนวนครั้งก่อนเพิ่มน้ำหนัก เช่น ยกน้ำหนัก 2 กิโลกรัม 10 ครั้ง จนปรับได้จึงเพิ่มเป็น 15 ครั้ง ก่อนเปลี่ยนเป็น 3 กิโลกรัม ทั้งนี้ต้องไม่มีอาการปวดข้อและไม่กลั้นหายใจระหว่างการยก (กรมอนามัย, 2562; Nilstomt et al., 2024; Taylor, 2021; Izquierdo et al., 2021)

3. การฝึกการทรงตัว (balance) การหกล้ม (falls) เป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญในผู้สูงอายุ โดยสถิติระบุว่า 1 ใน 3 ของผู้ที่มีอายุเกิน 65 ปี ประสบอุบัติเหตุหกล้มอย่างน้อยปีละครั้ง (Cabrolier-Molina et al., 2025) สาเหตุหลักเกิดจากการเสื่อมถอยของระบบควบคุมการทรงตัว (postural control) ทั้งการรับความรู้สึกในข้อต่อ (proprioception) การมองเห็น และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแกนกลางลำตัว การฝึกการทรงตัว (balance training) จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยเฉพาะเมื่อฝึกควบคู่กับการฝึกแรงต้านซึ่งสามารถลดความเสี่ยงการหกล้มที่นำไปสู่การบาดเจ็บรุนแรงได้ (Cabrolier-Molina et al., 2025)

แนวทางปฏิบัติที่แนะนำ การฝึกการทรงตัวเน้นการกระตุ้นให้ร่างกายปรับสมดุลของศูนย์กลาง (center of gravity) บนฐานรองรับ (base of support) ในสถานการณ์ที่ไม่มั่นคง เพื่อพัฒนาการประสานงานของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ (neuromuscular coordination) Cabrolier-Molina และคณะ (2025) แนะนำให้ผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อการหกล้มฝึกอย่างน้อย 3 วันต่อสัปดาห์ กิจกรรมที่เหมาะสม ได้แก่ การรำไทเก็ก (Tai Chi) ที่เน้นการถ่ายเทน้ำหนักอย่างช้า ๆ การเดินต่อเท้า (tandem walk) และการยืนขาเดียว (single leg stand) โดยใช้เก้าอี้พยุงเพื่อความปลอดภัยในระยะแรก (Yang et al., 2025)

4. การเพิ่มความยืดหยุ่น (Flexibility) การยืดเหยียดกล้ามเนื้อ (flexibility exercise) ช่วยให้แขนขาเคลื่อนไหวคล่องขึ้น ป้องกันข้อยึดข้อติด ลดอาการปวดข้อ และลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ สามารถทำได้ทุกวันโดยยืดให้รู้สึกตึงแต่ไม่เจ็บ องค์การอนามัยโลก (2020) แนะนำให้ปฏิบัติกิจกรรมระดับปานกลางอย่างน้อย 150–300 นาทีต่อสัปดาห์

แนวทางปฏิบัติที่แนะนำ ควรยืดเหยียดอย่างช้า ๆ ไม่กระชาก คงค้างไว้ 5-10 วินาทีต่อเซต ทำ 3–5 เซตต่อวัน และหยุดทันทีหากมีอาการปวดข้อ กิจกรรมที่แนะนำ ได้แก่ การรำไทเก็กที่การเคลื่อนไหวช้าและต่อเนื่องช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อและข้อต่อ (Cabrolier-Molina et al., 2025) รวมถึงโยคะและการยืดเหยียดกล้ามเนื้อทั่วไป ซึ่งช่วยเพิ่มความอ่อนตัวและลดปัจจัยเสี่ยงจากการหกล้ม นอกจากนี้การออกกำลังกายยังกระตุ้นการหลั่งสารสื่อประสาทและปัจจัยการเจริญเติบโตของเซลล์ประสาท (neurotrophic factors) ช่วยชะลอการเสื่อมของสมองและป้องกันภาวะซึมเศร้า (Nilstomt et al., 2024) และการออกกำลังกายแบบกลุ่มยังเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ลดความโดดเดี่ยว และเพิ่มคุณภาพชีวิตอย่างเป็นองค์รวม (Yang et al., 2025)

การนำไปใช้

ผลการทบทวนในบทความนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในทางคลินิก นโยบายสาธารณสุข และการส่งเสริมสุขภาพในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมโปรแกรมการออกกำลังกายที่เหมาะสม ได้แก่ แอโรบิก แรงต้าน การทรงตัว และความยืดหยุ่น รวมถึงการปรับสภาพแวดล้อมเพื่อลดความเสี่ยง

จากการหกล้ม และสนับสนุนการดำเนินนโยบายเพื่อการสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยลดการบาดเจ็บ ชะลอความเสื่อมและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรมุ่งเน้นการวิจัยเชิงทดลองและระยะยาวเพื่อประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแต่ละรูปแบบต่อการป้องกันการบาดเจ็บและการชะลอความเสื่อมในผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ รวมถึงการศึกษากลไกระดับเซลล์และโมเลกุลที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูและการซ่อมแซมของร่างกายในวัยสูงอายุ นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาและทดสอบโปรแกรมการแทรกแซงที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ตลอดจนการศึกษาปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมสุขภาพ และการใช้ยา เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในระดับบุคคล ชุมชน และนโยบายสาธารณสุข

สรุป

ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ โดยผู้สูงอายุเผชิญกับความเสื่อมถอยทางสรีรวิทยาในหลายระบบ ทั้งระบบกล้ามเนื้อและกระดูก ระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบประสาท และระบบเผาผลาญ ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บจากทั้งปัจจัยภายใน เช่น ภาวะมวลกล้ามเนื้อน้อยและกระดูกพรุน และปัจจัยภายนอก เช่น สภาพแวดล้อมในที่พักอาศัยและการใช้ยาหลายชนิด การออกกำลังกายครอบคลุม 4 รูปแบบ ได้แก่ แบบแอโรบิก แบบมีแรงต้าน การฝึกการทรงตัว และการเพิ่มความยืดหยุ่น เป็นมาตรการสำคัญที่มีหลักฐานชัดเจนในการชะลอการเสื่อมถอย ลดความเสี่ยงจากการหกล้ม และส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างครอบคลุมในลักษณะองค์รวม (holistic health) ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ควบคู่กับการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและการดูแลด้านจิตสังคม เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและลดความเสี่ยงต่อภาวะพึ่งพิงในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565.* บริษัท อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน).

กรมควบคุมโรค. (2566). *สถานการณ์การพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565-2566.*

กรมอนามัย. (2562). *คู่มือการออกกำลังกายผู้สูงอายุ: ท่าฝึกความแข็งแรงและการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ.* กระทรวงสาธารณสุข.

กระทรวงสาธารณสุข, ก. (2564). *คู่มือการคัดกรองและประเมินสุขภาพผู้สูงอายุ พ.ศ. 2564.* บริษัท ณจันตา ครีเอชั่น จำกัด.

กวินธิดา จีนเมือง, โสมศิริ เดชารัตน์, ปุญญพัฒน์ ไชยเมล์, สมเกียรติยศ วรเดช, และ กุสุมาลย์ น้อยผา. (2568). การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่สังคมสูงวัย. *วารสารการแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี,* 8(1), 73-84.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2565). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564.* เดือนตุลา.

รัชนีพรรณ วังสาร, กนกวรรณ วรชินา, และ จันทร์จิรา พรมอินทร์. (2567). ครอบครัวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. *วารสารสุขศึกษา,* 47(2).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ตารางสถิติรายจังหวัด.*

Cabrolier-Molina, J., Martín-Rodríguez, A., & Clemente-Suárez, V. J. (2025). The Effects of Exercise Intervention in Older Adults with and Without Sarcopenia: A Systematic Review. *Sports (Basel),* 13(5).

Cooper, C. (1997). The crippling consequences of fractures and their impact on quality of life. *Am J Med,* 103(2a), 12S-17S; discussion 17S-19S.

Cruz-Jentoft, A. J., Bahat, G., Bauer, J., Boirie, Y., Bruyère, O., Cederholm, T., Cooper, C., Landi, F., Rolland, Y., Sayer, A. A., Schneider, S. M., Sieber, C. C., Topinkova, E., Vandewoude, M., Visser, M., & Zamboni, M. (2019). Sarcopenia: revised European consensus on definition and diagnosis. *Age Ageing,* 48(4), 601.

Henderson, R. M., Miller, M. E., Fielding, R. A., Gill, T. M., Glynn, N. W., Guralnik, J. M., King, A., Newman, A. B., Manini, T. M., Marsh, A. P., Pahor, M., McDermott, M. M., Rejeski, J., Tudor-Locke, C., & Kritchevsky, S. B. (2018). Maintenance of Physical Function 1 Year After Exercise Intervention in At-Risk Older Adults: Follow-up from the LIFE Study. *J Gerontol a Biol Sci Med Sci,* 73(5), 688–694.

Izquierdo, M., Merchant, R. A., Morley, J. E., Anker, S. D., Aprahamian, I., Arai, H., Aubertin-Leheudre, M., Bernabei, R., Cadore, E. L., Cesari, M., Chen, L. K., de Souto Barreto, P., Duque, G., Ferrucci, L., Fielding, R. A., García-Hermoso, A., Gutiérrez-Robledo, L. M., Harridge, S. D. R., Kirk, B.,...Fiatarone Singh, M. (2021). International Exercise Recommendations in Older Adults (ICFSR): Expert Consensus Guidelines. *J Nutr Health Aging,* 25(7), 824–853.

Langhammer, B., Bergland, A., & Rydwik, E. (2018). The Importance of Physical Activity Exercise among Older People. *Biomed Res Int,* 2018, 7856823.

López-Otín, C., Blasco, M. A., Partridge, L., Serrano, M., & Kroemer, G. (2023). Hallmarks of aging: An expanding universe. *Cell,* 186(2), 243–278.

Nilstomt, A., Gustavsson, J., Beckman, L., Bäccman, C., Nilson, F., Wagnsson, S., & Wästlund, E. (2024). Physical activity from the perspective of older adults: a convergent mixed-method study. *BMC Geriatr,* 24(1), 768.

Schneider, J. L., Rowe, J. H., Garcia-de-Alba, C., Kim, C. F., Sharpe, A. H., & Haigis, M. C. (2021). The aging lung: Physiology, disease, and immunity. *Cell,* 184(8), 1990-2019.

Sharma, N., Chahal, A., Balasubramanian, K., Sanjeevi, R. R., Rai, R. H., Bansal, N., Muthukrishnan, R., & Sharma, A. (2023). Effects of resistance training on muscular strength, endurance, body composition and functional performance among sarcopenic patients: a systematic review. *J Diabetes Metab Disord,* 22(2), 1053-1071.

Taylor, A. W. (2021). *Physiology of exercise and healthy aging.* Human Kinetics.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2023). *World Social Report 2023: Leaving No One Behind in an Ageing World.*

Valenzuela, P. L., Saco-Ledo, G., Morales, J. S., Gallardo-Gómez, D., Morales-Palomo, F., López-Ortiz, S., Rivas-Baeza, B., Castillo-García, A., Jiménez-Pavón, D., Santos-Lozano, A., Del Pozo Cruz, B., & Lucia, A. (2023). Effects of physical exercise on physical function in older adults in residential care: a systematic review and network meta-analysis of randomized controlled trials. *Lancet Healthy Longev,* 4(6), e247-e256.

World Health Organization. (2020). *WHO Guidelines on physical activity and sedentary behaviour.*

World Health Organization. (2021). *Step safely: Strategies for preventing and managing falls across the life-course.*

World Health Organization. (2024). *Cardiovascular diseases (CVDs).*

Yang, H., Li, J., Shan, W., Ren, S., Chai, X., Lu, J., Yan, H., & Lu, Y. (2025). The effect of different exercise modalities on older adults' quality of life: an assessor-blinded randomized controlled trial. *Sci Rep,* 15(1), 26177.

ระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการและกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

Public opinion levels regarding the quality of service and the decision-making process for choosing passenger boats in Nonthaburi Province

สุภัสสรา ปัญโญรัฐโรจน์[1]

[1]คณะบริหารธุรกิจ/สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, supany@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการเรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี และ 2) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจใช้บริการเรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างคือผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ที่ท่าเรือนนทบุรี ท่าเรือปากเกร็ด และท่าเรือสะพานพระราม 5 รวมจำนวน 400 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย รวมถึงส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.85, S.D. = 0.85) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09) รองลงมาคือความเชื่อถือไว้วางใจได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99) การเอาใจใส่ลูกค้าเป็นรายบุคคล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81) ความเป็นรูปธรรมของบริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80) และการตอบสนองต่อลูกค้าที่รวดเร็ว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55) ตามลำดับ และผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.72) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การรับรู้ปัญหา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15) รองลงมาคือการประเมินทางเลือก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04) พฤติกรรมภายหลังการซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74) การตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71) และการค้นคว้าหาข้อมูล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70) ตามลำดับ

คำหลัก: คุณภาพการให้บริการ, กระบวนการตัดสินใจ, เรือโดยสาร, จังหวัดนนทบุรี

Abstract

The purposes of this study were: 1) to study the level of public opinion regarding the quality of passenger boat services in Nonthaburi Province and 2) to study the level of opinions regarding the decision-making process of people in Nonthaburi Province

regarding the use of passenger boat services. The research is quantitative research at Nonthaburi Pier, Pakkret Pier, and Rama V Bridge Pier. The sample group consisted of 400 passengers on the Chao Phraya Express Boat in Nonthaburi Province. Analyze the data by calculating percentages, mean and standard deviation. The research findings revealed that respondents' opinions regarding the overall quality of service were at a high level ($\overline{X}$ = 3.85, S.D. = 0.85). And it was found that the assurance to customers had the highest average score ($\overline{X}$ = 4.09) followed by reliability ($\overline{X}$ = 3.99) empathy ($\overline{X}$ = 3.81) tangibility ($\overline{X}$ = 3.80) and responsiveness ($\overline{X}$ = 3.55) respectively. And research findings regarding the decision-making process of people in Nonthaburi province when choosing to use passenger boats. The research findings revealed that respondents' opinions regarding the overall quality of service were at a high level ($\overline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.72). And it was found that problem recognition had the highest average score ($\overline{X}$ = 4.15) followed by evaluation of alternatives ($\overline{X}$ = 4.04) post-purchase behavior ($\overline{X}$ = 3.74) purchase decision ($\overline{X}$ = 3.71) and information searching ($\overline{X}$ = 3.70) respectively.

Keywords: Service Quality, Decision Making, Passenger Boats, Nonthaburi Province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการจราจรทางบกมีปัญหาในหลายเส้นทาง ปัญหาการจราจรติดขัดในกรุงเทพฯ ปริมณฑลและในเมืองใหญ่ ซึ่งมีสาเหตุที่สำคัญคือ มีการใช้รถยนต์ส่วนตัวกันมากกว่าการใช้บริการขนส่งสาธารณะ ตามสถิติด้านการจราจรพบว่าใน 1 ปี คนกรุงเทพมหานคร เสียเวลาบนท้องถนนเพิ่มขึ้นกว่า 207 ชั่วโมง หรือประมาณ 8 วัน ซึ่งเป็นเวลาที่สูงมาก (โกเมน วรรณบวร, 2564) การเดินทางทางน้ำเป็นการเดินทางที่มีมาอย่างยาวนานที่ประชาชนมีความคุ้นเคย ทำให้มีการคมนาคมทางน้ำด้วยเรือโดยสารรับ-ส่ง ตามจุดสำคัญต่าง ๆ ที่เป็นย่านพาณิชกรรม สถานที่ราชการ สถานศึกษา ที่พักอาศัย และอื่นๆ อีกมากมาย นอกจากนั้นกระทรวงคมนาคม ได้มีโครงการเรือต่อรถ รถต่อเรือ ช่วยเหลือชาติ โดยความร่วมมือของกระทรวงคมนาคม กรมเจ้าท่า องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) รถไฟฟ้าบีทีเอส และบริษัทเรือด่วนเจ้าพระยา จำกัด เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเดินทางทางน้ำมากยิ่งขึ้น (ชลธี อยู่สวัสดิ์, 2564) อันจะนำไปสู่การลดปัญหาการจราจรทางบกในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเพิ่มขีดความสามารถในการคมนาคมขนส่งทางน้ำ ซึ่งทำให้ประชาชนหันมาเลือกใช้การเดินทางทางน้ำกันมากขึ้น จากข้อมูลกรมเจ้าท่า ประชาชนส่วนใหญ่มาใช้บริการเฉพาะเรือด่วนเจ้าพระยา ถึงร้อยละ 44.20 (กรมเจ้าท่า, 2567) การขนส่งผู้โดยสารทางลำน้ำเจ้าพระยา มีเรือด่วนเจ้าพระยาให้บริการในเส้นทางระหว่างนนทบุรี

(ปากเกร็ด) ถึงราษฎร์บูรณะ ระยะทางประมาณ 32 กิโลเมตร ตลอดแนวเส้นทางมีท่าเรือเป็นจุดเชื่อมต่อการเดินทางโดยสามารถเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้า BTS ได้ที่สถานีสะพานตากสิน สำหรับการขนส่งในคลองแสนแสบและคลองมหานาค มีเส้นทางระหว่างวัดศรีบุญเรืองถึงสะพานผ่านฟ้าลีลาศ ระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร โดยสามารถเชื่อมต่อรถไฟฟ้า BTS ได้ที่สถานีราชเทวี และเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้า MRT ที่สถานีเพชรบุรี (คำนาย อภิปรัชญาสกุล, 2559) ข้อมูลความหนาแน่นของผู้โดยสารที่ใช้บริการเรือด่วนเลียบฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในปี 2566 มีผู้โดยสารทั้งสิ้น 6,350,557 คน เฉลี่ยมีผู้ใช้บริการต่อวัน 17,447 คน และการใช้บริการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (กรมเจ้าท่า, 2566)

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดในเขตปริมณฑล มีการเจริญเติบโตทั้งเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การคมนาคมทางน้ำเป็นเส้นทางที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน ซึ่งบางครั้งการเดินทางด้วยเรือโดยสารอาจเกิดปัญหา เช่น ความไม่แน่นอนของเวลาหรือจำนวนเรือโดยสารไม่เพียงพอ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการและกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี และข้อมูลที่ศึกษานี้สามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงการให้บริการเรือโดยสารในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีต่อได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการเรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจใช้บริการเรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการและกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีการกำหนดสมมุติฐานดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นคุณภาพการให้บริการโดยภาพรวมส่งผลต่อการเลือกใช้เรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี
2. ระดับความคิดเห็นกระบวนการตัดสินใจโดยภาพรวมส่งผลต่อการเลือกใช้เรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการและกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

2. ผู้ให้บริการเรือโดยสารสามารถนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปประยุกต์วางแผนพัฒนาปรับปรุงการให้บริการในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีได้

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในงานวิจัย

ความหมายคุณภาพการให้บริการ

ชลธี อยู่สวัสดิ์ (2564) คุณภาพการให้บริการ หมายถึง คุณลักษณะของการบริการที่ได้รับจากผู้ให้บริการนั้นตรงกับความคาดหวังของผู้รับบริการจนเกิดความพึงพอใจต่อบริการที่ได้รับ

ไชยยศ ไชยมั่นคง และ มยุขพันธุ์ ไชยมั่นคง (2557) กล่าวถึงการบริการ ว่าคุณภาพเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการส่งมอบบริการซึ่งเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างลูกค้าและพนักงานที่ให้บริการ ความพึงพอใจลูกค้ากับบริการนั้นไม่เพียงขึ้นอยู่กับความสามารถของบริษัทในการส่งมอบบริการตามที่ลูกค้าต้องการ แต่ยังขึ้นอยู่กับการรับรู้ของลูกค้าในคุณภาพบริการด้วย เมื่อลูกค้าได้รับบริการตามความคาดหวังหรือสูงกว่า บริการนั้นก็มีคุณภาพสูง หากไม่เป็นไปตามคาดหวังคุณภาพบริการก็ต่ำ

วรพรรณ นิติการ (2564) คุณภาพการบริการ หมายถึง การส่งมอบบริการที่มีคุณภาพ เป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จท่ามกลางการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อธุรกิจที่ให้บริการมีรูปแบบการให้บริการที่คล้ายคลึงกันและตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน ดังนั้นการเน้นคุณภาพบริการจึงเป็นวิธีที่สร้างความแตกต่างให้องค์กรได้และความแตกต่างนี้จะนำมาซึ่งการเพิ่มพูนของผู้บริโภค

จากการให้ความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า คุณภาพการบริการ หมายถึงคุณลักษณะของการบริการที่ได้รับจากผู้ให้บริการอย่างมีคุณภาพ ผู้ให้บริการมีการตอบสนองตามความคาดหวังจนลูกค้าเกิดความพึงพอใจกับบริการนั้น

องค์ประกอบของคุณภาพของการบริการ

Parasuraman, et al., (1988) ได้แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพของการบริการเป็น 5 มิติ ดังนี้

1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility) สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่แสดงให้เห็นเป็นรูปธรรม อุปกรณ์และรูปลักษณ์ภายนอกของบุคคลากร รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้รับบริการรู้สึกว่าได้รับการดูแล ห่วงใยและความตั้งใจจากผู้ให้บริการ

2. ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability) ความสามารถในการดำเนินการบริการตามที่สัญญาไว้กับผู้รับบริการ บริการที่ให้ทุกครั้งจะต้องเหมาะสม มีความสม่ำเสมอซึ่งจะทำให้ผู้รับบริการรู้สึกว่าบริการที่ได้รับมีความเชื่อถือไว้วางใจได้

3. การตอบสนองต่อลูกค้าที่รวดเร็ว (Responsiveness) เต็มใจที่จะช่วยเหลือลูกค้าและให้บริการอย่างรวดเร็ว ผู้รับบริการสามารถเข้ารับบริการได้ง่ายและสะดวก

4. การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (Assurance) ความรู้และความสุภาพของพนักงาน ความสามารถในการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นต่อสินค้าหรือบริการ

5. การเอาใจใส่ลูกค้าเป็นรายบุคคล (Empathy) ความเอาใจใส่ที่ผู้ให้บริการมอบให้แก่ผู้รับบริการ

ความหมายกระบวนการตัดสินใจ

วรพรรณ นิติการ (2564) การตัดสินใจหมายถึง การพิจารณาโดยใช้ข้อมูล หลักการและเหตุผล วิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนในการหาทางเลือกที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุดจากหลายๆทางเลือก โดยองค์ประกอบในการตัดสินใจประกอบด้วย ผู้ตัดสินใจ ทางเลือกและผลงานของผลทางเลือก

อนุศักดิ์ ฉิ่นไพศาล (2566) กล่าวถึงการตัดสินใจคือการเลือก หรือการเลือกการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งจากหลายทางเลือก การตัดสินใจสามักจะถูกกำหนดให้เป็นกระบวนการหรือลำดับของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนของการรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล กำหนดทางเลือกและการเลือกจากหนึ่งหรือมากกว่าสองทางเลือกขึ้นไปที่สอดคล้องกับความพึงพอใจ

จากการให้ความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการพิจารณาการเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งจากการรับรู้ปัญหา การใช้ข้อมูล วิเคราะห์เพื่อกำหนดทางเลือกให้สอดคล้องกับความพึงพอใจ

องค์ประกอบของกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ

Kotler Phillip & Armstrong, (2002) ได้อธิบายกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรับรู้ปัญหา (Problem recognition) การรับรู้ปัญหาหรือความต้องการอันเกิดจากการกระตุ้นทั้งภายในและภายนอกของบุคคล เช่น ความหิว ความกระหาย เมื่อความต้องการนี้เพิ่มขึ้นก็จะเกิดแรงขับจากประสบการณ์ที่จะตอบสนองต่อความต้องการนั้นได้อย่างไร การกระตุ้นจากภายนอก เช่น อันเกิดจากการโฆษณา การเห็นผู้ที่เป็นต้นแบบมีสินค้าหรือใช้บริการอันเกิดให้บุคคลอยากทำพฤติกรรมเลียนแบบ เพื่อให้ได้มาสินค้าหรือบริการเหมือนบุคคลที่ตนชื่นชอบ เป็นต้น

2. การค้นคว้าหาข้อมูล (Information search) การที่ผู้บริโภคแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อให้มีข้อมูลในการตัดสินใจเลือกใช้สินค้าและบริการ โดยมีแหล่งข้อมูลดังนี้

2.1 แหล่งส่วนบุคคล ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อน เพื่อนบ้านและคนรู้จัก

2.2 แหล่งการค้า ได้แก่ การโฆษณา เว็บไซต์ พนักงานขาย ตัวแทนจำหน่าย บรรจุภัณฑ์ และการจัดแสดงสินค้า

2.3 แหล่งสาธารณะ ได้แก่ สื่อมวลชน และองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค

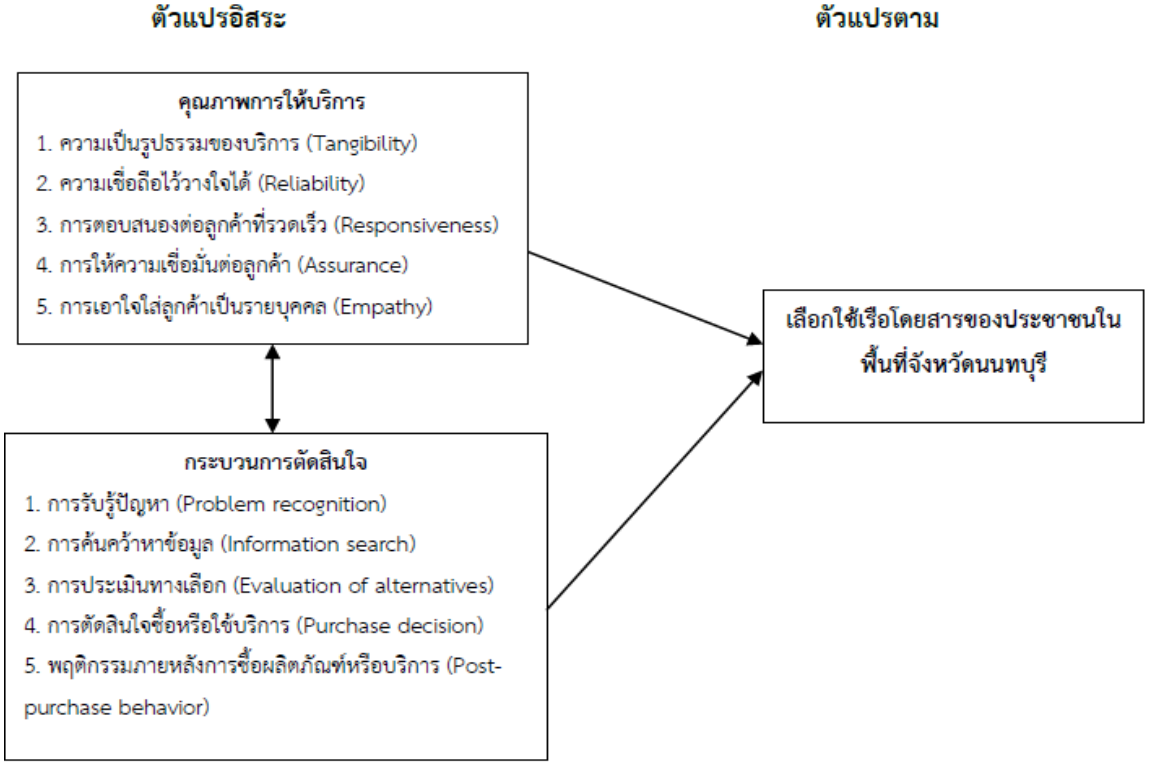
2.4 แหล่งประสบการณ์ ได้แก่ การจัดการ การตรวจสอบ และการใช้ผลิตภัณฑ์

3. การประเมินทางเลือก (Evaluation of alternatives) เป็นการประเมินเลือกการตัดสินใจบนพื้นฐานเหตุและผล ซึ่งกระบวนการประเมินทางเลือกของผู้บริโภค ประกอบด้วย 1) ผู้บริโภคพยายามที่จะตอบสนอง ความต้องการของตนเอง 2) ผู้บริโภคมองหาผลประโยชน์บางอย่างจากการใช้สินค้าและบริการนั้น และ 3) ผู้บริโภคมองสินค้าและบริการมีความสามารถหลากหลายในการส่งมอบผลประโยชน์ ผู้บริโภคจะให้ความสนใจมากที่สุดกับคุณสมบัติที่ให้ประโยชน์ ที่ตอบสนองต่อความต้องการในการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้บริโภคจะทราบถึงคุณลักษณะของสินค้าและบริการตามความต้องการที่เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ

4. การตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ (Purchase decision) ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการที่สนใจและชื่นชอบมากที่สุด รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการประเมินผลพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อ 3 ประการ คือ 1) หลังจากการประเมินทางเลือก 2) ก่อนที่จะเกิดความตั้งใจซื้อ และ 3) เกิดการตัดสินใจซื้อ ในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคโดยพิจารณาจาก แบรนด์/ยี่ห้อ ตัวแทนการจัดจำหน่าย ปริมาณในการซื้อต่อครั้ง ช่วงเวลาในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ และวิธีการชำระเงิน

5. พฤติกรรมภายหลังการซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Post-purchase behavior) หลังจากซื้อและทดลองใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการ ผู้บริโภคจะมีประสบการณ์เกี่ยวกับความพอใจหรือไม่พอใจ หากผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์หรือบริการผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะกลับมาใช้ซ้ำอีกและบอกต่อสิ่งดีๆ ให้กับผู้อื่น

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี จำนวนผู้โดยสารเฉลี่ยต่อวัน 4,468 คน ผู้โดยสารต่อปี 1,626,941 คน (กรมเจ้าท่า, 2566)

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณโดยใช้สูตรของ ยามาเน (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน 5% ได้ขนาดตัวอย่าง 400 คน

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการค้าหาขนาดตัวอย่างจากวิธีของ ยามาเน ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+(Ne^2)}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มประชากร

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05

มีวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างคือ การเลือกสุ่มแบบโควตา โดยเลือกท่าเรือที่มีจำนวนผู้โดยสารมาใช้บริการหนาแน่นที่สุด 3 อันดับแรก คือ ท่าเรือนนทบุรี ท่าเรือปากเกร็ด และท่าเรือสะพานพระราม 5 (กรมเจ้าท่า, 2566) และการสุ่มแบบบังเอิญ ที่เป็นการสุ่มตัวอย่างผู้โดยสารที่เผอิญหรือยินดีให้ความร่วมมือตามจำนวนที่ต้องการ

เมื่อนำข้อมูลมาแทนค่าตัวแปรในสมการจะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ละท่าเรือ ดังนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ที่	ท่าเรือ	ประชากร	คิดเป็นร้อยละ	กลุ่มตัวอย่าง
1	ท่าเรือนนทบุรี	1,149,888	85	340
2	ท่าเรือปากเกร็ด	119,794	9	36
3	ท่าเรือสะพานพระราม 5	84,468	6	24
รวม		**1,354,150**	**100**	**400**

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ท่าเรือนนทบุรี เก็บข้อมูล จำนวน 340 คน ท่าเรือปากเกร็ด เก็บข้อมูล จำนวน 36 คน ท่าเรือสะพานพระราม 5 เก็บข้อมูล จำนวน 24 คน

3. สร้างแบบสอบถาม และตรวจสอบแบบสอบถามว่า ครอบคลุมวัตถุประสงค์ โดยนำแบบสอบถามให้ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

4. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของที่ปรึกษามาตรวจสอบค่าความเที่ยงตรง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ถือว่าเป็นแบบสอบถามมีความเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไป ผลการวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.92 และหาค่าความเชื่อมั่น (Cronbach’s Alpha)) กับผู้โดยสารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน มีค่าระหว่าง 0.95-0.99

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยทำการส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย โดยการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยแบบสอบถามกับผู้โดยสารตามท่าเรือ 3 แห่ง ในแต่ละพื้นที่มีการเลือกตัวอย่างแบบโดยบังเอิญเป็นการแจกแบบสอบถามกับผู้โดยสารที่ให้ความร่วมมือตามจำนวนโควต้าแต่ละพื้นที่ คือ ท่าเรือนนทบุรี 340 คน ท่าเรือปากเกร็ด 36 คนและท่าเรือสะพานพระราม 5 จำนวน 24 คน รวมทั้งหมด 400 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 ค่าร้อยละ (Percentage) และแจกแจงความถี่ (Frequencies) บรรยายลักษณะข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นคำถามแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ระดับค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการเรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีและคำถามเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนเกี่ยวกับข้อเสนอแนะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา วิเคราะห์เนื้อ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.50 ผู้ใช้บริการเรือโดยสารมีอายุระหว่าง 30-39 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 สถานภาพโสด จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.75 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.25 ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 มีรายได้อยู่ระหว่าง 20,001-25,000 บาทต่อเดือน จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 มีภูมิลำเนาที่กรุงเทพและปริมณฑล จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 61.50 จำนวนครั้งการใช้บริการเรือโดยสารในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีต่อสัปดาห์ 3-4 ครั้ง จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75 วัตถุประสงค์ของการใช้บริการเรือโดยสาร เพื่อ

ไปทำธุระ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.75 ช่วงเวลาที่ใช้บริการ คือเดินทางช่วงเช้ากลับเย็น จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00

2. ระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการ

คุณภาพการให้บริการ	ระดับความคิดเห็น		แปลความหมาย
	$\overline{X}$	S.D.	
1.ความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.80	0.84	มาก
2.ความเชื่อถือไว้วางใจได้	3.99	0.83	มาก
3.การตอบสนองต่อลูกค้าที่รวดเร็ว	3.55	0.86	มาก
4.การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	4.09	0.83	มาก
5.การเอาใจใส่ลูกค้าเป็นรายบุคคล	3.81	0.88	มาก
รวม	**3.85**	**0.85**	**มาก**

ตาราง 2 ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการ โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.85, S.D. = 0.85) และพบว่าการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09) ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99) การเอาใจใส่ลูกค้าเป็นรายบุคคล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81) ความเป็นรูปธรรมของบริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80) และการตอบสนองต่อลูกค้าที่รวดเร็ว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อได้ ดังนี้

2.1 ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเส้นทางค่าโดยสาร เวลาให้บริการที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42) รองลงมาคือ ทำเลที่ตั้งของท่าเรือสะดวกกับการเดินทางมาใช้บริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีรอบเวลาการให้บริการที่สะดวกรองรับกับความต้องการของผู้โดยสาร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11)

2.2 ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความเชื่อถือไว้วางใจต่อเส้นทางเดินเรือที่ถูกต้องแม่นยำ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44) รองลงมาคือ ความเชื่อถือไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานควบคุมเรือ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความเชื่อถือไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานนายท่า (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19)

2.3 การตอบสนองต่อลูกค้าที่รวดเร็ว (Responsiveness) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีความสะดวกรวดเร็วในการใช้บริการเรือโดยสาร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07) รองลงมาคือ มีจำนวนเจ้าหน้าที่มาให้บริการอย่างเพียงพอในช่วงเวลาเร่งด่วน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีปุ่มกดเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11)

2.4 การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (Assurance) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ นายเรือมีทักษะความชำนาญในการขับเรือ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47) รองลงมาคือ มีอุปกรณ์เพื่อความปลอดภัย เช่น เสื้อชูชีพ ห่วงชูชีพ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เจ้าหน้าที่สามารถแก้ปัญหาเมื่อมีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมากได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19)

2.5 การเอาใจใส่ลูกค้าเป็นรายบุคคล (Empathy) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลผู้โดยสารขณะขึ้นลงเรือ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32) รองลงมาคือ ให้ความสำคัญต่อลูกค้าและมีการพัฒนาปรับปรุงการบริการให้เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เรือโดยสารและท่าเรือไม่มีสิ่งกีดขวางการสัญจรของผู้ใช้บริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03)

3. ระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจ

กระบวนการตัดสินใจ	ระดับความคิดเห็น		แปลความหมาย
	$\overline{X}$	S.D.	
1.การรับรู้ปัญหา	4.15	0.68	มาก
2.การค้นคว้าหาข้อมูล	3.70	0.81	มาก
3.การประเมินทางเลือก	4.04	0.69	มาก
4.การตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ	3.71	0.81	มาก
5.พฤติกรรมภายหลังการซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการ	3.74	0.62	มาก
รวม	**3.87**	**0.72**	**มาก**

ตาราง 3 ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.87, S.D.=0.72) และพบว่า การรับรู้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15)

การประเมินทางเลือก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04) พฤติกรรมภายหลังการซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74) การตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71) และการค้นคว้าหาข้อมูล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อได้ดังนี้

3.1 การรับรู้ปัญหา (Problem recognition) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารเนื่องจากมีความรวดเร็วและตรงเวลา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54) รองลงมาคือ ตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารเนื่องจากเป็นวิธีเดินทางที่สะดวก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารเนื่องจากค่าโดยสารที่ถูก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50)

3.2 การค้นคว้าหาข้อมูล (Information search) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารเนื่องจากมีข้อมูลเรื่องความสะดวกในการต่อการเดินทาง เช่น ต่อรถไฟฟ้า รถเมล์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54) รองลงมาคือ ตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารเนื่องจากมีข้อมูลด้านความพึงพอใจของผู้ที่เคยใช้บริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารเนื่องจากมีข้อมูลจากสถิติด้านความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26)

3.3 การประเมินทางเลือก (Evaluation of alternatives) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ประเมินจากความความตรงต่อเวลาของรอบการเดินทางและความรวดเร็ว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63) รองลงมาคือ ประเมินจากความความสะดวกในการเข้าถึงท่าเรือ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประเมินจากความปลอดภัยเมื่อเทียบกับการเดินทางประเภทอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21)

3.4 การตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ (Purchase decision)) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ตัดสินใจเลือกใช้บริการเรือโดยสาร หลังจากผ่านการประเมินทางเลือกด้านความรวดเร็วและตรงต่อเวลา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12) รองลงมาคือ ตัดสินใจเลือกใช้บริการเรือโดยสาร หลังจากผ่านการประเมินทางเลือกด้านความสะดวก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ตัดสินใจเลือกใช้บริการเรือโดยสาร หลังจากผ่านการประเมินทางเลือกด้านความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32)

3.5พฤติกรรมภายหลังการซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Post-purchase behavior) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การบอกต่อแนะนำให้เพื่อน/ครอบครัวใช้บริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37) รองลงมาคือ การตัดสินใจกลับมาใช้บริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความพึงพอใจต่อการเลือกใช้เรือโดยสาร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36)

4. ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมให้เพิ่มจำนวนเรือโดยสารในช่วงเวลาเร่งด่วนมากขึ้น ท่าเรือบางท่าไม่มีป้ายตารางเดินเรือ ควรเพิ่มพนักงานประจำเรือเพื่อคอยดูแลความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึงและอุปกรณ์ความปลอดภัยควรวางใกล้ตำแหน่งที่เข้าถึงง่ายให้เหมือนกันทุกลำ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility) ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า คุณภาพการให้บริการโดยมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเส้นทาง ค่าโดยสาร เวลาให้บริการที่ถูกต้องและเชื่อถือได้มีมากที่สุด ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อถือไว้วางใจต่อเส้นทางเดินเรือที่ถูกต้องแม่นยำ การตอบสนองต่อลูกค้าที่รวดเร็ว (Responsiveness) ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีความสะดวกรวดเร็วในการใช้บริการเรือโดยสาร การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (Assurance) ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่านายเรือมีทักษะความชำนาญในการขับเรือ และการเอาใจใส่ลูกค้าเป็นรายบุคคล (Empathy) ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีเจ้าหน้าที่คอยดูแลผู้โดยสารขณะขึ้นลงเรือ ซึ่งสรุปได้ว่าระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้เรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การรับรู้ปัญหา (Problem recognition) ผู้ตอบแบบสอบถามตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารเนื่องจากมีความรวดเร็วและตรงเวลา การค้นคว้าหาข้อมูล (Information search) ผู้ตอบแบบสอบถามตัดสินใจเลือกใช้เรือโดยสารเนื่องจากมีข้อมูลเรื่องความสะดวกในการต่อการเดินทาง เช่น ต่อรถไฟฟ้า รถเมล์ การประเมินทางเลือก (Evaluation of alternatives) ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินจากความตรงต่อเวลาของรอบการเดินทางและความรวดเร็ว การตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ (Purchase decision) ผู้ตอบแบบสอบถามตัดสินใจเลือกใช้บริการเรือโดยสาร หลังจากผ่านการประเมินทางเลือกด้านความรวดเร็วและตรงต่อเวลา พฤติกรรมภายหลังการซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Post-purchase behavior) ผู้ตอบแบบสอบถามมีการบอกต่อแนะนำให้เพื่อน/ครอบครัวใช้บริการ แสดงให้เห็นว่าประชาชนให้ความสำคัญสูงสุดกับความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยในการให้บริการ ซึ่งสรุปได้ว่าระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจโดยภาพรวมส่งผลต่อการเลือกใช้เรือโดยสารของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

อภิปรายผล

ประชาชนในจังหวัดนนทบุรีนิยมใช้บริการเรือโดยสารเนื่องจากได้รับความสะดวกรวดเร็วในการขนส่งมากกว่าทางรถยนต์ อีกทั้งที่ตั้งท่าเรือเป็นจุดสำคัญในการติดต่อกับการขนส่งด้วยรถยนต์หรือรถไฟฟ้า จึงมีผู้ใช้บริการเป็นประจำเพื่อไปยังจุดหมายปลายทาง หลังช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ภาพรวมจำนวนผู้โดยสารเฉลี่ยต่อวัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 62.10 (กรมเจ้าท่า, 2566) จากผลการวิจัย

พบว่าระดับคุณภาพการให้บริการส่งผลต่อการเลือกใช้เรือโดยสารของประชาชน เนื่องจากมีความมั่นใจต่อนายเรือที่มีความชำนาญในการขับเรือ มีเอกสารแสดงข้อมูลของนายเรือ และสามารถบังคับเรือได้อย่างเหมาะสมในกรณีสภาพอากาศแปรปรวน คลื่นลมแรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธี อยู่สวัสดิ์ (2564) ที่พบว่าคุณภาพการให้บริการ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้าส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยา คือ บริษัท เรือด่วนเจ้าพระยา จำกัดสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับชื่อเสียง การบริการที่มีความมั่นคง ผู้ควบคุมเรือมีใบอนุญาตขับเรือ ทำให้สร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยให้กับลูกค้า นอกจากนี้งานวิจัยยังค้นพบเกี่ยวกับระดับกระบวนการตัดสินใจส่งผลต่อการเลือกใช้เรือโดยสารของประชาชน เนื่องจากเป็นวิธีการเดินทางที่สะดวก ราคาค่าโดยสารถูก มีความรวดเร็วและตรงต่อเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพรรณ นิติการ (2564) ที่พบว่า การตัดสินใจใช้บริการเรือขนส่งผู้โดยสารคลองแสนแสบ มีความสัมพันธ์ที่สูงในด้านความสามารถในการเดินทาง ระยะเวลา ความเร็ว สะดวกสบายและอัตราค่าบริการ

ข้อเสนอแนะ

ขอเสนอแนะงานวิจัยที่จะนำไปใช้ประโยชน์

1. บริษัทเรือด่วนเจ้าพระยา จำกัด นำผลวิจัยไปพัฒนาปรับปรุงการให้บริการประชาชนเร็วขึ้นโดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน เช่น ปรับปรุงตารางเดินเรือให้ถี่ขึ้นหรือเพิ่มจำนวนเรือโดยสารในช่วงเวลาเร่งด่วนเพื่อให้รองรับผู้โดยสารที่มีจำนวนมาก
2. บริษัทเรือด่วนเจ้าพระยา จำกัด นำผลวิจัยไปพัฒนาปรับปรุงนโยบายด้านความปลอดภัยและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่าย
3. การทำวิจัยครั้งต่อไปควรเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการเรือโดยสารเพื่อให้ได้รับข้อมูลครอบคลุมทุกภาคส่วน

เอกสารอ้างอิง

กรกนก จันทร์ประภาส และคณะ. (2566). การตัดสินใจทางการตลาดสำหรับการประกอบธุรกิจเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น,* 5(4), 71-82.

กรมเจ้าท่า. (2566, 10 พฤศจิกายน). *รายงานการสำรวจความหนาแน่นผู้โดยสารเรือด่วนเลียบฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา.* https://md.go.th/wp-content/uploads/2024/08/รายงานความหนาแน่นผู้โดยสารเรือด่วน-ปี-2566.pdf?92.

กฤติกา สายณะรัตร์ชัย. (2565). การจัดการเรือโดยสารคลองแสนแสบเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเรือในคลองแสนแสบ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม,* 12(1), 96-108.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). *สถิติสำหรับงานวิจัย.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพ ฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2554). *การใช้ SPSS for Window ในการวิเคราะห์ข้อมูล.* กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

โกเมน วรรณบวร.(2564). *การศึกษาปัญหาจราจรติดขัดบนท้องถนน กรณีศึกษา: เขตพื้นที่รับผิดชอบ สน. นางเลิ้ง.* [การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2559). *การจัดการขนส่งและการกระจายสินค้าเชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพฯ: บริษัท โฟกัสมีเดีย แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

ชลธี อยู่สวัสดิ์.(2564). *คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยา ในกรุงเทพมหานคร.* [การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ชุติมา คงจังหวัด. (2565). *ข้อเสนอแนะในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุทางทะเลที่เกิดจากเรือนำเที่ยวทางทะเลจังหวัดภูเก็ต.* [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไชยศ ไชยมั่นคง และมยุขพันธุ์ ไชยมั่นคง. (2557). *การจัดการซัพพลายเชนและช่องทางการตลาด.* นนทบุรี: บริษัท วิชั่น พรีเพรส จำกัด.

ทิพย์รัตน์ วุฒิสินธุ์. (2560). *ความคิดเห็นของผู้โดยสารต่อความปลอดภัยในการโดยสารทางเรือระหว่างท่าเรือศรีราชาและเกาะสีชัง.* [งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

นเรศรักษ์ เพชรไพศาล.(2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเลือกใช้บริการเรือโดยสารคลองแสนแสบ.* [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รณชัย ศิลากร. (2547). *ผลของโครงการปฏิบัติสมาธิเบื้องต้นตามทฤษฎีของมาสโลว์.* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรพรรณ นิติการ.(2564). *คุณภาพการให้บริการที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการเรือขนส่งผู้โดยสารคลองแสนแสบ.* [วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

อนุศักดิ์ ฉิ่นไพศาล. (2566). *พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior).* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). *Research in education.* (10th ed.). New Delhi: PHL Learning Private.

Johan Fahri. (2022). Exploring Citizen’s Satisfaction with the Infrastructure of Services at a Local Seaport in Ternate, North Maluku. *Journal of Indonesian Economy and Business,* 37(2), 103-135.

Kotler, Phillip and Armstrong. (2002). *Principle of Marketing.* USA: Prentice-Hall.Lamb,

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL A Multiple-item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality. *Journal of Retailing,* 64(1), 12-40.

_____. (2013). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of Marketing,* 49, 41-50.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การศึกษาความเชื่อมั่นและความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน ต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

A Study of Investigators’ Trust and Satisfaction toward Crime Scene Examination Work of the Provincial Forensic Science Office, Phichit Province

ภุชงค์ สุวรรณชื่น [1]

[1]*คณะบัณฑิตวิทยาลัย สาขานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*

Email: phuchong0674@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวนต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร 2) ศึกษาระดับความพึงพอใจของพนักงานสอบสวนต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร และ 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดพิจิตร จำนวน 67 นาย จากสถานีตำรวจภูธร 17 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อมั่นที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 และแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเชื่อมั่นและความพึงพอใจของพนักงานสอบสวนต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับระดับความเชื่อมั่นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความรู้ความสามารถ ส่วนระดับความพึงพอใจรายด้าน พบว่าด้านบุคลากรผู้ให้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ขั้นตอนการให้บริการ และด้านเวลา ตามลำดับ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน พบว่าการติดต่อประสานงานในกรณีเร่งด่วนบางครั้งเป็นไปด้วยความล่าช้า ขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกบริเวณจุดรับส่งของกลาง และรายงานผลการตรวจพิสูจน์บางครั้งล่าช้า ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย คือ ควรจัดตั้งช่องทางการประสานงานที่รวดเร็ว เช่น กลุ่มไลน์ระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อภาระงาน และพัฒนารูปแบบการตรวจพิสูจน์ให้มีความหลากหลายและ

ครอบคลุมมากขึ้น เพื่อยกระดับความเชื่อมั่นและความพึงพอใจของพนักงานสอบสวนต่องานพิสูจน์หลักฐานมากขึ้นยิ่งขึ้น

คำหลัก: ความเชื่อมั่น, ความพึงพอใจ, พนักงานสอบสวน, การตรวจสถานที่เกิดเหตุ, พิสูจน์หลักฐาน จังหวัดพิจิตร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of investigators’ trust toward the crime scene investigation work of the Phichit Provincial Forensic Science Division, 2) to study the level of investigators’ satisfaction with the crime scene investigation work of the Phichit Provincial Forensic Science Division, and 3) to examine problems and obstacles in the collaboration between investigators and forensic officers. This study employed a quantitative research approach. The sample consisted of 67 investigators working in 17 police stations across Phichit Province. The research instrument was a questionnaire composed of two parts: a trust questionnaire with a reliability coefficient of 0.92 and a satisfaction questionnaire with a reliability coefficient of 0.88. The data were analyzed using frequency, mean, and standard deviation.

The findings revealed that the overall levels of investigators’ trust and satisfaction toward the crime scene investigation work were at the highest level. Considering each aspect, the highest mean score of trust was found in the operational performance aspect, followed by knowledge and competence. For satisfaction, the personnel service aspect had the highest level, followed by facilities, service procedures, and service time, respectively. The main problems and obstacles in the collaboration between investigators and forensic officers were delays in urgent communications, a lack of facilities at evidence transfer points, and delays in the delivery of forensic examination reports. The study suggested that an effective communication channel, such as a Line group between investigators and forensic officers, should be established. Moreover, the number of forensic officers should be increased to meet the workload, and the scope of forensic examinations should be expanded to enhance investigators’ trust and satisfaction toward the forensic science services.

Keywords: Trust, Satisfaction, Investigators, Crime Scene Investigation, Phichit Provincial Police Forensic Science

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยเผชิญกับปัญหาอาชญากรรมที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและมีความซับซ้อนมากขึ้น อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอาชญากรรมทางทรัพย์สิน ยาเสพติด และอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความปลอดภัยของประชาชน จากการรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นว่า (สถิติคดีอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.),2567) แม้อัตราคดีเกี่ยวกับชีวิตจะลดลงบ้าง แต่อาชญากรรมประเภทอื่นยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การตรวจสถานที่เกิดเหตุถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดของกระบวนการสืบสวนสอบสวน เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของการรวบรวมพยานหลักฐานทางกายภาพและทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญ และเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน รวมถึงความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน

พิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตรมีภารกิจสนับสนุนการตรวจสถานที่เกิดเหตุในพื้นที่ 17 สถานีตำรวจ โดยจากสถิติระหว่างปี พ.ศ. 2564-2568 พบว่า มีจำนวนคดีที่เข้ารับการตรวจสถานที่เกิดเหตุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะคดีเพลิงไหม้ คดีจราจร และคดีลักทรัพย์ (สถิติงานตรวจสถานที่เกิดเหตุพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร, 2568) อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบคือจำนวนบุคลากรและเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ยังไม่เพียงพอต่อปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดความล่าช้าและอาจกระทบต่อความเชื่อมั่นและความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน (บุญตรา ใจตรง, 2561)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาความเชื่อมั่นและความพึงพอใจของพนักงานสอบสวนต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ตรวจด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุในหน่วยงานดังกล่าว จึงมีความเข้าใจในบริบทของการปฏิบัติงาน ปัญหา และข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงานจริง ซึ่งเอื้อต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์เชิงลึกอย่างเป็นระบบ ซึ่งการศึกษานี้มุ่งหวังเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและอุปกรณ์ ตลอดจนเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพของกระบวนการยุติธรรมให้มีความถูกต้อง รวดเร็ว และน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวน ต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน ต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

3.เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงระดับความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวนในจังพิจิตรที่มีต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

2. เพื่อทราบถึงระดับความพึงพอใจของพนักงานสอบสวนในจังพิจิตรที่มีต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

3. เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดพิจิตร จำนวน 17 แห่ง รวมพนักงานสอบสวนทั้งสิ้น 67 นาย

2. ขอบเขตตัวแปร

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับยศ ระดับตำแหน่ง รายได้รวมต่อเดือน ระยะเวลา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวนต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

2. ความพึงพอใจของพนักงานสอบสวนต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

3. ระยะเวลา

การศึกษาในครั้งนี้ใช้เวลาศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2568 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2568

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดพิจิตร จากสถานีตำรวจภูธร 17 แห่ง รวมทั้งสิ้น 67 นาย โดยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากแบบสอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นของพนักงานสอบสวน และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นและความพึงพอใจต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุ

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามด้านความเชื่อมั่น แบ่งเป็นด้านการปฏิบัติงานและด้านความรู้ความสามารถ จำนวน 15 ข้อ 3) แบบสอบถามด้านความพึงพอใจ ครอบคลุมด้านเวลา ขั้นตอนการให้บริการ บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 17 ข้อ และแปลผลตามแนวคิด Likert Rating Scales (สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556) โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ซึ่งแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และทดลองใช้กับพนักงานสอบสวนจังหวัดสุโขทัย จำนวน 30 นาย พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 และ 0.88 ตามลำดับ

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัยเป็นผู้แจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 67 ชุด และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 95.5) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 89.6) มีระดับยศพันตำรวจโทมากที่สุด (ร้อยละ 40.3) และดำรงตำแหน่งรองสารวัตร (สอบสวน) มากที่สุด (ร้อยละ 55.2) โดยส่วนใหญ่มีรายได้รวมต่อเดือนมากกว่า 47,000 บาท (ร้อยละ 35.8) และมีระยะเวลาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 15 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 44.8)

2. ระดับความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวน ต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวนต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

ความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวน	μ	σ	ความหมาย
1.ด้านการปฏิบัติงาน			
1.1 เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหน้าที่ตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ด้วยความเป็นกลางไม่เลือกปฏิบัติ	4.81	0.40	มากที่สุด
1.2 เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานมีบุคลากรเพียงพอต่อการ สนับสนุนการปฏิบัติงานสอบสวน	4.33	0.84	มาก
1.3 เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานปฏิบัติหน้าที่โดยเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคล	4.72	0.45	มากที่สุด
1.4 เจ้าหน้าพิสูจน์หลักฐานปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้	4.82	0.39	มากที่สุด
1.5 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่	4.76	0.43	มากที่สุด
1.6 เจ้าหน้าที่มีหน้าที่เก็บรวบรวมพยานหลักฐานครบถ้วนโดยไม่ต้องเก็บพยานหลักฐานซ้ำ/ เพิ่มเติม	4.55	0.56	มากที่สุด
1.7 เจ้าหน้าที่มีการเก็บรวบรวมหลักฐานถูกต้องตามหลักวิชาการและเป็นมาตรฐานเดียวกัน	4.75	0.44	มากที่สุด
1.8 เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานมีความรับผิดชอบเมื่อมีข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานและแก้ไขให้ถูกต้อง	4.66	0.48	มากที่สุด
1.9 พิสูจน์หลักฐานมีส่วนช่วยในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน	4.73	0.48	มากที่สุด
1.10 พิสูจน์หลักฐานมีความเป็นอิสระในการตรวจพิสูจน์และลงความเห็น	4.76	0.43	มากที่สุด
รวม	4.69	0.33	มากที่สุด

จากตาราง 1 ระดับความเชื่อมั่นต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร ของพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่จังหวัดพิจิตร จำนวน 67 นาย ด้านการปฏิบัติงาน พบว่า มีระดับความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.69 และ σ = 0.33) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเจ้าหน้าพิสูจน์หลักฐานปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (μ = 4.82 และ σ = 0.39) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหน้าที่ตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ด้วยความเป็นกลางไม่เลือกปฏิบัติ (μ = 4.81 และ σ = 0.40) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ (μ = 4.76 และ σ = 0.43) และพิสูจน์หลักฐานมีความเป็นอิสระในการตรวจพิสูจน์และลงความเห็น (μ = 4.76 และ σ = 0.43) ตามลำดับ

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวนต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

ความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวน	μ	σ	ความหมาย
2.ด้านความรู้ความสามารถ			
2.1 เจ้าหน้าที่มีความรู้ และความสามารถในงานที่ปฏิบัติ	4.78	0.46	มากที่สุด
2.2 เจ้าหน้าที่มีทักษะความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือในการตรวจพิสูจน์หลักฐาน	4.70	0.46	มากที่สุด
2.3 เจ้าหน้าที่สามารถให้คำแนะนำและตอบคำถามตามประเด็นที่พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานอื่นได้	4.64	0.57	มากที่สุด
2.4 เจ้าหน้าที่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างถูกต้อง	4.60	0.49	มากที่สุด
2.5 เจ้าหน้าที่มีการอบรมเพิ่มเติมความรู้ และทักษะเกี่ยวการพิสูจน์หลักฐาน	4.59	0.50	มากที่สุด
รวม	4.66	0.35	มากที่สุด

จากตาราง 2 ระดับความเชื่อมั่นต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร ของพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่จังหวัดพิจิตร จำนวน 67 นาย ด้านความรู้ความสามารถ พบว่า มีระดับความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.66 และ σ = 0.35) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมากที่สุด เช่น เจ้าหน้าที่มีความรู้ และความสามารถในงานที่ปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (μ = 4.78 และ σ = 0.46) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่มีทักษะความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือในการตรวจพิสูจน์หลักฐาน (μ = 4.70 และ σ = 0.46) และเจ้าหน้าที่สามารถให้คำแนะนำและตอบคำถามตามประเด็นที่พนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานอื่นได้ (μ = 4.64 และ σ = 0.57) ตามลำดับ

3. ระดับความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน ต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน ต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

ความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน	μ	σ	ความหมาย
1.ด้านเวลา			
1.1 เจ้าหน้าที่ให้การบริการเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด	4.46	0.53	มาก
1.2 เจ้าหน้าที่เดินทางไปถึงสถานที่เกิดเหตุด้วยความรวดเร็ว	4.45	0.56	มาก
รวม	4.46	0.47	มาก

จากตาราง 3 ระดับความพึงพอใจต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร ของพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่จังหวัดพิจิตร จำนวน 67 นาย ด้านเวลา พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (μ = 4.46 และ σ = 0.47) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เจ้าหน้าที่ให้การบริการเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (μ = 4.46 และ σ = 0.53) และเจ้าหน้าที่เดินทางไปถึงสถานที่เกิดเหตุด้วยความรวดเร็ว (μ = 4.45 และ σ = 0.56) ตามลำดับ

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน ต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

ความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน	μ	σ	ความหมาย
2.ด้านขั้นตอนการให้บริการ			
2.1 เจ้าหน้าที่รับแจ้งเหตุอย่างเป็นขั้นตอน และเป็นระบบ	4.51	0.59	มากที่สุด
2.2 มีช่องทางการติดต่อที่หลากหลาย	4.37	0.71	มาก
2.3 มีการกำหนดระยะเวลาในการตรวจพิสูจน์ที่เหมาะสม	4.54	0.56	มากที่สุด
2.4 มีการติดป้ายประกาศหรือแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ	4.51	0.64	มากที่สุด
2.5 เจ้าหน้าที่มีการให้บริการตามลำดับก่อนหลัง เช่น มาก่อนได้รับบริการก่อน	4.58	0.56	มากที่สุด
รวม	4.50	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 4 ระดับความพึงพอใจต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร ของพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่จังหวัดพิจิตร จำนวน 67 นาย ด้านขั้นตอนการให้บริการ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.50 และ σ = 0.47) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เจ้าหน้าที่มีการให้บริการตามลำดับก่อนหลัง เช่น มาก่อนได้รับบริการก่อน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (μ =

4.58 และ σ = 0.56) รองลงมาคือ มีการกำหนดระยะเวลาในการตรวจพิสูจน์ที่เหมาะสม (μ = 4.54 และ σ = 0.56) และเจ้าหน้าที่รับแจ้งเหตุอย่างเป็นขั้นตอน และเป็นระบบ (μ = 4.51 และ σ = 0.59) มีการติดป้ายประกาศหรือแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ (μ = 4.51 และ σ = 0.64) ตามลำดับ

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน ต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

ความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน	μ	σ	ความหมาย
3.ด้านบุคลากรที่ให้บริการ			
3.1 ความเหมาะสมในการแต่งกายของผู้ให้บริการ	4.87	0.34	มากที่สุด
3.2 ความเต็มใจและความพร้อมในการให้บริการอย่างสุภาพ	4.84	0.37	มากที่สุด
3.3 ความรู้ความสามารถในการให้บริการ	4.85	0.36	มากที่สุด
ความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน	**μ**	**σ**	**ความหมาย**
3.ด้านบุคลากรที่ให้บริการ			
3.4 มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่	4.87	0.39	มากที่สุด
3.5 การให้บริการเหมือนกันทุกรายไม่เลือกปฏิบัติ	4.76	0.46	มากที่สุด
รวม	4.84	0.28	มากที่สุด

จากตาราง 5 ระดับความพึงพอใจต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร ของพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่จังหวัดพิจิตร จำนวน 67 นาย ด้านบุคลากรที่ให้บริการ พบว่า มีพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.84 และ σ = 0.28) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความเหมาะสมในการแต่งกายของผู้ให้บริการ มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (μ = 4.87 และ σ = 0.34) และ (μ = 4.87 และ σ = 0.39) รองลงมาคือ ความรู้ความสามารถในการให้บริการ (μ = 4.85 และ σ = 0.36) และความเต็มใจและความพร้อมในการให้บริการอย่างสุภาพ (μ = 4.84 และ σ = 0.37) ตามลำดับ

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน ต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร

ความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน	μ	σ	ความหมาย
4.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก			
4.1 ความชัดเจนของป้าย สัญลักษณ์ ประชาสัมพันธ์บอกจุดบริการและระยะเวลาในการออกรายงาน	4.43	0.68	มาก
4.2 มีจุดบริการในการส่งของกลางมาตรวจพิสูจน์	4.51	0.59	มากที่สุด
4.3 เจ้าหน้าที่ติดต่อผสานพนักงานสอบสวนอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับคดีต่างๆ	4.58	0.61	มากที่สุด
4.4 ความพึงพอใจของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่นั่งรอรับบริการ น้ำดื่ม เป็นต้น	4.58	0.56	มากที่สุด
4.5 ความสะอาดของสถานที่บริการ	4.75	0.44	มากที่สุด
รวม	4.57	0.44	มากที่สุด

จากตาราง 6 ระดับความพึงพอใจต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร ของพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่จังหวัดพิจิตร จำนวน 67 นาย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.57 และ σ = 0.44) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความสะอาดของสถานที่บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (μ = 4.75 และ σ = 0.44) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ติดต่อผสานพนักงานสอบสวนอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับคดีต่างๆ (μ = 4.58 และ σ = 0.61) ความพึงพอใจของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่นั่งรอรับบริการ น้ำดื่ม เป็นต้น (μ = 4.58 และ σ = 0.56) และมีจุดบริการในการส่งของกลางมาตรวจพิสูจน์ (μ = 4.51 และ σ = 0.59) ตามลำดับ

4. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตาราง 7 แสดงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน

ประเด็นปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1.การติดต่อประสานงานในกรณีเร่งด่วนบางครั้งเป็นไปด้วยความล่าช้า	6
2.ยังขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวก บริเวณจุดรับส่งของกลาง	4
3.รายงานผลการตรวจพิสูจน์บางครั้งล่าช้า	4
4.ขาดอุปกรณ์ในการตรวจคดีจราจร เช่น รถยก	3
5.เจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการเมื่อมีการร้องขอ	3
6.ไม่ทราบว่าพิสูจน์หลักฐานสามารถตรวจพิสูจน์ในด้านใดบ้าง	2
7.ไม่ทราบระยะเวลาทำรายงานผลการตรวจพิสูจน์	2
8.การรับ-ส่งของกลางบางครั้งล่าช้า	2

จากตาราง 7 พบว่าปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานที่มีความถี่สูงสุด คือ การติดต่อประสานงานในกรณีเร่งด่วนบางครั้งเป็นไปด้วยความล่าช้า รองลงมาคือ ยังขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวก บริเวณจุดรับส่งของกลาง รายงานผลการตรวจพิสูจน์บางครั้งล่าช้า และขาดอุปกรณ์ในการตรวจคดีจราจร เช่น รถยก ไม่ทราบว่าพิสูจน์หลักฐานสามารถตรวจพิสูจน์ในด้านใดบ้าง ตามลำดับ

ตาราง 8 แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1.ควรมีการจัดตั้งกลุ่มไลน์ระว่างพนักงานสอบสวนกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน	7
2.ควรมีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	5
3.อยากให้พิสูจน์หลักฐานตรวจอาวุธปืน เครื่องกระสุน และตรวจลายนิ้วมือได้	3
4.ควรจัดฝึกอบรมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเก็บวัตถุพยานและการนำส่งของกลางแก่พนักงานสอบสวน	2
5.ควรลดขั้นตอนในการรับ-ส่งของกลางเพื่อตรวจพิสูจน์	2
6.ควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหน่วยงานว่าสามารถตรวจพิสูจน์อะไรได้บ้าง	2
7.ควรจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัยสามารถตรวจพิสูจน์ได้มากกว่าเดิม	1

จากตาราง 8 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานที่มีความถี่สูงสุด คือ ควรมีการจัดตั้งกลุ่มไลน์ระว่างพนักงานสอบสวนกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน รองลงมาคือ ควรมีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และอยากให้พิสูจน์หลักฐานตรวจอาวุธปืน เครื่องกระสุน และตรวจลายนิ้วมือได้ ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องความเชื่อมั่นและความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน ต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร กรณีศึกษา พนักงานสอบสวนในจังหวัดพิจิตร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า พนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่จังหวัดพิจิตร ด้านเพศของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ด้านระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่จบระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ด้านอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มากกว่า 45 ปี ด้านระดับยศของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นระดับพันตำรวจโท (พ.ต.ท.) ด้านระดับตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นระดับ

รองสารวัตร (สอบสวน) ด้านรายได้รวมต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้รวมต่อเดือนมากกว่า 47,000 บาท ด้านระยะเวลา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 15 ปีขึ้นไป

2. พนักงานสอบสวนในจังหวัดพิจิตร มีความเชื่อมั่นต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร พบว่าระดับความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านการปฏิบัติงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเจ้าหน้าพิสูจน์หลักฐานปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหน้าที่ตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ด้วยความเป็นกลางไม่เลือกปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ และพิสูจน์หลักฐานมีความเป็นอิสระในการตรวจพิสูจน์และลงความเห็น ตามลำดับ

2.2 ด้านความรู้ความสามารถ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมากที่สุด เช่น เจ้าหน้าที่มีความรู้และความสามารถในงานที่ปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่มีทักษะความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือในการตรวจพิสูจน์หลักฐาน และเจ้าหน้าที่สามารถให้คำแนะนำและตอบคำถามตามประเด็นที่พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานอื่นได้ ตามลำดับ

3. พนักงานสอบสวนในจังหวัดพิจิตร มีความพึงพอใจต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร พบว่าระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

3.1 ด้านเวลา พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เจ้าหน้าที่ให้การบริการเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และเจ้าหน้าที่เดินทางไปถึงสถานที่เกิดเหตุด้วยความรวดเร็ว ตามลำดับ

3.2 ด้านขั้นตอนการให้บริการ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เจ้าหน้าที่มีการให้บริการตามลำดับก่อนหลัง เช่น มาก่อนได้รับบริการก่อน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ มีการกำหนดระยะเวลาในการตรวจพิสูจน์ที่เหมาะสม และเจ้าหน้าที่รับแจ้งเหตุอย่างเป็นขั้นตอน และเป็นระบบ มีการติดป้ายประกาศหรือแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ตามลำดับ

3.3 ด้านบุคลากรที่ให้บริการ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความเหมาะสมในการแต่งกายของผู้ให้บริการ มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ความรู้ความสามารถในการให้บริการ และความเต็มใจความพร้อมในการให้บริการอย่างสุภาพ ตามลำดับ

3.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความสะอาดของสถานที่บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ติดต่อผสานพนักงานสอบสวนอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับคดีต่างๆ ความพึงพอใจของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่นั่งรอรับบริการ น้ำดื่ม เป็นต้น และมีจุดบริการในการส่งของกลางมาตรวจพิสูจน์ ตามลำดับ

4. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน เมื่อพิจารณาพบว่าปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานที่มีความถี่สูงสุด คือ การติดต่อประสานงานในกรณีเร่งด่วนบางครั้งเป็นไปด้วยความล่าช้า รองลงมาคือ ยังขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวก บริเวณจุดรับส่งของกลาง รายงานผลการตรวจพิสูจน์บางครั้งล่าช้า และขาดอุปกรณ์ในการตรวจคดีจราจร เช่น รถยก ไม่ทราบว่าพิสูจน์หลักฐานสามารถตรวจพิสูจน์ในด้านใดบ้าง ตามลำดับ และพบว่าข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานที่มีความถี่สูงสุดคือ ควรมีการจัดตั้งกลุ่มไลน์ระว่างพนักงานสอบสวนกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน รองลงมา คือ ควรมีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และอยากให้พิสูจน์หลักฐานตรวจอาวุธปืน เครื่องกระสุนและตรวจลายนิ้วมือได้ ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องความและความพึงพอใจของพนักงานสอบสวน ต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า พนักงานสอบสวนในจังหวัดพิจิตรมีความเชื่อมั่นต่องานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตรอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติงาน ซึ่งเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานมีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และปฏิบัติงานตามกฎ ระเบียบ และข้อบังคับอย่างเคร่งครัด ภายใต้หลักความเป็นกลางและไม่เลือกปฏิบัติ อีกทั้งยังมีความรับผิดชอบและความเป็นอิสระในการตรวจพิสูจน์และการให้ความเห็นทางวิชาการ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวนในการประสานงานและปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญตา ใจตรง (2561) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวนต่องานพิสูจน์หลักฐาน ได้แก่ ความเป็นระบบของงาน ทัศนคติที่ดี และความสามารถของบุคลากร ซึ่งมีอิทธิพลต่อระดับความเชื่อมั่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนติธร คุณดิลกณัฐวสา (2568) ที่เสนอว่า การสร้างความเชื่อมั่นในการตรวจสถานที่เกิดเหตุควรมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ความสามารถ จรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน และความเป็นระบบของกระบวนการทำงาน ในระดับสากล ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความยุติธรรมเชิงกระบวนการ (Procedural Justice) ในงานของ Tyler (2017) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ

เป็นธรรม โปร่งใส และเคารพผู้เกี่ยวข้อง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นต่อองค์กรยุติธรรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ OECD (2021) ที่อธิบายว่า ความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานภาครัฐเกิดจากการรับรู้ถึงความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวปรากฏชัดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตร ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การปฏิบัติงานที่ยึดหลักวิชาชีพ มีความโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นระหว่างหน่วยงาน และนำไปสู่การบูรณาการการทำงานในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิผล

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า พนักงานสอบสวนในจังหวัดพิจิตรมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเฉพาะด้านเวลา ซึ่งเจ้าหน้าที่สามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็วและตรงตามกำหนดเวลา ด้านขั้นตอนการให้บริการที่มีลำดับก่อนหลังอย่างชัดเจน เป็นระบบ และมีระยะเวลาการตรวจพิสูจน์ที่เหมาะสม ด้านบุคลากรผู้ให้บริการที่มีความสุภาพ เรียบร้อย ให้บริการด้วยความเต็มใจ รวมถึงด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความสะอาดและเอื้อต่อการปฏิบัติงาน ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงคุณภาพบริการที่มีมาตรฐาน และความพร้อมในการให้บริการของเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระวิชญ์ บัวสันเทียะ (2559) การศึกษา เรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการงานสอบสวนด้านการอำนวยความยุติธรรมของพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรคลองใหญ่" ซึ่งเป็นการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของพนักงานสอบสวน พบว่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความรวดเร็ว ความเสมอภาค และความต่อเนื่องในการให้บริการ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานของ มงคล สงวนศักดิ์ และคณะ (2560) ที่พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับสูง โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพการให้บริการของบุคลากรและความเป็นระบบของงานบริการ สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐวุฒิ ทองเกษม (2561) ที่พบว่า การทำงานอย่างมีระบบและตรวจสอบได้ของเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับพนักงานสอบสวน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงเดือน ใจหาญ (2564) ที่ศึกษาความร่วมมือระหว่างพนักงานสอบสวนกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน พบว่า ความรวดเร็ว ความถูกต้อง และการประสานงานที่ดี มีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและความสำเร็จของการดำเนินคดีอาญา นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับรายงานการประเมินของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2565) ที่พบว่าผู้รับบริการของหน่วยงานภาครัฐมีความพึงพอใจต่อช่องทางบริการ บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับมากที่สุด ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความรวดเร็ว ความสุภาพ และความพร้อมของบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความพึงพอใจแก่ผู้ใช้บริการในภาครัฐเช่นเดียวกับบริบทของงานวิจัยนี้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (2565) ที่พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลพักทันโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดพิจิตรมีความเป็นมืออาชีพและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างเหมาะสม

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า พนักงานสอบสวนในจังหวัดพิจิตรมีความเชื่อมั่นและความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานในระดับสูงมาก ซึ่งเกิดจากการทำงานที่มีมาตรฐาน โปร่งใส และมีระบบการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ การรักษามาตรฐานการปฏิบัติงานและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่องจะช่วยคงไว้ซึ่งระดับความเชื่อมั่นและความพึงพอใจในระยะยาว อันจะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมของประเทศมีความน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่พบบ่อย ได้แก่ การติดต่อประสานงานในกรณีเร่งด่วนที่ล่าช้า ซึ่งเกิดจากการขาดช่องทางที่ชัดเจนในการติดต่อระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องการการตอบสนองทันที การประสานงานผ่านโทรศัพท์หรือเอกสารราชการอาจไม่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การเข้าตรวจสถานที่เกิดเหตุไม่ทันต่อเวลา นอกจากนี้พบว่ามีปัญหาการขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกบริเวณจุดรับ–ส่งของกลาง ซึ่งเกิดจากข้อจำกัดของโครงสร้างอาคารสถานที่ราชการที่มีพื้นที่จำกัด ทำให้ไม่สามารถจัดสรรพื้นที่หรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกได้อย่างเพียงพอ รวมถึงอุปกรณ์บางประเภท เช่น เครื่องปรับอากาศ ยังประสบปัญหาเรื่องงบประมาณในการจัดหา ในส่วนของรายงานผลการตรวจพิสูจน์ที่บางครั้งล่าช้า พบว่าสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากภาระงานของเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานที่มีจำนวนมาก และต้องรับผิดชอบงานหลากหลายลักษณะ ทำให้การจัดทำรายงานผลการตรวจพิสูจน์บางกรณีอาจล่าช้าออกไปบ้าง แต่อยู่ภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนดตามขั้นตอนราชการ โดยส่วนใหญ่ไม่เกิน 30 วันทำการ อีกทั้งยังพบว่า เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานมีจำนวนไม่เพียงพอต่อภาระงาน ส่งผลให้ต้องแบ่งกำลังไปดำเนินการในหลายพื้นที่ ขณะเดียวกันยังมีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ในการตรวจคดีจราจร เนื่องจากการตรวจสอบกรณีดังกล่าวมักต้องอาศัยการจำลองลักษณะการชนเพื่อเปรียบเทียบร่องรอยทางกายภาพ โดยเฉพาะกรณีรถขนาดใหญ่ซึ่งจำเป็นต้องใช้รถยกหรืออุปกรณ์ช่วยเหลือจากสถานีตำรวจที่ร้องขอ ซึ่งบางครั้งอาจทำให้การตรวจพิสูจน์ใช้เวลานานกว่าปกติ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ National Institute of Justice (NIJ, 2019) ที่ระบุว่า เครื่องมือและอุปกรณ์เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และสำหรับประเด็นเรื่องความไม่ชัดเจนของขอบเขตงานที่สามารถตรวจพิสูจน์ได้ พบว่าสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตรวจพิสูจน์และขอบเขตอำนาจหน้าที่ยังไม่ครอบคลุมทุกระดับของผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลให้บางกรณีเกิดความไม่แน่ชัดในการมอบหมายงานหรือ การส่งเรื่องตรวจพิสูจน์ อย่างไรก็ตาม ประเด็นดังกล่าวมิได้สะท้อนถึงความบกพร่องของหน่วยงาน แต่เป็นผลจากการขยายภารกิจและความซับซ้อนของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน

ข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า ควรมีการจัดตั้งช่องทางการสื่อสารที่รวดเร็ว เช่น กลุ่ม Line ระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน เพื่อให้สามารถประสานงานได้

ทันท่วงที ในกรณีเร่งด่วนสอดคล้องกับแนวคิดของบุญตา ใจตรง (2561) ที่เสนอให้สร้างระบบประสานงานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพงานพิสูจน์หลักฐาน นอกจากนี้ ควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อภาระงาน จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อรองรับการตรวจพิสูจน์ และจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเก็บวัตถุพยานและขั้นตอนการส่งของกลางให้แก่พนักงานสอบสวน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและลดข้อผิดพลาดในการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของบุญตา ใจตรง (2561) ที่เสนอให้เพิ่มบุคลากรและจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บพยานหลักฐานแก่พนักงานสอบสวน เพื่อยกระดับความเชื่อมั่นในงานพิสูจน์หลักฐาน ดังนั้น การนำข้อเสนอแนะเหล่านี้ไปปรับใช้จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน เพิ่มความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความเชื่อถือในกระบวนการตรวจสถานที่เกิดเหตุ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพงานพิสูจน์หลักฐานและกระบวนการยุติธรรมโดยรวมให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรกำหนดนโยบายการประสานงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและหน่วยพิสูจน์หลักฐาน โดยพัฒนาระบบการสื่อสารที่ทันสมัย จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างเพียงพอ ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ควรพัฒนาช่องทางการสื่อสารและระบบแจ้งเตือนคำร้องขอตรวจสถานที่เกิดเหตุ ปรับปรุงระบบรายงานผลและฐานข้อมูลคดีให้เป็นระบบออนไลน์ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการร่วม และจัดประชุมประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น เพิ่มตัวแปรด้านการจัดการ และภาวะผู้นำ ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยสถิติขั้นสูง

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวุฒิ ทองเกษม. (2561). *ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานในคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.

ดวงเดือน ใจหาญ. (2554). *ความเชื่อมั่นต่อการให้บริการตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานที่ดินจังหวัดเชียงใหม่ สาขาสันทราย.* (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

เนติธร คุณดิลกณัฐวสา. (2568). *แนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต): มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

บุญตา ใจตรง. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวนที่มีต่องานพิสูจน์หลักฐาน: กรณีจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มงคล สงวนศักดิ์ และคณะ. (2560). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา,* 11(3), 42-51

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. (2565*). รายงานผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลพักทัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565.* ผู้แต่ง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2565). *รายงานผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลนครหาดใหญ่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565.* ผู้แต่ง.

วีรวิชญ์ บัวสันเทียะ. (2559). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการงานสอบสวนด้านการอำนวยความยุติธรรมของพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรคลองใหญ่.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต): มหาวิทยาลัยบูรพา.

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2556). *เอกสารประกอบการวิจัย.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

National Institute of Justice. (2019). 2019 *National Institute of Justice forensic science research and development symposium.* Washington, DC: U.S. Department of Justice.

OECD. (2021). *Trust in government: Drivers and determinants.* Paris: OECD Publishing.

Tyler, T. R. (2017). Procedural justice and policing: A rush to judgment? *Annual Review of Law and Social Science,* 13, 29-53.

ระบบจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล)

A Student Grading and Information Management System of Wat Sangwonpimonpaiboon (Janthanukul) School

พรนิภา บุญมาก[1], วรพรต สมุทรักษ์[2], จิรวดี พวงแก้ว[3], พายุ วงษ์ทองดี[4], วัฒนชัย ภุมรินทร์[5]

[1]คณะเทคโนโลยีดิจิทัล, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 66108220042@rpu.ac.th

[2]คณะเทคโนโลยีดิจิทัล, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 66108220057@rpu.ac.th

[3]คณะเทคโนโลยีดิจิทัล, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 66108220067@rpu.ac.th

[4]คณะเทคโนโลยีดิจิทัล, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 66108220074@rpu.ac.th

[5]คณะเทคโนโลยีดิจิทัล, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, wapoom@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบการจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) เพื่ออำนวยความสะดวกในการการจัดการผลการเรียนและระบบประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียน และเพื่อให้การจัดเก็บข้อมูลของโรงเรียนเป็นระบบมากขึ้น ลดความเสี่ยงต่อการชำรุดหรือสูญหายของข้อมูลง่ายต่อการบริหารจัดการ โดยการพัฒนาระบบในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันที่พัฒนาด้วยโปรแกรม Visual Studio Code โดยใช้ XAMPP เป็นเครื่องมือจำลองเซิร์ฟเวอร์และจัดการฐานข้อมูล มีการแบ่งการทำงานออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนของผู้ดูแลระบบที่สามารถเพิ่ม ลบ แก้ไข ค้นหาข้อมูลบุคลากร ข้อมูลนักเรียน ข้อมูลผลการเรียน และบริการจัดการข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนผ่านทางเว็บไซต์ได้ ส่วนของครูที่สามารถจัดการข้อมูลนักเรียน และผลการเรียนได้ และส่วนของครูประจำชั้น สามารถตรวจสอบผลการเรียนของนักเรียน รวมถึงสามารถออกรายงานผลการเรียนได้ ซึ่งพบว่า ระบบดังกล่าวสามารถใช้งานได้จริงภายในโรงเรียน เพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินงานมากขึ้น ช่วยลดขั้นตอนและเวลาในการจัดการผลการเรียนและข่าวสารของโรงเรียน โดยได้ทดสอบการใช้งานจริงจากครูและบุคลากรของโรงเรียน จำนวน 5 คน พบว่า มีความพึงพอใจในการใช้งานโดยรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 โดยเห็นว่าถ้าหากนำระบบดังกล่าวมาใช้งานจริง จะช่วยให้การจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนมีความรวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น ในระดับมากที่สุด ซึ่งจัดได้ว่าระบบดังกล่าวมีส่วนช่วยปรับเปลี่ยนจากการปฏิบัติงานแบบเดิมของโรงเรียนให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกสู่ยุคดิจิทัล

คำหลัก: ระบบจัดการผลการเรียนรู้, ระบบสารสนเทศโรงเรียน, การจัดการข่าวสารโรงเรียน

Abstract

This research presents the development of a Student Grade and News Management System for Wat Sangwon Pimonpaiboon (Chantanukul) School. The primary objectives are to facilitate the management of academic performance, streamline the school's public relations operations, and systematize data storage. This development aims to mitigate the risk of data damage or loss while enhancing overall administrative efficiency. The system was developed as a web application using Visual Studio Code, with XAMPP serving as the local server environment and database management tool. The system's architecture is divided into three main user modules: 1) The Administrator module, which allows users to add, delete, edit, and search personnel, student, and academic records, as well as manage school news via the website; 2) The Teacher module, enabling teachers to manage student information and academic results; and 3) The Homeroom Teacher module, which allows them to monitor students' academic progress and generate official grade reports. The results demonstrated that the developed system is highly practical for actual deployment within the school. It significantly increases operational convenience and speed by reducing the procedures and time required for managing academic records and school announcements. A usability test conducted with five teachers and school staff members revealed an overall user satisfaction mean score of 4.40. The participants strongly agreed that implementing this system would greatly improve the speed and accuracy of academic and news management. This system can be considered a catalyst for shifting traditional school practices towards adapting to the changing world of the digital age.

Keywords: Academic Performance Management System, School Information System, School News Management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาได้ทวีความสำคัญ มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการผลการเรียน ไปจนถึงการจัดทำสื่อและนวัตกรรมต่าง ๆ เป้าหมายหลักคือการยกระดับประสิทธิภาพ ความรวดเร็วในการดำเนินงานลดภาระงานของบุคลากรและส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลที่แม่นยำ การนำระบบจัดการผลการเรียนแบบอิเล็กทรอนิกส์และ

การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้ก้าวสู่ความเป็น "สถานศึกษาในยุคดิจิทัล”อย่างแท้จริง โดยที่บุคลากร นักเรียนและผู้ปกครองสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการข้อมูลได้ อย่างไร้รอยต่อ (ธนวรรณ ศกุนตนาค และคณะ, 2568)

ปัจจุบันโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) กำลังเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการข้อมูลในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการจัดการผลการเรียนของนักเรียนที่ยังคงอาศัยการกรอกคะแนนลงในแบบฟอร์มเอกสาร และการประมวลผลเกรดด้วยวิธีการ Manual ซึ่งส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดในการบันทึกและคำนวณคะแนนอยู่บ่อยครั้ง ต้องเสียเวลาในการแก้ไขข้อมูลซ้ำ ๆ นอกจากนี้การจัดเก็บเอกสารยังมีความเสี่ยงต่อการชำรุดหรือสูญหาย ทำให้การรักษาข้อมูลและการเรียกใช้ข้อมูลย้อนหลังเป็นไปอย่างยากลำบาก ในส่วนของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนก็ยังคงพึ่งพาการปิดประกาศตามบอร์ดและการจัดส่งจดหมาย ซึ่งเป็นวิธีที่ล่าช้าและไม่สามารถกระจายข่าวสารได้อย่างทั่วถึงในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้การสื่อสารกับนัก เรียนและผู้ปกครองไม่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทีมผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาแก้ไขและพัฒนา จึงได้รวบรวมข้อมูลและศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบบริการออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผลการเรียนและระบบประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อพัฒนาระบบจัดการผลการเรียนและข้อมูลข่าวสาร โรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) ระบบนี้จะเข้ามาเป็นหัวใจสำคัญในการปรับปรุงการทำงานของบุคลากรภายในสถานศึกษาให้มีความสะดวก รวดเร็ว ลดข้อผิดพลาด เพิ่มความถูกต้องแม่นยำของข้อมูล และยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของโรงเรียน ให้สอดรับกับวิสัยทัศน์ของการเป็นโรงเรียนดิจิทัลอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบจัดการผลการเรียนและข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล)
2. เพื่อพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล)
3. เพื่อให้มีเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารออนไลน์ของโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) มีระบบระบบจัดการผลการเรียนและข้อมูลข่าวสาร ช่วยให้บุคลากรทำงานได้อย่างสะดวกรวดเร็วถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ
2. โรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) มีระบบจัดเก็บข้อมูลผลการเรียนและข่าวสารที่มีความปลอดภัย ลดความเสี่ยงเอกสารชำรุดและสูญหาย
3. โรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) มีเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารออนไลน์

แนวคิดและเครื่องมือที่นำมาใช้ในการพัฒนาระบบ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการผลการเรียน

การจัดการผลการเรียน หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยมีการรวบรวม วิเคราะห์ บันทึก จัดเก็บ และนำเสนอข้อมูล เพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน รวมถึงการบริหารจัดการด้านวิชาการของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ผลการเรียนสะท้อนถึงพัฒนาการทางการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง

การจัดการผลการเรียนจึงมิได้หมายถึงเพียงการ “บันทึกคะแนน” หรือ “สรุปเกรด” เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบายทางการศึกษา การประเมินคุณภาพการเรียนการสอนของครู ตลอดจนการใช้ข้อมูลเพื่อให้ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้บริหาร สามารถร่วมกันพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบของการจัดการผลการเรียน มีดังนี้ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2559)

1.1 การรวบรวมข้อมูลผลการเรียน (Data Collection) เป็นขั้นตอนแรกของการจัดการผลการเรียน ซึ่งครูหรือนักวิชาการจะต้องเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1.2 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล (Data Analysis and Interpretation) หลังจากรวบรวมข้อมูลแล้ว จำเป็นต้องนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความหมาย แนวโน้ม และปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.3 การบันทึกและจัดเก็บข้อมูล (Record and Storage) เมื่อได้ข้อมูลผลการเรียนที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว จำเป็นต้องบันทึกและจัดเก็บไว้ในรูปแบบที่เป็นระบบ เพื่อสะดวกต่อการเรียกใช้ภายหลัง

1.4 การนำเสนอและรายงานผล (Reporting and Presentation) เป็นขั้นตอนการสื่อสารข้อมูลผลการเรียนให้กับผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหาร หรือหน่วยงานต้นสังกัด

1.5 การนำผลการเรียนไปใช้ประโยชน์ (Utilization of Learning Data) ขั้นตอนสุดท้ายคือการนำข้อมูลผลการเรียนไปใช้ในการตัดสินใจและพัฒนา

2. แนวคิดเกี่ยวกับระบบประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

การประชาสัมพันธ์ คือ การที่องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันต่าง ๆ มีการบริหารจัดการ วางแผนดำเนินการอย่างรอบคอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อที่เหมาะสม เพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์ ทัศนคติและภาพลักษณ์อันดีขององค์กรก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือความไว้วางใจทัศนคติที่ดีระหว่างองค์กรและกลุ่มประชาชน ซึ่งการประชาสัมพันธ์เป็นงานที่มีบทบาทสำคัญในองค์กร ทั้งยังมีแผนปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอนและซับซ้อน การดำเนินงานประชาสัมพันธ์จะช่วยส่งเสริมให้รู้จักองค์กรในลักษณะที่ดี สร้างภาพลักษณ์ สร้างความ

สัมพันธ์อันดี กับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง ทั้งกลุ่มคนในองค์กรและภายนอกองค์กร เพื่อให้เกิดความสนับสนุนร่วมมือซึ่งกันและกัน (สุธัญญา กฤตาคม, 2564)

จากแนวคิดของ ไมตรี บัวศรีจันทร์ (255;8 อ้างถึงใน ณฤชนก ภักดีภิรมรักษ์ และ พจนา ธูปแก้ว, 2562) กล่าวว่าการนำสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้ในการประชาสัมพันธ์นั้น นับว่ามีความจำเป็นและมีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากมีฐานจากผู้ใช้งานที่อินเทอร์เน็ตเป็นประจำและเพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยการใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าหาข้อมูลก็มีเว็บไซต์ที่ให้บริการในลักษณะ Search engine ที่ทำให้การเข้าถึงข่าวสารได้อย่างกว้างขวางมีคุณภาพ และมีความรวดเร็ว เพื่อเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์อีกประเภทหนึ่งที่กำลังมีบทบาทสำคัญยิ่งต่องานประชาสัมพันธ์ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่ไม่ควรที่จะละเลยรูปแบบการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต เพราะเข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันของประชาชนมากยิ่งขึ้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาระบบ

3.1 ภาษา PHP (PHP: Hypertext Preprocessor) เป็นภาษาสคริปต์ที่ทำงานฝั่งเซิร์ฟเวอร์ (Server-side Scripting Language) นิยมใช้ในการพัฒนาเว็บไซต์แบบไดนามิก สามารถเชื่อมต่อกับฐานข้อมูลเพื่อประมวลผลข้อมูลและแสดงผลบนเว็บได้อย่างมีประสิทธิภาพ Version ที่ใช้ในการพัฒนา คือ PHP 8.2.12

3.2 เว็บเซิร์ฟเวอร์ Apache เป็นซอฟต์แวร์เว็บเซิร์ฟเวอร์แบบ Open Source ที่นิยมใช้มากที่สุดในโลก ทำหน้าที่ในการให้บริการข้อมูลเว็บแก่ผู้ใช้ (Client) ที่ร้องขอผ่านโปรโตคอล HTTP Version ที่ใช้คือ Apache 2.4.58

3.3 ภาษา JavaScript เป็นภาษาที่ใช้สำหรับพัฒนาโปรแกรมฝั่งผู้ใช้ (Client-side) เพื่อสร้างการทำงานแบบอินเทอร์แอกทีฟภายในหน้าเว็บ เช่น การตรวจสอบข้อมูลก่อนส่ง การเปลี่ยนแปลงข้อมูลแบบเรียลไทม์ และการตอบสนองต่อผู้ใช้ Version ที่ใช้คือ ECMAScript 2017 (ES8)

3.4 Bootstrap (CSS Framework) เป็นเฟรมเวิร์กสำหรับออกแบบเว็บไซต์ที่มีเครื่องมือ CSS และ JavaScript สำเร็จรูป ทำให้พัฒนาเว็บไซต์ได้รวดเร็วและสวยงาม รองรับการแสดงผลแบบ Responsive Version ที่ใช้คือ Bootstrap 5

3.5 XAMPP เป็นซอฟต์แวร์ที่รวบรวมโปรแกรมจำเป็นสำหรับการพัฒนาเว็บไซต์ เช่น Apache, MySQL, PHP และ phpMyAdmin ไว้ในชุดเดียวกัน ช่วยให้สามารถจำลองสภาพแวดล้อมเว็บเซิร์ฟเวอร์ได้สะดวก Version ที่ใช้คือ XAMPP Control Panel v3.0.0

3.6 phpMyAdmin เป็นเครื่องมือจัดการฐานข้อมูล MySQL ผ่านเว็บเบราว์เซอร์ สามารถสร้าง แก้ไขและจัดการตารางหรือข้อมูลได้โดยไม่ต้องใช้คำสั่ง SQL โดยตรง Version ที่ใช้คือ 5.2.1

3.7 AJAX (Asynchronous JavaScript and XML) เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เว็บสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเซิร์ฟเวอร์ได้แบบไม่ต้องโหลดหน้าใหม่ทั้งหมด ทำให้เว็บไซต์ทำงานได้รวดเร็วและลื่นไหลยิ่งขึ้น Version ที่ใช้คือ ES6+

3.8 Visual Studio Code (VS Code) เป็นโปรแกรมสำหรับพัฒนาและเขียนโค้ดที่ได้รับความนิยมสูง สามารถรองรับหลายภาษา เช่น PHP, JavaScript, HTML และ CSS รวมถึงมีส่วนขยาย (Extension) ช่วยอำนวยความสะดวกในการพัฒนา Version ที่ใช้คือ 1.104.3

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้จัดทำได้ดำเนินการพัฒนาระบบจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) ตามขั้นตอนของวงจรพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวางแผนโครงการ

- ศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้ระบบ โดยการวิเคราะห์ปัญหาของโรงเรียน และการตัดเกรด
- ศึกษาขั้นตอนในการสร้างระบบ เมื่อทราบปัญหาของระบบแล้วนำข้อมูลที่ได้นั้นมาศึกษาว่าควรจะทำอย่างไรบ้างเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ
- ศึกษาเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการสร้างระบบโดยศึกษาว่าระบบจำเป็นต้องใช้ เครื่องมืออะไรบ้างในการสร้างเพื่อที่จะนำเครื่องมือเหล่านั้นมาใช้ได้ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของระบบมากที่สุด

2. วิเคราะห์ระบบ

- ศึกษาความต้องการของผู้ใช้ระบบ โดยรวบรวมความต้องการในด้านต่าง ๆ และนำมาวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นข้อมูลความต้องการที่ชัดเจน
- สร้างแบบจำลองกระบวนการทำงานของระบบใหม่ด้วยการวาดแผนภาพกระแสข้อมูล (Data Flow Diagram: DFD)
- สร้างแบบจำลองข้อมูล ด้วยการวาดอีอาร์ไดอะแกรม (Entity Relationship Diagram: E-R Diagram)

3. ออกแบบระบบ

การออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้ โดยออกแบบส่วนติดต่อระหว่างผู้ใช้ เพื่อเตรียมสารสนเทศและนำสารสนเทศนั้นไปใช้ด้วยการโต้ตอบกับคอมพิวเตอร์ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด ทั้งข้อมูลเข้า (input) ข้อมูลที่นำเข้าสู่ระบบเพื่อประมวลผลโดยผ่านแบบฟอร์มที่ง่ายต่อการใช้งาน และข้อมูลออก (output) สารสนเทศที่ได้จากการประมวลผลข้อมูลโดยอาจแสดงในรูปของรายงานต่าง ๆ ที่จะรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ไว้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ต่อไป รวมถึงออกแบบฐานข้อมูลเป็นการกำหนดโครงร่างของฐานข้อมูล ก่อนที่จะนำโครงร่าง ที่ได้ไปพัฒนาระบบให้เป็นฐานข้อมูลที่จัดเก็บอยู่จริง

4. พัฒนาระบบ

เป็นขั้นตอนของการเขียนโปรแกรม (Coding) โดยนำสิ่งที่วิเคราะห์และออกแบบได้นั้นมาพัฒนาเป็นระบบสารสนเทศ ด้วยภาษา Program PHP ร่วมกับ JavaScript ระบบฐานข้อมูลออนไลน์

5. ทดสอบระบบ

เพื่อทดสอบการทำงานของระบบให้เป็นไปตามที่วิเคราะห์และออกแบบไว้ โดยหาข้อบกพร่องของระบบโดยผู้จัดทำโครงงานเอง หลังจากนั้นถ้าระบบเกิดปัญหาขึ้นก็จะทำการแก้ไขปรับปรุงระบบโดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ ปรึกษาช่วยพิจารณาเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ

6. จัดทำเอกสารคู่มือประกอบการใช้งาน จัดทำเอกสารและคู่มืออธิบายขั้นตอนการใช้งานของระบบอย่างละเอียดเพื่อประโยชน์ของผู้ใช้ระบบ

ผลการวิจัย

ผู้จัดทำได้ดำเนินการวิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาระบบตามขั้นตอนของวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) โดยมีผลการดำเนินงานดังนี้

1. การวางแผนโครงการ

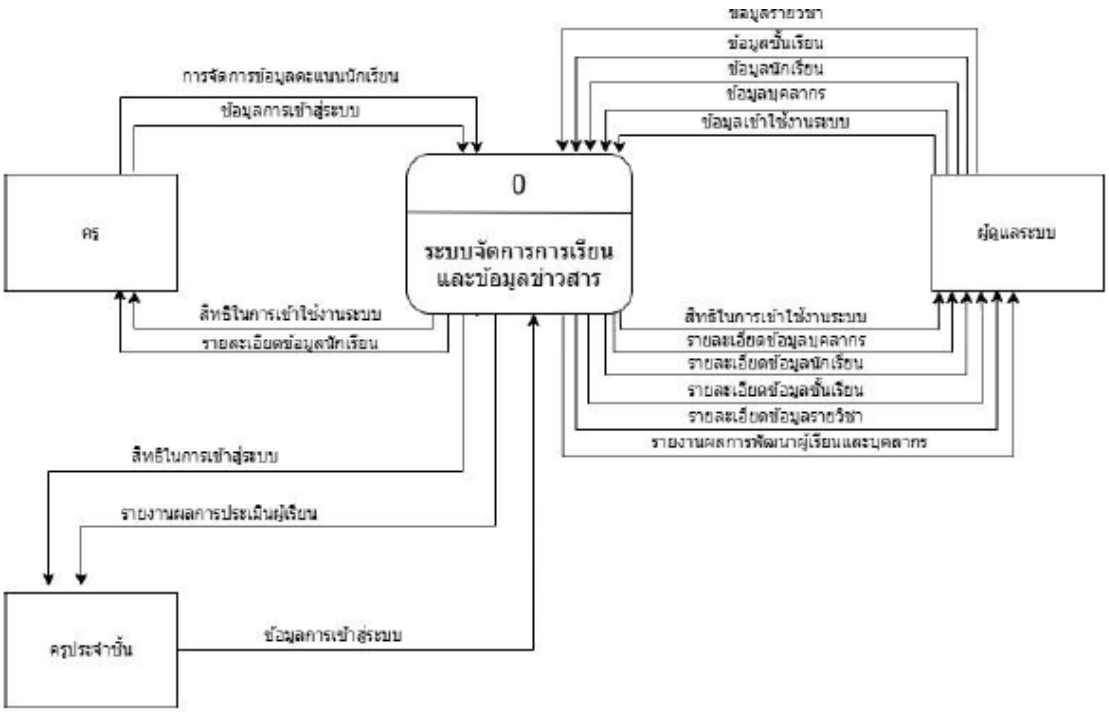
ผู้จัดทำได้ศึกษาปัญหาของระบบงานเดิมจากการสัมภาษณ์ครูของโรงเรียน จำนวน 5 คน และนำมากำหนดความต้องการด้านความสามารถของระบบจัดการผลการเรียนและข้อมูลข่าวสารโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาระบบสารสนเทศต่อไป ซึ่งแบ่งตามขอบเขตการทำงานของผู้ใช้ออกเป็น 3 ส่วน คือ ผู้ดูแลระบบ ครู และครูประจำชั้น ดังนี้

ตาราง 1 ขอบเขตความต้องการของระบบตามกลุ่มผู้ใช้งาน

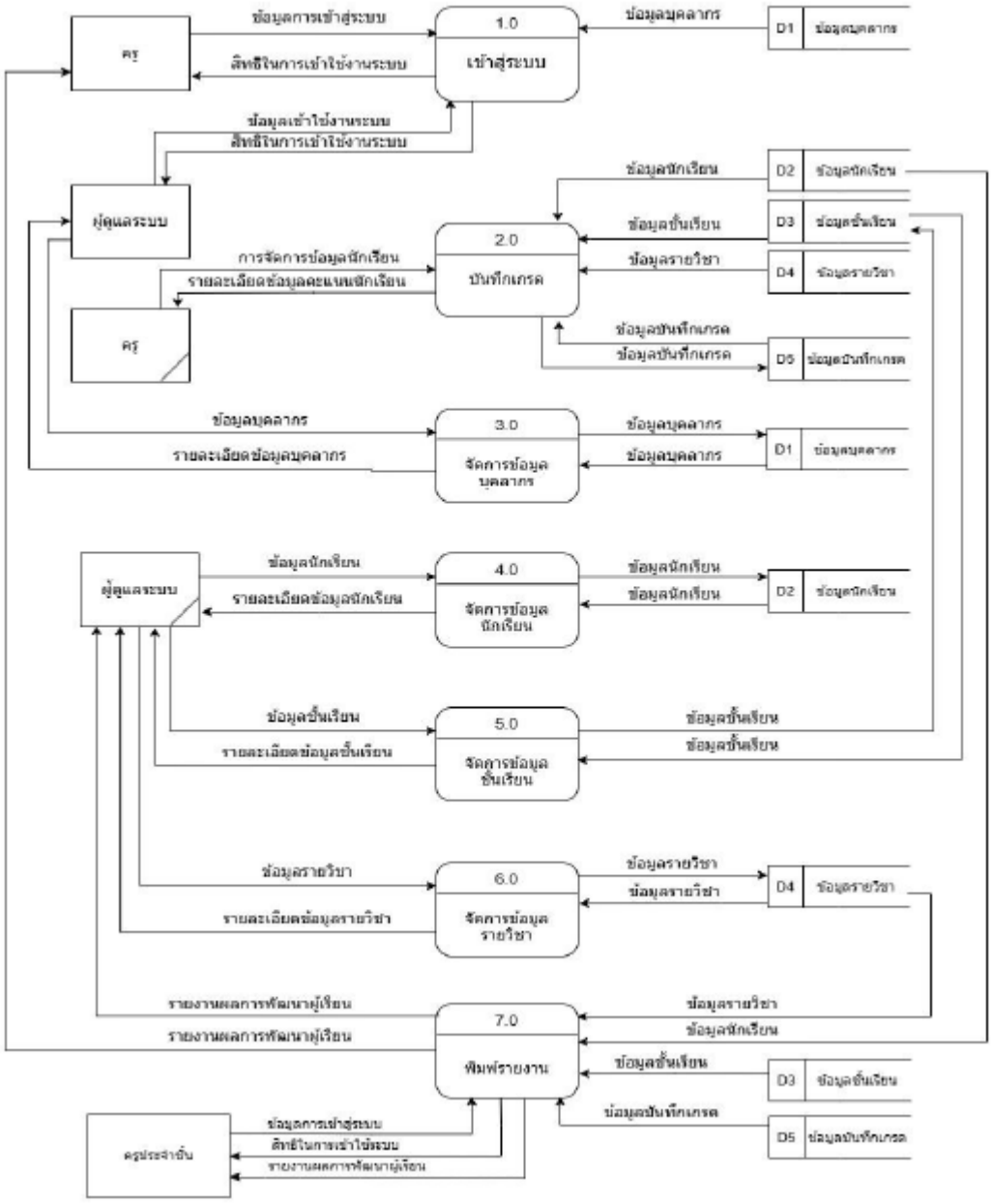
กลุ่มผู้ใช้งาน	รายละเอียดความต้องการ
1. ผู้ดูแลระบบจัดการผลการเรียน	- สามารถเข้าสู่ระบบจัดการผลการเรียนได้ - สามารถเพิ่ม ลบ แก้ไข ค้นหาข้อมูลบุคลากรภายในได้ - สามารถเพิ่ม ลบ แก้ไข ค้นหาข้อมูลผลการเรียนของนักเรียนได้ - สามารถเพิ่ม ลบ แก้ไข ค้นหาข้อมูลรายวิชาได้ - สามารถเพิ่ม ลบ แก้ไข ค้นหาข้อมูลชั้นเรียนได้ - สามารถวิเคราะห์และรายงานข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนได้
2. ครู	- สามารถเข้าสู่ระบบได้ - สามารถกรอกคะแนนและประเมินผลเกรดนักเรียนในรายวิชาที่สอน - สามารถตรวจสอบรายละเอียดผลการเรียนของนักเรียน
3. ครูประจำชั้น	- สามารถเข้าสู่ระบบได้ - สามารถออกรายงานผลการประเมินผู้เรียนได้

2. วิเคราะห์ระบบ

นำความต้องการของระบบงานใหม่ที่ได้มาวิเคราะห์หากระบวนการทำงานของระบบใหม่ โดยใช้แผนภาพบริบท (Context Diagram) ดังภาพ 1 และแผนภาพแสดงการไหลของข้อมูล (Data Flow Diagram) ที่แสดงถึงกระบวนการทำงานภายในระบบ ดังภาพ 2

ภาพ 1 แผนภาพบริบท (Context Diagram) ของระบบจัดการผลการเรียนและข้อมูลข่าวสาร โรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล)

ภาพ 2 แผนภาพกระแสข้อมูลระดับ 0 (Data Flow Diagram Level 0) ของระบบจัดการผลการเรียนและข้อมูลข่าวสารโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล)

จากภาพ 2 แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดของกระบวนการทำงานของ แผนภาพกระแสข้อมูลระดับ 0 (Data Flow Diagram Level 0) ประกอบด้วย 7 กระบวนการ ดังนี้

กระบวนการที่ 1.0 เข้าสู่ระบบ กระบวนการนี้เป็นการตรวจสอบสิทธิ์ของผู้ใช้งานทุกประเภท ได้แก่ ครู ผู้ดูแลระบบ และผู้บริหารผู้ใช้งานต้องกรอกชื่อผู้ใช้และรหัสผ่านเพื่อเข้าสู่ระบบ เมื่อเข้าสู่ระบบสำเร็จ ระบบจะตรวจสอบบทบาทของผู้ใช้และกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลให้เหมาะสม เช่น ครูสามารถบันทึกผลการเรียน ส่วนผู้ดูแลสามารถจัดการข้อมูลทั้งหมดได้

กระบวนการที่ 2.0 บันทึกการกรอกข้อมูล กระบวนการนี้ให้ครูหรือผู้ดูแลระบบสามารถบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลนักเรียน ข้อมูลรายวิชา และผลการเรียนเมื่อกรอกข้อมูลแล้ว ระบบจะจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ฐานข้อมูลนักเรียน ชั้นเรียน รายวิชา และบันทึกผลการกรอกเพื่อให้สามารถเรียกใช้ในกระบวนการอื่น ๆ ได้อย่างถูกต้อง

กระบวนการที่ 3.0 จัดการข้อมูลบุคลากร กระบวนการนี้เป็นหน้าที่ของผู้ดูแลระบบในการเพิ่ม แก้ไข หรือลบข้อมูลครูและบุคลากรในโรงเรียนข้อมูลที่จัดการจะถูกบันทึกลงในฐานข้อมูลบุคลากร เพื่อให้ระบบสามารถตรวจสอบสิทธิ์และข้อมูลประจำตัวของครูได้ถูกต้องและสามารถเรียกใช้ข้อมูลเหล่านี้ในกระบวนการเข้าสู่ระบบหรือออกรายงานได้

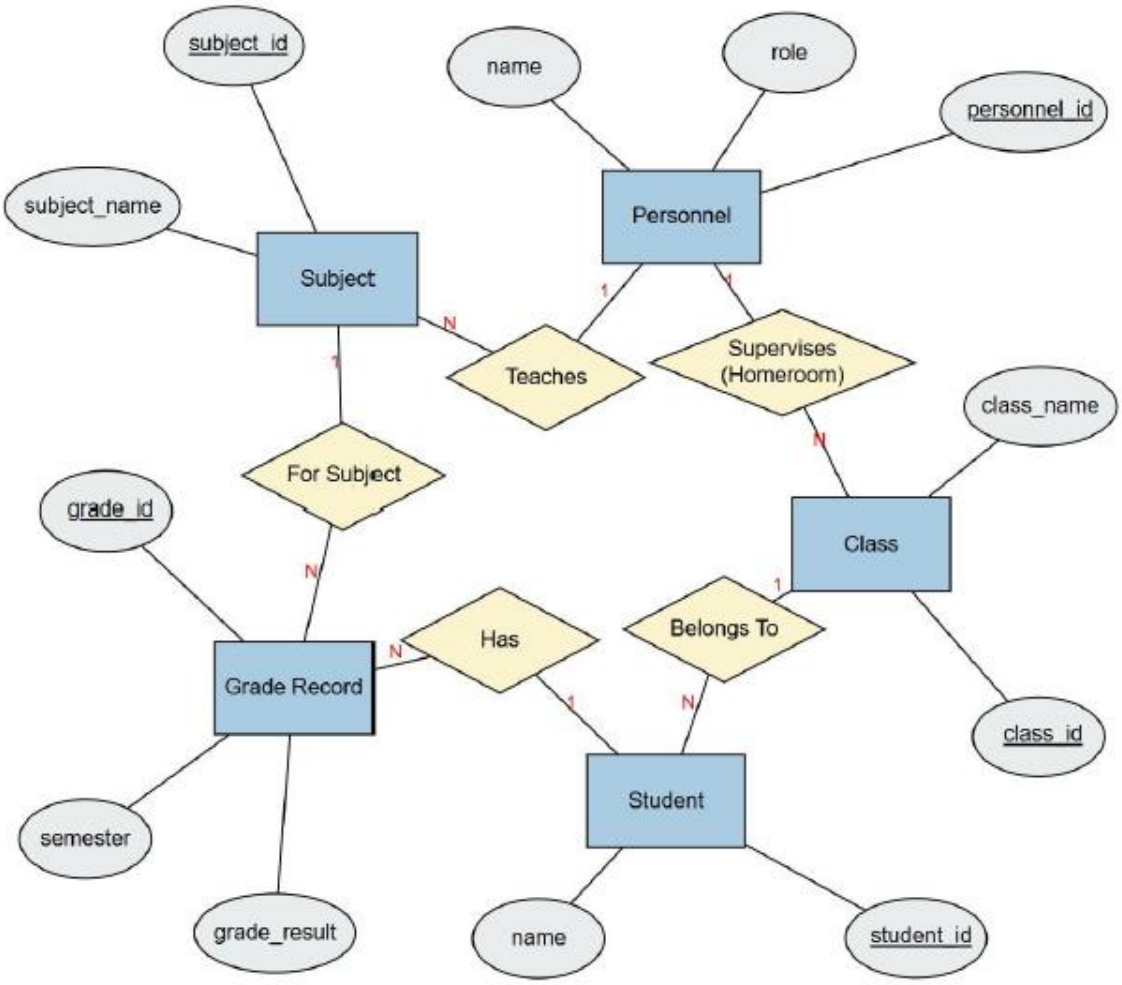
กระบวนการที่ 4.0 จัดการข้อมูลนักเรียน กระบวนการนี้ใช้สำหรับผู้ดูแลระบบหรือครูในการจัดการข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน เช่น ชื่อ ชั้นเรียน รหัสประจำตัว และข้อมูลการศึกษาข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บในฐานข้อมูลนักเรียน เพื่อให้ระบบสามารถนำข้อมูลไปใช้ในขั้นตอนการบันทึกผลการเรียนหรือการออกรายงานต่อไป

กระบวนการที่ 5.0 จัดการข้อมูลชั้นเรียน กระบวนการนี้ใช้ในการจัดการข้อมูลห้องเรียน เช่น ระดับชั้น ชื่อห้องเรียน ครูประจำชั้น และปีการศึกษาเพื่อให้ข้อมูลสอดคล้องกับรายชื่อนักเรียนและผลการเรียนของแต่ละชั้น โดยข้อมูลจะถูกจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลชั้นเรียน (D3)

กระบวนการที่ 6.0 จัดการข้อมูลรายวิชา กระบวนการนี้ช่วยให้ผู้ดูแลระบบสามารถเพิ่ม แก้ไข หรือลบข้อมูลรายวิชาที่เปิดสอนในแต่ละภาคเรียนข้อมูลจะถูกเก็บในฐานข้อมูลรายวิชา (D4) เพื่อเชื่อมโยงกับผลการเรียนของนักเรียนในแต่ละรายวิชา

กระบวนการที่ 7.0 พิมพ์รายงาน กระบวนการนี้ใช้สำหรับผู้บริหารหรือครูประจำชั้นในการออกรายงานผลการเรียนและผลการพัฒนาของนักเรียนระบบจะดึงข้อมูลจากฐานข้อมูลนักเรียน ชั้นเรียน รายวิชา และผลการบันทึกคะแนน เพื่อประมวลผลและแสดงรายงานในรูปแบบเอกสารซึ่งสามารถพิมพ์ออกมาเพื่อส่งต่อให้ผู้ปกครองหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

ในขั้นตอนนี้ทำการออกแบบฐานข้อมูลด้วยแบบจำลองความสัมพันธ์ของข้อมูล (ER-Model) ดังนี้

ภาพ 3 แบบจำลองความสัมพันธ์ของข้อมูล (ER-Model) ของระบบ

จากภาพ 3 สามารถอธิบาย Entity ที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

- Personnel เก็บข้อมูลของครูของโรงเรียน ประกอบไปด้วยรหัส (personnel_id), ชื่อ-นามสกุลของครู (name), บทบาทหน้าที่ (role) ซึ่งมีควาสัมพันธ์กับรายวิชา (Subject) และระดับชั้น (Class)
- Subject เก็บข้อมูลรายวิชาที่สอน ประกอบไปด้วยรหัสรายวิชา (subject_id) และชื่อวิชา (subject_name) ซึ่งมีควาสัมพันธ์กับครูของโรงเรียน (Personnel) และการตัดเกรด (Grade Record)
- Class เก็บข้อมูลระดับชั้นของนักเรียน ประกอบไปด้วยรหัส (class_id) และชื่อระดับชั้น (class_name) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับนักเรียน (Student) และครูของโรงเรียน (Personnel)
- Student เก็บข้อมูลนักเรียน ประกอบไปด้วยรหัสนักเรียน (student_id) และชื่อ-นามสกุลของนักเรียน (name) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับชั้น (Class) และการตัดเกรด (Grade Record)

- Grade Record เก็บข้อมูลการตัดเกรด ประกอบไปด้วยรหัสรายการการตัดเกรด (grade_id), ภาคเรียน (semester) และเกรด (grade_result) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับรายวิชา (Subject) และนักเรียน (Student)

3. ออกแบบระบบ

ในขั้นตอนนี้ทำการออกแบบส่วนต่อประสานกับผู้ใช้ (User Interface Design) ทั้งการแสดงผล (Output Design) และส่วนรับข้อมูลเข้า (Input Design) ดังนี้

- การออกแบบส่วนรับเข้าข้อมูล ได้แก่ การเข้าสู่ระบบ การจัดการข้อมูลนักเรียนและครู การจัดการข้อมูลผลการเรียน ข้อมูลรายวิชา และการจัดการ (เพิ่ม ลบ แก้ไข ค้นหา) ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

- การออกแบบส่วนแสดงผล ได้แก่ แสดงข้อมูลโรงเรียน ข่าวประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน แสดงผลการเรียนของนักเรียน ข้อมูลนักเรียน และการออกรายงาน เป็นต้น

4. พัฒนาระบบ

นำสิ่งที่วิเคราะห์และออกแบบมาเขียนโปรแกรม ซึ่งได้ดำเนินการพัฒนาระบบออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของระบบจัดการข้อมูลข่าวสารโรงเรียน และส่วนของระบบจัดการผลการเรียน แสดงตัวอย่างหน้าจอของระบบงาน ดังนี้

4.1 ส่วนของระบบจัดการข้อมูลข่าวสารโรงเรียน

ภาพ 4 หน้าเว็บไซต์โรงเรียน

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อ.2	1	5	15	20	1:20
อ.3	1	8	6	14	1:14
รวม	**2**	**13**	**21**	**34**	
ป.1	1	10	13	23	1:23
ป.2	1	16	9	25	1:25
ป.3	1	14	15	29	1:29
ป.4	1	8	6	14	1:14
ป.5	1	16	6	22	1:22
ป.6	6	15	13	28	1:28
รวม	**6**	**79**	**62**	**141**	
รวมทั้งหมด	**8**	**92**	**83**	**175**	

ภาพ 5 หน้าแสดงข้อมูลจำนวนนักเรียน

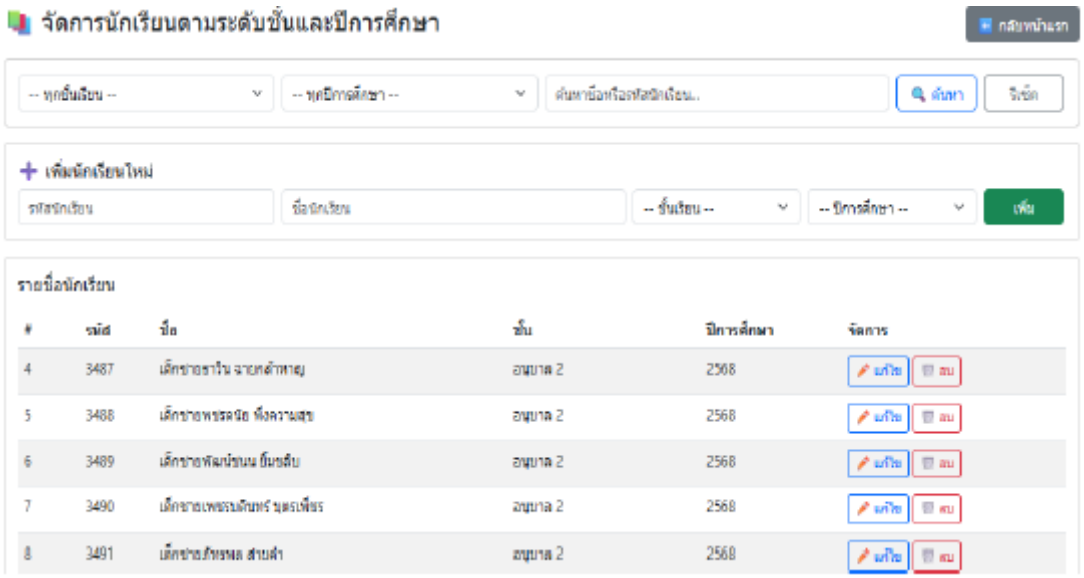

ภาพ 6 หน้าประกาศประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน

4.2 ส่วนของระบบจัดการผลการเรียน

ภาพ 7 หน้า Dashboard ระบบการจัดการผลการเรียน

ภาพ 8 หน้าจัดการข้อมูลนักเรียน

5. ทดสอบระบบ

- ทำการทดสอบความสามารถของระบบจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศจำนวน 3 ท่าน โดยการทดลองใช้ระบบและประเมินความสามารถของระบบตามขอบเขตความต้องการของระบบที่ระบุไว้ในตาราง 1 พบว่า ระบบจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) สามารถดำเนินการได้ตรงตามข้อกำหนดความต้องการ

- ประเมินความพึงพอใจโดยครูและบุคลากรของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) จำนวน 5 คน หลังจากทดลองใช้งานระบบดังกล่าวแล้ว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการใช้งานโดยรวม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 โดยเห็นว่าถ้าหากนำระบบดังกล่าวมาใช้งานจริง จะช่วยให้การจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนมีความรวดเร็วและถูกต้องมากขึ้นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 รองลงมาคือ ระบบสามารถนำไปใช้กับการทำงานในปัจจุบันได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ตามลำดับ (ดังตาราง 2) โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรจัดอบรมการใช้งานระบบให้ครู นักเรียน และผู้ปกครองเพื่อเพิ่มความเข้าใจ

ตาราง 2 ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้งานระบบจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล)

ประเด็นที่ประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. ระบบฯ ใช้งานง่าย	4.00	0.71
2. หน้าจอของระบบมีความสวยงาม เรียบง่าย สบายตา	4.20	0.45
3. สามารถนำระบบฯ ไปใช้กับการทำงานในปัจจุบันได้	4.40	0.55
4. ถ้าหากนำระบบฯ มาใช้ จะช่วยให้การจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนมีความรวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น	5.00	0.00
เฉลี่ยรวม	**4.40**	**0.43**

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ระบบการจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) เป็นเว็บ แอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นด้วยภาษา PHP และ JavaScript ผ่านโปรแกรม Visual Studio Code และใช้ XAMPP สำหรับจำลอง Web Server และจัดการฐานข้อมูล MySQL ซึ่งระบบดังกล่าวช่วยให้โรงเรียนสามารถเผยแพร่ข่าวสาร และประกาศของโรงเรียนได้โดยผ่านเว็บไซต์ ช่วยให้ครูและบุคลากรของวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) สามารถจัดการผลการเรียนและข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ มีระบบจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบมากขึ้น ทำให้สามารถเรียกดูและตรวจสอบข้อมูลร่วมกันได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ในส่วนของผู้ดูแลระบบก็สามารถเพิ่ม ลบ แก้ไข ค้นหา ข้อมูลของครูและบุคลากรของโรงเรียน ข้อมูลนักเรียนและผลการเรียนของนักเรียน รวมถึงข้อมูลชั้นเรียนและรายวิชาต่าง ๆ สามารถตรวจสอบข้อมูลย้อนหลังได้ และสามารถออกรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ ทำให้การจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนมีความรวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น แต่ยังพบประเด็นของการนำไปใช้งานจริงที่ครูและบุคลากรบางส่วนยังไม่เข้าใจในการใช้งานระบบดังกล่าว ส่งผลให้มีความพึงพอใจในการใช้งานง่ายของระบบมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น นอกจากที่ผู้พัฒนาจะจัดทำคู่มือการใช้งานโดยละเอียดที่เน้นรูปแบบและลูกศรชี้ตำแหน่งที่ต้องกดมากกว่าการเขียนอธิบายแล้ว ก็ควร

ที่จะต้องจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกการใช้งานระบบ รวมถึงอาจทำวิดีโอสาธิตสั้น ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุจิตรา สุฉันทบุตร (2559) ที่ว่าในการนำระบบสารสนเทศไปใช้งานจริงในสถานศึกษานั้น จะต้องมีการจัดอบรมและมีการเก็บข้อมูลการใช้งานอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงระบบให้เหมาะสมกับการใช้งานและบริบทของสถานศึกษาต่าง ๆ และควรคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนการทำงานจากระบบงานเดิมเป็นระบบงานใหม่ ซึ่งในช่วงแรกควรให้ข้อแนะนำแก่ทางโรงเรียนว่าอาจให้มีการบันทึกข้อมูลในเล่มกระดาษและในระบบออนไลน์คู่กันไปก่อน เพื่อสร้างความมั่นใจและการตรวจสอบความถูกต้อง และควรเริ่มต้นการใช้งานฟีเจอร์ที่ง่ายที่สุดก่อน แล้วค่อยขยับไปสู่การกรอกคะแนนที่ซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งจัดได้ว่าการพัฒนาระบบดังกล่าวเป็นการส่งเสริมการบริหารจัดการการทำงานของโรงเรียนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์เสริมทักษะใหม่ให้ตอบสนองในยุคดิจิทัล โดยการปรับเปลี่ยนจากการปฏิบัติงานแบบเดิมให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกสู่ยุคดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้ทันต่อเหตุการณ์ตามที่เหมาะสม (มณีรัตน์ ชัยยะ และเพ็ญศรี ฉิรินัง, 2566)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกการใช้งานระบบให้แก่ครูและบุคลากรของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) ก่อนการใช้งานจริง
2. ควรคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนการทำงานจากระบบงานเดิมเป็นระบบงานใหม่ ซึ่งในช่วงแรกควรให้ข้อแนะนำแก่ทางโรงเรียนว่าอาจให้มีการบันทึกข้อมูลในเล่มกระดาษและในระบบออนไลน์คู่กันไปก่อน เพื่อสร้างความมั่นใจและการตรวจสอบความถูกต้อง และควรเริ่มต้นการใช้งานฟีเจอร์ที่ง่ายที่สุดก่อน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาระบบให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนของนักเรียน และข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป
2. ควรมีการพัฒนาฟังก์ชันในการแนะนำวิธีการใช้งานอยู่ภายในการจัดการผลการเรียนรู้และข่าวสารของโรงเรียนวัดสังวรพิมลไพบูลย์ (จันทานุกูล) เพื่อให้ผู้ใช้สามารถแก้ไขปัญหาการใช้งานได้ด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

ณฤชนก ภักดีภิรมรักษ์ และ พจนา ธูปแก้ว. (2562). *การประชาสัมพันธ์ออนไลน์ของกรมเจ้าท่า (No. 168487).* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนวรรณ ศกุนตนาค, วัฒนา ก้องแดนไพร, สาธร ทรัพย์รวงทอง และ กัลญา ภรณ์เจริญพร. (2568). แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา,* 5(1), 169-181.

มณีรัตน์ ชัยยะ และ เพ็ญศรี ฉิรินัง. (2566). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล (Digital HR). *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์,* 11(1), 104-115.

สุจิตรา สุฉันทบุตร. (2559). *การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อประเมินผลการเรียนของนักเรียนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านหลวง (บัวราษฎร์บำรุง).* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุธัญญา กฤตาคม. (2564). กรอบแนวคิดการศึกษาการประชาสัมพันธ์เบื้องต้น. *Journal of Modern Learning Development,* 6(5), 261-273.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2559). *วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา: จุดประกายความคิดใหม่.* ไอคอนพริ้นติ้ง.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงานและการรักษาพนักงานไว้ในองค์กรของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

Factors Influencing Job Satisfaction and Employee Retention at the Export-Import Bank of Thailand

ธนธรณ์ ฤกษ์พินัย[1], ปรียานุช อภิบุณโยภาส[2], สิริจินต์ วงศ์จารุพรรณ[3]

[1]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตร์ศาสตร์, thanathorn46@gmail.com

[2]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตร์ศาสตร์, preeyanucha@gmail.com

[3]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตร์ศาสตร์, sirijin.w@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบของความเป็นอิสระในการทำงาน ความเชี่ยวชาญในการทำงาน และจุดมุ่งหมายในการทำงานต่อความพึงพอใจในการทำงาน 2) เพื่อศึกษาผลกระทบของความเป็นอิสระในการทำงาน ความเชี่ยวชาญในการทำงาน และจุดมุ่งหมายในการทำงานต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน ทั้งทางตรงและผ่านตัวแปรส่งผ่านคือความพึงพอใจในการทำงาน 3) เพื่อศึกษาผลกระทบของความพึงพอใจในการทำงานต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน และวิเคราะห์บทบาทของความพึงพอใจในฐานะตัวแปรส่งผ่าน การวิจัยมีรากฐานจากกรอบแนวคิดแรงจูงใจ 3.0 ของ Daniel Pink ใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 220 คน คัดเลือกโดยวิธีสุ่มแบบตามความสะดวก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์สมการโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยที่สุด (PLS-SEM) ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเส้นทาง (Path-Coefficient) ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ของตัวแปรแฝง (R^2) และค่าสถิติ p

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 44 ปี มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 20 ปี และมีรายได้ 20,001-40,000 บาทต่อเดือน ความเชี่ยวชาญในการทำงานเป็นปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจในการทำงาน ขณะที่จุดมุ่งหมายในการทำงานมีนัยสำคัญต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน และความเป็นอิสระไม่มีนัยสำคัญ และความพึงพอใจในการทำงานไม่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความเชี่ยวชาญในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อทั้งความพึงพอใจและการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน โดยเฉพาะในองค์กรที่มีโครงสร้างการทำงานและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

คำหลัก: ความเป็นอิสระในการทำงาน, ความเชี่ยวชาญในการทำงาน, จุดมุ่งหมายในการทำงาน, ความพึงพอใจในการทำงาน, การรักษาไว้ซึ่งพนักงาน, ตัวแปรส่งผ่าน

Abstract

This study aims to 1) examine the effects of Job Autonomy, Job Mastery, and Job Purpose on Job Satisfaction; 2) investigate their effects on Employee Retention, both directly and through Job Satisfaction as a mediating variable; and 3) analyze the effect of Job Satisfaction on Employee Retention and evaluate its mediating role. The study is grounded in Daniel Pink's Motivation 3.0 framework, employing a quantitative survey design with a minimum sample of 220 respondents selected via convenience sampling. Data were analyzed using descriptive statistics and Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM), with path coefficients, coefficient of determination (R^2), and p-values as key statistical measures.

Results indicate that most respondents were female, aged over 44, with more than 20 years of work experience and monthly income between 20,001–40,000 THB. Job Mastery was the only factor with a statistically significant positive effect on Job Satisfaction, while Job Purpose showed a significant effect on Employee Retention and Job Autonomy showed no significant effects. Job Satisfaction did not function as a significant mediator in any pathway. These findings suggest that Job Mastery is a critical driver of both Job Satisfaction and Employee Retention, particularly in organizations with highly structured workflows and standardized operational procedures.

Keywords: Job Autonomy, Job Mastery, Job Purpose, Job Satisfaction, Employee Retention, Mediation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันโลกธุรกิจมีการแข่งขันที่มีความรุนแรง การให้ได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ สิ่งหนึ่งที่เป็นกุญแจสำคัญซึ่งนำมาซึ่งความได้เปรียบทางธุรกิจคือการจัดการทรัพยากรในองค์กร หนึ่งในทรัพยากรที่มีความสำคัญคือ ทรัพยากรมนุษย์ (Kazachenko, 2023) ทรัพยากรมนุษย์มีความต้องการที่หลากหลาย รวมถึงแรงจูงใจและเป้าหมาย ทำให้เป็นเรื่องยากต่อการบริหารและจัดการอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้ประเด็นปัญหาการลาออกของพนักงานมีความสำคัญ (Zhang & Yang, 2024) การลาออกของพนักงานไม่เพียงแต่ส่งผลให้เกิดการสูญเสียบุคลากรที่มีความสามารถ แต่ยังส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร (Suhairi et al., 2023) เกิดการสูญเสียองค์ความรู้ขององค์กร (Galan, 2023) และก่อให้เกิดต้นทุนที่ไม่จำเป็นในด้านการสรรหาและฝึกอบรมบุคลากร (Bresk, 2023) เพื่อลดปัญหาการลาออกของ

พนักงาน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่องค์กรจะต้องเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลให้พนักงานคงอยู่กับองค์กรอย่างยั่งยืน นอกเหนือจากปัจจัยจูงใจภายนอกที่ช่วยให้พนักงานยังคงอยู่กับองค์กร เช่น เงินเดือนและสวัสดิการแล้ว ปัจจัยจูงใจภายใน เช่น ความเป็นอิสระในการทำงาน การพัฒนาความเชี่ยวชาญ และการมีเป้าหมายในการทำงาน ยังถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความพึงพอใจในการทำงานและการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน (Pink, 2011) ของพนักงาน การเข้าใจบทบาทของปัจจัยจูงใจภายในเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดการรักษาไว้ซึ่งพนักงานในองค์กร แต่ยังช่วยให้องค์กรเข้าใจแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ธสน.) เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศของไทย มีบทบาทสำคัญในการช่วยผู้ประกอบการไทยให้สามารถแข่งขันในตลาดโลก ทั้งด้านเงินทุน การบริหารความเสี่ยง และการขยายการลงทุนไปสู่ต่างประเทศ กล่าวได้ว่าธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ธสน.), 2566) การมีธนาคารมีทรัพยากรมนุษย์ที่ดี คือ พนักงานที่มีทักษะความสามารถ มีองค์ความรู้ และมีประสิทธิภาพ (Kucharcikova; et al., 2024) จึงเป็นส่วนสำคัญทั้งต่อตัวองค์กรและเศรษฐกิจของประเทศไทย การสร้างบุคลากรที่มีเป้าหมาย แรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งต่อไปสู่การรักษาไว้ซึ่งพนักงาน และการรักษาไว้ซึ่งบุคลากรที่มีความสามารถเหล่านี้จึงเป็นกุญแจสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินการและแข่งขันทั้งในเวทีไทยและเวทีโลก

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงศึกษาว่าปัจจัยจูงใจภายในอันได้แก่ ความเป็นอิสระในการทำงาน ความเชี่ยวชาญในการทำงาน และจุดมุ่งหมายในการทำงาน ตามที่อธิบายโดย Daniel Pink ในทฤษฎี แรงจูงใจ 3.0 ส่งผลต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงานผ่านผลกระทบตัวแปรส่งผ่านของความพึงพอใจในการทำงานอย่างไร (Ali et al., 2023) โดยองค์ประกอบเหล่านี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญต่อความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลต่อการลดอัตราการลาออกและส่งเสริมให้เกิดแรงงานที่มีความผูกพันและทุ่มเทต่อองค์กรมากขึ้น โดยการมุ่งเน้นที่ปัจจัยเหล่านี้ต่อผลกระทบที่มีต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน งานวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะให้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถช่วยให้ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ธสน.) และองค์กรอื่น ๆ สามารถสร้างแรงงาน บุคลากร ที่มีเป้าหมาย แรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการแข่งขันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของความเป็นอิสระในการทำงาน ความเชี่ยวชาญในการทำงานและจุดมุ่งหมายในการทำงานต่อความพึงพอใจในการทำงาน

2. เพื่อศึกษาผลกระทบของความเป็นอิสระในการทำงาน ความเชี่ยวชาญในการทำงานและจุดมุ่งหมายในการทำงานต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน ทั้งทางตรงและผ่านตัวแปรส่งผ่านคือความพึงพอใจในการทำงาน

3. เพื่อศึกษาผลกระทบของความพึงพอใจในการทำงานต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงานและวิเคราะห์บทบาทของความพึงพอใจในฐานะตัวแปรส่งผ่าน

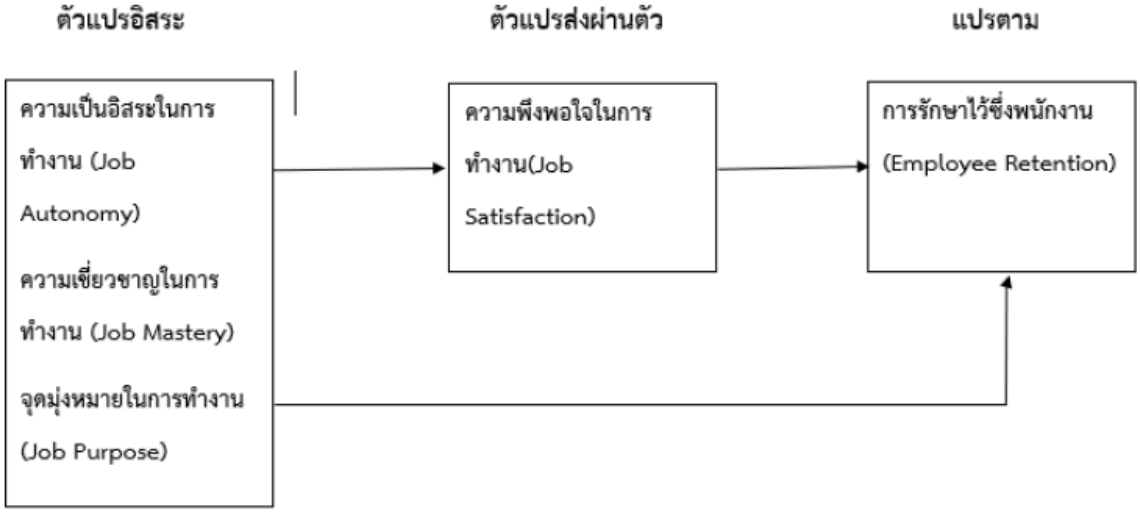
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยจะช่วยเพิ่มองค์ความรู้เชิงวิชาการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน โดยให้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับบทบาทของความเป็นอิสระในการทำงาน ความเชี่ยวชาญในการทำงาน และจุดมุ่งหมายในการทำงานต่อความพึงพอใจและการรักษาพนักงานไว้ในองค์กร

2. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางหรือนโยบายด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่สนับสนุนการพัฒนาความสามารถและความพึงพอใจของพนักงาน

3. ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์และแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เช่น การออกแบบงาน การพัฒนาทักษะของพนักงาน และการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อเพิ่มโอกาสในการรักษาพนักงานที่มีคุณค่าไว้กับองค์กร

กรอบแนวคิด

สมมติฐานในการวิจัย

1. H1: ความเป็นอิสระในการทำงานส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานธนาคารเพื่อการส่งออกแห่งประเทศไทย (ธสน.)

2. H2: ความเชี่ยวชาญในการทำงานส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานธนาคารเพื่อการส่งออกแห่งประเทศไทย (ธสน.)

3. H3: จุดมุ่งหมายในการทำงานส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานธนาคารเพื่อการส่งออกแห่งประเทศไทย (ธสน.)

4. H4: ความเป็นอิสระในการทำงานส่งผลต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงานของธนาคารเพื่อการส่งออกแห่งประเทศไทย (ธสน.)

5. H5: ความเชี่ยวชาญในการทำงานส่งผลต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงานของธนาคารเพื่อการส่งออกแห่งประเทศไทย (ธสน.)

6. H6: จุดมุ่งหมายในการทำงานส่งผลต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงานของธนาคารเพื่อการส่งออกแห่งประเทศไทย (ธสน.)

7. H7: ความพึงพอใจในการทำงานเป็นตัวแปรส่งผ่านในความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระในการทำงานและการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน

8. H8: ความพึงพอใจในการทำงานเป็นตัวแปรส่งผ่านในความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญในการทำงานและการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน

9. H9: ความพึงพอใจในการทำงานเป็นตัวแปรส่งผ่านในความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายในการทำงานและการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน

10. H10: ความพึงพอใจในการทำงานส่งผลต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของความเป็นอิสระ ความเชี่ยวชาญ และจุดมุ่งหมายต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน โดยมีความพึงพอใจในการทำงานเป็นตัวแปรส่งผ่าน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการสำรวจผ่านแบบสอบถาม มีประชากรคือ บุคลากรระดับปฏิบัติการของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ธสน.) จำนวน 820 คน (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ธสน.), 2566) กำหนดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 220 จากสูตรของ Hair (Hair et al., 2010) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) ใช้วิธีการสุ่มแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) ได้รับการตอบกลับจำนวน 269 ฉบับ

ตัวแปรที่วิจัยประกอบด้วย ตัวแปรต้นได้แก่ ความเป็นอิสระในการทำงาน (Job Autonomy) ความเชี่ยวชาญในการทำงาน (Job Mastery) และจุดมุ่งหมายในการทำงาน (Job Purpose) ตัวแปรส่งผ่านได้แก่ ความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) ตัวแปรตามได้แก่ การรักษาไว้ซึ่งพนักงาน (Employee Retention)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม (Questionnaires) โดยลักษณะของคำถามเป็นคำถามปลายปิดมีค่าความเที่ยงตรง (Validity) อยู่ระหว่าง 0.6-1 มีค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) เท่ากับ 0.862 มีทั้งหมด 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน (ปี)

ส่วนที่ 2-6 แบบสอบถามความเห็นด้าน 2) ความเป็นอิสระในการทำงาน 3) ความเชี่ยวชาญในการทำงาน 4) จุดมุ่งหมายในการทำงาน 5) ความพึงพอใจในการทำงาน 6) การรักษาไว้ซึ่งพนักงาน เป็นแบบสอบถามแบบ Scale การให้คะแนนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามรูปแบบของ Likert’s Scale ซึ่งกำหนดค่าของระดับความคิดเห็น คะแนน และคะแนนการแปลความหมายหลังจากวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเลขคณิต จากสูตรการคำนวณที่ระดับชั้น 0.8 (เจษฎา สุขทวี, 2558) มีดังนี้

ระดับความคิดเห็น	คะแนน	คะแนน
เห็นด้วยมากที่สุด	5	4.21-5.00
เห็นด้วยมาก	4	3.41-4.20
เห็นด้วยปานกลาง	3	2.61-3.40
เห็นด้วยน้อย	2	1.81-2.60
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1	1.00-1.80

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้ การวิเคราะห์แบบสอบถามส่วนที่ 1) วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายของค่าเฉลี่ยเพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2-6 การวิเคราะห์สมการโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยที่สุด (PLS-SEM) โดยวิธีสร้างโมเดลและวิเคราะห์ผ่านโปรแกรม Smart PLS วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเส้นทาง (Path-Coefficient) ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ของตัวแปรแฝง (R^2) และค่าสถิติ p

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพนักงานธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	108	40.1
หญิง	161	59.9
รวม	**269**	**100.0**
อายุ	**ความถี่**	**ร้อยละ**
ต่ำกว่า 25 ปี	22	8.2
ระหว่าง 25 - 34 ปี	73	27.1
ระหว่าง 35 - 44 ปี	69	25.7
มากกว่า 44 ปี	105	39.0
รวม	**269**	**100.0**
สถานภาพ	**ความถี่**	**ร้อยละ**
ไม่ระบุ	1	.4
สมรส	122	45.4
โสด	142	52.8
หย่าร้าง	4	1.5
รวม	**269**	**100.0**
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	**ความถี่**	**ร้อยละ**
ไม่ระบุ	2	.7
ไม่เกิน 20,000 บาท	30	11.2
ระหว่าง 20,001 – 40,000	92	34.2
ระหว่าง 40,001 – 60,000	75	27.9
มากกว่า 60,000 บาท	70	26.0
รวม	**269**	**100.0**
ประสบการณ์ทำงาน	**ความถี่**	**ร้อยละ**
ไม่เกิน 5 ปี	41	15.2
ประสบการณ์ทำงาน	**ความถี่**	**ร้อยละ**
6 – 10 ปี	49	18.2
11 – 15 ปี	62	23.0
16 – 20 ปี	37	13.8
มากกว่า 20 ปี	80	29.7
รวม	**269**	**100.0**

ตารางแสดงถึงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 269 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเพศหญิงเป็นส่วนใหญ่ โดยคิดเป็นร้อยละ 59.9 ในขณะที่เพศชายคิดเป็นร้อยละ 40.1 โดยถือได้ว่ามีความห่างกัน

น้อย สัดส่วนของอายุของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.0 รองลงมาเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 25 ถึง 34 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.1 ต่อมาคือผู้ที่มีอายุระหว่าง 35 ถึง 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.7 และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.2 ตามลำดับ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นโสด โดยคิดเป็นร้อยละ 52.8 ต่อมามีสถานภาพสมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 45.4 หย่าร้าง คิดเป็นร้อยละ 1.5 และไม่ระบุ คิดเป็นร้อยละ 0.4 ตามลำดับ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 20,001 ถึง 40,000 บาท โดยคิดเป็นร้อยละ 34.2 ต่อมามีรายได้อยู่ระหว่าง 40,001 ถึง 60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.9 ลำดับต่อมาเป็นผู้ที่มีรายได้มากกว่า 60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.0 อีกทั้งยังมีผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.2 และไม่ระบุ ร้อยละ 0.7 สัดส่วนของประสบการณ์ทำงานมีดังนี้ ส่วนใหญ่มีอายุการทำงานมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.7 ต่อมาคือผู้ทีมีอายุงาน 11 ถึง 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.0 ผู้มีอายุงาน 6 ถึง 10 ปี ร้อยละ 18.2 ไม่เกิน 5 ปี ร้อยละ 15.2 และ อายุงาน 16 ถึง 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.8 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝง	$\overline{X}$	S.D
ความเป็นอิสระในการทำงาน (Job Autonomy)	3.57	0.977
ความเชี่ยวชาญในการทำงาน (Job Mastery)	3.86	0.700
จุดมุ่งหมายในการทำงาน (Job Purpose)	3.90	0.725
ความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction)	3.66	0.815
การรักษาไว้ซึ่งพนักงาน (Employee Retention)	3.73	0.875

จากตารางในส่วนที่ 2 อธิบายได้ว่าเมื่อนำผลคะแนนจากแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจะได้ว่าพนักงานมีการรับรู้ถึงตัวแปรแฝง 1) จุดมุ่งหมายในการทำงานเฉลี่ย 3.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.725 2) ความเชี่ยวชาญในการทำงานเฉลี่ย 3.86 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.700 3) การรักษาไว้ซึ่งพนักงาน 3.73 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.875 4) ความพึงพอใจในการทำงาน 3.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.815 5) ความเป็นอิสระในการทำงาน 3.57 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.977 และเมื่อนำการแปลความหมายระดับคะแนนเฉลี่ยโดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale และยึดเกณฑ์ตามค่าที่ได้มาจากสูตรการคำนวณมีระดับชั้น 0.8 มาเทียบ พบว่าทุกตัวแปรแฝงอยู่ในช่วง

ของค่าความเห็นที่แสดงว่าพนักงานธนาคารเห็นด้วยมากกับการรับรู้ในทั้ง 5 ด้าน คืออยู่ในเกณฑ์คะแนนระหว่าง 3.41 ถึง 4.20 โดยตัวแปรแฝง จุดมุ่งหมายในการทำงาน (Job Purpose) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (Mean = 3.900, S.D = 0.725) แสดงว่าพนักงานมีการรับรู้ถึงจุดมุ่งหมายในการทำงานมากที่สุด แสดงว่าพนักงานมีการรับรู้ถึงเอกลักษณ์ของงาน (Task Identity) ความสำคัญของงาน (Task Significance) การมีความหมายของงาน (Positive Meaning) และการสร้างความหมาย (Meaning-Making Through Work) สูง ต่อมาคือการรับรู้ด้านความเชี่ยวชาญในการทำงาน (Job Mastery) ที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา (Mean = 3.864, S.D = 0.700) แสดงว่าพนักงานมีการรับรู้ว่าสภาพแวดล้อมในที่ทำงานส่งเสริมการพัฒนาทางทักษะและความสามารถของตัวพนักงาน รับรู้ถึงระดับความซับซ้อนของงานเมื่อเทียบกับความสามารถของตน แสดงให้เห็นว่าพนักงานเพลิดเพลินกับงานที่ทำหากงานนั้นมีความซับซ้อนสอดคล้องกับทักษะของตัวพนักงานและพนักงานมีความมั่นใจในการเผชิญกับความท้าทายในงานของตนเนื่องจากการรับรู้ถึงความสามารถของตน การรับรู้ด้านการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน (Employee Retention) มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสาม (Mean = 3.735, S.D = 0.875) แสดงว่าพนักงานมีการรับรู้ด้านความผูกพันโดยมีความผูกพันทางอารมณ์ (Affective Commitment) ความผูกพันด้านความต่อเนื่อง (Continuance Commitment) และ ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน (Normative Commitment) สูง ความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) เป็นอันดับที่สี่ (Mean = 3.663, S.D = 0.815) แสดงว่าพนักงานมีการรับรู้ถึงความพึงพอใจในการทำงานของตัวพนักงาน สื่อว่าพนักงานมีความรู้สึกเชิงบวกต่องานของตนผ่านค่าตอบแทน การเลื่อนตำแหน่ง การกำกับดูแล สวัสดิการเพิ่มเติม รางวัลตามผลงาน สภาพการดำเนินงานเพื่อนร่วมงาน ลักษณะงาน และ การสื่อสาร สุดท้าย ความเป็นอิสระในการทำงาน (Job Autonomy) ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (Mean = 3.570, S.D = 0.977) แสดงว่า พนักงานมีการรับรู้ด้านความเป็นอิสระในการทำงานน้อยที่สุด แต่ยังอยู่ในเกณฑ์ที่มีการรับรู้มาก โดยพนักงานมีการรับรู้ในด้านความเป็นอิสระในการทำงานที่ต่างกัน ทำให้ค่าเฉลี่ยน้อย โดยผ่านด้าน เสรีภาพในการกำหนดวิธีการทำงาน (Method Autonomy) เสรีภาพในการกำหนดช่วงเวลาการทำงาน (Scheduling Autonomy) เสรีภาพในการกำหนดเป้าหมายหรือตัวชี้วัดในชิ้นงาน (Criteria Autonomy) แสดงว่าพนักงานรับรู้ถึงอิสระในการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน อิสระในการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าทำงาน เลิกงาน พักเที่ยง และ อิสระในการกำหนดมาตรฐานของการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 3 ค่าการวิเคราะห์เส้นทาง สัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE)

ตัวแปรตาม	อิทธิพล	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล (β)	Standard deviation	ค่าสถิติ t (t - value)	ค่าสถิติ p (p - value)	R^2
อิทธิพลทางตรง						
JS	A ⟶ JS	0.182	0.122	1.494	0.135	0.746
	M ⟶ JS	**0.806*** **	0.274	2.939	**0.003**	
	P ⟶ JS	-0.107	0.219	0.490	0.624	
ER	A ⟶ ER	-0.053	0.162	0.329	0.742	0.705
	M ⟶ ER	0.152	0.725	0.209	0.834	
	P ⟶ ER	0.375	0.396	0.947	0.344	
	JS ⟶ ER	0.423	0.333	1.271	0.204	
อิทธิพลทางอ้อม						
ER	A ⟶ ER	0.077	0.127	0.609	0.543	0.705
	M ⟶ ER	0.341	0.698	0.488	0.625	
	P ⟶ ER	-0.045	0.377	0.120	0.904	
อิทธิพลรวม						
JS	A ⟶ JS	0.182	0.122	1.494	0.135	0.746
	M ⟶ JS	**0.806*** **	0.274	2.939	**0.003**	
	P ⟶ JS	-0.107	0.219	0.490	0.624	
ER	A ⟶ ER	0.024	0.133	0.180	0.857	0.705
	M ⟶ ER	**0.493** **	0.217	2.271	**0.023**	
	P ⟶ ER	**0.329***	0.172	1.916	**0.055**	
	JS ⟶ ER	0.423	0.333	1.271	0.204	

พบว่า อิทธิพลทางตรงของตัวแปรต้นต่อความพึงพอใจในงานมีค่าความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนเท่ากับ 0.746 แสดงว่าความเป็นอิสระในการทำงาน ความเชี่ยวชาญในการทำงาน จุดมุ่งหมายในการทำงานสามารถอธิบายความพึงพอใจในการทำงานได้ร้อยละ 74.6 อีกทั้งอิทธิพลทางตรงของตัวแปร

ต้นต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน มีค่าความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนเท่ากับ 0.705 แสดงว่าความเป็นอิสระในการทำงาน ความเชี่ยวชาญในการทำงาน จุดมุ่งหมายในการทำงานและ ความพึงพอใจในการทำงาน สามารถอธิบายการรักษาไว้ซึ่งพนักงานได้ร้อยละ 70.5 และพบว่าที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีเพียงค่าความเชี่ยวชาญต่อความพึงพอใจในการทำงาน (0.003) เท่านั้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อิทธิพลทางอ้อมพบว่าความเป็นอิสระในการทำงานต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.077 ความเชี่ยวชาญในการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.341 และ จุดมุ่งหมายในการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -0.045 มีค่าความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนเท่ากับ 0.705 แสดงว่าความเป็นอิสระในการทำงาน ความเชี่ยวชาญในการทำงาน จุดมุ่งหมายในการทำงาน สามารถอธิบายการรักษาไว้ซึ่งพนักงานได้ร้อยละ 70.5 ไม่พบว่ามีตัวแปรใดที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อิทธิพลรวมของความเป็นอิสระในการทำงานต่อความพึงพอใจในการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.182 ความเชี่ยวชาญในการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.806 และจุดมุ่งหมายในการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -0.107 มีค่าความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนเท่ากับ 0.746 แสดงว่าความเป็นอิสระในการทำงาน ความเชี่ยวชาญในการทำงาน จุดมุ่งหมายในการทำงาน สามารถอธิบายความพึงพอใจในการทำงานได้ร้อยละ 74.6 สัมประสิทธิ์อิทธิพลของความเป็นอิสระในการทำงานต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงานเท่ากับ 0.024 ความเชี่ยวชาญในการทำงานเท่ากับ 0.493 จุดมุ่งหมายในการทำงานเท่ากับ 0.329 และความพึงพอใจในการทำงานเท่ากับ 0.423 มีค่าความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนเท่ากับ 0.705 แสดงว่าความเป็นอิสระในการทำงาน ความเชี่ยวชาญในการทำงาน จุดมุ่งหมายในการทำงานและความพึงพอใจในการทำงาน สามารถอธิบายการรักษาไว้ซึ่งพนักงานได้ร้อยละ 70.5 โดยที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 มีจุดมุ่งหมายในการทำงานต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน (0.055) มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 มีความเชี่ยวชาญในการทำงานต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน (0.023) มีนัยสำคัญทางสถิติ และที่ระดับ 0.01 ความเชี่ยวชาญในการทำงานต่อความพึงพอใจในการทำงาน (0.003) มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 269 มีกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นบุคคลที่มีอายุ และมีประสบการณ์ทำงานในองค์กรเป็นระยะเวลานาน ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ของพนักงานพบว่า พนักงานมีการรับรู้ในระดับมากต่อปัจจัยด้านจุดมุ่งหมายในการทำงาน ความเชี่ยวชาญในการทำงาน การรักษาไว้ซึ่งพนักงาน ความพึงพอใจในการทำงาน และความเป็นอิสระในการทำงาน โดยด้านจุดมุ่งหมายในการทำงานและความเชี่ยวชาญในการทำงานเป็นปัจจัยที่พนักงานรับรู้ในระดับสูงที่สุด ขณะที่ความเป็นอิสระในการทำงานเป็นปัจจัยที่มีระดับการรับรู้ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยอื่น

การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) พบว่า ความเชี่ยวชาญในการทำงานเป็นปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจในการทำงาน (β = 0.806, p = 0.003) ขณะที่ความเป็นอิสระ (β = 0.182, p = 0.135) และจุดมุ่งหมายในการทำงาน (β = −0.107, p = 0.624) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งเมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน ไม่พบตัวแปรใดที่มีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่าความเชี่ยวชาญ (β = 0.493, p = 0.023) และจุดมุ่งหมายในการทำงาน (β = 0.329, p = 0.055) มีนัยสำคัญต่อการรักษาพนักงาน ส่วนอิทธิพลทางอ้อมผ่านความพึงพอใจไม่พบนัยสำคัญในเส้นทางใดเลย แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจในการทำงานไม่ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านที่มีประสิทธิภาพในโมเดลนี้ และความพึงพอใจในการทำงานมีอิทธิพลต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน (β = 0.423) แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p = 0.204) และไม่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านได้อย่างมีนัยสำคัญในทุกเส้นทาง ชี้ให้เห็นว่าการรักษาพนักงานเป็นผลลัพธ์ที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายมิติ ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยความพึงพอใจเพียงตัวแปรเดียว

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าความเชี่ยวชาญในการทำงานเป็นตัวแปรเดียวที่มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพึงพอใจในการทำงานสอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Ryan & Deci, 2000) ที่ระบุว่าการตอบสนองความต้องการด้านความสามารถเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจภายใน ทั้งนี้สอดคล้องกับงาน Schaufeli และ Bakker ที่อธิบายผ่าน JD-R Model ว่าทรัพยากรงาน (Job Resources) อาทิ โอกาสในการพัฒนาทักษะ ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและความพึงพอใจ (Schaufeli & Bakker, 2004) รวมถึงงานของ Fullagar และ Kelloway ที่พบว่าการรับรู้ถึงสภาวะลื่นไหล (Flow) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในการทำงาน (Fullagar & Kelloway, 2009) ในทางกลับกัน ความเป็นอิสระในการทำงานและจุดมุ่งหมายในการทำงาน ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยลักษณะเฉพาะของงานธนาคาร ที่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นระบบและมาตรฐานสูง ทำให้ความเป็นอิสระในทางปฏิบัติถูกจำกัด สอดคล้องกับแบบจำลอง Job Demand-Control ของ Karasek ที่พบว่างานที่มีการควบคุมสูงและขั้นตอนเข้มงวดมักลดประสิทธิผลของความเป็นอิสระต่อความพึงพอใจ นอกจากนี้ในบริบทธนาคาร พนักงานแต่ละคนปฏิบัติงานเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการทั้งองค์กร ทำให้การรับรู้ถึงเอกลักษณ์ของงาน (Task Identity) และความสำคัญของงาน (Task Significance) ที่เป็นองค์ประกอบของจุดมุ่งหมายมีน้ำหนักน้อย จึงไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจ (Karasek, 1979)

อีกทั้งพบว่าความเป็นอิสระ ความเชี่ยวชาญ และจุดมุ่งหมายในการทำงานไม่มีอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญต่อการรักษาพนักงาน แต่เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม ความเชี่ยวชาญและจุดมุ่งหมายในการทำงานมีนัยสำคัญ ต่อการรักษาพนักงานในระดับที่ต่างกัน ซึ่งบ่งชี้ว่าอิทธิพลดังกล่าวมีลักษณะเชิงสะสม

ผ่านตัวแปรกลางมากกว่าหนึ่งตัว ความไม่มีนัยสำคัญของความเป็นอิสระสอดคล้องกับงาน Myint et al. ที่ศึกษาในองค์กรที่มีโครงสร้างงานคล้ายธนาคาร โดยพบว่าแม้จะมีการมอบความเป็นอิสระในระดับหนึ่ง แต่ด้วยธรรมชาติของงานที่มีผลเป็นลูกโซ่ พนักงานไม่กล้าใช้ความเป็นอิสระนั้นอย่างเต็มที่ (Myint et al., 2023) สำหรับความเชี่ยวชาญและจุดมุ่งหมาย Hair et al. อธิบายปรากฏการณ์นี้ว่าเป็นผลจากการที่โมเดลมีตัวแปรกลางที่ตกหล่น (Omitted Mediator) (Hair et al., 2022) โดยมีงานวิจัยสนับสนุน เช่น Moreira et al. ที่พบว่าความเชี่ยวชาญส่งผลผ่านโอกาสการจ้างงานภายในองค์กร (Internal Employability) (Moreira et al., 2020) และ Sinisterra et al. ที่พบว่าจุดมุ่งหมายในงานส่งผลผ่านความผูกพันต่อองค์กรในภาพรวม (Organizational Engagement) (Sinisterra et al., 2025)

การวิจัยพบว่าความพึงพอใจในการทำงานไม่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านได้อย่างมีนัยสำคัญในทุกเส้นทาง โดยอิทธิพลทางอ้อมของความเป็นอิสระ ความเชี่ยวชาญ และจุดมุ่งหมายในการทำงานผ่านความพึงพอใจต่อการรักษาพนักงานล้วนไม่มีนัยสำคัญสาเหตุที่ความพึงพอใจในการทำงานไม่ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านเพียงตัวเดียวได้ เนื่องจากการตัดสินใจคงอยู่กับองค์กรเป็นผลลัพธ์ของปัจจัยหลายมิติที่ทำงานร่วมกัน มิใช่แค่ความพึงพอใจในมิติเดียว สอดคล้องกับงานของ Lee และ Kim ที่พบว่าอิทธิพลของความพึงพอใจต่อการลาออกแตกต่างกันตามอายุ ระดับการศึกษา และประเภทงาน (Lee & Kim, 2024) และงานของ Putri และ Wicaksana ที่ระบุว่าความพึงพอใจในการทำงานจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) ร่วมในโมเดล (Putri & Wicaksana, 2026) นอกจากนี้ Novianti ยังชี้ว่าในบริบทที่มีการควบคุมงานสูง ความเป็นอิสระจำเป็นต้องผ่านตัวกลางอย่างแรงจูงใจในงานก่อนจึงจะส่งผลต่อความพึงพอใจและการรักษาพนักงาน (Novianti, 2021) อีกทั้งผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจในการทำงานมีอิทธิพลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการรักษาไว้ซึ่งพนักงาน ซึ่งหมายความได้ว่าความพึงพอใจในการทำงานเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการรักษาพนักงานไว้กับองค์กร กล่าวคือ แม้พนักงานจะรับรู้และสัมผัสถึงความพึงพอใจในการทำงานของตน แต่มิติต่าง ๆ ของความพึงพอใจนั้นอาจไม่สอดคล้องกับแรงจูงใจเชิงลึกของแต่ละบุคคล ตัวอย่างเช่น พนักงานที่ยินดีกับค่าจ้างในปัจจุบันอาจยังไม่ประสงค์ที่จะคงอยู่กับองค์กรเนื่องจากสาเหตุอื่น เช่น ภาระหน้าที่ของงาน วัฒนธรรมองค์กร หรือเส้นทางในการเติบโตในสายอาชีพผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ Lee และ Kim พบว่าอิทธิพลของความพึงพอใจในการทำงานต่อการลาออกของพนักงานมีความแตกต่างกันไปตามปัจจัยบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สภาพแวดล้อมการทำงาน และประเภทของงาน ทำให้สรุปได้ว่าถึงแม้พนักงานจะรับรู้ถึงความพึงพอใจในระดับสูง แต่ก็ไม่อาจชี้แน่ชัดได้ว่าจะส่งผลต่อการรักษาพนักงานโดยตรง เพราะมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลมากกว่าเข้ามาเกี่ยวข้อง (Lee & Kim, 2024) ผลการวิจัยยังพบว่าความพึงพอใจในการทำงานไม่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างปัจจัยแรงจูงใจและการรักษาพนักงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเส้นทางใดเลย ทั้งนี้เนื่องจากความพึงพอใจในการทำงานมีโครงสร้างที่ซับซ้อนและไม่อาจทำหน้าที่เป็นกลไกส่งผ่านเพียง

ตัวแปรเดียวได้ในทุกบริบท สอดคล้องกับงานของ Luo และ Zhao ที่ระบุว่าจำเป็นต้องมีตัวแปรส่งผ่านเพิ่มเติมเพื่อให้โมเดลมีพลังการอธิบายที่เพียงพอประเด็นสำคัญที่อธิบายผลนี้ได้ (Luo & Zhao, 2026) คือ ความพึงพอใจในการทำงานส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านบางส่วน (Partial Mediator) เท่านั้น (Crede et al., 2007) ดังนั้นการที่โมเดลนี้ใช้ความพึงพอใจเป็นตัวแปรส่งผ่านเพียงตัวเดียวจึงไม่เพียงพอ งาน Prasittisuk ยืนยันในทิศทางเดียวกันว่าความพึงพอใจไม่ใช่กลไกส่งผ่านที่ทำงานได้สม่ำเสมอในทุกบริบทองค์กร (Prasittisuk, 2023) นอกจากนี้งานของ Putri และ Wicaksana พบว่าความพึงพอใจในการทำงานจะมีประสิทธิภาพในฐานะตัวแปรส่งผ่านได้ก็ต่อเมื่อมีความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) เข้ามาร่วมในโมเดลด้วย (Putri & Wicaksana, 2026) สะท้อนให้เห็นว่าการรักษาพนักงานเป็นผลลัพธ์ที่ต้องมีการส่งผ่านกลไกหลายชั้น ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรส่งผ่านเพียงตัวเดียว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ธนาคารควรกำหนดนโยบายพัฒนาทักษะพนักงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ระดับองค์กร ครอบคลุมทั้งการฝึกอบรมเนื้อหางานและการทำความเข้าใจกระบวนการทำงานในภาพรวม ควบคู่กับการประเมินสมรรถนะเป็นระยะ เพื่อให้การมอบหมายงานสอดคล้องกับระดับทักษะของพนักงานแต่ละคน และส่งเสริมให้เกิดสภาวะลื่นไหล (Flow State) ที่เพิ่มทั้งประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการทำงาน

2. ธนาคารควรกำหนดให้การสื่อสารผลลัพธ์และผลกระทบของงานต่อองค์กรและผู้รับบริการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารงานประจำ เพื่อให้พนักงานรับรู้ว่างานของตนมีความสำคัญ (Task Significance) และเชื่อมโยงกับภารกิจองค์กรในภาพรวม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างจุดมุ่งหมายในการทำงานและแรงจูงใจระยะยาว

3. ธนาคารควรทบทวนนโยบายรักษาพนักงานให้ครอบคลุมปัจจัยที่หลากหลายกว่าความพึงพอใจในการทำงานเพียงด้านเดียว โดยผนวกมิติด้านความผูกพันต่อองค์กร เส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ และโอกาสการจ้างงานภายในองค์กร (Internal Employability) เข้าในแผนบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้นโยบายสะท้อนแรงจูงใจเชิงลึกของพนักงานในแต่ละกลุ่มอายุและสายอาชีพได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงการวิจัย

1. การวิจัยในอนาคตควรเพิ่มตัวแปรส่งผ่านในโมเดล โดยเฉพาะโอกาสถูกจ้างในองค์กร (Internal Employability) และการมีส่วนร่วมในองค์กรในภาพรวม (Organizational Engagement) ซึ่งงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าสามารถอธิบายเส้นทางอิทธิพลจากปัจจัยแรงจูงใจภายในสู่การรักษาพนักงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การวิจัยในอนาคตควรขยายกลุ่มประชากรให้ครอบคลุมสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐหลายแห่ง เพื่อเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลไปสู่บริบทองค์กรที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากการวิจัยในองค์กรเดียวอาจสะท้อนค่านิยมและวัฒนธรรมเฉพาะองค์กรนั้น

3. การวิจัยในอนาคตควรเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างและพิจารณาการเก็บข้อมูลแบบระยะยาว (Longitudinal Design) เนื่องจากนโยบายธนาคารและสภาพเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเก็บข้อมูลหลายรอบจะช่วยให้โมเดลมีความแม่นยำและสามารถรองรับโครงสร้างที่ซับซ้อนขึ้นได้ ควบคู่กับการเพิ่มความเข้มงวดในกระบวนการคัดกรองคุณภาพข้อมูลเพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

Ali, A. D., Narine, L. K., Hill, P. A., & Bria, D. C. (2023). Factors Affecting Remote Workers’ Job Satisfaction in Utah: An Exploratory Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 20(9), 5736. https://www.mdpi.com/1660-4601/20/9/5736.

Bresk, A. (2023). The Impact of Human Resource Training on Employee Turnover in London. *Journal of Human Resource and Leadership,* 8(1), 36-45. https://doi.org/10.47604/jhrl.1898.

Crede, M., Chernyshenko, O. S., Stark, S., Dalal, R. S., & Bashshur, M. (2007). Job satisfaction as mediator: An assessment of job satisfaction's position within the nomological network. *Journal of Occupational and Organizational Psychology,* 80(3), 515-538. https://doi.org/10.1348/096317906X136180.

Fullagar, C. J., & Kelloway, E. K. (2009). Flow at work: An experience sampling approach. *Journal of Occupational and Organizational Psychology,* 82(3), 595-615. https://doi.org/10.1348/096317908X357903.

Galan, N. (2023). Knowledge loss induced by organizational member turnover: a review of empirical literature, synthesis and future research directions (Part I). *The Learning Organization,* 30(2), 117-136. https://doi.org/10.1108/TLO-09-2022-0107.

Hair, J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective.* (7th ed.). Pearson Education.

Hair, J., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2022). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM).* (3rd ed.). SAGE Publications.

Karasek, R. A. (1979). Job Demands, Job Decision Latitude, and Mental Strain: Implications for Job Redesign. *Administrative Science Quarterly,* 24(2), 285-308. https://doi.org/10.2307/2392498.

Kazachenko, E. (2023). *Strategic role of human resources in successful operation and business development. Věda a perspektivy.* https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-10(29)-16-26.

Kucharcikova, A., Durisova, M., & Staffenova, N. (2024). Implementation of the human capital management concept: an empirical study of small trading company. *Humanities and Social Sciences Communications,* 11(1), 1620. https://doi.org/10.1057/s41599-024-03946-x.

Lee, C., & Kim, K. (2024). Analysis of Job Satisfaction and Turnover Intention According to the Characteristics of Forest Industry Workers. *Forests,* 15, 1899. https://doi.org/10.3390/f15111899.

Luo, Y., & Zhao, X. (2026). Beyond job satisfaction: a job embeddedness-based mediation model to explain turnover intention in Chinese social workers [Original Research]. *Frontiers in Psychology,* Volume 17-2026. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2026.1766949.

Moreira, A., Cesário, F., Chambel, M. J., & Castanheira, F. (2020). Competences development and turnover intentions: the serial mediation effect of perceived internal employability and affective commitment. *European Journal of Management Studies,* 25(1), 5-22. https://doi.org/10.1108/EJMS-10-2020-001.

Myint, L., Akkadechanunt, T., Sirakamon, S., & Chitpakdee, B. (2023). Predictors of Intent to Stay among Nursing Faculty Members: A Cross-sectional Study. *Pacific Rim International Journal of Nursing Research,* 27, 230-243. https://doi.org/10.60099/prijnr.2023.262009.

Novianti, K. R., & Fuadiputra, I. R. (2021). The Effect of Job Autonomy on Turnover Intention: Mediation Role of Work-Life Balance, and Job Satisfaction in the Banking Sector. *International Journal of Social Science and Business,* 5(4), 490-497. https://doi.org/10.23887/ijssb.v5i4.38855.

Pink, D. H. (2011). *Drive: The Surprising Truth About What Motivates Us. Penguin Publishing Group.* https://books.google.co.th/books?id=A-agLi2ldB4C.

Prasittisuk, S. (2023). Person-Organization Fit and Its Effects on Job Satisfaction and Turnover Intention: The Case of Hotel Employees in Bangkok, Thailand. *Journal of Innovation and Management,* 8(2), 146-156. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journalcim/article/view/273221.

Putri, A., & Wicaksana, H. H. (2026). The Influence of Job Satisfaction, Perceived Organizational Support, And Work-Life Balance on Turnover Intention Through the Mediation of Organizational Commitment. *J-CEKI: Jurnal Cendekia Ilmiah,* 5(2), 450-470. https://doi.org/10.56799/jceki.v5i2.12795.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist,* 55(1), 68-78. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68.

Schaufeli, W. B., & Bakker, A. B. (2004). Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: a multi-sample study. *Journal of Organizational Behavior,* 25(3), 293-315. https://doi.org/10.1002/job.248.

Sinisterra, L., Peñalver, J., & Salanova, M. (2025). Making their work mean something is step 1! Understanding the relation between meaningful work and turnover intention through the serial mediation of work and organizational engagement. *Journal of Management & Organization,* 31(5), 2404-2422. https://doi.org/10.1017/jmo.2025.10014.

Suhairi, S., Purba, R. S., Lubis, Z. A., Sandi, M., & Iqbal, I. (2023). Human Resource Management Strategy in Maintaining and Improving Employee Performance. *Jurnal Akuntansi, Manajemen Dan Bisnis Digital,* 2(2), 459-466. https://doi.org/10.37676/jambd.v2i2.4589.

Zhang, K., & Yang, N. (2024). A new theory of employee turnover: from the perspective of psychological goal system. *Nankai Business Review International,* 15(2), 224-247. https://doi.org/10.1108/NBRI-09-2022-0092.

เจษฎา สุขทวี. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการอินเทอร์เน็ตแบงค์กิ้งของลูกค้าธนาคารออมสินในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่. *CMU Intellectual Repository (CMU IR),* 87-92. (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ธสน.). (2566). *รายงานความยั่งยืน 2566. ธ. (ธสน.).* https://www.exim.go.th/getattachment/About-Exim-Thailand/Sustainable-Development/Sustainability-Report/SR2023-th/SR-2024-EXIM-Thailand-TH.pdf.aspx.

การศึกษารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

A Study of Activity Models Consistent with Volunteer Activities of Students at Yala Rajabhat University

นูรอากีฟาสาฟีกา เจ๊ะแน[1], นาซูฮา วาเต๊ะ[2], นูห์รอ สะเตาะ[3], อารีฟ มะเกะ[4]

[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622001@yru.ac.th

[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622025@yru.ac.th

[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 406622026@yru.ac.th

[4]อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, arif.m@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับจิตอาสาของนักศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปีการศึกษา 2568 จำนวน 382 คน จากประชากรทั้งสิ้น 8,059 คน ใน 5 คณะ โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ที่ 1) โดยภาพรวมรูปแบบกิจกรรมจิตอาสาอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.51) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความสอดคล้องกับหลักการจิตอาสา ($\overline{X}$ = 2.75) การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ($\overline{X}$ = 2.65) และการเลือกกิจกรรมตามความสนใจ ($\overline{X}$ = 2.61) ขณะที่ประเด็นส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ความสมัครใจในการเข้าร่วม ความยืดหยุ่นของกิจกรรม การจัดสรรเวลา และการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหลังเสร็จกิจกรรม ($\overline{X}$ = 2.27) วัตถุประสงค์ที่ 2) แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมให้กิจกรรมตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจ การเพิ่มความยืดหยุ่นและความหลากหลายของกิจกรรม การจัดสรรเวลาให้เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษา และการพัฒนาระบบรับฟังความคิดเห็นภายหลังกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม วัตถุประสงค์ที่ และ 3) ข้อเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสม ได้แก่ การปรับจากกิจกรรมภาคบังคับเป็นระบบสะสมชั่วโมงจิตอาสาที่นักศึกษาเลือก

เข้าร่วมได้ตามความสมัครใจ การเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการออกแบบและประเมินผลกิจกรรม รวมถึงการจัดกระบวนการสะท้อนความคิดเห็นภายหลังทุกกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำหลัก: กิจกรรมจิตอาสา, นักศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) examine activity patterns aligned with the volunteer spirit activities of students at Yala Rajabhat University; 2) investigate guidelines for developing activity patterns consistent with students' volunteer spirit; and 3) propose activity patterns that correspond to volunteer spirit activities of students at Yala Rajabhat University. A quantitative research approach was employed. The sample consisted of 382 students from Yala Rajabhat University in the academic year 2025, drawn from a total population of 8,059 students across five faculties, using proportional stratified random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire, and data were analyzed using descriptive statistics.

The findings revealed as follows. Regarding the first objective, the overall volunteer spirit activity patterns were at a low level ($\overline{X}$ = 2.51). Dimensions rated at a moderate level were: alignment with volunteer spirit principles ($\overline{X}$ = 2.75), opportunities for participation ($\overline{X}$ = 2.65), and activity selection based on personal interest ($\overline{X}$ = 2.61), while the majority of dimensions-including voluntary participation, activity flexibility, time allocation, and post-activity reflection-were rated at a low level ($\overline{X}$ = 2.27). Regarding the second objective, key development guidelines included promoting voluntariness as the foundation of activities, increasing flexibility and diversity of activity options, adjusting scheduling to fit students' academic contexts, and establishing a concrete feedback mechanism following each activity. Regarding the third objective, recommended activity models included transitioning from mandatory participation to a voluntary hour-accumulation system, enabling students to participate in activity design and evaluation, and systematically incorporating post-activity reflection sessions. These measures are intended to effectively and sustainably promote student engagement and the cultivation of public-mindedness.

Keywords: Volunteer spirit activities, students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้มีการปรับปรุงเพื่อกำหนดขอบเขตและบทบาทของหน่วยงานทางการศึกษาให้สอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินที่เปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562: 49-53) ทั้งนี้ การจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวมิได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาความรู้ทางวิชาการเท่านั้น หากยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนในมิติของคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21

จิตอาสาเป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงการกระทำที่เกิดจากความสมัครใจ มุ่งประโยชน์ส่วนรวม และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีคุณค่า โดยครอบคลุมทั้งการเสียสละเวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม อันนำไปสู่การพัฒนาจิตสาธารณะและคุณธรรมของบุคคล (มิชิตา จำปาเทศ รอดเจริญ, 2551; ชลลดา ทองทวีและคณะ, 2541; ประเวศ วะสี, 2552) อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมจิตอาสาในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาอาจยังเผชิญกับข้อจำกัดบางประการ โดยเฉพาะในด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมที่อาจยังไม่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของผู้เรียนอย่างแท้จริง รวมถึงประเด็นด้านความยืดหยุ่นในการเข้าร่วมกิจกรรม การจัดสรรเวลา และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็นภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

ในบริบทของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งมีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม การออกแบบรูปแบบกิจกรรมจิตอาสาจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทดังกล่าว เพื่อให้สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของจิตอาสา ดังนั้น การศึกษารูปแบบกิจกรรมจิตอาสาที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน การศึกษาแนวทางการพัฒนา และการเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสม จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมจิตอาสาที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3. เพื่อเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมจิตอาสาที่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา
2. ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมจิตอาสาให้มีประสิทธิภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมมากขึ้น
3. ช่วยพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษา และเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สร้างเป็นกรอบแนวทางดำเนินการวิจัย ได้ดังนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ก (Kohlberg’s Moral Development) อธิบายถึงระดับการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของมนุษย์ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตามช่วงวัยและเหตุผลในการกระทำ:

ขั้นที่ 1 ขั้นการหลบหลีกการลงโทษ (2-7 ปี): ตัดสินใจเพื่อไม่ให้ตนเองถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหารางวัล (7-10 ปี): ตัดสินใจเพื่อหวังผลตอบแทนที่ตนต้องการ

ขั้นที่ 3 ขั้นการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (10-13 ปี): ตัดสินใจตามการชักจูงหรือความเห็นชอบของเพื่อนและคนรอบข้าง

ขั้นที่ 4 ขั้นการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13-16 ปี): ตัดสินใจโดยตระหนักถึงหน้าที่ในฐานะหน่วยหนึ่งของสังคม

ขั้นที่ 5 ขั้นการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป): เป็นระดับที่บุคคลตัดสินใจโดยเห็นแก่ประโยชน์ของคนหมู่มาก สามารถควบคุมบังคับใจตนเองไม่ให้ขัดต่อสิทธิของผู้อื่น

ขั้นที่ 6 ขั้นการยึดอุดมคติสากล (20 ปี ขึ้นไป หรือวัยผู้ใหญ่): เป็นจริยธรรมขั้นสูงสุดที่ตัดสินใจตามหลัก อุดมคติประจำใจเพื่อส่วนรวม

องค์ประกอบและจิตสำนึกแห่งจิตอาสา จากการรวบรวมแนวคิดสรุปได้ว่า จิตอาสา คือสำนึกที่เกิดจากภายในและแสดงออกด้วยความสมัครใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยแบ่งเป็น 3 มิติสำคัญ ดังนี้:

จิตสำนึกต่อตนเอง: คือ ความรับผิดชอบ การเสียสละ และการแบ่งปัน โดยเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ทำความดีด้วยใจบริสุทธิ์โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

จิตสำนึกต่อผู้อื่น: แสดงออกผ่านความเอื้ออาทร เมตตากรุณา และพร้อมจะให้ความช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นตกทุกข์ได้ยาก

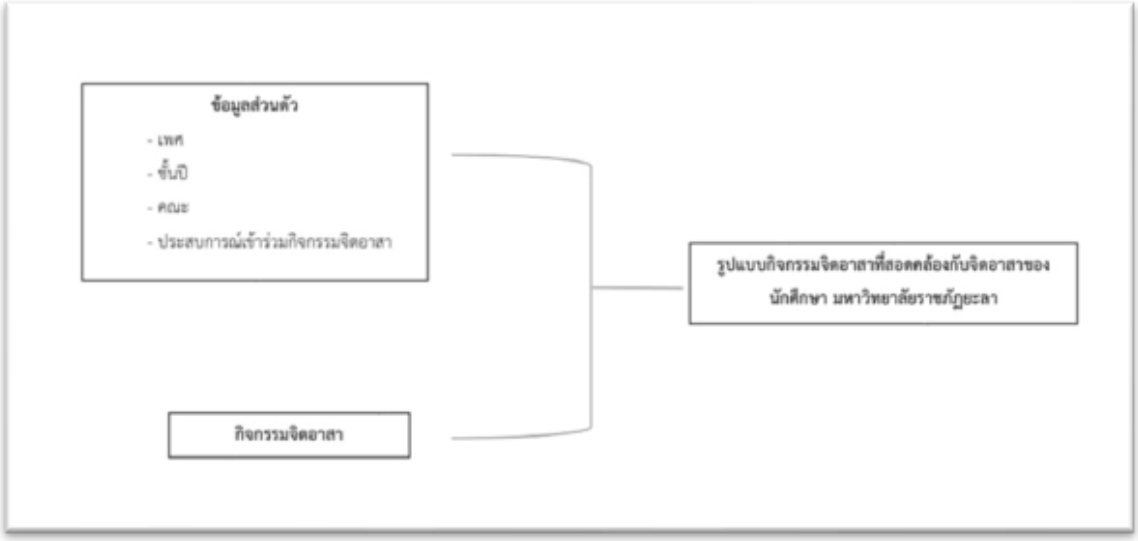
จิตสำนึกต่อสังคม: คือการมีพฤติกรรมถนอมใช้สิ่งสาธารณะ เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสังคม และปฏิบัติตนภายใต้กรอบกฎหมายและศีลธรรมอันดี

การสร้างและประโยชน์ของจิตอาสา การสร้างจิตอาสาต้องเริ่มจากภายในบุคคลผ่านการสร้างทัศนคติเชิงบวกและการยึดหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต พฤติกรรมที่แสดงออกมาจะสะท้อนถึงการมีวินัยในตนเอง การตระหนักถึงปัญหาสังคม และการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนาที่มุ่งเน้นให้เป็นคนดี นอกจากนี้ จิตอาสายังส่งผลดีต่อปัจเจกชนในด้านการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาไปพร้อมกัน

แนวคิดกิจกรรมนักศึกษา

กิจกรรมนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมหลากหลายรูปแบบที่จัดขึ้นโดยมีจุดประสงค์บางอย่าง ส่วนใหญ่แล้วเป็นกิจกรรมที่มีความสร้างสรรค์ ทั้งในรูปแบบของกิจกรรมเพื่อการพัฒนาสังคม กิจกรรมเพื่อความบันเทิง และกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งกิจกรรมที่ชมรมและมหาวิทยาลัยจัดขึ้น เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาในการส่งเสริมการพัฒนาทักษะ บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ นักศึกษาสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง นอกจากนี้กิจกรรมยังเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้จัดกิจกรรมองค์การปกครองตนเอง ทำกิจกรรมในรูปแบบของชมรมต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้และการเตรียมตัวสำหรับการดำเนินชีวิตในวิถีประชาธิปไตย (วรรณกร พลพิชัย, 2557)

กิจกรรมนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดที่นักศึกษาหรือสถาบันจัดขึ้นนอกเหนือจากการเรียน โดยสถาบันให้การสนับสนุนกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งนักศึกษาสามารถเข้าร่วมได้ตามความสนใจ ความสมัครใจ และตามความถนัดของนักศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านวิชาการ ความคิดและ บุคลิกภาพของนักศึกษา (พิชญา หอมหวล, 2560)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปีการศึกษา 2568 ทั้งหมด 5 คณะ จำนวนทั้งสิ้น 8,059 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% (e = 0.05) ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้เท่ากับ 381.08 คน เพื่อความครอบคลุมและป้องกันความผิดพลาดในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมเป็น 382 คน

ในการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการ สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ 'คณะ' เป็นชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือ

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยลักษณะแบบสอบถามที่ใช้นั้นเป็นแบบสอบถามที่ให้กลุ่มตัวอย่างอ่านและตอบด้วยตนเอง ซึ่งมีข้อคำถามครอบคลุมตัวแปรต่างๆ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจิตอาสา
2. สร้างแบบสอบถามที่กำหนดขอบเขตตามสมมุติฐาน
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและแนะนำในการสร้างข้อคำถามเพื่อให้มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน โดยการใช้กระบวนการตรวจค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม IOC
4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการคัดเลือก และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาจัดพิมพ์
5. เมื่อได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพตามที่กำหนดแล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อดำเนินการวิเคราะห์วิจัยต่อไป

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า และคำถามปลายเปิดเพื่อรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อมูลที่ได้ถูกตรวจสอบความครบถ้วนก่อนนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ส่วนข้อมูลจากคำถามปลายเปิดวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นประเด็นสำคัญประกอบการอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลักโดยการดำเนินการขั้นแรก คือ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบแบบสอบถามมาแล้วจะนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วดำเนินการลงรหัส หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบเพื่อความถูกต้องอีกครั้ง แล้วจึงดำเนินการ ถ่ายรหัสลงในแบบฟอร์มและบันทึกข้อมูลจากแบบสอบถามรหัสลงในคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าความถี่ (Frequency), ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และ 3) เพื่อเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมจิตอาสา

ประเด็นคำถาม	$\bar{x}$	ระดับ
1. กิจกรรมจิตอาสาภาคบังคับทั้งหมดมีความสอดคล้องกับหลักการจิตอาสา	2.75	ปานกลาง
2. รูปแบบกิจกรรมเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม	2.65	ปานกลาง
3. นักศึกษาสามารถเลือกประเภทกิจกรรมตามความสนใจของตนเอง	2.61	ปานกลาง
4. กิจกรรมจิตอาสามีความสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา	2.55	น้อย
5. รูปแบบกิจกรรมมีการจัดสรรเวลาอย่างเหมาะสม	2.52	น้อย
6. รูปแบบกิจกรรมมีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานที่เหมาะสม	2.50	น้อย
7. รูปแบบกิจกรรมมีความยืดหยุ่นในการเข้าร่วม	2.47	น้อย
8. รูปแบบการจัดกิจกรรมสะท้อนหลักการ "จิตอาสาโดยความเต็มใจ"	2.40	น้อย
9. โดยภาพรวมรูปแบบกิจกรรมจิตอาสาของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับหลักการจิตอาสา	2.38	น้อย
10. รูปแบบกิจกรรมเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นหลังเสร็จกิจกรรม	2.27	น้อย
รวม	**2.51**	**น้อย**

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมรูปแบบกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษาอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.51, S.D. = 0.905) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมในปัจจุบันยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาได้อย่างเพียงพอ และยังไม่สอดคล้องกับหลักการจิตอาสาในหลายมิติ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในการศึกษาระดับความสอดคล้องของกิจกรรมจิตอาสา

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบรายละเอียดดังนี้

ประการแรก ผลการวิจัยยืนยันว่ากิจกรรมจิตอาสาในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของรูปแบบกิจกรรมที่ยังไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของนักศึกษา ซึ่งสะท้อนระดับความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 อย่างชัดเจน

ประการที่สอง กิจกรรมจิตอาสาภาคบังคับมีความสอดคล้องกับหลักการจิตอาสาในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.75, S.D. = 1.099) แม้จะมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แต่ความแปรปรวนของข้อมูลสะท้อนถึงความเห็นที่แตกต่างกันของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการอธิบายระดับความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ประการที่สาม การเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.65, S.D. = 1.020) สะท้อนว่ากิจกรรมมีการเปิดโอกาสในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการวางแผนและการตัดสินใจ ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้ไม่เพียงตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ประการที่สี่ นักศึกษาสามารถเลือกกิจกรรมตามความสนใจได้ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.61, S.D. = 0.992) แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมเริ่มคำนึงถึงความต้องการของนักศึกษา แต่ยังไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สะท้อนทั้งระดับความสอดคล้อง (วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) และเป็นแนวทางในการพัฒนาให้กิจกรรมมีความหลากหลายมากขึ้น ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ประการที่ห้า ความสอดคล้องของกิจกรรมกับความต้องการของนักศึกษาอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.55, S.D. = 1.104) สะท้อนว่ารูปแบบกิจกรรมยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายได้อย่างแท้จริง ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ประการที่หก ความเหมาะสมของการจัดสรรเวลา ($\overline{X}$ = 2.52, S.D. = 0.987) และระยะเวลาดำเนินกิจกรรม ($\overline{X}$ = 2.50, S.D. = 1.003) อยู่ในระดับน้อย แสดงให้เห็นว่าการกำหนดเวลายังไม่สอดคล้องกับบริบทชีวิตของนักศึกษา ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่นำไปสู่แนวทางการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรม ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ประการที่เจ็ด ความยืดหยุ่นในการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.47, S.D. = 0.971) สะท้อนถึงข้อจำกัดของรูปแบบกิจกรรมในด้านเงื่อนไขการเข้าร่วม ซึ่งเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ประการที่แปด การสะท้อนหลักการจิตอาสาโดยความเต็มใจอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.40, S.D. = 0.995) แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมยังไม่เกิดจากแรงจูงใจภายในอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนระดับความสอดคล้องของกิจกรรม ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และชี้ให้เห็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมให้เน้นความสมัครใจมากขึ้น ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ประการที่เก้า ความสอดคล้องโดยภาพรวมกับหลักการจิตอาสาอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.38, S.D. = 0.998) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมยังไม่สามารถสะท้อนแนวคิดจิตอาสาได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งเป็นข้อค้นพบสำคัญที่ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 อย่างชัดเจน

ประการที่สิบ การเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นภายหลังสิ้นสุดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.27, S.D. = 0.883) ซึ่งเป็นค่าที่ต่ำที่สุด สะท้อนว่ากิจกรรมยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นสะท้อนผล และเป็นข้อมูลสำคัญที่นำไปสู่แนวทางการพัฒนาในด้านการเปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็นตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

จากผลการวิจัยในทุกประเด็นดังกล่าว สามารถสังเคราะห์เป็นภาพรวมได้ว่า รูปแบบกิจกรรมจิตอาสาที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดในด้านความสมัครใจ ความยืดหยุ่น การมีส่วนร่วม และการตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษา ซึ่งนำไปสู่การเสนอรูปแบบกิจกรรมจิตอาสาที่เหมาะสม โดยควรเน้นการเข้าร่วมโดยความสมัครใจ เพิ่มความหลากหลายของกิจกรรม ปรับความยืดหยุ่นด้านเวลา และเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม นอกจากนี้ จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมจิตอาสาได้อย่างชัดเจน ได้แก่ การปรับกิจกรรมจากภาคบังคับเป็นแบบสมัครใจ การเพิ่มความยืดหยุ่นด้านเวลาและรูปแบบกิจกรรม การเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของนักศึกษา ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และจากการสังเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถเสนอรูปแบบกิจกรรมจิตอาสาที่เหมาะสม โดยเน้น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสมัครใจ 2) ความยืดหยุ่น 3) การมีส่วนร่วม และ 4) ความสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติอย่างเป็นระบบ จึงทำให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสามารถสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมรูปแบบกิจกรรมจิตอาสาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยรวม 2.51) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่ดำเนินอยู่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้อย่างเพียงพอ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความสอดคล้องกับหลักการจิตอาสา ($\overline{X}$ = 2.75) การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ($\overline{X}$ = 2.65) และการเลือกกิจกรรมตามความสนใจ ($\overline{X}$ = 2.61) ขณะที่ประเด็นสำคัญส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ความสมัครใจในการเข้าร่วม ความยืดหยุ่นของกิจกรรม การจัดสรรเวลาและระยะเวลาดำเนินงาน รวมถึงการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหลังเสร็จกิจกรรม ($\overline{X}$ = 2.27) ซึ่งเป็นค่าต่ำที่สุด

นอกจากนี้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในหลายประเด็น โดยเฉพาะด้านความสอดคล้องกับความต้องการและความสมัครใจ แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของประสบการณ์และการรับรู้ต่อกิจกรรมจิตอาสา โดยสรุป ผลการวิจัยเชิงปริมาณชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า รูปแบบกิจกรรมจิตอาสาในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดในหลายด้าน และควรได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะการส่งเสริมความสมัครใจ ความยืดหยุ่น การจัดการเวลา และการเปิดพื้นที่สะท้อนความคิดเห็น ทั้งนี้เพื่อให้กิจกรรมจิตอาสาสามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษา และส่งเสริมการพัฒนาจิตสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา สามารถอภิปรายผลตามประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ประการแรก ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมกิจกรรมจิตอาสาอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.51, S.D. = 0.905) สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้อย่างเพียงพอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะของกิจกรรมที่ยังคงเป็นภาคบังคับมากกว่าการเปิดโอกาสให้เข้าร่วมโดยความสมัครใจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดจิตอาสา (Volunteerism) ที่เน้นการกระทำเพื่อส่วนรวมโดยเกิดจากความเต็มใจของบุคคล ดังนั้นเมื่อขาดความสมัครใจ ย่อมส่งผลให้การมีส่วนร่วมของนักศึกษาไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง และไม่สามารถพัฒนาจิตสาธารณะได้ตามเป้าหมาย

ประการที่สอง ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมจิตอาสาภาคบังคับมีความสอดคล้องกับหลักการจิตอาสาในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.75, S.D. = 1.099) แม้ว่าจะมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แต่ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่สูงสะท้อนถึงความเห็นที่แตกต่างกันของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมยังไม่สามารถสร้างความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับจิตอาสาได้อย่างชัดเจน ซึ่งแม้จะสอดคล้องในเชิงรูปแบบ แต่ยังขัดกับแนวคิดจิตอาสาที่เน้นความสมัครใจเป็นสำคัญ

ประการที่สาม ผลการวิจัยพบว่าการเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.65, S.D. = 1.020) สะท้อนว่ากิจกรรมมีการเปิดโอกาสในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ครอบคลุมในทุกมิติ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกิจกรรมนักศึกษา (Student Activities Concept) ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงควรเกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของกิจกรรม

ประการที่สี่ ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาสามารถเลือกกิจกรรมตามความสนใจได้ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.61, S.D. = 0.992) แสดงให้เห็นว่ามีการคำนึงถึงความต้องการของนักศึกษาในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกิจกรรมนักศึกษาที่เน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกกิจกรรมตามความสนใจและความถนัด

ประการที่ห้า ผลการวิจัยพบว่าความสอดคล้องของกิจกรรมกับความต้องการของนักศึกษาอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.55, S.D. = 1.104) ซึ่งมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูง แสดงถึงความเห็นที่แตกต่างกันอย่างมาก สะท้อนว่ารูปแบบกิจกรรมยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของนักศึกษาได้อย่างแท้จริง ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดกิจกรรมนักศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ประการที่หก ผลการวิจัยพบว่าความเหมาะสมของการจัดสรรเวลาอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.52, S.D. = 0.987) และความเหมาะสมของระยะเวลาดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.50, S.D. = 1.003) สะท้อนว่าการจัดกิจกรรมยังไม่สอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของนักศึกษา ซึ่งขัดกับแนวคิดกิจกรรมนักศึกษาที่ควรคำนึงถึงความพร้อมและข้อจำกัดของผู้เข้าร่วม

ประการที่เจ็ด ผลการวิจัยพบว่าความยืดหยุ่นในการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.47, S.D. = 0.971) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมยังมีข้อจำกัดในด้านรูปแบบและเงื่อนไขการเข้าร่วม ซึ่งไม่เอื้อต่อการตัดสินใจเข้าร่วมของนักศึกษาและไม่สอดคล้องกับแนวคิดกิจกรรมนักศึกษาที่เน้นความยืดหยุ่นและความหลากหลาย

ประการที่แปด ผลการวิจัยพบว่าการสะท้อนหลักการจิตอาสาโดยความเต็มใจอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.40, S.D. = 0.995) สะท้อนว่ากิจกรรมยังไม่สามารถปลูกฝังพฤติกรรมจิตอาสาที่เกิดจากแรงจูงใจภายในได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ก (Kohlberg) ที่ชี้ว่าการกระทำเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริงต้องเกิดจากจิตสำนึกภายใน มิใช่การปฏิบัติตามข้อบังคับ

ประการที่เก้า ผลการวิจัยพบว่าความสอดคล้องโดยภาพรวมกับหลักการจิตอาสาอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.38, S.D. = 0.998) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมยังไม่สามารถสะท้อนแนวคิดจิตอาสาได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งขัดกับแนวคิดจิตอาสา (Volunteerism) ที่เน้นความสมัครใจและการมีจิตสาธารณะ

ประการที่สิบ ผลการวิจัยพบว่าการเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นภายหลังสิ้นสุดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.27, S.D. = 0.883) ซึ่งเป็นค่าต่ำที่สุด สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมยังขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในด้านความคิดเห็นและการสะท้อนมุมมองของนักศึกษา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงตามแนวคิดจิตอาสา

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมจิตอาสาที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดจิตอาสา แนวคิดกิจกรรมนักศึกษา และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์กอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะในด้านความสมัครใจ ความยืดหยุ่น และการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาจิตสาธารณะของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. มหาวิทยาลัยควรพัฒนารูปแบบกิจกรรมจิตอาสาที่เน้นความสมัครใจและแรงจูงใจภายในของนักศึกษา เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน
2. ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการออกแบบ วางแผน และประเมินผลกิจกรรม เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก
2. ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวของกิจกรรมจิตอาสาต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

พิชญา หอมหวล. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. (2568). เข้าถึงเมื่อ 20 ธ.ค. 2568 เข้าถึงได้จาก http://stddev.yru.ac.th/th/.

ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.* เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก, 49-53.

วรรณกร พลพิชัย. (2557). *อิทธิพลของการมีส่วนร่วมกิจกรรมนิสิต การสนับสนุนทางสังคม ความเชื่ออำนาจควบคุมตนเองและลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่มีต่อพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมทางการเมืองของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ในการเก็บหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์โดยพยาบาลแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน: กรณีศึกษาโรงพยาบาลขอนแก่น 2

A Study of Problems and Needs in Forensic Evidence Collection among Emergency Nurses: Case Study of Khon Kaen 2 Hospital

กนกภรณ์ แสงขาว[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของพยาบาลแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินในการเก็บหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ในคดีทำร้ายร่างกาย เนื่องจากพยาบาลเป็นบุคลากรด่านหน้าที่มีบทบาทสำคัญในการสัมผัสผู้ป่วยคดีเป็นลำดับแรก มีหน้าที่ซักประวัติ คัดแยกผู้ป่วย บันทึกอาการและบาดแผล ให้การพยาบาลรักษา ตลอดจนเก็บและส่งตรวจวัตถุพยานทางชีวภาพ เช่น เลือด ปัสสาวะ อุจจาระ รวมทั้งวัตถุพยานอื่นที่ตรวจพบบริเวณบาดแผลหรือร่างกายผู้ป่วย อาทิ เสื้อผ้า เศษแก้ว เศษหิน และเศษอาวุธ เป็นต้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน จำนวน 11 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการเก็บหลักฐานสามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านความรู้และทักษะ 2) ด้านการจัดการหน้างาน 3) ด้านข้อจำกัดเชิงระบบและภาระงาน และ 4) ด้านจริยธรรมและกฎหมาย นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานในแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน และการได้รับการอบรมด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์กับลักษณะปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยประเด็นสำคัญที่พบอย่างชัดเจนคือการขาดโอกาสในการเข้ารับการอบรมและการพัฒนาความรู้ด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ โรงพยาบาลควรให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนงานด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ โดยจัดให้มีการอบรมและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพยาบาลวิชาชีพในการเก็บหลักฐานอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมและประโยชน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ต่อไป

คำหลัก: พยาบาลอุบัติเหตุฉุกเฉิน, การเก็บหลักฐาน, นิติเวชศาสตร์, นิติวิทยาศาสตร์, คดีทำร้ายร่างกาย

Abstract

This study aimed to explore the problems and obstacles encountered by emergency department nurses in collecting forensic and medico-legal evidence in physical assault cases. Emergency nurses serve as frontline healthcare professionals who are often the first to have contact with victims. Their responsibilities include history taking, triage, documentation of injuries, providing medical care, and collecting and preserving forensic evidence. Biological specimens such as blood, urine, and feces, as well as physical evidence including clothing, glass fragments, stones, and weapon debris attached to wounds, may be obtained during clinical management. Inappropriate evidence handling may compromise the integrity and admissibility of forensic evidence in the judicial process. This qualitative study employed semi-structured interviews with 1 1 registered nurses working in the emergency department. Data were analyzed using content analysis. The findings revealed that the problems and obstacles could be categorized into four major domains: 1) knowledge and skills, 2) on-site management, 3) system limitations and workload, and 4) ethical and legal concerns. Furthermore, educational level, years of experience in the emergency department, and prior training in forensic and medico-legal practice were found to be associated with the types and extent of challenges encountered. A prominent issue identified was the lack of adequate training and continuing education in forensic and medico-legal evidence collection. The study recommends that hospitals systematically support continuing education and skill development in forensic practice to enhance nurses’ competencies, improve evidence quality, and strengthen the credibility of the justice process.

Keywords: Emergency department nurses, forensic evidence collection, forensic medicine, forensic science, physical assault cases

บทนำ

ความรุนแรงระหว่างบุคคล เป็นปัญหาสาธารณสุขและกระบวนการยุติธรรมที่มีนัยสำคัญในระดับโลก โดย World Health Organization รายงานว่าความรุนแรงเป็นสาเหตุสำคัญของการบาดเจ็บ การเสียชีวิต และความพิการในหลายภูมิภาคของโลก (World Health Organization [WHO], 2014) ขณะเดียวกัน United Nations Office on Drugs and Crime ระบุว่าคดีความผิดต่อชีวิตและร่างกาย

ยังคงมีสัดส่วนสูงในระบบยุติธรรมทางอาญา และคุณภาพของพยานหลักฐานมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของกระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริง (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2019)

ในบริบทของประเทศไทย ปัญหาการทำร้ายร่างกายยังสะท้อนความท้าทายเชิงโครงสร้าง ทั้งในมิติความมั่นคงทางสังคม ภาระค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุข และความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม การดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดต่อชีวิตและร่างกายจำเป็นต้องอาศัยพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีความถูกต้อง เที่ยงตรง และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ตามมาตรฐานสากล ทั้งในขั้นตอนการเก็บรักษา การวิเคราะห์ และการนำเสนอในชั้นศาล ดังที่แสวง บุญเฉลิมวิภาส (2556) อธิบายว่า นิติวิทยาศาสตร์มิได้เป็นเพียงเครื่องมือทางเทคนิคในการตรวจพิสูจน์หลักฐาน หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการค้ำจุนหลักความยุติธรรมและลดความคลาดเคลื่อนในการวินิจฉัยคดี

ในทางปฏิบัติ แผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินเป็นจุดแรกที่ผู้เสียหายจากการทำร้ายร่างกายเข้าสู่ระบบบริการสุขภาพ Lynch (2011) อธิบายว่าห้องฉุกเฉินทำหน้าที่เป็นประตูด่านแรก โดยเฉพาะในช่วงเวลาวิกฤตที่หลักฐานยังคงสภาพสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม การเก็บรักษาพยานหลักฐานต้องอาศัยความรู้เฉพาะทางและการปฏิบัติตามหลักการรักษาห่วงโซ่พยานหลักฐาน (chain of custody) อย่างเคร่งครัด มิฉะนั้นอาจกระทบต่อความน่าเชื่อถือในชั้นศาล (Houck & Siegel, 2015) ทั้งนี้ Hawley (2001) ชี้ว่า การบันทึกผู้เก็บ วันเวลา และกระบวนการส่งต่ออย่างเป็นระบบเป็นองค์ประกอบหลักของความสมบูรณ์ของหลักฐาน ขณะที่ Emoehazy (2011) เน้นความสำคัญของการบันทึกลักษณะบาดแผลอย่างเป็นมาตรฐานเพื่อเชื่อมโยงกับกลไกการบาดเจ็บ

แนวคิดการพยาบาลนิติเวช (forensic nursing) ได้รับการพัฒนาเชิงระบบโดย International Association of Forensic Nurses ซึ่งกำหนดมาตรฐานสมรรถนะในการประเมิน บันทึก และเก็บรวบรวมหลักฐาน (International Association of Forensic Nurses [IAFN], 2021) สอดคล้องกับแนวทางของ American Nurses Association ที่เน้นการผสานบทบาททางคลินิกกับบทบาททางกฎหมายอย่างสมดุล (American Nurses Association, 2017) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยสากลสะท้อนข้อจำกัดเชิงระบบที่ยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ภาระงานสูง การขาดการฝึกอบรมเฉพาะทาง และความไม่ชัดเจนด้านกฎหมาย (Campbell et al., 2007; Du Mont & White, 2013) Handerson (2012) ยังรายงานว่าพยาบาลห้องอุบัติเหตุเป็นกลุ่มที่มีโอกาสสัมผัสพยานหลักฐานมากที่สุด แต่กลับได้รับการเตรียมความพร้อมด้านนิติเวชอย่างจำกัด

ในระดับพื้นที่ ข้อมูลจังหวัดขอนแก่นสะท้อนความสำคัญของประเด็นดังกล่าว โดยปี พ.ศ. 2566 มีคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศจำนวน 542 คดี และปี พ.ศ. 2567 จำนวน 518 คดี โดยมีอัตราการจับกุมมากกว่าร้อยละ 90.2 % (สำนักงานสถิติจังหวัดขอนแก่น.(2567) รายงานสถิติคดีอาญา 5 กลุ่มประจำปี พ.ศ. 2566-2567) แม้อัตราการจับกุมอยู่ในระดับสูง แต่ความรัดกุมของสำนวนคดียังคงพึ่งพาคุณภาพของพยานหลักฐานเป็นสำคัญ แม้ประเทศไทยมีแนวปฏิบัติด้านนิติเวชในระดับหนึ่ง แต่การ

ดำเนินงานในโรงพยาบาลระดับทุติยภูมิยังเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร ระบบสนับสนุน และแนวปฏิบัติมาตรฐานที่ชัดเจน ช่องว่างเชิงโครงสร้างดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นของการศึกษาบริบทเฉพาะพื้นที่อย่างเป็นระบบ

ดังนั้น การศึกษาปัญหาและอุปสรรคของพยาบาลแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน โรงพยาบาลขอนแก่น 2 ในการเก็บหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ในคดีทำร้ายร่างกาย จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เชิงประจักษ์สำหรับการจัดทำแนวปฏิบัติมาตรฐาน การพัฒนาหลักสูตรอบรมเฉพาะทาง และการเสริมสร้างกลไกสนับสนุนเชิงระบบ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพพยานหลักฐาน เพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรม และเสริมสร้างความเชื่อมั่นของสังคมในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และบทบาทของพยาบาลแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินในการเก็บรวบรวมและรักษาพยานหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เจ้าหน้าที่พบในการเก็บพยานหลักฐาน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ พยาบาลแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน โรงพยาบาลขอนแก่น 2 ที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 1 ปี และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยคดีทำร้ายร่างกาย ผู้ให้ข้อมูลต้องสามารถให้รายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการเก็บรวบรวม การบันทึก และการรักษาสภาพพยานหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ได้อย่างครบถ้วน รวมจำนวนทั้งสิ้น 11 คน โดยขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน บทบาทและกระบวนการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน และแนวทางพัฒนาเชิงระบบเพื่อยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติ

คำถามการวิจัย

1. พยาบาลแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินเผชิญปัญหาและอุปสรรคใดบ้างในการเก็บรวบรวมและรักษาพยานหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ในคดีทำร้ายร่างกาย
2. บทบาทและแนวปฏิบัติของพยาบาลแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินในการเก็บรวบรวมและรักษาสภาพพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นอย่างไร
3. ควรมีแนวทางเชิงระบบอย่างไรในการปรับปรุงและยกระดับมาตรฐานการเก็บพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในบริบทของโรงพยาบาลขอนแก่น 2

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพยาบาลแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินด้านการเก็บพยานหลักฐานทางนิติเวช
2. ทำให้เข้าใจบทบาท หน้าที่ และกระบวนการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเก็บและรักษาสภาพพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ
3. ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางพัฒนาเชิงระบบสำหรับการยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในโรงพยาบาลระดับเดียวกันได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการศึกษาภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาด้านกระบวนการ และกระบวนการการดูแลผู้เสียหายคดีทำร้ายร่างกาย เช่น การตรวจร่างากาย การบันทึกเวชระเบียน ห่วงโซ่แห่งการครอบครองวัตถุพยานของผู้เสียหายคดีทำร้ายร่างกาย เพื่อสำรวจข้อมูลในเชิงลึก โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ พยาบาลแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินที่มีอายุงาน 1 ปี ขึ้นไป: กรณีศึกษาพยาบาลแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินโรงพยาบาลขอนแก่น 2

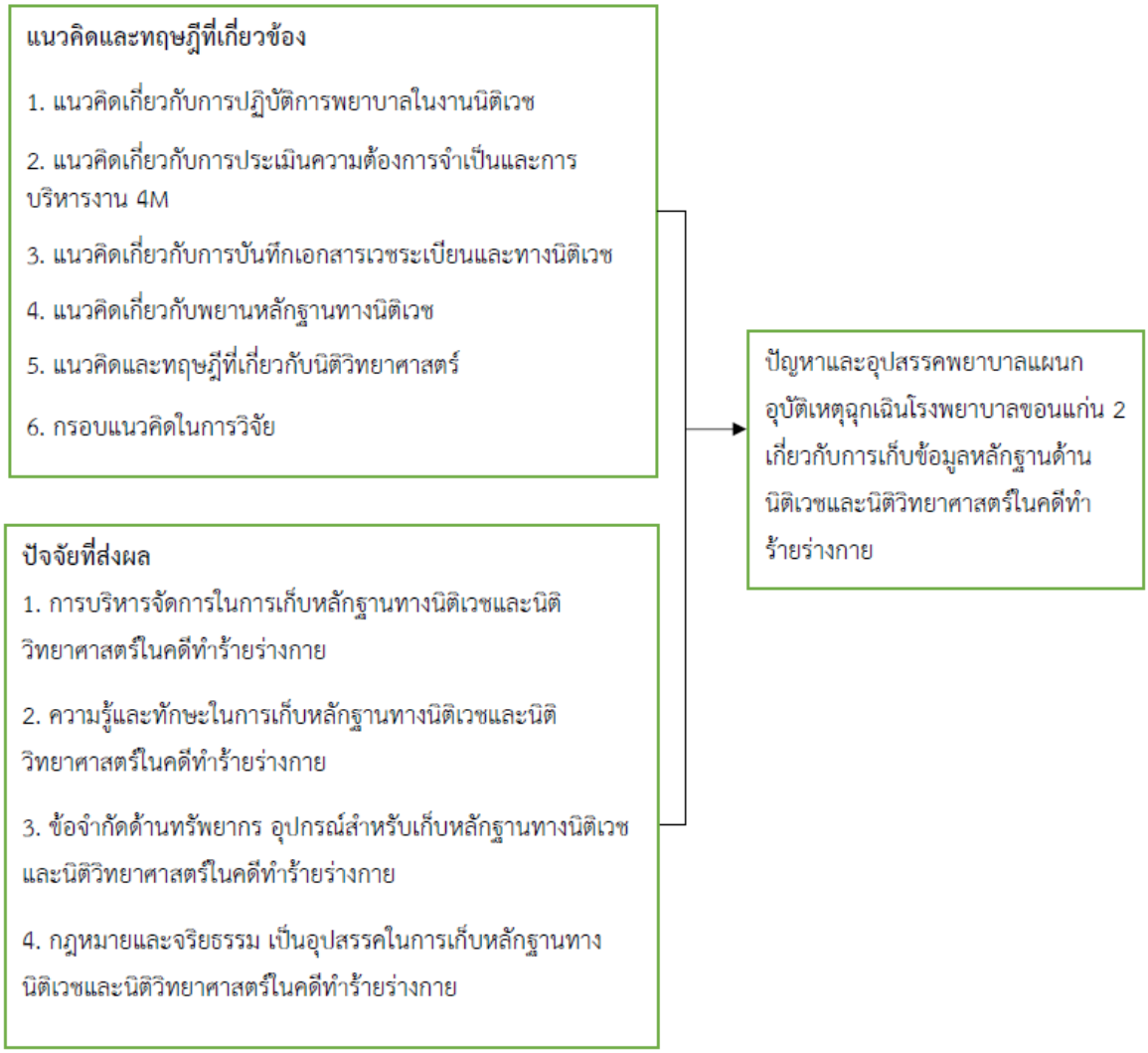
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้อยู่ในลักษณะของแบบสอบถามโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 คำถามระบุข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมวิจัยจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ ประสบการณ์การทำงานในยแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน ระดับการศึกษา และการได้รับการอบรมทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์

ส่วนที่ 2 คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยหลีกเลี่ยงการตั้งคำถามนำหรือคำถามที่อาจก่อให้เกิด ความรู้สึกกดดันในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการเก็บพยานหลักฐานนิติวิทยาศาสตร์ จำนวน 7 ข้อ

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 11 คน เป็นพยาบาลวิชาชีพประจำแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน ประกอบด้วยข้อมูลด้านประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และการได้รับการอบรมด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ ดังแสดงในตาราง 1

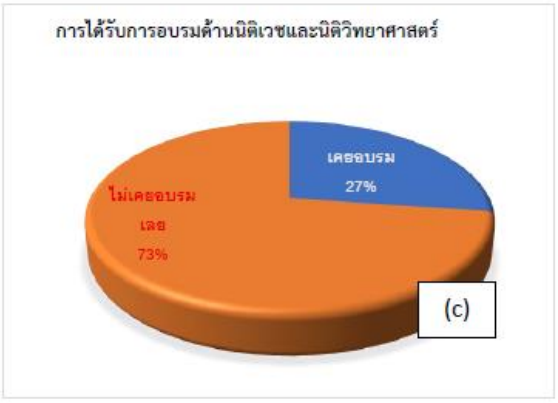
ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (N = 11)

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์การทำงานในแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน		
น้อยกว่า 2 ปี	1	9.10
2–5 ปี	4	36.36
6–10 ปี	2	18.18
มากกว่า 10 ปี	4	36.36
ระดับการศึกษา / วุฒิบัตรเฉพาะทาง		
พยาบาลศาสตรบัณฑิต	8	72.73
ประกาศนียบัตรการพยาบาลเฉพาะทาง	2	18.18
ปริญญาโท	1	9.09
การได้รับการอบรมด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์		
เคยอบรม	3	27.27
ไม่เคยอบรม	8	72.73

ข้อมูลเชิงพรรณนาที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลถูกจัดทำและนำเสนอในรูปแบบกราฟวงกลม เพื่อสะท้อนสัดส่วนเชิงเปรียบเทียบของตัวแปรสำคัญอย่างชัดเจนและเป็นระบบ โดยครอบคลุมประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และการได้รับการอบรมเฉพาะทางด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ ดังแสดงในรูปที่ 1 (a-c)การนำเสนอในลักษณะดังกล่าวช่วยเสริมความชัดเจนของโครงสร้างข้อมูลพื้นฐาน และเอื้อต่อการตีความเชิงวิเคราะห์ในส่วนผลการศึกษาและการอภิปรายผลต่อไป

รูปที่ 1 กราฟวงกลมแสดงข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมวิจัย (N = 11) ประกอบด้วย (a) ประสบการณ์การทำงานในแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน (b) ระดับการศึกษา/วุฒิบัตรเฉพาะทาง และ (c) การได้รับการอบรมด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานในแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินตั้งแต่ 2 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 90.90) โดยร้อยละ 36.36 มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี สะท้อนถึงความชำนาญและความคุ้นเคยกับบริบทการดูแลผู้ป่วยภาวะวิกฤตในระดับสูง อย่างไรก็ตาม แม้บุคลากรส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ทางคลินิกในระดับปานกลางถึงสูง แต่มีเพียงร้อยละ 27.27 เท่านั้นที่เคยผ่านการอบรมด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ ขณะที่ร้อยละ 72.73 ไม่เคยได้รับการพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะทางดังกล่าว

ข้อค้นพบนี้สะท้อนช่องว่างเชิงโครงสร้าง ระหว่างความเชี่ยวชาญด้านการรักษาพยาบาลกับการพัฒนาสมรรถนะด้านนิติวิทยาศาสตร์โดยตรง กล่าวคือ ประสบการณ์การทำงานมิได้แปลความหมายเป็นความพร้อมในการจัดการพยานหลักฐานในคดีทำร้ายร่างกายอย่างเป็นระบบหรือสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ ช่องว่างดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อคุณภาพของกระบวนการเก็บ รักษา และบันทึกหลักฐาน ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่ปรากฏในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในตอนที่ 2

จากรูปที่ 1 (a-c) ยืนยันแนวโน้มเดียวกัน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 2-5 ปี และมากกว่า 10 ปีในสัดส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 36) มีระดับการศึกษาปริญญาตรีเป็นหลัก (ร้อยละ 73) และมี

เพียงส่วนน้อยที่เคยได้รับการอบรมเฉพาะทางด้านนิติเวช (ร้อยละ 27) โครงสร้างข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพเชิงระบบในระดับองค์กร ทั้งในด้านหลักสูตรอบรม แนวปฏิบัติมาตรฐาน และกลไกสนับสนุนการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับความพร้อมของพยาบาลฉุกเฉินในการบูรณาการบทบาททางคลินิกกับภารกิจด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ปัญหาและอุปสรรคในการเก็บข้อมูลหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เรื่องปัญหาและอุปสรรคในการเก็บหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ จากคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกทั้ง 7 ข้อ สามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis)

ธีมหลัก	ประเด็นย่อย	สาระสำคัญที่สะท้อนจากข้อมูล
1. ความสำคัญของการกู้ชีพมาก่อน	การจัดลำดับความสำคัญ	พยาบาลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการช่วยชีวิตเป็นลำดับแรก ทำให้ขั้นตอนการรักษาพยานหลักฐานถูกเลื่อนหรือถูกมองว่าเป็นภารกิจรอง โดยเฉพาะในกรณีผู้ป่วยวิกฤต
2. ความไม่มั่นใจด้านสมรรถนะ	ขาดความรู้เฉพาะทาง	ผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากสะท้อนว่าขาดความมั่นใจในการบันทึกบาดแผล การเก็บชิ้นวัตถุ และการรักษาห่วงโซ่การครอบครองพยานหลักฐาน โดยเฉพาะผู้ที่ไม่เคยผ่านการอบรม
3. ข้อจำกัดเชิงระบบ	ภาระงานสูง อุปกรณ์ไม่เพียงพอ	ภาระงานสูง พื้นที่คับแคบ และอุปกรณ์ไม่ครบถ้วน เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในห้องฉุกเฉิน
4. การประสานงานระหว่างหน่วยงาน	บทบาทไม่ชัดเจน	พบความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ การสื่อสารไม่ต่อเนื่อง และขาดแนวปฏิบัติร่วมที่เป็นระบบ

ผู้สัมภาษณ์ A1: “คนไข้อยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉินเราต้องช่วยชีวิตเป็นอันดับแรก”

จากคำสัมภาษณ์ A1 พยาบาลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการช่วยชีวิตเป็นลำดับแรก ทำให้ขั้นตอนการรักษาพยานหลักฐานถูกเลื่อนหรือถูกมองว่าเป็นภารกิจรอง โดยเฉพาะในกรณีผู้ป่วยวิกฤต

การเชื่อมผลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลข้อมูลทั่วไปพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 72.73 ไม่เคยได้รับการอบรมด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ แม้ร้อยละ 90.90 จะมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 2 ปี ขึ้นไป ข้อมูลเชิงคุณภาพสอดคล้องกับผลเชิงปริมาณดังกล่าว โดยสะท้อนช่องว่างระหว่าง “ประสบการณ์ทางคลินิก” กับ “สมรรถนะด้านนิติเวช” อย่างชัดเจน ผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากแสดงความไม่มั่นใจในกระบวนการรักษาห่วงโซ่พยานหลักฐาน และการบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในชั้นศาล ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับการขาดการอบรมเฉพาะทาง นอกจากนี้ แม้กลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีจะมีความชำนาญด้านการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉิน แต่ยังรายงานข้อจำกัดเชิงระบบ เช่น ภาระงานสูง และการไม่มีแนวปฏิบัติมาตรฐานเฉพาะคดี การบูรณาการข้อมูลทั้งสองส่วนจึงสะท้อนว่า ปัญหาไม่ได้เกิดจาก “ประสบการณ์ไม่เพียงพอ” หากแต่เกิดจาก “โครงสร้างระบบสนับสนุนที่ไม่เอื้อต่อบทบาทนิติเวช” ด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แม้พยาบาลวิชาชีพในแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินจะมีความเชี่ยวชาญด้านการกู้ชีพและการดูแลผู้ป่วยภาวะวิกฤตเป็นอย่างดี แต่สมรรถนะด้านการจัดการหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ยังคงเป็นช่องว่างสำคัญ โดยเฉพาะในบริบทของผู้ป่วยคดีทำร้ายร่างกาย ซึ่งต้องอาศัยทั้งทักษะทางคลินิกและความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมควบคู่กัน ข้อค้นพบที่ว่าพยาบาลให้ความสำคัญกับการช่วยชีวิตเป็นลำดับแรก สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติทางเวชศาสตร์ฉุกเฉินที่ยึดแนวคิด life-saving priority อย่างไรก็ตาม ภายใต้กรอบแนวคิดการพยาบาลนิติเวชของ Lynch (2006) ได้เน้นย้ำว่าพยาบาลควรทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อมระหว่างการรักษาและความยุติธรรม” กล่าวคือ การดูแลผู้ป่วยและการพิทักษ์พยานหลักฐานไม่ควรถูกมองว่าเป็นภารกิจที่แข่งขันกัน หากแต่ต้องดำเนินไปพร้อมกันอย่างเป็นระบบ การขาดความรู้เชิงระบบ แนวปฏิบัติมาตรฐาน และการอบรมเฉพาะทาง จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้บทบาทดังกล่าวไม่สามารถบูรณาการได้อย่างเต็มศักยภาพ ในมิติของประสบการณ์การทำงาน ผลการศึกษาพบว่า จำนวนปีของประสบการณ์ ไม่ได้เป็นตัวแปรที่รับประกันสมรรถนะด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ พยาบาลที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี หากไม่เคยผ่านการอบรมเฉพาะทาง ยังคงมีความวิตกกังวลต่อการจัดการหลักฐานและการเป็นพยานในชั้นศาล ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาบุคลากรแบบฐานสมรรถนะ ซึ่งเน้นว่าความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านต้องเกิดจากการฝึกอบรมและการประเมินความสามารถอย่างเป็นระบบ มิใช่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากอายุงาน

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัจจิกาล สุวรรณชาศรี และคณะ (2018) ที่พบว่าการผ่านหลักสูตรอบรมเฉพาะทางมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระดับความรู้และความมั่นใจของพยาบาลในการจัดการหลักฐานทางนิติเวช โดยการฝึกอบรมช่วยลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

และเพิ่มความแม่นยำในการบันทึกบาดแผล การเก็บชีววัตถุ และการรักษาห่วงโซ่การครอบครองพยานหลักฐาน

เมื่อเปรียบเทียบกับแนวปฏิบัติในหน่วยอุบัติเหตุฉุกเฉินของโรงพยาบาลรามาธิบดี ตามการศึกษาของ วรางคณา สาริพันธ์ (2015) พบว่า การมีแนวทางปฏิบัติตามมาตรฐานของราชวิทยาลัยพยาธิแพทย์แห่งประเทศไทยช่วยให้พยาบาลสามารถดำเนินการเก็บพยานหลักฐานได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ทั้งในด้านการบันทึกบาดแผลและการจัดทำเอกสารประกอบคดี อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่พบคล้ายคลึงกับการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ภาระงานสูง ข้อจำกัดด้านสถานที่และอุปกรณ์ รวมถึงการขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

ในระดับนโยบาย ผลการศึกษาสอดรับกับข้อเสนอของ โสภา วงศ์สกุลชื่น (2019) ที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาโครงสร้างรองรับบทบาทพยาบาลนิติเวชคลินิกอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านหลักสูตรเฉพาะทาง การกำหนดสมรรถนะมาตรฐาน การรับรองคุณวุฒิ และการประสานงานกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม อีกประเด็นสำคัญที่ค้นพบคือ ความกังวลต่อการขึ้นศาลเป็นพยาน ซึ่งมีผลต่อความมั่นใจและความละเอียดรอบคอบในการบันทึกข้อมูล ประเด็นดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นของการเตรียมความพร้อมด้านกฎหมายขั้นพื้นฐาน และการฝึกทักษะการให้การในชั้นศาล เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและลดความเสี่ยงทางวิชาชีพของพยาบาลผู้ปฏิบัติงาน

โดยสรุป การบูรณาการบทบาทพยาบาลฉุกเฉินกับภารกิจด้านนิติวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องอาศัย 1) การพัฒนาหลักสูตรอบรมเฉพาะทางอย่างต่อเนื่อง 2) การจัดทำแนวปฏิบัติมาตรฐานในระดับโรงพยาบาล 3) การสนับสนุนเชิงโครงสร้างในระดับนโยบาย และ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานตำรวจและกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ เพื่อยกระดับคุณภาพการดูแลผู้ป่วยคดี ควบคู่กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการยุติธรรมโดยรวมอย่างยั่งยืน

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจประสบการณ์ ความพร้อม และอุปสรรคของพยาบาลวิชาชีพแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินในการจัดการหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ในผู้ป่วยคดีทำร้ายร่างกาย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก ผลการศึกษาพบว่า แม้พยาบาลส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานและความเชี่ยวชาญในการดูแลผู้ป่วยภาวะวิกฤต แต่มีเพียงส่วนน้อยที่ได้รับการอบรมเฉพาะทางด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ สะท้อนช่องว่างระหว่างความชำนาญทางคลินิกกับสมรรถนะเฉพาะด้านที่จำเป็นต่อการจัดการผู้ป่วยคดี

ในทางปฏิบัติ พยาบาลให้ความสำคัญกับการช่วยชีวิตเป็นลำดับแรกตามมาตรฐานวิชาชีพ ทำให้การเก็บและพิทักษ์พยานหลักฐานอาจถูกลดความสำคัญลงในสถานการณ์เร่งด่วน อีกทั้งประสบการณ์

ทำงานเพียงอย่างเดียวไม่อาจรับประกันความมั่นใจในการปฏิบัติงานด้านนิติเวช โดยเฉพาะในประเด็นการจัดการหลักฐานและการให้การในชั้นศาล ขณะที่การอบรมเฉพาะทางกลับเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ ความมั่นใจ และลดความกังวลต่อกระบวนการยุติธรรม

อุปสรรคสำคัญที่พบ ได้แก่ ภาระงานสูง ข้อจำกัดด้านสถานที่และอุปกรณ์ การขาดแนวปฏิบัติมาตรฐาน และการขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญโดยตรง โดยสรุป การพัฒนาศักยภาพพยาบาลฉุกเฉินด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ทั้งการจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง การกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน และการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง เพื่อให้สามารถดูแลผู้ป่วยควบคู่กับการพิทักษ์หลักฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและระบบงาน

สถานพยาบาลควรพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานที่บูรณาการกระบวนการนิติเวชเข้ากับขั้นตอนการกู้ชีพอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การช่วยชีวิตและการพิทักษ์พยานหลักฐานดำเนินไปพร้อมกันอย่างสมดุล พร้อมทั้งกำหนดบทบาท “พยาบาลแกนนำด้านนิติเวช” ในแต่ละเวรปฏิบัติการ เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและกำกับการจัดการพยานหลักฐานโดยตรง ลดความคลาดเคลื่อนและภาระงานของพยาบาลหน้างาน นอกจากนี้ ควรสนับสนุนทรัพยากรที่เหมาะสม ได้แก่ พื้นที่เฉพาะสำหรับการเก็บหลักฐาน อุปกรณ์มาตรฐาน และกล้องถ่ายภาพส่วนกลาง เพื่อคงไว้ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะด้านการศึกษาและฝึกอบรม

ควรปรับรูปแบบการอบรมสู่การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงบริบทจริง โดยเน้นการฝึกทักษะการตัดสินใจในภาวะวิกฤตและการบันทึกข้อมูลเชิงนิติวิทยาศาสตร์อย่างถูกต้อง ชัดเจนและสอดคล้องทั้งหลักการแพทย์และกฎหมาย เพื่อให้เวชระเบียนสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ควรมีการศึกษาเชิงทดลองเพื่อประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมอบรมต่อระดับความวิตกกังวลและความมั่นใจในการขึ้นศาลของพยาบาล รวมถึงศึกษาบทบาทของความรู้ทางกฎหมายและทัศนคติเชิงจริยธรรมในฐานะตัวแปรส่งผ่าน นอกจากนี้ ควรพัฒนาและประเมินรูปแบบการสื่อสารระหว่างพยาบาลกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อสร้างระบบส่งต่อพยานหลักฐานที่มีมาตรฐาน ลดความสูญหายหรือความคลาดเคลื่อนในกระบวนการยุติธรรม

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยจังหวัดขอนแก่น. (2568). *รายงานสถานการณ์อาชญากรรมจังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2567-2568.* ขอนแก่น.

ปัจจิกาล สุวรรณชาศรี. (2016). ความเข้าใจของพยาบาลห้องอุบัติเหตุและฉุกเฉินโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เกี่ยวกับหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์. *Veridian E-journal Science and Technology Silpakorn University,* 3(1), 1-12.

วรางคณา สาริพันธ์. (2015). *แนวทางการปฏิบัติของพยาบาลในการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดีในหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลรามาธิบดี.* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2556). *นิติวิทยาศาสตร์กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.* วิญญูชน.

โสภา วงศ์สกุลชื่น. (2019). *อนาคตภาพของพยาบาลนิติเวชคลินิกในประเทศไทย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

American Nurses Association. (2017). *Forensic nursing: Scope and standards of practice.* (2nd ed.). American Nurses Association.

Campbell, R., Patterson, D., & Lichty, L. F. (2007). The effectiveness of Sexual Assault Nurse Examiner (SANE) programs: A review of psychological, medical, legal, and community outcomes. *Trauma, Violence, & Abuse,* 8(3), 313-329. https://doi.org/10.1177

Du Mont, J., & White, D. (2013). *The uses and impacts of medico-legal evidence in sexual assault cases: A global review.* World Health Organization.

Emoehazy, W. (2011). *Forensic nursing: A handbook for practice.* CRC Press.

Handerson, S. (2012). Emergency nurses and forensic evidence collection: Knowledge and practice gaps. *Journal of Emergency Nursing,* 38(5), 456-462.

Hawley, D. A. (2001). The importance of chain of custody in forensic investigations. *American Journal of Forensic Medicine and Pathology,* 22(3), 242-245.

Houck, M. M., & Siegel, J. A. (2015). *Fundamentals of forensic science.* (3rd ed.). Academic Press.

International Association of Forensic Nurses. (2021). Forensic nursing scope and standards of practice. *International Association of Forensic Nurses.*

Lynch, V. A. (2011). *Forensic nursing science.* (2nd ed.). Elsevier Mosby.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2019). *Global study on homicide 2019*. United Nations.

World Health Organization. (2014). *Global status report on violence prevention 2014*. World Health Organization.

พฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี

Saving Behavior among Undergraduate Students in Pathum Thani Province, Thailand

ฉัตรชัย สีนาม[1], ปิยะดา อภัยโส[2], ธิติพันธุ์ สิงห์อุบล[3], วรรธนะ เชื้อเทวา[4], วิชุตา นาคเถื่อน[5]

[1]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, chatchai.seen@northbkk.ac.th

[2]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, phiyada.apha@northbkk.ac.th

[3]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, titipan.sing@northbkk.ac.th

[4]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, watthana.chue@northbkk.ac.th

[5]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, wichuta.na@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในจังหวัดปทุมธานี ในด้านความสม่ำเสมอในการออม ด้านการวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออม ด้านการจัดสรรเงินและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อการออม และด้านเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการออม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวแทนนักศึกษา จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test, F-test และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีมีพฤติกรรมการออมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออม อยู่ในระดับปานกลางเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการจัดสรรเงินและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อการออม ด้านความสม่ำเสมอในการออม และด้านเครื่องมือและเทคโนลียีที่ช่วยให้เกิดการออม ตามลำดับ และผลการเปรียบเทียบ พบว่านักศึกษาที่ศึกษาอยู่คณะต่างกันมีพฤติกรรมการออมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักศึกษาที่สถานภาพที่อยู่อาศัยต่างกันมีพฤติกรรมการออมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำหลัก: การออม, พฤติกรรมการออม, นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Abstract

This study aimed to examine and compare the saving behavior of undergraduate students in Pathum Thani Province in terms of saving consistency, saving planning and

goal setting, income allocation and expenditure control for saving, and tools and technologies that facilitate saving, classified by students’ personal factors. The sample consisted of 400 student representatives. Statistical analyses included percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and pairwise comparisons using Scheffe’s method.

The findings revealed that undergraduate students demonstrated an overall moderate level of saving behavior. When considered by dimension, saving planning and goal setting ranked highest at a moderate level, followed by income allocation and expenditure control for saving, saving consistency, and tools and technologies that facilitate saving, respectively. The comparative analysis revealed that students from different faculties exhibited significantly different overall saving behaviors at the .01 level of statistical significance. Additionally, students with different residential statuses demonstrated significantly different overall saving behaviors at the .05 level of statistical significance.

Keywords: Saving Behavior, Savings, Undergraduate Students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การออมถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว ทั้งในระดับบุคคลและระดับครัวเรือน ในเชิงทฤษฎีพฤติกรรมการออมสามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมและทฤษฎีการวางแผนพฤติกรรม (Theory of Planned Behavior) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจออมไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้เพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากทัศนคติ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง บรรทัดฐานทางสังคม และแรงจูงใจภายนอก ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมการออมจึงควรพิจารณาทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและบริบทแวดล้อมควบคู่กัน

งานวิจัยของกฤตภาส เลิศสงคราม (2562) พบว่าการออมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความมั่นคงทางการเงินและพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของเยาวชนไทย สะท้อนให้เห็นว่าการปลูกฝังวินัยทางการเงินตั้งแต่วัยศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในอนาคต อย่างไรก็ตาม กลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่อยู่ในช่วงเริ่มต้นของการบริหารจัดการการเงินด้วยตนเอง โดยยังไม่มีรายได้ประจำ และต้องพึ่งพารายรับจากผู้ปกครองหรือรายได้เสริม ส่งผลให้รูปแบบการออมมีความเปราะบางและอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยแวดล้อมได้ง่าย

การศึกษาของ จิราพัชร สุทธิ (2562) ในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งศึกษานักศึกษาปริญญาตรีจำนวน 450 คน พบว่า นักศึกษามีแนวโน้มใช้จ่ายตามความพึงพอใจส่วนบุคคล เช่น การซื้อสลากกินแบ่งหรือกิจกรรมบันเทิง มากกว่าการจัดสรรเงินเพื่อการออม อีกทั้งยังพบว่าปัจจัยด้านรายได้ ทัศนคติทางการเงิน และแรงจูงใจภายนอกมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการเงินอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมที่อธิบายว่าบุคคลมักให้ความสำคัญกับประโยชน์ระยะสั้นมากกว่าผลประโยชน์ระยะยาว (Present Bias)

เมื่อพิจารณาบริบทของปทุมธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งและมีการขยายตัวของสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว การเติบโตของศูนย์การค้า แหล่งบริการ และแพลตฟอร์มดิจิทัล ส่งผลให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการได้สะดวกมากขึ้น ปัจจัยดังกล่าวอาจกระตุ้นพฤติกรรมการบริโภคและลดแรงจูงใจในการออม ขณะเดียวกัน การศึกษาของ พัชรี สิทธิโอฬารสกุล และ มะดาโอะ สุหลง (2564) พบว่า กลุ่มผู้มีรายได้จำกัดในจังหวัดปทุมธานีมักใช้แนวคิด “เงินเหลือค่อยออม” ซึ่งสะท้อนรูปแบบการออมเชิงรับมากกว่าการวางแผนเชิงรุก ลักษณะดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในกลุ่มนักศึกษาที่มีรายได้ไม่แน่นอนเช่นเดียวกัน

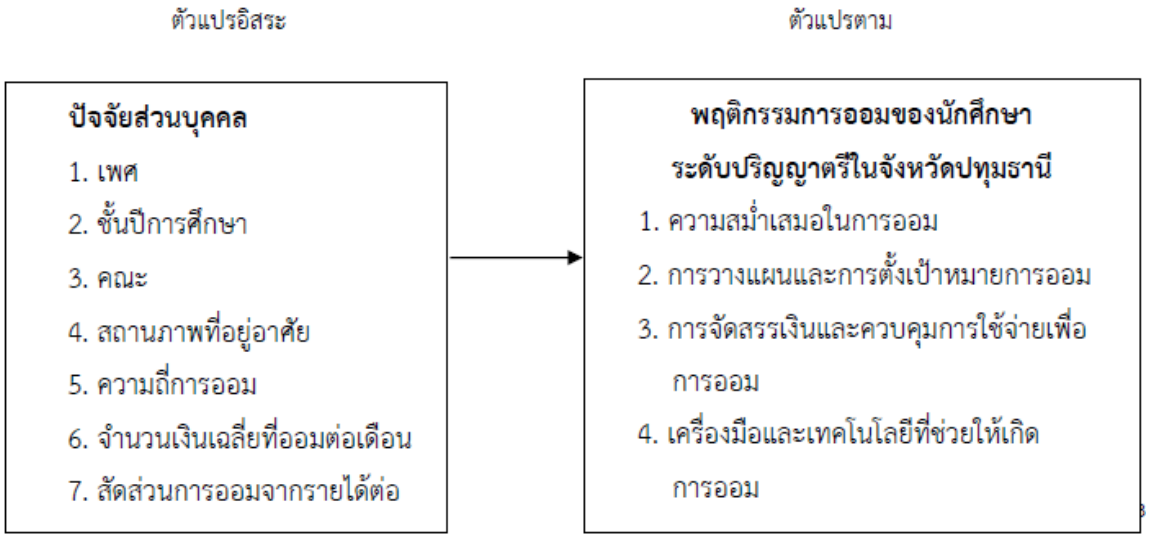
แม้ว่าจะมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออมในกลุ่มประชาชนทั่วไปและนักศึกษาในบางพื้นที่ แต่ยังขาดการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์พฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานีโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลอย่างเป็นระบบ เพื่ออธิบายความแตกต่างของรูปแบบการออมในแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาพฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี รวมถึงเปรียบเทียบความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคล อันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการออกแบบมาตรการหรือกิจกรรมส่งเสริมวินัยทางการเงินให้เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาในพื้นที่ และสนับสนุนการสร้างเสถียรภาพทางการเงินในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

กรอบแนวคิด

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคล และตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ พฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี ดังนี้

สมมติฐานในการวิจัย

พฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงระดับและลักษณะพฤติกรรมการออมเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี รวมทั้งความแตกต่างของพฤติกรรมการออมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาการออมเงินของนักศึกษาให้เหมาะสมกับรายรับและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของแต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายหรือจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความตระหนัก และทักษะด้านการบริหารจัดการทางการเงินอย่างต่อเนื่อง อันจะช่วยส่งเสริมเสถียรภาพทางการเงินของนักศึกษา ลดปัญหาทางการเงิน และสนับสนุนความสำเร็จทางการศึกษาในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัด ปทุมธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 100,317 คน (อ้างอิงจาก สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดค่าความ

คลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยกำหนดมหาวิทยาลัยเป็นชั้น (Strata) จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (วิทยาเขตรังสิต) มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ (วิทยาเขตรังสิต) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และมหาวิทยาลัยรังสิต

จากนั้นจัดสรรจำนวนกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนเท่ากัน (Equal Allocation) แห่งละ 100 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน และดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละมหาวิทยาลัย เพื่อคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามพฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี แบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ประกอบด้วย เพศ ชั้นปีการศึกษา คณะ สถานภาพที่อยู่อาศัย ความถี่การออม จำนวนเงินเฉลี่ยที่ออมต่อเดือน สัดส่วนการออมจากรายได้ต่อเดือน และวัตถุประสงค์การออม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับของ ลิเคิร์ท (Likert, 1967) คือ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยการกำหนดเกณฑ์ให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด. 2553) ดังนี้

ระดับมากที่สุด	ค่าคะแนน = 5
ระดับมาก	ค่าคะแนน = 4
ระดับปานกลาง	ค่าคะแนน = 3
ระดับน้อย	ค่าคะแนน = 2
ระดับน้อยที่สุด	ค่าคะแนน = 1

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมสร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะสอบถามให้ครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย
3. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจและความชัดเจนของภาษา โดยนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

ที่ต้องการวัดกับที่ระบุไว้ในนิยามศัพท์ปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำและสำนวนข้อความในแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักกศึกษา ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าความสอดคล้องแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach, 1970; 160-161) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.862 แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้วมาใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยจะติดต่อกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี ใน 4 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (วิทยาเขตรังสิต) มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ(วิทยาเขตรังสิต) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และมหาวิทยาลัยรังสิต โดยใช้รูปแบบการตอบกลับแบบสอบถามทาง Google Form

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบถามสมบูรณ์ของแบบสอบถามว่าสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ทุกฉบับ
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

2.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา โดยแจกแจงความถี่และร้อยละ

2.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์พฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและ รายด้าน แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามหลักการหาค่าพิสัย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายถึง มีระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง มีระดับมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึง มีระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง มีระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 หมายถึง มีระดับน้อยที่สุด

2.3 การเปรียบเทียบค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ถ้าหากพบความแตกต่างอย่างนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe, 1953)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับพฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานีโดยรวมและรายด้าน

พฤติกรรมการออม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความสม่ำเสมอในการออม	3.19	1.294	ปานกลาง
2. ด้านการวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออม	3.35	1.280	ปานกลาง
3. ด้านการจัดสรรเงินและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อการออม	3.23	1.292	ปานกลาง
4. ด้านเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการออม	2.95	1.411	ปานกลาง
รวม	3.18	1.319	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีระดับพฤติกรรมการออมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 1.319) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในปานกลาง โดยด้านการวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออมอยู่ในระดับปานกลางเป็นอันดับแรก ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 1.280) รองลงมาคือ ด้านการจัดสรรเงินและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อการออม ($\bar{X}$ = 3.23, S.D. = 1.292) และด้านความสม่ำเสมอในการออม ($\bar{X}$ = 3.19, S.D. = 1.94) และด้านเครื่องมือและเทคโนลียีที่ช่วยให้เกิดการออม ($\bar{X}$ = 2.95, S.D. = 1.411) ตามลำดับ

โดยผลการวิเคราะห์รายด้านพฤติกรรมการออม สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านความสม่ำเสมอในการออม พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีระดับพฤติกรรมการออม ด้านความสม่ำเสมอในการออมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.19, S.D. = 1.294) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการออมเงินเป็นประจำทุกเดือนจากเงินรายได้ที่ได้รับ ($\bar{X}$ = 3.39, S.D. = 1.262) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ แบ่งเงินส่วนหนึ่งไว้สำหรับการออมก่อนนำไปใช้จ่าย ($\bar{X}$ = 3.31, S.D. = 1.230) อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ แม้ในช่วงที่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียนหรือกิจกรรมต่างๆ ก็ยังคงออมเงินอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = 2.97, S.D. = 1.339) อยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ด้านการวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออม พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีระดับพฤติกรรมการออม ด้านการวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 1.280) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการวางแผนการออมเงินล่วงหน้าในแต่ละเดือน ($\bar{X}$ = 3.51, S.D. = 1.234) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการปรับแผนการ

ออมเงินให้เหมาะสมกับรายรับและค่าใช้จ่ายของตนเอง ($\overline{X}$ = 3.45, S.D. = 1.316) อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กำหนดระยะเวลาในการออมเงินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ($\overline{X}$ = 3.16, S.D. = 1.326) อยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ด้านการจัดสรรเงินและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อการออม พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีระดับพฤติกรรมการออม ด้านการจัดสรรเงินและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อการออมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.23, S.D. = 1.292) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ควบคุมค่าใช้จ่ายของตนเองไม่ให้เกินงบประมาณที่กำหนดไว้ ($\overline{X}$ = 3.42, S.D. = 1.272) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาข้อที่ค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ มีการจัดสรรเงินรายรับออกเป็นส่วนต่าง ๆ เช่น ค่าใช้จ่าย เงินออม และเงินสำรอง ($\overline{X}$ = 3.35, S.D. = 1.266) อยู่ในระดับปานกลาง และการหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเพื่อให้มีเงินเหลือสำหรับการออม ($\overline{X}$ = 3.35, S.D. = 1.257) อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายเพื่อติดตามและควบคุม การใช้เงิน ($\overline{X}$ = 2.99, S.D. = 1.392) อยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านเครื่องมือและเทคโนลียีที่ช่วยให้เกิดการออม พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีระดับพฤติกรรมการออม ด้านเครื่องมือและเทคโนลียีที่ช่วยให้เกิดการออมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.95, S.D. = 1.411) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้บัญชีเงินฝากออมทรัพย์หรือบัญชีเฉพาะเพื่อการออมเงิน ($\overline{X}$ = 3.25, S.D. = 1.366) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ใช้แอปพลิเคชันทางการเงินหรือแอปธนาคารในการติดตามและวางแผนการออม ($\overline{X}$ = 3.03, S.D. = 1.421) อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือใช้ระบบหักเงินอัตโนมัติหรือโอนเงินเข้าบัญชีออมทันทีเมื่อได้รับรายได้ ($\overline{X}$ = 2.61, S.D. = 1.460) อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังแสดงในตาราง 2

ปัจจัยส่วนบุคคล	สรุปผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการออมของนักศึกษา		
	โดยรวม/สถิติที่ใช้		ความแตกต่างรายด้าน (F, P-value)
	F	P-value	
เพศ	0.856 (t-test)	0.709	ด้านความสม่ำเสมอฯ (2.175*, 0.032)
ชั้นปีการศึกษา	1.878 (ANOVA)	0.133	ด้านการวางแผนฯ (2.626*, 0.050), ด้านเครื่องมือฯ (3.478*, 0.016)
คณะ	3.253** (ANOVA)	0.002	ด้านการวางแผนฯ, (2.289*, 0.027), ด้านการจัดสรรเงินฯ (2.552*, 0.014) ด้านเครื่องมือฯ (2.726*, 0.090)
สถานภาพที่อยู่อาศัย	3.406* (ANOVA)	0.018	ด้านการวางแผนฯ (5.405**, 0.001)
ความถี่การออม	0.048 (ANOVA)	0.953	ทุกด้านไม่แตกต่างกัน
จำนวนเงินเฉลี่ยที่ออมต่อเดือน	0.793 (ANOVA)	0.453	ทุกด้านไม่แตกต่างกัน
สัดส่วนการออมต่อเดือน	0.824 (ANOVA)	0.416	ทุกด้านไม่แตกต่างกัน
วัตถุประสงค์การออม	0.209 (ANOVA)	0.811	ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่า โดยรวมนักศึกษาที่ศึกษาอยู่คณะต่างกันมีพฤติกรรมการออมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักศึกษาที่สถานภาพที่อยู่อาศัยต่างกันมีพฤติกรรมการออมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามตัวแปรสรุปได้ดังนี้

2.1 เพศ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เพศต่างกันมีระดับพฤติกรรมการออมโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสม่ำเสมอในการออมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

2.2 ชั้นปี พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ชั้นปีต่างกันโดยรวมมีพฤติกรรมการออมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออมและด้านเครื่องมือและเทคโนลียีที่ช่วยให้เกิดการออมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่างเมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s Method) พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปี 4 มีพฤติกรรมการออมด้านการวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออม มากกว่าปี 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปี 4 มีพฤติกรรมการออมด้านเครื่องมือและเทคโนลียีที่ช่วยให้เกิดการออมมากกว่าปี 1 และ ปี 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 คณะ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่คณะต่างกันมีระดับพฤติกรรมการออมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน การวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออม ด้านการจัดสรรเงินและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อการออม และด้านเครื่องมือและเทคโนลียีที่ช่วยให้เกิดการออมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง เมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s Method) พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะวิศวกรรมศาสตร์มีพฤติกรรมการออมโดยรวมน้อยกว่าคณะพยาบาลศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะวิศวกรรมศาสตร์มีพฤติกรรมการออมด้านการวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออมน้อยกว่าคณะพยาบาลศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะวิศวกรรมศาสตร์มีพฤติกรรมด้านการจัดสรรเงินและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อการออมน้อยกว่าคณะพยาบาลศาสตร์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะพยาบาลศาสตร์มีพฤติกรรมการออมด้านการจัดสรรเงินและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อการออมมากกว่าคณะนิเทศศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะวิศวกรรมศาสตร์มีพฤติกรรมการออมด้านเครื่องมือและเทคโนลียีที่ช่วยให้เกิดการออมน้อยกว่าคณะพยาบาลศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะครุศาสตร์มีพฤติกรรมการออมด้านเครื่องมือและเทคโนลียีที่ช่วยให้เกิดการออมน้อยกว่าคณะพยาบาลศาสตร์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะพยาบาลศาสตร์มีพฤติกรรมการออมด้านเครื่องมือและเทคโนลียีที่ช่วยให้เกิดการออมมากกว่าคณะคณะนิเทศศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 สถานภาพที่อยู่อาศัย พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีสถานภาพที่อยู่อาศัยต่างกันมีระดับพฤติกรรมการออมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออมและด้านเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการออมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง เมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s Method) พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่อาศัยอยู่บ้านเช่า มีพฤติกรรมการออมโดยรวมน้อยกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่อาศัยอยู่ที่อื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่อาศัยอยู่บ้านตัวเอง หอพัก และบ้านเช่า มีพฤติกรรมการออมด้านการวางแผนและ การตั้งเป้าหมายการออมน้อยกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่อาศัยอยู่ที่อื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 ความถี่การออมต่อเดือน พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีความถี่การออมต่อเดือนต่างกันมีระดับพฤติกรรมการออมโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.6 จำนวนเงินเฉลี่ยที่ออมต่อเดือน พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่จำนวนเงินเฉลี่ยที่ออมต่อเดือนต่างกันมีระดับพฤติกรรมการออม โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.7 มีสัดส่วนการออมจากรายได้ต่อเดือน พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีสัดส่วนการออมจากรายได้ต่อเดือนต่างกันมีระดับพฤติกรรมการออม โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.8 วัตถุประสงค์การออม พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีวัตถุประสงค์การออมต่างกันมีระดับพฤติกรรมการออม โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์พฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี สามารถอภิปรายผลได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ที่พบว่าฤติกรรมการออมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในปานกลาง โดยด้านการวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออมอยู่ในระดับปานกลางเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการจัดสรรเงินและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อการออม และด้านความสม่ำเสมอในการออม และด้านเครื่องมือและเทคโนลียีที่ช่วยให้เกิดการออม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษามีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการออมในระดับหนึ่งแต่ยังขาดความต่อเนื่องและความเข้มแข็ง ในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวัช กรุณาเพ็ญ (2560) พบว่า ระดับการออมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตชฎาภรณ์ พัฒนะ, อัตพล จรจันทร์ และ อนงค์ หมอยา (2568) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการออมอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะผ่านช่องทางดิจิทัลที่นำเทคโนลีมาใช่เป็นตัวช่วยในการออมเงินเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คะนึงนิจ พลคำมาก (2565) พบว่า มีการคำนึงถึงค่าใช้จ่ายและความพอเพียง ในการใช้จ่ายเงินทุกครั้งเพื่อจัดสรรเงินและควบคุมการใช้จ่ายและมีการตั้งเป้าหมายด้านการเงินในระยะยาวและพยายามทำตามเป้าหมายการเงินเป็นสิ่งที่มีไว้ใช้จ่าย

2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ที่พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่คณะและสถานภาพที่อยู่อาศัยต่างกันมีระดับพฤติกรรมการออมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันในด้านการวางแผนและการตั้งเป้าหมายการออม ด้านการจัดสรรเงินและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อการออม และด้านเครื่องมือและเทคโนลียีที่ช่วยให้เกิดการออม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษายังข้อมีจำกัดในด้านรายได้ ที่ยังไม่สามรถทำงานหาเงินเองได้ตองพึ่งพารายได้จากทางบ้านหรือนักศึกษาที่สามารถหารายได้เสริมเองก็จะมีการออมที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งมีสถานภาพที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมบริเวณโดยลอบที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่เป็นผลให้มีการออมที่แต่งต่างการกันอาทิ เช่น

อยู่ห่างไกลมหาวิทยาทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่มากขึ้นหรืออยู่อาศัยในย่านที่มีค่าครองชีพสูงก็ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพิน นิลนันท์ (2563) พบว่า ปัจจัยด้านสถานภาพ มีการวางแผนการออมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิรินันท์ พานพิศ (2563) พบว่ามีการวางแผนการออมในสถาบันการเงินในรูปแบบเงินฝากและซื้อหุ้นในสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนินทร์ โตโพธิ์ไทย (2564) พบว่า มีการวางแผนการเงินไม่ว่าจะเป็นการใช่ก่อนแล้วเหลือเก็บหรือจะเก็บก่อนนำมาใช้ ทั้ง 2 แบบ เป็นเรื่องที่ต้องฝึกฝนโดยมีเครื่องมือในการฝึกนั้นมีให้เลือกหลากหลาย และการที่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่เพิ่มขึ้นทำให้ต้องมองหารายได้เสริมเพื่อให้เพียงพอต่อการใช้จ่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. มหาวิทยาลัยควรจัดอบรมความรู้ทางการเงินอย่างต่อเนื่องส่งเสริมการใช้แอปพลิเคชันออมเงินหรือระบบหักบัญชีอัตโนมัติบูรณาการรายวิชาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในหลักสูตรจัดกิจกรรมส่งเสริมวินัยทางการเงิน เช่น การแข่งขันออมเงิน

2. นักศึกษาควรมีการสร้างวินัยในการออมอย่างสม่ำเสมอ ควรกำหนดจำนวนเงินออมที่ชัดเจนในแต่ละเดือน แม้เป็นจำนวนเล็กน้อย เพื่อสร้างพฤติกรรมการออมอย่างต่อเนื่องและลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

3. นักศึกษาควรมีการตั้งเป้าหมายการออมที่ชัดเจนควรกำหนดเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว เช่น เงินสำรองฉุกเฉิน ค่าเทอม หรือเงินลงทุนในอนาคต การมีเป้าหมายจะช่วยสร้างแรงจูงใจในการออมมากขึ้น

4. นักศึกษาควรมีการวางแผนและจัดทำงบประมาณรายรับ-รายจ่ายควรบันทึกรายรับ-รายจ่ายเป็นประจำ เพื่อทราบพฤติกรรมการใช้เงินของตนเอง และสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. นักศึกษาควรมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยบริหารการเงิน เช่น แอปพลิเคชันธนาคารหรือแอปบันทึกรายรับรายจ่าย เพื่อช่วยติดตามการออมและกระตุ้นให้เกิดความต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

6. นักศึกษาควรสร้างทัศนคติที่ดีต่อการออมควรตระหนักถึงความสำคัญของการออมตั้งแต่วัยเรียน เพราะจะช่วยสร้างความมั่นคงทางการเงินในอนาคตหลีกเลี่ยงพฤติกรรมการใช้จ่ายตามกระแสควรพิจารณาความจำเป็นก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า โดยเฉพาะสินค้าที่เกิดจา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมจำแนกตามปัจจัยอื่นอาทิ เช่น บุคคลว่างงานกับระหว่างบุคคลทำงาน

2. การศึกษาพฤติกรรมการออมของของกลุ่มตัวอย่างวิจัยอื่นอาทิ เช่น บุคคลวัยทำงานและหลังเกษียณ

เอกสารอ้างอิง

กฤตภาส เลิศสงคราม. (2562). *พฤติกรรมการออมและปัจจัย ที่มีผลต่อการออมของพนักงานบริษัทอสังหาริมทรัพย์.* สารนิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คะนึงนิจ พลคำมาก. (2565*). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อวางแผนก่อนวัยเกษียณอายุของเจ้าหน้าที่สำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน).* รายงานวิจัยสำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน).

จิราพัชร สุทธิ. (2562). ความสัมพันธ์ของลักษณะเฉพาะบุคคลกับปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเล่นหวยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตจังหวัดปทุมธานีและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนค่าใช้จ่ายการซื้อหวยเป็นเงินออมในระยะยาว. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.* 11(2), 182-192.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.

พัชรี สิทธิโอฬารสกุล และ มะดาโอะ สุหลง. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของแรงงานนอกระบบในเขตจังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชื่น.* 4(3), 1-17

ชนินทร์ โตโพธิ์ไทย. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครในช่วงโควิด 19.* วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัตชฎาภรณ์ พัฒนะ, อัตพล จรจันทร์ และ อนงค์ หมอยา. (2568). พฤติกรรมการออมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.* 7(3), 218–228.

ศิวัช กรุณาเพ็ญ. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมและพฤติกรรมการออมของคน Gen Y.* วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สิรินันท์ พานพิศ. (2563). *พฤติกรรมการออมส่วนบุคคลของบุคลากรในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.* วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2568*). ข้อมูลสถิตินักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา.* สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2568, จาก https://info.mhesi.go.th.

อรพิน นิลนันท์. (2563). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนการออมกับประสิทธิภาพในการดำรงชีพของพนักงานบริษัทเอสบีดีไซนด์สแควร์.* สารนิพนธ์สาขาวิชาการจัดการการเงินยุคดิจิทัลวิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological test.* 5th ed. New York: Harper Collins.

Likert, R. (1967). *"The Method of Constructing and Attitude Scale,"* in Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.

Scheffé, H. (1953). A *method for judging all contrasts in the analysis of variance.* Biometrika.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis.* (3rd ed.). New York: Harper & Row Publishers.

การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการตรวจสอบบัญชี ของผู้สอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานี

The Adoption of Technology in Auditing among Auditors in Pathum Thani Province

กมลพรรณ กาลวารีย์[1], มินตรา ทวีวงษ์[2], อลิต้า อาดำ[3], อนุศรา กาเฮง[4], นพัชกร ทองเรือนดี[5]

[1]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, kamolphan.kanw@northbkk.ac.th

[2]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, mantra.tave@northbkk.ac.th

[3]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, alita.adam@northbkk.ac.th

[4]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, anussara.kahe@northbkk.ac.th

[5]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, naphachakorn.th@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชี ด้านการสนับสนุนการตัดสินใจ ด้านทักษะ ด้านประสิทธิภาพ และด้านคุณภาพ 2) เปรียบเทียบการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบ จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน และสถานภาพในการประกอบวิชาชีพ และ 3) เสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบบัญชี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้สอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่า t-test ,F-test และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s Method)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนการตัดสินใจ ด้านคุณภาพ และด้านทักษะ 2) ผลการเปรียบเทียบพบว่า ผู้สอบบัญชีที่เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงานและสถานภาพในการประกอบวิชาชีพต่างกันมีระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันในด้านทักษะ ด้านประสิทธิภาพ และด้านคุณภาพ และ 3) ผู้สอบบัญชีควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีควบคู่กับวิจารณญาณทางวิชาชีพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และยกระดับคุณภาพการตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ

คำหลัก: การใช้เทคโนโลยีด้านการบัญชี, การตรวจสอบบัญชี, ผู้สอบบัญชี

Abstract

This study aimed to: 1) examine the application of technology in auditing in terms of decision-making support, skills, efficiency, and quality; 2) compare the application of technology in auditing classified by gender, age, work experience, and professional status; and 3) propose guidelines for technology-based auditing. The sample consisted of 30 auditors in Pathum Thani Province. Data were collected using questionnaires and interviews. Statistical analyses included percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and pairwise comparisons using Scheffe’s method.

The findings revealed that: 1) the overall level of technology adoption in auditing was at a high level. When considered by dimension, all aspects were rated at a high level, with efficiency ranking highest, followed by decision-making support, quality, and skills. 2) The comparative analysis indicated that auditors with different genders, ages, work experiences, and professional statuses demonstrated significantly different overall levels of technology adoption in auditing at the .05 level of statistical significance. When examined by dimension, significant differences were found in skills, efficiency, and quality. 3) Auditors should apply digital technologies in analyzing and examining data to support decision-making, while concurrently developing technological competencies and strengthening professional judgment in order to enhance work efficiency and elevate audit quality in accordance with professional standards.

Keywords: The application of accounting technology, Auditing, Auditor

ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานในหลายสาขาอาชีพ รวมถึงวิชาชีพสอบบัญชีที่ต้องอาศัยข้อมูลจำนวนมากและต้องทำงานอย่างละเอียดรอบคอบ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics), ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์, ปัญญาประดิษฐ์ และการทำงานบนคลาวด์ ช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถตรวจสอบข้อมูลได้รวดเร็วขึ้น ลดข้อผิดพลาดของมนุษย์ และเพิ่มความโปร่งใสของกระบวนการตรวจสอบทำให้ผู้สอบบัญชีเริ่มนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้มากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่ามีความแตกต่างกันมากในระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ของผู้สอบบัญชีแต่ละคนและแต่ละองค์กร (โชติพัฒน์ จักรสมศักดิ์. 2562)

จากงานวิจัยในประเทศไทย พบว่า ผู้สอบบัญชีจำนวนไม่น้อยยังมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยี ทั้งในด้านความรู้ ความคุ้นเคย และความมั่นใจ รวมถึงความกังวลเรื่องความปลอดภัยของข้อมูลและต้นทุนการลงทุนในระบบใหม่ ๆ ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ เขมิกา อัครวงษ์ (2567) พบว่า อย่างไรก็ตาม AI ควรทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสนับสนุน ไม่ใช่ทดแทนมนุษย์ และควรอยู่ภายใต้แนวคิดมนุษย์กำกับดูแล เพื่อรักษาความถูกต้อง ความโปร่งใส และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ นอกจากนี้ ควรเชื่อมโยงแนวทางดังกล่าวเข้ากับกรอบการกำกับดูแลด้านเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาครอบคลุม ทั้งประโยชน์ความเสี่ยง นอกจากนี้งานวิจัยของ ฐิติพร แสนสุริวงค์ และ สายทิพย์ จะโนภาษ (2568) พบว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสอบบัญชี และด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้การสอบบัญชีจะช่วยในการจัดระเบียบของข้อมูลขนาดใหญ่ให้เป็นระบบ ทำให้สะดวกและรวดเร็วต่อการนำไปใช้งาน ช่วยในการวิเคราะห์ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และจัดกลุ่มหาความสัมพันธ์ อีกทั้งยังช่วยลดความซับซ้อนของการป้อนข้อมูล เพิ่มความสามารถในการตรวจสอบข้อผิดพลาดของข้อมูลทางบัญชีในปริมาณมากอีกด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นเรื่องสำคัญของผู้สอบบัญชีที่จำเป็นจะต้องปรับตัวทั้งในด้านทักษะดิจิทัล การเรียนรู้เครื่องมือใหม่ รวมถึงองค์กรเองก็ต้องมีนโยบายสนับสนุนอย่างเหมาะสม เพื่อให้การตรวจสอบบัญชีมีความถูกต้อง โปร่งใสและสอดคล้องกับมาตรฐานที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังสามารถนำผลการวิจัยไปใช้วางแผนพัฒนาผู้สอบบัญชีและสำนักงานสอบบัญชีให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

วัตถุประสงค์

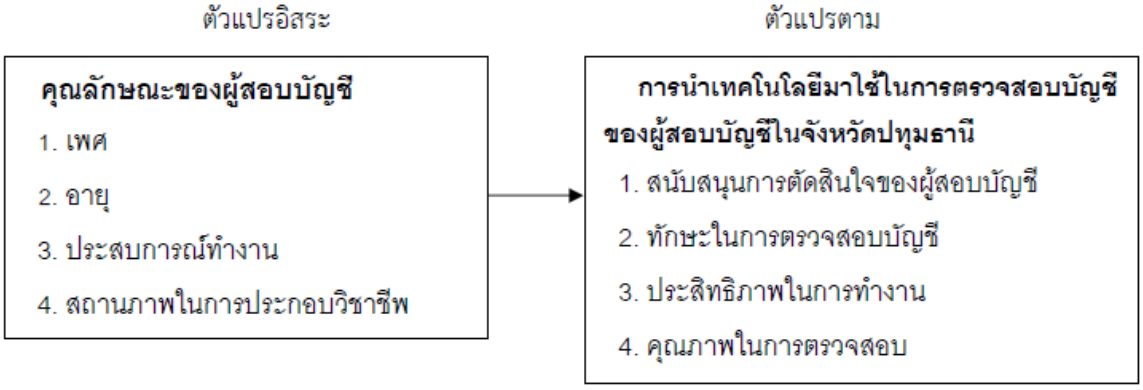
1. เพื่อศึกษาการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามคุณลักษณะของผู้สอบบัญชี
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบบัญชีให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับและรูปแบบการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมินความพร้อมของวิชาชีพ
2. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างในการใช้เทคโนโลยีเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะของผู้สอบบัญชี

3. ทำให้ทราบถึงแนวทางและวิธีการในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย เพื่อเป็นคู่มือหรือข้อเสนอแนะให้ผู้สอบบัญชีสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิด

สมมติฐานในการวิจัย

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกันตามคุณลักษณะของผู้สอบบัญชี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้การวิจัย คือ เป็นผู้สอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นประชากรทั้งหมดในพื้นที่ในปี 2568 ที่ขึ้นทะเบียนตามประกาศของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ ข้อมูลผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเฉพาะท่านที่ประสงค์เปิดเผยข้อมูลเพื่อการติดต่อ (สภาวิชาชีพบัญชี, 2568)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานี แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลคุณลักษณะของผู้สอบบัญชี เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน และสถานภาพในการประกอบวิชาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย สนับสนุนการตัดสินใจของผู้สอบบัญชี ทักษะในการตรวจสอบบัญชี ประสิทธิภาพในการทำงาน และคุณภาพในการตรวจสอบ แบ่งออกเป็น 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert Scale) คือ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยการกำหนดเกณฑ์ให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้

ระดับมากที่สุด ค่าคะแนน = 5
ระดับมาก ค่าคะแนน = 4
ระดับปานกลาง ค่าคะแนน = 3
ระดับน้อย ค่าคะแนน = 2
ระดับน้อยที่สุด ค่าคะแนน = 1

2. แบบสัมภาษณ์ผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการตรวจสอบบัญชี ประกอบด้วย ด้านการสนับสนุนการตัดสินใจของผู้สอบบัญชี ด้านทักษะในการตรวจสอบบัญชี ด้านประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านคุณภาพในการตรวจสอบ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะสอบถามให้ครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย
3. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจและความชัดเจนของภาษา โดยนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดกับที่ระบุไว้ในนิยามศัพท์ ปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำและสำนวนข้อความในแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วมาใช้ในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยจะติดต่อกับผู้สอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานีโดยแบบการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์
2. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบถามสมบูรณ์ของแบบสอบถามว่าสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ทุกฉบับ
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

2.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะของผู้สอบบัญชี โดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

2.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์การใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและ รายด้าน แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามหลักการหาค่าพิสัย (บุญชม ศรีสะอาด; 2553) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายถึง มีระดับการใช้เทคโนโลยีมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง มีระดับการใช้เทคโนโลยีมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึง มีระดับการใช้เทคโนโลยีปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง มีระดับการใช้เทคโนโลยีน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 หมายถึง มีระดับการใช้เทคโนโลยีน้อยที่สุด

2.3 เปรียบเทียบค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ถ้าหากพบความแตกต่างอย่างนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s Method)

ผลการวิจัย

1. ระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชี ได้แก่ ด้านการสนับสนุนการตัดสินใจ ด้านทักษะในการตรวจสอบ ด้านประสิทธิภาพ และด้านคุณภาพ สรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชี

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชี	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการสนับสนุนการตัดสินใจของผู้สอบ	4.30	0.572	มาก
2. ด้านทักษะในการตรวจสอบบัญชี	4.20	0.543	มาก
3. ด้านประสิทธิภาพในการทำงาน	4.41	0.484	มาก
4. ด้านคุณภาพในการตรวจสอบ	4.22	0.510	มาก
รวม	4.28	0.456	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ผู้สอบบัญชีมีระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ($\overline{X}$ = 4.41) รองลงมาได้แก่ ด้านการสนับสนุนการตัดสินใจ ($\overline{X}$ = 4.30) ด้านคุณภาพ ($\overline{X}$ = 4.22) และด้านทักษะ ($\overline{X}$ = 4.20) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านการสนับสนุนการตัดสินใจ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับแรก ได้แก่ เทคโนโลยีช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้แม่นยำขึ้น รองลงมาได้แก่ ระบบเทคโนโลยีช่วยให้ค้นพบความผิดปกติของข้อมูลได้รวดเร็วขึ้น และเครื่องมือดิจิทัลช่วยให้ผู้สอบบัญชีประเมินความเสี่ยงได้อย่างถูกต้อง

1.2 ด้านทักษะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมหรือซอฟต์แวร์ดิจิทัล รองลงมาได้แก่ มีทักษะในการเรียนรู้หรือปรับตัวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้รวดเร็ว และสามารถใช้โปรแกรมตรวจสอบบัญชีได้อย่างถูกต้อง

1.3 ด้านประสิทธิภาพ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ เทคโนโลยีช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการประมวลผลข้อมูล รองลงมาได้แก่ การใช้เทคโนโลยีช่วยให้จัดการงานตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบ และเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิผลของงานตรวจสอบบัญชี

1.4 ด้านคุณภาพ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ เทคโนโลยีช่วยให้จัดทำรายงานการตรวจสอบมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น รองลงมาได้แก่ ระบบดิจิทัลช่วยลดความผิดพลาดจากมนุษย์ และเทคโนโลยีช่วยให้การตรวจสอบมีความถูกต้องมากขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามคุณลักษณะของผู้สอบบัญชี

2.1 เพศ พบว่า ผู้สอบบัญชีที่มีเพศต่างกัน มีระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชี โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 อายุ พบว่า ผู้สอบบัญชีที่มีอายุต่างกัน มีระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะและด้านคุณภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านประสิทธิภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้สอบบัญชีที่อายุน้อยกว่า 30 ปี มีระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้มากกว่าผู้สอบบัญชีที่มีอายุมากกว่า 50 ปีในบางด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะและด้านคุณภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้มากกว่าผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี

2.4 สถานภาพในการประกอบอาชีพพบว่า ผู้สอบบัญชีที่มีสถานภาพในการประกอบอาชีพต่างกัน มีระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการตรวจสอบบัญชีด้วยการเทคโนโลยีตามข้อเสนอแนะของผู้สอบบัญชี พบว่า

3.1 ด้านการสนับสนุนการตัดสินใจ ผู้สอบบัญชีควรนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) และระบบสารสนเทศทางการบัญชี มาใช้ในการรวบรวม วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลทางการเงินแบบเรียลไทม์ เพื่อสนับสนุนการใช้ดุลยพินิจทางวิชาชีพให้มีความแม่นยำ

ลดความเสี่ยงจากการตัดสินใจบนข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน รวมทั้งควรร่วมกับผู้ประกอบการกำหนดแนวทางการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และตรวจสอบย้อนกลับได้

3.2 ด้านทักษะ ผู้สอบบัญชีควรพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ความเข้าใจระบบ ERP และระบบ e-Filing ตลอดจนเสริมสร้างทักษะด้านการคิดเชิงวิเคราะห์และวิจารณญาณทางวิชาชีพ เพื่อให้สามารถประเมินความเสี่ยงและตีความผลการวิเคราะห์จากระบบอัตโนมัติได้อย่างเหมาะสม

3.3 ด้านประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้ซอฟต์แวร์ตรวจสอบบัญชี ระบบ Cloud Accounting และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ควรนำมาใช้เพื่อลดขั้นตอนการทำงานซ้ำซ้อน เพิ่มความรวดเร็วในการตรวจสอบ และสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ทั้งประชากร (100% Testing) แทนการสุ่มตัวอย่างเพียงบางส่วน ซึ่งจะช่วยลดระยะเวลาและต้นทุนในการปฏิบัติงาน

3.4 ด้านคุณภาพ ผู้สอบบัญชีควรกำหนดมาตรฐานและแนวปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีอย่างชัดเจน เช่น การควบคุมความปลอดภัยของข้อมูล การสำรองข้อมูล และการตรวจสอบความถูกต้องของอัลกอริทึมที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งยังต้องรักษาความเป็นอิสระและจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้ผลการตรวจสอบมีความน่าเชื่อถือ โปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานการสอบบัญชี

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ที่พบว่าระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนการตัดสินใจ ด้านทักษะในการตรวจสอบ ด้านประสิทธิภาพ และด้านคุณภาพ ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทคโนโลยีมีส่วนช่วยในการทำงานให้สะดวก รวดเร็ว และตรวจสอบข้อผิดพลาดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของการตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรกฤษณ์ มะโหฬาร และคณะ (2565) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในวิชาชีพบัญชี มี 4 ด้านโดยด้านที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านบุคคลและองค์กรสมัยใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวิณี ศรีเสวตร์ สุรศักดิ์ เครือวัลย์ และดารณี เอื้อชนะจิต (2568) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบส่งผลต่อผลลัพธ์การบริการที่มีคุณค่าของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในกรุงเทพมหานครซึ่งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบส่งผลต่อผลงานสอบบัญชีที่มีคุณภาพและผลลัพธ์การบริการที่มีคุณค่าของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสอดคล้องกับงานวิจัยของ อริสา ศรีชัยนาท (2562) ที่พบว่า นักวิชาชีพบัญชีมีความต้องการในการพัฒนาทักษะความรู้ด้านเทคโนโลยีสำหรับการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในด้านการสอบบัญชีและการทำบัญชี ทั้งนี้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการทำงานที่มีประสิทธิภาพในภาพรวม พบว่าผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญกับด้านทักษะในการตรวจสอบและเทคโนโลยีในระดับมาก เนื่องจากการมี

ทักษะความรู้ที่เท่าทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปจะช่วยลดข้อผิดพลาดและยกระดับคุณภาพของงานตรวจสอบบัญชีให้มีความเป็นสากลและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ที่พบว่า เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงานและสถานภาพในการประกอบวิชาชีพต่างกัน มีระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันในด้านทักษะ ด้านประสิทธิภาพและด้านคุณภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และประสบการณ์ทำงาน มีความสัมพันธ์กับระดับความคุ้นเคยและการเปิดรับเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน โดยผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานมากหรือมีสถานภาพทางวิชาชีพที่สูงกว่า อาจมีโอกาสเข้าถึงการอบรม พัฒนาองค์ความรู้และทรัพยากรด้านเทคโนโลยีมากกว่า ส่งผลให้มีทักษะ ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างชัดเจนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติพร แสนสุริวงค์ และ สายทิพย์ จะโนภาษ (2568) ที่พบว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีมีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้สอบบัญชีที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและยกระดับคุณภาพของงานสอบบัญชีได้โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรศักดิ์ หงษ์สุวรรณ (2568) ที่พบว่าปัจจัยด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้ใช้งานมีอิทธิพลต่อเจตนาในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการตรวจสอบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีที่มีลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกันย่อมมีระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีแตกต่างกัน

3. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ที่พบว่า จากข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีผู้สอบบัญชีควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการตรวจสอบบัญชีเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจให้มีความแม่นยำยิ่งขึ้น โดยใช้ระบบวิเคราะห์ข้อมูลและสารสนเทศทางการบัญชีในการประเมินความเสี่ยงและตรวจสอบข้อมูลอย่างครบถ้วน ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและวิจารณญาณทางวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจะทำให้งานสอบบัญชีมีความรวดเร็วขึ้น สามารถลดขั้นตอนการทำงาน และยกระดับคุณภาพการตรวจสอบให้มีความน่าเชื่อถือ โปร่งใส และเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริยา ยอดปั๋น (2564) ที่พบว่าปัจจัยในยุคดิจิทัลมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีและความน่าเชื่อถือของผู้สอบบัญชี โดยการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมสามารถยกระดับคุณภาพงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชชานนท์ พรหมจาด (2565) ที่พบว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีและระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัยย์ญาดา โรจวิสิฐภัทร์ (2565) ที่พบว่า การยอมรับและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในงานบัญชีต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านองค์กรและความพร้อมของบุคลากร ซึ่งหากขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของงาน ดังนั้น จึงสะท้อนให้เห็นว่าแม้เทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพงานสอบบัญชี แต่การนำมาใช้ให้เกิดผลสูงสุดจำเป็นต้องอาศัยความพร้อมขององค์กร การพัฒนาทักษะบุคลากร และการกำกับดูแลที่เหมาะสมควบคู่กันไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. กำหนดนโยบายและกลยุทธ์การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีอย่างเป็นระบบ องค์กรควรกำหนดแผนกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพและบริบทขององค์กร โดยบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับทุกขั้นตอนของกระบวนการตรวจสอบบัญชี ตั้งแต่การวางแผน การประเมินความเสี่ยง ไปจนถึงการสรุปผลการตรวจสอบ ทั้งนี้ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวทางและมาตรฐานที่กำหนด โดย International Auditing and Assurance Standards Board เพื่อคงไว้ซึ่งคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และความเป็นอิสระทางวิชาชีพ

2. พัฒนาศักยภาพบุคลากรควบคู่กับการลงทุนด้านเทคโนโลยี การนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจำเป็นต้องควบคู่กับการพัฒนาทักษะของผู้สอบบัญชี ทั้งในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้เครื่องมือดิจิทัล และการตีความผลลัพธ์เชิงเทคนิค องค์กรจึงควรจัดให้มีการฝึกอบรมและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อ เนื่องรวมถึงสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้างความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

3. กำหนดระบบติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง องค์กรควรกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการประเมินผลลัพธ์จากการนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น ระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่ลดลง ความถูกต้องแม่นยำที่เพิ่มขึ้นหรือประสิทธิผลในการตรวจพบความเสี่ยง เพื่อให้สามารถปรับปรุงกระบวนการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง และเกิดความคุ้มค่าในการลงทุนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่างและบริบทของการศึกษา การวิจัยครั้งต่อไปอาจขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังสำนักงานสอบบัญชีขนาดต่างๆ หรือองค์กรในภาคอุตสาหกรรมที่หลากหลาย เพื่อเปรียบเทียบระดับการนำเทคโนโลยีมาใช้ และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในบริบทที่แตกต่างกัน

2. ควรศึกษาผลกระทบเชิงลึกของเทคโนโลยีเฉพาะด้าน งานวิจัยในอนาคตอาจมุ่งศึกษาเทคโนโลยีเฉพาะประเภท เช่น ปัญญาประดิษฐ์ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ หรือระบบอัตโนมัติทางการสอบบัญชี เพื่อประเมินผลกระทบต่อคุณภาพงานตรวจสอบและการใช้ดุลยพินิจทางวิชาชีพในเชิงลึก

3. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) นอกจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว ควรเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการศึกษาเชิงกรณี (Case Study) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่สะท้อนประสบการณ์ มุมมอง และข้อจำกัดในการนำเทคโนโลยีมาใช้ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เขมิกา อัครวงษ์. (2567). *แนวทางการประยุกต์ใช้ AI เพื่อการกำกับดูแลผู้สอบบัญชีในตลาดทุน กรณีศึกษาการให้ความเห็นชอบผู้สอบบัญชีรายใหม่.* วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จักรกฤษณ์ มะโหฬาร. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในวิชาชีพบัญชี.* วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

โชติพัฒน์ จักรสมศักดิ์. (2562). *เทคโนโลยีในการตรวจสอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดกลางและขนาดเล็กที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.* การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฐิติพร แสนสุริวงค์ และสายทิพย์ จะโนภาษ. (2568). ผลกระทบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.* 15(2), 172-185.

ณัฐภัสสร คำปาตัน และดารณี เอื้อชนะจิต. (2568).การยอมรับเทคโนโลยีและการใช้เทคโนโลยีทางบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานบัญชีของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ*อาชีวศึกษา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.* 9(2), 404-416.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: สุวิริยาสาส์น.

ประมวลรัษฎากรณ์ มาตรา 103. (2534). *นิยามของคำศัพท์สำคัญที่ใช้ในหมวดอากรแสตมป์.* กรมสรรพากร.

ภาวิณี ศรีเสวตร์, สุรศักดิ์ เครือวัลย์, และ ดารณี เอื้อชนะจิต. (2568). การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การบริการที่มีคุณค่าของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา.* 15(3-4).

รัชชานนท์ พรหมจาด. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้ตรวจสอบบัญชีในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่ง.* การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วริยา ยอดปั๋น. (2564). *ปัจจัยในยุคดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีและความน่าเชื่อถือของผู้สอบบัญชีสหกรณ์.* การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

วรศักดิ์ หงส์สุวรรณ. (2568). การวิเคราะห์เจตนาในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการตรวจสอบสหกรณ์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี.* 19(1), 47-63.

อริสา ศรีชัยนาท. (2562). *ทักษะด้านเทคโนโลยีของนักวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล.* สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

อัยย์ญาดา โรจวิสิฐภัทร์. (2565). *ปัจจัยองค์กร เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และสมรรถนะทางการบัญชีที่มีผลต่อการยอมรับการใช้งาน RPA Software ของพนักงานบัญชีและการเงิน กรณีศึกษาอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน.* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

Knowledge and Understanding of Personal Income Tax Payments among Residents of Lat Lum Kaeo District, Pathum Thani Province

นราวาตี มะดิเยาะ[1], พรทิพย์ แสงแก้ว[2], อะวาฎิบ มะดิเยาะ[3], อาทิตยา อาดำ[4], ธราดล เกิดกำไร[5]

[1]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, narawatee.madi@northbkk.ac.th

[2]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, pornthip.saen@northbkk.ac.th

[3]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, awatib.madi@northbkk.ac.th

[4]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, atittaya.adam@northbkk.ac.th

[5]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, tharadal.ke@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาและเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ในด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเงินได้บุคคลธรรมดา ด้านการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน ด้านการยื่นภาษี และด้านการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการภาษีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จำแนกตามอายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและระดับรายได้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จำนวน 396 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า F-test และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s Method)

ผลการวิจัยพบว่าประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยรวมมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอยู่ในระดับมาก โดยด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเงินได้บุคคลธรรมดาอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการยื่นภาษี ด้านการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน และด้านการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการภาษีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ และผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานีที่มีอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ต่างกันมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำหลัก: ความรู้ความเข้าใจด้านภาษี, ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

Abstract

This study aimed to examine and compare the level of knowledge and understanding of personal income tax payment among residents in Lat Lum Kaeo District, Pathum Thani Province. The study focused on four aspects: general knowledge of personal income tax, expense deductions and tax allowances, tax filing, and awareness and understanding of tax measures and related laws. The comparisons were conducted based on age, occupation, educational level, and income level. This study employed a quantitative research design. A sample of 396 residents was selected using simple random sampling. Data were collected through questionnaires. Statistical analyses included percentage, mean, standard deviation, F-test, and pairwise comparisons using Scheffe’s method.

The findings revealed that, overall, residents in Lat Lum Kaeo District, Pathum Thani Province demonstrated a high level of knowledge and understanding of personal income tax payment. Among the four aspects, general knowledge of personal income tax ranked highest, followed by tax filing, expense deductions and allowances, and awareness and understanding of tax measures and related laws, respectively. Furthermore, the comparative analysis indicated that residents with different ages, occupations, educational levels, and income levels exhibited significantly different levels of knowledge and understanding of personal income tax payment, both overall and in each aspect, at the .01 level of statistical significance.

Keywords: Tax Knowledge and Understanding, Personal Income Tax

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มาตรการภาษีอากรถือเป็นนโยบายทางการคลังที่สำคัญที่รัฐบาลนำมาใช้ในการกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเป็นเครื่องมือหลักในการบริหารและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ทั้งนี้ รายได้ภาษีอากรเป็นแหล่งรายได้หลักของรัฐบาล โดยในแต่ละปีรัฐบาลไทยสามารถจัดเก็บรายได้สุทธิได้มากกว่า 2 ล้านล้านบาท และกว่าร้อยละ 80 ของรายได้ดังกล่าวมาจากการจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของระบบภาษีต่อเสถียรภาพทางการคลังของประเทศ (สุเมธ ศิริคุณโชติ และคณะ, 2561) ในโครงสร้างรายได้ของรัฐ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดานับเป็นแหล่งรายได้สำคัญประเภทหนึ่ง โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 15-20 ของรายได้ภาษีทั้งหมดในแต่ละปี และมีจำนวนผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามากกว่า 10 ล้านรายทั่วประเทศต่อปี

ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงขอบเขตฐานภาษีที่ครอบคลุมประชาชนผู้มีเงินได้เป็นจำนวนมาก กรมสรรพากรในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดเก็บภาษีตามประมวลรัษฎากร จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการประเมิน และการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียภาษี เพื่อให้การจัดเก็บเป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นธรรม (พรรณเพ็ญ สิทธิพัฒนา, 2563) การจัดเก็บภาษีอากรที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยสร้าง 'พื้นที่ทางการคลัง' (Fiscal Space) ทำให้รัฐบาลมีความสามารถในการดำเนินนโยบายงบประมาณแบบขาดดุลเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงวิกฤต โดยไม่ต้องพึ่งพาการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศจนเกินขอบเขตความยั่งยืนทางการคลัง (สมชัย จิตสุชน, 2560)

ปัจจุบันกรมสรรพากรได้พัฒนาระบบการยื่นแบบแสดงรายการภาษีผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (e-Filing) อย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าสัดส่วนผู้ยื่นแบบผ่านระบบออนไลน์เพิ่มขึ้นเกินกว่าร้อยละ 85 ของผู้ยื่นแบบทั้งหมดในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการปรับตัวสู่ระบบดิจิทัลของผู้เสียภาษี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการประชาสัมพันธ์และจัดทำคู่มือ ตลอดจนให้คำปรึกษาผ่านช่องทางต่าง ๆ แต่ยังพบว่าผู้เสียภาษีจำนวนไม่น้อยยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคำนวณภาษี การหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขของกฎหมายภาษีในแต่ละปี (พุลิยา ธีระธัญศิริกุล และสุพรรณีพุทธรัตน์, 2559)

ในระดับพื้นที่ จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีประชากรมากกว่า 1 ล้านคน และมีจำนวนสถานประกอบการและผู้มีรายได้ประจำเพิ่มขึ้นทุกปี ส่งผลให้จำนวนผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในพื้นที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการให้บริการปรึกษาภาษีในระดับพื้นที่สะท้อนว่าประชาชนบางส่วนยังมีความกังวลเกี่ยวกับความถูกต้องของการคำนวณภาษี และไม่มั่นใจในขั้นตอนการยื่นแบบแสดงรายการการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจึงมักก่อให้เกิดความกังวลแก่ผู้เสียภาษีจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะในประเด็นการประเมินภาษีย้อนหลังหรือการคำนวณภาษีไม่ถูกต้อง ซึ่งหากขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพออาจส่งผลต่อทัศนคติและความสมัครใจในการเสียภาษี อันกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของรัฐในระยะยาว (ชวฤทธิ์ โยศรีคุณ, 2561)

ดังนั้น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบภาษีให้มีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเสียภาษีของประชาชน การศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในด้านการวางแผนพัฒนาการให้ความรู้เชิงพื้นที่ และการสนับสนุนการบริหารจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศโดยรวมในระยะยาว

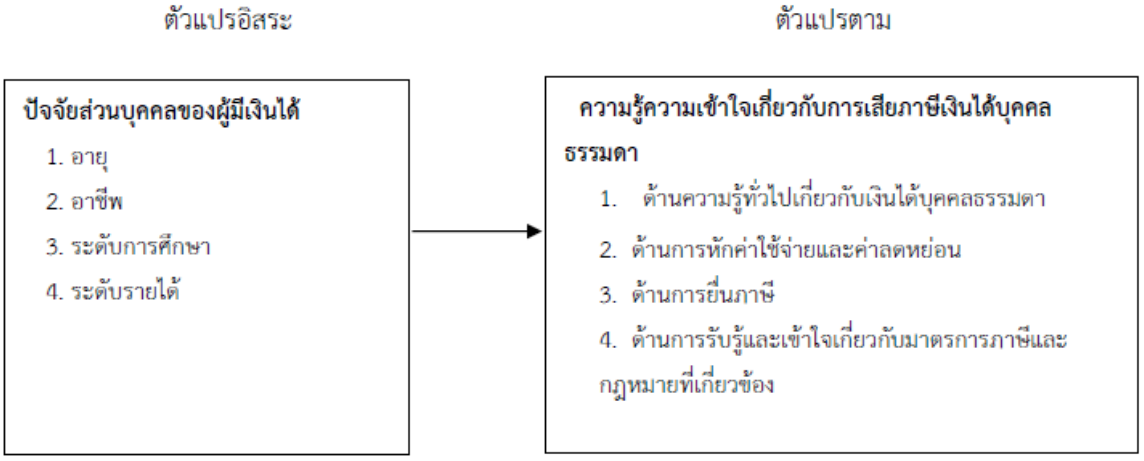
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
2. ทำให้ทราบความแตกต่างของระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. กรมสรรพากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ และการให้บริการด้านภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของประชาชนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น
4. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่ให้บริการวิชาการแก่สังคมสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการจัดทำโครงการอบรมหรือกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ด้านภาษีอากร เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน และส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการเสียภาษีในระยะยาว

กรอบแนวคิด

สมมติฐานในการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำนวน 52,278 คน ในปี พ.ศ. 2568 (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวแทนประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำนวน 396 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีของ ยามาเน (Yamane, 1973) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชาชน เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ประกอบด้วย อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และระดับรายได้

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประกอบด้วย ด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเงินได้บุคคลธรรมดา ด้านการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน ด้านการยื่นภาษี และด้านการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการภาษีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) คือ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยการกำหนดเกณฑ์ให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด. 2553) ดังนี้

ระดับมากที่สุด ค่าคะแนน = 5
ระดับมาก ค่าคะแนน = 4
ระดับปานกลาง ค่าคะแนน = 3
ระดับน้อย ค่าคะแนน = 2
ระดับน้อยที่สุด ค่าคะแนน = 1

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมสร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะสอบถามให้ครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย
3. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจและความชัดเจนของภาษา โดยนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดกับที่ระบุไว้ในนิยามศัพท์ ปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำและสำนวนข้อความในแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out)

กับประชาชนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าความสอดคล้องแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.891

4. นำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้วมาใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยจะติดต่อกับประชาชนในพื้นที่อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยใช้รูปแบบการตอบกลับแบบสอบถามทาง Google Form ในเดือนธันวาคม 2568-มกราคม 2569

2. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ 396 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามว่าสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ทุกฉบับ
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

2.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชาชน โดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

2.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและรายด้าน แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามหลักการหาค่าพิสัย (บุญชม ศรีสะอาด. 2553) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายถึง มีระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง มีระดับความรู้ความเข้าใจมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึง มีระดับความรู้ความเข้าใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง มีระดับความรู้ความเข้าใจน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 หมายถึง มีระดับความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด

2.3 เปรียบเทียบค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ถ้าหากพบความแตกต่างอย่างนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s Method)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี สรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเงินได้บุคคลธรรมดา	3.66	0.881	มาก
2. ด้านการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน	3.56	0.955	มาก
3. ด้านการยื่นภาษี	3.57	0.953	มาก
4. ด้านการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการภาษีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.56	0.915	มาก
รวม	3.59	0.872	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.872) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเงินได้บุคคลธรรมดาอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 0.881) รองลงมาคือ ด้านการยื่นภาษี ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.953) ด้านการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน ($\bar{X}$ = 3.56, S.D. = 0.955) และด้านการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการภาษีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}$ = 3.56, S.D. = 0.915) ตามลำดับ สามารถสรุปรายด้านของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเงินได้บุคคลธรรมดา พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเงินได้บุคคลธรรมดาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ การตระหนักถึงผลกระทบและบทลงโทษจากการไม่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ รองลงมาได้แก่ เข้าใจหน้าที่ของผู้มีเงินได้ในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การทราบระยะเวลาของปีภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การเข้าใจหน้าที่ของผู้มีเงินได้ในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และการเข้าใจประเภทของเงินได้พึงประเมินตามกฎหมายภาษีอากร

1.2 ด้านการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้านการหักค่าใช้จ่ายและค่า

ลดหย่อนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ การทราบว่าการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนช่วยลดภาระภาษีเงินได้ รองลงมาได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการหักค่าใช้จ่ายได้ตามประเภทเงินได้ การเข้าใจหลักเกณฑ์การใช้สิทธิลดหย่อนส่วนตัว การเข้าใจการใช้สิทธิลดหย่อนจากเงินสะสมและกองทุนต่างๆ และความรู้เกี่ยวกับการใช้สิทธิลดหย่อนจากเบี้ยประกันชีวิต

1.3 ด้านการยื่น พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้านการยื่นภาษีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ การทราบกำหนดการระยะเวลาในการยื่นภาษีแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ รองลงมาได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การทราบความสำคัญของการจัดเตรียมและเก็บรักษาเอกสารทางภาษี การเข้าใจการเลือกใช้แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด.90, ภ.ง.ด.91 และ ภ.ง.ด.94) และการเข้าใจขั้นตอนการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1.4 ด้านการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการภาษีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้านการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการภาษีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและมาตรการภาษีช่วยให้เสียภาษีได้อย่างถูกต้อง รองลงมาได้แก่ การตระหนักถึงบทลงโทษทางกฎหมายจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายภาษี การเข้าใจสิทธิและหน้าที่ของผู้เสียภาษีตามกฎหมายภาษีอากร การทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายภาษีอากร และความรู้เกี่ยวกับมาตรการภาษีของรัฐที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดา

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ที่มีอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ต่างกันมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.1 อายุ พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ที่อายุต่างกันมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานีที่อายุ 36-50 ปี มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยรวมมากกว่าผู้ที่มีอายุ 25-35 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 25 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 อาชีพ พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ที่อาชีพต่างกัน มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว

จังหวัดปทุมธานี ที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจมีความรู้ความเข้าใจโดยรวมมากกว่าพนักงาน/รับจ้างและเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมากกว่าผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการ/ธุรกิจส่วนตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีระดับการศึกษาต่างกันมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานีที่ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยรวมมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่ามัธยมปลาย และระดับมัธยมปลาย/ปวช. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอกมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยรวมมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่ามัธยมปลายกับระดับการศึกษามัธยมปลาย/ปวช. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ระดับรายได้ พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ที่มีรายได้ต่างกันมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ที่มีรายได้ 25,001-35,000 บาท/เดือน และมากกว่า 35,000 บาท/เดือน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยรวมมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า15,000 บาท/เดือน และผู้ที่มีรายได้ 15,000-25,000 บาท/เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 1 ที่พบว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเงินได้บุคคลธรรมดา ด้านการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน ด้านการยื่นภาษี และด้านการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการภาษีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอำเภอลาดหลุมแก้วเป็นพื้นที่เขตปริมณฑลที่มีการขยายตัวของชุมชนและภาคธุรกิจอย่างต่อเนื่อง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับเงินเดือนหรือทำงานในสถานประกอบการที่มีระบบหักภาษี ณ ที่จ่าย จึงมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับภาษีโดยตรงและต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการยื่นแบบภาษีเป็นประจำ นอกจากนี้ การที่ กรมสรรพากรได้พัฒนาระบบยื่นแบบแสดงรายการภาษีผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing) ให้มีความสะดวก รวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความรู้และข้อมูลด้านภาษีได้มากขึ้น อีกทั้ง มาตรการลดหย่อนและสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น ค่าเลี้ยงดูบุตร ประกันชีวิต หรือการลงทุนใน

กองทุนเพื่อการออม ทำให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจในการศึกษาและทำความเข้าใจข้อกำหนดทางภาษีอย่างละเอียดมากขึ้น เพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุดและลดความเสี่ยงจากความผิดพลาดในการยื่นแบบ จึงสะท้อนให้เห็นถึงระดับความรู้ความเข้าใจที่อยู่ในระดับมากดังผลการวิจัยที่ปรากฏ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร แก้วสาร (2562) ที่ศึกษาเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของผู้เสียภาษีในเขตสำนักงานสรรพากรพื้นที่ชลบุรี 3 แล้วพบว่า ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวิตา อุกฤษ (2564) ที่ศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากรในเรื่องของรายละเอียดทั่วไปต่างโดยนักบัญชีในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาแล้วพบว่า มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก

2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2 ที่พบว่าประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ต่างกันมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันในด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเงินได้บุคคลธรรมดา ด้านการยื่นภาษี และด้านการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลประสบการณ์ทางภาษี และแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน บุคคลที่มีรายได้สูงหรือมีภาระภาษีโดยตรงมักมีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับการยื่นแบบภาษี การคำนวณภาษี การหักค่าใช้จ่ายและการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดความเสี่ยงจากความผิดพลาด ขณะที่ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมักมีทักษะในการสืบค้นและทำความเข้าใจข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของกรมสรรพากรหรือสื่อออนไลน์อื่น ๆ ได้ดีกว่า นอกจากนี้อายุและลักษณะอาชีพยังสะท้อนถึงประสบการณ์การทำงานและการมีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบภาษีที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มผู้มีอาชีพอิสระหรือผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว อาจต้องจัดการภาษีด้วยตนเอง จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเชิงลึกมากกว่ากลุ่มที่มีนายจ้างดำเนินการหักภาษี ณ ที่จ่ายให้ ส่งผลให้ระดับความรู้ความเข้าใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามผลการวิจัยที่ปรากฏ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รจี ปิติพืชญ์ (2562) พบว่า อายุ ระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลต่อความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับภาษีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อการ รับรู้ข้อมูลข่าวสารและทัศนคติต่อการเสียภาษีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวราพร เปรมพาณิชย์นุกูล, ธนิตยา ผลสว่าง, วรนันท์ชนก มิตรสันเทียะ และ อารดา เกาะสมบัติ (2568) พบว่า เพศ อายุ สถานะ รายได้สุทธิต่อปี ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และความคิดเห็นเกี่ยวกับวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

เสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยด้านอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้แบบเฉพาะกลุ่ม โดยมุ่งเน้นกลุ่มที่มีระดับการศึกษาน้อยหรือมีรายได้น้อย เพื่อยกระดับความรู้ด้านความรู้ทั่วไป การยื่นแบบแสดงรายการ และการหักค่าใช้จ่าย/ค่าลดหย่อนให้ใกล้เคียงกันมากยิ่งขึ้น

2. เนื่องจากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าระดับความรู้แตกต่างกันตามลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น กรมสรรพากร ควรพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่าย และหลากหลายรูปแบบ เช่น อินโฟกราฟิก คลิปวิดีโอสั้น หรือระบบให้คำปรึกษาผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเท่าเทียม

3. จากผลการวิจัยที่พบความแตกต่างในด้านความรู้เกี่ยวกับการยื่นแบบแสดงรายการภาษีและการหักค่าใช้จ่าย/ค่าลดหย่อน หน่วยงานภาครัฐควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการลงพื้นที่จัดกิจกรรมให้คำแนะนำเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและลดข้อผิดพลาดในการยื่นแบบภาษีของประชาชน

4. แม้ผลการวิจัยโดยรวมจะอยู่ในระดับมาก แต่ยังพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากร ดังนั้น ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและจัดอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านภาษีอย่างทั่วถึงและลดช่องว่างความรู้ระหว่างกลุ่มประชากร

5. จากการที่ผลการวิจัยพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายด้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและวางแผนส่งเสริมความรู้ด้านภาษีอย่างตรงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดเก็บภาษีและลดความเหลื่อมล้ำด้านความเข้าใจทางภาษีในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากข้อค้นพบที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคล การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่ศึกษาและเพิ่มความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในระดับที่กว้างขึ้น รวมทั้งควรเพิ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้อง เช่น ทัศนคติ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎหมายภาษี เพื่อให้การวิเคราะห์มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ อาจใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานหรือการศึกษาก่อน-หลังการให้ความรู้ เพื่อประเมินประสิทธิผลของการส่งเสริมความรู้ด้านภาษีได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

ชวฤทธิ์ โยศรีคุณ. (2561). ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามโครงสร้างภาษีใหม่ ปี 2560. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา,* 12(1), 195-207.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พรรณเพ็ญ สิทธิพัฒนา. (2563). ความคาดหวังของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในจังหวัดกรุงเทพมหานครที่มีต่อรายการหักลดหย่อนทางภาษี. ใน *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ เบญจมิตรวิชาการ ครั้งที่ 10.* (น.282-289). มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

รจี ปิติพืชญ์. (2562). *ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความเต็มใจในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของผู้มีเงินได้ในเขตกรุงเทพมหานคร.* การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

วราพร เปรมพาณิชย์นุกูล, ธนิตยา ผลสว่าง, วรนันท์ชนก มิตรสันเทียะ, และ อารดา เกาะสมบัติ. (2568). ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารนวัตกรรมวิทยาศาสตร์เพื่อสังคม,* 8(1).

วลัยพร แก้วสาร. (2562). *ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรณีศึกษา ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตสำนักงานสรรพากรพื้นที่ชลบุรี 3.* งานนิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมชัย จิตสุชน. (2560). *ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: แนวโน้ม นโยบาย และแนวทางแก้ไข.* สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI).

สุภาวิตา อุกฤษ. (2564). *ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากรของนักบัญชีอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา.* การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุเมธ ศิริคุณโชติ และคณะ. (2561). *มาตรการภาษีอากร.* กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2568). *ประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี.* สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ฬุลิยา ธีระธัญศิริกุล และสุพรรณี พุทธรัตน์. (2559). ความรู้และทัศนคติของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,* 35(6), 204-213.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test.* (5th ed.). New York: Harper Collins.

Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis.* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publication.

ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรต่อการยกระดับเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศของมหาวิทยาลัยธนบุรี

Factors of Personnel Readiness for Scaling up Educational Quality Criteria for Performance Excellence of Thonburi University

จุติพร สุวกุลศิริ[1], ไพโรจน์ แจ่มศรี[2], ธฤษวรรณ บรรดาจันทร์[3]

[1]คณะบริหารธุรกิจ/สาขาการจัดการโลจิสติกส์, มหาวิทยาลัยธนบุรี, Jutiporn@thonburi-u.ac.th

[2, 3]สำนักวิชาศึกษาทั่วไป, มหาวิทยาลัยธนบุรี, taritsawan@thonburi-u.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความพร้อมของบุคลากร 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะสมรรถนะ ด้านทัศนคติแรงจูงใจ ด้านทรัพยากรการสนับสนุน และด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร เกี่ยวกับการใช้เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศของมหาวิทยาลัยธนบุรี และ 2) เปรียบเทียบความพร้อมจำแนกตามตำแหน่งงานและคณะวิชา โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากร 115 คน เครื่องมือคือแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ One-way ANOVA ทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านความพร้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.61, S.D. = 0.55) โดยด้านทัศนคติและแรงจูงใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 3.84, S.D. = 0.63) ส่วนด้านความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 3.23, S.D. = 0.78) และ 2) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า บุคลากรที่มีตำแหน่งงานและสังกัดคณะต่างกัน มีความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน โดยกลุ่มผู้บริหารมีความพร้อมสูงกว่ากลุ่มอาจารย์และสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยควรเน้นการสร้างความรู้เชิงลึกและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ ทั้งนี้ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย

คำหลัก: ระบบประกันคุณภาพการศึกษา, เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ, ความพร้อมของบุคลากร, มหาวิทยาลัยธนบุรี

Abstract

This research aimed to 1) examine personnel readiness in five dimensions: knowledge and understanding, skills and competencies, attitudes and motivation, supporting resources,

and collaboration and communication regarding the implementation of the EdPEx system at Thonburi University; and 2) compare readiness based on job positions and faculties. A quantitative research design was employed. The sample included 115 personnel. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.85. Data were analyzed using mean, standard deviation, and One-way ANOVA, with pairwise comparisons conducted using the LSD method.

The results showed that: 1) overall readiness was at a high level ($\overline{X}$ = 3.61, S.D. = 0.55). Among the dimensions, attitudes and motivation had the highest mean score ($\overline{X}$ = 3.84 S.D. = 0.63)), while knowledge and understanding were at a moderate level and had the lowest mean score ($\overline{X}$ = 3.23, S.D. = 0.78). 2) The comparative analysis indicated that personnel with different job positions and faculty affiliations exhibited statistically significant differences in readiness at the 0.05 level across all dimensions. Administrators demonstrated higher readiness than academic staff and support staff. The university should therefore emphasize enhancing in-depth knowledge and promoting engagement among personnel at all levels. The findings can be used as a basis for planning and improving the university’s educational quality assurance processes.

Keywords: Educational Quality Assurance, Education Criteria for Performance Excellence, Personnel Readiness, Thonburi University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษา (Conceptual Design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคน

ให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

มหาวิทยาลัยธนบุรีมีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในระดับชาติและนานาชาติ "มหาวิทยาลัยธนบุรีเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อปวงชน (University for All) ผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพตามมาตรฐานสากล เพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยี" โดยมีการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 (ผนวกกับสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) มีนโยบายและความตั้งใจที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้ทัดเทียมเป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยนำเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence: EdPEx) ซึ่งเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลและมุ่งสู่ความเป็นเลิศ มาเป็นกรอบการบริหารจัดการการศึกษาของอุดมศึกษาไทย เพื่อให้สถาบันใช้พัฒนาการบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่อง อันจะยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถาบันและของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ ในประเทศไทยได้เริ่มปรับใช้เกณฑ์บัลดริจมาเป็นเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) เกณฑ์ดังกล่าวและการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award: PMQA) (กองยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567)

การประกันคุณภาพการศึกษาไม่เพียงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงระบบการศึกษาเท่านั้น ยังเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาสังคมโดยรวมอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว นับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาองค์กรทางการศึกษาและสังคมให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2566) ในการนำระบบประกันคุณภาพตามเกณฑ์ดังกล่าวมาปรับใช้นั้น สิ่งสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามได้คือบุคลากรภายในหน่วยงาน ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนและผลักดันให้ระบบประกันคุณภาพขององค์กรประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยเฉพาะในการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายที่ต้องการนำแนวทางนี้มาพัฒนาคุณภาพองค์กรทั้งในแง่ของตัวผู้ปฏิบัติงานและของหน่วยงาน ความพร้อมของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการรับนโยบายและการนำแนวทางการปฏิบัติไปปรับใช้ในหน่วยงานของตนเองนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะปัจจัยความสำเร็จของการลงมือปฏิบัติขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในแต่ละหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นระดับผู้บริหารจนไปถึงบุคลากรในแต่ละระดับ (หฤทัยรัตน์ ศรีจันทร์ขำ, 2566)

มหาวิทยาลัยธนบุรีเห็นถึงความสำคัญของความพร้อมของบุคลากรต่อการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการองค์กรการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นระบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีการตัดสินใจบน

ฐานข้อมูลและผลลัพธ์ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนการยกระดับผลการดำเนินงานโดยรวมอย่างต่อเนื่องตามหลักการของความเป็นเลิศ (กองยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรต่อการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (EdPEx) ของมหาวิทยาลัยธนบุรี ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารจัดการด้านการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับเกณฑ์ดังกล่าวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยมุ่งหวังนำผลการวิจัยมาใช้เป็นสารสนเทศให้กับผู้บริหารทุกระดับ เพื่อกำหนดทิศทางและสนับสนุนการบริหารจัดการองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศให้มากขึ้นและสอดคล้องกับการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยต่อไป (กองยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของบุคลากรของมหาวิทยาลัยธนบุรีต่อการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศใน 5 มิติ ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความเข้าใจ 2) ด้านทักษะและสมรรถนะ 3) ด้านทัศนคติและแรงจูงใจ 4) ด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากองค์กร และ 5) ด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร
2. เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมของบุคลากรต่อการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ จำแนกตามตำแหน่งงานและคณะวิชา

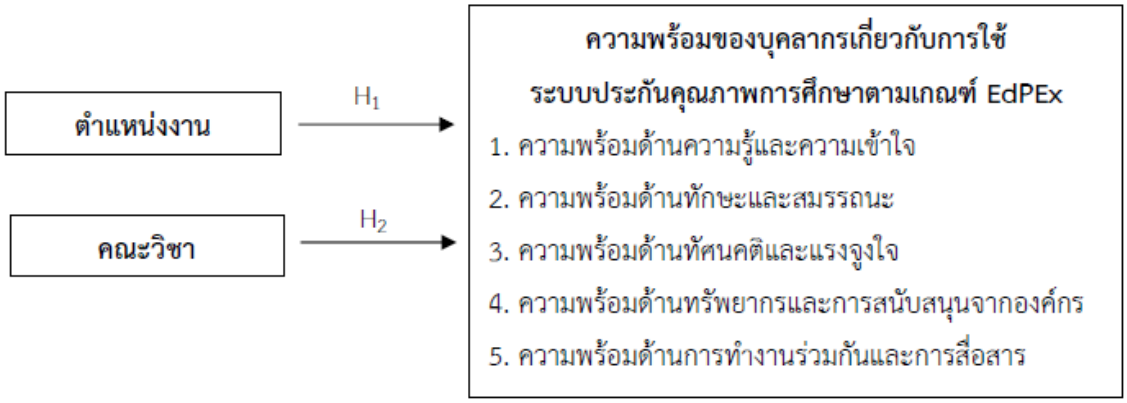
กรอบแนวคิด

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้

จากการทบทวนวรรณกรรมและเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEx) ฉบับปี 2567-2570 ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อมุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงอนุมาน โดยแบ่งตัวแปรออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยด้านสถานภาพของบุคลากร ประกอบด้วย ตำแหน่งงาน และสังกัดคณะวิชา และ ตัวแปรตาม คือ ความพร้อมของบุคลากรต่อการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ (EdPEx) ใน 5 มิติสำคัญ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะสมรรถนะ ด้านทัศนคติแรงจูงใจ ด้านทรัพยากรสนับสนุน และด้านการสื่อสารร่วมกัน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพร้อมระหว่างกลุ่มประชากร (Inferential Analysis) โดยใช้สถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบตัวแปรที่มี 2 กลุ่ม และ

One-way ANOVA สำหรับตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม เพื่อนำผลการวิจัยไปสู่การวางแผนพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละหน่วยงานอย่างมีนัยสำคัญ

การตั้งสมมติฐาน (Hypotheses)

สมมติฐานที่ 1 (H1): บุคลากรที่มีตำแหน่งงานต่างกัน มีระดับความพร้อมต่อการใช้ระบบเกณฑ์ EdPEx แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 (H2): บุคลากรที่สังกัดคณะวิชาต่างกัน มีระดับความพร้อมต่อการใช้ระบบเกณฑ์ EdPEx แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. เพื่อได้ทราบถึงความพร้อมของบุคลากรเกี่ยวกับการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ EdPEx (Education Criteria for Performance Excellence) มหาวิทยาลัยธนบุรีนำไปใช้เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในที่ดี ของมหาวิทยาลัยธนบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมของบุคลากรเกี่ยวกับการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ EdPEx (Education Criteria for Performance Excellence) มหาวิทยาลัยธนบุรี โดยรวมและรายด้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลจากบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยธนบุรี 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรสายวิชาการ และบุคลากรสายสนับสนุน รวมทั้งสิ้น 161 คน

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรคำนวณของ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 115 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเทียบสัดส่วนร่วมกับการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามเพื่อการศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรต่อการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (EdPEx) ของมหาวิทยาลัยธนบุรีเป็นแบบสอบถามแบบมาตรส่วนประมาณค่า นำร่างแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพด้วยระบบเกณฑ์ EdPEx จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยมีค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ระหว่าง 0.67-1 และทดลองใช้แบบสอบถามในกลุ่มผู้ที่รับผิดชอบงานการประกันคุณภาพหลักสูตร ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำฯ จำนวน 10 คน ทำการตรวจสอบ ความเชื่อมั่นด้วย Cronbach’s Alpha (1970) มีค่าเท่ากับ 0.85 จากนั้นนำผลการทดลองใช้แบบสอบถามมาปรับปรุงได้แบบสอบถามฉบับเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรต่อการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (EdPEx) ของมหาวิทยาลัยธนบุรี ลักษณะแบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท Likert โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนจะแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ 5 มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด 4 มีระดับความคิดเห็นมาก 3 มีระดับความคิดเห็นปานกลาง 2 มีระดับความคิดเห็นน้อย และ 1 มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นแบบปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ในรูปแบบ Google Form ในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2568 จัดส่งให้กลุ่มตัวอย่างบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยธนบุรีและนัดวัน เพื่อรวบรวมผลการตอบแบบสอบถามและนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจากข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยโปรแกรมประมวลผลสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอในรูปตาราง และเรียงโดยใช้สถิติในการวิจัยแต่ละตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรต่อการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (EdPEx) ของมหาวิทยาลัยธนบุรี วิเคราะห์โดยหา ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษาเป็นรายข้อรายหมวด และโดยรวม แปลความหมายค่าเฉลี่ยด้วยการประเมินแบบ Rating Scale 5 ระดับ

ทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรต่อการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (EdPEx) ของมหาวิทยาลัยธนบุรีกับข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดย การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA or F-test)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการใช้เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence-EdPEx) มหาวิทยาลัยธนบุรี วิเคราะห์โดยรวบรวมและสรุป

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรต่อการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (EdPEx) ของมหาวิทยาลัยธนบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยธนบุรี จำนวน 115 คน มาทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลความพร้อมของบุคลากรเกี่ยวกับการใช้เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence-EdPEx) มหาวิทยาลัยธนบุรี โดยจำแนกรายละเอียดรายด้าน คือ 1) ความพร้อมด้านความรู้และความเข้าใจ 2) ความพร้อมด้านทักษะและสมรรถนะ 3) ความพร้อมด้านทัศนคติและแรงจูงใจ 4) ความพร้อมด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากองค์กร และ 5) ความพร้อมด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.61, S.D. = 0.55) โดยสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

ตาราง 1 ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนความพร้อมของบุคลากร

ความพร้อมของบุคลากร	ค่าสถิติ		แปลความหมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ความพร้อมด้านความรู้และความเข้าใจ	3.23	0.78	ปานกลาง
2. ความพร้อมด้านทักษะและสมรรถนะ	3.50	0.59	ปานกลาง
3. ความพร้อมด้านทัศนคติและแรงจูงใจ	3.84	0.63	มาก
4. ความพร้อมด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากองค์กร	3.76	0.68	มาก
5. ความพร้อมด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร	3.71	0.73	มาก
รวม	**3.61**	**0.55**	**มาก**

จากตาราง 1 ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรต่อการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (EdPEx) ของมหาวิทยาลัยธนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.61, S.D. = 0.55) และเมื่อทำการพิจารณาเป็นรายหัวข้อ พบว่า ความพร้อมด้านทัศนคติและแรงจูงใจ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.84, S.D. = 0.63) รองลงมา ความพร้อมด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากองค์กร อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.76, S.D. = 0.68) ความพร้อมด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.71, S.D. = 0.73) และความพร้อมด้านทักษะและสมรรถนะ อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.50, S.D. = 0.59) โดยมีความพร้อมด้านความรู้และความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับสุดท้าย ($\overline{X}$ = 3.23, S.D. = 0.78)

ตาราง 2 เปรียบเทียบความพร้อมของบุคลากรเกี่ยวกับการใช้ระบบประกันคุณภาพเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEx) ของมหาวิทยาลัยธนบุรี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามตำแหน่งงาน

ความพร้อมของบุคลากร	ตำแหน่งงาน	A	B	C	D	E	F	Sig.
1. ด้านความรู้และความเข้าใจ	ผู้บริหาร (A)	-	0.33	1.03*	0.65*	0.77*	3.28	0.01
	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B)		-	0.70*	0.32	0.43*		
	อาจารย์ประจำหลักสูตร (C)			-	0.37	0.26		
	อาจารย์ประจำ (D)				-	0.11		
	บุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E)					-		
2. ด้านทักษะและสมรรถนะ	ผู้บริหาร (A)	-	0.58*	0.83*	0.69*	0.74*	3.35	0.01
	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B)		-	0.24	0.11	0.16		
	อาจารย์ประจำหลักสูตร (C)			-	0.24	0.08		
	อาจารย์ประจำ (D)				-	0.04		
	บุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E)					-		
3. ด้านทัศนคติและแรงจูงใจ	ผู้บริหาร (A)	-	0.55*	0.90*	0.16	0.20	10.57	0.00
	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B)		-	0.73*	0.38*	0.36*		
	อาจารย์ประจำหลักสูตร (C)			-	0.35	1.10*		
	อาจารย์ประจำ (D)				-	0.75*		
	บุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E)					-		
4. ด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากองค์กร	ผู้บริหาร (A)	-	0.13	0.93*	0.68*	0.06	8.26	0.00
	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B)		-	0.80*	0.50*	0.20		
	อาจารย์ประจำหลักสูตร (C)			-	0.30	1.00*		
	อาจารย์ประจำ (D)				-	0.70*		
	บุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E)					-		
5. ด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร	ผู้บริหาร (A)	-	0.19	1.08*	0.45	0.08	3.65	0.01
	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B)		-	0.88*	0.26	0.11		
	อาจารย์ประจำหลักสูตร (C)			-	0.88*	1.00*		
	อาจารย์ประจำ (D)				-	0.37*		
	บุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E)					-		
รวม	ผู้บริหาร (A)	-	0.26	0.95*	0.58*	0.23	5.73	0.00
	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B)		-	0.68*	0.31*	0.02		
	อาจารย์ประจำหลักสูตร (C)			-	0.68*	0.71*		
	อาจารย์ประจำ (D)				-	0.34*		
	บุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E)					-		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 การเปรียบเทียบความพร้อมของบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาสู่เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เลิศ (EdPEx) จำแนกตามตำแหน่งงาน ได้แก่ ผู้บริหาร (A) อาจารย์ประจำผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B) อาจารย์ประจำหลักสูตร (C) อาจารย์ประจำ (D) และบุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E) พบว่า ความพร้อมของบุคลากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ความพร้อมด้านทัศนคติและแรงจูงใจผลการเปรียบเทียบพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สูงที่สุด (F = 10.57, Sig. = 0.00) โดยผู้บริหาร (A) มีความคิดเห็นแตกต่างจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B) และอาจารย์ประจำหลักสูตร (C) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B) มีความพร้อมมากกว่าอาจารย์ประจำหลักสูตร (C) อาจารย์ประจำ (D) และบุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E) และอาจารย์ประจำหลักสูตร(C) และอาจารย์ประจำ (D) มีความพร้อมมากกว่าบุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E) รองลงมาคือ ความพร้อมด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากองค์กร พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 8.26, Sig. = 0.00) โดยผู้บริหาร (A) มีความคิดเห็นแตกต่างจากอาจารย์ประจำหลักสูตร (C) และอาจารย์ประจำ (D) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B) มีความคิดเห็นแตกต่างจากอาจารย์ประจำหลักสูตร (C) อาจารย์ประจำ (D) และอาจารย์ประจำหลักสูตร (C) และอาจารย์ประจำ (D) มีความพร้อมมากกว่าบุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E) รองลงมาคือ ความพร้อมด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 3.65, Sig. = 0.01) โดยผู้บริหาร (A) และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B) มีความพร้อมมากกว่าอาจารย์ประจำหลักสูตร (C) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B) มีความพร้อมมากกว่าอาจารย์ประจำหลักสูตร (C) และอาจารย์ประจำหลักสูตร (C) มีความคิดเห็นแตกต่างจากอาจารย์ประจำ (D) และบุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E) และอาจารย์ประจำมีความพร้อมมากกว่าบุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E) รองลงมาคือ ความพร้อมด้านทักษะและสมรรถนะ พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 3.35, Sig. = 0.01) โดยผู้บริหาร (A) มีความพร้อมมากกว่าอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B) มีความพร้อมมากกว่าอาจารย์ประจำหลักสูตร (C) อาจารย์ประจำ (D) และบุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E) และลำดับสุดท้ายคือ ความพร้อมด้านความรู้และความเข้าใจ พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 3.29, Sig. = 0.01) โดยผู้บริหาร (A) มีความพร้อมมากกว่าอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B) อาจารย์ประจำหลักสูตร (C) และบุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E) และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร (B) ความคิดเห็นแตกต่างจากอาจารย์ประจำหลักสูตร (C) และบุคลากรสายสนับสนุนทางวิชาการ (E) อย่างมีนัยสำคัญ

ตาราง 3 เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมของบุคลากรเกี่ยวกับการใช้ระบบประกันคุณภาพเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence) ของมหาวิทยาลัยธนบุรี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามคณะวิชา

ความพร้อมของบุคลากร	คณะ	บธ.	บช.	บว.	วศ.	สศท.	สนับสนุน	F	Sig.
1. ด้านความรู้และความเข้าใจ	คณะบริหารธุรกิจ (บธ.)	-	0.64	1.24*	0.22	0.34	0.04	5.634	0.00
	คณะบัญชี (บช.)		-	0.60	0.42	0.30	0.69		
	บัณฑิตวิทยาลัย (บว.)			-	1.02*	0.90*	1.29*		
	คณะวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.)				-	0.12	0.26		
	สำนักศึกษาทั่วไป (สศท.)					-	0.39		
	หน่วยงานสนับสนุน						-		
2. ด้านทักษะและสมรรถนะ	คณะบริหารธุรกิจ (บธ.)	-	0.72*	0.52*	0.05	0.13	0.05	2.75	0.02
	คณะบัญชี (บช.)		-	0.20	0.77*	0.86*	0.77*		
	บัณฑิตวิทยาลัย (บว.)			-	0.57*	0.66*	0.57*		
	คณะวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.)				-	0.08	0.00		
	สำนักศึกษาทั่วไป (สศท.)					-	0.08		
	หน่วยงานสนับสนุน						-		
3. ด้านทัศนคติและแรงจูงใจ	คณะบริหารธุรกิจ (บธ.)	-	0.18	0.01	0.01	1.21*	0.29*	12.73	0.00
	คณะบัญชี (บช.)		-	0.20	0.20	1.40*	0.10		
	บัณฑิตวิทยาลัย (บว.)			-	0.00	1.20*	0.30		
	คณะวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.)				-	1.19*	0.31*		
	สำนักศึกษาทั่วไป (สศท.)					-	1.50*		
	หน่วยงานสนับสนุน						-		
4. ด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากองค์กร	คณะบริหารธุรกิจ (บธ.)	-	0.30	0.30	0.05	1.29*	0.21	12.00	0.00
	คณะบัญชี (บช.)		-	0.00	0.35	1.60*	0.09		
	บัณฑิตวิทยาลัย (บว.)			-	0.35	1.60*	0.09		
	คณะวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.)				-	1.24*	0.26		
	สำนักศึกษาทั่วไป (สศท.)					-	1.50*		
	หน่วยงานสนับสนุน						-		
5. ด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร	คณะบริหารธุรกิจ (บธ.)	-	0.46	0.21	0.35*	1.53*	0.15	13.26	0.00
	คณะบัญชี (บช.)		-	0.25	0.81*	2.00*	0.61		
	บัณฑิตวิทยาลัย (บว.)			-	0.56*	1.75*	0.36		
	คณะวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.)				-	1.18*	0.20		
	สำนักศึกษาทั่วไป (สศท.)					-	1.38*		
	หน่วยงานสนับสนุน						-		

ตาราง 3 (ต่อ)

ความพร้อมของบุคลากร	คณะ	บธ.	บช.	บว.	วศ.	สศท.	สนับสนุน	F	Sig.
รวม	คณะบริหารธุรกิจ (บธ.)	-	0.40	0.40*	0.06	0.76*	0.06	6.71	0.00
	คณะบัญชี (บช.)		-	0.00	0.46	1.16*	0.33		
	บัณฑิตวิทยาลัย (บว.)			-	0.46*	1.16*	0.33		
	คณะวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.)				-	0.70*	0.12		
	สำนักศึกษาทั่วไป (สศท.)					-	0.82*		
	หน่วยงานสนับสนุน						-		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 3 ความพร้อมของบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาสู่เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เลิศ (EdPEx) จำแนกตามคณะวิชา ได้แก่ คณะบริหารธุรกิจ (บธ.) คณะบัญชี (บช.) บัณฑิตวิทยาลัย (บว.) คณะวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.) สำนักศึกษาทั่วไป (สศท.) และหน่วยงานสนับสนุน พบว่า ความพร้อมของคณะวิชาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร ผลการเปรียบเทียบพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สูงที่สุด (F = 13.26, Sig. = 0.00) โดยคณะบริหารธุรกิจ (บธ.) คณะบัญชี (บช.) และบัณฑิตวิทยาลัย (บว.) มีความคิดเห็นแตกต่างจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.) และสำนักศึกษาทั่วไป (สศท.) คณะวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.) มีความพร้อมมากกว่าสำนักศึกษาทั่วไป (สศท.) และสำนักศึกษาทั่วไป (สศท.) มีความพร้อมมากกว่าหน่วยงานสนับสนุน รองลงมาคือ ด้านทัศนคติและแรงจูงใจ พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 12.74, Sig. = 0.00) โดยคณะบริหารธุรกิจ (บธ.) มีความคิดเห็นแตกต่างจากสำนักศึกษาทั่วไป (สศท.) และหน่วยงานสนับสนุน คณะบัญชี (บช.) และบัณฑิตวิทยาลัย (บว.) มีความพร้อมมากกว่าสำนักศึกษาทั่วไป (สศท.) คณะวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.) มีความคิดเห็นแตกต่างจากสำนักศึกษาทั่วไป (สศท.) และหน่วยงานสนับสนุน และสำนักศึกษาทั่วไป (สศท.) มีความพร้อมมากกว่าหน่วยงานสนับสนุน รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากองค์กร พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 12.00, Sig. = 0.00) คณะบริหารธุรกิจ (บธ.) คณะบัญชี (บช.) บัณฑิตวิทยาลัย (บว.) และคณะวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.) มีความพร้อมมากกว่าจากสำนักศึกษาทั่วไป (สศท.) และสำนักศึกษาทั่วไป (สศท.) มีความพร้อมมากกว่าหน่วยงานสนับสนุน รองลงมาคือ ด้านความรู้และความเข้าใจ พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 5.64, Sig. = 0.00) โดยคณะบริหารธุรกิจ (บธ.) มีความคิดเห็นแตกต่างจากบัณฑิตวิทยาลัย (บว.) และบัณฑิตวิทยาลัย (บว.) มีความพร้อมมากกว่าวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.) สำนักศึกษาทั่วไป (สศท.) และหน่วยงานสนับสนุน และลำดับสุดท้ายคือ ด้านทักษะและสมรรถนะ พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 2.75, Sig. = 0.02) โดยคณะบริหารธุรกิจ (บธ.) มีความ

คิดเห็นแตกต่างจากคณะบัญชี (บช.) และบัณฑิตวิทยาลัย (บว.) และบัณฑิตวิทยาลัย (บว.) มีความพร้อมมากกว่าวิศวกรรมศาสตร์ (วศ.) สำนักศึกษาทั่วไป (สศท.) และหน่วยงานสนับสนุน อย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แม้บุคลากรจะมีทัศนคติและแรงจูงใจต่อการดำเนินงานตามเกณฑ์ EdPEx ในระดับค่อนข้างสูง แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดด้านความรู้และทักษะที่จำเป็น ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของการนำเกณฑ์ไปใช้ นอกจากนี้ ความแตกต่างของระดับความพร้อมเมื่อจำแนกตามตำแหน่งงานและคณะวิชา สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในด้านโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล การพัฒนา และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร ดังนั้น การพัฒนาความพร้อมของบุคลากรจึงไม่ควรดำเนินการเฉพาะบางกลุ่มหรือบางด้านเท่านั้น แต่ควรส่งเสริมอย่างต่อเนื่องในภาพรวมขององค์กร โดยเน้นการเสริมสร้างทั้งความรู้และทักษะควบคู่ไปกับการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความพร้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยธนบุรีต่อการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (EdPEx) มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การศึกษาระดับความพร้อมของบุคลากรใน 5 มิติ และการเปรียบเทียบความพร้อมตามตำแหน่งงานและคณะวิชา ซึ่งสามารถเรียบเรียงเป็นบทความสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1: ระดับความพร้อมของบุคลากรใน 5 มิติ ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรของมหาวิทยาลัยธนบุรีมีระดับความพร้อมต่อการนำเกณฑ์ EdPEx ไปใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายมิติ พบว่า ด้านทัศนคติและแรงจูงใจมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 3.84) อยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่น เห็นความสำคัญ และมีความพร้อมในการสนับสนุนการพัฒนาองค์กรตามแนวทาง EdPEx อย่างชัดเจน

รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากองค์กร ($\overline{X}$ = 3.76) ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน แสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยมีการจัดสรรทรัพยากร รวมถึงสนับสนุนการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ขณะที่ด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร ($\overline{X}$ = 3.71) อยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความร่วมมือและการประสานงานที่ดีของบุคลากรในการขับเคลื่อนงานด้านคุณภาพ

อย่างไรก็ตาม ในด้านทักษะและสมรรถนะ ($\overline{X}$ = 3.50) อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าบุคลากรยังมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้เกณฑ์ EdPEx ในการปฏิบัติงานจริง และด้านความรู้และความเข้าใจ ($\overline{X}$ = 3.23) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง บ่งชี้ว่าบุคลากรยังขาดความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับเกณฑ์ดังกล่าว จึงควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างจริงจังในประเด็นนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 : การเปรียบเทียบความพร้อมตามตำแหน่งงานและคณะวิชา ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า บุคลากรที่มีตำแหน่งงานต่างกันมีระดับความพร้อมแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกมิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 (H1) โดยกลุ่มผู้บริหารมีระดับความพร้อมสูงกว่ากลุ่มอาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุนในเกือบทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบทบาทหน้าที่และประสบการณ์ในการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับระบบคุณภาพโดยตรง

ในขณะเดียวกัน ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 (H2) ยังพบว่า บุคลากรที่สังกัดคณะวิชาต่างกันมีระดับความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้านเช่นกัน จึงยอมรับสมมติฐานดังกล่าว ความแตกต่างนี้สะท้อนถึงบริบทการดำเนินงาน ประสบการณ์ และความเข้มแข็งด้านการประกันคุณภาพของแต่ละคณะวิชาที่ไม่เท่ากัน

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แม้บุคลากรจะมีทัศนคติและแรงจูงใจที่ดีต่อการนำ EdPEx มาใช้ แต่ยังคงมีความจำเป็นในการพัฒนาด้านความรู้และทักษะควบคู่กันไป รวมถึงควรคำนึงถึงความแตกต่างของตำแหน่งงานและหน่วยงาน เพื่อให้การยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระดับองค์กร

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความพร้อมของบุคลากรต่อการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษา (EdPEx) ใน 5 มิติผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยธนบุรีมีความพร้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความเข้าใจทิศทางการดำเนินงานและทัศนคติที่ดีต่อการนำเกณฑ์ EdPEx มาใช้พัฒนาองค์กร สอดคล้องกับการศึกษาของ จิรภิญญา คำรัตน์ และคณะ (2567) และ Phuangsuwan และคณะ(2567) ที่ชี้ว่าการรับรู้ การมีส่วนร่วม วัฒนธรรมองค์กร และภาวะผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน ด้านมีค่าเฉลี่ยสูง ได้แก่ ด้านทัศนคติและแรงจูงใจ รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากองค์กร และด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร ซึ่งอยู่ในระดับมากทั้งหมด แสดงถึงการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับงานของ วีรนุช พานทอง (2565) และกองยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา (2567) อย่างไรก็ตาม ด้านทักษะและสมรรถนะ และด้านความรู้และความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านความรู้ที่ต่ำที่สุด สะท้อนว่าบุคลากรยังขาดความรู้เชิงลึกและทักษะปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ หฤทัยรัตน์ ศรีจันทร์ขำ (2566), Kesaporn (2565) และ ชยภร ศิริโยธา (2564)

2. การเปรียบเทียบความพร้อมของบุคลากรจำแนกตามตำแหน่งงานและคณะวิชา ผลการวิเคราะห์ด้วย One-way ANOVA พบว่า บุคลากรที่มีตำแหน่งงานต่างกันมีความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้บริหารมีความพร้อมสูงกว่ากลุ่มอาจารย์และสายสนับสนุน สอดคล้องกับงานของ บุรพร กำบุญ (2560) และ สุวัฒน์ งามดี และ ปิยพร มานะกิจ (2560) ด้านที่แตกต่างสูงสุดคือ ด้านทัศนคติและแรงจูงใจ รองลงมาคือด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากองค์กร สะท้อนบทบาทผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับ Phuangsuwan และคณะ (2567) และ วรรณภา

ตันทิวากร (2560) สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนที่มีความพร้อมต่ำกว่า อาจเนื่องจากมีบทบาททางอ้อม ทำให้การรับรู้ระบบคุณภาพยังไม่ชัดเจน สอดคล้องกับ หฤทัยรัตน์ ศรีจันทร์ขำ (2566) และข้อเสนอของ จิรภิญญา คำรัตน์ และคณะ (2567) เมื่อจำแนกตามคณะ/หน่วยงาน พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในทุกด้าน โดยสูงสุดคือด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร รองลงมาคือด้านทัศนคติและแรงจูงใจและด้านทรัพยากรฯ ซึ่งสะท้อนความแตกต่างของบริบทองค์กร สอดคล้องกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2566) และ ชยภร ศิริโยธา (2564)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า บุคลากรของมหาวิทยาลัยธนบุรีมีความพร้อมต่อการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEx) โดยรวมอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยควรทำให้ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับเกณฑ์ EdPEx ให้แก่บุคลากรทุกระดับอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการสื่อสารนโยบายและการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการดำเนินงานตามเกณฑ์ EdPEx

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่ผลต่อความพร้อมของบุคลากรในการใช้ระบบ EdPEx ในเชิงลึกมากขึ้น และอาจใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมหรือขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังสถาบันอุดมศึกษาอื่น เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กองยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2567). *คู่มือเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ 2567-2570.* นนทบุรี: ภาพพิมพ์ จำกัด.

จิรภิญญา คำรัตน์, และคณะ. (2567). การรับรู้และการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ. *วารสารสุขภาพและการศึกษาพยาบาล,* 30(2), 18-32.

ชยภร ศิริโยธา. (2564). การศึกษาสภาพปัจจุบันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEx) กรณีศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *Mahidol R2R e-Journal,* 8(2), 45-60.

บุรพร กำบุญ. (2560). การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal,* 10(1), 1746-1757.

พัฒน์พล แก้วยม. (2557). *การศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.* [รายงานวิจัย]. สำนักคุณภาพการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. https://research.rmutsb.ac.th/list_research.php?GetBudget=2&GetOffice=11&GetYear=2557.

วรรณภา ตันทิวากร. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาสู่เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEx) คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *Mahidol R2R e-Journal,* 4(2), 160-181.

วีรนุช พานทอง. (2565*). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาสู่เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEx) ระดับคณะมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.* [รายงานวิจัย,มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/bitstream/123456789/4408/1/20240809-R2R-Weeranuch%20P..pdf

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2566*). รายงานประจำปี 2566: การประกันคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน.* สมศ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด

สุวัฒน์ งามดี และ ปิยพร มานะกิจ. (2560). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จตัวชี้วัดของแผนกลยุทธ์ตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEx). *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 11(2),* 55-67.

หฤทัยรัตน์ ศรีจันทร์ขำ.(2566). *การศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEx) ของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.* [รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิทยาลัยสหวิทยาการ]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:313046.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing.* New York: Harper & Row.

Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis.* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชี ในจังหวัดปทุมธานี

Factors Affecting the Efficiency of Digital-Era Work Performance among Accountants in Pathum Thani Province

ณัฐพงษ์ ใจภิภักดิ์[1], ปนัดดา พาหา[2], พีระพร เครือหงษ์[3], รัชภูมิ เรืองหร่าย[4]
กิตติวัฒน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา[5]

[1]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ natthaphong.yaip@northbkk.ac.th
[2]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ panadda.phah@northbkk.ac.th
[3]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ peeraporn.khru@northbkk.ac.th
[4]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ratchaphum.ruea@northbkk.ac.th
[5]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ kittiwat.is@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชี 2) เปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัจจัยการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 365 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test, F-test และ MRA

ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการลดข้อผิดพลาดในการบันทึกและประมวลผลข้อมูลอยู่ในระดับปานกลางเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ความรวดเร็วในการทำงาน ความถูกต้องของข้อมูลและรายงานบัญชี และคุณภาพของผลลัพธ์งานบัญชี 2) ผู้ทำบัญชีที่เพศต่างกันมีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมและด้านการลดข้อผิดพลาดในการบันทึกและประมวลผลข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้ทำบัญชีอายุและประสบการณ์ทำงานต่างกันมีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของผลลัพธ์งานบัญชีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 เรียงตามลำดับมากไปน้อยได้แก่ ปัจจัยด้านความสามารถของระบบสารสนเทศทางการบัญชี (β= .345) ด้านความรู้ความเข้าใจทางเทคโนโลยีดิจิทัล (β= .267) ด้านการพัฒนาความรู้วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (β= .209) และด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร (β= .126) ตามลำดับ

คำหลัก: ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, ยุคดิจิทัล, ผู้ทำบัญชี

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of digital-era work performance efficiency among bookkeepers; 2) compare the efficiency of digital-era work performance among bookkeepers classified by personal factors; and 3) investigate work-related factors influencing digital-era work performance efficiency among bookkeepers. The sample consisted of 365 bookkeepers in Pathum Thani Province. The statistical techniques employed for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and multiple regression analysis (MRA).

The results of the study revealed that: 1) the overall level and individual dimensions of digital-era work performance efficiency among bookkeepers in Pathum Thani Province were at a moderate level. Among the dimensions, reduction of errors in recording and data processing was ranked at the highest level, followed by work speed, accuracy of accounting information and reports, and quality of accounting outputs, respectively. 2) Bookkeepers with different genders demonstrated statistically significant differences in overall work performance efficiency, as well as in reduction of errors in recording and data processing, at the .05 level of statistical significance. Furthermore, bookkeepers with different ages and work experiences showed statistically significant differences in performance efficiency in terms of the quality of accounting outputs at the .05 level. 3) Digital-era work-related factors were found to significantly influence overall digital-era work performance efficiency at the .01 level of statistical significance. The factors, ranked from highest to lowest influence, were accounting information system capability (β = .345), digital technological knowledge and understanding (β = .267), continuous professional development (β = .209), and management support (β = .126), respectively.

Keywords: Work Performance Efficiency, Digital Era, Accountants

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคดิจิทัลการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจทุกภาคส่วน รวมถึงวิชาชีพบัญชีซึ่งเป็นระบบสนับสนุนข้อมูลที่สำคัญต่อการตัดสินใจขององค์กร การ

เปลี่ยนผ่านจากระบบบัญชีแบบใช้เอกสารและการบันทึกข้อมูลด้วยมือ ไปสู่การใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชี (Accounting Information Systems: AIS) ซอฟต์แวร์บัญชีออนไลน์ ระบบคลาวด์ (Cloud Computing) และเทคโนโลยีอัจฉริยะ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) ทำให้กระบวนการทำบัญชีมีความรวดเร็ว แม่นยำ และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (พิลาพร กลุ่มกลาง และ พรทิวา แสงเขียว, 2567)

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้บทบาทของผู้ทำบัญชีต้องพัฒนาไปจากการทำงานเชิงปฏิบัติการแบบเดิม สู่การทำงานที่ต้องใช้ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่กับความรู้ด้านบัญชี เช่น ความสามารถในการใช้ระบบบัญชีออนไลน์ การจัดการข้อมูลดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อเพิ่มความแม่นยำและลดความเสี่ยงของความผิดพลาดในการรายงานทางการเงิน งานวิจัยจำนวนมากพบว่า “สมรรถนะด้านดิจิทัล” และ “ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ” มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และ คุณภาพรายงานทางการเงิน ของผู้ทำบัญชีในยุคปัจจุบัน (อุไรวรรณ อินตอน และ พรทิวา แสงเขียว, 2568)

นอกจากนี้ การเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัลยังส่งผลต่อ โครงสร้างการทำงานของสำนักงานบัญชีและฝ่ายบัญชีขององค์กร ทำให้จำเป็นต้องปรับรูปแบบการบริหารจัดการ การควบคุมภายใน และแนวปฏิบัติด้านมาตรฐานบัญชีให้สอดคล้องกับระบบเทคโนโลยีที่ใช้งานอยู่ด้วย ดังเช่นผลการศึกษาของ ชญาภา นัยนิตย์ และ พรรณทิพย์ อย่างกลั่น (2567) ระบุว่าสำนักงานบัญชีที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและมีการพัฒนาทักษะบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญทั้งด้านความถูกต้อง ความรวดเร็ว และการวิเคราะห์ข้อมูล

อย่างไรก็ตาม ผู้ทำบัญชีจำนวนไม่น้อยยังประสบปัญหาในการปรับตัวเข้าสู่เทคโนโลยีดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นความไม่คุ้นเคยกับระบบใหม่ การขาดทักษะด้านเทคโนโลยี การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณและความพร้อมขององค์กร ปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานลดลง แม้จะมีเทคโนโลยีช่วยสนับสนุนก็ตาม ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประวิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานีจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อทำความเข้าใจว่าองค์ประกอบใดทางเทคโนโลยี องค์กร และทักษะบุคลากร ที่ส่งผลต่อการทำงานของผู้ทำบัญชีในบริบทปัจจุบัน อันจะช่วยให้สำนักงานบัญชีและองค์กรธุรกิจสามารถวางแผนการพัฒนาและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาปัจจัยการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

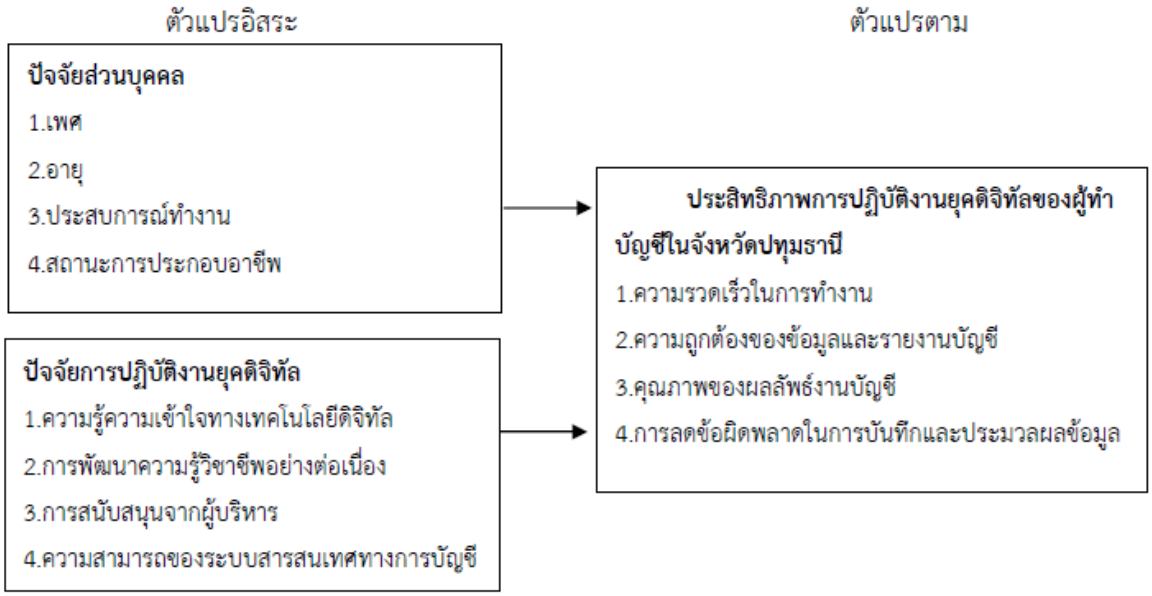
1. ทำให้ทราบถึงระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ทำให้ทราบความแตกต่างของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่ม

3. ทำให้ทราบถึงปัจจัยการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิด

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีและตัวแปรตาม (Dependent Variable) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล

สมมติฐานในการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานีแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล

2. ปัจจัยการปฏิบัติงานส่งผลต่อการประสิทธิภาพปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 4,242 คน ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าปี 2568 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 366 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1973) และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ทำบัญชี เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน และสถานะการประกอบอาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชี

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในยุคดิจิทัล เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) คือ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยการกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนของ บุญชม ศรีสะอาด (2553)

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมสร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะสอบถามให้ครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

3. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจและความชัดเจนของภาษา โดยนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

ที่ต้องการวัดกับที่ระบุไว้ในนิยามศัพท์ปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำและสำนวนข้อความในแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ทำบัญชี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าความสอดคล้องแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach, 1970; 160-161) ได้ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.828 แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้วมาใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยจะติดต่อกับผู้ทำบัญชีในสำนักงานบัญชีจังหวัดปทุมธานี โดยใช้รูปแบบการตอบกลับแบบสอบถามทาง Google Form แล้วนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ 366 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบถามสมบูรณ์ของแบบสอบถามว่าสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ทุกฉบับ
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

2.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ทำบัญชี โดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

2.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชี และตอนที่ 3 โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและ รายด้าน แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามหลักการหาค่าพิสัย (บุญชม ศรีสะอาด; 2553) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

2.3 เปรียบเทียบค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ถ้าหากพบความแตกต่างอย่างนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s Method)

2.4 วิเคราะห์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในยุคดิจิทัล โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ทำบัญชี พบว่า ผู้ทำบัญชีจำนวน 365 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.50 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 48.50 ส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี ร้อยละ 37.00 รองลงมาคือ อายุมากกว่า 40 ปี ร้อยละ 34.80 และอายุระหว่าง 30-40 ปี ร้อยละ 28.20 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 35.10 รองลงมาคือ น้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 34.80 และ 5-10 ปี ร้อยละ 30.10 และส่วนใหญ่มีสถานการณ์ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้าง/พนักงานประจำ ร้อยละ 33.40 รองลงมาคือทำงานในสำนักงานบัญชีร้อยละ 19.70 เป็นผู้ทำบัญชีอิสระ ร้อยละ 17.00 เป็นที่ปรึกษาด้านบัญชี ร้อยละ 16.70 และเป็นเจ้าของสำนักงานบัญชีร้อยละ 13.20 ตามลำดับ

2. วิเคราะห์ปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี สรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานีโดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชี	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความรู้ความเข้าใจทางเทคโนโลยีดิจิทัล	3.33	0.704	ปานกลาง
2. การพัฒนาความรู้วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง	3.35	0. 721	ปานกลาง
3. การสนับสนุนจากผู้บริหาร	3.42	0. 706	ปานกลาง
4. ความสามารถของระบบสารสนเทศทางการบัญชี	3.39	0. 743	ปานกลาง
รวม	3.37	0. 590	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่า ปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.37, S.D. = 0.590) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร ($\overline{X}$ = 3.42, S.D. = 0.706) รองลงมาคือ ความสามารถของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ($\overline{X}$ = 3.39, S.D. = 0.743) การพัฒนาความรู้วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ($\overline{X}$ = 3.35, S.D. = 0.721) และความรู้ความเข้าใจทางเทคโนโลยีดิจิทัล ($\overline{X}$ = 3.33, S.D. = 0.704) ตามลำดับ

สามารถสรุปรายด้านของปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชี ดังนี้

2.1 ความรู้ความเข้าใจทางเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลด้านความรู้ความเข้าใจทางเทคโนโลยีดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานบัญชี รองลงมาคือ ท่านสามารถทำความเข้าใจการทำงานของโปรแกรมบัญชีสมัยใหม่ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานบัญชีได้อย่างเหมาะสม ตามลำดับ

2.2 การพัฒนาความรู้วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง พบว่า ปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลด้านการพัฒนาความรู้วิชาชีพอย่างต่อเนื่องโดยรวมมีอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในวงการบัญชีอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือ ท่านมีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานบัญชีให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านเข้าร่วมอบรม สัมมนาหรือกิจกรรมพัฒนาความรู้ในวิชาชีพบัญชีอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

2.3 การสนับสนุนจากผู้บริหาร พบว่า ปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลด้านการสนับสนุนจากผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการทำงานบัญชีของท่าน รองลงมาคือ ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น เช่น โปรแกรมบัญชีหรืออุปกรณ์เทคโนโลยี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารให้คำปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานบัญชีอย่างเหมาะสม ตามลำดับ

2.4 ความสามารถของระบบสารสนเทศทางการบัญชี พบว่า ปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลด้านความสามารถของระบบสารสนเทศทางการบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ระบบสารสนเทศทางการบัญชีสามารถประมวลผลข้อมูลบัญชีได้อย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ รองลงมาคือ ระบบสารสนเทศทางการบัญชีสามารถสนับสนุนการทำงานของผู้ใช้งานได้อย่างเหมาะสม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีความเสถียร ปลอดภัย และสามารถใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

3. วิเคราะห์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี สรุปได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานีโดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความรวดเร็วในการทำงาน	3.41	0.706	ปานกลาง
2. ความถูกต้องของข้อมูลและรายงานบัญชี	3.41	0.733	ปานกลาง
3. คุณภาพของผลลัพธ์งานบัญชี	3.40	0.750	ปานกลาง
4. การลดข้อผิดพลาดในการบันทึกและประมวลผลข้อมูล	3.43	0.742	ปานกลาง
รวม	3.41	0.607	ปานกลาง

จากตาราง 2 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.41, S.D. = 0.607) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการลดข้อผิดพลาดในการบันทึกและประมวลผลข้อมูล ($\overline{X}$ = 3.43, S.D. = 0.742) รองลงมา คือ ความรวดเร็วในการทำงาน ($\overline{X}$ = 3.41, S.D. = 0.706) ความถูกต้องของข้อมูลและรายงานบัญชี ($\overline{X}$ = 3.41, S.D. = 0.733) และคุณภาพของผลลัพธ์งานบัญชี ($\overline{X}$ = 3.40, S.D. = 0.750) ตามลำดับ สามารถสรุปรายด้านของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี ดังนี้

3.1 ด้านความรวดเร็วในการทำงาน พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลด้านความรวดเร็วในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านสามารถปฏิบัติงานบัญชีได้เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กำหนด มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ท่านมีความคล่องตัวในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการทำงานบัญชี มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านสามารถประมวลผลข้อมูลบัญชีได้อย่างรวดเร็วเมื่อใช้ระบบบัญชีดิจิทัล มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3.2 ด้านความถูกต้องของข้อมูลและรายงานบัญชี พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลด้านความถูกต้องของข้อมูลและรายงานบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีความสามารถในการตรวจสอบข้อผิดพลาดของข้อมูลบัญชีได้อย่างแม่นยำ รองลงมาคือ ท่านสามารถบันทึกข้อมูลบัญชีได้อย่างถูกต้องตามหลักการบัญชี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามลำดับ

3.3 ด้านคุณภาพของผลลัพธ์งานบัญชี พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี ด้านคุณภาพผลลัพธ์งานบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผลงานบัญชีของท่านมีรายละเอียดที่ครบถ้วนและผ่านการตรวจสอบที่เหมาะสม รองลงมาคือ ผลงานบัญชีที่ท่านจัดทำมีมาตรฐานตามข้อกำหนดของวิชาชีพบัญชี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ผลงานบัญชีของท่านมีคุณภาพสม่ำเสมอแม้อยู่ภายใต้การใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลง ตามลำดับ

3.4 ด้านการลดข้อผิดพลาดในการบันทึกและประมวลผลข้อมูล พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในยุคดิจิทัลในจังหวัดปทุมธานี ด้านการลดข้อผิดพลาดในการบันทึกและประมวลผลข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีการตรวจสอบข้อมูลอย่างรอบคอบก่อนบันทึกลงระบบบัญชีเพื่อป้องกันความผิดพลาด รองลงมาคือ ท่านสามารถระบุและแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในข้อมูลบัญชีได้อย่างทันท่วงที และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านสามารถลดความผิดพลาดในการบันทึกข้อมูลบัญชีได้ด้วยการใช้ระบบบัญชีดิจิทัล ตามลำดับ

4. เปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้ดังนี้

4.1 เพศ พบว่า ผู้ทำบัญชีที่เพศต่างกันมีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการลดข้อผิดพลาดในการบันทึกและประมวลผล ข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

4.2 อายุ พบว่า ผู้ทำบัญชีที่อายุต่างกันมีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพของผลลัพธ์งานบัญชีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง จึงทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s Method) พบว่า ผู้ทำบัญชีที่อายุมากกว่า 40 ปี มีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลด้านคุณภาพของผลลัพธ์งานบัญชีมากกว่าผู้ทำบัญชีที่อายุ 30-40 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ระสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้ทำบัญชีที่มีประการณ์ทำงานต่างกันมีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณา พบว่า ด้านคุณภาพของผลลัพธ์งานบัญชีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง เมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s Method) พบว่า ผู้ทำบัญชีที่มีประสบการณ์ น้อยกว่า 5 ปี มีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลด้านคุณภาพของผลลัพธ์งานบัญชีมากกว่าผู้ทำบัญชีที่มีประสบการณ์ 5-10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.4 สถานการณ์ประกอบอาชีพ พบว่า ผู้ทำบัญชีที่มีสถานภาพการประกอบอาชีพแตกต่างกัน มีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัล สรุปได้ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานีโดยรวม

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัล	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P
	B	Std.Error	Beta (β)		
ค่าคงที่	.731	.116		6.302**	.000
1. ความรู้ความเข้าใจทางเทคโนโลยีดิจิทัล	.230	.041	.267	5.638**	.000
2. การพัฒนาความรู้วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง	.176	.037	.209	4.726**	.000
3. การสนับสนุนจากผู้บริหาร	.108	.040	.126	2.715**	.007
4. ความสามารถของระบบสารสนเทศทางการบัญชี	.282	.034	.345	8.254**	.000
R^2 =.610, Adjusted R^2 =.606, F = 141.065**, SEE = .381, P = .000					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยในการปฏิบัติงานทั้ง 4 ตัว คือ ความรู้ความเข้าใจทางเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาความรู้วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนจากผู้บริหารและความสามารถของระบบสารสนเทศทางการบัญชี สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลโดยรวมได้ถึงร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยที่มีอิทธิผลส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 เรียงตามลำดับมากไปน้อยได้แก่ ความสามารถของระบบสารสนเทศทางการบัญชี (β=.345) ความรู้ความเข้าใจทางเทคโนโลยีดิจิทัล (β=.267) การพัฒนาความรู้วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (β= .209) และการสนับสนุนจากผู้บริหาร (β= .126) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัด ปทุมธานีสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการลดข้อผิดพลาดในการบันทึกและประมวลผลข้อมูลอยู่ในระดับปานกลางเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ความรวดเร็วในการทำงาน ความถูกต้องของข้อมูลและรายงานบัญชี และคุณภาพของผลลัพธ์งานบัญชี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัลของผู้ทำบัญชี ความพร้อมด้านเทคโนโลยีของสถานประกอบการ ตลอดจนภาระงานตาม

ข้อกำหนดของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมพัฒนาธุรกิจการค้า และกรมสรรพากร ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยังไม่สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุพัตรา หารัญดา (2566) ที่ชี้ว่าคุณลักษณะดิจิทัลของนักบัญชียังมีระดับที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานเกิดประโยชน์เต็มศักยภาพ และมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานในยุคดิจิทัลต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Rikhardsson และ Yigitbasioglu (2018) ที่พบว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัลในงานบัญชีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มความรวดเร็วของกระบวนการทำงาน โดยเฉพาะเมื่อมีการพัฒนาทักษะของบุคลากรควบคู่ไปกับการนำเทคโนโลยีมาใช้

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยที่พบว่าผู้ทำบัญชีที่เพศต่างกันมีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมและด้านการลดข้อผิดพลาดในการบันทึกและประมวลผลข้อมูลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้ทำบัญชีอายุและประสบการณ์ทำงานต่างกันมีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของผลลัพธ์งานบัญชีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความแตกต่างด้านลักษณะส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการรับรู้ การยอมรับ และพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในมิติของการลดข้อผิดพลาดและการควบคุมคุณภาพของข้อมูล ทั้งในด้านความมั่นใจในการใช้ระบบ ความคุ้นเคยกับโปรแกรมบัญชีดิจิทัล ความสามารถในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ และทักษะการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการทำงาน ความแตกต่างดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Tarhini, El-Masri, Ali, และ Serrano (2016) ที่พบว่าปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และประสบการณ์ มีผลต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร ในประเด็นด้านอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของ Venkatesh, Thong และ Xu (2016) ซึ่งพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับระดับทักษะความคุ้นเคย และความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน สำหรับประสบการณ์ทำงานที่พบว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปีมีประสิทธิภาพด้านคุณภาพผลลัพธ์สูงกว่า สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Oesterreich และ Teuteberg (2019) ที่พบว่าบุคลากรรุ่นใหม่มีความสามารถด้านดิจิทัลสูง และสามารถปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ได้รวดเร็ว ส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนผลที่พบว่า “สถานภาพการประกอบอาชีพ” ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของ Al-Okaily et al. (2020) ที่พบว่า ประสิทธิภาพในการใช้ระบบสารสนเทศขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของระบบกับลักษณะงาน มากกว่าปัจจัยด้านสถานภาพของผู้ใช้งาน

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลของผู้ทำบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงตามลำดับมากไปน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านความสามารถของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความรู้ความเข้าใจทางเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการพัฒนาความรู้วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร ตามลำดับ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสามารถของระบบสารสนเทศทางการบัญชีเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการทำงาน หากระบบมีความถูกต้อง เสถียร สามารถประมวลผลและเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างบูรณาการ ย่อมช่วยลดข้อผิดพลาด เพิ่มความรวดเร็ว และยกระดับคุณภาพของผลลัพธ์งานบัญชีได้อย่างชัดเจน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ Maulina และ Nazaruddin (2025) ที่พบว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานขององค์การ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Masias-Fernandez et al. (2023) ที่พบว่าความสามารถทางดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิภาพการทำงาน โดยผู้ที่มีความสามารถทางดิจิทัลสูงกว่าจะมีแนวโน้มปฏิบัติงานได้ดีกว่า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Sani และ Rahman (2021) ที่พบว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารและการพัฒนาความรู้วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีในองค์กร

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. พัฒนาทักษะดิจิทัลเชิงลึกให้เหมาะสมกับกลุ่มบุคลากร เนื่องจากผลการวิจัยที่พบความแตกต่างด้านเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงานในบางมิติของประสิทธิภาพ หน่วยงานควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านระบบบัญชีดิจิทัล การใช้โปรแกรมบัญชีอัตโนมัติ และเทคนิคการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับระดับทักษะและประสบการณ์ของแต่ละกลุ่ม เพื่อยกระดับความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมการใช้ระบบดิจิทัลเพื่อลดข้อผิดพลาดในงานบัญชี เนื่องจากผลการวิจัยพบความแตกต่างด้านการลดข้อผิดพลาดในการบันทึกและประมวลผลข้อมูล องค์กรควรพัฒนาระบบควบคุมภายในควบคู่กับการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น ระบบตรวจสอบความถูกต้องอัตโนมัติ (Auto-validation) ระบบแจ้งเตือนความผิดปกติของข้อมูล และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อช่วยตรวจสอบและวิเคราะห์รายการบัญชี อันจะช่วยเพิ่มความถูกต้องและลดความเสี่ยงจากความผิดพลาดของมนุษย์

3. สนับสนุนสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อ Digital Performance เพราะแม้ผลการวิจัยจะไม่พบความแตกต่างด้านสถานภาพการประกอบอาชีพ แต่การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีถือเป็นปัจจัยสำคัญ องค์กรควรกำหนดนโยบายด้าน Digital Transformation อย่างชัดเจน ส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารในการสนับสนุนการใช้ระบบ และลงทุนในระบบสารสนเทศทางการบัญชีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความสอดคล้องระหว่างเทคโนโลยีกับลักษณะงานอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายขอบเขตพื้นที่ศึกษา โดยศึกษากลุ่มผู้ทำบัญชีในจังหวัดอื่น หรือในระดับประเทศ เพื่อเปรียบเทียบบริบทที่แตกต่างกัน และเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในวงกว้าง

2. ศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมเชิงสาเหตุ โดยศึกษาปัจจัยเพิ่มเติม เช่น สมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) การยอมรับเทคโนโลยีตามกรอบ TAM หรือ UTAUT ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน IT และการสนับสนุนจากผู้บริหาร เพื่อวิเคราะห์กลไกเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยุคดิจิทัลอย่างลึกซึ้ง

3. ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่ออธิบายเหตุผลเบื้องหลังความแตกต่างของแต่ละกลุ่มและทำความเข้าใจพฤติกรรมการทำงานในยุคดิจิทัลในมิติที่ลึกและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2568). *ข้อมูลผู้ทำบัญชีที่ขึ้นทะเบียนในจังหวัดปทุมธานี ปี 2568. กระทรวงพาณิชย์.* สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2569, จาก https://www.dbd.go.th

ชญาภา นัยนิตย์, และ พรรณทิพย์ อย่างกลั่น. (2567). ความพร้อมด้านเทคโนโลยีและการพัฒนาทักษะบุคลากรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชี. *วารสารวิชาการด้านการบัญชีและการบริหารธุรกิจ.* 15(2), 45-60.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พิลาพร กลุ่มกลาง, และ พรทิวา แสงเขียว. (2567). เทคโนโลยีดิจิทัลกับการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการบัญชีในยุคปัจจุบัน. *วารสารการบัญชีไทย.* 14(1), 23-38.

สุพัตรา หารัญดา. (2566). คุณลักษณะนักบัญชียุคดิจิทัลที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออก-เฉียงเหนือ.* 13(2), 240-253.

อุไรวรรณ อินตอน, และ พรทิวา แสงเขียว. (2568). สมรรถนะด้านดิจิทัลกับคุณภาพรายงานทางการเงินของผู้ทำบัญชีในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาชีพบัญชี.* 20(1), 55-70.

Al-Okaily, M., Al-Okaily, A., Shiyyab, F., & Masadah, W. (2020). Accounting information system effectiveness from an organizational perspective. *Management Science Letters,* 10(16), 3991-4000.

Maulina, B. F., & Nazaruddin, I. (2025). System information accounting in business performance: A systematic literature review. *Journal of Accounting and Investment.* 26(2), 481-499.

Masias-Fernandez, M. G., Acosta, T. Y. N., Torres Rivera, J. L., & Chiparra, W. E. M. (2023). Digital competence and job performance in university teachers in the public sector. *International Journal of Professional Business Review.*

Oesterreich, T. D., & Teuteberg, F. (2019). The role of digital transformation in accounting and controlling: A systematic literature review. *Journal of Accounting & Organizational Change,* 15(4), 675-704.

Rikhardsson, P., & Yigitbasioglu, O. (2018). Business intelligence and analytics in management accounting research: Status and future focus. *International Journal of Accounting Information Systems,* 29, 37-58.

Sani, A., & Rahman, A. (2021). Managerial support and professional development in improving accounting information system effectiveness. *Journal of Accounting Research and Practice,* 13(2), 112-126.

Tarhini, A., El-Masri, M., Ali, M., & Serrano, A. (2016). Extending the UTAUT model to understand the customers’ acceptance and use of internet banking in Lebanon. *Information Technology & People, 29*(4), 830-849.

Venkatesh, V., Thong, J. Y. L., & Xu, X. (2016). Unified theory of acceptance and use of technology: A synthesis and the road ahead. *Journal of the Association for Information Systems,* 17(5), 328-376.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis.* (3rd ed.). Harper & Row.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชี ในจังหวัดปทุมธานี

Factors Affecting Compliance with Professional Ethics among Accountants in Pathum Thani Province, Thailand

กิตติวรรณ์ ปารวัตร์[1], ณัฏฐิตา สุขเฉลิม[2], ณิชกานต์ ทิพย์ดัด[3], พิมพ์ประกาย เผือกสีสุก[4], วรรณภา อิมะไชย์[5]

[1]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, kittiwan.para@northbkk.ac.th

[2]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, nattita.sukc@northbkk.ac.th

[3]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, nichakarn.thip@northbkk.ac.th

[4]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, Pimprakai.phue@northbkk.ac.th

[5]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, wanapa.im@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี 2) เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัจจัยองค์กรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานีจำนวน 355 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test และ MRA

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความซื่อสัตย์อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านการรายงานโปร่งใส ด้านการทำตามมาตรฐาน ด้านความเที่ยงธรรม ด้านการมีความสามารถและการประพฤติตนอย่างมืออาชีพ และด้านการรักษาความลับ 2) ผลการเปรียบเทียบพบว่าผู้ทำบัญชีที่อายุ ประสบการณ์ทำงาน และระดับการศึกษาต่างกันปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ปัจจัยองค์กรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การควบคุมภายในองค์กร ความคาดหวังจากผู้บริหาร และนโยบายองค์กร

คำหลัก: จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี, การปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชี

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of professional ethical practice among bookkeepers in Pathum Thani Province; 2) compare the level of professional ethical practice classified by personal factors; and 3) investigate organizational factors affecting professional ethical practice among bookkeepers. The study employed a quantitative survey research design. Data were collected through questionnaires from 355 bookkeepers in Pathum Thani Province using simple random sampling. Statistical analyses included percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and multiple regression analysis (MRA).

The findings revealed that: 1) overall and dimensional levels of professional ethical practice among bookkeepers in Pathum Thani Province were at the highest level. Among the dimensions, integrity ranked highest, followed by transparency in reporting, compliance with standards, objectivity, professional competence and professional behavior, and confidentiality. 2) The comparative analysis indicated that bookkeepers with different ages, work experiences, and educational levels demonstrated significantly different overall levels of professional ethical practice at the .05 level of statistical significance. 3) Organizational factors significantly affecting professional ethical practice among bookkeepers at the .05 level included internal control, management expectations, and organizational policies.

Keywords: Professional Code of Ethics in Accounting, Compliance with the Professional Code of Ethics among Accountants

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและธุรกิจของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล การแข่งขันทางธุรกิจที่ทวีความรุนแรง และความคาดหวังด้านความโปร่งใสจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้ระบบบัญชีต้องมีมาตรฐาน ความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือมากขึ้นกว่ายุคที่ผ่านมา ผู้ทำบัญชีจึงจำเป็นต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพตามที่สภาวิชาชีพบัญชีได้กำหนด เช่น ความซื่อสัตย์ ความเป็นกลาง การรักษาความลับ และความสามารถทางวิชาชีพ เพื่อให้การจัดทำรายงานทางการเงินเป็นไปอย่างถูกต้องและตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ทำบัญชีมักเผชิญกับแรงกดดันหลายด้านในการปฏิบัติงาน ทั้งแรงกดดันจากผู้บริหารที่ต้องการผลลัพธ์ทางการเงินที่ดี แรงกดดันจากการแข่งขันของธุรกิจ การเร่งรัดสรุปข้อมูล รวมถึงโครงสร้างการควบคุมภายในของบางองค์กรที่ยังไม่เข้มแข็ง ปัจจัยเหล่านี้อาจนำไปสู่ความเสี่ยงที่ผู้ทำบัญชีต้องตัดสินใจขัดต่อหลักจรรยาบรรณ เช่น การ

บิดเบือนตัวเลข การละเว้นข้อมูลสำคัญ หรือการรายงานที่ไม่ตรงตามข้อเท็จจริง จึงทำให้การยึดมั่นในจริยธรรมวิชาชีพมีความสำคัญมากขึ้นกว่าที่เคย (พิชญา ธนพงศธร, 2563)

จังหวัดปทุมธานีเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการพัฒนาและเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรม โรงงานผลิต สถานประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม รวมถึงธุรกิจด้านโลจิสติกส์และบริการ เนื่องจากเป็นจังหวัดใกล้กรุงเทพมหานครและเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์รองรับการลงทุนใหม่ ๆ การเติบโตของธุรกิจในจังหวัดปทุมธานีจึงทำให้ความต้องการผู้ทำบัญชีเพิ่มสูงขึ้น พร้อมทั้งรูปแบบธุรกิจมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น ธุรกิจข้ามชาติ ธุรกิจออนไลน์ และธุรกิจที่ต้องประสานงานกับหลายหน่วยงาน สิ่งเหล่านี้ทำให้บทบาทและความรับผิดชอบของผู้ทำบัญชีมีความละเอียดอ่อนมากขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) ในบริบทของจังหวัดปทุมธานี ปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีอาจประกอบไปด้วยหลายด้าน อาทิ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน สถานภาพการทำงาน และระดับการศึกษา (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีไทย (TAA), 2564) และปัจจัยด้านองค์กร เช่น การควบคุมภายในขององค์กร ความคาดหวังจากผู้บริหาร และนโยบายขององค์กร (วรรณา พงษ์ศรี, 2562)

ปัจจัยเหล่านี้สามารถส่งผลให้การปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีมีความเสี่ยงที่จะคลาดเคลื่อนจากหลักจรรยาบรรณได้ หากขาดความรู้ ความเข้าใจ การสนับสนุนจากองค์กร หรือขาดจิตสำนึกด้านจริยธรรมอย่างเพียงพอ ในขณะเดียวกัน หากผู้ทำบัญชีได้รับการสนับสนุนที่ดี เช่น การอบรมพัฒนา การมีระบบตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง การมีวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใส ก็จะสามารถลดความเสี่ยงและสร้างความเป็นมืออาชีพในวิชาชีพบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรพรรณ ภูริวัฒน์, 2564) ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานีจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อการยึดมั่นในจรรยาบรรณมากที่สุด และปัจจัยใดเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง การศึกษานี้จะช่วยให้สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาบุคลากรด้านบัญชี เสริมสร้างแนวทางด้านจริยธรรมในองค์กร และยกระดับมาตรฐานวิชาชีพบัญชีในพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และความมั่นคงของภาคธุรกิจในจังหวัดปทุมธานีโดยรวม

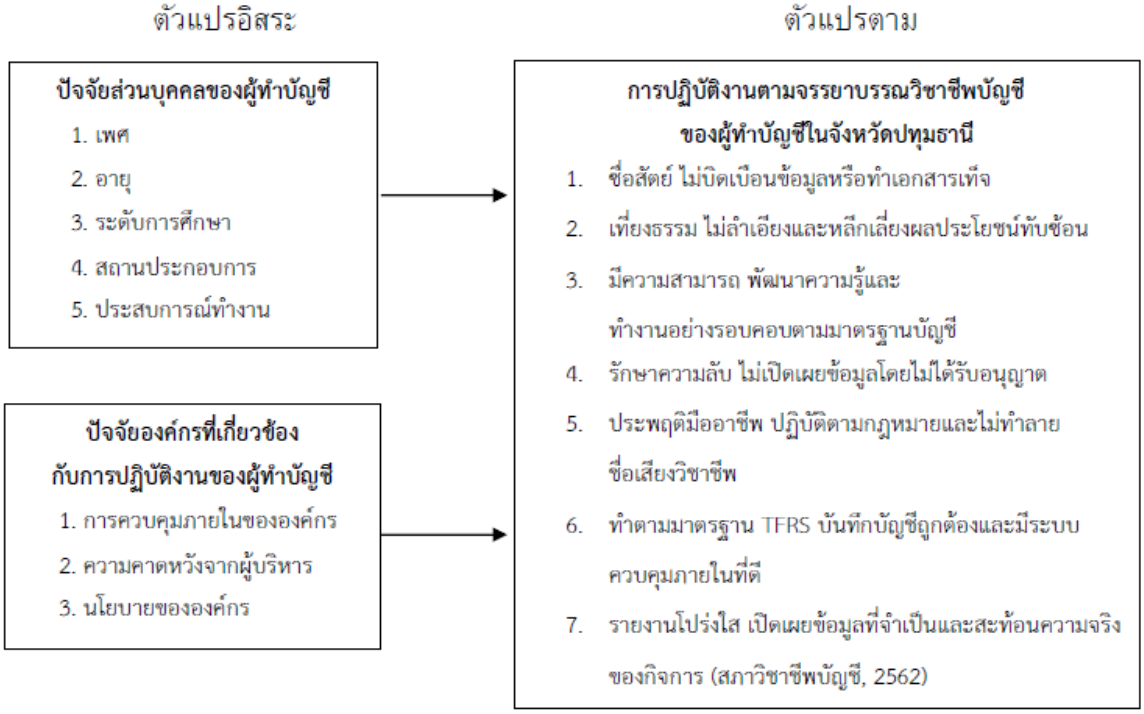
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชี
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ทำบัญชี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยองค์กรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณวิชาชีพ จะช่วยให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ทำบัญชีตามจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางหรือวิธีการในการส่งเสริมให้ผู้ทำบัญชีปฏิบัติตามจรรยาบรรณได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น การสร้างความตระหนักด้านคุณธรรม การจัดอบรมพัฒนาความรู้ด้านมาตรฐานวิชาชีพ การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่สนับสนุนความโปร่งใส ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ผู้ใช้งบการเงิน และการพัฒนาในวิชาชีพบัญชีโดยรวม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. การปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล

2. ปัจจัยองค์กรส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ทำบัญชีที่ปฏิบัติงานบัญชีในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 3,098 คน ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าปี 2568 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวแทนผู้ทำบัญชีที่ปฏิบัติงานในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 355 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane Taro, 1973) และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชี แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ทำบัญชี เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานประกอบการ และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีประกอบด้วย การควบคุมภายในขององค์กร ความคาดหวังจากผู้บริหาร และนโยบายขององค์กรเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) คือ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยการกำหนดเกณฑ์ให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี ด้านความซื่อสัตย์ ความเที่ยงธรรม มีความสามารถและพัฒนาความรู้ รักษาความลับ ประพฤติมืออาชีพและปฏิบัติตามกฎหมาย ทำตามมาตรฐาน TFRS และรายงานโปร่งใส เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) คือ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยการกำหนดเกณฑ์ให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมสร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะสอบถามให้ครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย
3. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจและความชัดเจนของภาษา โดยนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดกับที่ระบุไว้ในนิยามศัพท์ ปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำและสำนวนข้อความในแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษา
4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับสำนักงานบัญชีซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าความ

สอดคล้องแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .872 นำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้วมาใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยจะติดต่อกับผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานีโดยใช้รูปแบบการตอบกลับแบบสอบถามทาง Google Form แล้วนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ 355 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบถามสมบูรณ์ของแบบสอบถามว่าสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ทุกฉบับ
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

2.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ทำบัญชีโดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

2.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี และแบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์การปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและรายด้าน แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามหลักการหาค่าพิสัย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2.3 วิเคราะห์ค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยใช้การทดสอบค่าที่ (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ถ้าหากพบความแตกต่างอย่างนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s Method)

2.4 วิเคราะห์ปัจจัยองค์กรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชี โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis: MRA)

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ทำบัญชีพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 215 คน มีอายุ 25-35 ปี จำนวน 113 คน ประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี จำนวน 150 คน สถานประกอบการสำนักงานบัญชี จำนวน 153 คน ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 243 คน

2. ผลการศึกษาระดับปัจจัยองค์กรจำแนกตาม การควบคุมภายในองค์กร ความคาดหวังจากผู้บริหารนโยบายองค์กร สรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัจจัยองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานีโดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยองค์กร	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการควบคุมภายในองค์กร	4.48	0.405	มาก
2. ด้านความคาดหวังจากผู้บริหาร	4.46	0.448	มาก
3. ด้านนโยบายองค์กร	4.47	0.437	มาก
รวม	4.47	0.368	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ปัจจัยองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.368) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการควบคุมภายในองค์กรอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.405) รองลงมา คือ ด้านนโยบายองค์กร ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.437) และด้านความคาดหวังจากผู้บริหาร ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.448) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของปัจจัยองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชี สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการควบคุมภายในองค์กร พบว่า ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีด้านการควบคุมภายในองค์กรอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ องค์กรมีระบบควบคุมภายในที่ชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร รองลงมาได้แก่ องค์กรมีมาตรการรับมือและแก้ไขปัญหาด้านการควบคุมภายในได้ทันท่วงทีและองค์กรมีการแบ่งแยกหน้าที่อย่างเหมาะสมเพื่อลดความเสี่ยงต่อการทุจริตและระบบควบคุมภายในช่วยส่งเสริมให้ผู้ทำบัญชีปฏิบัติงานอย่างโปร่งใสและถูกต้องและผู้ทำบัญชีได้รับการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ

2.2 ด้านความคาดหวังจากผู้บริหาร พบว่า ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีด้านความคาดหวังจากผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ บริหารสนับสนุนให้ผู้ทำบัญชีอย่างซื่อสัตย์และโปร่งใส รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารมีความคาดหวังให้ผู้ทำบัญชีปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามมาตรฐานวิชาชีพและผู้บริหารไม่กดดันให้ผู้ทำบัญชีจัดทำข้อมูลที่อาจขัดต่อหลักจรรยาบรรณและผู้บริหารให้แนวทางและคำแนะนำที่ชัดเจนต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพและผู้บริหารให้ความสำคัญกับข้อมูลทางการเงินที่ถูกต้องมากกว่าผลประโยชน์เฉพาะหน้า

2.3 ด้านนโยบายองค์กร พบว่า ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีด้านนโยบายองค์กรอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ใน

ระดับมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ นโยบายขององค์กรช่วยลดแรงกดดันที่อาจก่อให้เกิดการกระทำที่ขัดต่อจรรยาบรรณ รองลงมาได้แก่ นโยบายขององค์กรสนับสนุนความโปร่งใสและการปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา และองค์กรมีการอบรมหรือให้ความรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นประจำและองค์กรมีนโยบายด้านจรรยาบรรณหรือจริยธรรมที่ชัดเจนสำหรับการปฏิบัติงานและนโยบายขององค์กรส่งเสริมให้ผู้ทำบัญชีปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานบัญชีอย่างชัดเจน

3. ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามด้านความซื่อสัตย์ ไม่บิดเบือนข้อมูลหรือทำเอกสารเท็จ ด้านความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงและหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อน ด้านการมีความสามารถ พัฒนาความรู้และทำงานอย่างรอบคอบตามมาตรฐานบัญชี ด้านการรักษาความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต ด้านการประพฤติตนอย่างมืออาชีพ ปฏิบัติตามกฎหมายและไม่ทำลายชื่อเสียงวิชาชีพ การทำตามมาตรฐาน TFRS บันทึกบัญชีถูกต้องและมีระบบควบคุมภายในที่ดี และการรายงานโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นและสะท้อนความจริงของกิจการ สรุปได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชี โดยรวมและรายด้าน

	การปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชี	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านความซื่อสัตย์ ไม่บิดเบือนข้อมูลหรือทำเอกสารเท็จ	4.55	.432	มากที่สุด
2.	ด้านความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงและหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อน	4.52	.464	มากที่สุด
3.	ด้านการมีความสามารถ พัฒนาความรู้และทำงานอย่างรอบคอบตามมาตรฐานบัญชี	4.52	.460	มากที่สุด
4.	ด้านการรักษาความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต	4.50	.467	มากที่สุด
5.	ด้านการประพฤติตนอย่างมืออาชีพ ปฏิบัติตามกฎหมายและไม่ทำลายชื่อเสียงวิชาชีพ	4.52	.453	มากที่สุด
6.	ด้านการทำตามมาตรฐาน TFRS บันทึกบัญชีถูกต้องและมีระบบควบคุมภายในที่ดี	4.53	.434	มากที่สุด
7.	ด้านการรายงานโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นและสะท้อนความจริงของกิจการ	4.55	.393	มากที่สุด
	รวม	4.53	.338	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานีมีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = .338) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์ ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = .432) รองลงมาคือด้านการรายงานโปร่งใส ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = .393) ด้านการทำตามมาตรฐาน TFRS ($\overline{X}$ =

4.53, S.D. = .434) ด้านความเที่ยงธรรม ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = .464) ด้านการมีความสามารถ ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = .460) ด้านการประพฤติตนอย่างมืออาชีพ ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = .453) และด้านการรักษาความลับ ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = .467) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชี สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านความซื่อสัตย์ไม่บิดเบือนข้อมูลหรือทำเอกสารเท็จ พบว่า ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ผู้ทำบัญชีปฏิบัติงานโดยไม่บิดเบือนข้อมูลหรือทำเอกสารเท็จ รองลงมาได้แก่ ผู้ทำบัญชีรายงานข้อมูลทางบัญชีตามข้อเท็จจริงเสมอ และผู้ทำบัญชีปฏิเสธงานที่เสี่ยงต่อการละเมิดความซื่อสัตย์

3.2 ด้านความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงและหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อนของผู้ทำบัญชี พบว่า ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ผู้ทำบัญชีตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลและหลักวิชาชีพ ไม่ใช่ความสัมพันธ์ส่วนตัว รองลงมาได้แก่ ผู้ทำบัญชีหลีกเลี่ยงงานที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับบทบาทหน้าที่ และผู้ทำบัญชีปฏิบัติงานโดยไม่ลำเอียงและไม่ถูกชักจูงจากผลประโยชน์ส่วนตน

3.3 ด้านการมีความสามารถ พัฒนาความรู้และทำงานอย่างรอบคอบตามมาตรฐานบัญชี พบว่า ผู้ทำในจังหวัดปทุมธานี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ผู้ทำบัญชีพัฒนาความรู้และทักษะทางบัญชีอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ ผู้ทำบัญชีตรวจสอบความถูกต้องของงานก่อนส่งมอบทุกครั้ง และผู้ทำบัญชีปฏิบัติงานตามมาตรฐานบัญชีอย่างถูกต้อง

3.4 ด้านการรักษาความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต พบว่า ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่อยู่ในมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ผู้ทำบัญชีใช้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์เฉพาะด้านงานเท่านั้น รองลงมาได้แก่ ผู้ทำบัญชีปฏิบัติตามนโยบายรักษาความลับอย่างเคร่งครัด และผู้ทำบัญชีไม่เปิดเผยข้อมูลของลูกค้าหรือองค์กรโดยไม่ได้รับอนุญาต

3.5 ด้านการประพฤติตนอย่างมืออาชีพ ปฏิบัติตามกฎหมายและไม่ทำลายชื่อเสียงวิชาชีพ พบว่า ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ผู้ทำบัญชีปฏิบัติงานด้วยความสุภาพ เคารพกฎระเบียบขององค์กร รองลงมาได้แก่ ผู้ทำบัญชีปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับทางบัญชีอย่างเคร่งครัด และผู้ทำบัญชีไม่เปิดเผยข้อมูลของลูกค้าหรือองค์กรโดยไม่ได้รับอนุญาต

3.6 ด้านการทำตามมาตรฐาน TFRS บันทึกบัญชีถูกต้องและมีระบบควบคุมภายในที่ดี พบว่า ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับมาก

ที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่อยู่ในมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ งานด้านบัญชีที่ผู้ทำบัญชีทำมีขั้นตอนควบคุมภายในที่เหมาะสม รองลงมาได้แก่ ผู้ทำบัญชีปฏิบัติงานสอดคล้องกับนโยบายบัญชีของกิจการ และผู้ทำบัญชีบันทึกบัญชีตามมาตรฐาน TFRS อย่างถูกต้อง

3.7 ด้านการรายงายโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นและสะท้อนความจริงของกิจการ พบว่า ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ผู้ทำบัญชีรายงานข้อมูลทางการเงินอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ รองลงมาได้แก่ ผู้ทำบัญชีเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร และรายงานที่ผู้ทำบัญชีจัดทำสะท้อนสภาพของกิจการตามข้อเท็จจริง

4. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี

4.1 เพศ พบว่า ผู้ทำบัญชีที่เพศต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 อายุ พบว่า ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี ที่อายุต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประพฤติตนอย่างมืออาชีพปฏิบัติตามกฎหมายและไม่ทำลายชื่อเสียงวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ .05 โดยผู้ทำบัญชีที่อายุน้อยกว่า 25 ปี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี มากกว่าผู้ทำบัญชีที่มีอายุ 36-45 ปี

4.3 ประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี ที่ประสบการณ์ทำงานต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ .05 โดยผู้ทำบัญชีที่ประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปีมีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี มากกว่าผู้ทำบัญชีที่มีประสบการณ์ 10 ปี ขึ้นไป เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ในด้านการรักษาความลับไม่เปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาตและการประพฤติตนอย่างมืออาชีพ ปฏิบัติตามกฎหมายและไม่ทำลายชื่อเสียงวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยผู้ทำบัญชีที่ประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีมากกว่าผู้ทำบัญชีที่มีประสบการณ์ 10 ปี ขึ้นไป และในด้านการประพฤติตนอย่างมืออาชีพ ปฏิบัติตามกฎหมายและไม่ทำลายชื่อเสียงวิชาชีพของโดยผู้ทำบัญชีที่ประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีมากกว่าผู้ทำบัญชีที่มีประสบการณ์ 10 ปี ขึ้นไป

4.4 สถานประกอบการ พบว่า ผู้ทำบัญชีที่มีสถานประกอบการต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ในด้านการประพฤติตนอย่างมืออาชีพ ปฏิบัติตามกฎหมายและไม่ทำลายชื่อเสียงวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้ทำบัญชีที่สถานประกอบการภาคเอกชน มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีน้อยกว่าผู้ทำบัญชีในสำนักงานบัญชี

4.5 ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ทำบัญชีที่ระดับการศึกษาต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ทำบัญชีที่ระดับการศึกษาน้อยกว่าปริญญาตรีกับปริญญาตรี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 น้อยกว่าปริญญาตรีเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ในด้านความเที่ยงธรรมไม่ลำเอียงและหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อนผู้ทำบัญชีที่ระดับการศึกษาน้อยกว่าปริญญาตรีกับปริญญาตรีมีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 น้อยกว่าปริญญาตรี ด้านการรักษาความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต ด้านการประพฤติตนอย่างมืออาชีพ ตามกฎหมายและไม่ทำลายชื่อเสียงวิชาชีพผู้ทำบัญชีที่ระดับการศึกษาน้อยกว่าปริญญาตรีกับปริญญาตรี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี น้อยกว่าปริญญาตรีและการทำตามมาตรฐาน TFRS บันทึกบัญชีถูกต้องและมีระบบควบคุมภายในที่ดีผู้ทำบัญชีที่ระดับการศึกษาปริญญาตรีกับปริญญาตรี มีระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีมากกว่าปริญญาโทและปริญญาเอก

5. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี สรุปได้ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยองค์กรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี โดยรวม

ปัจจัยองค์กร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P
	B	Std.Error	Beta (β)		
ค่าคงที่	1.923	.168		11.474**	.000
1. การควบคุมภายในองค์กร	.090	.043	.108	2.069*	.039
2. ความคาดหวังจากผู้บริหาร	.261	.046	.346	5.698**	.000
3. นโยบายขององค์กร	.232	.041	.300	5.596**	.000
R^2 =.438, Adjusted R^2 =.433, F = 92.273**, SEE = .254, P = .000					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยองค์กร 3 ตัว คือการควบคุมภายในองค์กร ความคาดหวังจากผู้บริหาร และนโยบายขององค์กร สามารถร่วมกันอธิบายการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี ได้ถึงร้อยละ 43 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยองค์กรที่มีอิทธิผลส่งผลต่อปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 เรียงตามลำดับมากไปน้อย ได้แก่ ความคาดหวังจากผู้บริหาร (β=.346) ปัจจัยด้านนโยบายองค์กร (β=.300) และการควบคุมภายในองค์กร (β=.108) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ที่พบว่าเพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี และผลการศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีในจังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์ และด้านการรายงานโปร่งใส สะท้อนให้เห็นว่าผู้ทำบัญชีส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการไม่บิดเบือนข้อมูล การรายงานตามข้อเท็จจริง และการเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการกำกับดูแลของ สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งกำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณไว้อย่างชัดเจน รวมถึงการบังคับใช้มาตรฐานรายงานทางการเงิน เช่น สภาวิชาชีพบัญชีแห่งประเทศไทย ที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามมาตรฐาน ทั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชลธิชา วัฒนกุล (2566) ที่ศึกษาระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในเขตภาคตะวันออก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความซื่อสัตย์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการไม่บิดเบือนข้อมูลและการรายงานตามข้อเท็จจริง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวรรณ สุขประเสริฐ (2567) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมของนักบัญชีในองค์กรธุรกิจ พบว่า ระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลและความรับผิดชอบต่อผู้ใช้งบการเงิน อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กิตติพงษ์ ธีรานนท์ (2568) ที่พบว่า ผู้ทำบัญชีในภาคกลางมีระดับการยึดมั่นในหลักจรรยาบรรณวิชาชีพอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านความซื่อสัตย์และความเที่ยงธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านองค์กรมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะบทบาทของการกำกับดูแลและการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจนซึ่งเอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องและโปร่งใส ขณะเดียวกันไม่พบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลมิได้เป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดความแตกต่างดังกล่าว

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ที่พบว่าเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพ บัญชีและผลการเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศและสถานประกอบการโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่อายุแตกต่างกันในด้านการประพฤติตนอย่างมืออาชีพ โดยกลุ่มอายุน้อยกว่า 25 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอายุ 36-45 ปี อาจสะท้อนถึงแรงจูงใจและความตื่นตัวในการปฏิบัติตามหลักวิชาชีพของกลุ่มวัยเริ่มต้นทำงาน นอกจากนี้ ประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี มีระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณสูงกว่าผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าผู้ปฏิบัติงานใหม่มีความระมัดระวังและเคร่งครัดต่อมาตรฐานมากกว่า สำหรับระดับการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีระดับปริญญาตรีมีระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณสูงกว่ากลุ่มน้อยกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริพร แก้วมณี (2566) ที่ศึกษาการ

เปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมของผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศไม่มีผลต่อระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่กลุ่มอายุน้อยและผู้มีประสบการณ์ทำงานไม่เกิน 5 ปี มีแนวโน้มยึดมั่นในหลักวิชาชีพสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุมากและประสบการณ์ยาวนาน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา พงศ์ธนกิจ (2567) ซึ่งศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของนักบัญชีในภาคอุตสาหกรรม พบว่า อายุและประสบการณ์ทำงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มวัยเริ่มต้นทำงานมีระดับความเคร่งครัดต่อมาตรฐานวิชาชีพสูงกว่า อีกทั้งระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไปมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฐกานต์ ชัยสิทธิ์ (2568) ที่พบว่า ระดับการศึกษาและช่วงอายุมีผลต่อพฤติกรรมการประพฤติตนอย่างมืออาชีพของผู้ทำบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่เพศและประเภทสถานประกอบการไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ

ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีมีความแตกต่างกันบางประการตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยเฉพาะด้านอายุ ประสบการณ์ทำงาน และระดับการศึกษา ซึ่งมีผลต่อระดับการยึดมั่นในหลักวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่เพศและประเภทสถานประกอบการไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างดังกล่าว ทั้งนี้สะท้อนว่าปัจจัยส่วนบุคคลบางด้านมีบทบาทต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ในขณะที่ปัจจัยบางประการมิได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ที่พบว่าเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีและผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการควบคุมภายในองค์กร ความคาดหวังจากผู้บริหาร และนโยบายองค์กร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และจากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่าปัจจัยองค์กรมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านความคาดหวังจากผู้บริหารและนโยบายองค์กร แสดงให้เห็นว่าบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมของผู้ทำบัญชี หากองค์กรมีระบบควบคุมภายในที่ชัดเจน มีการกำหนดนโยบายด้านจริยธรรม และผู้บริหารสนับสนุนความโปร่งใส จะช่วยยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีให้เป็นไปตามหลักจรรยาบรรณได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยเชิงองค์การที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมของผู้ทำบัญชี ทั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรทิพย์ จันทร์เพ็ญ (2566) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในเขตภาคกลาง และพบว่า การสนับสนุนจากผู้บริหารและการกำหนดนโยบายด้านจริยธรรมที่ชัดเจนมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกร ศรีวัฒน์ (2567) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบการควบคุมภายในกับพฤติกรรมจริยธรรมของนักบัญชีในองค์กรธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพและการกำกับดูแลจากฝ่ายบริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามหลักจรรยาบรรณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งยัง

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพัตรา รัตนวงศ์ (2568) ซึ่งศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและความคาดหวังของผู้บริหารที่มีต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบ รวมถึงทัศนคติของผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับจริยธรรม มีอิทธิพลโดยตรงต่อระดับการยึดมั่นในหลักจรรยาบรรณของผู้ทำบัญชี

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านองค์กรมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านความคาดหวังจากผู้บริหาร นโยบายองค์กรและระบบการควบคุมภายใน ซึ่งล้วนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรม สะท้อนให้เห็นว่าบริบทและสภาพแวดล้อมภายในองค์กรเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดระดับการยึดมั่นในหลักจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี องค์กรจึงควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านธรรมาภิบาลให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ตลอดจนสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อสนับสนุนให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดตามหลัก
2. เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความรู้และความเข้าใจในมาตรฐานการบัญชีมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเชิงจริยธรรมองค์กรควรจัดให้มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม สัมมนาหรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางวิชาชีพและปลูกฝังทัศนคติที่เหมาะสมต่อบทบาทความรับผิดชอบของผู้ทำบัญชี
3. ผลการวิจัยยังสะท้อนถึงความสำคัญของระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นองค์กรควรปรับปรุงกระบวนการกำกับดูแลและกลไกการตรวจสอบให้มีความรัดกุม โปร่งใส และตรวจสอบได้เพื่อลดแรงกดดันหรือปัจจัยเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้ประกอบวิชาชี
4. หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลวิชาชีพบัญชีควรดำเนินบทบาทเชิงสนับสนุนและเชิงป้องกันควบคู่กัน โดยมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษาและเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีอย่างต่อเนื่อง อันจะช่วยลดความเสี่ยงในการกระทำที่อาจขัดต่อหลักจรรยาบรรณและเสริมสร้างมาตรฐานวิชาชีพให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น
5. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางพัฒนาวิชาชีพบัญชีในระดับจังหวัดและระดับองค์กร เพื่อยกระดับมาตรฐานและความน่าเชื่อถือของวิชาชีพโดยรวม

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี องค์กรจึงควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านธรรมาภิบาลให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ตลอดจนสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อสนับสนุนให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดตามหลัก

2. เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความรู้และความเข้าใจในมาตรฐานการบัญชีมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเชิงจริยธรรมองค์กรควรจัดให้มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม สัมมนาหรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางวิชาชีพและปลูกฝังทัศนคติที่เหมาะสมต่อบทบาทความรับผิดชอบของผู้ทำบัญชี

3. ผลการวิจัยยังสะท้อนถึงความสำคัญของระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นองค์กรควรปรับปรุงกระบวนการกำกับดูแลและกลไกการตรวจสอบให้มีความรัดกุม โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อลดแรงกดดันหรือปัจจัยเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้ประกอบวิชาชี

4. หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลวิชาชีพบัญชีควรดำเนินบทบาทเชิงสนับสนุนและเชิงป้องกันควบคู่กัน โดยมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษา และเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีอย่างต่อเนื่อง อันจะช่วยลดความเสี่ยงในการกระทำที่อาจขัดต่อหลักจรรยาบรรณและเสริมสร้างมาตรฐานวิชาชีพให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

5. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางพัฒนาวิชาชีพบัญชีในระดับจังหวัดและระดับองค์กร เพื่อยกระดับมาตรฐานและความน่าเชื่อถือของวิชาชีพโดยรวม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังจังหวัดอื่นหรือเปรียบเทียบหลายพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพระหว่างพื้นที่

2. ควรศึกษาในเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแรงกดดัน ปัญหา และบริบทการตัดสินใจทางจริยธรรมของผู้ทำบัญชี

3. ควรเพิ่มตัวแปรด้านวัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ หรือแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลเชิงโครงสร้างและเชิงพฤติกรรมที่มีต่อการยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ

4. ควรศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบบัญชีออนไลน์หรือระบบ ERP ที่มีต่อการควบคุมภายในและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน

5. ควรใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุหรือแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความแม่นยำและสามารถอธิบายอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2568). *ข้อมูลผู้ทำบัญชีที่ขึ้นทะเบียนในจังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2568.* กระทรวงพาณิชย์.

กิตติพงษ์ ธีรานนท์. (2568). การยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในภาคกลาง. *วารสารวิชาการการเงิน การบัญชี และการจัดการ,* 9(1), 101-118.

ณัฐกานต์ ชัยสิทธิ์. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการประพฤติตนอย่างมืออาชีพของผู้ทำบัญชี. *วารสารวิชาการการจัดการสมัยใหม่,* 9(1), 120-136.

ชลธิชา วัฒนกุล. (2566). ระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในเขตภาคตะวันออก. *วารสารการบัญชีและการจัดการร่วมสมัย,* 14(1), 33-48.

ธนกร ศรีวัฒน์. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการควบคุมภายในกับพฤติกรรมจริยธรรมของนักบัญชีในองค์กรธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ,* 12(1), 78-92.

บุญชม ศรีสะอาด.(2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์

ปิยวรรณ สุขประเสริฐ. (2567). พฤติกรรมจริยธรรมของนักบัญชีในองค์กรธุรกิจไทย. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจและการบัญชี,* 12(2), 75-90.

พรทิพย์ จันทร์เพ็ญ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีในเขตภาคกลาง. *วารสารการบัญชีและการจัดการ,* 15(2), 45-60.

พิชญา ธนพงศธร. (2563). *จริยธรรมและความรับผิดชอบของผู้ทำบัญชีในบริบทธุรกิจยุคดิจิทัล.* สำนักพิมพ์วิชาการบัญชี.

วรรณา พงษ์ศรี. (2562). *ปัจจัยด้านองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

วรพรรณ ภูริวัฒน์. (2564). แนวทางการพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพบัญชีในองค์กรภาคเอกชน. *วารสารวิชาการด้านบัญชีและการเงิน,* 15(2), 45-60.

วรัญญา พงศ์ธนกิจ. (2567). ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของนักบัญชีในภาคอุตสาหกรรม. *วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี,* 11(1), 88-103.

ศิริพร แก้วมณี. (2566). การเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมของผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบัญชีและการตรวจสอบ,* 14(2), 55-70.

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีไทย. (2564). *รายงานสถานการณ์วิชาชีพบัญชีในประเทศไทย.* สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีไทย.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *ข้อมูลสถิติเศรษฐกิจและธุรกิจจังหวัดปทุมธานี.* กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2562). *ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี ว่าด้วยจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี.* สภาวิชาชีพบัญชี.

สุพัตรา รัตนวงศ์. (2568). วัฒนธรรมองค์กรและความคาดหวังของผู้บริหารที่มีต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี. *วารสารการบัญชีร่วมสมัย,* 9(1), 101-118.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing.* (3rd ed.). Harper & Row.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis.* (3rd ed.). Harper and Row.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

Factors Affecting Passenger Satisfaction of Low-Cost Airlines

อินทิรา ก๊กรัมย์[1], พัชรพร แช่มบำรุง[2], ฟานิสต้า เทพแก้ว[3], ณัฏฐณิชา แก้วรัตน์[4]

[1]คณะศิลปะศาสตร์/สาขาธุรกิจการบินและนวัตกรรมการบริการ,มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ,
intira.kokr@northbkk.ac.th

[2]คณะศิลปะศาสตร์/สาขาธุรกิจการบินและนวัตกรรมการบริการ,มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ,
patchalaporn.chae@northbkk.ac.th

[3]คณะศิลปะศาสตร์/สาขาธุรกิจการบินและนวัตกรรมการบริการ,มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ,
fanitta.thep@northbkk.ac.th

[4]คณะศิลปะศาสตร์/สาขาธุรกิจการบินและนวัตกรรมการบริการ,มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ,
natthanicha.kaew@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้โดยสารต่อปัจจัยคุณภาพบริการ และ 2) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยคุณภาพบริการต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใน ส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และใน ส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Interview) กับผู้โดยสารที่ใช้บริการเป็นประจำ จำนวน 10 คน เพื่อขยายความผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้โดยสารต่อปัจจัยคุณภาพบริการโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยคุณภาพบริการต่อความพึงพอใจ พบว่า ด้านความสะดวกสบาย มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รองลงมาคือ ด้านความปลอดภัย ด้านการบริการของพนักงาน ด้านราคาและความคุ้มค่า และด้านความตรงต่อเวลา ตามลำดับ

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ช่วยขยายความให้เห็นว่า ปัจจัยด้านความสะดวกสบายที่ผู้โดยสารให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ความรวดเร็วในขั้นตอนการเช็กอิน และความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชันของสายการบิน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวม

ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริการ โดยเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพเทคโนโลยีการบริการตนเองเพื่อตอบโจทย์ความสะดวกสบายของผู้โดยสาร อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจและความภักดีต่อสายการบินในระยะยาว

คำหลัก: ความพึงพอใจของผู้โดยสาร, สายการบินต้นทุนต่ำ, คุณภาพการบริการ

Abstract

This research entitled "Factors Influencing Passenger Satisfaction with Low-Cost Carriers" aims: 1) to study the levels of passenger opinions toward service quality factors, and 2) to analyze the influence of service quality factors on passenger satisfaction. This study employed a mixed-methods research design. For the quantitative phase, data were collected via questionnaires from 400 passengers in Thailand using Convenience Sampling. Statistical analyses included percentage, mean, standard deviation, and Multiple Regression Analysis. For the qualitative phase, a Focus Group Interview was conducted with 10 frequent passengers to further elaborate on the quantitative findings.

The research findings revealed that:

1. Quantitative Results: The overall level of passenger opinions toward service quality factors was at a high level. Multiple Regression Analysis indicated that Convenience was the most significant factor influencing satisfaction at a 0.05 significance level, followed by Safety, Staff Service, Price and Value, and Punctuality, respectively.

2. Qualitative Results: The interviews provided deeper insights, showing that the most critical aspects of convenience were the speed of the check-in process and the user-friendliness of the airline’s mobile application, both of which significantly drive overall passenger satisfaction.

These findings suggest that low-cost carriers should prioritize enhancing self-service technologies to improve convenience, ultimately fostering passenger satisfaction and loyalty.

Keywords: Passenger satisfaction, Low-cost airlines, Service quality

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ถือเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ข้อมูลจากสมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (International Air Transport Association: IATA, 2024) ระบุว่าปริมาณการเดินทางทางอากาศทั่วโลกมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สำหรับประเทศไทย ข้อมูลจาก สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (2567) พบว่าสายการบินต้นทุนต่ำ (Low-Cost Carriers: LCCs) ครองส่วนแบ่งตลาดภายในประเทศมากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทสำคัญในโครงสร้างการขนส่งทางอากาศของไทย

อย่างไรก็ตาม การขยายตัวดังกล่าวนำมาซึ่งสภาวะการแข่งขันที่รุนแรง ในอดีตงานวิจัยหลายฉบับมักชี้ว่า "ด้านราคา" เป็นปัจจัยหลักที่ดึงดูดผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ แต่ในปัจจุบันพฤติกรรมผู้บริโภคเริ่มเปลี่ยนไปสู่การให้ความสำคัญกับประสบการณ์การเดินทางที่ราบรื่น สอดคล้องกับรายงานการศึกษาของ กรมท่าอากาศยาน (2563) เรื่อง โครงการศึกษาความพึงพอใจและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการท่าอากาศยาน ที่ระบุชัดเจนว่า ปัจจัยด้าน "ความสะดวกสบาย" (Convenience) และประสิทธิภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลสูงต่อความพึงพอใจในภาพรวมของผู้โดยสารยุคใหม่

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ" เพื่อพิสูจน์ว่าปัจจัยด้านความสะดวกสบายมีอิทธิพลเหนือกว่าปัจจัยด้านราคาจริงหรือไม่ ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ประกอบการในการปรับปรุงคุณภาพการบริการให้ตรงจุด เพื่อสร้างความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสารอย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

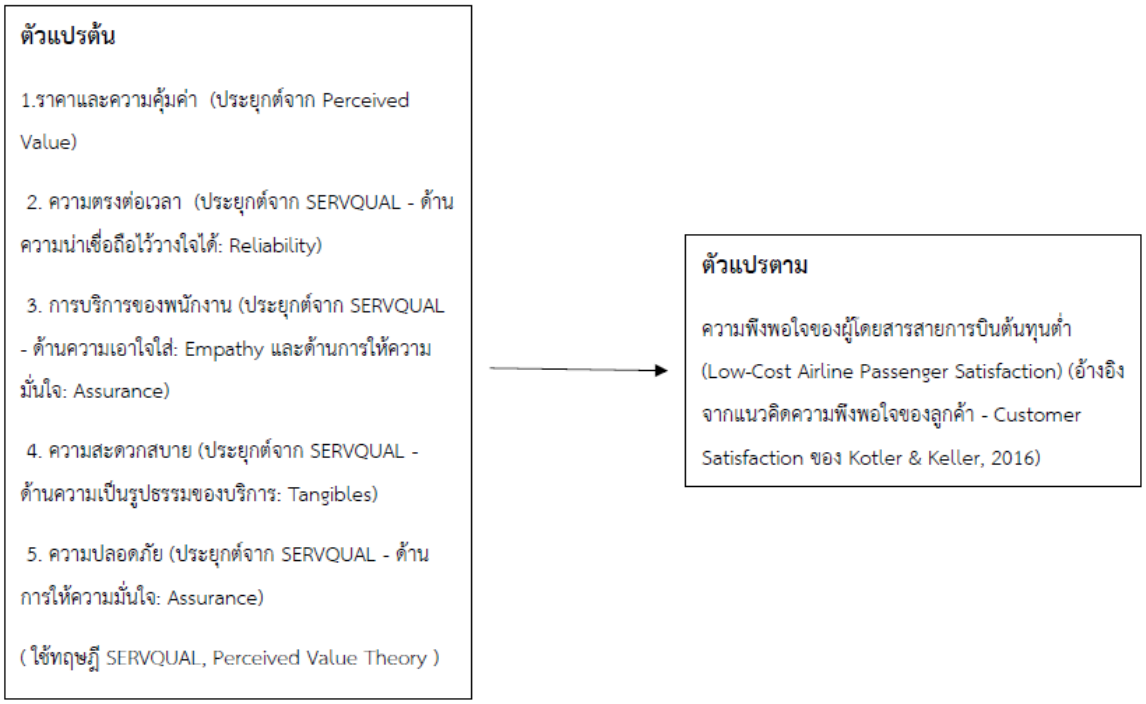
1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้โดยสารต่อปัจจัยคุณภาพบริการสายการบินต้นทุนต่ำ
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยคุณภาพบริการต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำและเห็นถึงความสำคัญของปัจจัยด้านความสะดวกสบายที่มีผลต่อผู้โดยสารในยุคปัจจุบัน
2. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสายการบินต้นทุนต่ำนำไปปรับปรุงกลยุทธ์การดำเนินงานและพัฒนาคุณภาพการให้บริการโดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดขั้นตอนที่ยุ่งยากให้ตรงกับความต้องการของผู้โดยสาร

3. เพื่อยกระดับประสบการณ์ การเดินทางที่รวดเร็วและความพึงพอใจของผู้โดยสารในการใช้บริการ อันจะนำไปสู่ความภักดีต่อสายการบินในระยะยาว

กรอบแนวคิดวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ (Factors Affecting Passenger Satisfaction of Low-Cost Airlines) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการทำแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

รูปแบบการวิจัย (Research Design) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ และทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (ปัจจัย 5 ด้าน) และตัวแปรตาม (ความพึงพอใจ) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร (Population): ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง (Sample): ผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ และสมัครใจตอบแบบสอบถาม การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Taro Yamane

(1973) โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Method) ใช้วิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่าน 2 ช่องทางควบคู่กัน ได้แก่ การลงพื้นที่เก็บข้อมูล (On-site Survey) ณ ท่าอากาศยานดอนเมือง และการแจกแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Survey) ไปยังกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้แม้การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีนี้อาจมีข้อจำกัดด้านความสามารถในการอ้างอิงผลไปยังประชากรทั้งหมด (Generalizability) แต่การประยุกต์ใช้การเก็บข้อมูลทั้งสองรูปแบบควบคู่กัน (Hybrid Data Collection) ทำให้ผู้วิจัยสามารถกระจายแบบสอบถามไปยังกลุ่มผู้ใช้งานได้หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งช่วยลดความคลาดเคลื่อนและเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับผลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์: เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และความถี่ในการใช้บริการ (ลักษณะคำถามแบบตรวจสอบรายการ)

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ (ตัวแปรอิสระ): แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านราคาและความคุ้มค่า 2) ด้านความตรงต่อเวลา 3) ด้านการบริการของพนักงาน 4) ด้านความสะดวกสบาย และ 5) ด้านความปลอดภัย (ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ)

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้โดยสาร (ตัวแปรตาม): วัดระดับความพึงพอใจในภาพรวมจากการใช้บริการ (ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity): แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไป

การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability): นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งพบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.895 (ผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ≥ 0.70)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ โดยมีการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยแก่ผู้ตอบแบบสอบถามอย่างชัดเจน ผู้ตอบมีสิทธิ์ปฏิเสธการตอบได้ตลอดเวลา และไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลจนได้กลุ่มตัวอย่างครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 400 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics): ใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์และระดับความคิดเห็นในแต่ละปัจจัย

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics): ใช้ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยด้านราคา ความตรงต่อเวลา การบริการของพนักงาน ความสะดวกสบาย และความปลอดภัย ที่มีต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จริยธรรมในการวิจัยในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยคำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัยเป็นสำคัญ โดยผู้ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมโดยสมัครใจ ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บรักษาเป็นความลับ และใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินต่อไป

ผลการวิจัย

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าความแปรปรวน (S.D)	ระดับความสำคัญ
1.ราคาและความคุ้มค่า	4.34	0.650	มาก
2.ความตรงต่อเวลา	4.34	0.612	มาก
3.การบริการของพนักงาน	4.42	0.532	มาก
4.ความสะดวกสบาย	4.58	0.523	มากที่สุด
5.ความปลอดภัย	4.44	0.497	มาก
รวมเฉลี่ยทุกด้าน	4.42	0.563	มาก

ส่วนที่ 1: ผลการวิเคราะห์ระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร (เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1)

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.42, S.D. = 0.563 สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านคุณภาพการบริการมีบทบาทสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านความสะดวกสบายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย

= 4.58, S.D. = 0.523 อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารให้ความสำคัญกับความสะดวกในการใช้บริการ เช่น ขั้นตอนการเช็คอิน หรือความสบายของที่นั่ง จึงส่งผลให้ความสะดวกสบายกลายเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านความปลอดภัย โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.44, S.D. = 0.497 อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารยังคงคาดหวังและให้ความสำคัญกับมาตรฐานความปลอดภัยของสายการบิน ด้านการบริการของพนักงาน โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.42, S.D. = 0.532 อยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าผู้โดยสารมีความคาดหวังต่อการให้บริการที่ดี ความสุภาพ และการเอาใจใส่จากพนักงาน ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจ ด้านความตรงต่อเวลา โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.34, S.D. = 0.612 อยู่ในระดับมาก เช่น ความแม่นยำของเวลาเที่ยวบินทั้งการออกเดินทางและการไปถึงจุดหมายปลายทาง สุดท้ายคือ ด้านราคาและความคุ้มค่า โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.34, S.D. = 0.650 อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารยังคงพิจารณาความเหมาะสมของราคาค่าโดยสารเมื่อเทียบกับคุณภาพบริการที่ได้รับ

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์เชิงพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
	B	Std.error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	0.524	0.218		2.404	0.017
ราคาและความคุ้มค่าX_1	0.215	0.052	0.22	4.125	0.000*
ความตรงต่อเวลาX_2	0.198	0.052	0.21	3.842	0.000*
การบริการของพนักงานX_3	0.254	0.051	0.27	5.013	0.000*
ความสะดวกสบายX_4	0.301	0.053	0.31	5.687	0.000*
ความปลอดภัยX_5	0.187	0.054	0.19	3.456	0.000*
R=0.782, R^2 =0.611, Adjusted R Square=0.603, Std. Error=0.218, Sig=0.000					

ส่วนที่ 2: ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร (เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่มีต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร พบว่า ปัจจัยอิสระทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำได้ร้อยละ 61.10 (R2 = 0.611) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) เพื่อเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญ พบว่า ปัจจัยด้านความสะดวกสบายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสูงที่สุด (β =

0.31) รองลงมาคือ ด้านการบริการของพนักงาน (β = 0.27) ด้านราคาและความคุ้มค่า (β = 0.22) ด้านความตรงต่อเวลา (β = 0.21) และปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดคือ ด้านความปลอดภัย (β = 0.19) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การยกระดับความสะดวกสบายในการเดินทางและการพัฒนาคุณภาพการบริการของพนักงาน คือกลยุทธ์สำคัญที่สุดที่จะช่วยสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ” ผู้วิจัยสามารถสรุปสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. สรุปผลระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร (ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1)

ผลการศึกษาพบว่า ผู้โดยสารให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านคุณภาพการบริการทุกด้านในระดับมาก โดย "ด้านความสะดวกสบาย" เป็นปัจจัยที่ผู้โดยสารให้ความสำคัญมาเป็นอันดับแรก สะท้อนให้เห็นว่าแม้จะเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ แต่ผู้โดยสารยังคงคาดหวังความราบรื่นและความสะดวกในการเดินทาง รองลงมาคือ "ด้านความปลอดภัย" ซึ่งถือเป็นมาตรฐานพื้นฐานที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้โดยสาร ตามด้วย "ด้านการบริการของพนักงาน" ที่ส่งผลโดยตรงต่ออารมณ์ ความรู้สึก และความประทับใจระหว่างรับบริการ ส่วน "ด้านราคาและความคุ้มค่า" และ "ด้านความตรงต่อเวลา" แม้จะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับท้ายของกลุ่ม แต่ก็ยังคงมีความสำคัญในระดับมาก สาระสำคัญในส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมของผู้โดยสารในปัจจุบันไม่ได้มุ่งเน้นเพียง "ตั๋วราคาถูกที่สุด" เพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาจาก "ความคุ้มค่า" ระหว่างราคาที่จ่ายกับคุณภาพบริการที่ได้รับ รวมถึงการรักษาเวลาซึ่งยังคงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดด้านเวลาเดินทาง

2. สรุปผลอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร (ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

ผลการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลพบว่า ปัจจัยอิสระทั้ง 5 ด้าน มีส่วนร่วมกันผลักดันและมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยที่มีพลังในการขับเคลื่อนความพึงพอใจสูงสุดคือ "ด้านความสะดวกสบาย" รองลงมาคือ "ด้านการบริการของพนักงาน" "ด้านราคาและความคุ้มค่า" และ "ด้านความตรงต่อเวลา" ตามลำดับ

ในขณะที่ "ด้านความปลอดภัย" เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความพึงพอใจน้อยที่สุด ซึ่งสามารถอธิบายในเชิงพฤติกรรมผู้บริโภคได้ว่า ผู้โดยสารมองความปลอดภัยเป็น "มาตรฐานขั้นพื้นฐานที่ทุกสายการบินต้องมีอยู่แล้ว" (Basic Requirement) จึงไม่ใช่ข้อได้เปรียบหลักที่จะสร้างความพึงพอใจส่วนเพิ่ม (Delighter) ดังนั้น สาระสำคัญจากงานวิจัยนี้จึงตอกย้ำว่า หากสายการบินต้นทุนต่ำต้องการยกระดับความพึงพอใจสูงสุด ควรพุ่งเป้าไปที่การพัฒนาระบบที่ช่วยอำนวยความสะดวกสบายในทุกจุดสัมผัส (Touchpoints) ควบคู่ไปกับการยกระดับศักยภาพการให้บริการของพนักงานเป็นสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะ ปัจจัยด้านความสะดวกสบายที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล (โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่อยู่ในวัย 20-30 ปี) ทำให้ผู้โดยสารคาดหวังความสะดวก รวดเร็ว และราบรื่นในทุกขั้นตอนของการเดินทาง ตั้งแต่การจองตั๋ว การเช็คอิน ไปจนถึงสิ่งอำนวยความสะดวกบนเครื่องบิน สอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพการบริการที่เน้นความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibles) (Parasuraman et al., 1988) ส่งผลให้สายการบินที่สามารถตอบสนองความสะดวกสบายได้ตรงจุด จะมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจสูงสุด

ในด้านของปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมา พบว่า ปัจจัยด้านการบริการของพนักงาน มีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้โดยสาร ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของธุรกิจบริการที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ โดยเป็นไปตามแนวคิด SERVQUAL ที่อธิบายว่าคุณภาพการบริการเกิดจากการรับรู้ของลูกค้าต่อการให้ความช่วยเหลือและการเอาใจใส่ของพนักงาน (Parasuraman et al., 1988) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ostrowski et al. (1993) ที่พบว่าคุณภาพการบริการจากบุคลากรมีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าในธุรกิจการบิน รวมถึงสอดคล้องกับการศึกษาของ Han et al. (2011) ที่ระบุว่าประสบการณ์และอารมณ์ที่ดีระหว่างรับบริการสามารถลดแนวโน้มการเปลี่ยนใจไปใช้บริการของคู่แข่งได้

สำหรับปัจจัยด้านราคาและความคุ้มค่า รวมไปถึง ด้านความตรงต่อเวลา สะท้อนให้เห็นว่าแม้ผู้โดยสารจะเลือกใช้สายการบินต้นทุนต่ำ แต่ก็ไม่ได้พิจารณาตั๋วที่ราคาถูกที่สุดเพียงอย่างเดียว หากแต่ให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าระหว่างราคาที่จ่ายกับคุณภาพบริการที่ได้รับ รวมถึงความน่าเชื่อถือในเรื่องเวลา (Reliability) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการรับรู้คุณค่า (Perceived Value) ที่ระบุว่าเป็นปัจจัยหลักในการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภค (Kotler & Keller, 2016; Zeithaml, 1988) รวมถึงสอดคล้องกับการศึกษาของ Chen and Tseng (2010) ที่ชี้ให้เห็นว่าคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้จากความคุ้มค่าและมาตรฐานด้านเวลา มีผลต่อความตั้งใจใช้บริการซ้ำ

ในส่วนของปัจจัยด้านความปลอดภัย แม้จะมีอิทธิพลต่อความแปรผันของความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยอื่น แต่ก็เป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานที่ขาดไม่ได้ อภิปรายได้ว่า ผู้โดยสารมองความปลอดภัยเป็นความเชื่อมั่น (Assurance) ที่ทุกสายการบิน "บังคับต้องมี" จึงไม่ใช่บริการส่วนเพิ่มที่จะไปกระตุ้นความพึงพอใจให้พุ่งสูงขึ้น แต่หากเกิดข้อบกพร่องก็จะส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์องค์กรอย่างรุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยเป็นรากฐานของการตัดสินใจในอุตสาหกรรมการบิน

โดยสรุป ผลการศึกษานี้ยืนยันว่า ความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ เกิดจากการบูรณาการของหลายปัจจัยร่วมกัน ได้แก่ ความสะดวกสบาย การบริการของพนักงาน ความคุ้มค่าด้านราคา ความตรงต่อเวลา และความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องทั้งกับแนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าการพัฒนากลยุทธ์การบริการแบบองค์รวม จะช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และความภักดีของลูกค้าได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. สายการบินควรให้ความสำคัญสูงสุดกับการพัฒนาระบบอำนวย "ความสะดวกสบาย" ในทุกขั้นตอนการเดินทาง (Seamless Experience) เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันให้ใช้งานง่ายรวดเร็ว การเพิ่มตู้เช็คอินอัตโนมัติ (Kiosk) เพื่อลดความแออัดหน้าเคาน์เตอร์ และการบริหารพื้นที่บนเครื่องบินให้ผู้โดยสารรู้สึกผ่อนคลายที่สุด

2. ควรมุ่งพัฒนา "การบริการของพนักงาน" ทั้งภาคพื้นดินและบนเครื่องบิน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสบการณ์โดยตรงของผู้โดยสาร ทั้งนี้ควรมีการฝึกอบรมพนักงานอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการให้มีความเป็นมืออาชีพ ใส่ใจ และสามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรกำหนดกลยุทธ์ด้าน "ราคาและความคุ้มค่า" ให้มีความเหมาะสมและโปร่งใส (Transparent Pricing) โดยควรสื่อสารข้อมูลด้านราคาค่าโดยสารและค่าธรรมเนียมแอบแฝงต่างๆ อย่างชัดเจนตั้งแต่ขั้นตอนแรก เพื่อลดความคลุมเครือและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ

4. ควรบริหารจัดการเวลาเที่ยวบินให้มี "ความตรงต่อเวลา" อย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งมีระบบการสื่อสารเชิงรุกแจ้งเตือนผู้โดยสารทันทีเมื่อเกิดเหตุขัดข้อง ควบคู่ไปกับการรักษามาตรฐาน "ความปลอดภัย" ระดับสากลอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความไว้วางใจในระยะยาว

5. ในเชิงวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสถาบันการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นกรณีศึกษา (Case Study) ในการเรียนการสอนด้านการจัดการธุรกิจการบิน (Aviation Business Management) และพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในบริบทของอุตสาหกรรมการบินต้นทุนต่ำ

6. สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับทัศนคติ ความคาดหวัง และเหตุผลเบื้องหลังระดับความพึงพอใจของผู้โดยสารที่แบบสอบถามอาจครอบคลุมไม่ถึง

7. ควรศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ เช่น อิทธิพลของเทคโนโลยีบริการตนเอง (Self-Service Technology) ความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) หรือภาพลักษณ์

องค์กร (Corporate Image) เพื่อเพิ่มความครอบคลุมของตัวแปรในการอธิบายความพึงพอใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำ

8. ควรใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและอิทธิพลทางอ้อมระหว่างตัวแปรด้านคุณภาพบริการ ความพึงพอใจ และความภักดีของลูกค้าได้อย่างลึกซึ้งและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมท่าอากาศยาน. (2563). *รายงานโครงการศึกษาความพึงพอใจและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการท่าอากาศยาน.* กระทรวงคมนาคม.

จุฑารัตน์ เหล่าพราหมณ์. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุระหว่างการรับรู้คุณภาพการบริการ ความพึงพอใจและความจงรักภักดีของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ,* 14(2), 125-154.

เมฆลอย, ศ., และ เกิดประทุม, ภ. (2566). แนวทางการพัฒนาธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำของประเทศไทยหลังวิกฤตโควิด. *Journal of Roi Kaensarn Academi,* 8(9), 209-225.

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2567). *รายงานสถิติการขนส่งทางอากาศภายในประเทศ.* กระทรวงคมนาคม.

Akamavi, R. K., Mohamed, E., Pellmann, K., & Xu, Y. (2015). Key determinants of passenger loyalty in the low-cost airline business. *Tourism Management,* 46, 528-545.

Chen, C. F., & Tseng, W. S. (2010). Exploring customer-based airline brand equity: Evidence from Taiwan. *Transportation Journal,* 49(1), 24-34.

Han, H., Hsu, L. T. J., & Sheu, C. (2011). Application of the Theory of Planned Behavior to green hotel choice: Testing the moderating effect of environmentally friendly activities. *Tourism Management,* 31(3), 325-334.

International Air Transport Association. (2024). *Global outlook for air transport: 2024 report.* https://www.iata.org

Jiang, H., & Zhang, Y. (2016). An investigation of service quality, customer satisfaction and loyalty in China's airline market. *Journal of Air Transport Management,* 57, 80-88.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management.* (15th ed.). Pearson Education.

Ostrowski, P. L., Terpening, W. D., & Ghobadian, A. (1993). Service quality and customer loyalty in the commercial airline industry. *Total Quality Management,* 4(2), 195-205.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing.* 64(1), 12-40.

Saha, G. C., & Theingi, H. (2009). Service quality, satisfaction, and behavioural intentions: A study of low-cost airline carriers in Thailand. *Managing Service Quality: An International Journal,* 19(3), 350-372.

Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value: A means-end model and synthesis of evidence. *Journal of Marketing,* 52(3), 2-22.

ความน่าเชื่อถือและการสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรมของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ในบริบทสังคมสูงวัย

Source Credibility and Innovative Marketing Communication of Pet Influencers on Social Media in the Context of an Aging Society

อาภรณีน์ อินฟ้าแสง[1]

[1]*คณะบริหารธุรกิจ/บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, arinfa@rpu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความน่าเชื่อถือและการสื่อสารทางการตลาดของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อทัศนคติในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงวัย และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อทัศนคติในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงวัย การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคอายุ 60 ปีขึ้นไป ในประเทศไทยที่ติดตามอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า ความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบด้านความน่ารักและความน่าสนใจโดดเด่นที่สุด รองลงมาคือ ความรู้หรือประสบการณ์ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและความสามารถในการสร้างความเพลิดเพลิน ขณะที่ด้านความจริงใจอยู่ในระดับสูงแต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าองค์ประกอบอื่นเล็กน้อย ด้านการสื่อสารทางการตลาดเชิงนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยความสอดคล้องระหว่างแบรนด์กับอินฟลูเอนเซอร์โดดเด่นที่สุด รองลงมาคือ ความสร้างสรรค์ในการนำเสนอและความเหมาะสมของเนื้อหากับผู้สูงวัย ส่วนความชัดเจนของข้อมูลอยู่ในระดับมากแต่มีความสำคัญรองลงมา ทัศนคติของผู้บริโภคโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงการเปิดรับและการยอมรับรูปแบบการสื่อสารผ่านอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงในกลุ่มผู้สูงวัย ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบลำดับขั้นเพื่อศึกษาความน่าเชื่อถือและการสื่อสารทางการตลาดเชิงนวัตกรรมของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ในบริบทสังคมสูงวัย พบว่า โมเดลที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระหลายตัว เช่น ความชัดเจนของข้อมูล ความเหมาะสม ความน่าเชื่อถือ ความน่าสนใจของเนื้อหา และความดึงดูดใจ สามารถพยากรณ์ตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โมเดลมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตัวแปร อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามในระดับเหมาะสม ค่าคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ และค่าการทดสอบความเป็น

อิสระของค่าคลาดเคลื่อนชี้ให้เห็นว่าโมเดลมีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือสำหรับการพยากรณ์ในบริบทดังกล่าว

คำหลัก: อินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยง ความน่าเชื่อถือ การสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรม ทัศนคติ สังคมสูงวัย

Abstract

This study aimed to 1) examine the credibility and marketing communication of pet influencers on online platforms, 2) investigate the credibility factors of pet influencers that affect older adults’ attitudes toward pet ownership, and 3) explore the marketing communication factors of pet influencers that influence older adults’ attitudes toward pet ownership. This quantitative study employed a questionnaire to collect data from 400 Thai consumers aged 60 and above who follow pet influencers on social media. Data were analyzed using descriptive statistics and Stepwise Multiple Regression.

The results indicated that the overall credibility of pet influencers was very high, with the attributes of cuteness and attractiveness being the most prominent, followed by relevant knowledge or experience and the ability to entertain. Although sincerity was rated high, its mean score was slightly lower than the other attributes. Overall, innovative marketing communication was also rated high, with brand-influencer congruence being the most significant factor, followed by creativity in presentation and content suitability for older adults. Information clarity, while also rated high, was relatively less prominent. The overall consumer attitude was very positive, reflecting acceptance of pet influencer communication among older adults. Hierarchical multiple regression analysis revealed that a model including independent variables such as information clarity, content suitability, credibility, content attractiveness, and appeal significantly predicted the dependent variable. The model demonstrated strong relationships among variables, explained a substantial proportion of the variance in the dependent variable, had acceptable estimation errors, and passed tests for error independence, confirming its suitability and reliability for prediction in the context of an aging society.

Keywords: Pet influencers, Source credibility, Innovative marketing communication, Attitudes, Aging society

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน ประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Society) อย่างรวดเร็ว โดยประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) แล้ว ซึ่งมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (Department of Older Persons, 2023) ส่งผลให้โครงสร้างประชากรและพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ผู้บริโภคกลุ่มสูงวัยมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม และความไม่รบกวนในการสื่อสารมากกว่าการสื่อสารเชิงพาณิชย์ที่รุกเร้า (Office of the National Economic and Social Development Council [NESDC], 2023) ขณะเดียวกัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้สูงวัยมากขึ้น ส่งผลให้องค์กรธุรกิจจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมสูงวัย

การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer Marketing) จึงถูกพัฒนาเป็นนวัตกรรมการสื่อสารการตลาด ที่สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากช่วยสร้างความใกล้ชิด ความเป็นกันเอง และความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภคมากกว่าการโฆษณาแบบดั้งเดิม งานวิจัยด้านการตลาดดิจิทัลชี้ให้เห็นว่า ผู้บริโภคมีแนวโน้มเปิดรับข้อมูลจากอินฟลูเอนเซอร์มากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อรับรู้ว่าแหล่งสารมีความจริงใจและไม่นำเสนอเนื้อหาเชิงพาณิชย์อย่างโจ่งแจ้ง (Lou & Yuan, 2019; Campbell & Farrell, 2020) นอกจากนี้ รายงานด้านการตลาดดิจิทัลยังระบุว่า ตลาดอินฟลูเอนเซอร์ในประเทศไทยมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงบทบาทของอินฟลูเอนเซอร์ในกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค (Marketing Oops, 2025)

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา รูปแบบของอินฟลูเอนเซอร์ได้ขยายจากบุคคลทั่วไปไปสู่ อินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยง (Pet Influencer) ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงที่ถูกสร้างตัวตนและนำเสนอเนื้อหาบนสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่อง อินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงได้รับความนิยมจากผู้ติดตามจำนวนมาก เนื่องจากมีจุดเด่นด้านความน่ารัก ความเป็นธรรมชาติ และการสร้างอารมณ์เชิงบวก งานวิจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภคและจิตวิทยาสังคมพบว่า ผู้บริโภคจำนวนมากมองสัตว์เลี้ยงเป็นสมาชิกในครอบครัว และเกิดความผูกพันทางอารมณ์ในลักษณะเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Serpell, 1991; McConnell et al., 2011) ความผูกพันดังกล่าวส่งผลให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มเปิดรับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงในเชิงบวก และมีทัศนคติที่ดีต่อสารและแบรนด์ที่สื่อผ่านบริบทของสัตว์เลี้ยง

นอกจากนี้ งานวิจัยยังพบว่า เนื้อหาที่ให้ความบันเทิงและสร้างความรู้สึกผ่อนคลายสามารถลดแรงต้านทางการตลาด (advertising resistance) และเพิ่มการเปิดรับสารของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์ (Eisend, 2009; Duffett, 2015) แม้อินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงจะไม่สามารถสื่อสารด้วยตนเองเช่นมนุษย์ แต่ผู้บริโภคกลับมีแนวโน้มรับรู้ถึงความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงผ่านการนำเสนอเนื้อหา ความสม่ำเสมอของเรื่องราว และภาพลักษณ์โดยรวม ซึ่ง

สอดคล้องกับทฤษฎีความน่าเชื่อถือของแหล่งสาร (Source Credibility Theory) ที่อธิบายว่าความเชี่ยวชาญ ความน่าไว้วางใจ และความดึงดูดใจของผู้ส่งสารมีบทบาทสำคัญต่อการยอมรับสารและการก่อตัวของทัศนคติ (Hovland, Janis, & Kelley, 1953; Ohanian, 1990)

ในมิติของผู้สูงวัย งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์และจิตวิทยาสุขภาพชี้ให้เห็นว่า สัตว์เลี้ยงมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัย ทั้งในด้านจิตใจและสังคม โดยช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยว ความเครียด และภาวะซึมเศร้า พร้อมทั้งส่งเสริมอารมณ์เชิงบวกและความรู้สึกมีคุณค่า (Serpell, 1991; McConnell et al., 2011) สัตว์เลี้ยงยังถูกมองว่าเป็นกลไกสนับสนุนการสูงวัยอย่างมีคุณภาพ (Active Aging) เนื่องจากช่วยสร้างกิจวัตรและเพิ่มโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ส่งผลให้ผู้สูงวัยมีแนวโน้มเปิดรับเนื้อหาการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงในเชิงบวกมากขึ้น

ความผูกพันระหว่างผู้สูงวัยกับสัตว์เลี้ยงดังกล่าวจึงส่งผลต่อกระบวนการรับรู้สารทางการตลาด โดยผู้สูงวัยมักเปิดรับเนื้อหาที่มีสัตว์เลี้ยงเป็นองค์ประกอบสำคัญมากกว่าการสื่อสารเชิงพาณิชย์โดยตรง เนื่องจากรับรู้ว่าเนื้อหาดังกล่าวมีความอ่อนโยน ไม่รบกวน และสอดคล้องกับอารมณ์และวิถีชีวิตของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication: IMC) ที่เน้นการสื่อสารอย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (Kotler & Keller, 2016)

อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยจำนวนมากจะศึกษาความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์มนุษย์ แต่การศึกษาที่มุ่งเน้น อินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงในบริบทสังคมสูงวัย โดยเฉพาะในประเทศไทยยังมีจำนวนจำกัด และขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่พิจารณาความน่าเชื่อถือ การสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรม และทัศนคติของผู้บริโภคภายใต้กรอบแนวคิดเดียวกันอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้ และเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงให้เหมาะสมกับผู้บริโภคในสังคมสูงวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

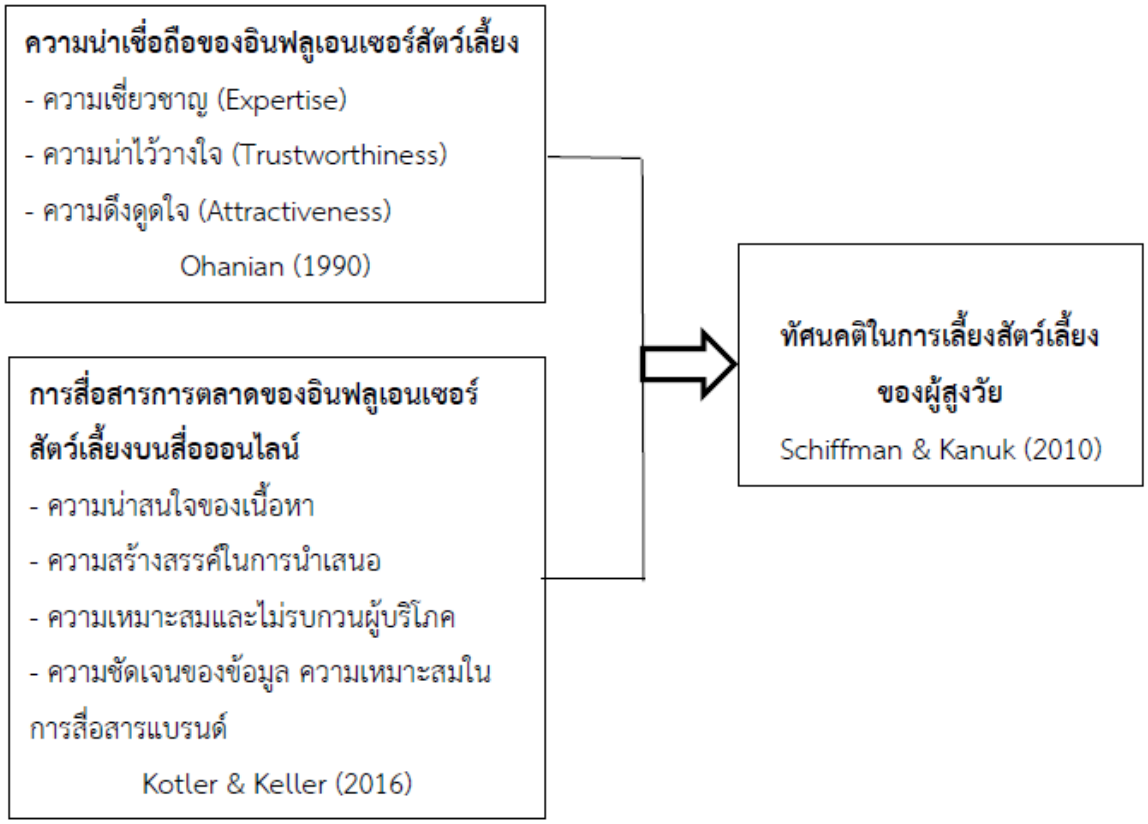
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความน่าเชื่อถือ การสื่อสารทางการตลาดของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อทัศนคติในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงวัย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารการตลาดของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อทัศนคติในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงวัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อศึกษาระดับความน่าเชื่อถือ การสื่อสารทางการตลาดของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อทัศนคติในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงวัย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารการตลาดของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อทัศนคติในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงวัย
4. เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการและนักการตลาดนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดบนสื่อออนไลน์ที่เหมาะสมกับผู้บริโภคสูงวัย

กรอบแนวคิด

สมมติฐาน

H1: ปัจจัยความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์มีผลต่อทัศนคติในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงวัย

H2: ปัจจัยการสื่อสารการตลาดของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์มีผลต่อทัศนคติในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความน่าเชื่อถือและการสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรมของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ และความสามารถในการอธิบายทัศนคติของผู้บริโภคในบริบทสังคมสูงวัย ข้อมูลถูกรวบรวมด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริโภคที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทย และมีประสบการณ์ติดตามอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อสังคมออนไลน์อย่างน้อย 1 ช่องทาง กลุ่มตัวอย่างได้จากการคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) ผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook, Instagram, TikTok และ YouTube ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรของ (Cochran, 1963) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ซึ่งสูตรในการคำนวณที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{(Z^2 (p)(1-p)}{(e)^2)}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

Z = ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ = 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95

p = สัดส่วนของประชาชนที่ผู้วิจัยกำลังสุ่ม = 0.05

e = ค่าคลาดเคลื่อนของการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ ร้อยละ 5

แทนค่าสูตร $n = ((1.96)^2 (0.50)(1-0.50))/((0.05)^2)$

$n = 384.16 \approx 385$ คน

ใช้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อความสะดวกในการประเมินผลในการวิเคราะห์ข้อมูลและให้มีโอกาสเกิดความคลาดเคลื่อนน้อยลง (Kerlinger, 1972) ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 ความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยง พัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎีความน่าเชื่อถือของแหล่งสาร (Ohanian, 1990) ประกอบด้วย ความเชี่ยวชาญ ความน่าไว้วางใจ ความดึงดูดใจ

ส่วนที่ 3 การสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรมของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ อ้างอิงแนวคิด การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) (Kotler & Keller, 2016) ประกอบด้วย ความน่าสนใจของเนื้อหา ความสร้างสรรค์ในการนำเสนอ ความเหมาะสมและไม่รบกวนผู้บริโภค ความชัดเจนของข้อมูล ความเหมาะสมในการสื่อสารแบรนด์

ส่วนที่ 4 ทัศนคติของผู้บริโภค พัฒนาจากแนวคิดทัศนคติผู้บริโภค (Schiffman & Kanuk, 2010) ครอบคลุมด้านความรู้สึก ความคิดเห็น การประเมินโดยรวม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าไม่น้อยกว่า 0.50 ทุกข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.70 ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ของ Hair et al. (2010) โดยค่าความเชื่อมั่นได้แก่ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook และ Line โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบอย่างชัดเจน และยืนยันว่าข้อมูลจะถูกนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายทัศนคติของผู้บริโภคด้วย การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ
3. กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงผู้สูงอายุตอนต้น รองลงมาคือ ผู้สูงอายุตอนปลาย ในด้านระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำ

กว่าปริญญาตรี รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี และมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายทางประชากรศาสตร์ และส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้สูงอายุช่วงต้นของสังคมสูงวัย

ผลการวิจัยพบว่า ความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกองค์ประกอบได้รับการประเมินในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่โดดเด่นที่สุด คือ ความน่ารักและความน่าสนใจ รองลงมาคือ ความรู้หรือประสบการณ์ที่เหมาะสมกับเนื้อหา และความสามารถในการสร้างความเพลิดเพลิน ส่วนการนำเสนอเนื้อหาอย่างจริงใจแม้อยู่ในระดับสูง แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย สะท้อนว่าความดึงดูดใจ ความเชี่ยวชาญ และความเหมาะสมของเนื้อหา เป็นปัจจัยสำคัญต่อการรับรู้ความน่าเชื่อถือของผู้สูงวัย

ด้านการสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้านได้รับการประเมินในระดับมากเช่นกันโดยความเหมาะสมระหว่างแบรนด์กับอินฟลูเอนเซอร์ได้รับคะแนนสูงสุด รองลงมาคือความสร้างสรรค์ในการนำเสนอ และความน่าสนใจของเนื้อหาที่สอดคล้องกับผู้สูงวัย ขณะที่ความชัดเจนของข้อมูลสินค้าและบริการมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย แต่ยังอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าความสอดคล้องของแบรนด์และรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร

สำหรับทัศนคติของผู้บริโภคโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้สูงวัยมีมุมมองเชิงบวกต่ออินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงและการสื่อสารผ่านช่องทางดังกล่าว โดยมองว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย และยอมรับการนำเสนอสินค้าและบริการผ่านช่องทางนี้ แม้ค่าเฉลี่ยทัศนคติโดยรวมจะต่ำกว่าบางด้านเล็กน้อย แต่ยังสะท้อนถึงการเปิดรับและการยอมรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดลักษณะใหม่นี้ในกลุ่มผู้สูงวัย

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบลำดับขั้น (Stepwise Multiple Regression) ของปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือและการสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรมของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ในบริบทสังคมสูงวัย

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	F	Sig.	Durbin-Watson
1	.576[a]	.332	.330	.353	197.70	.000[b]	
2	.650[b]	.423	.420	.329	145.26	.000[c]	
3	.689[c]	.474	.470	.314	119.11	.000[d]	
4	.713[d]	.508	.503	.304	101.90	.000[e]	
5	.718[e]	.516	.510	.302	84.019	.000[f]	1.994

a. Predictors: (Constant), MC4

b. Predictors: (Constant), MC4, MC3

c. Predictors: (Constant), MC4, MC3, E2

d. Predictors: (Constant), MC4, MC3, E2, MC1

e. Predictors: (Constant), MC4, MC3, E2, MC1, E3

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบลำดับขั้น (Stepwise Multiple Regression) เพื่อศึกษาความน่าเชื่อถือและการสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรมของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ในบริบทสังคมสูงวัย พบว่า โมเดลที่ 5 ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ได้แก่ MC4 (ความชัดเจนของข้อมูล), MC3 (ความเหมาะสม), E2 (ความน่าไว้วางใจ), MC1 (ความน่าสนใจของเนื้อหา) และ E3 (ความดึงดูดใจ) สามารถพยากรณ์ตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (F = 84.019)

โมเดลนี้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) = .718 และอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 51.6 (R^2 = .516, Adjusted R^2 = .510) โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเท่ากับ .302 นอกจากนี้ ค่า Durbin–Watson เท่ากับ 1.994 ซึ่งใกล้ 2 แสดงว่าค่าคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน จึงยืนยันได้ว่าโมเดลมีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือสำหรับการนำไปใช้พยากรณ์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบลำดับขั้นเพื่อศึกษาความน่าเชื่อถือและการสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรมของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงบนสื่อออนไลน์ในบริบทสังคมสูงวัย พบว่า โมเดลที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระหลายตัวสามารถพยากรณ์ตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญ โมเดลมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามอย่างเหมาะสม อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ในระดับที่ยอมรับได้ ค่าคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน และชี้ให้เห็นว่าค่าคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน สรุปได้ว่าโมเดลมีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือสำหรับการพยากรณ์อย่างไรก็ตาม การสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรม โดยเฉพาะตัวแปร MC4 (ความชัดเจนของข้อมูล) และMC3 (ความเหมาะสม) มีบทบาทเสริมและมีอิทธิพลสูงสุดต่อทัศนคติของผู้สูงวัย ผลการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงวัยไม่ได้พิจารณาเพียงภาพลักษณ์หรือความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับรูปแบบ วิธีการนำเสนอและความสอดคล้องของเนื้อหากับบริบทและความสนใจของตนเอง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่พบว่า ผู้สูงวัยให้การประเมินความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยงในระดับสูงมาก โดยเฉพาะด้านความน่ารัก ความน่าสนใจ และความสามารถในการสร้างความเพลิดเพลิน สอดคล้องกับงานวิจัยด้านการตลาดอินฟลูเอนเซอร์ที่ชี้ว่า ความดึงดูดใจและความเชี่ยวชาญของผู้ส่งสารมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทัศนคติและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภค (Lou & Yuan, 2019; Sokolova & Kefi, 2020) นอกจากนี้ งานของ Djafarova และ Rushworth (2017) ยังพบว่า ผู้บริโภครับรู้ความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์ผ่านความใกล้ชิดและความเป็นธรรมชาติของเนื้อหา ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าผู้สูงวัยประเมินความน่าเชื่อถือในลักษณะองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับประสบการณ์เชิงอารมณ์และความรู้สึกเชื่อมโยงมากกว่าการแยกพิจารณาองค์ประกอบย่อย

ในด้านการสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรมที่พบว่าความสอดคล้องระหว่างแบรนด์กับอินฟลูเอนเซอร์เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Schouten, Janssen และ Verspaget (2020) ที่ระบุว่า ความสอดคล้อง (fit) ระหว่างอินฟลูเอนเซอร์กับแบรนด์ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของสารและทัศนคติที่ดีต่อแบรนด์อย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับงานของ Breves et al. (2019) ที่ชี้ว่าความสอดคล้องและความจริงแท้ (authenticity) เป็นตัวแปรสำคัญในการโน้มน้าวใจผู้บริโภค ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสนับสนุนแนวคิดว่าผู้สูงวัยไม่ได้พิจารณาเพียงตัวบุคคล แต่ให้ความสำคัญกับบริบทการนำเสนอ ความเหมาะสม และความสร้างสรรค์ของเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการสื่อสารการตลาดยุคดิจิทัลที่เน้นประสบการณ์ (experience-based communication)

สำหรับทัศนคติของผู้บริโภคที่อยู่ในระดับเชิงบวกโดยรวม สะท้อนถึงการเปิดรับสื่อดิจิทัลของผู้สูงวัยที่เพิ่มขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา งานของ Vroman, Arthanat และ Lysack (2015) และ Anderson และ Perrin (2017) ชี้ให้เห็นว่าผู้สูงวัยมีแนวโน้มใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น และสามารถพัฒนาทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยีเมื่อเนื้อหามีความเหมาะสม เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับบริบทชีวิตของตนเอง ผลการศึกษานี้จึงสะท้อนการเปลี่ยนผ่านเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคสูงวัยในสังคมดิจิทัล

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบลำดับขั้นที่พบว่า การสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรมเพิ่มอำนาจการอธิบายทัศนคติได้มากกว่าความน่าเชื่อถือเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับงานของ De Veirman, Cauberghe และ Hudders (2017) ที่พบว่าลักษณะการนำเสนอและบริบทของอินฟลูเอนเซอร์มีผลต่อการประเมินแบรนด์และทัศนคติของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้ง Lou และ Yuan (2019) ยังยืนยันว่าคุณภาพของเนื้อหา (content value) มีบทบาทสำคัญต่อทัศนคติและความตั้งใจซื้อมากกว่าปัจจัยเชิงบุคลิกภาพบางประการของอินฟลูเอนเซอร์

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนวรรณกรรมร่วมสมัยด้านการตลาดอินฟลูเอนเซอร์ที่ชี้ว่าการก่อรูปทัศนคติของผู้บริโภคมิได้ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องบูรณา

การความสอดคล้องของแบรนด์ คุณภาพและความสร้างสรรค์ของเนื้อหา ตลอดจนความเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงวัยที่มีลักษณะเฉพาะด้านประสบการณ์ชีวิตและการใช้สื่อดิจิทัล ข้อค้นพบนี้จึงมีนัยสำคัญต่อการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดในสังคมสูงวัยอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัยที่พบว่าการสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรมมีอิทธิพลต่อทัศนคติของผู้บริโภคสูงวัยมากกว่าความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์เพียงอย่างเดียว องค์กรและนักการตลาดจึงควรให้ความสำคัญกับการออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารที่มีความสอดคล้องระหว่างแบรนด์กับอินฟลูเอนเซอร์สัตว์เลี้ยง พร้อมทั้งพัฒนาเนื้อหาที่เหมาะสมกับบริบทของผู้สูงวัย ทั้งในด้านรูปแบบ ภาษา และความชัดเจนของข้อมูล เพื่อเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกและความไว้วางใจอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและการวิจัยในอนาคต

การวิจัยในอนาคตควรขยายกรอบแนวคิดโดยบูรณาการตัวแปรส่งผ่านและตัวแปรกำกับ เช่น ความไว้วางใจ ความผูกพันทางอารมณ์ หรือระดับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของผู้สูงวัย เพื่ออธิบายกลไกเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ระหว่างความน่าเชื่อถือ การสื่อสารการตลาดเชิงนวัตกรรม และทัศนคติของผู้บริโภคได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ตลอดจนเพิ่มความเข้มแข็งเชิงทฤษฎีให้กับองค์ความรู้ด้านการตลาดในบริบทสังคมสูงวัยยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

Anderson, M., & Perrin, A. (2017). *Tech adoption climbs among older adults.* Pew Research Center.

Breves, P. L., Liebers, N., Abt, M., & Kunze, A. (2019). The perceived fit between Instagram influencers and the endorsed brand: How influencer–brand fit affects source credibility and persuasive effectiveness. *Journal of Advertising Research,* 59(4), 440-454.

Cochran, W. G. (1963). *Sampling techniques.* (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons.

De Veirman, M., Cauberghe, V., & Hudders, L. (2017). Marketing through Instagram influencers: The impact of number of followers and product divergence on brand attitude. *International Journal of Advertising,* 36(5), 798-828.

Department of Older Persons. (2023). *Situation of the Thai elderly 2023.* Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security.

Djafarova, E., & Rushworth, C. (2017). Exploring the credibility of online celebrities’ Instagram profiles in influencing the purchase decisions of young female users. *Computers in Human Behavior,* 68, 1-7.

Eisend, M. (2009). A meta-analysis of humor in advertising. *Journal of the Academy of Marketing Science,* 37(2), 191-203.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis.* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Hovland, C. I., Janis, I. L., & Kelley, H. H. (1953). *Communication and persuasion.* New Haven, CT: Yale University Press.

Kerlinger, F. N. (1972). *Foundations of behavioral research.* (2nd ed.). New York: Holt, Rinehart and Winston.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management.* (15th ed.). Pearson Education.

Lou, C., & Yuan, S. (2019). Influencer marketing: How message value and credibility affect consumer trust and purchase intention. *Journal of Interactive Advertising,* 19(1), 58-73.

Marketing Oops. (2025). *Thailand influencer marketing trend report 2025.*

McConnell, A. R., Brown, C. M., Shoda, T. M., Stayton, L. E., & Martin, C. E. (2011). Friends with benefits: On the positive consequences of pet ownership. *Journal of Personality and Social Psychology,* 101(6), 1239-1252.

NESDC (Office of the National Economic and Social Development Council). (2023). *Thailand social and economic outlook report.* Bangkok.

Ohanian, R. (1990). Construction and validation of a scale to measure celebrity endorsers’ perceived expertise, trustworthiness, and attractiveness. *Journal of Advertising,* 19(3), 39-52.

Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2010). *Consumer behavior.* (10th ed.). Pearson Education.

Schouten, A. P., Janssen, L., & Verspaget, M. (2020). Celebrity vs. influencer endorsements in advertising: The role of identification, credibility, and product–endorser fit. *International Journal of Advertising,* 39(2), 258-281.

Serpell, J. (1991). Beneficial effects of pet ownership on some aspects of human health and behaviour. *Journal of the Royal Society of Medicine,* 84(12), 717-720.

Sokolova, K., & Kefi, H. (2020). Instagram and YouTube bloggers promote it, why should I buy? How credibility and parasocial interaction influence purchase intentions. *Journal of Retailing and Consumer Services,* 53, 101742.

Vroman, K. G., Arthanat, S., & Lysack, C. (2015). “Who over 65 is online?” Older adults’ dispositions toward information communication technology. *Computers in Human Behavior,* 43, 156-166.

ปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ

Factors in perceived technology use that affect customer satisfaction at Suvarnabhumi Airport

ชลิดา รื่นประเสริฐ[1], พิชญาภา ไตรยสุทธิ์[2], กนิษฐา มีนคร[3], จุฑามาส ขวัญเมือง[4]

[1]คณะศิลปศาสตร์/มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, Chalida.ruen@northbkk.ac.th

[2]คณะศิลปศาสตร์/มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, Phichayapa.taiy@northbkk.ac.th

[3]คณะศิลปศาสตร์/มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, Kanitha.meen@northbkk.ac.th

[4]คณะศิลปศาสตร์/มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, Chuthamas.kwanm@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ มีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการให้บริการของสนามบินในยุคอุตสาหกรรมการบินสมัยใหม่ปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรับรู้การใช้เทคโนโลยีของผู้โดยสารที่ใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน อิทธิพลทางสังคมและเงื่อนไขสนับสนุนที่ส่งผลต่อพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ ตัวแปรอิสระประกอบด้วย การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน อิทธิพลทางสังคม และเงื่อนไขสนับสนุน ส่วนตัวแปรตามคือ ความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากผู้โดยสารที่ใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ โดยการแจกแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Line Facebook Intragram และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน อิทธิพลทางสังคมและเงื่อนไขสนับสนุนจะส่งผลต่อระดับความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำหลัก: การรับรู้เทคโนโลยี, ความพึงพอใจ, สนามบินสุวรรณภูมิ

Abstract

ปThe perception of technology usage that influences passenger satisfaction with services at Suvarnabhumi Airport plays a crucial role in enhancing the quality of airport

services in the modern aviation industry. This study aims to examine the level of passengers' perceptions of technology usage at Suvarnabhumi Airport and to analyze the factors of perceived usefulness, perceived ease of use, social influence, and facilitating conditions that affect passenger satisfaction. The independent variables in this study include perceived usefulness of technology, perceived ease of use, social influence, and facilitating conditions, while the dependent variable is passenger satisfaction with services at Suvarnabhumi Airport. This research employs a quantitative methodology, collecting data from 4 0 0 passengers who have used the airport's services through online questionnaires distributed via platforms such as Line, Facebook, and Instagram. The data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis. The results indicate that perceived usefulness, perceived ease of use, social influence, and facilitating conditions all have a statistically significant effect on passenger satisfaction with airport services.

Keywords: Technology perception, Satisfaction, Suvarnabhumi Airport

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินกำลังเข้าสู่ยุค Digital Aviation Transformation ซึ่งมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความปลอดภัย และประสบการณ์ผู้โดยสาร องค์กรกำกับดูแลระดับโลก เช่น International Civil Aviation Organization และ Airports Council International ได้ผลักดันแนวทางการพัฒนาสนามบินอัจฉริยะ (Smart Airport) การใช้ระบบอัตโนมัติ และเทคโนโลยีชีวมิติ (Biometric Identification) เพื่อเพิ่มความคล่องตัวของกระบวนการเดินทาง (ICAO, 2023; ACI, 2022)

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการบินทั่วโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการให้บริการของสนามบินและประสบการณ์ของผู้โดยสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ระบบเช็คอินอัตโนมัติ (Self-Check-in Kiosk) ระบบตรวจสอบอัตลักษณ์ด้วยชีวมิติ (Biometric Identification) และแอปพลิเคชันดิจิทัลสำหรับผู้โดยสาร ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ลดระยะเวลาการรอคอย และเพิ่มความสะดวกสบายให้แก่ผู้โดยสารอย่างไรก็ตาม แม้เทคโนโลยีดังกล่าวจะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาบริการสนามบิน แต่ความสำเร็จของการนำเทคโนโลยีมาใช้นั้นขึ้นอยู่กับการรับรู้ของผู้ใช้บริการ หากผู้โดยสารรับรู้ว่าเทคโนโลยีมีประโยชน์ ใช้งานง่าย และมีความน่าเชื่อถือ ก็จะส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจในการใช้บริการในอนาคต ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเป็นศูนย์กลางการบินหลักของประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในหลายกระบวนการบริการผู้โดยสาร งานวิจัยด้านคุณภาพบริการชี้ว่า ความพึงพอใจของลูกค้า

เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความภักดีและการบอกต่อ (Parasuraman et al., 2021) ดังนั้น การศึกษาการรับรู้การใช้เทคโนโลยีของผู้โดยสารและผลกระทบต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสนามบินในระดับสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

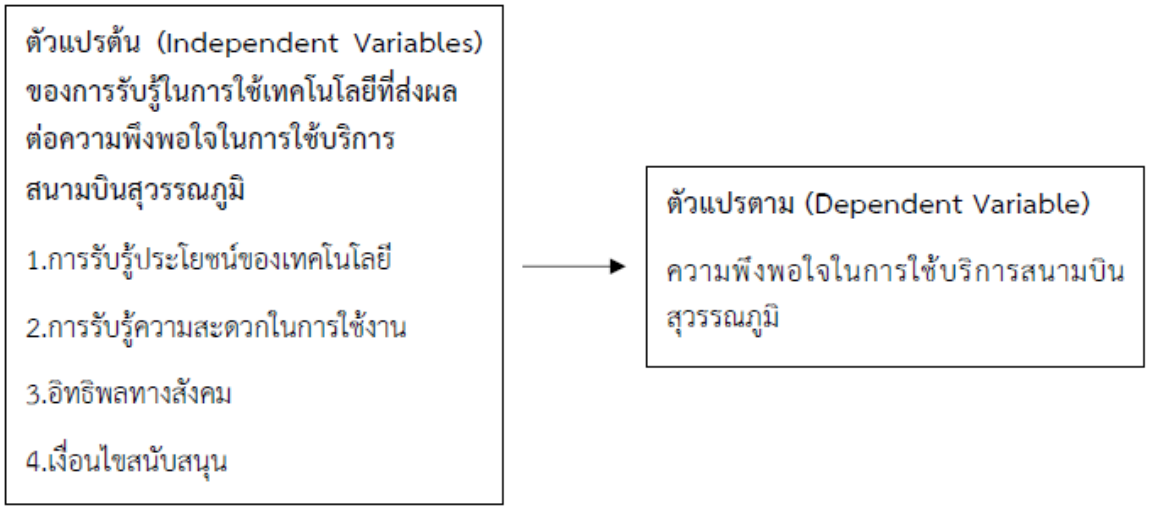
1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ
2. ทราบถึงปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ
3. แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงเทคโนโลยีให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างตรงจุด อีกทั้งยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ และยกระดับคุณภาพประสบการณ์ของผู้โดยสารในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิให้ดียิ่งขึ้น

กรอบแนวความคิดการวิจัย

ตัวแปรในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยด้านการรับรู้เทคโนโลยีกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ โดยใช้แนวคิดแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งพัฒนาโดย Fred D. Davis (Davis, 1989) เป็นกรอบแนวคิดหลักในการอธิบายพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้บริการ

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Study) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อให้สามารถอธิบายสถานการณ์และความสัมพันธ์ของตัวแปรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Creswell & Creswell, 2018)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้โดยสารที่เคยใช้เทคโนโลยีในการให้บริการภายในสนามบิน เช่น ระบบเช็คอินอัตโนมัติ ระบบโหลดสัมภาระอัตโนมัติ และแอปพลิเคชันบนมือถือ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ที่แนะนำให้มีจำนวนตัวอย่างไม่น้อยกว่า 200 ตัวอย่าง และควรมีขนาดอย่างน้อย 10-20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกต เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือ (Hair et al., 2010; Kline, 2015) ทั้งนี้ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีประสบการณ์ใช้เทคโนโลยีในสนามบิน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสำคัญ ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ความไว้วางใจ (Trust) การรับรู้ความเพลิดเพลิน (Perceived Enjoyment) และการประหยัดเวลา (Time Saving) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Davis (1989) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 3) ความพึงพอใจในการใช้บริการ ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดด้านความพึงพอใจของผู้บริโภค (Kotler & Keller, 2016) โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรประมาณค่าแบบ Likert Scale 5 ระดับ

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งกำหนดค่าที่ยอมรับได้มากกว่า 0.50 (Rovinelli & Hambleton, 1977) นอกจากนี้ ยังได้ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.70 เพื่อแสดงถึงความสอดคล้องภายในของแบบสอบถาม (Cronbach, 1951)

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการทั้งในรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์ โดยแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้โดยสารที่ใช้บริการ ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และผ่านช่องทาง Google Forms โดยมีการคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามให้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ใช้เทคโนโลยีในสนามบินเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน เพื่อให้สามารถอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้อย่างครอบคลุม โดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการอธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อแสดงลักษณะการกระจายของข้อมูลและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตัวแปรในส่วนของสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและอิทธิพลของปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ความไว้วางใจ (Trust) การรับรู้ความเพลิดเพลิน (Perceived Enjoyment) และการประหยัดเวลา (Time Saving) ที่มีต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้คำนึงถึงจริยธรรมในการวิจัย โดยมีการแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม ขอความยินยอมก่อนการเก็บข้อมูล และรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามอย่างเคร่งครัด (Creswell & Creswell, 2018)

ผลการวิจัย

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการรับรู้การใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ (N = 400)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้การใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในบริการสนามบินสุวรรณภูมิ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความต้องการ
การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี	4.320	0.57	มากที่สุด
การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน	4.280	0.60	มากที่สุด
อิทธิพลทางสังคม	4.050	0.65	มาก
เงื่อนไขสนับสนุน	4.100	0.62	มาก
รวมเฉลี่ยทั้งหมด	**4.190**	**0.61**	มาก

จากตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยการรับรู้การใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ ผลการศึกษาพบว่า ผู้โดยสารมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการรับรู้เทคโนโลยีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.190, S.D. = 0.610) แสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารมีการรับรู้เชิงบวกต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการของสนามบินเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.320, S.D. = 0.570) อยู่ในระดับมากที่สุด การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน ($\overline{X}$ = 4.280, S.D. = 0.600) อยู่ในระดับมากที่สุด ขณะที่เงื่อนไขสนับสนุนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\overline{X}$ = 4.100, S.D. = 0.620) อยู่ในระดับมาก และอิทธิพลทางสังคมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 4.050, S.D. = 0.650) อยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม ทุกปัจจัยยังคงอยู่ในระดับความต้องการมาก การแปลผลค่าเฉลี่ยใช้วิธีการแบ่งช่วงคะแนนแบบอันตรภาคชั้น (CLASS INTERVAL) โดยคำนวณจากสูตร ช่วงคะแนน = (ค่าสูงสุด-ค่าต่ำสุด) ÷ จำนวนระดับ = (5-1) ÷ 5 = 0.80 จึงกำหนดเกณฑ์การแปลผลดังนี้ 4.21-5.00 = มากที่สุด 3.41-4.20 = มาก 2.61-3.40 = ปานกลาง 1.81-2.60 = น้อย 1.00-1.80 = น้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารมีการรับรู้การใช้เทคโนโลยีในเชิงบวกซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกและสนับสนุนกระบวนการให้บริการภายในสนามบินสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยการรับรู้เทคโนโลยีกับความพึงพอใจในการใช้บริการในขั้นตอนต่อไป

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ถดถอยหลายตัวแปร (MULTIPLE REGRESSION) พบว่า

ปัจจัย	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	0.512	0.214		2.393	0.017**
การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี (X_1)	0.286	0.061	0.298	4.689	0.001**
การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (X_2)	0.174	0.058	0.183	3.000	0.003**
อิทธิพลทางสังคม(X_3)	0.201	0.063	0.207	3.190	0.002**
เงื่อนไขสนับสนุน(X_4)	0.119	0.055	0.121	2.164	0.031**
R = 0.782 R^2 = 0.611 Adjusted R^2 = 0.605 F = 102.347 Sig. 0.001**					

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยการรับรู้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่า แบบจำลองมีความเหมาะสมและสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจได้ร้อยละ 61.1 % (R^2 = 0.611, Adjusted R^2 = 0.605) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F = 102.347, Sig. = 0.001) แสดงให้เห็นว่าปัจจัยการรับรู้การใช้เทคโนโลยีโดยรวมสามารถทำนายความพึงพอใจได้อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่าทุกตัวแปรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี (β = 0.298) รองลงมาคือ เงื่อนไขสนับสนุน (β = 0.207) การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (β = 0.183) ตามลำดับ และอิทธิพลทางสังคม (β = 0.121) แม้มีอิทธิพลน้อยที่สุด แต่ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านการรับรู้เทคโนโลยีทุกด้านส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบิน โดยเฉพาะการรับรู้ถึงประโยชน์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างชัดเจน

สรุปผลที่ได้จากการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรับรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้โดยสารที่ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านการรับรู้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบิน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้โดยสารจำนวน 400 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ผู้โดยสารที่ใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิมีระดับการรับรู้ต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้โดยสารส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการของสนามบิน เทคโนโลยีที่นำมาใช้ เช่น ระบบเช็คอินอัตโนมัติ (Self Check-in Kiosk) ระบบบริการดิจิทัล และระบบตรวจสอบข้อมูลผู้โดยสารแบบอัตโนมัติ สามารถช่วยเพิ่มความสะดวกสบาย ลดระยะเวลาการรอคอย และทำให้กระบวนการเดินทางมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

1. ศึกษาระดับปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ

พบว่า ผู้โดยสารมีระดับการรับรู้เชิงบวกต่อเทคโนโลยีในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารมองว่าเทคโนโลยีที่สนามบินนำมาใช้สามารถช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทาง เพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ และลดขั้นตอนที่ซับซ้อนของกระบวนการต่าง ๆ ภายในสนามบิน

2. ศึกษาปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ

พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีการรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน ความทันสมัยของเทคโนโลยี และความรวดเร็วในการให้บริการ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของระบบและความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้โดยสารในการใช้บริการเทคโนโลยีของสนามบิน

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสนามบินมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการให้บริการและประสบการณ์ของผู้โดยสาร โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่สามารถช่วยเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และความถูกต้องในการให้บริการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจของผู้โดยสาร

ดังนั้น สนามบินควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีความทันสมัย ใช้งานง่าย และมีความเสถียร รวมทั้งมีระบบสนับสนุนและการให้คำแนะนำแก่ผู้โดยสารในการใช้งานเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้โดยสารสามารถใช้บริการได้อย่างสะดวกและเกิดประสบการณ์ที่ดีในการเดินทางผ่านสนามบิน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการให้บริการสนามบินไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้โดยสาร และสามารถช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์และความสามารถในการแข่งขันของสนามบินในระดับนานาชาติได้ในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยการรับรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” สามารถอภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือทางวิชาการได้ดังนี้

1. ระดับการรับรู้การใช้เทคโนโลยีของผู้โดยสาร

ผลการวิจัยพบว่า ผู้โดยสารมีระดับการรับรู้ต่อเทคโนโลยีโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้โดยสารตระหนักถึงคุณค่าเชิงหน้าที่ (Functional Value) ของเทคโนโลยี เช่น ความรวดเร็ว ความสะดวก และการลดขั้นตอนในการใช้บริการ

ผลดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ของ Fred D. Davis (Davis, 1989) ที่อธิบายว่า การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจในการใช้งานเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Taufik และ Hanafiah (2019) ที่พบว่า ผู้โดยสารมีแนวโน้มยอมรับเทคโนโลยีบริการตนเองในสนามบินมากขึ้น เมื่อรับรู้ว่าเทคโนโลยีสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเดินทาง

ในเชิงลึก ผลการวิจัยยังสะท้อนแนวคิดด้าน “คุณค่าที่รับรู้” (Perceived Value) ของ Zeithaml (1988) ซึ่งอธิบายว่า ผู้บริโภคจะประเมินคุณค่าจากการเปรียบเทียบระหว่างประโยชน์ที่ได้รับกับต้นทุนที่ต้องเสียไป ในบริบทของสนามบิน เทคโนโลยีที่ช่วยลดระยะเวลารอคอยและลดความยุ่งยากในการดำเนินการ ทำให้ผู้โดยสารรับรู้ถึง “ความคุ้มค่า” ในการใช้งาน ส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยี

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Venkatesh et al. (2003) ในโมเดล UTAUT ที่ระบุว่า “ความคาดหวังด้านประสิทธิภาพ” (Performance Expectancy) เป็นตัวกำหนดสำคัญของการยอมรับเทคโนโลยี โดยเฉพาะในบริบทที่ผู้ใช้ต้องการความรวดเร็วและความสะดวก เช่น การเดินทางทางอากาศ

2. ปัจจัยการรับรู้ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้เทคโนโลยี ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ความทันสมัย ความรวดเร็ว ความน่าเชื่อถือ และความปลอดภัยของข้อมูล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1 การรับรู้ประโยชน์และความง่ายในการใช้งาน

ผลการวิจัยยืนยันว่า การรับรู้ประโยชน์และความง่ายในการใช้งานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับ TAM (Davis, 1989) และงานวิจัยจำนวนมากที่ยืนยันว่า หากผู้ใช้รับรู้ว่าเทคโนโลยี “ใช้งานง่ายและมีประโยชน์” จะนำไปสู่ความพึงพอใจและการใช้งานต่อเนื่อง

ในบริบทสนามบิน เทคโนโลยี เช่น Self Check-in และ Self Bag Drop ช่วยลดขั้นตอนที่ซับซ้อน ทำให้ผู้โดยสารสามารถควบคุมกระบวนการเดินทางได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Self-Service Technology (SST) ที่ระบุว่า การให้ผู้ใช้มีอำนาจควบคุม (User Control) จะเพิ่มความพึงพอใจในการใช้บริการ

2.2 ความรวดเร็วและการตอบสนอง (Efficiency & Responsiveness)

ผลการวิจัยพบว่า ความรวดเร็วในการให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ซึ่งสามารถอธิบายได้ผ่านมิติของคุณภาพการบริการ (Service Quality) โดยเฉพาะมิติด้าน Responsiveness ตามแนวคิด SERVQUAL

การลดระยะเวลารอคอยผ่านเทคโนโลยี เช่น Automated Check-in และ Biometric System ช่วยลดความแออัดและเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim และ Park (2019) ที่พบว่า ความรวดเร็วของเทคโนโลยีมีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมการใช้บริการซ้ำ

2.3 ความน่าเชื่อถือและความปลอดภัย (Trust & Security)

ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ความน่าเชื่อถือของระบบและความปลอดภัยของข้อมูลมีบทบาทสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้าน “Trust” ในการยอมรับเทคโนโลยี

ผู้โดยสารมีแนวโน้มที่จะใช้เทคโนโลยีมากขึ้น หากมีความมั่นใจว่าระบบมีความปลอดภัยและสามารถปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลได้ ซึ่งสอดคล้องกับโมเดล UTAUT (Venkatesh et al., 2003) ที่ระบุว่า “Facilitating Conditions” และ “Trust” เป็นปัจจัยสนับสนุนการใช้งานเทคโนโลยี

2.4 บทบาทของเทคโนโลยีต่อคุณภาพการบริการและประสบการณ์ผู้โดยสาร

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า เทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุน แต่เป็นองค์ประกอบหลักในการยกระดับคุณภาพการบริการ (Service Quality Enhancement) และประสบการณ์ผู้โดยสาร (Passenger Experience)

แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Marketing 5.0 ของ Kotler et al. (2021) ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างประสบการณ์ลูกค้า (Customer Experience) แบบไร้รอยต่อ (Seamless Experience) โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมบริการที่มีการแข่งขันสูง เช่น อุตสาหกรรมการบิน

โดยสรุป ผลการวิจัยยืนยันว่า ปัจจัยด้านการรับรู้เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร โดยเฉพาะการรับรู้ประโยชน์ ความง่ายในการใช้งาน ความรวดเร็ว และความน่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับทั้งทฤษฎี TAM, UTAUT และแนวคิดด้านคุณค่าที่รับรู้นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นว่า เทคโนโลยีในสนามบินควรถูกออกแบบโดยเน้น “ผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง” (User-Centric Design) และคำนึงถึงทั้งประสิทธิภาพและประสบการณ์ของผู้โดยสารควบคู่กันไป เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจ ความภักดี และความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. พัฒนาการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี (Perceived Usefulness) สนามบินควรสื่อสารให้ผู้โดยสารเห็นถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีอย่างชัดเจน เช่น การลดระยะเวลารอคอย ความรวดเร็ว และความสะดวก ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ ป้ายแนะนำ หรือวิดีโอสาธิต เพื่อเพิ่มระดับการรับรู้และความพึงพอใจ

2. ปรับปรุงความสะดวกในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ควรพัฒนาระบบคำแนะนำการใช้งาน เช่น คู่มือ อินโฟกราฟิก และวิดีโอสอนใช้งานที่เข้าใจง่าย รวมถึงออกแบบหน้าจอระบบให้ใช้งานง่าย (User-friendly) เพื่อลดความซับซ้อนในการใช้งานของผู้โดยสาร

3. ส่งเสริมอิทธิพลทางสังคม (Social Influence) สนามบินสามารถใช้การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รีวิวจากผู้ใช้จริง หรือการแนะนำโดยเจ้าหน้าที่ เพื่อกระตุ้นให้ผู้โดยสารเกิดความเชื่อมั่นและคล้อยตามในการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น

4. พัฒนาเงื่อนไขสนับสนุน (Facilitating Conditions) ควรเพิ่มความพร้อมของระบบสนับสนุน เช่น การจัดเจ้าหน้าที่ประจำจุดให้บริการเทคโนโลยี การเพิ่มจุดให้บริการ และการดูแลระบบให้

มีความเสถียร รวมถึงอาจบูรณาการเทคโนโลยีกับบริการอื่น เช่น ระบบนำทางภายในสนามบิน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้โดยสาร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อความพึงพอใจ เช่น ความเสี่ยงที่รับรู้ (Perceived Risk) และความเชื่อมั่นในระบบ (Trust) เพื่อให้ครอบคลุมมิติทางพฤติกรรมของผู้ใช้มากยิ่งขึ้น

2. ควรทำการเปรียบเทียบระดับการรับรู้เทคโนโลยีและความพึงพอใจระหว่าง ผู้โดยสารชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปพัฒนาการบริการได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

3. ควรใช้เทคนิคการวิเคราะห์ขั้นสูง เช่น Structural Equation Modeling (SEM) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของตัวแปรการรับรู้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวม

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยนี้มาจาก ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้เทคโนโลยี (วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้โดยสาร (วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณที่แสดงให้เห็นว่าปัจจัยการรับรู้เทคโนโลยีทั้ง 4 ด้านมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้น ข้อเสนอแนะจึงเป็นการนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาและยกระดับความพึงพอใจของผู้โดยสารให้ดียิ่งขึ้น โดยนำมาจากข้อเสนอแนะที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

Chaihawong, N., Wongcharern, K., & Donwichai, P. (2025). ความพึงพอใจผู้ใช้บริการสนามบินในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร,* 16(1), 132-145.

Chen, H., & Chang, Y. (2019). Airport technology adoption and passenger satisfaction. *Journal of Air Transport Management,* 78, 63-74.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design.* (5th ed.). SAGE.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha. *Psychometrika,* 16(3), 297-334.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly,* 13(3), 319-340.

Goh, C. F., & Lee, K. H. (2020). Digital transformation in airports. *Transport Reviews,* 40(6), 797–816.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis.* (7th ed.). Pearson.

Kim, J. H., & Park, J. W. (2019). Self-service technology and passenger satisfaction. *Sustainability,* 11(21).

Oliver, R. L. (1997). *Satisfaction: A behavioral perspective on the consumer.* McGraw-Hill.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL. *Journal of Retailing,* 64(1), 12-40.

Prasetyo, Y. T., et al. (2024). SST acceptance in airports. *Procedia Computer Science.*

Taufik, N., & Hanafiah, M. H. (2019). Self check-in adoption. *Heliyon,* 5(12), e02960.

Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology. *MIS Quarterly,* 27(3), 425-478.

Venkatesh, V., Thong, J. Y. L., & Xu, X. (2012). Consumer acceptance and use of IT. *MIS Quarterly,* 36(1), 157-178.

Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of value. *Journal of Marketing,* 52(3), 2-22.

การลดขยะบรรจุภัณฑ์เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในจังหวัดภูเก็ต

Reducing packaging waste to promote a circular economy of Phuket Province

ปิ่นรัตน์ สิริพันธ์พงศ์[1]

[1]คณะบริหารธุรกิจ/มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ (ศูนย์ภูเก็ต), pisiri@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

จังหวัดภูเก็ตประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านขยะอันส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ขยะเกิดขึ้นประมาณ 1,000-1,200 ตันต่อวัน ถูกจัดการโดยเตาเผาประมาณ 700 ตันต่อวัน และตกค้างประมาณ 500 ตันต่อวัน บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางลดขยะจากบรรจุภัณฑ์จากพลาสติก เพื่อเป็นทางเลือกเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจหมุนเวียน แนวทางคือลดภาระปริมาณขยะก่อนเข้าสู่เตาเผาขยะ เช่น ไบโอพลาสติก ขวดไร้ฉลาก ลดขนาดวัสดุบรรจุภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์กินได้ และสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์ จากนั้นแยกขยะออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเผาได้ (ขยะพลังงาน) นำเข้าสู่เตาเผา ส่วนเกินกว่าศักยภาพของเตาเผา หากเป็นขยะบรรจุภัณฑ์พลาสติกควรนำไปแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า Upcycling plastic เช่น บดเม็ดพลาสติก เส้นใยพลาสติกเสื้อผ้า หลอมและอัดขึ้นรูปขยะพลาสติกเป็นวัสดุก่อสร้าง ไม้เทียม ก้อนอิฐ ผนังบ้าน การอัดก้อนเป็นขยะเชื้อเพลิง RDF รวมทั้งกระบวนไพโรไลซิสเพื่อกลั่นน้ำมันดิบ ส่วนที่สองขยะอินทรีย์ซึ่งมีปริมาณครึ่งหนึ่งของขยะทั้งหมดก่อเกิดมลพิษทางอากาศ หากสภาพดีควรนำไปเป็นอาหารสัตว์ ส่วนที่เสียสภาพควรนำไปหมักทำปุ๋ย ผลิตก๊าซชีวภาพ หรืออบแห้งทำปุ๋ย และส่วนที่สามไม่ควรเผา ได้แก่ โลหะควรหลอมคืนรูปเพื่อนำกลับไปใช้ใหม่ ขวดแก้วควรบดผงทำทราย วัสดุก่อสร้างหรือถมเพิ่มพื้นที่เกาะภูเก็ต จะเห็นได้ว่าแนวทางที่เสนอแนะในบทความนี้จะส่งผลดีต่อการแก้ปัญหาขยะล้นเมืองของจังหวัดภูเก็ต ส่งเสริมทางเลือกในการลดขยะจากบรรจุภัณฑ์ เพิ่มมูลค่าส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในจังหวัดได้ และยังสอดคล้องกับเป้าหมายอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเลและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน SDGs 14 หากแต่ต้องใช้ความเข้าใจ การมีส่วนร่วม จากทุกฝ่ายอย่างสูงเพื่อให้เกาะภูเก็ตยังเป็นหมุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้ประเทศไทยต่อไป

คำหลัก: ขยะ บรรจุภัณฑ์ เศรษฐกิจหมุนเวียน

Abstract

Phuket Province faces significant environmental problems related to waste, impacting its tourism image. Approximately 1,000-1,200 tons of waste are generated daily, with about

700 tons incinerated per day, leaving approximately 500 tons remaining. This academic article has objective to suggest ways to reduce plastic packaging waste, offering alternatives for a circular economy. The approach involves reducing the volume of waste before incineration, such as using bioplastics, label-free bottles, reducing packaging size, using edible packaging, and producing packaging-free products. Waste should then be separated into three parts: Firstly, combustible waste (energy waste) should be incinerated. Excess plastic packaging beyond the incineration capacity should be recycled to add value through upcycling, such as crushing plastic pellets, using plastic fibers from clothing, melting and molding plastic waste into construction materials like artificial wood, bricks, and house walls, or compressing it into RDF (Refuse Derived Fuel) fuel, and using pyrolysis to refine crude oil. Secondly, organic waste, comprising half of all waste and contributing to air pollution, should be used as animal feed if in good condition, or composted to produce biogas or dried for fertilizer if unusable. Thirdly, waste that should not be incinerated includes metals, which should be melted and reused, and glass bottles, which should be crushed into powder for sand production. The proposed construction materials or land reclamation projects on Phuket Island will, as seen in this article, positively impact Phuket's waste problem. They promote alternatives for reducing packaging waste, add value, and foster a circular economy in the province. Furthermore, they align with the Sustainable Development Goals (SDGs) 1 4 , which focuses on conserving and sustainably utilizing the oceans, seas, and marine resources for sustainable development. However, a high level of understanding and participation from all stakeholders is required to ensure Phuket remains a primary tourist destination and continues to generate revenue for Thailand.

Keywords: Solid waste, Packaging, Circular economy

บทนำ

ภูเก็ตเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวระดับโลก ทำให้เกิดอุตสาหกรรมท่องเที่ยวขึ้นมารองรับวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยว ทั้งโรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร การท่องเที่ยว และบริการต่าง ๆ จากการรายงานของ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า ในปี 2567 จังหวัดภูเก็ตสามารถทำรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นอันดับ 1 สร้างมูลค่าเป็นจำนวน 497,523.93 ล้านบาท (กรุงเทพฯธุรกิจ,

2568) การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวการทำกิจกรรมต่างๆ ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยตามมาสูง (Srijuntrapun P, 2018) การจัดการขยะของจังหวัดภูเก็ตเป็นลักษณะรวมศูนย์ฯ โดยเทคโนโลยีการเผา และการฝังกลบเป็นหลัก สถิติในปี 2562 มีขยะประมาณ 963 ตันต่อวัน และลดลงมาเหลือที่ 607 ตันต่อวัน ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดการระบาดของโรคโคโรน่าไวรัส (ปิ่นรัตน์ สิริพันธ์พงศ์, 2566)

ต่อมาเมื่อมีการเปิดประเทศอีกครั้งรวมทั้งมาตราตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้จำนวนนักท่องเที่ยว ทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตหวั่นว่าปัญหานี้จะส่งผลต่อภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว เมื่อ 21 มกราคม 2569 นายนิรัตน์ พงษ์สิทธิถาวร ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต ลงพื้นที่ ณ ศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมจังหวัดภูเก็ต ร่วมลงพื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อติดตามแนวทางการบริหารจัดการขยะพร้อมหารือแนวทางเร่งด่วนในการลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปฝังกลบจากพื้นที่กว่า 100 ไร่ อาจไม่เพียงพอในระยะยาว จึงจำเป็นต้องเร่งแยกขยะอาหาร (Food Waste) ออกจากระบบโดยเร็ว เพื่อบรรเทาภาระของบ่อฝังกลบ พร้อมระบุว่า แนวทางการจัดการขยะอาหารออกมาให้ได้มากที่สุด ทำส่วนที่ทำได้ก่อน ผู้ว่าฯ ภูเก็ตยังย้ำถึงการสนับสนุนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจกฎหมายอย่างเต็มที่ โดยจังหวัดจะไม่เข้าไปก้าวก่าย แทรกแซง หรือซ้ำซ้อนในภารกิจของท้องถิ่น แต่จะทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนและประสานงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของจังหวัด ภูเก็ตมีประชากรตามทะเบียนประมาณ 4 แสนคน แต่มีประชากรแฝงมากกว่านั้น และนักท่องเที่ยวอีกนับล้าน นี่คือภาระของ อบจ. เทศบาล และ อบต. ทุกแห่ง จังหวัดพร้อมนั่งคุยกับท่าน เพื่อหาทางแก้ปัญหา ทั้งเรื่องงบประมาณและภารกิจที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้ระบบเดินไปได้” ผู้ว่าฯ กล่าวว่าการลงพื้นที่ครั้งนี้นับเป็นการตอกย้ำความมุ่งมั่นของจังหวัดภูเก็ต ในการเดินหน้าจัดการปัญหาขยะอย่างจริงจัง โดยใช้แนวทางเชิงรุก การทำงานแบบบูรณาการ และการสนับสนุนท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อให้ภูเก็ตก้าวสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สะอาด เป็นระเบียบ และยั่งยืน ก่อนกระทบภาพลักษณ์เมืองท่องเที่ยวระดับโลก(สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ต, 2569)

ดังนั้นจังหวัดภูเก็ตจึงต้องมีแนวทางในการจัดการขยะเฉพาะเป็นของตนเอง เนื่องจากมีบริบทต่างกับจังหวัดอื่น ลดปัญหาขยะล้นจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก ลดขยะอาหาร คัดแยกแยกขยะรีไซเคิล และเพิ่มมูลค่า จากขยะรีไซเคิล โดยมุ่งเน้นเทคโนโลยีและนวัตกรรมทั้งต้นทาง และปลายทางเพื่อเพิ่มมูลค่าในทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะในภาพรวมโดยมุ่งเน้นลดขยะบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ต้นทางและส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในจังหวัดภูเก็ต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทางเลือกในการจัดการขยะจากบรรจุภัณฑ์ ตามบริบทของพื้นที่ ลดภาระของเตาเผา เพิ่มมูลค่าของขยะและส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนของจังหวัดภูเก็ต

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สถานการณ์ขยะในประเทศไทย

จากการรายงานของ กรมควบคุมมลพิษ (2566) ขยะมีปริมาณเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากร ปริมาณ 26.95 ล้านตัน นำมาใช้ประโยชน์ 9.31 ล้านตัน กำจัดอย่างถูกต้อง 10.17 ล้านตัน กำจัดไม่ถูกต้อง 7.4 ล้านตัน เนื่องจากปี 2567 ประเทศไทยมีการกระตุ้นเศรษฐกิจและกระตุ้นการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จากมาตรการยกเว้นค่าวีซ่าให้กับ 93 ประเทศ เป็นเวลา 60 วัน รวมทั้งส่งเสริมภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม โดยการส่งเสริมการลงทุนและเปิดรับแรงงานเพิ่มมากขึ้นเพื่อกระตุ้นให้เกิดการจับจ่ายใช้สอยในทุกภาคส่วนของประเทศ

ข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยปี 2567 จากกรมควบคุมมลพิษ พบว่าประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอย 27.20 ล้านตัน หรือประมาณ 74,529 ตัน/วัน ซึ่งอัตราการเกิดขยะมูลฝอยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร์ปี 2567 จำนวน 64,953,661 คน เฉลี่ยเท่ากับ 1.15 กิโลกรัม/คน/วัน เพิ่มจากปี 2566 (1.12 กิโลกรัม)

การจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมของประเทศไทย

ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (Waste Generated) 26.95 ล้านตัน โดยทั่วไปถูกจัดการขั้นต้นในระดับครัวเรือนประมาณ (Managed at source) 2.0 ล้านตัน (ร้อยละ 8) และถูกคัดแยกเพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์จากบ้านเรือนและแหล่งกำเนิดต่าง ๆ (Utilized before collected) 4.8 ล้านตัน (ร้อยละ 18) ส่วนที่เหลือถูกเก็บรวบรวมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประมาณ (Waste collected) 20.15 ล้านตัน (ร้อยละ 74) และนำไปกำจัด ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งขยะมูลฝอยบางส่วน จะถูกคัดแยกเพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์ (Utilized after collected) ประมาณ 4.51 ล้านตัน (ร้อยละ 16) คงเหลือขยะมูลฝอย จำนวน 15.64 ล้านตัน (ร้อยละ 58) ที่จะถูกนำไปกำจัด (Waste to disposal sites) โดยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้อง (Proper managed) 10.17 ล้านตัน (ร้อยละ 38) และกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง (Improper managed) 5.47 ล้านตัน (ร้อยละ 20) ทำให้ในประเทศไทยมีขยะส่วนนี้รอจัดการอยู่เป็นจำนวนมาก

สถานการณ์ขยะอาหาร

ปี 2566 มีปริมาณขยะอาหารเกิดขึ้น 10.24 ล้านตัน หรือ 155 กิโลกรัม/คน/ปี (ข้อมูลองค์ประกอบขยะมูลฝอย ปี 2564) โดยเป็นขยะอาหารส่วนที่รับประทานได้ (Edible) ร้อยละ 40 และส่วนที่รับประทานไม่ได้ (Inedible) ร้อยละ 60 เช่น กระดูก ก้างปลา และเปลือก เป็นต้น ขยะอาหารในครัวเรือนที่พบมากที่สุด คือ ส่วนที่รับประทานไม่ได้และเปลือกผลไม้ สำหรับขยะ อาหารที่เกิดจากผู้ประกอบ

อาหารและผู้จำหน่ายอาหารเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนการรับวัตถุดิบ การตัดแต่ง การปรุงอาหารและการจัดจาน เช่น ขยะจากการตัดแต่ง ขยะจาก ขยะจากการเก็บวัตถุดิบไว้นานแต่ไม่นำมาใช้จนน่าเสีย อาหารที่ต้องทิ้งเพราะขายไม่หมด และอาหารเหลือทิ้งจากผู้บริโภค เป็นต้น โดยขยะอาหารที่เกิดขึ้นจะถูกจัดการในครัวเรือนบางส่วน และบางส่วนจะถูกนำไป หมักทำปุ๋ยผ่านโครงการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับส่วนที่เหลือซึ่งอาจมีสัดส่วน ที่มากที่สุดจะถูกนำไปกำจัดโดยการเทกองหรือฝังกลบรวมกับขยะมูลฝอยอื่น ๆ ซึ่งหากจัดการขยะอาหารไม่ถูกวิธี จะส่งผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก เนื่องจากขยะอาหารจะก่อให้เกิดก๊าซมีเทน ซึ่งเป็นก๊าซเรือนกระจกที่มีศักยภาพ ในการทำให้โลกร้อนสูงกว่าก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ถึง 28 เท่า

สถานการณ์ขยะพลาสติก

พลาสติกถูกในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย ซึ่งก่อให้เกิดขยะจากบรรจุภัณฑ์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2566 คาดว่ามีขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use Plastics) ประมาณปีละ 3.03 ล้านตัน ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมดร้อยละ 11.25 (เพิ่มขึ้น จาก ปี 2565 ปริมาณ 0.2 ล้านตัน โดยปี 2565 มีปริมาณ ขยะพลาสติก 2.83 ล้านตัน) ขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว ที่เกิดขึ้น เช่น ถุงร้อน ถุงเย็น ถุงหูหิ้ว แก้วพลาสติก หลอดพลาสติก กล่องโฟมบรรจุอาหาร เป็นต้น และคาดว่า มีการนำขยะพลาสติกกลับไปใช้ประโยชน์ประมาณ ปีละ 0.75 ล้านตัน (ร้อยละ 25) (ปี 2565 นำขยะพลาสติก กลับไปใช้ประโยชน์เฉลี่ยประมาณ ปีละ 0.71 ล้านตัน) ส่วนที่เหลือ 2.18 ล้านตัน (ร้อยละ 72) จะถูกนำไปกำจัดโดยการฝังกลบรวมกับขยะมูลฝอยอื่นๆ อีก 0.09 ล้านตัน (ร้อยละ 3) ไม่ได้รับการจัดการและตกค้างในสิ่งแวดล้อม ปริมาณขยะพลาสติกที่นำกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น จากปี 2565 เนื่องจากมีการออกนโยบายต่างๆ อาทิ การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก อย่างยั่งยืน ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะที่ต้นทาง การเกิดขยะพลาสติกก้าวสู่การจัดการพลาสติกที่ยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจเศษพลาสติกที่จะเริ่มทยอยลดลงในปี 2566-2567 การปลดล็อกพลาสติก PET สู่ Food Contact Grade สำหรับการผลิต บรรจุภัณฑ์บรรจุอาหารและเครื่องดื่มที่ผลิตจากพลาสติกใช้แล้ว (Recycled Plastic) (ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 435) พ.ศ. 2565 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของภาชนะ บรรจุที่ทำจากพลาสติก

ถึงแม้ว่า ภาครัฐจะกำหนดนโยบายการจัดการขยะพลาสติกที่เข้มข้นขึ้น เพื่อสนับสนุนนโยบายการนำขยะพลาสติก เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ของประเทศ แต่การดำเนินงานตามนโยบายต่างๆ ยังอยู่ในช่วงการปรับตัว ไม่ว่าจะเป็นมาตรการห้ามนำเข้าเศษพลาสติกที่อยู่ในช่วงระหว่างการผ่อนผันให้ผู้ประกอบการมีการปรับตัว ก่อนที่จะมีการยกเลิกการนำเข้าเศษพลาสติกทั้งหมดในปี 2568 ส่วนการปลดล็อกพลาสติก PET ยังมีบริษัทเพียงไม่กี่แห่งที่มีศักยภาพ ในการผลิตเพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าวเนื่องจากที่ผ่านมาการจัดการขยะพลาสติกยังคงมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน เพราะยังไม่มีกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับเพื่อใช้ในการลด ควบคุม คัดแยก ป้องกันและ

แก้ไขปัญหาขยะพลาสติกโดยเฉพาะ ยังคงมีการผลิตและออกแบบผลิตภัณฑ์พลาสติกหลากหลายวัสดุและหลากหลายประเภท โดยไม่ได้คำนึงถึงการนำกลับมา ใช้ประโยชน์ ทำให้ขยะพลาสติกไม่ได้ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร และตกค้างสะสมในสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากนี้ ความตระหนักและความร่วมมือของประชาชนในการลด เลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use Plastics) ยังมีน้อย มีการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกมากเกินความจำเป็น อีกทั้งไม่มีระบบการคัดแยกขยะที่เพียงพอ เพื่อนำเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ หมุนเวียน (Circular Economy) ก่อนนำไปกำจัดต่อไป

สถานการณ์ขยะพลาสติกและนโยบาย

หลากหลายเหตุผลที่ทำให้บรรจุภัณฑ์พลาสติกครองใจผู้บริโภคมาอย่างยาวนาน “พลาสติก” เคยถูกยกย่องว่าเป็นวัสดุแห่งยุค ด้วยคุณสมบัติ ราคาถูก น้ำหนักเบา ทนทาน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย แต่ในตอนนี้กลับกลายเป็นภัยร้ายก่อปัญหาสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และระบบเศรษฐกิจโลกอย่างน่าสะพรึงกลัว ตามรายงานฉบับล่าสุดจาก The Pew Charitable Trusts ภายใต้ชื่อ “Breaking the Plastic Wave 2568” ส่งสัญญาณเตือนภัย ที่รุนแรงกว่าครั้งใด ๆ เกี่ยวกับวิกฤตการณ์มลพิษพลาสติกที่กำลังถาโถมเข้าใส่ทุกองคาพยพของโลก หากเรายังคงดำเนินกิจกรรมในรูปแบบเดิมโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอย่างเร่งด่วน มลพิษพลาสติกที่รั่วไหลสู่สิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นในดิน น้ำ หรืออากาศ ภายในปี 2583 จะพุ่งสูงขึ้นมากกว่าเท่าตัว หรือคิดเป็นปริมาณมหาศาลถึง 280 ล้านเมตริกตันต่อปี เปรียบเสมือนการเทขยะพลาสติกจากรถบรรทุกหนึ่งคันลงสู่สิ่งแวดล้อมในทุก ๆ วินาทีตลอดเวลา มูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจที่เกิดจากระบบพลาสติกสูงขึ้นจนน่าตกใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึง “ต้นทุนแฝง” ที่ไม่ได้ถูกคิดรวมอยู่ในราคาวัสดุ รายงานระบุว่าผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดจากสารเคมีในพลาสติกทั่วโลกเพียงอย่างเดียวมีมูลค่าความเสียหายสูงถึง 1.5 ล้านล้านดอลลาร์ต่อปีขณะเดียวกัน ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บและกำจัดขยะพลาสติกของรัฐบาลทั่วโลกมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 จนแตะระดับ 1.4 แสนล้านดอลลาร์ภายในปี 2583 ความเสียหายเหล่านี้ยังไม่รวมถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลที่คาดว่ามีมูลค่าระหว่าง 500,000- 2.5 ล้านล้านดอลลาร์ต่อปี รายงานยังชี้ให้เห็นว่า หากทั่วโลกตัดสินใจควบคุมพลาสติกล่าช้าเพียง 5 ปี จะส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายสาธารณะเพิ่มขึ้นถึง 27,000 ล้านดอลลาร์ต่อปี และเพิ่มความเสี่ยงในการสูญเสียเงินลงทุนมหาศาลไปกับเทคโนโลยีที่ล้าสมัยอย่างการเผาขยะซึ่งขัดขวางการก้าวสู่เศรษฐกิจหมุนเวียน มลพิษที่เกิดจากพลาสติกไม่ได้ส่งผลกระทบเพียงแค่ตอนที่เป็นขยะเท่านั้น แต่สร้างความเสียหายในทุกขั้นตอนของวงจรชีวิต ตั้งแต่การสกัดฟอสซิล การผลิต การใช้งาน ไปจนถึงการกำจัด รายงานพบว่าพลาสติกมีสารเคมีที่ถูกเติมลงไปอย่างตั้งใจมากกว่า 16,000 ชนิด และมากกว่าร้อยละ 25 ของสารเหล่านี้ถูกพิสูจน์แล้วว่าอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพมนุษย์สารกลุ่มที่น่ากังวลอย่างยิ่ง คือ “สารรบกวนระบบต่อมไร้ท่อ” พบได้ทั่วไปในบรรจุภัณฑ์อาหาร ของเล่น และเครื่องสำอาง เป็นหนึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการมีบุตรยาก มะเร็ง โรคเบาหวาน และความผิดปกติทางสติปัญญาในเด็ก หากเราไม่เริ่มควบคุม คาดการณ์ว่าในปี 2583 มนุษยชาติจะต้องสูญเสียปีแห่งการมีสุขภาพดีไปถึง 9.8 ล้านปี เนื่องมาจากมลพิษ

พลาสติกและการเผาขยะในที่โล่งซึ่งปล่อยฝุ่นละอองและสารพิษรุนแรงเข้าสู่ชั้นบรรยากาศ นอกจากนี้ พลาสติกทำให้เกิด “วิกฤติสภาพภูมิอากาศ” เพราะกระบวนการผลิตพลาสติกปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากถึงร้อยละ 86 หากการผลิตพลาสติกใหม่ยังคงเติบโตต่อไปในอัตราปัจจุบัน ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 58 ภายในปี 2583 เทียบเท่ากับการปล่อยก๊าซจากรถยนต์ที่ใช้น้ำมันถึง 1,000 ล้านคัน หากระบบพลาสติกโลกเป็นประเทศหนึ่ง ประเทศนี้จะกลายเป็นผู้ปล่อยก๊าซเรือนกระจกรายใหญ่เป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากจีนและสหรัฐเท่านั้น ปริมาณการปล่อยก๊าซสะสมเหล่านี้จะกลืนกินงบประมาณคาร์บอนที่เหลืออยู่เกือบครึ่งหนึ่ง เพื่อรักษาอุณหภูมิโลกไม่ให้สูงเกิน 1.5 องศาเซลเซียสตามความตกลงปารีส ทำให้การแก้ไขปัญหาพลาสติกไม่ใช่เพียงปัญหาขยะ แต่คือหัวใจสำคัญของการหยุดยั้งความพินาศของสภาพภูมิอากาศ (กรุงเทพธุรกิจ, 2568)

ขยะพลาสติกไม่ใช่ปัญหาใหม่ในสังคมไทยเป็นปัญหาเรื้อรัง จึงจำเป็นต้องวางแผนและใช้ระยะเวลาในวันที่ 17 เมษายน 2562 ประเทศไทยกับนโยบายจัดการพลาสติกคณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบ (ร่าง) Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการลดการใช้วัสดุที่ผลิตขึ้นจากพลาสติก รวมทั้งให้กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานหลักร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณากำหนดมาตรการจูงใจสำหรับบริษัท ห้างร้าน และสถานประกอบการต่างๆ เพื่อใช้เป็นกรอบนโยบายการบริหารจัดการขยะพลาสติกในภาพรวมของประเทศ และเป็นกรอบแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกแบบบูรณาการของหน่วยงาน โดย (ร่าง) Roadmap ได้ตั้งเป้าหมายในการลดและเลิกใช้พลาสติก บางประเภทภายในปี พ.ศ. 2562 เช่น พลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่ม ด้วยการใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม และเลิกใช้พลาสติกประเภทถุงพลาสติกหูหิ้ว กล่องโฟมบรรจุอาหาร แก้วพลาสติก (แบบบางใช้ ครั้งเดียว) และหลอดพลาสติกภายในปี พ.ศ. 2565 (สำนักข่าวอิสรา, 2562)

กรมควบคุมมลพิษ (2562) ได้กำหนด Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 เพื่อเป็นนโยบายการบริหารจัดการขยะพลาสติกในภาพรวมของประเทศ สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกของไทย

เป้าหมายที่ 1 การลด และเลิกใช้พลาสติกเป้าหมาย ด้วยการใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายที่ 2 การนำขยะพลาสติกเป้าหมายมาใช้ประโยชน์เข้าสู่เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ร้อยละ 100 ภายในปี 2570

ระยะที่ 1 เลิกใช้ทั้งหมด; พลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่ม (Cap Seal), ผลิตภัณฑ์พลาสติกผสมสารอ็อกโซ่ (Oxo), ไมโครบีดส์จากพลาสติก หรือพลาสติกพวกโพลีเอทิลีนขนาดเล็กกว่า 5 มิลลิเมตร

ระยะที่ 2 เลิกใช้ทั้งหมด; ถุงพลาสติกหูหิ้วขนาด <36 ไมครอน, กล่องโฟมขนาด < 100 ไมครอน,หลอดพลาสติก, ทบทวน/ประเมินผล/ปรับปรุงแผนการดำเนินงาน Roadmap, พัฒนาระบบนำพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ (Circular Economy), การลด เลิกใช้ พลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single-use plastic) อื่นๆ

ระยะที่ 3 นำขยะพลาสติกเป้าหมายกลับมาใช้ประโยชน์ Circular Economy ทั้งหมด ดำเนินการต่อเนื่องให้เป็นไปตามเป้าหมาย

การวางแผนจัดการขยะพลาสติกนั้นมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วนทำให้กรมควบคุมมลพิษต้องวางมาตราการในระยะยาว

บทวิพากษ์ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก (พ.ศ. 2561-2573) จากกรีนพีช (2564) Roadmap การจัดการขยะพลาสติกของไทย พ.ศ. 2561-2573 เกิดขึ้นมาจากแรงกระตุ้นของปรากฏการณ์ 3 อย่าง คือ

1. ปริมาณขยะพลาสติกจำนวนมากในทะเล ซึ่งปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นมานานแล้ว แต่ไม่เป็นเหตุปัจจัยให้เกิดนโยบายมาก่อนหน้านี้
2. เหตุการณ์การสูญเสียสัตว์ทะเลจำนวนมากที่มีสาเหตุจากการกินขยะพลาสติกเป็นอาหาร ซึ่งในแต่ละปีทั้งที่แจงนับได้และที่ไม่ปรากฏสถิติ
3. แรงผลักดันจากกลไกกระบวนการโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ชี้วัดขยะพลาสติกทางทะเลของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งไทยถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศที่มีปริมาณขยะพลาสติกหลุดออกสู่ทะเลมากที่สุดเป็นอันดับ 6 ของโลก เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดของ Roadmap การจัดการขยะพลาสติกของไทย พ.ศ. 2561-2573 ที่ต้องการความเชื่อมต่อการจัดการขยะพลาสติกกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน (circular economy) พบว่า การก่อรูปของระบบเศรษฐกิจยังไม่สามารถตอบสนองต่อการจัดการขยะพลาสติกได้และขาดกลไกเชิง กระบวนการที่จะผลักดันและขับเคลื่อน Roadmap การจัดการขยะพลาสติกสู่เป้าประสงค์และวิสัยทัศน์ ที่กำหนดไว้ ขณะเดียวกัน การชี้วัดความสำเร็จของ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก มุ่งเน้นการดำเนินการของภาครัฐเป็นหลักซึ่งมีข้อจำกัดและไม่ยืดหยุ่น รวมถึงแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ที่เชื่อมโยงตัวชี้วัดที่ SDG12 การส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและ SDG14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน

ขณะนี้สถานการณ์ขยะพลาสติกเป็นอย่างไร จากการรายงานของ ไทยทริบูน (2568) เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2568 การติดตาม Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 ที่ถูกประกาศใช้เมื่อปี 2562 ผ่านไปร่วม 6 ปีพบการวิเคราะห์ที่จำแนกออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1. Roadmap การจัดการขยะพลาสติก 2561-2573

คณะรัฐมนตรีอนุมัติในปี 2562 กำหนดเลิกใช้บางรายการ (เช่น โอ๊กโซ-ดีเกรดเอเบิล, ซีลฝากระป๋อง, ถุงบาง) และตั้งเป้าลดการรั่วไหลสู่ทะเลร้อยละ 50 ภายในปี 2570 พร้อมแนวทางรีไซเคิล “พลาสติกเป้าหมาย” ให้ครบวงจร แต่หลายมาตรการยังพึ่ง “ความสมัครใจ” และขาดบทลงโทษทำให้ผลไม่ถึงเป้า

2. ร่างกฎหมายบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืน (EPR) ของไทย

กระทรวงทรัพยากรฯ เผยร่างกฎหมายเมื่อ มี.ค. 2024 วางหลัก EPR ให้ผู้ผลิตรับผิดชอบตลอดวงจรชีวิตบรรจุภัณฑ์ และเปิดทางเครื่องมือเศรษฐศาสตร์ (เช่น advance recycling fee, deposit–return ฯลฯ) แต่สถานะยัง “ร่าง” และคาดใช้จริงได้ราว ปี 2027 หากคืบหน้าช่วงสุญญากาศนี้ทำให้การจัดการยังพึ่งท้องถิ่นและภาคไม่เป็นทางการมากเกินไป

3. ผลการดำเนินงานปัจจุบัน

การรีไซเคิลพลาสติกหลักในไทยเคยอยู่ราวร้อยละ 17.6 (2561) และแม้หลังโควิดปริมาณบรรจุภัณฑ์เพิ่ม การแยก-เก็บกลับยังสะดุด ทำให้อัตรารีไซเคิลระดับประเทศวนอยู่แถวร้อยละ 20 ต่ำกว่าเป้าหมายและศักยภาพวัสดุทั้งนี้ประเทศไทยยังต้องมองไปไกลถึงอนาคตที่มีกติการะหว่างประเทศ อาทิเช่น

ก. อนุสัญญาบาเซิล: Plastic Waste Amendments (มีผล 1 ม.ค. 2564) ควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียพลาสติก เข้มงวดเรื่องการคัดแยก/ความสะอาด และต้องมีการยินยอมล่วงหน้า (PIC) ลดการส่งออกของเสียสกปรกไปประเทศกำลังพัฒนาไทยในฐานะภาคีต้องจัดระบบให้สอดคล้องทั้งการนำเข้า-ส่งออกและการรับรองการจัดการอย่างถูกต้อง

ข. แผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคอาเซียน 2564–2568 อาเซียนรับรอง “RAP on Marine Debris” วาง 14 มาตรการครอบคลุม “ลดที่ต้นทาง เพิ่มประสิทธิภาพเก็บรวบรวม สร้างมูลค่ากลับ” ไทยมีบทบาทสำคัญในการผลักดัน และควรทำให้สอดคล้องกับนโยบายในประเทศ

ค. สนธิสัญญาพลาสติกโลก (Global Plastics Treaty) การเจรจา INC-5.2 ที่เจนีวา (15 ส.ค. 2068) ยุติ “ไร้ฉันทามติ” โดยติดค้างที่ประเด็น “เพดานการผลิตพลาสติกใหม่” แนวโน้มคืออาจต้องยกระดับพันธกรณีผ่านกรอบอื่น/แนวร่วมประเทศสมัครใจ ขณะที่แรงกดดันสาธารณะต่อความเสี่ยงสุขภาพจากไมโครพลาสติกสูงขึ้น ไทยควรเตรียมกฎหมายภายในให้เข้ม พึ่ง “ขับเคลื่อนในประเทศ”

ประเทศไทยทราบถึงกฎระเบียบต่างๆ ดี แต่ทว่ายังขาดแรงบังคับ และ “เอกภาพข้อมูลกติกา แรงจูงใจ” ทำให้รีไซเคิลจริงติดอยู่ประมาณร้อยละ 20 ต้น ๆ ทางรอดคือ ทำ EPR ให้เกิดขึ้นเพื่อยกระดับ Roadmap เป็น ข้อบังคับพร้อมบทลงโทษรวมทั้งจัดเครื่องมือเศรษฐศาสตร์ให้รีไซเคิลคุ้มกว่าเผา/ฝัง และเชื่อม มาตรฐานอนุสัญญาอาเซียน–บาเซิล อย่างเข้มงวด ขณะรอสนธิสัญญาพลาสติกโลกที่ยังชะงักประเทศไทยต้อง “ลุกขึ้นทำเอง” เพื่อหยุดวงจรไมโครพลาสติกที่จะนำไปสู่ขยะทะเลต่อไป

ความสำเร็จในการจัดการขยะพลาสติกต้องมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดการ ขยะพลาสติก ควบคู่กับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการลดปริมาณขยะพลาสติกให้เข้าสู่ระบบฝังกลบขยะลดลง การเพิ่มประสิทธิภาพผลิตภัณฑ์พลาสติก เป้าหมายให้เข้าสู่ระบบการรีไซเคิลเพิ่มขึ้น และการลดปริมาณขยะพลาสติกที่มีโอกาสหลุดรอดลงสู่ทะเลต่อไป

สถานการณ์ขยะทะเล

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงปริมาณขยะลอยน้ำในระยะสั้น ระหว่างปี 2565-2566 จากการสำรวจปริมาณขยะปากแม่น้ำทั้ง 5 สายหลักที่ไหลลงสู่อ่าวไทยตอนบน ได้แก่ แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำบางตะบูน ในปี 2566 พบว่าขยะทะเลที่ไหลลงสู่อ่าวไทย ตอนบน มีแนวโน้มและสัดส่วนในทางที่ดี คือ ปี 2566 พบขยะจำนวน 83,958,642 ชิ้น/ปี (882 ตัน/ปี) ลดลงจากเดิมใน ปี 2565 พบขยะจำนวน 146,345,992 ชิ้น/ปี (1,636 ตัน/ปี) เมื่อพิจารณาข้อมูลแต่ละปากแม่น้ำ พบว่า ในปี 2566 ทุกปากแม่น้ำมีแนวโน้มการลดลงของขยะอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม แม่น้ำเจ้าพระยายังคงพบปริมาณขยะที่มากสุด มากอย่างต่อเนื่อง โดยพบขยะจำนวน 39,085,929 ชิ้น/ปี (282 ตัน/ปี) จากเดิม 87,596, 120 ชิ้น/ปี (741 ตัน/ปี) ในปี 2565 และชนิดของขยะที่พบส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติกประเภท หีบห่อบรรจุอาหารแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single-use Plastics) ได้แก่ ถุงพลาสติกบรรจุอาหาร ถุงหูหิ้ว ถุงแกง ถุงร้อนหนังยาง และ ถุงพลาสติกบาง โดยขยะพลาสติกที่พบมากใน 10 อันดับแรก ในปี 2566 มีปริมาณรวมกัน จำนวน 68,796,075 ชิ้น หรือ 356.86 ตัน (คิดเป็นร้อยละ 81.94) ของปริมาณขยะลอยน้ำทั้งหมด อาทิเช่น หีบห่อบรรจุอาหาร (ถุงอาหารสำเร็จรูป) หีบห่อบรรจุอาหาร (ถุงแกง ถุงร้อน-เย็น) หนังยาง หลอด ที่คนเครื่องดื่ม ถุงพลาสติกมีหูหิ้ว ฝาและจุกขวดพลาสติก เป็นต้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2566)

สถานการณ์ขยะภาคใต้

ภาคใต้ ถือเป็นภูมิภาคที่ติดอันดับเรื่องการท่องเที่ยวระดับโลก ทั้งทางทะเล เกาะ และธรรมชาติ มีเมืองท่องเที่ยวหลายเมืองที่เป็นสถานที่ชั้นนำ สร้างแรงดึงดูดการท่องเที่ยวทั่วโลกและนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามา ส่งผลให้เกิดปัญหาขยะล้น เนื่องจากหลายพื้นที่ในภาคใต้ยังมีแนวทางการจัดการขยะจากครัวเรือน หรือในระดับพื้นที่ยังมีการจัดการแบบ 3R (Reduce, Reuse, Recycle) ซึ่งการจัดการขยะที่ยังไม่สามารถลดปัญหาในระดับพื้นที่ ตารางที่ 1 ในปีช่วงเดือนตุลาคม 2568 จังหวัดภูเก็ตมีขยะเกิดขึ้นประมาณวันล่ะ 1,000 ตันต่อวัน (Thai PBS, 2568)

ตาราง 1 จังหวัดในภาคใต้ที่มีปริมาณขยะมูลฝอยมากที่สุด

จังหวัด	ตัน/วัน
สงขลา	1,596
สุราษฎร์ธานี	1,311
นครศรีธรรมราช	1,120
ภูเก็ต	1,000
กระบี่	558

ต่อมาประเทศไทยส่งเสริมมาตราการกระตุ้นการท่องเที่ยวเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2567 เป็นต้นมาทำให้จังหวัดภูเก็ตเกิดขยะสูงกว่า 1,500 ตันต่อวัน ในฤดูกาลท่องเที่ยวช่วงเดือนมกราคม 2569 ที่ผ่านมา (บ้านเมือง, 2569) จากสถานการณ์ขยะล้นเมืองของจังหวัดภูเก็ต จึงทำผู้เขียนรวบรวมข้อมูล เพื่อเสนอแนะแนวทางจัดการขยะในภาพรวมโดยมุ่งเน้นลดขยะบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ต้นทางเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในจังหวัดภูเก็ต

บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับจังหวัดภูเก็ต

จากหลักการที่กล่าวว่าบรรจุภัณฑ์ธรรมชาติสามารถย่อยสลายได้ อาจจะไม่ใช่ทางออกที่ดีนักในเมืองท่องเที่ยวโดยเฉพาะจังหวัดภูเก็ต บรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติเมื่อเกิดปฏิกิริยาการย่อยสลายก่อให้เกิดกลิ่นไม่พึงประสงค์ ทั้งในส่วนของก๊าซมีเทน ไฮโดรเจนซัลไฟล์ และคาร์บอนไดออกไซค์ รวมทั้งยังเป็นก๊าซเรือนกระจกตัวการทำให้โลกร้อนอีกด้วย ดังนั้นในบทความวิชาการฉบับนี้จึงขอนำเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในแง่ของการจัดการและลดมลภาวะทางอากาศ รวมทั้งเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจหมุนเวียน เนื่องจากบริบทพื้นที่ของจังหวัดภูเก็ตเป็นเกาะพื้นที่จำกัดขยะในปัจจุบัน ณ ต้นปี 2569 เกิดวิกฤตขยะล้นเกาะ 1,100-1,200 ตัน/วัน แต่เตาเผารองรับได้เพียง 700 ตัน/วัน ทำให้มีขยะส่วนเกินนำเข้าพื้นที่ฝังกลบเฉลี่ย 500 ตัน/วัน จนเกิดปริมาณขยะสะสมเป็นปริมาณมาก

หลักการ คือ หากเลี่ยงการใช้บรรจุภัณฑ์ไม่ได้ ควรออกแบบให้มีประสิทธิภาพและรักษ์โลกมากขึ้น ปัญหาขยะบรรจุภัณฑ์ล้นโลกเป็นแนวโน้มที่มีการคาดการณ์กันมาหลายปีแล้ว และกลายเป็นเทรนด์ใหม่ที่ผู้บริโภคเริ่มหันมาใส่ใจเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์รักษ์โลกขึ้น หลายบริษัทจึงต้องพยายามคิดค้นนวัตกรรมบรรจุภัณฑ์ที่จะมารองรับ เพื่อให้สินค้าและบริการของพวกเขายังคงได้รับความนิยมควบคู่ไปกับการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ขณะนี้มีนวัตกรรมบรรจุภัณฑ์รักษ์สิ่งแวดล้อม จากการรวมรวมข้อมูล

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2568 และ SCGs (2568) สรุปได้เป็นแนวทางพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ซึ่งมีหลักการดังนี้

1. ไบโอพลาสติก (Bioplastics) เดิมทีพลาสติกผลิตจากปิโตรเลียม ไบโอพลาสติกผลิตจากแหล่งทรัพยากรหมุนเวียนจาก เช่น แป้งข้าวโพด อ้อย หรือสาหร่าย และถูกออกแบบให้สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติหรือผ่านการทำปุ๋ยหมัก ซึ่งช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความก้าวหน้านี้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านความยั่งยืนระดับโลกที่มุ่งลดขยะพลาสติกและเปลี่ยนผ่านไปสู่การใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม บางบริษัทได้พัฒนาไบโอพลาสติกที่สามารถรีไซเคิลร่วมกับพลาสติกทั่วไปได้ ซึ่งช่วยทำให้กระบวนการรีไซเคิลง่ายขึ้นและส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน เมื่อไบโอพลาสติกได้รับการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง วัสดุนี้จะมีศักยภาพอย่างมหาศาลในการพลิกโฉมอุตสาหกรรมพลาสติก โดยปูทางสู่อนาคตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตผลทางการเกษตรได้อีกด้วย

2. ขวดไร้ฉลาก (Label less) ขวดน้ำดื่มที่เป็นพลาสติกประกอบไปด้วย 3 ส่วน ตัวขวด (PET): เป็นพลาสติกคุณภาพสูงรีไซเคิลได้ทั้งหมด ฝาขวด (HDPE/PP): เป็นพลาสติกชนิดแข็ง รีไซเคิลได้ แต่ต้องแยกออกจากตัวขวด (PVC/PP): มักเป็นพลาสติกคนละชนิดกับตัวขวดและฝา ซึ่งควรลอกออกก่อนนำขวดไปทิ้งเพื่อไม่ให้ปนเปื้อนในกระบวนการรีไซเคิล ทางออกของบรรจุภัณฑ์ทางเลือกใหม่คือ ขวดไร้ฉลาก บริษัทน้ำดื่มหลายๆ ยี่ห้ออย่างเช่น น้ำแร่เอเวียง (Evian) แบรนด์น้ำแร่สัญชาติฝรั่งเศส ได้พลิกวิธีคิดเกิดเป็นนวัตกรรมช่วยแก้ปัญหาที่เรียบง่ายที่สุดนั่นก็คือ การคิดค้นขวดใสไร้ฉลาก โดยเปลี่ยนจากการแปะฉลากพลาสติกเป็นการปั๊มโลโก้ลงไปบนขวดแทน และไม่ตกแต่งสีสันเพิ่มเติมใดๆ ทำให้รีไซเคิลใหม่ได้ทั้งหมด

3. ลดขนาด ลดวัสดุ บรรจุภัณฑ์ (Material reduction) การออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำหนักเบาขนาดเล็กลงได้กลายเป็นอีกหนึ่งนวัตกรรมสำคัญสำหรับเทรนด์ปี 2568 แต่ยังสอดคล้องกับเป้าหมายด้าน ESG (สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล) เพราะเป็นการเสนอวิธีการที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมความยั่งยืน ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความพยายามในการรีไซเคิลพลาสติก ด้วยการลดการใช้วัสดุโดยไม่ลดทอนความแข็งแรง ความทนทานหรือฟังก์ชันการใช้งาน บรรจุภัณฑ์น้ำหนักเบาช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและลดต้นทุนการผลิต แนวทางนี้กำลังได้รับความนิยมในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อาหารและเครื่องดื่ม ลดไซส์บรรจุภัณฑ์ให้เล็กที่สุด โดยทั่วไปบรรจุภัณฑ์ของเส้นพาสต้าที่เราคุ้นเคยมักมีหน้าตาเป็นถุงพลาสติกที่มีอากาศอยู่ข้างใน เพื่อกันสินค้าถูกกระแทก ทำให้ถุงพาสต้ามีขนาดใหญ่ เปลืองพื้นที่โดยไม่จำเป็น ทำให้ต้องเพิ่มต้นทุนในการจัดเก็บและขนส่งอีกด้วย

นักวิจัยจากมหาวิทยาลัย Carnegie Mellon สหรัฐอเมริกา จึงได้พยายามคิดค้นไอเดียใหม่ที่จะทำให้เส้นพาสต้าแบน ๆ พองออกเป็นรูปร่างต่าง ๆ ได้เมื่อต้ม กลายเป็นพาสต้า 3 มิติที่จะมากู้วิกฤตขยะล้นโลก เคล็ดลับที่ทำให้เส้นพาสต้าแปลงร่างได้ อยู่ที่การทำรอยบากเล็กๆ เรียงกันในแบบที่ดีไซน์มาเป็นพิเศษ เมื่อนำพาสต้าไปต้ม พาสต้าจะพองเป็นรูปทรงตามที่ออกแบบไว้ นอกจากนี้รอยบากยังทำให้พาสต้าดูดซับซอสได้ดียิ่งขึ้นด้วยการทำให้พาสต้าดิบกลายเป็นเส้นแบน ๆ แบบนี้ ทำให้สามารถบรรจุใน

กล่องเล็กกะทัดรัดได้แบบไม่เสียพื้นที่ ช่วยประหยัดวัสดุที่ใช้ในบรรจุภัณฑ์ ทำให้ต้นทุนและปริมาณคาร์บอนในการขนส่งลดลงด้วย

4. บรรจุภัณฑ์กินได้ (Edible Packaging) บะหมี่กึ่งสำเร็จรูปพร้อมทานใน 3 นาที แต่ซองบะหมี่กลับใช้เวลากว่า 80 ปีในการย่อยสลาย จะดีกว่าถ้านับจากนี้เราจะไม่มีบรรจุภัณฑ์หลงเหลืออีกต่อไป เพราะมันย่อยสลายในท้องเรา Holly Grounds นักออกแบบบรรจุภัณฑ์จบใหม่จากลอนดอน ได้คิดค้นนวัตกรรมซองน้ำซุปบะหมี่ที่กินได้หมดจดตั้งแต่เส้นยันถุง โดยพัฒนาฟิล์มไบโอพลาสติกจากแป้งนำมาทำเป็นแพ็คเกจห่อหุ้มเส้นที่ผสมเครื่องปรุงในตัว อยากทานบะหมี่เมื่อไหร่ก็โยนทั้งห่อลงไปในน้ำร้อนได้เลย ฟิล์มจะละลายกลายเป็นน้ำซุปแสนอร่อย ที่ทำให้เราทั้งอิ่มท้องและจบปัญหาขยะจากซองพลาสติกและซองเครื่องปรุงไปได้ ส่วนเรื่องความสะอาดก็ไม่ต้องกังวล เพราะก้อนบะหมี่จะถูกห่อรวมกันเป็นแพ็คใหญ่ด้วยกระดาษที่รีไซเคิลได้ สำหรับประเทศไทยเองก็มีงานวิจัยบรรจุภัณฑ์ที่คล้ายกัน เช่น ฟิล์มแครอทผลงานการวิจัยจากกรมวิชาการเกษตร ซึ่งสามารถนำมาทำเป็นบรรจุภัณฑ์ที่รับประทานได้ และอุดมไปด้วยสารเบต้าแคโรทีนอีกด้วย

5. หมุนเวียนบรรจุภัณฑ์ (Circular Packaging) การคืนขวดน้ำอัดลม แชมพู สบู่ น้ำยาซักผ้า แล้วคืนขวดได้ Loop คือบริษัทในสหรัฐอเมริกาที่คิดระบบหมุนเวียนบรรจุภัณฑ์ขึ้นมา โดยการจับมือเป็นพาร์ทเนอร์กับแบรนด์สินค้าอุปโภคบริโภคยักษ์ใหญ่ชื่อดัง เพื่อร่วมกันออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ซ้ำได้และยังคงเอกลักษณ์ของแต่ละแบรนด์ มีทั้งแบบสเตนเลส อะลูมิเนียม หรือขวดแก้ว ลูกค้าเพียงแค่สั่งซื้อสินค้าทางเว็บไซต์หรือในร้านค้าที่ร่วมโครงการด้วยราคาบวกค่ามัดจำบรรณจุภัณฑ์ เมื่อใช้สินค้าหมดแล้วก็จองคิวในระบบออนไลน์ให้ Loop มารับบรรจุภัณฑ์ถึงหน้าบ้าน และได้ค่ามัดจำคืนทั้งหมด จากนั้น Loop จะนำบรรจุภัณฑ์ไปทำความสะอาดบรรจุสินค้าขายใหม่ต่อไป ระบบคืนบรรจุภัณฑ์แบบนี้ ทำให้ผู้บริโภครู้สึกมีส่วนร่วมกับการแยกขยะหรือรีไซเคิลงสามารถร่วมมือได้โดยไม่ได้รู้สึกว่าเป็นภาระ ปัจจุบัน Loop มีสินค้าที่เข้าร่วมกับบริษัท ถึงกว่า 30 แบรนด์ ครอบคลุมสารพัดผลิตภัณฑ์ในชีวิตประจำวัน และมีให้บริการในสหรัฐฯ แคนาดา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย

6. เศรษฐกิจแบ่งปัน (Sharing Economy) และเศรษฐกิจการจัดการขยะ (WASTE MANAGEMENT ECONOMY) หนึ่งในเทรนด์สำคัญที่น่าจับตามองในปี 2568 คือการนำ มาใช้ในด้านการจัดการขยะ ซึ่งแตกต่างจากโมเดลดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการเติบโตแบบแยกส่วน เศรษฐกิจแบ่งปันเน้นการใช้ทรัพยากรร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นตัวขับเคลื่อน ตัวอย่างของเศรษฐกิจแบ่งปัน ได้แก่ การแบ่งปันโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการรีไซเคิล บริการเก็บขยะ และการใช้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะร่วมกันที่มากยิ่งขึ้น ซึ่งช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญ การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งเสริมความยั่งยืน สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และสนับสนุนการรีไซเคิลพลาสติก โดยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและลดปริมาณขยะให้น้อยที่สุด เมื่อแพลตฟอร์มดิจิทัลเติบโตอย่างต่อเนื่อง โมเดลการจัดการขยะที่ใช้เศรษฐกิจแบ่งปันคาดว่าจะขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญในปีนี้และอนาคต ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงใน

ภูมิทัศน์การจัดการขยะ โมเดลนวัตกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับ หลักการ ESG (สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล) โดยเน้นการจัดการทรัพยากรอย่างรับผิดชอบและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการผสานเทคโนโลยีและความร่วมมือ เศรษฐกิจแบ่งปันไม่เพียงปฏิวัติการจัดการขยะ แต่ยังปูทางไปสู่อนาคตที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งชุมชนและองค์กรร่วมมือกันเพื่อสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนที่ทรัพยากรถูกใช้ซ้ำอย่างคุ้มค่าและขยะลดลงอย่างเป็นรูปธรรม

7. สินค้าไร้บรรจุภัณฑ์ (Zero Waste Products) ต้นกำเนิดร้านสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์แห่งแรกของโลกถูกก่อตั้งในปี ค.ศ. 1982 ที่ประเทศแคนาดา โดย Carl O’Field ร้าน Bulk Barn ร้านจำหน่ายสินค้าแบบเติม ตามน้ำหนัก สินค้าให้เลือกหลากหลาย โดยเฉพาะสินค้าปลอดสารเคมี และสินค้ามังสวิรัติ และส่งเสริมให้ลูกค้านำบรรจุภัณฑ์เพื่อลดขยะ (Bulk Barn, 2019) ต่อมาในปี ค.ศ. 1985 มีบทความชื่อ Consumer Behavior At Bulk Food Bins โดย Scott Lee Johnson และคณะ ได้อธิบายลักษณะการขายอาหารที่ปราศจากบรรจุภัณฑ์ โดยลูกค้าสามารถเลือกสินค้าได้ตามปริมาณที่ตนเองต้องการ ในลักษณะของการบริการตนเอง และอธิบายเหตุผล 3 ข้อที่ผู้บริโภคซื้อสินค้าที่ไม่มีบรรจุภัณฑ์ ได้แก่

1. ลูกค้าสามารถซื้อได้ตามปริมาณหรือจำนวนที่ตนต้องการ
2. ลูกค้าสามารถเลือกสินค้าที่มีคุณภาพที่ดีกว่า
3. ความสะอาด ลูกค้าสามารถพิจารณาดูสินค้าก่อนซื้อได้ (โอฬาร กีรติกุลธร, 2563)

Saladino & Muller (2018) กล่าวว่าต่อมากระแสการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมเป็นที่ยอมรับมากขึ้น จึงเริ่มเกิดร้านค้าไร้บรรจุภัณฑ์ที่มีเป้าหมายทางสิ่งแวดล้อมโดยตรงขึ้น ในปี พ.ศ. 2550 มีการเริ่มต้นร้าน Unpackaged ในประเทศอังกฤษและถือได้ว่าเป็นผู้นำในตลาดนี้ รูปแบบธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมนี้เริ่มต้นในทวีปยุโรปและได้แพร่กระจายขยายรูปแบบธุรกิจไปทั่วโลกว่าปัจจุบันมีร้านค้าไร้บรรจุภัณฑ์ทั่วโลกมากกว่า 500 แห่ง ในส่วนของประเทศไทย และร้านค้าไร้บรรจุภัณฑ์ในประเทศไทยไว้กว่า 41 ร้าน แล้วในปัจจุบัน (พิมพ์พรรณ เดือนแจ่ม และ สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน, 2564)

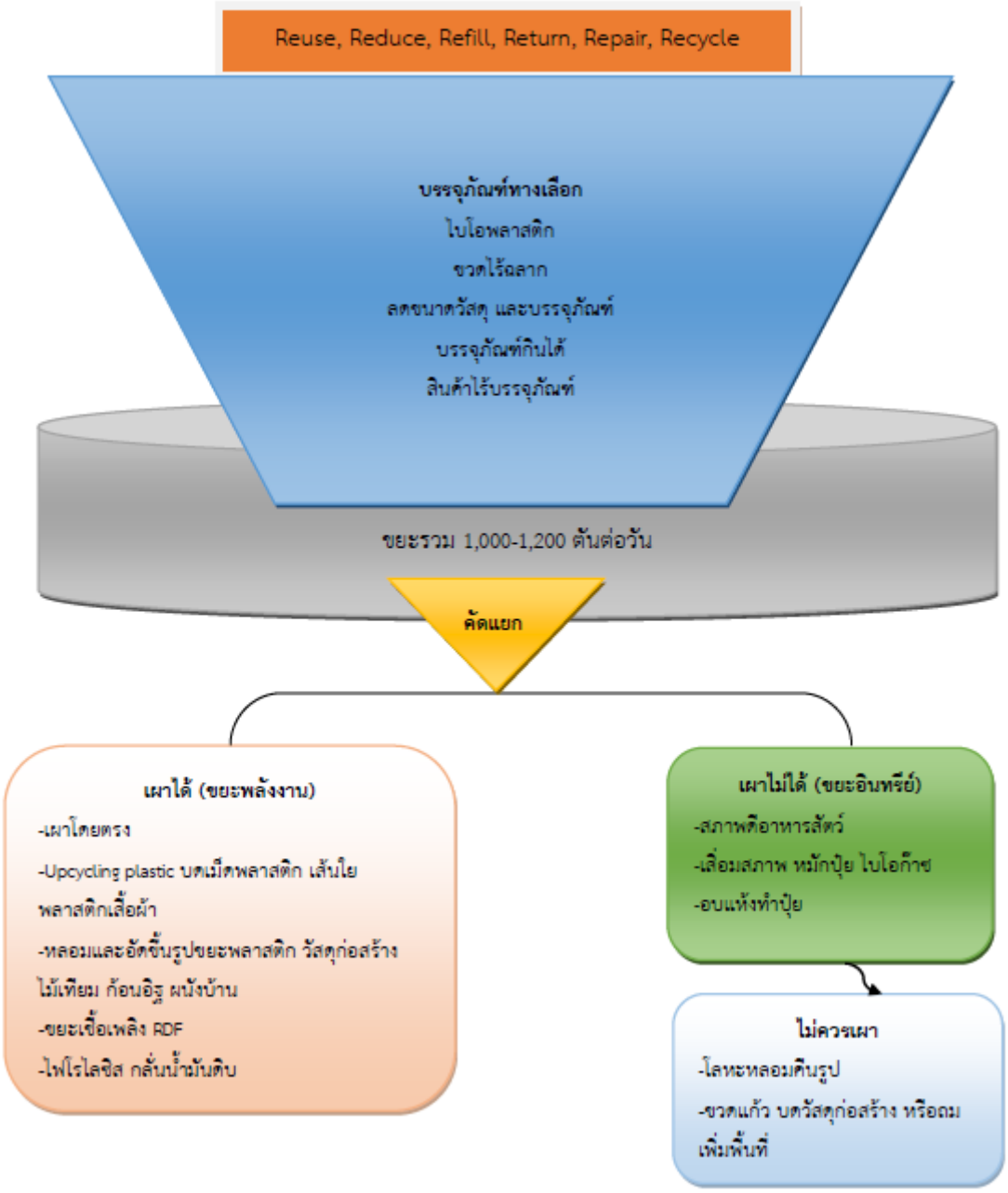
ที่ผ่านมาในประเทศไทยพยายามแก้ปัญหาขยะในหลายรูปแบบ เช่น การส่งเสริมกระบวนการ 3Rs ที่ประกอบไปด้วยการลดการใช้ (reduce) การใช้ซ้ำ (reuse) และการแปรรูปใหม่ (recycle) หนึ่งในนวัตกรรมทางธุรกิจที่สอดคล้องกับกระบวนการดังกล่าวคือการเกิดขึ้นของร้านค้าไร้บรรจุภัณฑ์ (non-packaging store หรือ bulk store) กล่าวคือ เป็นร้านค้าที่ลูกค้าต้องเตรียมบรรจุภัณฑ์มาเองเพื่อซื้อสินค้าภายในร้าน เป็นการลดการสร้างและการใช้บรรจุภัณฑ์ใหม่ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาขยะตามแนวคิดขยะเหลือศูนย์ อีกทั้งลูกค้ายังสามารถซื้อสินค้าได้ในปริมาณที่ต้องการได้ ซึ่งเป็นการลดของเสียจากการไม่ใช้งานด้วยเช่นกัน นอกจากนั้นยังสร้างความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมและจูงใจให้คนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้

ตลาดสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์ถือเป็นเรื่องใหม่ในประเทศไทย ผลการศึกษาบ่งชี้ให้เห็นว่าตลาดสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์มีศักยภาพในการเติบโตและมีโอกาสในการพัฒนาธุรกิจให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศ

ไทย ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสิ่งแวดล้อม การตั้งราคาที่เหมาะสม และความสะดวกในการเข้าถึงร้านค้า ในขณะที่ผู้ผลิตเองแม้ว่าจะมีต้นทุนในการดูแลรักษาสินค้าระหว่างการขายที่มากขึ้น แต่ก็ได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงตลาดที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวโน้มที่กำลังเติบโตในปัจจุบัน อุปสรรคสำคัญที่อาจจะส่งผลต่อการขยายตัวของธุรกิจนี้อาจจะเป็นเรื่องกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมและส่งเสริมการสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนจะช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องกฎระเบียบได้ (พิมพ์พรรณ เดือนแจ่ม และ สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน, 2564) สินค้าไร้บรรจุภัณฑ์และความเป็นไปได้ในการส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยแรงผลักดันจาก 3 ส่วน คือ ภาครัฐ เอกชน และประชาชน

การลดขยะจากบรรจุภัณฑ์เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในจังหวัดภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีพื้นที่จำกัด วิธีการจัดการขยะหลัก คือ เตาเผาซึ่งสามารถกำจัดขยะได้รวดเร็วและสร้างผลพลอยได้เป็นพลังงานไฟฟ้า การเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้คือการเพิ่มขึ้นของขยะแปรผันตามปริมาณนักท่องเที่ยว เกิดปัญหาขยะล้นเมืองจนเกินกว่าศักยภาพของเตาเผา เนื่องจากขาดการแยกขยะตามประเภทยังมีขยะอินทรีย์กว่าครึ่งหนึ่งเข้าสู่เตาเผา ดังนั้นแนวทางการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในจังหวัดภูเก็ต คือ การนำมาตราการ 6 R (Reuse, Reduce, Refill, Return, Repair, Recycle) มาใช้ควบคู่กับบรรจุภัณฑ์ทางเลือก เช่น ไบโอพลาสติก ขวดไร้ฉลาก ลดขนาดวัสดุ และบรรจุภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์กินได้ สินค้าไร้บรรจุภัณฑ์เพื่อลดปริมาณขยะก่อนเข้าสู่เตาเผา จากนั้นแยกขยะออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกคือ ขยะเผาได้ (ขยะพลังงาน) นำเข้าสู่เตาเผาโดยตรงหากเกินกว่าศักยภาพของเตาเผาทางเลือกในส่วนนี้ คือ Upcycling plastic บดเม็ดพลาสติก เส้นใยพลาสติกเสื้อผ้า หลอมและอัดขึ้นรูปขยะพลาสติกเป็น วัสดุก่อสร้าง ไม้เทียม ก้อนอิฐ ผนังบ้าน การอัดก้อนเป็นขยะเชื้อเพลิง RDF รวมทั้งกระบวนไพโรไลซิสเพื่อกลั่นกลับไปเป็นน้ำมันดิบ ส่วนที่สองคือ ขยะอินทรีย์ซึ่งมีปริมาณครึ่งหนึ่งของขยะทั้งหมดก่อเกิดมลพิษทางอากาศหากสภาพดีควรนำไปเป็นอาหารสัตว์ ในส่วนที่เสียสภาพควรนำไปหมักทำปุ๋ย ผลิตก๊าซชีวภาพ หรืออบแห้งทำปุ๋ย และส่วนที่สามคือ ขยะไม่ควรเผา ได้แก่ โลหะประเภทต่างๆ ควรหลอมคืนรูปเพื่อนำกลับไปใช้ใหม่ ขวดแก้วควรบดผงทำทราย เพื่อนำไปเป็นส่วนผสมของวัสดุก่อสร้างหรือถมเพิ่มพื้นที่เกาะภูเก็ต จะเห็นได้ว่าแนวทางดังภาพจะส่งผลต่อของปัญหาขยะล้นเมืองของจังหวัดภูเก็ตในประเด็นการส่งเสริมทางเลือกในการลดขยะจากบรรจุภัณฑ์ และยังเพิ่มมูลค่าส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนได้อีกด้วย

สรุป

ขยะไม่ใช่สิ่งไร้ค่าแต่ล้วนถูกสร้างมาจากทรัพยากรธรรมชาติแทบทั้งสิ้น จังหวัดภูเก็ตสร้างเม็ดเงินมหาศาลจากการท่องเที่ยวให้กับประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง หากแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกนี้ไม่มีสภาพบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่รื่นรมย์ ผู้เขียนหวั่นว่าจะส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ในการท่องเที่ยวในอนาคตอันใกล้ บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งเน้นให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์ขยะของประเทศไทย สถานการณ์ขยะอาหาร สถานการณ์ขยะพลาสติกและนโยบาย และบรรจุภัณฑ์ทางเลือก การลดขยะจากบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับในจังหวัดภูเก็ต เพื่อเพิ่มมูลค่าส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน การเพิ่มมูลค่าทาง

เศรษฐกิจจากพลังงานขยะอาจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในยุคที่พลังงานขาดแคลนควบคู่ไปกับการจัดการกับปัญหาขยะล้นเมือง ซึ่งส่งผลดีต่อความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ เสริมภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือในการคัดแยกที่ต้นทางอย่างเป็นรูปธรรมควบคู่กับการนำไปใช้ประโยชน์ตามประเภทของวัสดุ เพื่อเพิ่มมูลค่าส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในจังหวัดภูเก็ตและประโยชน์ในหลากหลายมิติ

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2562). *รายงานประจำปี 2562 กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย.* กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

_____. (2566). *รายงานประจำปี 2568 กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย.* กระทรวงทรัพยากร-ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรีนพีช. (2564, 30 พฤศจิกายน). *บทวิพากษ์ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก (พ.ศ. 2561-2573).* https://www.greenpeace.org/static/planet4-thailand-stateless/2021/09/13b660f1.

กรุงเทพธุรกิจ. (2568, 30 พฤศจิกายน). *เปิด 10 จังหวัด ทำเงินท่องเที่ยว ปี 67 - 'ภูเก็ต' แชมป์ โกย 4.9 แสนล้าน.* https://www.bangkokbiznews.com/news/news-update/1170324

ไทยทริบูน. (2568, 25 ธันวาคม). *‘ขยะพลาสติกท่วมไทย’ รีไซเคิลไม่ถึงฝัน กฎหมายไร้น้ำยา!.* https://www.thaitribune.org/.

บ้านเมือง. (2569, มกราคม). *“ขยะภูเก็ตล้นวันละกว่า 1,500 ตัน เตาเผารับไม่ไหว! ‘รองป๊อด-ทิวัตถ์ สีดอกบวบ’ ชูแก้เกมใหญ่ กระจายงบถึงท้องถิ่น.* https://www.banmuang.co.th/news/politic/461560.

ปิ่นรัตน์ สิริพันธ์พงศ์. (2566). *พฤติกรรมการจัดการขยะอาหารของชุมชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต.* การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ เบญจมิตรวิชาการ ครั้งที่ 15 (230-244). มหาวิทยาลัยธนบุรี.

พิมพ์พรรณ เดือนแจ่ม และ สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน. (2564). อนาคตของตลาดสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์ในประเทศไทย-ทำอย่างไรถึงจะได้ไปต่อ. *วารสารสิ่งแวดล้อม,* 25 (1), 1-10.

สำนักข่าวอิสรา. (2563, 23 มกราคม). *นักท่องเที่ยวต่างชาติปี 62 โต 4.2% จีนเข้าไทยเฉียด 11 ล้านคน.* https://www.isranews.org/content-page/item/84811-tourism.html.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2568, ธันวาคม). *บรรจุภัณฑ์ทางเลือกใหม่ แก้ไขวิกฤตขยะล้นโลก.* https://moocs.nia.or.th/article/the-reign-of-sustainable-packaging.

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ต. (2569, กุมภาพันธ์). *นายนิรัตน์ พงษ์สิทธิถาวร ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตลงพื้นที่ศูนย์จัดการขยะ หนุนท้องถิ่นเร่งแยกขยะอาหาร ลดปริมาณขยะฝังกลบอย่างเร่งด่วน.* https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/468694.

โอฬาร กีรติกุลธร. (2563). *การศึกษาความใส่ใจสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดกับความตั้งใจซื้อสินค้าในร้าน Bulk Store ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร.* [บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Bulk, Barn. (2019). *Bulk Barn-Our Story.* Retrieved June 2 0, 2023, from https://bulkbarn.co.nz/pages/our-story.

Saladino, G. (2018). *The packaging-free grocery stores phenomenon in Italy: key characteristics, drivers and barriers A sustainable entrepreneurship perspective.* (Master Thesis). Netherlands: Utrecht University.

SCGC. (2568, เมษายน 2568). *เทรนด์พลาสติกรีไซเคิล ปี 2025 นวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน ตอบรับ ESG.* https://www.scgchemicals.com/th/articles/stories/trends-and-innovations-in-plastic-recycling.

Srijuntrapun, P. (2018). Appropriate participatory food waste management in the World Heritage Site, the Historic City of Ayutthaya. *Kasetsart Journal of Social Sciences,* 39(3), 381-386.

Thai PBS. (2568, ธันวาคม 2568). *ความท้าทายของการจัดการขยะเมืองท่องเที่ยวภาคใต้ที่ลด-แยกขยะไม่ได้ผล.* https://www.thaipbs.or.th/locals/contents/n0tu889upgql8xtnx136hlb6-.

การผสมผสานระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของ จีน มอญ และพม่า กรณีศึกษา ละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา

The Integration of Language and Culture of the Chinese, Mon, and Burmese: Case Study of the Lakhon Phanthang in ‘Rachathirat,’ Episode ‘Saming Phra Ram Asa

ปิยพรรณ ศีรษะเพชร [1]

[1]*คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, piyapan.sr@northbkk.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การผสมผสานระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของ จีน มอญ และพม่า กรณีศึกษา ละครพันทาง เรื่อง ราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์การผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรม ผ่านการแสดงละครพันทาง เรื่อง ราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา 2) เพื่อศึกษารูปแบบการเจรจาขับร้องตามสำเนียงเชื้อชาติจีน มอญ และพม่า ในละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทละคร และสื่อบันทึกการแสดง รวมถึงการวิเคราะห์ตัวบทที่ดัดแปลงจากวรรณกรรมและพงศาวดารต่างชาติ เรื่อง ราชาธิราช โดยมุ่งพิจารณาการใช้ภาษา สำเนียง การเลือกคำ และการสร้างอัตลักษณ์ของตัวละครในบริบทพหุวัฒนธรรม

ผลการศึกษาพบว่า 1) ละครพันทางสะท้อนการผสมผสานทางภาษาอย่างเป็นระบบ โดยใช้ภาษาไทยเป็นแกนกลาง ควบคู่กับการปรับสำเนียง คำศัพท์ และลีลาการเจรจาให้สอดคล้องกับเชื้อชาติของตัวละคร อันเป็นกลวิธีสร้างความสมจริงและมิติทางสังคมวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน ยังปรากฏการผสมผสานทางวัฒนธรรมผ่านองค์ประกอบด้านดนตรี ท่ารำ เครื่องแต่งกาย และโครงสร้างการดำเนินเรื่องที่ได้รับอิทธิพลจากหลายชาติ แต่ผ่านกระบวนการประยุกต์ให้สอดคล้องกับนาฏศิลป์ไทย 2) ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าละครพันทางมีการตระหนักในการขับร้อง เจรจา เลียนเสียง สำเนียง การควบคุมน้ำหนักเสียง และการใช้ถ้อยคำที่สะท้อนอัตลักษณ์ของเชื้อชาติในเรื่อง เพื่อสร้างความสมจริงและเสริมสร้างมิติของตัวละคร อันสอดคล้องกับการเรียนรู้ภาษาร่วมสมัยที่เน้นการเข้าใจภาษาในฐานะกระบวนการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสรุปได้ว่า ละครพันทางเป็นพื้นที่ทางศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนพลวัตของภาษาไทยและความสามารถในการรับและปรับวัฒนธรรมภายนอกอย่างสร้างสรรค์ การศึกษานี้จึงมีทั้งในมิติภาษาศาสตร์ วัฒนธรรมศึกษาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ตระหนักถึงความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

คำหลัก: ละครพันทาง, การผสมผสาน, ภาษาและวัฒนธรรม, ราชาธิราช

Abstract

Research Title: The Integration of Language and Culture of the Chinese, Mon, and Burmese: A Case Study of the Panthang Drama “Rachathirat” (Episode: Saming Phra Ram Asa) aims to:

1. analyze the integration of language and culture in the performance of the Panthang drama Rachathirat, particularly in the episode “Saming Phra Ram Asa”; and

2. examine the forms of dialogue and singing that reflect the ethnic accents of Burmese, Mon, and Chinese characters in the Panthang drama Rachathirat, episode Saming Phra Ram Asa.

This study employs a qualitative research approach, collecting data from academic documents, dramatic scripts, and recorded performances of Panthang drama, as well as examining texts adapted from literary works and foreign chronicles related to Rachathirat. The analysis focuses on three ethnic character groups Burmese, Mon, and Chinese to investigate language use, accents, word choice, and the construction of character identity within a multicultural context.

The findings reveal that:

1. Panthang drama demonstrates a systematic integration of language, with Thai serving as the central medium while incorporating modified accents, vocabulary, and dialogue styles reflecting the ethnic identities of the characters. This technique enhances dramatic realism and socio-cultural dimensions. Cultural integration is also evident in elements such as music, dance movements, costumes, and narrative structures, influenced by multiple traditions but adapted to align with Thai performing arts conventions.

2. The study also indicates that Panthang drama shows awareness of vocal performance techniques, including singing, dialogue delivery, accent imitation, voice modulation, and the selection of expressions reflecting the ethnic identities portrayed. These techniques enhance authenticity and character depth, consistent with contemporary language learning approaches that emphasize language as a process of intercultural communication.

In conclusion, Panthang drama reflects the dynamic nature of the Thai language and its ability to creatively adopt and adapt external cultural influences. This study contributes to linguistics, cultural studies, and educational development, particularly in promoting awareness of linguistic and cultural diversity in a sustainable manner.

Keywords: Lakhon Phanthang, integration, language and culture, Rachathirat

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันความหลากหลายทางภาษาได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากภาษาไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร หากยังเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดและหล่อหลอมวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะทักษะการฟังและการพูด จึงถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน เนื่องจากการออกเสียง สำเนียง หรือการเลือกใช้ถ้อยคำ อาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการตีความสารที่แตกต่างไปจากเจตนารมณ์เดิม

ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ภาษาร่วมสมัยมุ่งเน้นการทำความเข้าใจภาษาโดยการเรียนรู้ตามธรรมชาติของภาษาในฐานะกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม มากกว่าการมองภาษาเป็นเพียงระบบโครงสร้างทางไวยากรณ์ การเรียนรู้จึงเริ่มจากการฟัง การเชื่อมโยงเสียงกับบริบทและสถานการณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงความหมาย ก่อนพัฒนาไปสู่การเลียนแบบเสียงและการสื่อสารอย่างเหมาะสม

ในศิลปะการแสดง ละครพันทาง นับเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนการผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน ละครพันทางเป็นรูปแบบการแสดงที่รวมองค์ประกอบของไทยกับวัฒนธรรมต่างชาติ ทั้งในด้านเนื้อเรื่อง ท่ารำ ดนตรี และเครื่องแต่งกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ภาษา” ที่ใช้ในการแสดงและขับร้อง มักดัดแปลงจากพงศาวดารหรือวรรณกรรมต่างชาติ เช่น สามก๊ก ราชาธิราช เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการนำสำเนียง คำศัพท์ และลักษณะการใช้ภาษาของเชื้อชาตินั้น ๆ มาประยุกต์ใช้บนเวทีและสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของตัวละครตามเชื้อชาติอีกด้วย

ลักษณะสำคัญที่โดดเด่นของละครพันทางนอกเหนือจากองค์ประกอบด้านทัศนศิลป์และดนตรี คือการใช้สำเนียงภาษาและคำศัพท์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของเชื้อชาติแต่ละตัวละครในเรื่อง เพื่อสร้างความสมจริงและเสริมสร้างมิติของตัวละคร การเจรจา การขับร้อง และจังหวะทำนอง ล้วนแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ภาษาอย่างมีศิลปะและมีเอกลักษณ์เฉพาะการผสมผสานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของภาษาไทยในการรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบททางศิลปะการแสดง อันเป็นกระบวนการที่แสดงถึงพลวัตของภาษาในสังคมไทย

ซึ่งละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา เป็นวรรณคดีประเภทพงศาวดารเกี่ยวกับการสงครามที่แสดงกุศโลบาย การรบ แปลมาจากพงศาวดารมอญ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเห็นว่ามีประโยชน์ จึงโปรดให้ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) พระยาอินทรอัคคราช พระภิรมย์รัศมี พระศรีภูริปรีชา ร่วมกันแปลเป็นนิยายร้อยแก้วเรื่องยาวลักษณะคำประพันธ์ ภายในมีเนื้อเรื่องที่เกี่ยวกับตัวละครหลากหลายเชื้อชาติ อาทิ ตัวละครสมิงพระราม เป็นทหารเอก ของพระเจ้าราชาธิราชแห่งกรุงหงสาวดี (มอญ) ภายหลังเป็นเชลยศึกของพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง (พม่า) ได้รับแต่งตั้งให้เป็น “พระมหาอุปราชา

ผดุงพระนคร” มีรูปร่างสง่างาม ใบหน้างดงามสมชายชาตรีท่าทางองอาจ มีความซื่อสัตย์สติปัญญาหลักแหลม คิดการณ์ไกลและรอบคอบมีฝีมือในการต่อสู้ตัวคนเดียวและชนะข้าศึกหลายร้อยคนพันคนได้

ตัวละครพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง (พม่า) กษัตริย์แห่งกรุงอังวะ เดิมชื่อ“มังสุเหนียด” เมื่อพระเจ้าฝรั่งมังศรีฉะวาสวรรคต จึงได้ขึ้นครองราชสมบัติสืบต่อ มีพระนามใหม่ว่าพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง แต่บางครั้งก็พากันเรียกว่า พระเจ้ามณเฑียรทอง ทรงมีพระอัครมเหสีที่โปรดปรานพระนามว่า นางมังคละเทวี มีพระราชโอรสคือ มังรายกะยอฉะวา และ มังสินธู นับตั้งแต่พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องขึ้นครองราชย์ ก็ต้องทำสงครามกับพวกมอญ แห่งเมืองหงสาวดี ซึ่งมีพระเจ้าราชาธิราชเป็นกษัตริย์อยู่เนืองๆ เป็นการทำสงครามที่ยืดเยื้อเป็นเวลานานนับสิบปีโดยผลัดกันชนะ บางครั้งก็ทำสัญญาสงบศึก

ส่วนตัวละครกามนี (จีน) เป็นทหารเองของพระเจ้ากรุงต้าฉิงหรือพระเจ้ากรุงจีน กามนีมีความเก่งกาจสามารถ ไม่มีผู้ใดในกรุงจีนในสมัยนั้นสู้ได้ จึงเปรียบเหมือนเทพยดา กามนีมีความสามรถในด้านการขี่ม้า การใช้ทวนแทงในการสู้รบหรือต่อสู้กับข้าศึก ซึ่งเมื่อคราวต้องออกไปสู้กับ สมิงพระราม ซึ่งเป็นตัวแทนจากพระเจ้าฝรั่งมังฆ้องจากฝ่ายพม่า

ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาละครพันทางในฐานะของการบูรณาการทางภาษาและวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมศึกษา รวมถึงการนำรูปแบบการแสดงดังกล่าวมาเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความหลากหลายของสำเนียง การผันเสียงวรรณยุกต์ การควบคุมน้ำหนักเสียง และรูปแบบการใช้ถ้อยคำในบริบทที่มีความหมายทางสังคม อันนำไปสู่การพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างรอบด้าน และเสริมสร้างความเข้าใจในคุณค่าของความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

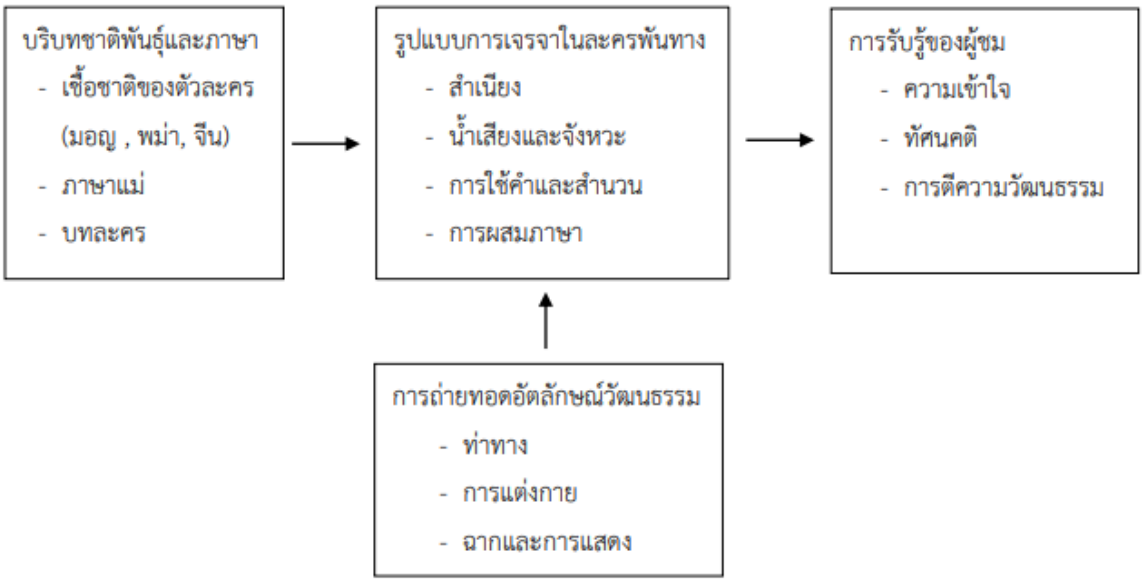
1. เพื่อวิเคราะห์การผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรม ผ่านการแสดงละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเจรจาขับร้องตามสำเนียงเชื้อชาติมอญ พม่า และจีน ในละครพันทางเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. แสดงให้เห็นถึงกระบวนการผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรมผ่านการแสดงละครพันทางเรื่องราชาธิราชตอนสมิงพระรามอาสา
2. อธิบายให้เห็นถึงลักษณะการเลียนเสียงและดัดแปลงสำเนียง มอญ พม่า และจีน จากการแสดงซึ่งสะท้อนรูปแบบการผสมผสานทางวัฒนธรรม

3. สนับสนุนการศึกษาต่อยอดด้านนาฏศิลป์ ภาษาและวัฒนธรรมในมิติการผสมผสานมางวัฒนธรรม

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการเจรจาของตัวละคร 3 เชื้อชาติ ได้แก่ มอญ พม่า และจีน จากการแสดงละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา ฉบับกรมศิลปากร โดยใช้ข้อมูลบทละครจากเอกสารและสื่อบันทึกการแสดง ฉบับกรมศิลปากรเป็นหลัก ทั้งนี้คัดเลือกเฉพาะตอนที่แสดงอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติอย่างชัดเจน และพิจารณาบทเจรจาที่มีการเลียนสำเนียง การใช้ถ้อยคำ สำนวนเฉพาะ รวมถึงฉากที่มีลักษณะบทสนทนาโต้ตอบระหว่างตัวละคร

1.2 ขอบเขตด้านประชากร

เอกสารและสื่อบันทึกการแสดง (Documentary and Media Research) ฉบับกรมศิลปากรที่สืบค้นผ่านฐานข้อมูลออนไลน์

1.3 ขอบเขตพื้นที่

เอกสารและสื่อบันทึกการแสดง (Documentary and Media Research) ฉบับกรมศิลปากรที่สืบค้นผ่านฐานข้อมูลออนไลน์

2. การออกแบบวิจัย การใช้วิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) โดยเลือกกรณีศึกษาเป็นละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา

3. การเก็บข้อมูล โดยใช้การสังเกตการณ์ จากบทบาทการแสดงแต่ละตัวละคร เพื่อจำแนกช่วงการเจรจาของตัวละครแต่ละเชื้อชาติ โดยการสังเกตการแสดงซึ่งพิจารณาจาก จังหวะการออกเสียง การใช้เสียง การลากหางเสียง การเน้นคำ รวมไปถึงวิธีการที่ผู้แสดงถ่ายทอดให้ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับท่าทาง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์บทบาทตัวละคร โดยจำแนก ตัวละครตามเชื้อชาติ ได้แก่ มอญ พม่า และจีน

4.2 วิเคราะห์รูปแบบการเจรจาในละครพันทาง ด้านการใช้ภาษา และการสื่อสารตัวละคร

4.3 วิเคราะห์ลักษณะการผสมผสานเสียงแต่ละเชื้อชาติ ได้แก่ การใช้เสียง สำเนียง ตัวสะกด วรรณยุกต์

4.4 วิเคราะห์การถ่ายทอดในการผสมผสานภาษาและวัฒนธรรม ได้แก่ ท่าทาง การแต่งกาย ฉาก

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ ด้านภาษา

การแสดงละครพันทางเรื่อง ราชาธิราช มีการประพันธ์บทโดยหลวงพัฒนพงษ์ภักดี (ทิม สุขยางค์) และต่อมากรมศิลปากรได้ดำเนินการเรียบเรียงและจัดชุดการแสดงขึ้น โดยสำหรับลักษณะการใช้ภาษาในการแสดง พบว่าเป็นภาษาไทยที่มีการปรับเปลี่ยนสำเนียงเพื่อการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของตัวละคร โดยผู้แสดงใช้เทคนิคการขับร้องผ่านการผันวรรณยุกต์ สระ และตัวสะกด เพื่อให้ได้เสียงที่ใกล้เคียงกับเชื้อชาติของตัวละครแต่ละเชื้อชาติและ การแสดงยังมีการผสมผสานองค์ประกอบด้านดนตรี ท่าทาง และอารมณ์การแสดงอย่างสอดประสานกัน ทั้งในรูปแบบการสื่อสารเดี่ยวของผู้แสดง และการเจรจาโต้ตอบระหว่างผู้แสดงตั้งแต่สองคนขึ้นไป อันสะท้อนลักษณะเฉพาะของละครพันทางที่เน้นการผสมผสานภาษาและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน

2. ผลการวิเคราะห์ ด้านการขับร้องสำเนียงแต่ละเชื้อชาติ

2.1 สำเนียงเชื้อชาติมอญ

สำหรับตัวละครที่ปรากฏในการแสดงละครพันทางที่มีเชื้อชาติมอญ ที่พบเห็นชัดเจนจะเป็นเนื้อหาภายในเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำสงครามระหว่าง มอญ กับ พม่า ซึ่งการออกเสียงสำเนียงมอญมีการเน้นจังหวะการพูดที่ช้าๆ เนิบๆ ชัดคำ มีการใช้เสียงขึ้นลง มีการเน้นอักขระชัด และลากหางเสียงในพยางค์สุดท้าย ซึ่งบางครั้งจะมีการพูดเป็นคำกลอน เพราะการพูดแสดงภายในละครพันทางจะไม่ได้ตรงตามหลักของภาษามอญ

ไพฑูรย์ เข้มแข็ง (2565, 20 มีนาคม) ผู้แสดงเป็นตัวละครเชื้อชาติมอญ ในการแสดงละครพันทางเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา เมื่อปี 2523 ได้กล่าวถึง วิธีการเจรจาสำเนียงมอญว่า

“การเจรจาเป็นสิ่งสำคัญมากเป็นเสน่ห์ของการแสดงละครพันทาง ถ้าเป็นตัวมอญ ก็ต้องพูดมอญ ต้องรู้จังหวะในการพูดที่มีทั้งช้า และกระชับ ตามอารมณ์ของ ตัวละครด้วย การพูดมอญสิ่งสำคัญคือการลากเสียงการใช้หางเสียงที่จะขึ้นลง ในคำท้าย และจะต้องพูดให้มีจังหวะมีน้ำหนักขึ้นลง จะไม่พูดเป็นน้ำหนักเสียง แบบเดียวตลอดทั้งประโยค เพราะการเจรจานั้นมีทั้งพูดแบบกลอน และการพูด แบบความเรียง การจะเล่นเป็นตัวละครชาติใดก็ต้องศึกษาให้ชัด เพราะประสบการณ์ จะเป็นสิ่งช่วยให้เข้าใจมากขึ้นด้วย”

ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในการแสดงละคร การพูดก็มีส่วนจำเป็น ที่ช่วยเน้นย้ำเหตุการณ์ภายในละคร โดยเฉพาะฉาก ในตอนรบระหว่างสมิงพระรามและกามนี เป็นฉากที่อยู่ในเรื่องราชาธิราช ที่นิยมนำมาแสดงในระหว่างก่อนการรบ ที่มีตัวละครพูดเจรจากับล่ามของแต่ละฝ่าย ด้วยสำเนียงตามเชื้อชาติของตัวละคร สมิงพระรามซึ่งเป็นตัวละครเชื้อชาติมอญ ก็ต้อง มีการสื่อสารกับล่ามที่เป็นเชื้อชาติพม่าด้วยภาษามอญ ในตอนนี้ผู้แสดงต้องรู้จักการแบ่งจังหวะ และความสำคัญด้วยน้ำเสียง พร้อมทั้งใส่ลีลาท่าทางประกอบการพูดตามเหมาะสม ตามตาราง 1

ตาราง 1 บทเจรจาสำเนียงเชื้อชาติมอญ จากบทละครเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา

การเจรจาของตัวละครในบทของสมิงพระราม	การเจรจาสำเนียงมอญในการแสดง
ข้าคือสมิงพระราม ทหารเอกแห่งหงสาวดี เกิดเป็นชายชาติทหาร ต้องรักษาเกียรติศักดิ์ แม้นชีวิตนี้จักมลาย ก็หาเสียดายไม่ ขอถวายชีพไว้ใต้เบื้องพระบาทพระราชา	ข้า กือ สะมิง พะราม ทะหาน เอก แหง หงสา-วะดี เกิด เปิง ชาย จาด ทะหาน - ต่อง รักสา เกียด สัก แม้น ชีบ นี้ จัก มะลาย กะ หา เสียดาย มะ ขอ ถะหวาย ชีบ ไว้ ใต้ เบื้อง พะบาด พะราชา - ฮะ

ที่มา: ผู้วิจัย (2569)

จากตาราง 1 พบว่า สำเนียงมอญในการแสดงของตัวละคร สมิงพระราม พบว่าการเจรจาตัวละครที่ใช้พูดยังเป็นคำภาษาไทย แต่ภายในการแสดงจะมีการออกเสียงสำเนียงมอญ โดยมีจังหวะการพูดเป็นคำ ๆ คล้ายตัดพยางค์ไม่ลากเสียงยาว ลักษณะการออกเสียง “ร” ค่อนข้างเบา ออกเสียงเป็น “ล” เล็กน้อย ลดความชัดของพยัญชนะควบกล้ำ เช่น “พระ” เป็น “พะ” มักมีคำลงท้ายห้วนสั้น เช่น “ฮะ” ผู้แสดงมีการผันเสียงตามวรรณยุกต์ให้เกิดเสียง เพื่อเน้นคำ แต่ไม่ได้ตรงตามรูปคำ และจะมีการใช้น้ำเสียงขึ้นลง บวกกับการใช้เสียงที่มีความหนัก เบา และการลากเสียงบางช่วง เพื่อให้จังหวะการพูดมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้บทพิมพ์จะเป็นภาษาไทย แต่ผู้แสดงมีการผันวรรณยุกต์เพื่อให้เกิดเสียงใกล้เคียงสำเนียงมอญ

2. สำเนียงเชื้อชาติพม่า

สำหรับตัวละครภายในละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา ยังคงมีการแสดงถ่ายทอดที่คล้ายกันกับสำเนียงมอญ คือ ต้องเจรจาเลียนแบบสำเนียงพม่าเช่นเดิม แต่มีการเลียนเสียงมีความแตกต่างกัน คือ การเจรจาแบบสำเนียงพม่า มีจังหวะการเจรจาแบบห้วน สั้น กระชับ ผสมการลากเสียงท้ายคำในบางช่วง ตามที่ ฤทธิเทพ เถาว์หิรัญ (2565) ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการแสดงเป็นตัวละครฝ่ายพม่าได้อธิบายว่า “ในการพูดแบบพม่า เป็นการพูดที่เลียนแบบมาเหมือนกับพวกมอญพวกลาว จะต้องพูดได้เหมือนสำเนียงธรรมชาติจริง ๆ แค่เรานำเอาสำเนียงบางลักษณะที่ พม่า มอญเขาพูดกันมาใช้มากกว่าเลียนสำเนียงพม่าเวลาจะพูดให้นึกถึงพื้นที่ที่พูด เหน่อแถวสุพรรณ แต่ไม่ได้เหน่อแบบสุพรรณ จะเหน่อแค่หางคำหางเสียงน้ำหนัก เสียงจะห้วนกว่า การพูดมอญจะไม่เล่นลีลายืดแบบมอญ”

นอกจากนี้ การพูดจากบทพูดที่เป็นคำภาษาไทยปกติและคำที่มีการผันเสียงตามวิธีการเจรจา อย่างสำเนียงพม่าแต่ละครั้ง มีการใช้จังหวะในการเน้นคำที่มากกว่าสำเนียงมอญ และได้มีการเปรียบเทียบตัวอย่างบทเจรจาเลียนสำเนียงพม่าประเภทคำเจรจาร้อยแก้ว จากบทละครเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา ตามตาราง 2

ตาราง 2 บทเจรจาสำเนียงเชื้อชาติพม่า จากละครเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา

บทเจรจาของตัวละครในบทของพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง	การเจรจาสำเนียงพม่าในการแสดง
จงจำไว้ว่า ชัยชนะมิได้อยู่ที่กำลังแขน แต่อยู่ที่ปัญญาและความสุขุม ศัตรูแม้เก่งกล้าเพียงใด หากพลาดเพียงครั้งเดียว ก็สิ้นชื่อได้	จง จำ ไว้ ว่า ชะไน มะ ได้ อยู่ ที่ กำลัง แขน แต่อยู่ ที่ ปัน - ยา แล ความ สุขุม ชัด - ตะรู แม้ เก่ง กะล้า เพียง ใด หาก พลาด เพียง ครั้ง เดียว กะ สิ้น ชื่อ ได้ - นะ

ที่มา: ผู้วิจัย (2569)

จากตาราง 2 พบว่า สำเนียงพม่าในการแสดงของตัวละคร พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง การเจรจายังเป็นคำภาษาไทยปกติ แต่มีกการเน้นจังหวะคำสั้นๆ ห้วนๆ มีความทุ้มไม่นุ่มนวลแบบสำเนียงมอญ ใช้หางเสียงต่ำ มีการกดเสียงกระแทกเสียงชัดเจน ออกเสียงชัดคำหรือพยางค์ในการเว้นวรรค เช่น คำว่า “ปัน - ยา” หรือ “ชัด - ตะรู” และคำลงท้ายมักมีคำว่า “นะ” “ละ” ซึ่งจะเห็นได้ว่าในตัวบทละครที่มีการใช้สำเนียงพม่ามีการวางเสียงเป็นจังหวะตามคำ ที่มากกว่าสำเนียงมอญ แสดงให้เห็นการปรับระดับการผสมผสานให้แตกต่างกันตามวัฒนธรรม

3. สำเนียงเชื้อชาติจีน

สำหรับตัวละครภายในละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสาจะพบในตัวละครฝ่ายจีน ซึ่งประกอบไปด้วย พระเจ้ากรุงจีน กามนี โจวเปียว ทหารจีน และล่ามจีน เป็นการเจรจาตามคำภาษาไทยและใช้วิธีการออกเสียงที่ไม่ชัด มาจากการเลียนแบบคนจีนที่พูดภาษาไทยไม่ชัด ตามที่กฤษณา บัวสรวง (2565) ผู้ที่เคยรับบทบาทแสดงเป็นตัวกามนี ในการแสดง ละครพันทางเรื่องราชาธิราช ชุดสมิงพระรามอาสา เมื่อ พ.ศ.2495 ได้อธิบายว่า “ภาษาที่ร้องเป็นภาษาจีนหลวง หรือจีนในราชสำนัก เป็นภาษาที่มีชั้นเชิงของ วรรณกรรม คนที่เข้าใจ จะเป็นพวกนักปราชญ์ หรือพวกที่รู้หลักของภาษาเพราะเป็น ภาษาซ้อนภาษา ส่วนคำ บางคำที่เป็นคำจีนที่คุ้นๆ หูกันทั่วไป เช่น อั๊ว ลื้อ ฮ่อ ซี้เลี้ยว คำเหล่านี้ ครูงิ้วที่เยาวราชเข้ามาสอนพร้อมครูผัน (ครูผัน โมรากุล) ท่านอธิบดีให้ไปหัด เรียนรู้จากงิ้วจะเข้าใจ”

คำภาษาจีนดังกล่าวเป็นคำในภาษาแต้จิ๋วที่คุ้นเคยในสังคมไทย โดยคนไทยจำนวนมากนิยมใช้ปะปนกับภาษาไทยในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน สะท้อนให้เห็นอิทธิพลทางภาษาที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ตามตารางที่ 3

ตาราง 3 บทพูดสำเนียงเชื้อชาติจีน จากบทละครเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา

บทเจรจาของตัวละครในบทของกามนี	การเจรจาสำเนียงจีนในการแสดง
ลื้ออย่าประมาทตาบอั๊ว ผ่านศึกมานับครั้งไม่ถ้วน หากพลาดเพียงก้าวเดียว ชีวิตลื้ออาจหาไม่	ลื้อ อย่า ปะ-หมาด ดาบ อั๊ว ผ่าน ซึก มา นับ ครั้ง ไม่ ถ้วน หัก พลาด เพียง ก้าว เดียว ชี-วิต ลื้อ อาด หา ไม่

ที่มา: ผู้วิจัย (2569)

จากตาราง 3 พบว่า สำเนียงจีนในการแสดงของตัวละคร กามะนี หรือ แม่ทัพฝ่ายจีน มีวิธีการออกเสียงที่มาจากการเลียนเสียงคนจีนที่พูดภาษาไทยไม่ชัด มีการผันเสียงวรรณยุกต์ตัวสะกดให้สั้นกระชับ ตัวสะกด “ศ” ออกเสียงเป็น “ซ” เช่น “ศึก” เป็น “ซึก”

นอกจากกนี้ยังมีการแทรกใช้คำจีนแต๊จิ๋วที่คุ้นเคยในสังคมไทย เช่น อั๊ว ลื้อ และในบางช่วงที่เป็นคำภาษาจีน ผู้แสดงจะออกเสียงตามสำเนียงที่เลียนแบบโดยไม่ต้องผันวรรณยุกต์ใหม่ ซึ่งมักใช้พลังเสียงมากและมีน้ำเสียงเข้มแข็ง อีกทั้งยังใช้การผันเสียงเพื่อปรับเปลี่ยนเสียงตัวสะกดบางคำเพื่อให้เกิดสำเนียงจีน เช่น “หากพลาด” เป็น “หัก พลาด” แสดงถึงการผสมผสานระหว่างภาษาไทยกับลักษณะเสียงที่สื่ออัตลักษณ์เชื้อชาติของตัวละคร

สรุปผลการวิจัย

การผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรมผ่านละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระราม อาสา จะปรากฏชัดในรูปแบบการพูดสำเนียงของเชื้อชาติทั้งสาม ได้แก่ มอญ พม่า และจีน ซึ่งกล่าวได้ว่าในการแสดงละคร นอกการพูดด้วยสำเนียงตามเชื้อชาติของตัวละครพร้อมทั้งใส่ลีลาท่าทางบางท่าที่เป็นท่าสำคัญประกอบการแสดงตามฉากนั้นๆ จะช่วยเน้นย้ำเหตุการณ์ภายในละครให้ชัดขึ้น อย่างเช่นตัวละครในสำเนียงมอญ ในตอนนี้สมิงพระรามต้องพูดด้วยความมั่นใจมีน้ำเสียงที่หนักแน่น และในการพูดจะต้องทำท่าทางบางท่าที่เป็นท่าสำคัญและตัวละครสำเนียงจีน โดยเฉพาะตัวกามนี เวลาแสดงจะนิ่ง เคร่งขรึม และต้องสร้างความสง่า อยู่ตลอดเวลาในการแสดง ต้องไม่เสียบุคลิกของนักรบ เวลาพูดต้องใช้พลังเสียงที่มากและเข้มแข็ง แต่ไม่ตะโกน หรือตะคอก เช่น เวลาออกมาแนะนำตัวแบบกระบวนของงิ้ว การพูดที่เป็นภาษาไทย แบบสำเนียงจีนก็ต้องมีน้ำเสียงที่ชัดและดัง เพื่อแสดงให้รู้สึกถึงพละกำลัง เป็นที่น่าเกรงขาม การพูดมักใช้การพูดคำไทยผสมคำจีน และเลียนแบบการพูดไม่ชัดของคนจีนที่เห็นกัน ตามสื่อต่างๆ นั้นเอง ซึ่งทั้งหมดแสดงถึงการสร้างอัตลักษณ์ทางเสียงในศิลปะการแสดงมากกว่าการใช้ภาษา ที่สามารถสร้างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมผ่านศิลปะการแสดง และสามารถต่อยอดสู่การศึกษาด้านภาษาศาสตร์และศิลปะการละครในอนาคต

อภิปรายผล

การพูดด้วยสำเนียงผ่านตัวละครบทบาทต่าง ๆ ในละครพันทาง มิได้มุ่งถ่ายทอดภาษาในเชิงภาษาศาสตร์ หากแต่เป็นกระบวนการสร้าง “ภาพแทนทางวัฒนธรรม” (cultural representation) ผ่านน้ำเสียง จังหวะ และลีลาการพูดของผู้แสดง กล่าวคือ ผู้แสดงมิได้ใช้ภาษามอญ พม่า หรือจีนตามแบบเจ้าของภาษาโดยตรง แต่ใช้ การเลียนสำเนียงเพื่อให้ผู้ชมรับรู้ว่าเป็นตัวละครของเชื้อชาตินั้น ๆ

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ ไมเคิล โอ ซอจ์เนสซี (Michael O'Shaughnessy) และเจน สเตดเลอร์ (Jane Stadler) ได้เสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างความจริง สื่อ และภาพตัวแทน

ดังนั้นการแสดงดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่า ภาษาในละครพันทางทำหน้าที่ทางวัฒนธรรมมากกว่าทางภาษา เพื่อการสื่อสาร โดยผู้แสดงจะใช้การปรับวรรณยุกต์ สระ ตัวสะกด และจังหวะเสียงเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของตัวละครให้ผู้ชมเข้าใจร่วมกันภายใต้การแสดงแบบไทย

นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน ผ่านศิลปะการแสดงไทยที่มีการประยุกต์กับต่างชาติให้กลมกลืนกับรูปแบบไทย ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ใหม่ที่ยังคงความเป็นไทยไว้และสะท้อนพหุวัฒนธรรมในวัฒนธรรมไทยได้อย่างเด่นชัด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการผสมผสานสำเนียงภาษาและวัฒนธรรมไปยังละครพันทางเรื่องอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบ กลวิธี ในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยต่อยอดในมิติของผู้แสดงและผู้รับชม โดยศึกษาทั้งกระบวนการสร้างสรรค์ของผู้แสดง เทคนิคการสื่อสารที่ใช้ในการแสดง ตลอดจนการรับรู้และการตีความของผู้ชม เพื่อให้เข้าใจการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมในการแสดงละครพันทางอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2495). *ราชาธิราช ตอน สมิงพระรามอาสา.*

ภุมรินทร์ มณีวงษ์. (2565). *การเจรจาเลียนสำเนียงตามเชื้อชาติที่ปรากฏในละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ชุดสมิงพระรามอาสา.*

ฤทธิเทพ เถาว์หิรัญ. (2556). *แนวคิดการออกแบบท่ารำของศุภชัย จันทร์สุวรรณ์ ตามแบบแผนละครพันทาง เรื่องผู้ชนะสิบทิศ: กรณีศึกษาตัวมังราตะเบงชะเวตี้.*

หอสมุดแห่งชาติ. (2497). *ราชาธิราช ของ เจ้าพระยาพระคลัง (หน).*

น้อย โขนยักษ์. (2568, 5 เมษายน). *ละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา.* [วิดีโอ]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=A1GfibGyDLA.

ภูกังวาฬ Channel. (2568, 30 ธันวาคม*). ละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา สำนักการสังคีต. กรมศิลปากร วัดไชยวัฒนาราม อยุธยา.* [วิดีโอ]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=ggemUHSXCEI.

สอาด แสงสว่าง. (2506). *บทละครเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา ฉบับกรมศิลปากรปรับปรุงใหม่.* https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:174874.

การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยตนเอง ผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และแอปพลิเคชันฟรี

Enhancing Chinese Self-Learning Potential through Artificial Intelligence (AI) Technology and Free Applications

อารีภา ธรรมเสถียร[1]

[1]*คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, Areepa.th@northbkk.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และแอปพลิเคชันฟรีในการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการวิเคราะห์ฟังก์ชันของแอปพลิเคชันการเรียนภาษาจีนจำนวน 12 แอป ได้แก่ HelloChinese, SuperChinese, Duolingo, TalkPal AI, ChatGPT, Bilibili + AI Subtitles, SuperTest, Chinesimple, Du Chinese, Skritter, Todaii: Easy Chinese และ Chinese Writer Characters จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบตามทักษะภาษาที่พัฒนา ฟังก์ชันของเทคโนโลยี AI ระดับผู้เรียนที่เหมาะสม รวมถึงจุดเด่นและข้อจำกัดของแต่ละแอปพลิเคชัน

ผลการศึกษาพบว่าแอปพลิเคชันสามารถแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มตามศักยภาพในการพัฒนาทักษะ ได้แก่ กลุ่มแอปพลิเคชันบูรณาการทักษะภาษา กลุ่มแอปพลิเคชันเน้นการสนทนา กลุ่มแอปพลิเคชันเน้นการอ่าน กลุ่มแอปพลิเคชันเน้นการเขียน กลุ่มแอปพลิเคชันเตรียมสอบ และกลุ่มเครื่องมือเสริมศักยภาพ โดยแต่ละแอปมีบทบาทแตกต่างกันในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของผู้เรียนภาษาจีนในระดับต่าง ๆ

คำหลัก: การเรียนภาษาจีนด้วยตนเอง, ปัญญาประดิษฐ์, แอปพลิเคชันการเรียนภาษา, เทคโนโลยีการศึกษา

Abstract

This study aims to examine and analyze the potential of Artificial Intelligence (AI) technology and free applications in supporting Chinese self-learning. The research employs a documentary research method by reviewing academic literature, related studies, and analyzing the functions of 1 2 Chinese language learning applications:

HelloChinese, SuperChinese, Duolingo, TalkPal AI, ChatGPT, Bilibili + AI Subtitles, SuperTest, Chinesimple, Du Chinese, Skritter, Todaii: Easy Chinese, and Chinese Writer Characters. The collected data were then comparatively analyzed in terms of language skills development, AI functions, suitable learner levels, as well as the strengths and limitations of each application.

The findings indicate that the applications can be categorized into six groups based on their learning potential: integrated language skill applications, conversation-focused applications, reading-focused applications, writing-focused applications, test preparation applications, and supplementary learning tools. Each application plays a different role in supporting the development of listening, speaking, reading, and writing skills for Chinese language learners at various proficiency levels.

Keywords: Chinese self-learning, Artificial Intelligence, language learning applications, educational technology

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่การติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศจึงกลายเป็นทักษะที่สำคัญของคนในสังคม โดยเฉพาะ “ภาษาจีน” ซึ่งเป็นภาษาที่มีผู้ใช้มากที่สุดในโลก และมีบทบาทสำคัญในด้านเศรษฐกิจ การค้า การท่องเที่ยว และความร่วมมือระหว่างประเทศ ประเทศจีนถือเป็นหนึ่งในมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจโลกอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ความต้องการบุคลากรที่สามารถสื่อสารภาษาจีนได้เพิ่มขึ้นในหลายสาขา เช่น ธุรกิจ การศึกษา และการท่องเที่ยว ดังนั้น การเรียนรู้ภาษาจีนจึงไม่เพียงช่วยพัฒนาความรู้ทางภาษาเท่านั้น แต่ยังช่วยเพิ่มโอกาสทางอาชีพและการพัฒนาตนเองในอนาคตอีกด้วย

ในประเทศไทยการเรียนภาษาจีนได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนมีความใกล้ชิดมากขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การค้า การท่องเที่ยว และการศึกษา ทำให้ภาษาจีนกลายเป็นภาษาต่างประเทศที่สำคัญและถูกเปิดสอนอย่างแพร่หลายในสถานศึกษาหลายระดับ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนจำนวนมากมีพื้นฐานภาษาจีนในระดับเริ่มต้น เช่น ระดับ HSK 1-2 และต้องการพัฒนาทักษะของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การเรียนภาษาจีนให้เกิดความเชี่ยวชาญนั้นไม่สามารถอาศัยเพียงการเรียนในห้องเรียนเท่านั้น เนื่องจากการเรียนภาษาเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกทักษะทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนด้วยตนเองนอกเวลา

เรียน ดังนั้น แนวคิดเรื่อง “การเรียนรู้ด้วยตนเอง” (Self-Directed Learning) จึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะผู้เรียนต้องสามารถวางแผนการเรียน ฝึกฝน และติดตามความก้าวหน้าของตนเองได้

แม้ว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองจะเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาทักษะภาษาได้ดี แต่ในทางปฏิบัติผู้เรียนจำนวนมากยังพบอุปสรรคหลายประการ เช่น ไม่มีสภาพแวดล้อมในการใช้ภาษา ขาดผู้ให้คำแนะนำเมื่อเกิดข้อสงสัย หรือไม่รู้ว่าจะเริ่มฝึกจากจุดใด นอกจากนี้ภาษาจีนยังมีลักษณะเฉพาะที่ทำให้การเรียนรู้มีความท้าทายมากขึ้น เช่น ระบบเสียงวรรณยุกต์ (tones) ที่มีผลต่อความหมายของคำ และระบบตัวอักษรจีนที่แตกต่างจากภาษาในตระกูลอักษรละติน ผู้เรียนจึงต้องใช้เวลาและความพยายามในการฝึกฝนมากกว่าปกติ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษา เทคโนโลยี AI สามารถช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนของผู้ใช้ ปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ และให้คำแนะนำระหว่างการเรียนได้ทันที ทำให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา ผ่านอุปกรณ์ดิจิทัล เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์

ปัจจุบันมีแอปพลิเคชันการเรียนภาษาจีนจำนวนมากที่นำเทคโนโลยี AI มาใช้เพื่อช่วยพัฒนาทักษะภาษา ตัวอย่างเช่น ระบบตรวจสอบการออกเสียง (Speech Recognition) ที่ช่วยให้ผู้เรียนฝึกออกเสียงวรรณยุกต์ได้ถูกต้อง ระบบฝึกเขียนตัวอักษรจีนด้วยการตรวจจับลำดับขีดหรือระบบจำลองบทสนทนาที่ให้ผู้เรียนสามารถฝึกพูดกับ AI ได้เสมือนการสนทนากับเจ้าของภาษา แอปพลิเคชันอย่าง HelloChinese, SuperChinese, TalkPal AI และ Duolingo ล้วนมีฟังก์ชันที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถฝึกทักษะภาษาจีนได้ด้วยตนเองในรูปแบบที่หลากหลาย นอกจากนี้ เครื่องมืออย่าง ChatGPT ยังสามารถช่วยฝึกแต่งประโยค อธิบายไวยากรณ์ และจำลองบทสนทนาได้อีกด้วย

แอปพลิเคชันเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะทั้งสี่ด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ได้อย่างสะดวกและต่อเนื่อง เช่น การฟังเสียงเจ้าของภาษาและทำแบบฝึกหัดทบทวน การฝึกพูดกับระบบ AI ที่สามารถตรวจจับเสียงและให้คำแนะนำ การอ่านบทความพร้อมคำแปลและคำศัพท์แบบโต้ตอบ หรือการฝึกเขียนตัวอักษรจีนตามลำดับขีด นอกจากนี้ เทคโนโลยี AI ยังสามารถปรับระดับเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ทำให้การเรียนรู้มีความเป็นส่วนบุคคลและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแอปพลิเคชันเหล่านี้จะมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ แต่การมีตัวเลือกจำนวนมากก็อาจทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนในการเลือกใช้ ผู้เรียนบางคนอาจไม่รู้ว่าแอปใดเหมาะกับการฝึกทักษะใด หรือควรใช้แอปหลายตัวร่วมกันอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ แอปแต่ละประเภทก็มีจุดเด่นและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน เช่น บางแอปเน้นการฝึกคำศัพท์ บางแอปเน้นการสนทนา หรือบางแอปเน้นการอ่านและการเขียน หากผู้เรียนไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการเลือกใช้ ก็อาจทำให้การเรียนรู้ไม่ต่อเนื่องหรือไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ดังนั้น การศึกษาบทบาทของเทคโนโลยี AI ในการสนับสนุนการเรียนภาษาจีนด้วยตนเองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะสำหรับผู้เรียนที่มีพื้นฐานภาษาจีนระดับต้นและต้องการพัฒนาทักษะต่อยอดด้วยตนเอง การวิเคราะห์และเปรียบเทียบแอปพลิเคชันที่สามารถใช้งานได้ฟรี รวมทั้งการเสนอแนวทางในการเลือกใช้แอปเหล่านี้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษานี้จึงมุ่งรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแอปพลิเคชันการเรียนภาษาจีนที่ใช้เทคโนโลยี AI เพื่อนำมาจัดหมวดหมู่อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นไปที่การทดสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันใดแอปพลิเคชันหนึ่งเพียงลำพัง (Single-platform analysis) หรือเน้นเฉพาะทักษะใดทักษะหนึ่ง เช่น การจำคำศัพท์หรือไวยากรณ์ หรือการใช้แอปพลิเคชันเดี่ยวหรือการใช้ chatbot เพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน (Dizon, 2020; Fryer & Carpenter, 2006) นอกจากนี้ งานวิจัยที่ผ่านมา มักมุ่งเน้นการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันรายตัว มากกว่าการออกแบบแนวทางการใช้แอปหลายประเภทควบคู่กันเพื่อเสริมจุดแข็งและลดข้อจำกัดของแต่ละแพลตฟอร์ม (Godwin-Jones, 2018; Kukulska-Hulme & Shield, 2008) แต่ยังขาดงานวิจัยที่วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการใช้งานแอปพลิเคชัน AI แบบบูรณาการหลายแพลตฟอร์ม (Multi-platform integration) เพื่อปิดช่องว่างของข้อจำกัดในระบบฟรี (Research Gap) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงโดยไม่มีค่าใช้จ่าย การวิจัยครั้งนี้จึงถือเป็นการเติมเต็มองค์ความรู้ในด้านการสร้าง "แนวทางปฏิบัติแบบโมดูล" เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบรวมถึงความเหมาะสมในการพัฒนาทักษะด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ผลการศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียน ครูผู้สอน และผู้ที่สนใจ สามารถเลือกใช้แอปพลิเคชันที่เหมาะสมกับเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองได้มากขึ้น และสามารถนำเทคโนโลยี AI มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะภาษาจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเอกสาร งานวิจัย และแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์
2. เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์แอปพลิเคชันฟรีที่ใช้ AI ในการพัฒนาทักษะภาษาจีน
3. เพื่อเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติในการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยตนเอง โดยใช้แอปพลิเคชันฟรีที่มี AI เป็นฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ด้านผู้เรียนภาษาจีน ผู้เรียนสามารถนำแนวทางและข้อมูลจากการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการเรียนภาษาจีนด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเลือกใช้แอปพลิเคชันที่เหมาะสมกับทักษะที่ต้องการพัฒนา เช่น การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะภาษาจีนได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การศึกษานี้ช่วยส่งเสริมแนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) โดยผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือในการฝึกฝนและประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและความสะดวกในการเรียนรู้ภาษา

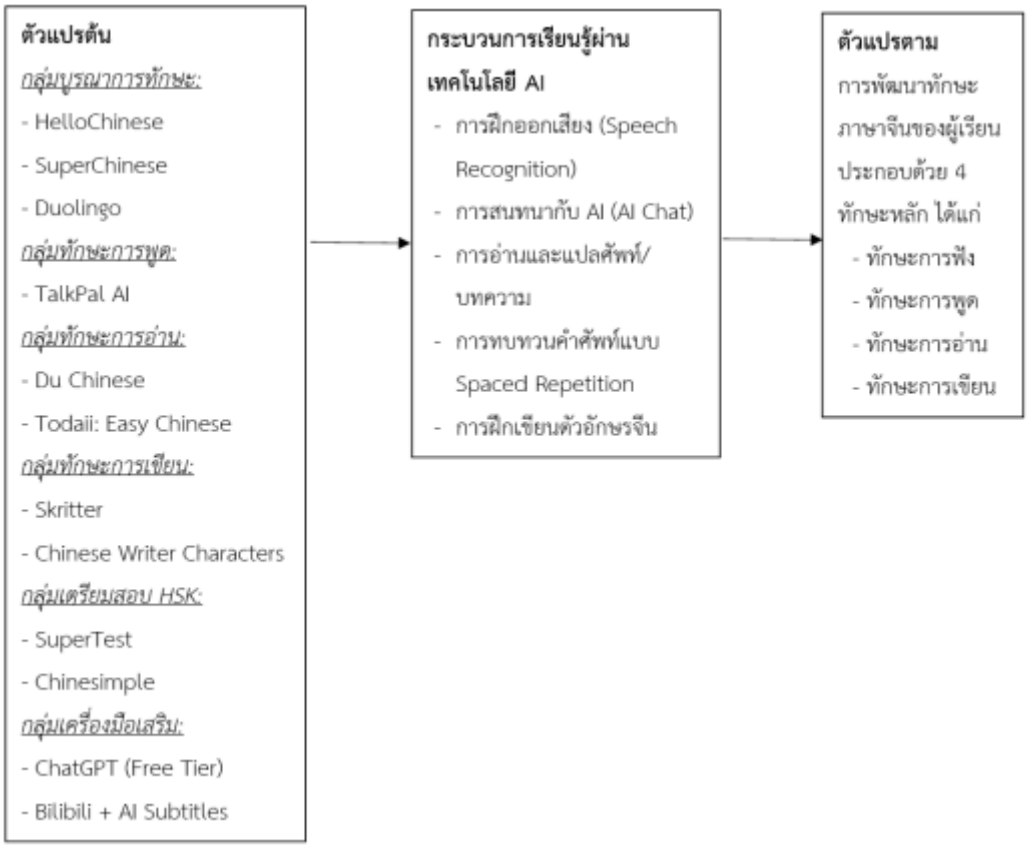
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา งานศึกษานี้ช่วยให้เห็นบทบาทและศักยภาพของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการสนับสนุนการเรียนรู้ภาษา โดยเฉพาะการนำแอปพลิเคชันฟรีมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะภาษาจีน ซึ่งสามารถเป็นแนวทางให้ผู้เรียนและผู้สอนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

4. ด้านผู้สอนและสถาบันการศึกษา ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาจีน โดยบูรณาการแอปพลิเคชันและเทคโนโลยี AI เข้ากับการเรียนในห้องเรียนหรือการเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะภาษาของผู้เรียน

5. ด้านการพัฒนางานวิจัยในอนาคต งานศึกษานี้สามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิจัยในอนาคตเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการเรียนภาษาต่างประเทศ เช่น การศึกษาประสิทธิผลของแอปพลิเคชันแต่ละประเภท หรือการพัฒนาโมเดลการเรียนรู้ภาษาด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดนี้พัฒนาขึ้นโดยอิงทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการวางแผนและประเมินผลและทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ที่อธิบายถึงปัจจัยด้านการใช้งานง่ายและประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้แอปพลิเคชัน AI

การวิจัยเรื่องนี้ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือการใช้แอปพลิเคชันที่มีเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อการเรียนภาษาจีน โดยใช้แอปพลิเคชัน 12 ตัว และนำมาจัดกลุ่มให้เหมาะสมกับเพื่อให้ผู้ใช้งานสะดวกในการเลือกใช้ ดังนี้

1. กลุ่มบูรณาการทักษะ: ผู้ใช้แอปพลิเคชันในกลุ่มนี้จะได้การเรียนรู้ทักษะครบทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน โดยมีแอปพลิเคชัน ดังนี้ HelloChinese, SuperChinese, Duolingo
2. กลุ่มทักษะการพูด: TalkPal AI
3. กลุ่มทักษะการอ่าน: Du Chinese, Todaii: Easy Chinese
4. กลุ่มทักษะการเขียน: Skritter, Chinese Writer Characters
5. กลุ่มเตรียมสอบ HSK: SuperTest, Chinesimple
6. กลุ่มเครื่องมือเสริม: แอปพลิเคชันในกลุ่มนี้สามารถนำมาใช้ต่อยอด หรือการใช้เสริมกับแอปพลิเคชันตัวอื่นๆ ได้ เช่น ChatGPT (Free Tier) ใช้ในการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม เช่น หลักไวยากรณ์ คำคล้าย คำตรงกันข้าม รากศัพท์ ฯลฯ , แอปพลิเคชัน Bilibili + AI Subtitles เป็นแพลตฟอร์มวิดีโอออนไลน์จากประเทศจีนมีวิดีโอภาษาจีนที่หลากหลายคล้าย youtube ผู้ใช้สามารถอัปโหลดวิดีโอเหมือน

YouTube และมีเนื้อหาหลายล้านคลิป แพลตฟอร์มนี้ได้รับความนิยมมากในหมู่วัยรุ่นและนักศึกษาจีน และยังใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภาษาจีนจากเจ้าของภาษาได้ดีมาเนื่องจากเป็นภาษาจีนที่คนจีนใช้จริง นอกจากสามารถดูหนัง ละครแนวตั้ง ซีรีย์จีน อนิเมะ มังงะ ยังมีคลิปสั้น และวีดีโอต่างๆ ที่ผู้ใช้สามารถอัพขึ้นได้เองโดยอิสระ ซึ่งผู้ใช้จะได้รับสำเนียงถิ่น, slang และวัฒนธรรมจีนจากในคลิป

2. กระบวนการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี AI (Intervening Variable) เป็นกลไกที่ทำให้ตัวแปรต้นส่งผลต่อการพัฒนาทักษะภาษาได้แก่

1. การฝึกออกเสียง (Speech Recognition)
2. การสนทนากับ AI (AI Chat)
3. การทบทวนคำศัพท์แบบ Spaced Repetition
4. การฝึกเขียนตัวอักษรจีน

3. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) การพัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้เรียนประกอบด้วย 4 ทักษะหลักซึ่งสะท้อน ผลลัพธ์ของการใช้แอปพลิเคชัน ในการเรียนภาษาจีนได้แก่

1) ทักษะการฟัง
2) ทักษะการพูด
3) ทักษะการอ่าน
4) ทักษะการเขียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกแอปพลิเคชันที่สามารถใช้งานได้ฟรีโดยสามารถดาวน์โหลดได้จาก Google play store และมีฟังก์ชันที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษาจีน โดยพิจารณาจากจุดเด่นของแอปพลิเคชัน รูปแบบและความเหมาะสมในการใช้งาน ฟังก์ชันการใช้งาน และการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการสร้างแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ทางภาษา แอปพลิเคชันที่นำมาศึกษา ได้แก่

1. HelloChinese
2. SuperChinese
3. Duolingo
4. TalkPal AI
5. ChatGPT (Free Tier)
6. Bilibili + AI Subtitles
7. SuperTest
8. Chinesimple
9. Du Chinese

10. Skritter

11. Todaii: Easy Chinese

12. Chinese Writer Characters

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเปรียบเทียบ(Comparative Content Analysis) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. การคัดเลือกและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกแอปพลิเคชันแบบเจาะจง (Inclusion Criteria) เพื่อให้ได้ตัวแทนซอฟต์แวร์ที่มีความโดดเด่นทางด้านเทคโนโลยี AI และเหมาะสมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก 3 ประการ ดังนี้

- เกณฑ์ด้านเทคโนโลยี (Technical Criteria): ต้องเป็นแอปพลิเคชันที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ ระบบประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing: NLP), ระบบจดจำเสียงพูด (Speech Recognition) เพื่อฝึกการออกเสียง และระบบการซ้ำแบบเว้นระยะ (Spaced Repetition System: SRS) ในการจดจำคำศัพท์

- เกณฑ์ด้านความนิยมและเสถียรภาพ (Popularity & Reliability): คัดเลือกเฉพาะแอปพลิเคชันที่มียอดการดาวน์โหลดในระดับสูง (มากกว่า 1 ล้านครั้งขึ้นไป) และได้รับคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยจากผู้ใช้งานใน Google Play Store และ App Store ไม่ต่ำกว่า 4.5 ดาว

- เกณฑ์ด้านการเข้าถึง (Accessibility): ต้องเป็นแอปพลิเคชันในรูปแบบ "Freemium" คือ มีเวอร์ชันที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงฟังก์ชันหลักของ AI ได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองในวงกว้าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบบันทึกการวิเคราะห์ฟังก์ชันแอปพลิเคชัน (Application Function Analysis Form) ซึ่งครอบคลุมประเด็น: ทักษะภาษาที่พัฒนา, รูปแบบการตอบสนองของ AI, ระดับความยาก-ง่าย และข้อจำกัดในการใช้งานฟรี

3. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ผ่าน 3 ช่องทางหลัก ได้แก่

- การทดลองใช้งานจริง (Direct Experience): ผู้วิจัยลงมือทดลองใช้งานแอปพลิเคชันทั้ง 12 รายการตามสถานการณ์การเรียนรู้จริง เพื่อประเมินความแม่นยำของ AI

- การวิเคราะห์เอกสารและคู่มือ (Documentary Analysis): ตรวจสอบข้อมูลจากคู่มือผู้พัฒนา (Developer Manual) และรายละเอียดการอัปเดตฟีเจอร์ล่าสุด

- การตรวจสอบจากงานวิจัยเชิงวิจารณ์ (Academic Reviews): เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือบทวิจารณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อยืนยันว่าฟังก์ชัน AI ทำงานได้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาการ

4. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบมาจำแนกหมวดหมู่ตามศักยภาพ (Categorization) และใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงตรรกะ (Logical Synthesis) เพื่อสร้าง "แนวทางปฏิบัติแบบโมดูล" (Modular Guideline) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

ผลการวิจัย

ลักษณะการทำงานของแต่ละแอปพลิเคชัน

1. HelloChinese ลักษณะการใช้งาน HelloChinese เป็นแอปสำหรับเรียนภาษาจีนที่ออกแบบให้เหมาะกับผู้เริ่มต้น โดยมีบทเรียนเป็นลำดับขั้น ผู้เรียนสามารถเรียนคำศัพท์ ไวยากรณ์ การออกเสียง และตัวอักษรจีนผ่านบทเรียนสั้น ๆ ที่มีทั้งภาพ เสียง และแบบฝึกหัด แอปใช้รูปแบบการเรียนคล้ายเกม ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกและไม่เครียด

1. ทักษะภาษาที่พัฒนา ช่วยพัฒนาทักษะภาษาครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การฟังจากเสียงเจ้าของภาษา การพูดผ่านการฝึกออกเสียง การอ่านคำศัพท์และประโยค การเขียนตัวอักษรจีน

2. ฟังก์ชัน AI มีระบบตรวจสอบการออกเสียง (Speech Recognition) ที่ช่วยประเมินความถูกต้องของวรรณยุกต์และเสียงอ่าน นอกจากนี้ยังมีระบบทบทวนคำศัพท์อัตโนมัติที่ช่วยให้ผู้เรียนจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น

3. ระดับผู้เรียนที่เหมาะสม เหมาะสำหรับผู้เรียนระดับพื้นฐานถึงระดับกลางตอนต้น (ประมาณ HSK1–HSK3)

4. จุดเด่น บทเรียนเป็นระบบ เข้าใจง่าย, เหมาะสำหรับผู้เริ่มต้น, มีแบบฝึกหัดหลากหลาย
ข้อจำกัด เนื้อหาในระดับสูงมีไม่มาก, ฟังก์ชันบางส่วนต้องสมัครสมาชิก

2. SuperChinese ลักษณะการใช้งาน SuperChinese เป็นแอปเรียนภาษาจีนที่ใช้เทคโนโลยี AI วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนของผู้ใช้ เพื่อปรับบทเรียนให้เหมาะกับระดับของผู้เรียน

1. ทักษะภาษาที่พัฒนา เน้นการพัฒนาทักษะการฟัง, การพูด, การอ่าน

2. ฟังก์ชัน AI มีระบบ AI วิเคราะห์การเรียนรู้ของผู้ใช้ และระบบตรวจสอบการออกเสียงที่ละเอียด รวมถึงระบบบทสนทนาแบบจำลองสถานการณ์

3. ระดับผู้เรียนที่เหมาะสม
เหมาะสำหรับผู้เรียนระดับพื้นฐานถึงระดับกลาง (HSK1–HSK4)

4. จุดเด่น ใช้ AI วิเคราะห์การเรียน, บทเรียนใกล้เคียงสถานการณ์จริง,
ข้อจำกัด เวอร์ชันฟรีมีข้อจำกัดบางส่วน

3. Duolingo ลักษณะการใช้งาน Duolingo เป็นแอปเรียนภาษาที่ได้รับความนิยมทั่วโลก ใช้รูปแบบการเรียนแบบเกม (Gamification) ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดสั้น ๆ เพื่อสะสมคะแนนและผ่านด่านต่าง ๆ

1. ทักษะภาษาที่พัฒนา การฟัง, การอ่าน, การเขียน

2. ฟังก์ชัน AI ใช้ระบบปรับระดับบทเรียนตามผลการทำแบบฝึกหัด และระบบทบทวนคำศัพท์อัตโนมัติ

3. ระดับผู้เรียนที่เหมาะสม เหมาะสำหรับผู้เริ่มต้น (HSK1–HSK2)

4. จุดเด่น สนุก ใช้ง่าย, กระตุ้นการเรียนด้วยระบบเกม
ข้อจำกัด เนื้อหาไม่ลึกสำหรับผู้เรียนระดับสูง

4. TalkPal AI ลักษณะการใช้งาน TalkPal AI เป็นแอปที่ออกแบบมาเพื่อฝึกการสนทนา ผู้เรียนสามารถพูดคุยกับ AI ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การสั่งอาหาร การท่องเที่ยว หรือการสนทนาในชีวิตประจำวัน

1. ทักษะภาษาที่พัฒนา การพูด, การฟัง
2. ฟังก์ชัน AI ใช้ AI chatbot ในการจำลองบทสนทนาและมีระบบประเมินการออกเสียง
3. ระดับผู้เรียนที่เหมาะสม เหมาะสำหรับระดับกลางถึงระดับสูง
4. จุดเด่น ฝึกสนทนาได้ใกล้เคียงสถานการณ์จริง
ข้อจำกัด ไม่มีบทเรียนพื้นฐาน

5. ChatGPT (Free Tier) ลักษณะการใช้งาน ChatGPT สามารถใช้เป็นเครื่องมือช่วยเรียนภาษาจีน เช่น การฝึกสนทนา การอธิบายไวยากรณ์ หรือการสร้างแบบฝึกหัด

1. ทักษะภาษาที่พัฒนา การพูด, การอ่าน, การเขียน
2. ฟังก์ชัน AI ใช้โมเดลภาษา AI เพื่อสร้างบทสนทนา อธิบายคำศัพท์และแก้ไขประโยค
3. ระดับผู้เรียนที่เหมาะสม เหมาะสำหรับทุกระดับ
4. จุดเด่น ยืดหยุ่นสูงสามารถปรับการเรียนได้ตามต้องการ
ข้อจำกัด ไม่มีหลักสูตรเป็นลำดับ

6. Bilibili + AI Subtitles ลักษณะการใช้งาน Bilibili เป็นแพลตฟอร์มวิดีโอของจีน ผู้เรียนสามารถดูวิดีโอภาษาจีนจริง และใช้ระบบซับไตเติลอัตโนมัติช่วยในการเรียน

1. ทักษะภาษาที่พัฒนา การฟัง การอ่าน
2. ฟังก์ชัน AI ระบบสร้างซับไตเติลอัตโนมัติจากเสียงพูด
3. ระดับผู้เรียนที่เหมาะสม ระดับกลางถึงสูง
4. จุดเด่น ได้เรียนจากเนื้อหาจริง
ข้อจำกัด ไม่เหมาะกับผู้เริ่มต้น

7. SuperTest ลักษณะการใช้งาน SuperTest เป็นแอปสำหรับเตรียมสอบ HSK มีข้อสอบจำลองและแบบฝึกหัดหลากหลาย

1. ทักษะภาษาที่พัฒนา การฟัง, การอ่าน
2. ฟังก์ชัน AI มีระบบวิเคราะห์คะแนนและแนะนำจุดที่ควรปรับปรุง

3. ระดับผู้เรียนที่เหมาะสม HSK1–HSK6
4. จุดเด่น เหมาะสำหรับเตรียมสอบ
   ข้อจำกัด ไม่เน้นการสนทนา

8. Chinesimple ลักษณะการใช้งาน Chinesimple เป็นแอปเรียนคำศัพท์ภาษาจีนผ่านเกมและแบบฝึกหัด

1. ทักษะภาษาที่พัฒนา การอ่าน, การเขียน
2. ฟังก์ชัน AI ระบบทบทวนคำศัพท์แบบ spaced repetition
3. ระดับผู้เรียน ระดับพื้นฐานถึงกลาง
4. จุดเด่น ฝึกคำศัพท์ได้จำนวนมาก
   ข้อจำกัด ไม่เน้นการสนทนา

9. Du Chinese ลักษณะการใช้งาน Du Chinese เป็นแอปสำหรับฝึกอ่านบทความภาษาจีนหลายระดับ

1. ทักษะ การอ่าน, การฟัง
2. ฟังก์ชัน AI มีระบบช่วยแปลคำศัพท์ทันทีเมื่อแตะคำ
3. ระดับผู้เรียน HSK1–HSK6
4. จุดเด่น บทอ่านหลายระดับ
   ข้อจำกัด ไม่ฝึกการพูด

10. Skritter ลักษณะการใช้งาน Skritter เป็นแอปที่เน้นการฝึกเขียนตัวอักษรจีนโดยใช้ระบบตรวจสอบลำดับขีด

1. ทักษะ การเขียน
2. ฟังก์ชัน AI ระบบตรวจสอบลำดับขีดและระบบทบทวนคำศัพท์
3. ระดับผู้เรียน ทุกระดับ
4. จุดเด่น ฝึกเขียนได้แม่นยำ
   ข้อจำกัด ไม่ฝึกทักษะอื่น

11. Todaii: Easy Chinese ลักษณะการใช้งาน Todaii เป็นแอปที่รวบรวมข่าวภาษาจีนแบบง่ายเพื่อช่วยฝึกอ่าน

1. ทักษะ การอ่าน, การฟัง
2. ฟังก์ชัน AI ระบบแปลคำศัพท์และเสียงอ่านอัตโนมัติ
3. ระดับผู้เรียน ระดับกลางถึงสูง
4. จุดเด่น ได้เรียนภาษาจากข่าวจริง
   ข้อจำกัด ผู้เริ่มต้นอาจอ่านยาก

12. Chinese Writer Characters ลักษณะการใช้งาน เป็นแอปเกมสำหรับฝึกเขียนตัวอักษรจีน ผู้เรียนจะต้องเขียนตัวอักษรตามลำดับขีดให้ถูกต้อง

1. ทักษะ การเขียน, การจำตัวอักษร
2. ฟังก์ชัน AI ระบบตรวจสอบลำดับขีด
3. ระดับผู้เรียน ระดับพื้นฐาน
4. จุดเด่น เรียนผ่านเกม สนุก
   ข้อจำกัด ไม่ครอบคลุมทักษะอื่น

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และจัดกลุ่มแอปพลิเคชันทั้ง 12 รายการ ตามศักยภาพในการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน และประเมินข้อจำกัดในระบบให้บริการฟรี (Freemium Model) ดังนี้

1. กลุ่มแอปพลิเคชันบูรณาการทักษะ (All-in-One Learning)

HelloChinese: โดดเด่นด้วยเทคโนโลยี AI Speech Recognition ที่ออกแบบมาเพื่อดักจับเสียงพินอิน (Pinyin) และเสียงวรรณยุกต์ (Tone) ของภาษาจีนโดยเฉพาะ ระบบสามารถแสดงผลเป็นแผนภาพคลื่นเสียงเปรียบเทียบกับเจ้าของภาษา ข้อจำกัด: มินิเกมและวิดีโอสนทนาระดับสูงถูกล็อกในเวอร์ชันฟรี

SuperChinese: ทำงานด้วยระบบ AI Adaptive Learning เริ่มต้นด้วยการให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดระดับ (Diagnostic Test) จากนั้น AI จะจัดเส้นทางการเรียนรู้ (Learning Path) ที่เหมาะสมให้ ระบบครอบคลุมทั้งคำศัพท์ ไวยากรณ์ และการทดสอบความคล่องแคล่วในการพูด ข้อจำกัด: จำกัดระยะเวลาในการใช้ฟีเจอร์ AI ประเมินการพูดต่อวัน

Duolingo: ขับเคลื่อนด้วยอัลกอริทึม Spaced Repetition System (SRS) ที่คำนวณ "กราฟการลืม" ของสมอง AI จะป้อนคำศัพท์หรือไวยากรณ์ที่ผู้เรียนมักทำผิดพลาดกลับมาให้ทำซ้ำในระยะเวลาที่เหมาะสม ข้อจำกัด: รูปแบบประโยคในบางบริบทอาจไม่เป็นธรรมชาติ และจำกัดจำนวนครั้งในการตอบผิด (ระบบหัวใจ)

2. กลุ่มแอปพลิเคชันเน้นทักษะการสนทนา (Speaking & Interaction)

TalkPal AI: ใช้เทคโนโลยี Generative AI ระดับสูงในการสร้าง Chatbot แบบโต้ตอบด้วยเสียง (Voice-to-Voice) ผู้เรียนสามารถเลือกสถานการณ์สมมติ AI สามารถฟังสำเนียงที่หลากหลายโต้ตอบกลับอย่างเป็นธรรมชาติ และที่สำคัญคือมีฟังก์ชันวิเคราะห์ไวยากรณ์และเสนอประโยคที่ถูกต้องกว่าหลังจบการสนทนา ข้อจำกัด: จำกัดเวลาการสนทนาเพียง 10-15 นาทีต่อวันในโหมดฟรี

3. กลุ่มแอปพลิเคชันเน้นทักษะการอ่าน (Reading & Comprehension)

Du Chinese: ใช้เทคโนโลยี AI Text-to-Speech ในการอ่านออกเสียงบทความได้อย่างลื่นไหล พร้อมระบบ Parsing ที่ช่วยแยกคำ (Word Segmentation) และแปลความหมายตามบริบท (Contextual Translation) อัตโนมัติเมื่อผู้เรียนแตะที่คำศัพท์ ข้อจำกัด: เข้าถึงบทความฟรีได้จำกัดเฉพาะบางหมวดหมู่

Todaii: Easy Chinese: AI มีความสามารถในการดึงข่าวจริงจากสำนักพิมพ์จีนมาแยกส่วนประกอบ (Sentence Breakdown) วิเคราะห์ระดับ HSK ของคำศัพท์แต่ละคำในข่าว และสร้างพจนานุกรมส่วนตัวให้ผู้เรียน ข้อจำกัด: มีโฆษณาคั่น และจำกัดการเข้าถึงระบบวิเคราะห์ไวยากรณ์เชิงลึก

4. กลุ่มแอปพลิเคชันเน้นทักษะการเขียนอักษรจีน (Writing & Spatial Memory)

Skritter: มีระบบ AI Handwriting Recognition ที่ประเมิน "ทิศทางการลากเส้น" (Stroke Order) และสัดส่วนของอักษรจีนบนหน้าจอสัมผัส หากลากเส้นผิดลำดับ ระบบจะบังคับให้เขียนใหม่ ทำงานร่วมกับระบบแฟลชการ์ด SRS ข้อจำกัด: ผู้ใช้ฟรีสามารถใช้เด็คคำศัพท์ (Vocabulary Decks) ได้จำกัด

Chinese Writer Characters: ใช้ AI เปลี่ยนการฝึกเขียนลำดับขีดอักษรจีนให้กลายเป็นเกมเพลย์ (Gamification) ตัวอักษรจะตกลงมาจากหน้าจอ และผู้เรียนต้องเขียนให้ถูกต้องและทันเวลา ข้อจำกัด: ฟีเจอร์การปรับแต่งหมวดหมู่คำศัพท์ด้วยตนเองถูกล็อก

5. กลุ่มแอปพลิเคชันเน้นการเตรียมสอบ (HSK Preparation)

SuperTest (เดิมชื่อ HSK Online): ระบบ AI สามารถประเมินความพร้อมก่อนสอบโดยวิเคราะห์ความน่าจะเป็นในการสอบผ่านจากประวัติการทำข้อสอบจำลอง พร้อมทั้งระบุจุดอ่อนของทักษะ (เช่น อ่อนพาร์ทการฟังข้อสอบตรรกะ) ข้อจำกัด: ข้อสอบจำลองและคำอธิบายเฉลยระดับ HSK 4-6 ส่วนใหญ่ต้องสมัครสมาชิก

Chinesimple: นำฐานข้อมูลคำศัพท์และไวยากรณ์ HSK ฉบับมาตรฐานมาผสานกับระบบ AI SRS ทำให้การท่องจำคำศัพท์เพื่อการสอบเป็นไปอย่างมีระบบ ข้อจำกัด: โหมดจำลองการสอบแบบจับเวลาและฟีเจอร์ฝึกพูดบางส่วนไม่เปิดให้ใช้ฟรี

6. กลุ่มเครื่องมือเสริมศักยภาพ (AI Utility Tools)

ChatGPT (Free Tier): ระบบ NLP ทำหน้าที่เป็น "ติวเตอร์อเนกประสงค์" ผู้เรียนสามารถเขียน Prompt สั่งให้ AI แต่งนิทานระดับ HSK 3 อธิบายความแตกต่างของคำพ้องความหมาย (Synonyms) หรือตรวจแก้ไวยากรณ์ในเรียงความ ข้อจำกัด: ไม่มีระบบออกเสียงที่เป็นธรรมชาติเทียบเท่าแอปเรียนภาษาเฉพาะทาง (หากใช้ผ่านเบราว์เซอร์)

Bilibili + AI Subtitles: แพลตฟอร์มวิดีโอของจีนที่มีระบบ AI Auto-translate สร้างซับไตเติลภาษาจีนตัวย่อและพินอินจากวิดีโอทั่วไป (เช่น Vlog หรือรายการวาไรตี้) แบบเรียลไทม์ ข้อจำกัด: ความแม่นยำของคำบรรยายขึ้นอยู่กับความชัดเจนของเสียงต้นฉบับและเสียงรบกวน

การสังเคราะห์แนวทางการเรียนรู้

จากข้อจำกัดของแอปพลิเคชันที่ให้บริการฟรี (สำหรับผู้ที่ไม่ได้ซื้อ premium) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ "แนวทางปฏิบัติแบบโมดูล" (Modular App Integration Guideline) ซึ่งเป็นกลยุทธ์การจัดตารางเรียนรู้ด้วยตนเองแบบบูรณาการข้ามแอปพลิเคชัน (App-Switching Strategy) โดยจัดกลุ่มเป็น 4 โมเดลตามเป้าหมายของผู้เรียน ใช้เวลาประมาณ 45-60 นาทีต่อวัน ดังนี้

โมเดลที่ 1: การสร้างรากฐานสำหรับผู้เริ่มต้น (Beginner Foundation Module)

เป้าหมาย: สร้างความคุ้นเคยกับพินอิน ลำดับขีดอักษรจีน และไวยากรณ์พื้นฐาน (HSK 1-2)

ขั้นที่ 1: รับข้อมูลเข้า (20 นาที) - ใช้ HelloChinese เป็นแกนหลักในการเรียนรู้โครงสร้างประโยคใหม่ ฝึกฟังและบันทึกเสียงเพื่อรับการแก้ไขพินอินจาก AI

ขั้นที่ 2: ปฏิบัติการเขียน (15 นาที) - ใช้ Chinese Writer Characters ฝึกจำแนกและเขียนลำดับขีดอักษรจีนของคำศัพท์ที่เพิ่งเรียนมา เพื่อสร้างความจำเชิงพื้นที่ (Spatial Memory)

ขั้นที่ 3: ทบทวนความจำ (10 นาที) - ก่อนจบวัน ใช้ Duolingo ในการเล่นมินิเกมทบทวนคำศัพท์ผ่านระบบ SRS เพื่อย้ายข้อมูลสู่ความจำระยะยาว

โมเดลที่ 2: การพัฒนาทักษะเพื่อการสื่อสาร (Communicative Focus Module)

เป้าหมาย: ลดความกลัวในการพูด และสามารถแต่งประโยคโต้ตอบในชีวิตประจำวันได้

ขั้นที่ 1: เตรียมคลังศัพท์และประโยค (20 นาที) - เข้าเรียนใน SuperChinese เพื่อซึมซับบทสนทนาจำลอง และทำแบบทดสอบการพูดผ่านระบบ AI Adaptive Learning

ขั้นที่ 2: จำลองสถานการณ์จริง (15 นาที) - นำประโยคที่เรียนมาใช้โต้ตอบกับ TalkPal AI โดยเลือกโหมด Roleplay (เช่น การสั่งอาหาร) พยายามพูดโต้ตอบด้วยเสียงอย่างเป็นธรรมชาติ

ขั้นที่ 3: วิเคราะห์ข้อผิดพลาด (10 นาที) - นำประโยคที่ TalkPal AI แจ้งว่าผิดไวยากรณ์ไปป้อนลงใน ChatGPT พร้อมคำสั่ง "อธิบายว่าทำไมประโยค [ระบุประโยค] จึงผิดไวยากรณ์จีน และยกตัวอย่างการใช้ที่ถูกต้องมา 3 ประโยค"

โมเดลที่ 3: การเรียนรู้ผ่านสื่อเสมือนจริง (Immersive Reading & Media Module)

เป้าหมาย: พัฒนาทักษะการอ่านระดับข้อความยาว และการฟังความเร็วระดับเจ้าของภาษา (HSK 3-4)

ขั้นที่ 1: การอ่านเชิงวิเคราะห์ (20 นาที) - เลือกอ่านบทความข่าวหรือเรื่องสั้นใน Todaii: Easy Chinese หรือ Du Chinese ใช้ AI เปล่งเสียงอ่านให้ฟัง 1 รอบ จากนั้นฝึกอ่านเอง หากพบคำศัพท์ที่ไม่รู้ ให้ใช้ระบบ AI Parsing แตะดูความหมายทันที

ขั้นที่ 2: การฟังบริบทจริง (25 นาที) - เข้าแอปพลิเคชัน Bilibili เลือกดูวิดีโอทั่วไปที่สนใจ (เช่น คลิปทำอาหาร คลิปท่องเที่ยว) เปิดใช้งานระบบ AI Subtitles เพื่อฝึกเชื่อมโยงเสียงที่ได้ยินกับตัวอักษรจีนที่แสดงผล

โมเดลที่ 4: การเตรียมตัวสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน (HSK Prep Module)

เป้าหมาย: ตะลุยโจทย์ อุดช่องโหว่ทางไวยากรณ์ และจำกัดเวลาในการทำข้อสอบ

ขั้นที่ 1: สร้างฐานคำศัพท์สอบ (15 นาที) - ท่องจำคำศัพท์ตามระดับ HSK ผ่านระบบแฟลชการ์ดอัจฉริยะใน Chinesimple

ขั้นที่ 2: ทบทวนอักษรที่มักลืม (15 นาที) - ใช้ Skritter ฝึกเขียนตัวอักษรจีนในระดับ HSK เป้าหมาย เพื่อป้องกันการลืมเมื่อต้องทำข้อสอบพาร์ทการเขียน

ขั้นที่ 3: ประเมินจุดอ่อน (30 นาที) - ทำข้อสอบจำลองย่อยใน SuperTest และศึกษาผลการวิเคราะห์จาก AI (AI Diagnostic Report) เพื่อดูว่าตนเองทำคะแนนได้น้อยในหมวดใด (เช่น ไวยากรณ์, การอ่านจับใจความ) เพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนในวันถัดไป

แนวทางปฏิบัติแบบโมดูลนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยก้าวข้ามขีดจำกัดด้านค่าใช้จ่าย (Paywall) ของแอปพลิเคชันแต่ละตัว แต่ยังสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ครอบคลุมวงจรการรับข้อมูล (Input) การปฏิบัติ (Output) และการประเมินผล (Evaluation) ตามทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างสมบูรณ์แบบ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการใช้แอปพลิเคชันที่มีเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยตนเอง พบว่าเทคโนโลยี AI มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาและสามารถปรับรูปแบบการเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

ประการแรก ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแอปพลิเคชันที่มีโครงสร้างบทเรียนเป็นระบบ เช่น HelloChinese, SuperChinese และ Duolingo มีศักยภาพในการพัฒนาทักษะพื้นฐานของผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านคำศัพท์ ไวยากรณ์ และการออกเสียง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Godwin-Jones (2018) ที่กล่าวว่าแอปพลิเคชันการเรียนภาษาบนมือถือสามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะพื้นฐานได้อย่างต่อเนื่องผ่านบทเรียนขนาดเล็ก (micro-learning) นอกจากนี้ Kukulska-Hulme และ Shield (2008) ยังชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์พกพาช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ประการที่สอง แอปพลิเคชันที่ใช้ AI ในการจำลองการสนทนา เช่น TalkPal AI และ ChatGPT มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร เนื่องจากสามารถสร้างสถานการณ์การสนทนาที่หลากหลายและให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาได้อย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fryer และ Carpenter (2006) ซึ่งพบว่าการใช้ chatbot ในการเรียนภาษาสามารถช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารและ

เพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษาได้ นอกจากนี้ Dizon (2020) ยังพบว่าเทคโนโลยี AI chatbot สามารถช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกการสนทนาได้มากขึ้นเมื่อเทียบกับการเรียนในห้องเรียนแบบดั้งเดิม

ประการที่สาม แอปพลิเคชันที่เน้นการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน เช่น Du Chinese และ Todaii: Easy Chinese ซึ่งเน้นการอ่าน รวมถึง Skritter และ Chinese Writer Characters ที่เน้นการเขียนตัวอักษรจีน พบว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะเฉพาะทางของผู้เรียน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Nation (2001) ที่กล่าวว่าการเรียนภาษาอย่างมีประสิทธิภาพควรมีการพัฒนาทักษะหลายด้านควบคู่กัน ทั้งการอ่าน การฟัง การพูด และการเขียน ขณะเดียวกัน Grabe และ Stoller (2011) ระบุว่าการฝึกอ่านอย่างต่อเนื่องผ่านบทความหลากหลายระดับสามารถช่วยพัฒนาความเข้าใจภาษาและเพิ่มคลังคำศัพท์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังแก้ปัญหา "ท่องศัพท์แล้วลืม" ด้วยระบบคำนวณเวลาอัจฉริยะ (Smart Memorization) แอปพลิเคชันอย่าง Duolingo, Skritter และระบบเตรียมสอบอย่าง SuperTest ใช้ระบบ AI คำนวณช่วงเวลาทบทวนความจำ (Spaced Repetition System: SRS) ซึ่งเป็นเทคนิคที่อิงมาจากหลักการลืมของสมองมนุษย์ (Ebbinghaus, 1913) ระบบจะคอยส่งคำศัพท์หรือลำดับขีดอักษรจีนที่เรามักจะจำผิดกลับมาให้ทำซ้ำในเวลาที่พอดี ประเด็นนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ ภาณุวิชญ์ เวียงสาม และคณะ (2568) ที่ศึกษาแอปเรียนภาษาจีนแล้วพบว่า ฟีเจอร์การฝึกซ้ำแบบมีช่วงเวลาในแอปพลิเคชันเหล่านี้ ช่วยให้ผู้เรียนไทยจดจำคำศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและฝังลึกเข้าสู่ความจำระยะยาวได้จริง

การใช้แอปพลิเคชันสามารถปรับระดับตามความเก่งของผู้เรียน (Adaptive & Self-Directed Learning) ในอดีต การเรียนด้วยตนเองมักล้มเหลวเพราะผู้เรียนเลือกบทเรียนที่ยากหรือง่ายเกินไป แต่แอปอย่าง SuperChinese และการวิเคราะห์ข้อสอบของ SuperTest มี AI ที่ช่วยประเมินจุดอ่อนและปรับความยากของเนื้อหาให้พอดีกับผู้เรียนแต่ละคนโดยอัตโนมัติ ซึ่งสะท้อนถึงแก่นแท้ของการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Knowles, 1975) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ยุวดี ถิรธราดล (2553) ที่ระบุว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินและรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) ผ่านเครื่องมือที่เหมาะสม เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดทักษะภาษาจีนขั้นสูงได้ด้วยตนเอง

ในด้านการฝึกเขียนตัวอักษรจีน แอปพลิเคชันอย่าง Skritter และ Chinese Writer Characters มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนจดจำลำดับขีดของตัวอักษรจีนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shen (2005) ที่พบว่าการฝึกเขียนตัวอักษรจีนช่วยให้ผู้เรียนจดจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น นอกจากนี้ Everson (2011) ยังชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ตัวอักษรจีนผ่านการฝึกเขียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนภาษาจีน

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังพบว่าไม่มีแอปพลิเคชันใดที่สามารถพัฒนาทักษะภาษาทั้ง 4 ด้านได้อย่างสมบูรณ์ในระดับลึก ผู้เรียนจึงควรใช้แอปพลิเคชันหลายประเภทควบคู่กันเพื่อให้เกิดการพัฒนา

ทักษะภาษาอย่างสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chapelle (2001) และ Stockwell (2013) ที่เสนอว่าการใช้เทคโนโลยีหลายรูปแบบร่วมกันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ภาษา

นอกจากนี้ แอปพลิเคชันอย่าง Bilibili และ SuperTest ยังช่วยให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับภาษาจีนในบริบทจริงและช่วยเตรียมความพร้อมสำหรับการสอบวัดระดับภาษาจีน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Li (2017) และ Zhang (2018) ที่พบว่าการเรียนภาษาผ่านสื่อจริง เช่น วิดีโอ ข่าว หรือบทความออนไลน์ สามารถช่วยเพิ่มความเข้าใจในวัฒนธรรมและการใช้ภาษาจริงของเจ้าของภาษา แม้ว่าแอปพลิเคชันสำเร็จรูปอาจมีข้อจำกัดเรื่องความเป็นธรรมชาติของภาษา แต่เมื่อนำเครื่องมืออย่าง ChatGPT หรือระบบ AI ถอดซับไตเติลบน Bilibili มาใช้ร่วมด้วย ผู้เรียนจะได้สัมผัสกับสแลงและบริบทที่คนจีนใช้จริงๆ ในชีวิตประจำวัน AI กำลังเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นแค่โปรแกรมสอน กลายมาเป็น "ติวเตอร์ส่วนตัว" ที่เข้าถึงผู้เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา สอดคล้องกับ Kohnke & Moorhouse (2023) ที่ชี้ว่าเทคโนโลยี Generative AI ไม่ได้มาแทนที่การเรียนรู้ แต่มาเป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจำลองบริบททางภาษาที่สมจริง

สิ่งที่ถือเป็นความใหม่ของงานวิจัยนี้ (Original Contribution) คือการพิสูจน์ว่าไม่มีแอปพลิเคชันฟรีตัวใดสมบูรณ์แบบในตัวเอง แต่การ "สลับใช้" (App-Switching Strategy) ตามโมดูลที่นำเสนอจะช่วยปิดช่องว่างข้อจำกัดของระบบ Freemium ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chapelle (2001) ที่เสนอว่าการใช้เทคโนโลยีหลายรูปแบบร่วมกันช่วยเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ ระบบ SRS ในแอปอย่าง Duolingo และ SuperTest ยังช่วยแก้ปัญหาการลืมศัพท์ได้จริงตามหลักการของ Ebbinghaus (1913)

โดยสรุป ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีศักยภาพในการสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การใช้แอปพลิเคชันเพียงประเภทเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะภาษาในทุกด้าน ดังนั้นผู้เรียนควรเลือกใช้แอปพลิเคชันหลายประเภทควบคู่กันเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะภาษาอย่างครบถ้วนและสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Warschauer (1996) และ Hubbard (2009) ที่ระบุว่าการใช้เทคโนโลยีในการเรียนภาษาอย่างมีประสิทธิภาพควรผสมผสานเครื่องมือหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลการทดลองชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าแอปเรียนภาษาและAI จะช่วยในการเรียนภาษาได้มากแต่ผู้เรียนควรกำหนดเป้าหมายการเรียนและใช้แอปให้เหมาะสมกับทักษะที่ต้องการพัฒนา และควรใช้ AI เป็นเครื่องมือเสริม ควบคู่ไปกับการทดสอบผลลัพธ์

1. สำหรับผู้เรียน: ควรใช้แนวทางแบบโมดูลเพื่อฝึกฝนอย่างเป็นระบบ 45-60 นาทีต่อวัน
2. สำหรับสถาบันการศึกษา: ครูผู้สอนสามารถนำ Modular Guideline ไปใช้ในการออกแบบการเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) เพื่อเพิ่มความน่าสนใจนอกห้องเรียน

เอกสารอ้างอิง

ดาวิกา ศักดิ์กำปัง, และ ชิมา มานชัวร์มาฮานี. (2566). ผลของการใช้โปรแกรมสนทนาอัตโนมัติโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ต่อทักษะการสื่อสารด้วยการเขียนและกลวิธีการกำกับตนเองในการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยชาวไทย. *วารสารมนุษย์กับสังคม,* 9(2), 119-138.

ภาณุวิชญ์ เวียงสาม, กรวรรณ พรมแย้ม, และ ชัยวัฒน์ นันทศรี. (2568). การศึกษากลวิธีการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนในแอปพลิเคชันเรียนภาษาจีน: กรณีศึกษาแอปพลิเคชัน SuperTest, HelloChinese และ ChineseSkill. *วารสารจีนศึกษา,* 19(2), 138-157.

ยุวดี ถิรธราดล. (2553). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาจีนตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเองและการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางการพูดภาษาจีนของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต.* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula Digital Collections.

Chapelle, C. A. (2001). *Computer applications in second language acquisition.* Cambridge University Press.

Dizon, G. (2020). *Evaluating the effectiveness of AI chatbots in language learning.* ReCALL, 32(3), 1-15.

Ebbinghaus, H. (1913). *Memory: A contribution to experimental psychology.* (H. A. Ruger & C. E. Bussenius, Trans.). Teachers College Press. (Original work published 1885)

Everson, M. (2011). Best practices in teaching Chinese characters. *Journal of the Chinese Language Teachers Association,* 46(3), 1-30.

Fryer, L., & Carpenter, R. (2006). Bots as language learning tools. *Language Learning & Technology,* 10(3), 8-14.

Godwin-Jones, R. (2018). Using mobile technology to develop language skills. *Language Learning & Technology,* 22(3), 8-17.

Grabe, W., & Stoller, F. (2011). *Teaching and researching reading.* Routledge.

Hubbard, P. (2009). *Computer assisted language learning: Critical concepts.* Routledge.

Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers.* Association Press.

Kohnke, L., & Moorhouse, B. L. (2023). Generative AI in language education: The dawn of a new era. *RELC Journal,* 54(3), 519-525.

Krashen, S. D. (1982). *Principles and practice in second language acquisition.* Pergamon Press.

Kukulska-Hulme, A., & Shield, L. (2008). An overview of mobile assisted language learning. *ReCALL,* 20(3), 271-289.

Li, X. (2017). The role of multimedia in Chinese language learning. *Modern Language Journal,* 101(4), 695-710.

Nation, I. S. P. (2001). *Learning vocabulary in another language.* Cambridge University Press.

Shen, H. H. (2005). An investigation of Chinese character learning strategies. *System,* 33(1), 49-68.

Stockwell, G. (2013). Technology and motivation in language learning. *Language Learning & Technology,* 17(3), 156-175.

Warschauer, M. (1996). *Computer assisted language learning: An introduction.* In Multimedia language teaching.

Zhang, D. (2018). Digital media and Chinese language acquisition. *Journal of Educational Technology Development,* 6(2), 45-60.

Chen, X. (2019). *Mobile learning in Chinese language education.* Beijing University Press.

Wang, Y. (2020). *Artificial intelligence in language education.* Springer.

Liu, J. (2018). *Technology-enhanced language learning.* Routledge.

Sun, Y. (2021). *AI-based language learning platforms.* Educational Technology Research.

Huang, R. (2020). *Smart learning environments in language education.* Springer.

Zhao, Y. (2019). *Technology and second language learning.* Teachers College Press.

การจัดการและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

Management and Service Quality Affecting the Survival of Small Retail Businesses in Northeastern Thailand

สถาพร คูประทุมศิริ[1], พิศมัย จารุจิตติพันธ์[2], ณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชย์[3]

[1]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, sathaporn.koop@northbkk.ac.th

[2]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, pisamai.ja@northbkk.ac.th

[3]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, nutpatsorn.ta@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการการให้บริการ 2) ศึกษาการจัดการคุณภาพและความสามารถในการดำเนินธุรกิจเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ และ 3) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 19 ท่าน โดยกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักภายใต้หลักการกำหนดขนาดตัวอย่างขั้นต่ำของเทคนิคเดลฟาย และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป มีผลประกอบการเติบโตต่อเนื่อง และนักวิชาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอโดยการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการดำเนินงานแบบปรับตัวตามสถานการณ์ภายใต้ข้อจำกัดด้านกำลังซื้อ ส่งผลให้ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากร และศักยภาพผู้ประกอบการ รวมถึงการจัดการการให้บริการที่ยังขาดความเป็นระบบ 2) การจัดการคุณภาพการให้บริการทั้ง 5 มิติ ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง ความไว้วางใจ และการเอาใจใส่ลูกค้า ร่วมกับความสามารถในการดำเนินธุรกิจด้านการควบคุมต้นทุน การสร้างความแตกต่างและการมุ่งเน้นลูกค้าเฉพาะกลุ่ม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจ โดยเฉพาะการใช้ความสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นข้อได้เปรียบเชิงแข่งขัน และ 3) สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และกฎหมาย มีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจ โดยทำหน้าที่เป็นทั้งแรงกดดันและปัจจัยสนับสนุนที่ผู้ประกอบการต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอดในระยะยาว

คำหลัก: ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก, คุณภาพการให้บริการ, ความอยู่รอดของธุรกิจ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

This research aimed to: 1) examine the current conditions, problems, and obstacles related to service management; 2) investigate quality management and business operational capabilities for business survival; and 3) explore external environmental factors affecting management for the survival of small retail businesses in the northeastern region of Thailand.

This study employed a qualitative research approach by utilizing secondary data and collecting opinions from 19 experts. The number of experts, who served as key informants, was determined based on the minimum sample size principle of the Delphi technique. A purposive sampling method was applied, including entrepreneurs with at least five years of experience and consistent business growth, as well as academics from relevant organizations.

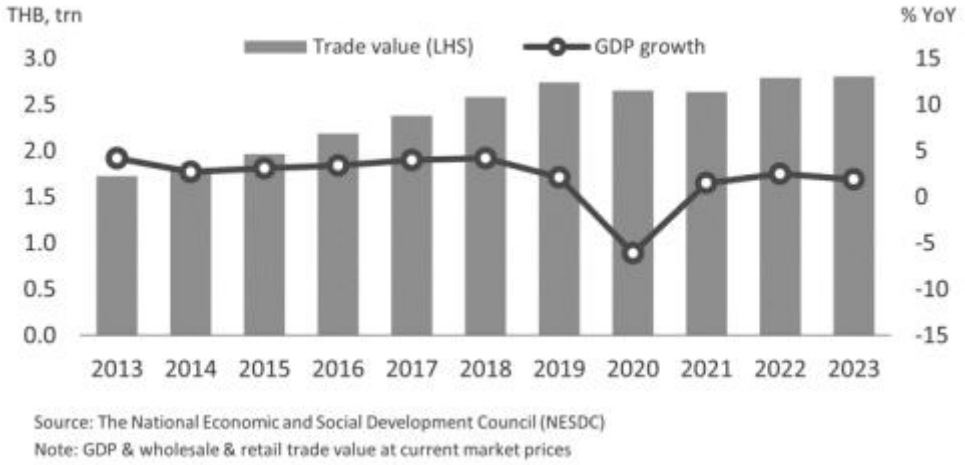
The findings revealed that: 1) small retail businesses in the Northeastern region operate under an adaptive management approach in response to fluctuating conditions and limited purchasing power. As a result, they face challenges related to economic constraints, resource limitations, and entrepreneurial capabilities, as well as a lack of systematic service management; 2) service quality management across five dimensions-tangibles, reliability, responsiveness, assurance, and empathy-together with business operational capabilities, including cost control, differentiation, and niche market focus, are key factors influencing business survival. In particular, maintaining strong customer relationships serves as a significant competitive advantage; and 3) External environmental factors-political, economic, social, technological, environmental, and legal-significantly influence business operations, acting as both pressures and supporting factors that require continuous adaptation by entrepreneurs to ensure long-term survival.

Keywords: Small retail businesses, service quality, business survival, northeastern Thailand

บทนำ

ธุรกิจค้าปลีกเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย โดยมีบทบาทในการกระจายสินค้าและบริการไปสู่ผู้บริโภคในทุกระดับพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นแหล่งสร้างรายได้และการจ้างงานในวงกว้าง โดยในปี พ.ศ. 2566 ภาคการค้าส่งและค้าปลีกมีมูลค่าสูงถึง 2.8 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.7 ของ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ซึ่งอยู่ในลำดับรองจากภาคอุตสาหกรรมการผลิต (นรินทร์ ตันไพบูลย์, 2567) สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของธุรกิจค้าปลีกต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยรวม อย่างไรก็ตาม โครงสร้างของธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จากรูปแบบร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมหรือร้านโชห่วยที่มีการบริหารจัดการอย่างไม่เป็นระบบ ไปสู่รูปแบบร้านค้าปลีกสมัยใหม่ที่มีการบริหารจัดการเชิงระบบ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ และมีเครือข่ายการดำเนินธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งส่งผลให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรงมากยิ่งขึ้นในอุตสาหกรรม

ภาพประกอบ 1 มูลค่าการค้าส่งและค้าปลีกเทียบกับการเติบโตของ GDP
ที่มา: นรินทร์ ตันไพบูลย์, 2567

ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก โดยเฉพาะในรูปแบบร้านค้าปลีกดั้งเดิม ยังคงมีบทบาทสำคัญในระดับชุมชน เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในพื้นที่ได้อย่างใกล้ชิด และมีความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ธุรกิจประเภทนี้มักประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการ เช่น การขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีที่จำกัด รวมถึงข้อจำกัดด้านเงินทุนและทรัพยากร ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว (อนุศาสตร์ สระทองเวียน, 2554) ขณะเดียวกัน การขยายตัวของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ที่มีรูปแบบการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีการจัดการด้านโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการให้บริการที่ทันสมัยและตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดึงดูดลูกค้า ส่งผลให้ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลและพฤติกรรมผู้บริโภคยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจค้าปลีกอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการเติบโตของการค้าออนไลน์ (E-commerce) และรูปแบบการจำหน่ายสินค้าแบบผสมผสาน (Omnichannel) ซึ่งช่วยเพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้บริโภค และส่งผลให้พฤติกรรมการซื้อสินค้ามีความหลากหลายมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2566 สัดส่วน

ยอดขายสินค้าออนไลน์คิดเป็นร้อยละ 20.9 ของมูลค่าค้าปลีกทั้งหมด เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 6.2 ในปี พ.ศ. 2562 (นรินทร์ ตันไพบูลย์, 2567) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการค้าปลีกขนาดเล็กต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัว ทั้งในด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ การพัฒนารูปแบบการให้บริการ และการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

ในบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีข้อจำกัดด้านรายได้และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคต่อหัว (GPP per capita) อยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กจึงเผชิญกับข้อจำกัดและความท้าทายมากกว่าพื้นที่อื่น ทั้งในด้านกำลังซื้อของผู้บริโภค การเข้าถึงทรัพยากร และความสามารถในการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายใหญ่และแพลตฟอร์มออนไลน์ สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ความสามารถในการดำเนินธุรกิจและความอยู่รอดของผู้ประกอบการมีความไม่แน่นอนเพิ่มสูงขึ้น

แม้ว่างานวิจัยที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการจัดการธุรกิจ หรือคุณภาพการให้บริการในธุรกิจค้าปลีก รวมถึงการศึกษาผลกระทบของสภาพแวดล้อมภายนอกต่อความสามารถในการแข่งขัน แต่ยังพบข้อจำกัดสำคัญ กล่าวคือ งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาปัจจัยดังกล่าวแยกส่วน หรือมุ่งเน้นในบริบทของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่หรือในเขตเมืองเป็นหลัก อีกทั้งยังขาดการศึกษาที่บูรณาการปัจจัยด้านการจัดการคุณภาพการให้บริการและสภาพแวดล้อมภายนอกเข้าด้วยกัน เพื่ออธิบายความอยู่รอดของธุรกิจ โดยเฉพาะในบริบทของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรมผู้บริโภค นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยเชิงคุณภาพที่สะท้อนมุมมองเชิงลึกจากผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญในประเด็นดังกล่าวค่อนข้างจำกัด ดังนั้นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการจัดการ คุณภาพการให้บริการ และสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินธุรกิจและความอยู่รอด จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการและเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการให้สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการกำหนดนโยบายหรือมาตรการส่งเสริมธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในระดับภูมิภาคให้มีความเข้มแข็งและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการการให้บริการของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการจัดการคุณภาพและความสามารถในการดำเนินธุรกิจเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษา ได้แก่ ข้อมูลทุติยภูมิและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพการให้บริการของธุรกิจค้าปลีก และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วย ผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปีขึ้นไปและมีผลประกอบการเติบโตต่อเนื่องในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และนักวิชาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างภายใต้หลักการการกำหนดขนาดตัวอย่างขั้นต่ำของเทคนิคเดลฟาย (Jensen, 1996) โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แยกตามคุณลักษณะ ประกอบด้วย

1. ผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป และมีผลประกอบการเติบโตต่อเนื่องในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จำนวน 10 คน
2. ผู้บริหารในกระทรวงพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/นักวิชาการที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก จำนวน 9 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการธุรกิจ และยกระดับคุณภาพการให้บริการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป อันจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการดำเนินธุรกิจและเพิ่มโอกาสในการอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยอย่างยั่งยืน

2. หน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมพัฒนาธุรกิจการค้า สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) และ สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบาย มาตรการ หรือแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กเป็นผลมาจากการบูรณาการของหลายปัจจัย ทั้งด้านการจัดการ คุณภาพการให้บริการ ความสามารถในการดำเนินธุรกิจ และสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

การจัดการธุรกิจ (Management) เป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร โดยแนวคิดการจัดการประกอบด้วยกระบวนการหลัก ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม (Daft, 2016) ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ งานวิจัยของ Peter F. Drucker (2007) ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพของการบริหารจัดการมีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลการดำเนินงานและความสามารถในการอยู่รอดขององค์กร โดยเฉพาะในธุรกิจขนาดเล็กที่ผู้ประกอบการมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ

คุณภาพการให้บริการ (Service Quality) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า โดย A. Parasuraman, Valarie A. Zeithaml และ Leonard L. Berry (1988) ได้พัฒนาโมเดล SERVQUAL ซึ่งอธิบายคุณภาพการให้บริการผ่าน 5 มิติ ได้แก่ ความเชื่อถือได้ การตอบสนอง ความมั่นใจ ความเอาใจใส่ และลักษณะทางกายภาพ โดยงานวิจัยจำนวนมากพบว่าคุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า และนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอดของธุรกิจในระยะยาว (Kotler & Keller, 2016)

ความสามารถในการดำเนินธุรกิจ (Business Capability) สามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิดเชิงทรัพยากรขององค์กร (Resource-Based View: RBV) ซึ่งเสนอโดย Jay Barney (1991) โดยระบุว่าองค์กรจะสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้จากทรัพยากรและความสามารถที่มีคุณค่า หายาก ยากต่อการเลียนแบบ และไม่สามารถทดแทนได้ (VRIN) ดังนั้น ธุรกิจขนาดเล็กที่สามารถพัฒนาความสามารถเฉพาะ เช่น การบริหารต้นทุน การตลาด และการใช้เทคโนโลยี จะมีโอกาสในการอยู่รอดและเติบโตได้มากกว่าคู่แข่งขัน

สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจแต่ไม่สามารถควบคุมได้ โดย Michael E. Porter (2008) ได้เสนอกรอบแนวคิด Five Forces Model ซึ่งอธิบายถึงแรงกดดันจากการแข่งขันในอุตสาหกรรม ขณะที่แนวคิด PESTEL ใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และกฎหมาย ซึ่งล้วนส่งผลต่อโอกาสและข้อจำกัดของธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กที่ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

ความอยู่รอดของธุรกิจ (Business Survival) เป็นผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพโดยสะท้อนถึงความสามารถในการดำรงอยู่และการปรับตัวในระยะยาว งานวิจัยของ Howard E. Aldrich และ Ellen R. Auster (1986) ชี้ให้เห็นว่าความอยู่รอดขององค์กรขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัว

ต่อสภาพแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่งานศึกษาของ David J. Storey (1994) พบว่าปัจจัยด้านผู้ประกอบการ การจัดการ และสภาพแวดล้อม มีบทบาทสำคัญต่อความอยู่รอดของธุรกิจขนาดเล็ก

โดยสรุป วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านการจัดการ คุณภาพการให้บริการ ความสามารถในการดำเนินธุรกิจ และสภาพแวดล้อมภายนอก ล้วนมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ที่มุ่งศึกษาปัจจัยดังกล่าวในบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) มีใช้วิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ทำการศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่มีลักษณะแบบโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นและขอเสนอแนะ

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ทำการศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งหมด 19 คน โดยใช้การเลือกจากกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติ ประกอบด้วย เป็นผู้บริหารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มการผลิตในประเทศไทย ที่จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ภาคการผลิตอุตสาหกรรม มีประสบการณ์ในการบริหารธุรกิจไม่น้อยกว่า 5 ปี, นักวิชาการหรืออาจารย์ในระดับอุดมศึกษา , และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตัวแทนจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม สำนักงานพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับ เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีลักษณะแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นด้วยตนเอง ตามกรอบที่ได้รับจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนของการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

4.1 การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ได้แนวทางในการสร้างกรอบแนวคิด

4.2 ร่างข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ นิยามศัพท์และครอบคลุมตัวแปรที่ระบุไว้ในกรอบแนวคิดของการวิจัย

4.3 ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยคุณลักษณะธุรกิจค้าปลีก ประกอบด้วย ทุนจดทะเบียน จำนวนการจ้างงาน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ และจำนวนสาขาแบบสอบถามมีคำถามแบบปลายปิด เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบเลือกตอบตามสภาพจริง

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค การจัดการ คุณภาพการให้บริการ ความสามารถในการดำเนินธุรกิจ ความอยู่รอดของธุรกิจของธุรกิจ และสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติมนอกเหนือประเด็นคำถาม

4.4 ผู้วิจัยได้นำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหาและข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งรับข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความครอบคลุมและตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยประกอบด้วย 1) การตรวจสอบด้านแหล่งข้อมูล (Data Triangulation) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย ได้แก่ ผู้ประกอบการค้าปลีกและนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง 2) การตรวจสอบด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยใช้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 3) การตรวจสอบด้านผู้วิจัย/ผู้ให้ข้อมูล (Investigator Triangulation) โดยนำข้อมูลที่ได้ไปเปรียบเทียบ วิเคราะห์ความสอดคล้อง และตรวจสอบความถูกต้องร่วมกับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ดังนี้

5.1 ขอหนังสืออนุญาตจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยไปยังหน่วยงานของผู้เชี่ยวชาญเพื่อขออนุญาตเก็บรวบข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5.2 ประสานงานผู้เชี่ยวชาญเพื่อนัดหมายวัน เวลา และรูปแบบในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

5.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองโดยแบบสัมภาษณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 19 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

7. การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการการให้บริการของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะการดำเนินธุรกิจแบบปรับตัวตามสถานการณ์ (adaptive management) ภายใต้ข้อจำกัดด้านกำลังซื้อของผู้บริโภคที่ชะลอตัว ส่งผลให้ยอดขายภายในประเทศมีแนวโน้มไม่เติบโตอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ประกอบการบางส่วนจึงมีการปรับกลยุทธ์โดยขยายช่องทางการจำหน่ายไปยังตลาดประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สปป.ลาว เพื่อกระจายความเสี่ยงและเพิ่มแหล่งรายได้ ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ประกอบการมีการปรับโครงสร้างสินค้า โดยลดสัดส่วนสินค้าที่มีความเสี่ยงสูง เช่น สินค้าอาหารสด และเพิ่มสินค้าที่มีอายุการเก็บรักษานาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสินค้าคงคลังและลดความสูญเสีย สะท้อนถึงการบริหารจัดการเชิงปฏิบัติการที่มุ่งเน้นการลดความเสี่ยงมากกว่าการสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขัน อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจโดยรวมยังคงมีลักษณะพึ่งพาประสบการณ์ของผู้ประกอบการเป็นหลัก และขาดการวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การพัฒนาองค์กรยังไม่สามารถยกระดับสู่ความยั่งยืนได้อย่างเต็มที่

1.2 ปัญหาและอุปสรรค เกี่ยวกับการจัดการของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคหลักของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กสามารถจำแนกได้เป็น 3 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ได้แก่ กำลังซื้อของผู้บริโภคที่ลดลง และการแข่งขันด้านราคากับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองต่ำและมีอัตรากำไรลดลง (2) ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการบริหารจัดการ เช่น การขาดเงินทุนหมุนเวียน การบริหารสินค้าคงคลังที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการขาดระบบสนับสนุนการตัดสินใจ ส่งผลให้การดำเนินงานขาดความคล่องตัว และ (3) ข้อจำกัดด้านศักยภาพผู้ประกอบการ โดยเฉพาะการขาดความรู้ด้านการวางแผนธุรกิจ การใช้เทคโนโลยี และการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ ส่งผลให้ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้อย่างทันท่วงที ปัจจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กไม่ได้เป็นเพียงปัญหาเชิงปฏิบัติการ แต่ยังเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อความสามารถในการอยู่รอดในระยะยาว

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดำเนินงานแบบปรับตัวตามสถานการณ์ ภายใต้ข้อจำกัดด้านกำลังซื้อและการแข่งขัน ผู้ประกอบการปรับกลยุทธ์ด้วยการขยายตลาดและปรับโครงสร้างสินค้า แต่ยังขาดการวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ ปัญหาหลัก ได้แก่ ข้อจำกัดเชิงเศรษฐกิจ ทรัพยากร และศักยภาพผู้ประกอบการ ขณะที่สภาพแวดล้อมภายนอกทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และกฎหมาย มีผลต่อการดำเนินธุรกิจ ทำให้การปรับตัวและการบริหารคุณภาพการให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญต่อความอยู่รอด

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การจัดการคุณภาพและความสามารถในการดำเนินธุรกิจเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

2.1 การจัดการคุณภาพการให้บริการ

2.1.1 ลักษณะทางกายภาพ (Tangibles) พบว่า แม้ว่าร้านค้าส่วนใหญ่จะมีข้อจำกัดด้านขนาดและเงินลงทุน แต่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมภายในร้าน เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบ และความสะดวกในการเข้าถึงสินค้า ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพการให้บริการของลูกค้าโดยตรง นอกจากนี้ ผู้ประกอบการบางรายมีการปรับปรุงรูปแบบร้านให้มีความทันสมัยมากขึ้น อันสะท้อนถึงความพยายามในการยกระดับภาพลักษณ์ธุรกิจเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

2.1.2 ความน่าเชื่อถือ (Reliability) พบว่า ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานของสินค้าและความสม่ำเสมอในการให้บริการ โดยมุ่งเน้นการจัดหาสินค้าให้เพียงพอและตรงตามความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในระยะยาว และมีผลต่อการรักษาฐานลูกค้าอย่างยั่งยืน

2.1.3 การตอบสนองความต้องการ (Responsiveness) พบว่า ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กมีความได้เปรียบด้านความยืดหยุ่นในการให้บริการ สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและเฉพาะเจาะจง เช่น การจัดหาสินค้าตามคำสั่งซื้อหรือการปรับรูปแบบการให้บริการให้เหมาะสมกับลูกค้าแต่ละราย ซึ่งสะท้อนถึงความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ และเป็นข้อได้เปรียบเชิงแข่งขันเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่

2.1.4 ความไว้วางใจ (Assurance) พบว่า การให้บริการด้วยความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส และการมีความรู้เกี่ยวกับสินค้าในระดับที่เหมาะสมของผู้ประกอบการ ช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าในการตัดสินใจซื้อสินค้า อีกทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงที่ลูกค้ารับรู้ (perceived risk) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความเชื่อมั่นต่อธุรกิจ

2.1.5 การเข้าถึงจิตใจ (Empathy) พบว่า ความสัมพันธ์เชิงสังคมระหว่างผู้ประกอบการและลูกค้าในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความผูกพันและความภักดีของลูกค้า โดยผู้ประกอบการสามารถให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะบุคคลได้อย่างยืดหยุ่น ซึ่งสะท้อนถึงการใช้ทุนทางสังคม (social capital) เป็นกลไกในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและความยั่งยืนของธุรกิจ

2.2 ความสามารถในการดำเนินธุรกิจ

2.2.1 ด้านต้นทุน พบว่า ผู้ประกอบการมุ่งเน้นการควบคุมต้นทุนและลดความสูญเสียในกระบวนการดำเนินงาน เช่น การบริหารสินค้าคงคลัง การลดต้นทุนแฝง และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านอำนาจต่อรองกับผู้จัดจำหน่าย (Supplier) เนื่องจากปริมาณการสั่งซื้อที่ไม่สูง ส่งผลให้ไม่สามารถลดต้นทุนได้อย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่

2.2.2 ด้านความแตกต่าง พบว่า ผู้ประกอบการสร้างความแตกต่างผ่านการนำเสนอสินค้าเฉพาะ การจัดรูปแบบร้านค้า และการให้บริการที่เป็นกันเอง ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์ของธุรกิจในระดับชุมชน นอกจากนี้ การสร้างประสบการณ์การซื้อสินค้า (Customer Experience) ที่ใกล้ชิดและยืดหยุ่นยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขัน แม้จะไม่สามารถแข่งขันด้านราคาได้โดยตรง

2.2.3 ด้านลูกค้าเฉพาะกลุ่ม พบว่า การมุ่งเน้นลูกค้าในพื้นที่หรือกลุ่มเฉพาะ (niche market) ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างตรงจุด และสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้าในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาฐานลูกค้าและลดแรงกดดันจากการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายใหญ่

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กให้ความสำคัญกับคุณภาพการให้บริการในด้านสภาพแวดล้อมร้าน ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง ความมั่นใจ และความเอาใจใส่ต่อความต้องการลูกค้า ใช้ความสัมพันธ์ในชุมชนสร้างความภักดีและได้เปรียบเชิงแข่งขัน ด้านความสามารถในการดำเนินธุรกิจ ผู้ประกอบการควบคุมต้นทุน สร้างความแตกต่างผ่านสินค้าเฉพาะ ประสบการณ์ลูกค้า และตลาดเฉพาะกลุ่ม ช่วยรักษาฐานลูกค้าและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการเมือง (Political) พบว่า นโยบายภาครัฐและมาตรการส่งเสริมผู้ประกอบการมีบทบาทสำคัญต่อโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร เช่น แหล่งเงินทุน และโครงการสนับสนุนต่าง ๆ ซึ่งสามารถช่วยเสริมสร้างศักยภาพของธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายหรือความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอาจก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในการดำเนินธุรกิจ และส่งผลในเชิงกำกับต่อการตัดสินใจของผู้ประกอบการ

3.2 ด้านเศรษฐกิจ (Economic) พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อกำลังซื้อของผู้บริโภคและรายได้ของธุรกิจ โดยภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวทำให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการใช้จ่ายอย่างระมัดระวังมากขึ้น ส่งผลให้ยอดขายลดลงและบีบให้ผู้ประกอบการต้องปรับกลยุทธ์ด้านราคา ต้นทุน และการบริหารสินค้า ซึ่งสะท้อนบทบาทของเศรษฐกิจในฐานะ “แรงกดดันหลัก” ต่อความอยู่รอดของธุรกิจ

3.3 ด้านสังคม (Social) พบว่า การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคมและพฤติกรรมผู้บริโภค เช่น ความต้องการความสะดวก รวดเร็ว และประสบการณ์การซื้อสินค้า ส่งผลให้ธุรกิจค้าปลีกต้องปรับรูปแบบการให้บริการและการนำเสนอสินค้าอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยด้านสังคมจึงทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดทิศทางความต้องการของตลาด และมีผลในเชิงกำกับต่อความสำเร็จของกลยุทธ์ทางธุรกิจ

3.4 ด้านเทคโนโลยี (Technological) พบว่า เทคโนโลยีมีบทบาททั้งในเชิงโอกาสและข้อจำกัด กล่าวคือ การนำเทคโนโลยีมาใช้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและขยายช่องทาง

การตลาด เช่น การขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและทักษะด้านเทคโนโลยีของผู้ประกอบการทำให้เกิดความได้เปรียบ-เสียเปรียบในการแข่งขัน ปัจจัยด้านเทคโนโลยีจึงทำหน้าที่เป็นตัวแปรกำกับที่สำคัญต่อความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ

3.5 ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental) พบว่า กระแสการบริโภคที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อรูปแบบสินค้าและพฤติกรรมการเลือกซื้อของผู้บริโภค เช่น ความต้องการสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือการลดใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติก ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นแรงผลักดันเชิงแนวโน้ม (Trend Driver) ที่มีผลต่อการปรับตัวของธุรกิจในระยะยาว

3.6 ด้านกฎหมาย (Legal) พบว่า ข้อกำหนดทางกฎหมาย เช่น ภาษี การจดทะเบียนธุรกิจ และมาตรฐานสินค้า มีผลต่อโครงสร้างต้นทุนและกระบวนการดำเนินงานของธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร อาจได้รับผลกระทบมากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ปัจจัยด้านกฎหมายจึงทำหน้าที่เป็นทั้งข้อจำกัดและกรอบกำกับการดำเนินธุรกิจ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมภายนอกส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กทั้งการเมืองและนโยบายสนับสนุน เศรษฐกิจและพฤติกรรมผู้บริโภค เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และกฎหมาย ผู้ประกอบการต้องปรับรูปแบบการให้บริการและกลยุทธ์ธุรกิจให้สอดคล้องกับปัจจัยเหล่านี้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอดระยะยาว

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะการดำเนินงานที่เน้นการปรับตัวตามสถานการณ์ (adaptive management) ภายใต้ข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะกำลังซื้อของผู้บริโภคที่ชะลอตัว ส่งผลให้ผู้ประกอบการมุ่งเน้นกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการ เช่น การปรับโครงสร้างสินค้าเพื่อลดความเสี่ยง และการขยายช่องทางตลาดเพื่อกระจายรายได้ ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัวในระยะสั้นมากกว่าการสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขันในระยะยาว อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจยังคงพึ่งพาประสบการณ์ส่วนบุคคลเป็นหลัก และขาดการวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพของธุรกิจยังไม่สามารถยกระดับไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกัน ปัญหาและอุปสรรคที่พบไม่ได้จำกัดอยู่เพียงระดับการดำเนินงาน แต่มีลักษณะเป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ทั้งด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากร และศักยภาพของผู้ประกอบการ ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและการปรับตัวในระยะยาว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงความสามารถในการจัดการภายในเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ภายใต้ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวภา ปฐมสิริกุล และคณะ (2560) ที่ศึกษาความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ SMEs ในประเทศไทย พบว่า ธุรกิจขนาดเล็กมีข้อจำกัดด้านกลยุทธ์การตลาดและทรัพยากร แม้ว่าจะมีศักยภาพ

ด้านการดำเนินงานบางส่วน แต่ยังไม่สามารถพัฒนาความได้เปรียบเชิงแข่งขันได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อมูลเชิงวิเคราะห์ของ SCB EIC (2567) ที่ระบุว่า SMEs ไทยประสบปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ความสามารถในการปรับตัวต่อเทคโนโลยี และการแข่งขันที่เสียเปรียบธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันและการอยู่รอดของธุรกิจลดลง และยังสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาธุรกิจ SMEs ไทยในปัจจุบัน ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์เชิงรุก เช่น การใช้นวัตกรรม ข้อมูล และการสร้างแบรนด์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของธุรกิจ และยังสอดคล้องกับ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2566) ที่ระบุว่าภาวะเศรษฐกิจมีผลต่อกำลังซื้อของผู้บริโภคโดยตรง และ ธนาคารออมสิน (2562) ที่ชี้ให้เห็นถึงการแข่งขันระหว่างค้าปลีกดั้งเดิมและค้าปลีกสมัยใหม่ ซึ่งเป็นแรงกดดันสำคัญต่อการอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก

2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การจัดการคุณภาพการให้บริการของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กครอบคลุมทั้ง 5 มิติ ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง ความไว้วางใจ และการเข้าถึงจิตใจ โดยผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับปัจจัยพื้นฐานด้านการให้บริการควบคู่กับการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าในชุมชน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้คุณภาพ การสร้างความเชื่อมั่นและความภักดีของลูกค้าในระยะยาว ทั้งนี้ จุดเด่นสำคัญของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กคือความยืดหยุ่นและความใกล้ชิดกับลูกค้า ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อได้เปรียบเชิงแข่งขันเมื่อเทียบกับธุรกิจขนาดใหญ่ ในขณะเดียวกันความสามารถในการดำเนินธุรกิจพบว่า ผู้ประกอบการมุ่งเน้นกลยุทธ์ด้านการควบคุมต้นทุน การสร้างความแตกต่าง และการมุ่งเน้นลูกค้าเฉพาะกลุ่ม ซึ่งสะท้อนถึงการใช้แนวทางเชิงกลยุทธ์ในการรักษาความสามารถในการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านอำนาจต่อรองและทรัพยากร ทำให้ไม่สามารถแข่งขันด้านต้นทุนได้อย่างเต็มที่ จึงจำเป็นต้องพึ่งพาการสร้างความแตกต่างและความสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นกลไกหลักในการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กเกิดจากการผสมผสานระหว่างคุณภาพการให้บริการและกลยุทธ์การแข่งขันที่เหมาะสม โดยเฉพาะการใช้จุดแข็งด้านความสัมพันธ์และความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ ศรีสุข และคณะ (2562) ที่พบว่า คุณภาพการให้บริการตามแนวคิด SERVQUAL ทั้ง 5 มิติ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าในธุรกิจค้าปลีก โดยเฉพาะมิติด้านการตอบสนองและความเอาใจใส่ที่มีความสำคัญต่อธุรกิจขนาดเล็ก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานของ พัชรีภรณ์ อินทร์แก้ว (2563) ที่ศึกษาธุรกิจ SMEs ไทย พบว่า การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationship) และความใกล้ชิดกับชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและทดแทนข้อจำกัดด้านทรัพยากรของธุรกิจขนาดเล็ก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพล ใจดี และคณะ (2564) ที่ระบุว่า ผู้ประกอบการ SMEs มักใช้กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างและการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะกลุ่ม (Focus Strategy) เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันด้านต้นทุนกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับรายงานของ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2565)

ที่ชี้ให้เห็นว่า SMEs ไทยควรเน้นการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ ควบคู่กับการใช้กลยุทธ์เฉพาะกลุ่ม เพื่อเพิ่มความสามารถในการอยู่รอดในสภาวะการแข่งขันที่รุนแรง

3. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และกฎหมาย มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการดำเนินธุรกิจและความสามารถในการอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก โดยมีลักษณะเป็นทั้ง “แรงกดดัน” และ “ปัจจัยสนับสนุน” ที่ผู้ประกอบการไม่สามารถควบคุมได้โดยตรง แต่จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัจจัยด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นตัวแปรหลักที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค โครงสร้างการแข่งขัน และรูปแบบการดำเนินธุรกิจ ขณะที่ปัจจัยด้านสังคมมีบทบาทในการกำหนดแนวโน้มความต้องการของตลาด ส่วนปัจจัยด้านการเมือง กฎหมาย และสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่เป็นกรอบกำกับและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อโอกาสและข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กไม่ได้ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการจัดการภายในเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแปรกำกับ (moderating factors) ต่อความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการธุรกิจและผลลัพธ์ด้านความอยู่รอด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2565) ที่ระบุว่า สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและการอยู่รอดของ SMEs ไทย โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลและกำลังซื้อของผู้บริโภคที่ผันผวน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของศูนย์วิจัยเศรษฐกิจธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน (2564) ที่พบว่า ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กต้องเผชิญแรงกดดันจากทั้งปัจจัยเศรษฐกิจและการแข่งขันจากเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวทั้งด้านช่องทางการจำหน่ายและรูปแบบการดำเนินธุรกิจ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเมธ องกิตติกุล และคณะ (2563) ที่ศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของ SMEs ไทย พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง กฎหมาย และนโยบายภาครัฐ มีผลต่อโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานของ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2566) ที่ชี้ให้เห็นว่า ภาวะเศรษฐกิจและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อโครงสร้างตลาดและความสามารถในการสร้างรายได้ของธุรกิจขนาดเล็ก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทั้งด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากร และศักยภาพผู้ประกอบการ รวมถึงได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมภายนอกอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนอย่างเป็นระบบ โดย

1. ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เพื่อเพิ่มสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจ

2. พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการ การวางแผนเชิงกลยุทธ์และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

3. สนับสนุนการปรับตัวสู่การค้าดิจิทัล เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และระบบชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์

4. กำหนดนโยบายหรือมาตรการที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการแข่งขันระหว่างธุรกิจขนาดเล็กและขนาดใหญ่

5. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจฐานราก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัยที่พบว่า ความอยู่รอดของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กขึ้นอยู่กับคุณภาพการให้บริการและกลยุทธ์การแข่งขัน ผู้ประกอบการควรนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. พัฒนาคุณภาพการให้บริการในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านการตอบสนองและความเอาใจใส่ เพื่อสร้างความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า

2. ใช้จุดแข็งด้านความสัมพันธ์กับลูกค้าในชุมชน (Customer Relationship) เป็นกลไกหลักในการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งขัน

3. ปรับกลยุทธ์การแข่งขันโดยเน้นตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) และการสร้างประสบการณ์ลูกค้าที่แตกต่าง

4. เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารต้นทุน เช่น การจัดการสินค้าคงคลังและการลดความสูญเสียในกระบวนการดำเนินงาน

5. พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและการตลาดดิจิทัล เพื่อขยายช่องทางการจำหน่ายและเข้าถึงลูกค้าใหม่

6. ติดตามและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อพัฒนางานวิจัยในประเด็นนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การศึกษาครั้งต่อไปควรพิจารณา

1. ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังภูมิภาคอื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของบริบททางเศรษฐกิจและสังคม

2. ศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น E-commerce หรือ AI ต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก

3. ศึกษาปัจจัยเชิงลึกด้านพฤติกรรมผู้ประกอบการ เช่น ภาวะผู้นำ ทักษะดิจิทัลหรือแนวคิดเชิงนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ศรีสุข และคณะ. (2562). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าในธุรกิจค้าปลีก. *วารสารบริหารธุรกิจ,* 42(1), 85-102.

นรินทร์ ตันไพบูลย์. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์,* 16(1), 85-102.

ณัฐพล ใจดี และคณะ. (2564). กลยุทธ์การแข่งขันที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย. *วารสารการจัดการสมัยใหม่,* 19(2), 1-15.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *รายงานภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2566.* สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.bot.or.th.

ธนาคารออมสิน. (2562). *รายงานสถานการณ์ธุรกิจค้าปลีกและแนวโน้มธุรกิจค้าปลีกไทย.* ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน.

พัชรีภรณ์ อินทร์แก้ว. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย,* 40(3), 45-60.

เยาวภา ปฐมสิริกุล, โชติรส ชวานิช และเรียม ใจแสง. (2560). การประเมินศักยภาพความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ SMEs กลุ่มเสื้อผ้าสำหรับลูกค้าผู้สูงอายุ เพื่อยกระดับ SMEs ของประเทศไทยสู่ภูมิภาคอาเซียน. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ,* 8(2), 110-124.

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน. (2564). *บทวิเคราะห์สถานการณ์ธุรกิจค้าปลีกไทย.* สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2566 จาก https://www.gsb.or.th.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *สถิติผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP).* สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.nesdc.go.th.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). (2565). *รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2565.* สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2566 จาก https://www.sme.go.th.

สุเมธ องกิตติกุล และคณะ. (2563). ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีผลต่อการดำเนินงานของ SMEs ในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และการบริหารธุรกิจ,* 12(2), 55-70.

อนุศาสตร์ สระทองเวียน. (2554). ธุรกิจค้าปลีกประเทศไทย. *วารสารนักบริหาร,* 30(3), 134-142.

Aldrich, H. E., & Auster, E. R. (1986). Even dwarfs started small. *Research in Organizational Behavior,* 8, 165-198.

Barney, Jay B. & Griffin, Ricky W. (1992). *The Management of Organizations: Strategy, Structure, Behavior.* Boston: Houghton Mifflin.

Daft, R. L. (2016). *Management.* (12th ed.). Cengage Learning.

Jensen, C. (1996). *Delphi in depth: Power techniques from the experts.* McGraw-Hill.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management.* (15th ed.). Pearson.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing,* 64(1), 12-40.

Porter, M. E. (2008). *The five competitive forces that shape strategy.* Harvard Business Review, 86(1), 78-93.

SCB Economic Intelligence Center (EIC). (2567). SMEs *ไทยยิ่งแข่งยิ่งแพ้...ต้องแก้อย่างไรให้ตรงจุด.* สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก https://www.scbeic.com/th/detail/product/smes-competitiveness-220824.

Smart SME Thailand. (2568). *SMEs ไทย 2026 ปรับกลไกธุรกิจรับกระแสโลกเปลี่ยน.* สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก https://www.thaipr.net/business/3678755.

Storey, D. J. (1994). *Understanding the small business sector.* Routledge.

ปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรที่ส่งผลต่อความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า

Organizational Characteristics Affecting the Readiness of Transportation Businesses to Transition from Internal Combustion Engine Heavy Trucks to Electric Trucks

ชาญวิทย์ พรภัทรารัตน์[1], ณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชย์[2], พิศมัย จารุจิตติพันธ์[3]

[1]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, chanwit.porn@northbkk.ac.th

[2]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, nutpatsorn.ta@northbkk.ac.th

[3]คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, pisamai.ja@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า และ 2) เปรียบเทียบความพร้อมของธุรกิจขนส่งจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ในเขตท่าเรือกรุงเทพและท่าเรือแหลมฉบัง จำนวน 400 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนจากรถบรรทุกเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความพร้อมด้านเทคโนโลยี ความพร้อมด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน และความพร้อมด้านบุคลากรอยู่ในระดับมาก ส่วนความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและความพร้อมด้านการเงินและการลงทุนอยู่ในระดับปานกลาง และ 2) ผลการเปรียบเทียบตามปัจจัยคุณลักษณะองค์กรพบว่า ทุนจดทะเบียน จำนวนพนักงาน และจำนวนรถบรรทุก ไม่ส่งผลต่อระดับความพร้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจมีผลต่อความพร้อมโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้จำนวนรถบรรทุกมีผลต่อความพร้อมด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน ส่วนความพร้อมด้านการเงินและการลงทุน และความพร้อมโครงสร้างพื้นฐานไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำหลัก: ความพร้อมของธุรกิจขนส่ง, รถบรรทุกไฟฟ้า, คุณลักษณะขององค์กร

Abstract

This research aimed to: 1) examine the readiness of transportation businesses to transition from large internal combustion engine (ICE) trucks to electric trucks, and 2) compare the readiness of transportation businesses based on organizational characteristics. The sample consisted of 400 large truck transportation operators in the Bangkok Port and Laem Chabang Port areas, selected using simple random sampling. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, one-way ANOVA, and pairwise comparison using the LSD method.

The results revealed that: 1) the overall readiness of transportation businesses to transition from ICE trucks to electric trucks was at a high level. When considering each aspect, technological readiness, process adaptation readiness, and personnel readiness were at high levels, while infrastructure readiness and financial and investment readiness were at moderate levels. 2) The comparison based on organizational characteristics indicated that registered capital, number of employees, and number of trucks did not significantly affect the level of readiness. However, business operation duration significantly influenced overall readiness. Additionally, the number of trucks significantly affected process adaptation readiness, whereas financial and investment readiness and infrastructure readiness showed no statistically significant differences.

Keywords: Transportation business readiness, electric trucks, organizational characteristics

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจโลก เทคโนโลยี และข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม ได้ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ทั่วโลกต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะแนวโน้มการพัฒนาไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ (Low-Carbon Economy) ซึ่งมุ่งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ประเทศไทยได้กำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับกระแสโลกดังกล่าว โดยให้ความสำคัญกับการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันควบคู่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ภาคการขนส่งทางถนนนับเป็นกลไกสำคัญของระบบโลจิสติกส์ไทย โดยเฉพาะธุรกิจขนส่งสินค้าด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ซึ่งมีบทบาทในการเชื่อมโยงการผลิต การกระจายสินค้า และการค้าทั้งภายใน

และระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การพึ่งพารถบรรทุกที่ใช้เครื่องยนต์สันดาปภายใน โดยเฉพาะเชื้อเพลิงดีเซล ยังคงก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในด้านต้นทุนและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ต้นทุนด้านพลังงานมีความผันผวนตามราคาน้ำมันในตลาดโลก ขณะที่การเผาไหม้เชื้อเพลิงก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) และมลพิษทางอากาศ เช่น ไนโตรเจนออกไซด์ (NOx) และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระยะยาว (กรมการขนส่งทางบก, 2567) สะท้อนให้เห็นว่ารถบรรทุกขนาดใหญ่เป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศ

ในขณะเดียวกัน แนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicles: EVs) อย่างชัดเจน อันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแบตเตอรี่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและต้นทุนลดลง รวมถึงนโยบายภาครัฐในหลายประเทศที่สนับสนุนการใช้พลังงานสะอาดและการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การนำรถบรรทุกไฟฟ้ามาใช้ในภาคธุรกิจขนส่งจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยลดต้นทุนด้านพลังงานในระยะยาว ลดการบำรุงรักษา และเพิ่มเสถียรภาพในการดำเนินงาน อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์องค์กรด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน (Krungthai COMPASS, 2565) อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนผ่านจากรถบรรทุกที่ใช้เครื่องยนต์สันดาปภายในไปสู่รถบรรทุกไฟฟ้าไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยง่าย เนื่องจากต้องอาศัยความพร้อมของธุรกิจในหลายมิติ ทั้งด้านการเงินและการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนเริ่มต้นของยานยนต์ไฟฟ้า ด้านบุคลากรที่ต้องมีความรู้และทักษะในการใช้งานและบำรุงรักษาเทคโนโลยีใหม่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สถานีชาร์จไฟฟ้าและระบบพลังงานที่เพียงพอ ด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการยานพาหนะ และด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานภายในองค์กรให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินงานใหม่ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนระดับความพร้อมขององค์กรในการเปลี่ยนผ่านสู่เทคโนโลยีดังกล่าว

นอกจากนี้ลักษณะขององค์กร เช่น ขนาดของธุรกิจ ระยะเวลาในการดำเนินงาน รูปแบบการบริหารจัดการ และทรัพยากรที่มีอยู่ อาจส่งผลต่อระดับความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านแตกต่างกันไป องค์กรขนาดใหญ่หรือองค์กรที่มีศักยภาพทางการเงินสูงอาจมีความพร้อมในการลงทุนและปรับตัวได้มากกว่า ในขณะที่องค์กรขนาดเล็กอาจเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความเสี่ยงในการลงทุน ดังนั้น การศึกษาปัจจัยด้านลักษณะขององค์กรที่ส่งผลต่อความพร้อมจึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจความแตกต่างดังกล่าว จากประเด็นปัญหาและความสำคัญข้างต้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้าใน 5 ด้าน ได้แก่ ความพร้อมด้านการเงินและการลงทุน ความพร้อมด้านบุคลากร ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมด้านเทคโนโลยี และความพร้อมด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน พร้อมทั้งเปรียบเทียบความพร้อมดังกล่าวจำแนกตามปัจจัยด้านลักษณะขององค์กร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ในพื้นที่ศูนย์กลางโลจิสติกส์ที่สำคัญ ได้แก่ ท่าเรือกรุงเทพ และท่าเรือแหลมฉบัง ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อระบบการขนส่งของประเทศ ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทาง

และนโยบายในการส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านสู่การใช้รถบรรทุกไฟฟ้า และสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจขนส่งไทยให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์

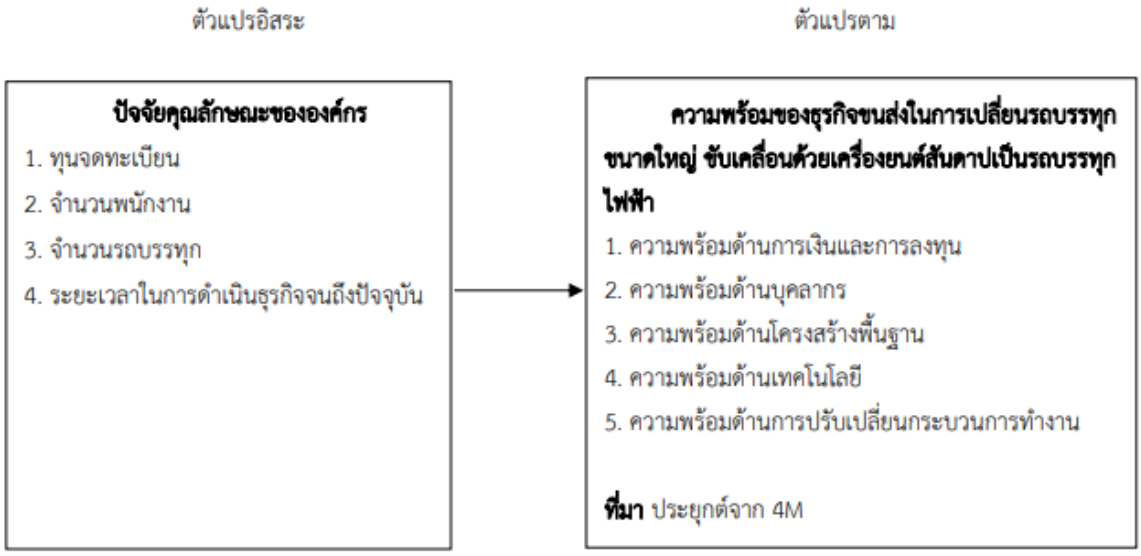
1. เพื่อศึกษาความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า
2. เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อให้การวางแผนและพัฒนาความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้าได้อย่างเหมาะสมในด้านการเงิน บุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และกระบวนการดำเนินงาน
2. ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ลดต้นทุนด้านพลังงานและการบำรุงรักษา รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในการขนส่งและกระจายสินค้า
3. หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ผลการศึกษาเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดแนวทางหรือมาตรการสนับสนุน เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านสู่การใช้รถบรรทุกไฟฟ้าให้สอดคล้องกับศักยภาพและข้อจำกัดของผู้ประกอบการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร และตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า ดังนี้

สมมติฐานในการวิจัย

ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้าแตกต่างกันตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ในเขตท่าเรือกรุงเทพ และท่าเรือแหลมฉบัง (กรมการขนส่งทางบก, 2567) จำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,385 ราย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ในเขตท่าเรือกรุงเทพ และท่าเรือแหลมฉบัง จำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,385 ราย โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยใช้ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน (Taro Yamane, 1973: 727-728) จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 345 ราย แล้วเก็บจริง 400 ราย ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า แบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร ประกอบด้วย 1) ทุนจดทะเบียน 2) จำนวนพนักงาน 3) จำนวนรถบรรทุก และ 4) ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า ประกอบด้วย 1) ความพร้อมด้านการเงินและการลงทุน 2) ความพร้อมด้านบุคลากร 3) ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน 4) ความพร้อมด้านเทคโนโลยี และ 5) ความพร้อมด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน แบบสอบถามมีคำถามแบบปลายปิด เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบเลือกตอบ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) คือ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยการกำหนดเกณฑ์ให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด. 2553) ดังนี้

ระดับมากที่สุด ค่าคะแนน = 5
ระดับมาก ค่าคะแนน = 4
ระดับปานกลาง ค่าคะแนน = 3
ระดับน้อย ค่าคะแนน = 2
ระดับน้อยที่สุด ค่าคะแนน = 1

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมสร้างแบบสอบถาม เสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมในเนื้อหาและข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ ความเหมาะสมในการใช้ภาษา รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
3. ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอแก่ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามว่าข้อคำถามที่สร้างขึ้นมีความเกี่ยวข้องหรือไม่ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยค่า IOC ที่คำนวณได้เท่ากับ 0.95 ซึ่งมีค่า ≥ 0.50 จึงถือได้ว่าแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มีคุณภาพด้านความตรงของเนื้อหา
4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ประกอบการ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าความสอดคล้องแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.987 แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้วมาใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรและความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขอหนังสืออนุญาตจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยไปยังผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 ประสานงานกับผู้บริหารเพื่อจัดส่งแบบสอบถามและรูปแบบการตอบกลับทาง Google Form

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามจากผู้บริหาร จำนวน 400 คน โดยใช้เวลาในการรวบรวม 2 เดือน ได้ครบตามเป้าหมายเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบถามสมบูรณ์ของแบบสอบถามว่าสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ทุกฉบับ
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

2.1 ขั้นที่ 1 วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 ปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร โดยแจกแจงความถี่และร้อยละ

2.2 ขั้นที่ 2 วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและ รายด้าน แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามหลักการหาค่าพิสัย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายถึง มีระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง มีระดับมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึง มีระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง มีระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 หมายถึง มีระดับน้อยที่สุด

2.3 ขั้นที่ 3 วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ถ้าหากพบความแตกต่างอย่างนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการ LSD

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ขั้นที่ 1 ปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรของผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ จากกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ในเขตท่าเรือกรุงเทพ และท่าเรือแหลมฉบัง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวน และร้อยละ ของปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร (n = 400)

ปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ทุนจดทะเบียน		
1.1 ไม่เกิน 1,000,000 บาท	141	35.25
1.2 1,000,001 - 2,000,000 บาท	95	23.75
1.3 2,000,001 - 4,000,000 บาท	83	20.75
1.4 มากกว่า 4,000,000 บาทขึ้นไป	81	20.25
รวม	**400**	**100.00**
2. จำนวนพนักงาน		
2.1 ไม่เกิน 15 คน	191	47.75
2.2 16 - 20 คน	95	23.75
2.3 21- 25 คน	63	15.75
2.4 มากกว่า 25 คน	51	12.75
รวม	**400**	**100.00**
3. จำนวนรถบรรทุก		
3.1 S (1-50 คัน)	240	60.00
3.2 M (51-100 คัน)	90	22.50
3.3 L (101-500 คัน)	54	13.50
3.4 XL (มากกว่า 500 คัน)	16	4.00
รวม	**400**	**100.00**
4. ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจจนถึงปัจจุบัน		
4.1 ไม่เกิน 5 ปี	103	25.75
4.2 6 -10 ปี	112	28.00
4.3 11 -15 ปี	91	22.75
4.4 มากกว่า 15 ปี	94	23.50
รวม	**400**	**100.00**

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของธุรกิจขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ในเขตท่าเรือกรุงเทพ และท่าเรือแหลมฉบัง จำนวน 400 คน สรุปได้ว่า

ทุนจดทะเบียน พบว่า ไม่เกิน 1,000,000 บาท จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.25 รองลงมาคือ ทุนจดทะเบียน 1,000,001-2,000,000 บาท จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.75 ทุนจดทะเบียน 2,000,001-4,000,000 บาท จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.75 และทุนจดทะเบียนมากกว่า 4,000,000 บาท ขึ้นไป จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 ตามลำดับ

จำนวนพนักงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีพนักงานไม่เกิน 15 คน จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 47.75 รองลงมาคือ 16-20 คน จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.75 ถัดมาคือ 21-25 คน จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.75 และมากกว่า 25 คน จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 12.75 ตามลำดับ

จำนวนรถบรรทุก พบว่า ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก (S: 1-50 คัน) จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมาคือขนาดกลาง (M: 51-100 คัน) คิดเป็นร้อยละ 22.50 ขนาดใหญ่ (L: 101-500 คัน) คิดเป็นร้อยละ 13.50 และขนาดใหญ่มาก (XL: มากกว่า 500 คัน) คิดเป็นร้อยละ 4.00 ตามลำดับ

ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ พบว่า ส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจมา 6-10 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 รองลงมาคือ ไม่เกิน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.75 มากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.50 และ 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.75 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ขั้นที่ 2 ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความพร้อมด้านการเงินและการลงทุน 2) ความพร้อมด้านบุคลากร 3) ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน 4) ความพร้อมด้านเทคโนโลยี และ 5) ความพร้อมด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า โดยรวม (n = 400)

ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า โดยรวม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความพร้อมด้านการเงินและการลงทุน	3.40	.487	ปานกลาง
2. ความพร้อมด้านบุคลากร	3.85	.440	มาก
3. ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.44	.516	ปานกลาง
4. ความพร้อมด้านเทคโนโลยี	3.97	.411	มาก
5. ความพร้อมด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน	3.88	.440	มาก
รวม	**3.71**	**.339**	**มาก**

จากตาราง 2 พบว่า ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.71, S.D.=.339) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความพร้อมด้านเทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 3.97, S.D.=.411) รองลงมาคือ ความพร้อมด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน ($\overline{X}$ = 3.88, S.D.=.440) ความพร้อมด้านบุคลากร ($\overline{X}$ = 3.85, S.D.=.440) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ขณะที่ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\overline{X}$ = 3.44, S.D.=.516) และความพร้อมด้านการเงินและการลงทุน ($\overline{X}$ = 3.40, S.D.=.487) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ความพร้อมด้านการเงินและการลงทุน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.40, S.D.=.487) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการเข้าร่วมโครงการอุดหนุนจากภาครัฐเพื่อช่วยลดต้นทุนในการลงทุนเริ่มต้น ($\overline{X}$ = 3.44, S.D.=.572) รองลงมาคือ มีการวางแผนการใช้เงินทุนระยะยาวเพื่อรองรับการขยายการใช้รถบรรทุกไฟฟ้า ($\overline{X}$ = 3.41, S.D.=.563) มีความสามารถในการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอในการจัดซื้อรถบรรทุกไฟฟ้า ($\overline{X}$ = 3.40, S.D.=.566) มีความสามารถในการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอในการติดตั้งสถานีชาร์จรถไฟฟ้า ($\overline{X}$ = 3.39, S.D.=.565) และมีการจัดหาแหล่งเงินทุนหรือวิธีการระดมทุนเพื่อรองรับการลงทุนในรถบรรทุกไฟฟ้าและสถานีชาร์จไฟ ($\overline{X}$ = 3.38, S.D.=.549) ตามลำดับ

ความพร้อมด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.85, S.D.=.440) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน คือ มีบุคลากรที่สามารถดูแลและบำรุงรักษารถบรรทุกไฟฟ้า และบุคลากรในธุรกิจมีความพร้อมในการรับมือกับการนำรถบรรทุกไฟฟ้ามาใช้งานได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$ = 3.86) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .527 และ .463 ตามลำดับ ขณะที่มีการจัดเตรียมการฝึกอบรม และการบริหารจัดการการขนส่งที่เกี่ยวกับการใช้รถบรรทุกไฟฟ้า ($\overline{X}$ = 3.85, S.D.=.516) ส่วนบุคลากรในธุรกิจมีความพร้อมด้านความรู้และทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ระบบการชาร์จพลังงาน เป็นต้น และการประเมินความพร้อมของบุคลากรในกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับรถบรรทุกไฟฟ้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$ = 3.84) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .528 และ .449 ตามลำดับ

ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.44, S.D.=.516) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีระบบไฟฟ้าสามารถรองรับการใช้งานรถบรรทุกไฟฟ้า ($\overline{X}$ = 3.46, S.D.=.574) ขณะที่บุคลากรในองค์กรมีความรู้และทักษะในการใช้งานและดูแลโครงสร้างพื้นฐานสำหรับรถบรรทุกไฟฟ้า ($\overline{X}$ = 3.45, S.D.=.577) และมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการติดตั้งสถานีชาร์จไฟฟ้า มีการจัดเตรียมพื้นที่สำหรับการติดตั้งสถานีชาร์จไฟ/ที่จอด และบำรุงรักษารถบรรทุกไฟฟ้า มีการจัดตั้งระบบสารสนเทศเพื่อการติดตาม ตรวจสอบ และบริหารจัดการการ

ใช้งานรถบรรทุกไฟฟ้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$ = 3.43) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .580 .588 และ .584 ตามลำดับ

ความพร้อมด้านเทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.97, S.D.=.411) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีแนวทางในการปรับปรุงเทคโนโลยีที่ใช้ในกระบวนการขนส่งให้ทันสมัย ($\overline{X}$ = 3.99, S.D.=.451) รองลงมาในระดับเท่ากัน คือ มีความพร้อมและเปิดรับการนำเทคโนโลยีใหม่จากรถบรรทุกไฟฟ้ามาใช้งานในกระบวนการขนส่ง และมีการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรมและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$ = 3.98) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .442 และ .450 ตามลำดับ สามารถใช้เทคโนโลยีในการติดตามและบริหารจัดการการขนส่งด้วยรถบรรทุกไฟฟ้า ($\overline{X}$ = 3.95, S.D.=.459) และมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งด้วยรถบรรทุกไฟฟ้า ($\overline{X}$ = 3.94, S.D.=.479) ตามลำดับ

ความพร้อมด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.88, S.D.=.440) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน คือ มีการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการขนส่งให้เหมาะสมกับการใช้รถบรรทุกไฟฟ้า มีการบูรณาการข้อมูลจากระบบสารสนเทศรถบรรทุกไฟฟ้ากับระบบบริหารงานอื่น ๆ ขององค์กร มีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการรถบรรทุกไฟฟ้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$ = 3.88) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .479 .482 และ .496 ตามลำดับ ขณะที่มีแผนการจัดการความเสี่ยงที่ชัดเจนจากการนำรถบรรทุกไฟฟ้าและเทคโนโลยีใหม่มาใช้งาน ($\overline{X}$ = 3.87, S.D.=.489) และมีระบบติดตามและประเมินผลการใช้งานรถบรรทุกไฟฟ้าอย่างสม่ำเสมอ ($\overline{X}$ = 3.86, S.D.=.492) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ขั้นที่ 3 วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร ใช้สถิติ One-way ANOVA (F-test) สำหรับตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ทุนจดทะเบียน 2) จำนวนพนักงาน 3) จำนวนรถบรรทุก และ 4) ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจจนถึงปัจจุบัน ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยคุณลักษณะธุรกิจที่มีต่อความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า

ปัจจัยคุณลักษณะธุรกิจ	ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า โดยภาพรวม		
	Statistic	p-value	ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ
1. ทุนจดทะเบียน	F = 0.096	.962	ไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย
2. จำนวนพนักงาน	F = 1.604	.054	ไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย
3. จำนวนรถบรรทุก	F = 2.299	.082	ไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย
4. ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจจนถึงปัจจุบัน	F = 3.082*	.028	ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 ปัจจัยคุณลักษณะธุรกิจที่มีต่อความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า พบว่า ทุนจดทะเบียน จำนวนพนักงาน และจำนวนรถบรรทุก ไม่มีผลต่อความพร้อมของธุรกิจขนส่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value > .05) จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย ในขณะที่ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจจนถึงปัจจุบัน มีผลต่อความพร้อมของธุรกิจขนส่งดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value = .028) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ทุนจดทะเบียน พบว่า ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า จำแนกตามทุนจดทะเบียน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

จำนวนพนักงาน พบว่า ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า จำแนกตามจำนวนพนักงาน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (F = 1.095, Sig. = .351) ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จำนวนรถบรรทุก พบว่า ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า จำแนกตามจำนวนรถบรรทุก ด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน (F = 4.019, Sig. = .008) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ พบว่า ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้า จำแนกตามระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลให้ระดับความพร้อมของธุรกิจขนส่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งด้านการเงินและการลงทุน (F = .755, Sig. = .520) และด้านโครงสร้างพื้นฐาน (F = .818, Sig. = .485)

อภิปรายผล

ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรที่ส่งผลต่อความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนรถบรรทุกขนาดใหญ่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้าสามารถ อภิปรายผลได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ที่พบว่า ความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนจากรถบรรทุกเครื่องยนต์สันดาปเป็นรถบรรทุกไฟฟ้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความพร้อมสูงที่สุดคือ ด้านเทคโนโลยี รองลงมาคือ ด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน และด้านบุคลากร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการมีศักยภาพในการปรับตัวภายในองค์กรได้เป็นอย่างดี ทั้งในมิติของนวัตกรรมระบบงาน และทรัพยากรมนุษย์ การที่ ด้านการเงินและการลงทุนและด้านโครงสร้างพื้นฐาน อยู่เพียง “ระดับปานกลาง” ซึ่งถือเป็น อุปสรรคสำคัญ (Pain Point) ต่อการเปลี่ยนผ่านสู่รถบรรทุกไฟฟ้าในเชิงระบบ โดยเฉพาะด้านการเงินที่พบว่าทุกองค์ประกอบยังอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ ต้นทุนเริ่มต้นที่สูงของยานยนต์ไฟฟ้า และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ยังไม่เอื้อต่อผู้ประกอบการแม้จะมีมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐอยู่แล้วก็ตาม ในขณะเดียวกัน ด้านโครงสร้างพื้นฐานยังคงเป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ทั้งในเรื่องความเพียงพอของระบบไฟฟ้า พื้นที่รองรับสถานีชาร์จ และระบบสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งยังไม่ครอบคลุมต่อการใช้งานในระดับเชิงพาณิชย์ สะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนผ่านดังกล่าวยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของประเทศ และยังขาดความพร้อมในระดับระบบ (system-level readiness) ดังนั้น แม้ว่าภาคธุรกิจจะมี “ความพร้อมภายใน” ในระดับสูง แต่กลับติดข้อจำกัดจาก “ปัจจัยภายนอก” โดยเฉพาะด้านการเงินและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ประกอบการโดยตรง ส่งผลให้การเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นได้ช้ากว่าศักยภาพที่ควรจะเป็น ซึ่งผลการศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การเร่งพัฒนาและสนับสนุนด้านการเงินและโครงสร้างพื้นฐานโดยภาครัฐเป็นประเด็นเร่งด่วน ไม่ว่าจะเป็นการออกมาตรการทางการเงินที่เข้าถึงได้จริง เช่น เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ การค้ำประกันสินเชื่อ หรือสิทธิประโยชน์ทางภาษี รวมถึงการลงทุนและวางแผนโครงสร้างพื้นฐานด้านสถานีชาร์จและระบบไฟฟ้าให้เพียงพอและครอบคลุมพื้นที่โลจิสติกส์หลัก หากภาครัฐสามารถลดข้อจำกัดในสองด้านนี้ได้ จะช่วยปลดล็อกศักยภาพของภาคธุรกิจที่มีความพร้อมอยู่แล้ว และเร่งให้การเปลี่ยนผ่านสู่รถบรรทุกไฟฟ้าเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดม สมุทรหิรัญ และสุมิต สุวรรค์ (2566) ที่พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐและโครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญต่อการนำยานยนต์ไฟฟ้ามาใช้ ขณะที่งานวิจัยเกี่ยวกับความสามารถเชิงพลวัตขององค์กร ยังสอดคล้องกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2565) ที่พบว่า องค์กรในภาคโลจิสติกส์ของไทยมีการปรับตัวด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบบริหารจัดการค่อนข้างสูง ซึ่งช่วยสนับสนุนความพร้อมด้านเทคโนโลยี บุคลากร และกระบวนการทำงานได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยดังกล่าวอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (2564) ที่พบว่า แม้ผู้ประกอบการมี

ความพร้อมด้านเทคโนโลยีและการบริหารจัดการ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สถานีชาร์จไฟฟ้าที่ยังไม่ครอบคลุม และระบบไฟฟ้าที่ต้องรองรับการใช้งานในระดับสูง ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ อรรถกร เก่งผล (2564) ที่พบว่า อุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่าน แม้ว่าภาคธุรกิจจะมีการปรับตัวด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผลการศึกษายังสอดคล้องกับ สถาบันวิจัยพลังงาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2563) ที่พบว่า ต้นทุนการลงทุนเริ่มต้นของยานยนต์ไฟฟ้าและระบบสนับสนุนยังอยู่ในระดับสูง ส่งผลให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะ SMEs ยังมีข้อจำกัดด้านเงินทุน แม้จะมีมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับ ดวงพร ภู่ผะกา (2562) ที่พบว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและห่วงโซ่อุปทานยังเป็นข้อจำกัดสำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย ความพร้อมด้านเทคโนโลยี บุคลากร และการปรับตัวภายในองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ที่พบผลการเปรียบเทียบความพร้อมของธุรกิจขนส่งในการเปลี่ยนไปใช้รถบรรทุกไฟฟ้า จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะองค์กร โดยภาพรวมทุนจดทะเบียน จำนวนพนักงาน และจำนวนรถบรรทุก ไม่มีผลต่อระดับความพร้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ มีผลต่อความพร้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายประเด็นเพิ่มเติม พบว่า ทุนจดทะเบียนไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างของความพร้อมทั้งในภาพรวมและรายด้าน ส่วนจำนวนพนักงานไม่พบความแตกต่างในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ขณะที่จำนวนรถบรรทุกพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน แสดงให้เห็นว่าขนาดกองยานพาหนะมีผลต่อการปรับตัวเชิงกระบวนการ อย่างไรก็ตาม แม้ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจจะมีผลต่อความพร้อมโดยรวม แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในด้านการเงินและการลงทุน รวมถึงด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนว่าประสบการณ์ของธุรกิจมีผลต่อภาพรวมของความพร้อม แต่ไม่ได้ส่งผลชัดเจนในทุกมิติย่อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่รถบรรทุกไฟฟ้าไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดหรือทรัพยากรขององค์กรเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการและการเปิดรับนวัตกรรมของผู้ประกอบการเป็นสำคัญ จึงทำให้ปัจจัยด้านทุนจดทะเบียน จำนวนพนักงานและจำนวนรถบรรทุกไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจสะท้อนถึงประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และการสะสมองค์ความรู้ขององค์กร ซึ่งช่วยให้สามารถประเมินความเสี่ยง วางแผน และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่า จึงส่งผลต่อความพร้อมโดยรวม อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านการเงินและโครงสร้างพื้นฐานยังคงพึ่งพาปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายภาครัฐ ระบบสนับสนุน และความพร้อมของเทคโนโลยีในระดับประเทศ ทำให้แม้องค์กรจะมีประสบการณ์มาก แต่ก็ไม่สามารถสร้างความแตกต่างในมิติย่อยดังกล่าวได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ความแตกต่างด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานตามจำนวนรถบรรทุก อาจเกิดจากองค์กรที่มีกองยานขนาดใหญ่มีความจำเป็นต้องปรับระบบบริหารจัดการ การวางแผนเส้นทาง และการใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบมากกว่า

องค์กรขนาดเล็ก จึงทำให้เกิดความแตกต่างในมิติของกระบวนการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา อินทร์แก้ว (2565) ที่พบว่า ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจซึ่งสะท้อนถึงประสบการณ์ขององค์กร มีผลต่อความพร้อมโดยรวม แต่ปัจจัยด้านการเงินและโครงสร้างพื้นฐานยังคงขึ้นอยู่กับบริบทภายนอก จึงไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในมิติย่อย ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชราภรณ์ สุขสวัสดิ์ (2563) และ ณัฐวุฒิ ศรีสวัสดิ์ (2564) ที่พบว่า ขนาดขององค์กร เช่น ทุนจดทะเบียนและจำนวนพนักงาน ไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพร้อมในการปรับตัวของธุรกิจ แต่ปัจจัยที่สำคัญกว่าคือวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการเปิดรับนวัตกรรมขององค์กร และยังสอดคล้องกับกิตติพงษ์ วัฒนกุล (2562) ที่พบว่า จำนวนยานพาหนะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของธุรกิจขนส่ง เนื่องจากองค์กรขนาดใหญ่ต้องมีการบริหารจัดการที่ซับซ้อนมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่พบว่าด้านการเงินและการลงทุนและด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นอุปสรรคสำคัญ (Pain Point) ภาครัฐควรเร่งดำเนินมาตรการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่

1. จัดให้มีแหล่งเงินทุนที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การค้ำประกันสินเชื่อ และมาตรการลดภาระภาษีสำหรับการลงทุนในรถบรรทุกไฟฟ้า
2. ส่งเสริมรูปแบบทางการเงินใหม่ เช่น การเช่าซื้อ (Leasing) หรือการสนับสนุนผ่านกองทุนเฉพาะด้าน
3. เร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะสถานีชาร์จสำหรับรถบรรทุกในพื้นที่โลจิสติกส์หลัก และเพิ่มความมั่นคงของระบบไฟฟ้าให้รองรับการใช้งานเชิงพาณิชย์
4. กำหนดแผนแม่บท (Roadmap) การเปลี่ยนผ่านที่ชัดเจน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกอบการในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

แม้ผู้ประกอบการจะมีความพร้อมด้านเทคโนโลยี บุคลากร และกระบวนการทำงานในระดับสูง แต่ควรดำเนินการเพิ่มเติมเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. วางแผนการลงทุนระยะยาวและบริหารความเสี่ยงทางการเงินอย่างรอบคอบ โดยอาจเริ่มจากการนำร่อง (Pilot Project) ในบางเส้นทางหรือบางส่วนของกองยาน
2. พัฒนาความร่วมมือกับพันธมิตร เช่น ผู้ให้บริการสถานีชาร์จ ผู้ผลิตยานยนต์ไฟฟ้า หรือสถาบันการเงิน
3. ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบบริหารจัดการยานพาหนะ (Fleet Management System) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและลดต้นทุน

4. เสริมสร้างทักษะบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการบำรุงรักษาและการใช้เทคโนโลยีใหม่

ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์

1. ควรส่งเสริมการสร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) ของรถบรรทุกไฟฟ้าให้ครบวงจร ทั้งผู้ผลิต ผู้ให้บริการพลังงาน และผู้ประกอบการขนส่ง

2. สนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ (Cluster) เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและลดต้นทุนร่วมกัน เช่น การใช้สถานีชาร์จร่วม

3. ผลักดันการถ่ายทอดองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ระหว่างองค์กร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกเพิ่มเติม เช่น การวิเคราะห์ต้นทุนตลอดอายุการใช้งาน (Total Cost of Ownership: TCO) ของรถบรรทุกไฟฟ้าเทียบกับรถดีเซล

2. ศึกษาผลกระทบของนโยบายภาครัฐต่อการตัดสินใจลงทุนของผู้ประกอบการ

3. ขยายพื้นที่ศึกษาไปยังภูมิภาคอื่น หรือเปรียบเทียบระหว่างประเทศ

4. ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่ออธิบายอุปสรรคเชิงพฤติกรรมและการตัดสินใจของผู้ประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

กรมการขนส่งทางบก. (2567). *รายงานสถิติการขนส่งทางถนน.* กรุงเทพฯ: กระทรวงคมนาคม.

กิตติพงษ์ วัฒนกุล. (2562). การจัดการโลจิสติกส์และประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจขนส่ง. *วารสารโลจิสติกส์,* 12(2), 45-58.

ชลธิชา อินทร์แก้ว. (2565). ความพร้อมขององค์กรในการเปลี่ยนผ่านสู่เทคโนโลยีใหม่. *วารสารบริหารธุรกิจและนวัตกรรม,* 9(1), 77-90.

ณัฐวุฒิ ศรีสวัสดิ์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในธุรกิจ SMEs ไทย. *วารสารวิชาการการจัดการ,* 8(2), 101-115.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ดวงพร ภู่ผะกา. (2562). *การวิเคราะห์ผลกระทบของโซ่อุปทานรถยนต์ไฟฟ้าเพื่อรองรับอุตสาหกรรมไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

พัชราภรณ์ สุขสวัสดิ์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ประกอบการโลจิสติกส์ในยุคดิจิทัล. *วารสารบริหารธุรกิจ,* 43(3), 25-40.

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (2564). *แนวทางการส่งเสริมการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: กระทรวงพลังงาน.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2565). *การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาคโลจิสติกส์ของประเทศไทย.* ปทุมธานี: สวทช.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).* สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.nesdc.go.th/.

สถาบันวิจัยพลังงาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). *การศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในภาคขนส่งของประเทศไทย.* สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.chula.ac.th/.

อรรถกร เก่งผล. (2564). อุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าและผลกระทบต่ออุตสาหกรรมไทย. *วารสารวิชาการ มจพ,* 31(2), 15–28.

อุดม สมุทรหิรัญ และสุมิต สุวรรค์. (2566). นโยบายและความตั้งใจในการใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์,* 12(1), 233–247.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological test.* (5th ed.). New York: Harper Collins.

Krungthai COMPASS. (2022). *Logistics industry outlook and EV transition in Thailand.* Bangkok: Krungthai Bank.

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis.* New York: New York: Harper. & Row.

ปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี

FACTORS AFFECTING THE DETERMINATION OF ROAD PROJECT PRICES BY LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN CHANTHABURI PROVINCE

มานิตย์ นิลแสง[1], บุญรักษ์ แวนบอเซอร์[2]

[1]สาขาบริหารงานก่อสร้าง คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เขตพื้นที่อุเทนถวาย

Email Address: manit95760@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนน 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกำหนดราคากลาง และ 3) เสนอแนวทางในการกำหนดราคากลางงานถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการกองช่าง วิศวกร และนายช่างโยธา จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 81 แห่ง รวม 243 คน และข้อมูลโครงการก่อสร้างและปรับปรุงถนนจำนวน 518 โครงการ ระหว่างปี พ.ศ. 2564-2568 เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม และการเก็บข้อมูลวงเงินงบประมาณกับราคากลางรายโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test Chi-square One-way ANOVA และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลาง โดยส่วนใหญ่มีส่วนต่างอยู่ในช่วง 0% ถึง 5% ซึ่งส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางมีความสัมพันธ์กับประเภทของถนนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกำหนดราคากลางโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยเฉพาะด้านคุณสมบัติของผู้กำหนดราคากลาง รูปแบบ/หลักเกณฑ์และมาตรฐานงานก่อสร้าง วิธีการกำหนดราคากลาง การเลือกใช้ค่า Factor F ราคาแรงงาน และราคาวัสดุอุปกรณ์ ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง นอกจากนี้ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์หลายด้านมีผลต่อความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แนวทางที่เสนอคือการพัฒนาศักยภาพผู้กำหนดราคากลาง ปรับปรุงหลักเกณฑ์ วิธีคำนวณ และข้อมูลต้นทุนให้ทันสมัย โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ทั้งนี้ควรปรับปรุงกระบวนการคำนวณราคากลางให้ครอบคลุม การถอดแบบ การคำนวณปริมาณงาน และต้นทุนต่างๆ โดยใช้ข้อมูลค่าแรงและราคาวัสดุจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้และปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ

รวมทั้งพิจารณาปัจจัยด้านสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ราคากลางสะท้อนต้นทุนที่แท้จริง มีความเหมาะสม โปร่งใส และสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำหลัก: ผลกระทบ การกำหนดราคากลางงานถนน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วงเงินงบประมาณ

Abstract

This research, titled “Factors Affecting The Determination of Road Project Prices by Local Government Organizations in Chanthaburi Province” aims to: 1) examine the level of differences between the allocated budget and the reference price for road construction projects; 2) investigate the factors affecting the determination of the reference price; and 3) propose guidelines for determining the reference price for road construction projects of local administrative organizations in Chanthaburi Province. The sample group consisted of 243 respondents, including directors of public works divisions, engineers, and civil engineering technicians from 81 local administrative organizations. In addition, data from 5 1 8 road construction and improvement projects conducted between 2021 and 2025 were collected. The research instruments included questionnaires and the collection of project-level data on allocated budgets and reference prices. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, Chi-square, One-way ANOVA, and content analysis.

The research findings revealed that: 1) The difference between the allocated budget and the reference price was mostly within the range of 0% to 5%. Moreover, the difference between the allocated budget and the reference price was significantly related to the type of road at the 0.05 level of statistical significance. 2) Overall, the factors affecting the determination of the reference price were rated at a high level of agreement. Key factors included the qualifications of those responsible for determining the reference price, construction formats/criteria and standards, methods for determining the reference price, the selection of the Factor F value, labor costs, and material and equipment prices. Environmental factors were rated at a moderate level of agreement. Furthermore, several demographic factors significantly influenced differences in respondents’ opinions. The proposed guidelines include developing the capacity of personnel responsible for determining reference prices, improving criteria, calculation

methods, and cost data to ensure they are up-to-date, transparent, and consistent with the local context. The reference price determination process should also be enhanced to cover key procedures such as quantity takeoff, cost calculation, and transportation costs, using reliable and regularly updated labor and material price data. In addition, local conditions and environmental factors should be considered to ensure that the reference price accurately reflects actual costs, remains transparent, and can be effectively applied in practice.

Keywords: Affecting, Determination of Road Project Prices, Local Government Organizations, Budget Limit

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดจันทบุรีมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะการดำเนินโครงการสาธารณูปโภคด้านคมนาคม ซึ่งเป็นโครงการที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากและมีความซับซ้อนในการบริหารจัดการ จากการตรวจสอบข้อมูลในช่วงที่ผ่านมา พบว่าการจัดทำราคากลางของโครงการก่อสร้างถนนในบางกรณีไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด มีการกำหนดราคาสูงกว่าความเป็นจริง รวมถึงการเลือกใช้ค่า Factor F ที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้งบประมาณแผ่นดินถูกใช้ไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และในบางกรณียังต้องมีการเรียกเงินคืนจากคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อภาครัฐทั้งในด้านงบประมาณและภาพลักษณ์ขององค์กร

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งนับเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกระดับ โดยเฉพาะโครงการก่อสร้างถนนซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานหลักที่เอื้อต่อการเดินทาง การขนส่งสินค้าและบริการ รวมถึงการเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่ชุมชน ท้องถิ่น และระดับประเทศ การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวจึงเป็นภารกิจสำคัญของภาครัฐที่ต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และคุ้มค่ากับงบประมาณแผ่นดินที่ใช้ไป อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการก่อสร้างถนนของหน่วยงานภาครัฐยังคงประสบปัญหาในหลายมิติ โดยหนึ่งในประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง คือ กระบวนการกำหนด “ราคากลาง” ซึ่งถือเป็นกลไกหลักในการวางแผนงบประมาณและเป็นฐานในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ราคากลางที่มีความเหมาะสมจะช่วยสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงของโครงการ ส่งเสริมความเป็นธรรมในการแข่งขันของผู้รับจ้าง ลดความเสี่ยงต่อการทุจริต และควบคุมคุณภาพของงานก่อสร้างให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ในทางกลับกัน หากราคากลางขาด ความถูกต้องหรือไม่สอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริง อาจส่งผลกระทบต่อทั้งกระบวนการบริหารโครงการและผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวม แม้ว่าการกำหนดราคา

กลางจะอ้างอิงหลักเกณฑ์และแนวทางที่กำหนดโดยหน่วยงานกลาง แต่จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าการจัดทำราคากลางงานถนนยังคงมีความคลาดเคลื่อนในทางปฏิบัติ สาเหตุสำคัญเกิดจากการประมาณราคาที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะพื้นที่ก่อสร้าง การใช้แบบก่อสร้างที่ขาดรายละเอียดหรือไม่ครอบคลุม รวมถึงการไม่คำนึงถึงปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น ความผันผวนของราคาวัสดุก่อสร้าง ค่าแรงงาน และสภาพภูมิอากาศตามฤดูกาล ซึ่งล้วนส่งผลต่อโครงสร้างต้นทุนของโครงการ (เจน จำลองราช, 2565) ความคลาดเคลื่อนดังกล่าวอาจนำไปสู่ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินงาน การใช้งบประมาณเกินกว่าที่วางแผนไว้ หรือในบางกรณีอาจทำให้โครงการไม่สามารถดำเนินการจนแล้วเสร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

นอกจากนี้ ความผิดพลาดในการกำหนดราคากลางยังมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ เช่น การขาดการประสานงานระหว่างผู้ควบคุมงานและผู้รับจ้าง การตีความเงื่อนไขในสัญญาที่ไม่ชัดเจน ตลอดจนข้อจำกัดด้านความรู้และประสบการณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดราคา ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ต้นทุนการดำเนินงานเพิ่มสูงขึ้นและก่อให้เกิดความล่าช้าในการก่อสร้าง ซึ่งท้ายที่สุดย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนผู้ใช้ถนน ทั้งในด้านความปลอดภัย การจราจร และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบ (เอกพงษ์ เศรษฐมานพ, 2557) ในกรณีที่ราคากลางถูกกำหนดต่ำกว่าความเป็นจริง ผู้รับจ้างอาจไม่สามารถดำเนินงานได้ตามมาตรฐาน ส่งผลให้งานก่อสร้างขาดคุณภาพและอายุการใช้งานสั้นลง ขณะที่การกำหนดราคากลางสูงเกินความจำเป็นย่อมนำไปสู่การใช้งบประมาณอย่างไม่คุ้มค่า และอาจเปิดช่องให้เกิดการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ปัญหาการกำหนดราคากลางงานถนนจึงมิใช่เพียงประเด็นเชิงเทคนิคหรือเชิงตัวเลข หากแต่เป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบการบริหารจัดการของภาครัฐโดยรวม

จากการรวบรวมข้อมูลโครงการก่อสร้างและปรับปรุงถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2564-2568 พบว่ามีโครงการดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น 518 โครงการ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี, 2564; 2565; 2566; 2567; 2568) โดยแบ่งเป็นโครงการถนนคอนกรีต จำนวน 314 โครงการ และโครงการถนนแอสฟัลท์ จำนวน 204 โครงการ ทั้งนี้ปริมาณโครงการที่มีจำนวนมากสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการให้ความสำคัญกับกระบวนการกำหนดราคากลางอย่างเป็นระบบ โดยต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน ทั้งในด้านราคาวัสดุก่อสร้าง ค่าแรงงาน มาตรฐานการคำนวณ และข้อกำหนดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการคำนวณราคากลางพบว่า ปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อน ได้แก่ ความผิดพลาดในการคำนวณปริมาณงานโครงสร้าง การกำหนดราคาวัสดุ ค่าแรงงาน หรือค่าดำเนินการที่สูงเกินความเหมาะสม และการใช้ค่า Factor F ที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ซึ่งส่งผลให้ราคากลางที่กำหนดมีทั้งกรณีสูงและต่ำกว่าความเป็นจริง อันก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญเสียงบประมาณของรัฐโดยไม่จำเป็น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดราคากลางงานถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดจันทบุรี เพื่อทำความเข้าใจสาเหตุของปัญหาอย่างเป็นระบบ และนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการกำหนดราคากลางให้มีความถูกต้อง โปร่งใส และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง อันจะนำไปสู่การใช้งบประมาณแผ่นดินอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนน จากงานก่อสร้างและปรับปรุงถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนน จากงานก่อสร้างและปรับปรุงถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางการแก้ปัญหาในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนน มีความสัมพันธ์ต่อประเภทของถนนในการก่อสร้างงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี
2. ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเพียงครั้งเดียว

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดจ้างและบริหารสัญญาก่อสร้าง ได้แก่ ผู้อำนวยการกองช่าง จำนวน 1 คน วิศวกร จำนวน 1 คน และนายช่างโยธา จำนวน 1 คน รวมจำนวน 3 คน ในแต่ละเขตพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 81 แห่ง รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 243 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากงานก่อสร้างและปรับปรุงถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี และแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

3.1 แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ทำงาน และเขตพื้นที่ปฏิบัติงาน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบเพียงข้อเดียว (Check list)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณสมบัติของผู้มีหน้าที่กำหนดราคากลาง ด้านรูปแบบ/หลักเกณฑ์ และมาตรฐานงานก่อสร้าง ด้านวิธีการกำหนดราคากลาง ด้านวิธีการเลือกใช้ Factor F ด้านราคาแรงงาน/ดำเนินการ ด้านราคาวัสดุและอุปกรณ์งานก่อสร้าง และด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นแบบสอบถาม ที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมิน 5 ระดับตามวิธีของ Likert’s Scale (Likert, 1967)

3.2 ระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนน

เป็นข้อมูลที่ได้จากงานก่อสร้างและปรับปรุงถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี จำนวน 518 โครงการ ในช่วงปี พ.ศ. 2564-2568 โดยทำการเก็บข้อมูลในเรื่องของวงเงินงบประมาณ และราคากลางในแต่ละโครงการ

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยมีคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด หรือเป็นผู้อำนวยการกองช่าง (นักบริหารงานช่างระดับกลาง) และหรือนักวิชาการทางด้านวิศวกรรมโยธา ตามแนวทางในคู่มือการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชมงคลตะวันออก

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

5.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดจ้างและบริหารสัญญาก่อสร้าง ได้แก่ ผู้อำนวยการกองช่าง วิศวกร นายช่างโยธา และ ผู้มีหน้าที่กำหนดราคากลาง ซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตรับผิดชอบทั้งหมด 81 แห่ง รวมทั้งสิ้น 243 คน โดยเริ่มจากการแนะนำตัวเองและชี้แจงวัตถุประสงค์ในงานวิจัยพร้อมทั้งขอความอนุเคราะห์ให้กลุ่มตัวอย่างช่วยตอบแบบสอบถาม โดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และผู้วิจัยคอยตอบข้อสงสัยในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการ เมื่อได้แบบสอบถามคืนผู้วิจัยตรวจสอบแบบสอบถามแต่ละชุดในทันที เพื่อให้ทุกคำถามได้รับคำตอบ จากนั้นนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติสำหรับวิเคราะห์คำตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยต่อไป

5.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ในเรื่องของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี รวมทั้งศึกษาจากเอกสารของโครงการงานก่อสร้างและปรับปรุงถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี จำนวน 518 โครงการ ในช่วงปี พ.ศ. 2564-2568 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบแล้ว ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาใช้ในการคำนวณและวิเคราะห์ผลการศึกษา โดยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยสองขั้นตอนหลัก ได้แก่ การตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลปฐมภูมิ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่นำมาใช้มีความน่าเชื่อถือ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่สามารถอธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูลได้อย่างชัดเจน เช่น การแจกแจงความถี่ ร้อยละ และปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนนในแต่ละด้าน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถสรุปผลและแปลความหมายของข้อมูลได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนน จากงานก่อสร้างและปรับปรุงถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum)

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 4 ระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนน ส่งผลต่อปัจจัยด้านการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยค่า t-test และ Chi-square ทั้งนี้ได้กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยค่า t-test และ ค่า One way ANOVA ทั้งนี้ได้กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 6 แนวทางในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนน จากงานก่อสร้างและปรับปรุงถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี

ประเภทงานก่อสร้างและปรับปรุงถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี โครงการในช่วงปี พ.ศ. 2564-2568 ส่วนใหญ่เป็นงานถนน คิดเป็นร้อยละ 60.60 และเป็นงานแอสฟัลท์ คิดเป็นร้อยละ 39.40 ทั้งนี้ระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนนมีค่าต่ำสุด -33.47% และค่าสูงสุด 32.53% ซึ่งส่วนใหญ่มีระดับส่วนต่างระหว่าง 0% ถึง 5% และระหว่าง -0.01% ถึง -5% มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 30.50

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีตำแหน่งงานในปัจจุบัน ได้แก่ ผู้อำนวยการกองช่าง วิศวกร และนายช่างโยธา มีประสบการณ์

ทำงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดราคากลางงานก่อสร้างมากกว่า 15 ปี ขึ้นไป มีประสบการณ์ทำงาน 5 ปีที่ผ่านมา ประเภทงานโครงการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดราคากลางงานก่อสร้าง คือ งานก่อสร้างทาง สะพานและท่อลอดเหลี่ยม มีประสบการณ์ทำงาน 5 ปีที่ผ่านมา โครงการที่เกี่ยวข้องในการกำหนดราคากลางงานก่อสร้าง ส่วนใหญ่มีมูลค่ามากกว่า 5 ล้านไม่เกิน 10 ล้านบาท และมีหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดราคากลางงานก่อสร้าง คือ เทศบาลตำบล

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ ด้านรูปแบบ/หลักเกณฑ์ และมาตรฐานงานก่อสร้าง ด้านวิธีการเลือกใช้ Factor F ด้านราคาแรงงาน/ดำเนินการ ด้านคุณสมบัติของผู้มีหน้าที่กำหนดราคากลาง ด้านวิธีการกำหนดราคากลาง และด้านราคาวัสดุและอุปกรณ์งานก่อสร้าง ส่วนปัจจัยที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามลำดับ

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวม

(n = 243)

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านคุณสมบัติของผู้มีหน้าที่กำหนดราคากลาง	3.64	0.55	เห็นด้วยมาก
ด้านรูปแบบ/หลักเกณฑ์ และมาตรฐานงานก่อสร้าง	3.94	0.54	เห็นด้วยมาก
ด้านวิธีการกำหนดราคากลาง	3.52	0.70	เห็นด้วยมาก
ด้านวิธีการเลือกใช้ Factor F	3.93	0.66	เห็นด้วยมาก
ด้านราคาแรงงาน/ดำเนินการ	3.80	0.70	เห็นด้วยมาก
ด้านราคาวัสดุและอุปกรณ์งานก่อสร้าง	3.51	0.75	เห็นด้วยมาก
ด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ	3.04	0.97	เห็นด้วยปานกลาง
รวม	**3.63**	**0.56**	**เห็นด้วยมาก**

ตอนที่ 4 ระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนน มีความสัมพันธ์ต่อประเภทของถนนในการก่อสร้างงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี

จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนนกับประเภทของถนนในการก่อสร้างงานถนน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนน มีความสัมพันธ์กับประเภทของถนนในการก่อสร้างงานถนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงานในปัจจุบัน ประสบการณ์ทำงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดราคากลางงานก่อสร้าง ประสบการณ์ทำงาน 5 ปีที่ผ่านมา ประเภทงานโครงการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดราคากลางงานก่อสร้าง ประสบการณ์ทำงาน 5 ปีที่ผ่านมา มูลค่าโครงการที่เกี่ยวข้องในการกำหนดราคากลางงานก่อสร้าง และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดราคากลางงานก่อสร้าง ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 6 แนวทางในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี

จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดราคากลางงานถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดจันทบุรี พบว่า ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพผู้มีหน้าที่กำหนดราคากลาง โดยส่งเสริมการอบรมด้านหลักเกณฑ์ ระเบียบ และวิธีคำนวณอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการยึดรูปแบบ หลักเกณฑ์ และมาตรฐานงานก่อสร้างอย่างเคร่งครัด รวมทั้งพัฒนาวิธีการกำหนดราคากลางให้มีความชัดเจน ครอบคลุมขั้นตอนสำคัญ และสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ ควรกำหนดแนวทางการคำนวณและเลือกใช้ค่า Factor F ให้สะท้อนต้นทุนจริง ปรับปรุงข้อมูลค่าแรงและค่าดำเนินการให้เป็นปัจจุบัน ใช้ข้อมูลราคาวัสดุจากแหล่งที่เชื่อถือได้ควบคู่กับการสืบราคาจากพื้นที่ใกล้เคียง และคำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและบริบทพื้นที่ เพื่อให้การกำหนดราคากลางมีความเหมาะสม โปร่งใส และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่อย่างแท้จริง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า โครงการก่อสร้างและปรับปรุงถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2564-2568 ส่วนใหญ่เป็นงานถนน ร้อยละ 60.60 และงานแอสฟัลท์ ร้อยละ 39.40 โดยระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลาง มีค่าต่ำสุด -33.47% และ

ค่าสูงสุด 32.53% ซึ่งส่วนใหญ่มีส่วนต่างอยู่ในช่วง 0% ถึง 5% และ -0.01% ถึง -5% ในสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 30.50 ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 41-50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองช่าง วิศวกร และนายช่างโยธา มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการกำหนดราคากลางมากกว่า 15 ปี และส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับโครงการมูลค่า 5-10 ล้านบาท ในหน่วยงานเทศบาลตำบล

สำหรับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกำหนดราคากลาง พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยเฉพาะด้านคุณสมบัติของผู้กำหนดราคากลาง รูปแบบ/หลักเกณฑ์และมาตรฐานงานก่อสร้าง วิธีการกำหนดราคากลาง การเลือกใช้ค่า Factor F ราคาแรงงาน/ดำเนินการ และราคาวัสดุอุปกรณ์ ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง นอกจากนี้ ส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางมีความแตกต่างและมีความสัมพันธ์กับประเภทของถนนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ทำงาน ประเภทและมูลค่าโครงการ รวมถึงหน่วยงานที่สังกัด ต่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลกระทบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ในส่วนของแนวทางการพัฒนา ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรผู้กำหนดราคากลางอย่างต่อเนื่อง ยึดหลักเกณฑ์และมาตรฐานงานก่อสร้างอย่างเคร่งครัด ปรับปรุงวิธีการคำนวณและการใช้ ค่า Factor F ให้สะท้อนต้นทุนจริง ปรับปรุงข้อมูลค่าแรงและราคาวัสดุให้ทันสมัย และคำนึงถึงบริบทพื้นที่ เพื่อให้การกำหนดราคากลางมีความเหมาะสม โปร่งใส และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบในการกำหนดราคากลางงานถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี ครั้งนี้ สามารถนำผลจากการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางงานถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดจันทบุรี พบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนต่างอยู่ในช่วงร้อยละ 0 ถึง 5 และ -0.01 ถึง -5 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการกำหนดราคากลางงานถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวมมีความใกล้เคียงกับวงเงินงบประมาณที่ได้รับ ทั้งนี้ผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระยุทธ์ สวนแก้ว (2564) ที่พบว่า ราคา ผู้ชนะการเสนอราคาในโครงการก่อสร้างทางส่วนใหญ่มักต่ำกว่าราคากลาง แต่บางโครงการมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ อันเนื่องมาจากปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ระยะเวลาก่อสร้าง ค่า Factor F และหน่วยงานที่ทำหน้าที่คำนวณราคากลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานี้ที่พบว่าประเภทของถนนมีความสัมพันธ์กับระดับส่วนต่างระหว่างวงเงินงบประมาณและราคากลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกำหนดราคากลางงานถนน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านคุณสมบัติของผู้มีหน้าที่กำหนดราคากลาง ด้านรูปแบบ หลักเกณฑ์ และมาตรฐานงานก่อสร้าง ด้านวิธีการกำหนดราคากลาง ด้านการเลือกใช้ Factor F ด้านราคาแรงงาน และด้านราคาวัสดุและอุปกรณ์งานก่อสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจนณรงค์ เที่ยงธรรม (2559) และจตุพล ขจรฟุ้ง (2561) ที่พบว่าปัจจัยด้านบุคลากร ค่าแรงงาน วิธีการกำหนดราคากลาง รูปแบบและมาตรฐานงานก่อสร้าง รวมถึงการเลือกใช้ Factor F ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความถูกต้องและความแปรปรวนของราคากลางงานก่อสร้าง ในขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ระบบสาธารณูปโภค ทำเลที่ตั้งโครงการ และเส้นทางขนส่งวัสดุ แม้จะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยปานกลาง แต่ยังถือเป็นปัจจัยที่ไม่อาจละเลยได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Modupe และคณะ (2022) รวมถึง Zhasmukhambetova และคณะ (2025) ที่ระบุว่าปัจจัยด้านสภาพพื้นที่ ความซับซ้อนของโครงการ การขาดแคลนวัสดุ ปัญหาด้านสาธารณูปโภค และสภาพอากาศ เป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ส่งผลต่อต้นทุนและระยะเวลาในการก่อสร้างถนน

นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่พบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกำหนดราคากลางแตกต่างกันตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ และหน่วยงานที่สังกัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ สวัสดิ์พูน (2557) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อระดับของปัญหาและอุปสรรคในการกำหนดราคากลางอย่างมีนัยสำคัญ และสนับสนุนแนวคิดของ Sheikhalishahi และคณะ (2025) ที่พบว่าประสบการณ์ของบุคลากร ประสิทธิภาพแรงงาน และความพร้อมของทรัพยากร เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อต้นทุนโครงการก่อสร้าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

1. ควรส่งเสริมการอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ระเบียบ วิธีการคำนวณราคากลาง และการเลือกใช้ค่า Factor F อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ระหว่างหน่วยงาน เพื่อเพิ่มความแม่นยำและลดความคลาดเคลื่อนในการกำหนดราคากลางงานถนน

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรยึดถือรูปแบบและมาตรฐานงานก่อสร้าง ที่หน่วยงานกลางกำหนดอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งจัดทำแนวปฏิบัติหรือคู่มือการกำหนดราคากลางงานถนน เพื่อให้เกิดความชัดเจนและลดความแตกต่างในการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงาน

3. ควรพัฒนากระบวนการกำหนดราคากลางให้ครอบคลุมขั้นตอนสำคัญ เช่น การถอดแบบ การวัดปริมาณงาน การคำนวณต้นทุนต่อหน่วย และค่าขนส่ง โดยคำนึงถึงบริบทพื้นที่และระยะเวลาดำเนินงาน เพื่อให้ราคากลางสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น

4. ควรใช้ข้อมูลค่าแรงและราคาวัสดุก่อสร้างจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ควบคู่กับการสำรวจราคาจากพื้นที่จริงและท้องถิ่นใกล้เคียง พร้อมทั้งปรับปรุงข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดความคลาดเคลื่อนระหว่างราคากลางกับต้นทุนจริงของงานก่อสร้างถนน

5. แม้ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมจะมีผลในระดับปานกลาง แต่ควรนำมาพิจารณาร่วมกับการกำหนดราคากลาง เช่น ระบบสาธารณูปโภค สภาพพื้นที่ และเส้นทางขนส่งวัสดุ เพื่อให้การกำหนดราคากลางมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการกำหนดราคากลางงานถนนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดอื่น ๆ หรือ ในระดับภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาและเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลในภาพรวมของประเทศ

2. ควรนำปัจจัยด้านความเสี่ยงของโครงการ เช่น สภาพอากาศ ความผันผวนของราคาวัสดุ การเปลี่ยนแปลงแบบก่อสร้าง และข้อจำกัดด้านงบประมาณ มาใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยเดิม เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

5.3.2.3 ควรนำการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ปฏิบัติงานด้านการกำหนดราคากลาง มาผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้เข้าใจปัญหาและแนวทางการกำหนดราคากลางอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

จตุพล ขจรฟุ้ง. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อความแปรปรวนในการกำหนดราคากลางงานโครงสร้างอาคารของหน่วยงานราชการภายในจังหวัดชลบุรี.* งานนิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมการจัดการงานก่อสร้างและงานโครงสร้างพื้นฐาน มหาวิทยาลัยบูรพา.

เจน จำลองราช. (2565). *การศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความล่าช้าภายในโครงการสร้างถนน กรณีศึกษาเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.* บทความวิจัย สาขาวิชาการบริหารงานก่อสร้าง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

เจนณรงค์ เที่ยงธรรม. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดราคากลางงานก่อสร้างของทางราชการ กรณีศึกษาเขตจังหวัดสระบุรี. *สำนักงานตรวจการแผ่นดิน,* 9(2), 101-137.

วรวิทย์ สวัสดิ์พูน. (2557). *ปัญหาและอุปสรรคในการกำหนดราคากลางงานก่อสร้างทางราชการของบุคลากรช่าง: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์.* โครงงานปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานก่อสร้างและสาธารณูปโภค มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

วีระยุทธ์ สวนแก้ว. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อราคาผู้ชนะการเสนอราคาและราคากลางงานก่อสร้างที่คำนวณผ่านระบบคำนวณราคากลางของกรมบัญชีกลาง: กรณีศึกษาโครงการงานก่อสร้างทาง. *วารสารสถาปัตยกรรมการออกแบบและการก่อสร้าง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,* 3(2), 115-126.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี. (2564). *รายงานสรุปโครงการงานก่อสร้างและปรับปรุงถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี ประจำปี 2564.* จันทบุรี: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี.

_____. (2565). *รายงานสรุปโครงการงานก่อสร้างและปรับปรุงถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี ประจำปี 2565.* จันทบุรี: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี.

_____. (2566). *รายงานสรุปโครงการงานก่อสร้างและปรับปรุงถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี ประจำปี 2566.* จันทบุรี: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี.

_____. (2567). *รายงานสรุปโครงการงานก่อสร้างและปรับปรุงถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี ประจำปี 2567.* จันทบุรี: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี.

_____. (2568). *รายงานสรุปโครงการงานก่อสร้างและปรับปรุงถนน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี ประจำปี 2568.* จันทบุรี: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี.

เอกพงษ์ เศรษฐมานพ. (2557). *ปัจจัยด้านการบริหารจัดการงานก่อสร้างที่ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้รถใช้ถนนบนทางหลวงหมายเลข 314 สาย อ.บางประกง-ฉะเชิงเทรา ระหว่าง กม.3+250 - กม.21+400.* โครงงาน ปริญญาวิศวกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานก่อสร้างและสาธารณูปโภค มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale.* in Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.

Modupe, O.S., Ukoje, J, Endurance, O.S. & Aje, I.O. (2022). *Factors Affecting Time and Cost Performance of Road Construction Projects in Nigeria.* DOI: 10.26437/ajar.03.2022.5.

Sheikhalishahi, M., Yadegari, M. & Eshghollahi, S. (2025). Cost Estimation of Construction Projects under Risk and CostInfluencing Factors. *Journal of Soft Computing in Civil Engineering,* 9(4), 51-77.

Zhasmukhambetova, A., Evdorides, H. & Davies, R.J. (2025). Critical Risk Factors Affecting Timeand Cost in Highway Construction: A Global Systematic Literature Review. *Future Transp,* 5(4), 192.

วิทยาเขตสะพานใหม่

6/999 ซอยพหลโยธิน 52 ถ.พหลโยธิน แขวงคลองถนน เขตสายไหม กรุงเทพฯ 10220 โทร. 02-972-7200

วิทยาเขตรังสิต

59 ถนนรังสิต-นครนายก คลอง 3 ตำบลบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี 12130 โทร. 02-533-1000

ศูนย์การศึกษานนทบุรี

49/178 หมู่ที่ 8 ตำบลบางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000 โทร.02-589-1133 ต่อ 534